

motus: s; etiā ad totū pgressū in motū. terminus autem motus gres est vita eterna. pgressus autem in hō motu est sū augmētū charitatis v; gres. sū illud. puer. iiii. Justorū semita qñ lux splēdēs. pcedit et crescit vsq; ad pfectū. dicitur qd est oēs glie. Sic igitur augmētū gres cadit sub merito to digni. Ad octauū. s; vtrū possit mereri finalē pfeueratiā. Dicitur cēdū: qñ hō nālī bēat liberū arbitriū flexibile ad bonū et ad malū: dupliciter pōt aliq; pfeueratiā in bono obtinē a deo. Uno qdē mō p hō liberū arbitriū determinat ad bonū p gratiā cōsumat: qd erit in glia. Alio mō ex pte motiōis diuine: q; hōies inclinat ad bonū vsq; ad finē. Sic autem ex dictis p; illud cadit sub hūano merito qd cōparat ad motū liberū arbitrii directi a deo mouēte sic terminus: nō autem illud qd cōparat ad pdictū motū sic pncipiū. vñ p q; pfeueratiā glie: q; est terminus pdicti motus: cadit sub merito. pfeueratiā autem vie nō cadit sub merito: q; depēdet solū ex motiōe diuina q; ē pncipiū oīs meriti. s; de gratis pfeueratiē bonū largit cunctis; illud largit. Ad nonū. s; vtrū bona tpalia cadāt sub merito. Dicitur qd id qd cadit sub merito ē pmiū vñ merces qd h; rōnē alicui boni. Bonū autem hōis ē duplex. Unū simpliciter: et aliud fm qd. Simpliciter qdē bonū hōis ē vltimū finis ei. sū illud p sal. Nibi ad hēre deo bonū ē. et p oīs oia illa q; ordinantur vt inducēt ad hūc finē. et talia simpliciter cadūt sub merito. Bonū autem fm qd et nō simpliciter hōis: est qd est bonū ei vt nūc: vel qd ei est fm aliqd bonū. et hūmō nō cadūt sub merito simpliciter: s; fm qd. Sed s; h; igitur dicitur est: q; si tpalia bona cōsiderentur putantur vtilia ad opa vtrū: quib; pducimur i vitā eternā: fm hō directe et simpliciter cadūt sub merito. sic augmētū gres: et oia illa quib; hō adiunat ad pueniēdū in bēitū dūne post pīmā grā. tantū enī dat de virtutis iustis de bonis tpalib; et etiā mal; q; eis expedit ad pueniēdū ad vitā eternā. et intātū sunt simpliciter bona hūmō tpalia. vñ oī p sal. Timētes autem dñm nō minuent oī bono. Et alibi: Nō vidi iustū derelictū. Si autem cōsiderent hūmō tpalia bona fm se: sic nō sunt simpliciter bona hōis: s; fm qd. et ita nō simpliciter cadūt sub merito: s; fm qd inqñtū. s; hōies mo uent a deo ad aliq; tpaliter agēda: in quib; suū ppositū cōsequunt deo faciente: vt sic vita eterna ē simpliciter pmiū opoz iusticie p relationē ad motiōē diuinā: vt dicitur ē. ita tpalia bona i se cōsiderata hnt rōnē mercedis: vel habito respectu qñtū ad motiōē diuinā: q; volūntates hominū mouent ad hoc. psequēda. licet interdū in his non habeant homines rectam intentionē.

Libri Primi Pars Tertia Incipit.

De Virtutibus.

DIS. .i.

Inde considerā

Dū est de virtutibus. Et circa hō cōsiderā dū ē pmo in generali. Secūdo in speciali. Circa pīmū cōsiderāda sunt tre decim. Pīmū de virtutib; quātū ad eētā. Secūdo de subiecto vtrū. Tertio de distinctiōe vtrū intellectualiū. Quarto de distinctiōe vtrū moralium ab intellectualibus. Quinto de distinctione virtutū moralium p cōparationē

ad passiones. Sexto de distinctiōe vtrū moralium ab inuicē. Septimo de distinctiōe vtrū cardinalium. Octauo de vtrū theologicis. Nono de eā vtrū. Decimo de ppietate vtrū qñtū ad earū modū. Undecimo de cōtione vtrū. Duodecimo de qñtate vtrū. Tertiodecimo de duratiōe earū post hāc vitā. Circa pīmū. s; de essentia vtrū qñtū duo. Pīmū vtrū virt; sit qñtas. Secūdo de distinctiōe ei. Ad pīmū. s; vtrū virt; sit habitus. Dicitur: q; virtus nōiat quandā pfectionē potētē. Uniuscuiusq; autem pfectio pcpue cōsiderat in ordine ad suū finē. finis autem potētē act; est. vñ potētē dicitur esse pfecta fm q; determinat ad suū actū. Sūt autem qdā potētē q; fm seipsas sunt determinate ad suos actus: sic potētē nāles actiue. et ideo hūmōi potētē nāles fm seipsas dicuntur vtrūtes. potētē autem rōnales q; sunt potētē ppietate hōis nō sunt determinate ad vñū: s; se hnt indeterminate ad multa. determinant autem ad act; p habitus: et ideo vtrūtes hūane habitus sunt. Itē cū duplex sit potētē s; potētē ad esse: et potētē ad agē: pfectio vtriusq; potētē virt; vo cat. Sed potētē ad esse se tenet ex pte materie: q; est ens in potētē. Potētē autem ad agē se tenet a parte forme: q; ē pncipiū agēdi: eo q; vñū quodq; agit inqñtū ē actū. In cōstitutiōe autem hōis corp; se hnt mā: aīa vñ sic forma. et qñtū qdē ad corp; hō cōicat cū alijs aīa lib;: et sūt qñtū ad vires q; sunt aīe corporeas cōes. sole autem ille vñ

res q; sunt ppietate aīe. rōnales: sunt hōis trī. et ideo virt; hūana de q; loquimur nō pōt pñe ad corp;: s; pñe trī ad id qd ē ppietate aīe. vñ virt; hūmana nō impoztat ordinē ad esse: s; magis ad agē. et ideo de rōne hūane virtutis q; sit opatiū habitus. de rōne autem ei q; sit habitus boni: q; virt; cuiuslibet rei ordinat i bonū. ppe qd dicit Aug. in li. de morib; ecclie. Nemo dubitauerit q; virt; aīas facit optimā. Et p h; .ii. et h. dicit q; virt; ē q; bonū facit habētē: et opus ei bonū reddit. vñ p q; virt; hūana ē habitus opatiū et boni. Ad secūdū. s; de distinctiōe vtrū. Sciēdū q; hec distinctiō solet assignari: et sententialit; sumit ex vñb; Aug. secūdo de libe. arbi. Virt; est bona qñtas mētis: q; recte vñt; q; nemo male vñt;: quā deus in nobis sine nobis opat. Hec autem distinctiō pfecte cōplectit totā rōnē virtutis. Perfecta enī rō vñt; cuiusq; rei colligitur ex oib; causis ei. Cōpne bēdit at pdicta distinctiō oēs causas vtrū. cā nāq; formal; vtrū sic et cuiuslibet rei accipit ex ei; genē et differētia: cū dicit qñtas bona. Genē enī vtrū qñtas ē: differētia autem bonū. Ea ē trī cōueniētiō: vñt; finitio si loco qñtas ponere; habitus: q; est genē ppinguū. Virt; autem nō h; materiā ex q; sic nec alia accidētia: s; h; materiā circa quā: et materiā in q; s; subiectū. Materiā autem circa quā: est obiectū vtrū. qd nō potuit i pdicta distinctiōe poni: eo q; p obiectū determinat virt; ad speciem. Dicit autem assignat distinctiō virtutis in cōi. vñt; ponit subiectū loco cause mālīs: cū dicit q; ē bona qñtas mētis. finis autem vtrū cū sit habitus opatiū: est ipsa opatio. S; notādū q; habitū opatiū alij sunt sp ad malū: sicut habitus vitiōis. Aliq; vñt; qñtas ad bonū: et qñtas ad malū. sic opimo se h; et ad vñt; et ad falsū. Virtus autem ē habitus semp se habēs ad bonū. et ideo vt discernat virt; ab his q; se hnt semp ad malū: dicit q; recte vñt;. Ut autem discernatur ab his q; se hnt qñtas ad bonū: dicit q; null; male vñt;. Cā autem efficiēs vtrū infusue de q; distinctiō dat: de ē. ppter qd dicit Quā de i nobis sine nobis opat. q; qdē autem pñtula si auferat: reliquū distinctiōis erit cōe oib; vtrūtes: et acquisit; et infusus. Et nota q; bonū qd ponit i distinctiōe vtrū nō ē bonū qd quertit cū ente: nec ē i plus qñtas: s; ē bonū rōnis. fm qd dicit Dio. iiii. ca. de di. no. q; bonū aīe est fm rōnē eē. Hic ergo ponit qñtas p genē bona vñt; ad differētia malap qñtati aīe. i. vitiōis. Dicit quoq; bona qñtā a deo bono dat: et bonos facit: et ad bona pducit. Mētis dicit ad differētia qñtati q; sunt in corpore. Quia recte vñt; ponit ad differētia qñtati quib; recte intelligit. sic est sciētia. S; nota q; ē qdā rectitudo q; cōsistit circa res exteriores q; in vñt; hōis veniūt: q; sunt ppietate mā iusticie: sic infra patebit. Alia ē rectitudo q; ipoztat ordinē ad finē debitiū: et ad legē diuinā: q; est regula volūntatis hūane. et ista cōis ē oī vtrū. et de ista dicit: q; recte vñt;. Itē nota q; vtrū pōt aliq; male vñt; tanq; obiecto. puta cū male sentit de vtrūte: cū odit eā vel supbit de ea. nō autem tanq; pncipiū vñt;: ita s; q; mal; sit act; vtrū. Itē nota q; virt; ipsa causat in nobis a deo sine nobis agētib;: nō trī sine nobis cōsentientib;: et sic ē intelligēdū qd dicit Quā de i nobis sine nobis opat. Que vo p nos agunt de i nobis causat: nō sine nobis agētib;: ipse enī opat in oī volūntate et nā. Dicit autem virt; fm etymologiā qñ vis iustis. et hec vis cōsistit in aggressiōe arduoz: in tolerātia aduersoz: et in abstinentia placidoz. Itē dicit virtus qñ viroz nitens. vel dicit virtus qñ virū tuens. vel virtus quasi viri status.

De subiecto virtutis.

DIS. .ii.

Circa secūdū pncipale. s; de subiecto virtutis qñtū tur sex. Pīmū vtrū virt; sit in potētē aīe sic in subiecto. Secūdo vtrū vna virt; possit eē in pluribus potētis. Tertio vtrū intellectus possit eē subiectū virtutis. Quarto vtrū irascibilis et cōcupiscibilis. Quinto vtrū vires apprehēsiue sentitiue. Sexto vtrū volūtas. Ad pīmū. s; vtrū virt; sit in potētē aīe sic in subiecto. Dicitur q; virtutē pñe ad potētē aīe trib; pōt eē manifestū. Pīmū qdē ex ipsa rōne vtrū q; ipoztat pfectionē potētē. pfectio autem est in eo cui; ē pfectio. Secūdo ex h; q; ē habitus opatiū: vt supra ostēdū ē. oīs autem opatio ē ab aīa p aliā quā potētē. Tertio ex h; q; opozit ad optimū. optimū autem est finis: q; vel ē opatio rei: vel aliqd cōsecutū p opationē a potētē egredientē. vñ virt; hūana ē in potētē aīe sic in subiecto. Ad secūdū. s; vtrū vna virt; possit eē in pluribus potētis. Dicitur: q; aliqd eē in duobus cōtingit dupliciter. Uno mō sic q; ex equo sit in vtroq; et sic impossibile ē vna vtrū eē in duob; potētis: q; diuersitas potētē rū attēdit fm generales cōditiones obiectoz: diuersitas at habitū fm spālēs. vñ vbiq; est diuersitas potētē rū: ibi ē diuersitas habitū: s; nō quertit. Alio mō pōt aliqd eē in duob; vel in pluribus nō ex equo: s; ordine quodā. et sic vna virt; pōt pñe ad plures potētē: ita q; in vna sit pncipaliter: et se extendat ad alias p modū

ex hoc solum qd facit facultatē boni operis. aliquis autē ex hoc qd facit nō solum facultatē boni operis: sed etiā vsum. **Ars** autē facit solum facultatē boni operis: qd nō respicit appetitū. prudentia autē nō solū facit facultatē boni operis sed etiā vsum. **Respicit** enī appetitū tanq̃ p̃supponēs rectitudinē appetitus: cuius differentie rō est: qd ars est recta rō factibilij. prudentia vō est recta rō agibilij. **Difert** autē facere et agere. qd vt of in. ix. meth. **Factio** ē actus transiēs in exteriorē materiā. sicut edificare: fecare et bñdī. **Agere** autē est actus pmanēs in ipso agente. sicut videre. vel velle et bñdī. **Sicut** igit hoc mō se habet prudentia ad bñdī actus būanos qd sūt v sus potentia: et habitū sic se habet ars ad exteriorē factionē. **Perfectio** autē et rectitudo rōnis dependet ex principiis ex quibus ratio simulat. sicut dictū est qd scientia dependet ab intellectu qd est habitus principior: et p̃supponit ipsū. **In** būanis autē actibus se habent fines sicut principia i speculatiuis. vt of in. vij. etbi. **Et** ideo ad prudentiā que est recta rō agibilij. requirit qd bñ sit bñ dispositio circa fines. qd qdē est p appetitū rectū. et ideo ad prudentiā requirit moralis virtus p quā sit appetitus rectus. bonū autē artificialij nō est bonū appetitus būani. sed bonū ipsoz operū artificialij et ideo ars nō p̃supponit appetitū rectū. **Et** inde est qd magis laudat artifex qd nolens peccat: qd qd volens peccat. **Magis** autē p prudentiā est qd aliquis peccet nolens qd volens: qd rectitudo voluntatis est de ratione prudentie. nō autē de ratione artis. sic igit patet qd prudentia est virtus distincta ab arte. **Ad** quintū. s. vtrū prudentia sit virtus necessaria boi. dicendū qd prudentia est virtus maxie necessaria ad vitā humanā. **Bñ** enī viuere cōsistit in bñ operari. **Ad** hoc autē qd aliquis bñ opet: nō solū requirit qd faciat sed quō faciat. vt. s. fm electionē rectā opet nō solū ex impetu aut passione. **Cū** autē electio sit eoz que sunt ad finē. rectitudo electionis quo re quirit. s. debitiū finē. et id qd oueniet ordinat in debitiū finē. **Ad** debitiū autē finē bñ oueniet dispositio per virtutē que p̃ficiat partē aie appetitiuā. cuius obiectū est bonū et finis. **Ad** id autē qd disposuit in finē debitiū oportet qd bñ directe disponat per habitū rōnis qd cōsiliari et eligere que sunt eoz que sunt ad finē sūt actus rōnis: et ideo necesse est in rōne esse aliquā virtutē intellectuale p quā p̃ficiat ratio ad hoc qd ouenienter se habeat ad ea que sunt ad finē et hoc virtus est prudentia. unde prudentia est virtus necessaria ad bene viuendum.

De distinctione virtutū.

DIS. III.

Circa quartū principale. s. de distinctione virtutū moralij ab intellectualibus querunt qnqz. **Primo** vtrū ois virtus sit moralis. **Secundo** vtrū virtus moralis distinguat ab intellectuali. **Tercio** vtrū virtus sufficiat diuidat p intellectuale et morale. **Quarto** vtrū virtus moralis possit esse fine intellectuali. **Quinto** vtrū eoz qd p̃ficiat intellectus possit esse fine morali. **Ad** p̃mū. s. vtrū ois virtus sit moralis. dicendū qd ad huius euidentia cōsiderare oportet qd sit mos. sic enī scire poterimus: que sit moralis virtus. **Mos** autē duo signifi cat: qnqz enī significat cōsuetudinē. sicut dicit **Actu. xij.** Nisi cū cūdamini fm more moysi nō poterit salui fieri. **Quqz** vō signat inclinationē quādā naturalē: vel qd naturalē ad aliquid agendū. vñ etiā brutoz animalij dicunt aliqui mores. vñ dicit. ij. mach. xj qd quasi leonū more intrantes in hostes pstrauerint eos. et sic accipit mos in **Psal. xvi.** dicit. Qui habitare facit viuis mores in ois mo. et he quidē due significationes in nullo distinguunt apud latinos qd ad vocem. **In** greco autē distinguunt. nam ethos quod apud nos more significat. qnqz habet primā longā. et scribit p illā litterā grēcā η. **Quqz** autē habet primā coreptā et scribit per s. **Dicit** autē virtus moralis a more fm qd mos significat quādā inclinationē naturalē: vel quasi naturalē ad aliquid agendū: et huius significationi moris. p̃p̃inqua est alia significatio qua significat cōsuetudinē. **Nam** cōsuetudo quodāmodo vertit in naturā: et facit inclinationē similem naturali. **Manifestū** est autē qd inclinatio ad actū p̃p̃rie cōuenit appetitiue virtuti. cuius est mouere oēs potentias ad agendū: vt ex supradictis patet. et ideo non ois virtus dicit moralis. sed solum illa que est in appetitiua. **Ad** scōm. s. vtrū virtus moralis distinguat ab intellectuali. dicendū qd omniū humanoz operum principij primū ratio est: et quēcūqz alia principia humanoz operum inueniant quodāmodo rationi obediūt diuersimode tamen. **Nam** quedā obediunt rationi oīno ad nutū absqz omni contradictione: sicut corporis mēbra si fuerint in sua natura consistentia. statim enim ad imperij rationis manus aut pes mouet ad opus. vñ pbs dicit in primo politico. qd aia regit corpus politico principat: id est sicut oris seruū: qui cōtra dicendi non habet.

Posuerūt igit quidā qd oia principia actiua qd sunt in hoīe h mō se habēt ad rationē. qd quidē si verū eēt sufficeret qd rō eēt pfecta ad bene agendū. vñ virtus cū sit habitus quo p̃ficiunt ad bene agendū: sequeretur qd in sola rōne esset. et sic nulla virtus esset nisi intellectus. **Et** hoc fuit opinio **Socratis**: qd dixit oēs virtutes eē prudē tias: vt dicit in. vi. etbi. vñ ponebat qd bñ scientia in eo existēte peccare nō poterat. sed si quicūqz peccabat ppter ignorantiā peccabat: h autē pcedit ex suppositiōe falsi. **Par** enī appetitiua obedit rōni non oīno ad nutū: sed cū aliq cōtradictione. vñ pbs dicit in primo politico: qd ratio impat appetitiua pncipatu politico: quo. s. aliq p̃ceat libetis qd habet ius in aliquo cōtradiciēdi. **Un** Aug. dicit: qd interdū pcedit intellectus: sequit tardus aut nullus affectus. in tantū qd qnqz passionib⁹ vel habitib⁹ appetitiue partis h agitur vt v sus rōnis in particulari impediatur. et fm h aliq̃lter verū est qd so crates dicit: qd scientia p̃ste nō peccat: si tñ h extēdat vsqz ad vsum rōnis in particulari eligibili. **Sic** igit ad h qd bñ bene agat requiritur qd nō solū rō sit bene disposita p habitū virtutis intellectualis: sed etiā qd vis appetitiua sit bene disposita p habitū virtutis moralis. sicut igit appetitus distinguit a rōne: ita virtus moralis distinguit ab intellectuali. unde sicut appetitiuū est principij humani actus: fm qd participat aliq̃lter rationē: ita habitus moralis habet rationē virtutis humane inq̃ntū rōni cōformat. **Cōmēdabil** est autē virt⁹ moralis plusqz intellectualis rōne exēpli. qd christus et oēs scī magis studuerūt inducere hoīes ad morales qz ad intellectuales: et magis exercitauerūt se in istis qz in illis. **Eccl. xliij.** Laudemus gloriofos et parētes nros. **Sequit**: **Hoīes** magni virtute cē. **Itē** rōne effect⁹: qd virtus expellit peccatū: scientia nō. **Itē** rōne ori ginis: qd virtus a deo infundit: scientia p studiū acquirit. **Itē** rōne finis: qd finis virtutis est glia: nō scientie. **Itē** rōne obiecti: qd obiectum virtutis est bonū: scientie vō verū. **Itē** rōne securitatis: qd securus est eē bonū qd eē p̃m. **Itē** rōne mali vitadi: qd si p̃m parēs tent manu extēdisse ad lignū vite sic ad lignū scientie: nō incurrit sent tot mala in se et in posteris. **Ad** tertij. s. vtrū virtus sufficiat diuidat p intellectuale et morale. **Dicendū** qd virt⁹ humana est quidā habit⁹ p̃ficiēs hominē ad bene operādū. **Principij** autē bñ manoz actiū in hoīe nō est nisi duplex. s. intellect⁹: sive rō et appetitus. **hec** enī sunt duo mouentia in hoīe: vt dicit in tertio de aia. vñ ois virtus humana oportet qd sit pfectiua alicui⁹ vñ p̃ncipior. **Siquidē** igit sit pfectiua intellectus speculatiui vel p̃ncipat ad bonū ois: attē erit virtus intellectualis. si autē sit pfectiua partis appetitiue: erit virt⁹ moralis. vñ relinquat qd ois virt⁹ humana vel est intellectual⁹ vel moralis. **Ad** q̃rtū. s. vtrū virtus moralis possit esse fine intellectuali. **Dicendū** qd virt⁹ moralis pōt quidē esse fine quib⁹ dā intellectualib⁹ virtutib⁹: sicut fine scientia sapiētia et arte. nō autē pōt eē fine intellectu et prudentia. **Sine** prudentia quidē esse nō pōt moralis virt⁹: qd moralis virt⁹ est habit⁹ electiuus. i. faciēs bonā electionē. **Ad** h autē qd electio sit bona: duo requirunt. **Primo** vt sit debita intentio finis: et hoc fit p virtutē moralē: qd vim appetitiuā inclinat ad bonū oueniēs rōni: qd est finis debiti⁹. **Secundo** qd bñ recte accipiat ea qd sunt ad finē. et h nō pōt eē nisi p rōnē recte cōsiliantē: indicantē: et p̃ncipientē. qd p̃net ad prudentiā et ad virtutes sibi annexas: vt supra dictū est. vñ virtus moralis sine prudentia eē nō potest. et p cōsequēs neqz sine intellectu. p intellectu enī cognoscitur principia naturaliter nota tā in speculatiuis qz in opatiuis. vñ sic recta rō in speculatiuis inq̃ntū. pcedit ex p̃ncipis nālī cognitis p̃supponit intellectu principior. ita etiā prudentia qd est recta rō agibilij. **Ad** quintū. s. vtrū intellectual⁹ virt⁹ possit eē fine morali. **Dicendū** qd alie virtutes intellectuales sine virtute morali eē p̃nt. sed prudentia sine morali virtute eē nō pōt. **Cū** rō est: qd prudentia est recta rō agibilij. nō autē solū in vniuersali: sed in particulari: in quibus sunt actiones. recta autē rō p̃terigit principia ex quib⁹ nō. pcedit. oportet autē rōnē circa particularia. pcedere non solū ex p̃ncipis vniuersalib⁹: sed etiā ex p̃ncipis particularib⁹. **Circa** principia quidē vniuersalia agibilij bñ recte se habet per naturā intellectū principior: p quē bñ cognoscit qd nullū malū est agendū: vñ etiā p aliquā scientiā practicā. sed h nō sufficit ad recte ratiocinādū circa particularia. **Cōtingit** enī qnqz qd huiusmodi principij vniuersale cognitū p intellectu vñ scientiā cōcupiscentiā in particulari p aliquā passionē. sicut cōcupiscentiā qd cōcupiscentiā vincit: videt h eē bonū qd cōcupiscentiā: licet sit cōtra vniuersale iudiciū rōnis. et ideo sicut bñ disponit ad recte se habedū circa principia vniuersalia p intellectu naturalē vel p habitū scientie: ita ad hoc qd recte se habeat circa principia particularia agibilij qd sunt fines: oportet qd p̃ficiat p aliquos habitus fm quos fiat quodāmodo boi cōnaturale recte iudicare

de fine. et hoc fit per virtutē moralem. Virtuosus enī recte iudicat de fine virtutis: quia qualis vnusquisq; est: talis finis videt ei: vt dicit in. iiii. et. b. ideo ad rectā rationē agibilū que est prudentia requirit qd homo habeat virtutē moralem.

De distinctione virtutū. DIS. .V.

Quartū principale. s. de distinctione virtutū moraliū p cōparationē ad passiones queritur qnq; . Primo vtrū virtus moralis sit passio. Secūdo vtrū virtus moralis possit esse cū passione. Tercio vtrū possit esse cū tristitia. Quarto vtrū virtus moralis possit esse circa passionē. Quinto vtrū aliq virtus moralis possit esse sine passioe. Ad primū. s. vtrū moralis virtus sit passio. dicēdū q virtus moralis nō potest esse passio. et hoc patet triplici rōne. Primo quide q passio est motus quidā appetitus sensitui: vt supra dictū est. virtus aut moralis nō est motus aliquis. sed magis pncipiū appetitui motus habitus quidā existens. Secūdo q passiones ex se ipsis nō habent rōnē boni vel mali. bonū enim vel malū bonis est fm rōnē. vñ passiones fm se cōsiderate se habēt et ad bonū et ad malū. fm q possūt cōuenire rōni vel nō cōuenire. nihil aut tale potest esse virtus: cum virtus solū se habeat ad bonū. vt supra dictū est. Tercio q dato q aliqua passio se habeat solū ad bonū vel solum ad malū fm aliquē modū: nō motus passionis inquantū passio est: pncipiū habet in ipso appetitu et terminū in rōne: in cuius cōformitatē appetitus tendit. Motus aut virtutis est ecōuerpō pncipiū habens in rōne: et terminū in appetitu fm q a rōne mouet. vñ in distinctione virtutis moralis dicit in. ij. et. b. qd habitus electiui in medietate cōstiterit determinata rōne. put sapiens determinabit. Ad scdm. s. vtrū virtus moralis possit esse cū passione. dicēdū q circa hoc fuit discordia inter stoicos et peripateticos. sic Aug. dicit in. ix. de ciui. dei. Stoici enī posuerūt q passiones aie nō possunt esse in sapiente siue virtuosio. Peripatetici vō quoz sciam Aristoteles instituit. vt Aug. dicit in. viij. de ciui. dei. posuerūt q passiones simul cū virtute morali esse possunt: sed ad mediū reducte. Dec aut diuersitas. sicut Aug. dicit ibidē. magis erat verba q; fm rōnē sūas: q; enī stoici nō distinguēbāt inter appetitū intellectiū qui est volūtas: et inter appetitū sensitīū q p irascibile et cupiscibile vniūdit: nec distinguēbāt in hoc passiones aie ab alijs affectib; hūanis: q passioes aie sūt motus appetitus sensitui. Aliē vō affectiones que nō sunt passiones sunt motus appetitus intellectiui: qui dicūt volūtas. sicut peripatetici. distinguēbāt sed solū qnq; ad hoc q passiones esse dicebāt quascūq; affectioes rōni repugnātes: que si ex deliberatione cōstāt: in sapiente seu virtuosio esse nō possunt. si aut subito cōstāt: hoc in virtuosio pōt accidere: eo q animi visā que appellāt fantasias nō sūt in prāte nostra vtrū aliq; incidāt aīo: et cū non veniūt ex terribilibus rebus necessē est vt sapientis animū moueāt: ita vt paulisper paucescat vel motū vel tristitia cōtrahat: tanq; his passionibus pueniētib; rōnis officiū. nec tñ approbant ista eis que cōsentīūt. vt Aug. narrat in. ix. de ciui. dei. ab. A. gellio dictū. sic igit si passiones dicant inordinatae affectiones nō possunt esse in virtuosio: ita q post deliberationē eis cōsentiat: vt stoici posuerunt. Si vō passiones dicant quicūq; motus appetitus sensitui. sic possūt esse i virtuosio fm q sunt a ratione ordinate. Vñ Aristo. dicit in. ij. et. b. q nō bene quidā dētē mināt virtutes impassibilitates quas dā et quietes. qm simpliciter dicūt: sed deberēt dicere q sunt quietes a passionibus que sunt vt nō oportet: et qn nō oportet. Ad tertiu. s. vtrū virtus moralis possit esse cū tristitia. dicēdū q sicut Aug. dicit. xiiij. de ci. dei. stoici vō luerūt p tribus pcurbatiōib; in aīo sapiētis esse tres eupaticas. i. tres bonas passioes. p cupiditate. s. volūtate. p leticia gaudiū: p metu cautionē. Pro tristitia vō negauerūt posse aliqd in aīo sapiētis duplici rōne. Pro qdē q tristitia ē de malo qd iā accidit: nullū āt malū estimāt posse accidere sapiēti. crediderūt enī q sic solū bonis bonū ē virtus. bona aut corpalia nulla bona bonis sūt: ita solū bonis inonestū est malū: qd in virtuosio esse nō pōt: sed h irrōnabilē ē. q enī bō sit ex aīa et corpe cōpositus: id qd cōfert ad vitam corpis cōseruādū aliqd bonū bonis est: nō tñ maximū: q eo pōt bō maleviti: vñ et malū huic bono cōtrariū in sapiēte esse pōt: et tristitia moderatā inducere. Præterea et si virtuosus sine graui peccato esse possit. nullus tñ inuenit qui absq; leuibus peccatis vitam ducat. fm illud. j. Joh. j. Si dixerimus q peccatū nō habemus nosipso seducimus. Tercio q virtuosus et si peccatū graue nō habet forte qnq; habuit: et de hoc laudabiliter dolet. fm illud. ij. ad Cor. vij. Que fm deū est tristitia. pñam in salutē stabile opat. Quarto q potest etiā dolere laudabiliter de peccato alterius. vñ eo mō quo

virtus moralis cōpatit alias passioes rōne moderatas: compatit etiā tristitia. Secūdo mouebant ex h q tristitia est de pñi malo: timor aut de malo futuro. sicut delectatio est de bono pñi: delectatio vñ de bono futuro. Potest aut h ad virtutē ptenere q aliquis bono habito fruatur: vel nō solū habitū habere desideret: vel q etiā malū futurū caueat: sed q malo presenti animū hoīs substat: qd fit p tristitia: oīno videt cōtrariū rōni: vñ q virtute eē nō pōt. Sed h irrōnabilē dicit. Est enī aliqd malū qd potest eē virtuosio pñens vt dictū est. qd quidē malū ratio detestat. vñ appetitū sensitīū in h sequit detestationē rōnis q de huiusmodi malo tristat: moderate tñ fm rōnis iudiciū. Hoc aut ptenet ad virtutē: vt appetitus sensitīū rōni cōformet: vt dictū est. Vñ ad virtutē ptenet q tristet moderate in quib; tristandū est. sicut et pñs dicit in. ij. et. b. et h etiā vtile est ad fugiēdū mala. sicut enī bona ppter delectationē promptius querunt: ita mala ppter tristitiā fugiunt fortius. Sic igit dicēdū est q tristitia de his q cōueniūt virtuti nō potest sī eē cū virtute: q virtus in proprijs delectat. sed de his que quociq; mō repugnat virtuti virtus moderate tristat. Ad qrtū. s. vtrū oīs virtus moralis sit circa passiones. Dicēdū q virtus moralis pñcit appetitū aīe ordinādo ipsam in bonū rōnis. Est aut rōnis bonū id qd est fm rationē moderatū seu ordinatū. vñ circa omne id qd cōtingit rōne ordinari et moderari: cōtingit eē virtutē morālē. rō aut ordinat nō solū passiones appetitū sensitīū sed etiā operationes appetitus intellectiui: q est volūtas: q nō est subiectū passionis vt supra dictū est impant. Et ideo nō oīs virtus moralis est circa passioes: sed quedā circa passiones: quedā circa operationes. Ad quintū. s. vtrū virtus moralis possit esse sine passione. Dicēdū q si passiones dicam affectiones inordinatas: sic stoici posuerūt. sic manifestū est q virtus pfecta est sine passionibus. Si vō passiones dicam oēs motus appetitū sensitīū: sic plānū est q virtutes morales q sunt circa passiones sicut circa pñā materia: sine passionib; esse nō pñt. Qui rō est: q fm h seget q virtus moralis faceret appetitū sensitīū oīno cōsūm. Nō autē ad virtutē ptenet q ea q subiecta sunt rōni: a pñis actib; vacet: s; q exequant imperiū rōnis pñis actus agēdo. vñ sicut virtus mēbra corpis ordinat ad actus exteriores debitos: ita appetitus sensitīū ad motus pñis ordinatos. Virtutes vō morales qd sunt circa passiones sed circa operationes: pñt esse sine passionib; et huiusmodi virtus est iustitia: q p eas applicat volūtas ad pñiū actū q nō est passio. sed tñ ad actū iusticie sequit gaudiū ad mīn in volūtate qd nō est passio. et sic h gaudiū multiplicet p iusticie perfectionē. sicut gaudiū redundat vīq; ad appetitū sensitīū fm q vires inferiores sequunt motū supiorē: vt supra dictū est. et sic p res durāntia hmoi qnto magis fuerit pfectior: tāto magis passionē causat.

De distinctione virtutū. DIS. .VI.

Quartū. s. de distinctione virtutū moraliū ab inuicē qnq; . Primo vtrū sit vna virtus moralis trī. Secūdo vtrū virtutes morales q sunt circa passiones: distinguant ab illis q sunt circa operationes. Tercio vtrū circa operationes sit trī vna virtus moralis. Quarto vtrū circa diuersas passioes sint diuersæ virtutes morales. Quinto vtrū virtutes morales distinguant fm diuersa obiecta passionū. Ad primū. s. vtrū sit trī vna virtus moralis. Dicēdū q sic supra dictū est: virtutes morales sunt habitus quidam appetitus partis. habitus aut specie differunt fm speciales differētiās obiectoz: vt supra dictū ē. spēs aut obiecti appetibilis sicut et cuiuslibet rei attendit fm formā specificā q est ab agente. Est aut cōsiderādū q materia patiētis se habet ad agens dupliciter. Lūq; enī recipit formā agētis fm eandē rationē. put est in agēte: sicut est in oībus agētib; vniūocis. et sic necesse est q si agens est vñū specie: q materia recipiat formā vñius speciei. sicut ab igne nō generat vniūocē nisi aliqd existens in specie ignis. Aliq; vō materia recipit formā ab agēte nō fm eadē rōnē. put est in agēte: sicut patet in generatibus nō vniūocis: vt aīal generat a sole. tñ forme recepte in materia ab eodē agēte nō sunt vñū spēs: sed diuersificānt fm diuersam proportionē materie ad recipiēdū influtū agētis. sicut videm q ab vna actione solis generant per putrefactionē aīalia diuersa specierū fm diuersam pporzionē materie. Manifestū est autē q immoraliū ratio est sicut imperas et mouēs. vis aut appetitū est sicut impata et mota. Nō aut appetitus recipit impressionē rōnis qm vniūocē: q nō fit rōnale p eēntiā sed p participationē: vt dicit in pmo et. b. vñ appetibilia fm motionē rōnis cōstituiunt in diuersis speciebus: fm q diuersimode se habēt ad rationē. et ita sequitur q virtutes morales sint diuersæ fm speciei: et nō vna trī. Ad se

cū dū. s. vtrū virtutes morales distinguant p hoc: q̄ quedā sunt circa opationes: et quedā circa passionēs: dicendū q̄ opatio et passio dupliciter pōt cōparari ad virtutē. Uno mō sicut effectus: et h̄ mō oīs virtus moralis habet aliq̄s opatiōes bonas: quāz est pductiua: et delectationē aliq̄ā vel tristitiā que sunt passionēs. vt supra dictū est. Alio mō pōt cōpari opatio ad virtutē morālē: sicut materia circa quā est: et fm hoc opozet alias esse virtutes morales circa opatiōes: et alias circa passiōes. Cuius rō est: qz bonū et malū in q̄busdā opatiōib⁹ attendit fm seipsas qualitercūq; bō afficiat ad eas: inquantū. s. bonū in eis et malū accipit fm rōnē cōmensurationis ad alterū. et in talibus opozet q̄ sit aliqua virtus directina opatio nū fm seipsas sicut sunt emptio: venditio. et oēs bñmō opatiōes in quibus attendit rō debiti vel indebiti ad alterū. et ppter hoc iusticia et partes eius pprie sunt circa opationes: sicut circa ppriā materiam. In quibusdā vō opatiōib⁹ bonū et malū attendit solū fm cōmensurationē ad op̄intē. et iō opozet in his bonū et malū cōsiderari fm q̄ bñ vel male afficiat circa bñmō. et ppter hoc opozet q̄ virtutes in talib⁹ sint principaliter circa interiores affectiōes q̄ dicunt aīe passiōes. sic patet de tēpantia: fortitudine: et alijs bñmō. Contingit autē q̄ in opatiōibus que sunt ad alterū p̄termittat bonū virtutis ppter inordinatā animi passiōē. et tunc inquantū corripit cōmensuratio exterioris opatiōis est corruptio iusticie. Inquantū autē corripit cōmensuratio interioris passiōis est corruptio alius virtutis. sicut cū ppter iram aliquis alii pcutit in ipā p̄cussione indebita corripit iusticiā. In imoderantia vō ire corripit māsuetudo: et idē patet in alijs. Ad tertiu. s. vtrū sit tñ vna virtus moralis circa opationes. dicendū q̄ oēs virtutes morales que sunt circa opatiōes veniūt in quadā generali rōne iusticie que attendit fm debitū ad alterū. distinguunt autē fm diuersas speciales rōnes. Cuius rō est: qz in opatiōibus exteriorib⁹ odo rōne instituit: sicut dictū ē. nō fm p̄portionē ad affectiōē hoīs: sed fm venientia rei in seipsa. fm quā venientia accipit rō debiti ex quo constituit rō iusticie. Ad iusticiā enī p̄tinere videt: vt quis debitū reddat. vñ oēs bñmō virtutes que sunt circa opatiōes habēt ad quō mō rōne iusticie: sed debiti nō est vñ rōnis in oib⁹. Alter enī debet aliqd̄ eq̄l: alij supior: alij minior: et alij ex pacto vel ex p̄misso: vel bñficio suscepto. et fm has diuersas rōnes debiti diuerse sumunt v̄tutes. Puta religio est p quā reddid debiti decore pietas est p quā reddid debiti parentibus vel patrie: gratia est per quā reddid debiti bñfactoribus. et sic de alijs. Ad quartū. s. vtrū circa passionēs sint diuerse virtutes morales. dicendū q̄ nō potest dici q̄ circa oēs passionēs sit vna sola virtus moralis. Sunt enim quedā passionēs ad diuersas potentias p̄tinentes. alie nāq; p̄tinet ad irascibile. alie ad concupiscibile. vt supra dictū est: nec tñ opozet q̄ oīs diuersitas passionū sufficiat ad v̄tutes morales diuersificandas. Primo qdē qz quedā passionēs sunt que sibi opponunt fm contrarietate: sicut gaudiū et tristitia: timor et audacia: et alia bñmō. et circa bñmō passionēs sic oppositas opozet esse vñā et eandē virtutem. Cum enī virtus moralis in quadā medietate consistat mediū in contrariis passionibus fm eandē rationē constituit. sicut et in naturalibus idem est mediū inter contraria: vt inter album et nigrū. Scō qz diuerse passionēs inueniunt fm eundē modū rōni repugnantes. puta fm impulsus ad id qdē est contra rōnē: vel fm retractionē ab eo qdē est fm rōnē. Et ideo diuerse passionēs concupiscibilis nō p̄tinet ad diuersas virtutes morales: qz eoz motus fm quēdā ordinem seinuicē cōsequunt. vtpote ad idē ordinatū. s. ad cōsequēdū bonū vel fugiendū malū. sicut ex amore p̄cedit concupiscētia: et ex concupiscētia autē passiois ex ipso appetitu sensituo. vñ opozet q̄ virtutes diuersificent fm ordinē ad rōnē. passiōes autē fm ordinē ad appetitū. Obiecta igit passiois: fm q̄ diuersimode cōsiderant ad appetitū sensitiuū causant diuersas passiōis spēs. Scōm vō q̄ cōparant ad rōnes causant diuersas spēs virtutū. Nō autē idē mō rōnis et appetitū sensitiuū. vñ nihil p̄hibet aliq̄ā differētiā obiectoz causare diuersitatē passionū q̄ nō causat diuersitatē virtutū. sicut q̄

vna virtus est circa multas passionēs: vt dictū est. Et aliq̄ā etiam differētiā obiectoz causare diuersitatē virtutū: q̄ nō causat diuersitatem passionū: cū circa vñā passiōē: puta delectationē diuerse virtutes ordinent. et quia diuerse passionēs ad diuersas potentias p̄tinentes semp p̄tinet ad diuersas virtutes: vt dictū est. ideo diuersitas obiectoz q̄ respicit diuersitatē potentiarū: semp diuersificat spēs virtutū. puta q̄ aliqd̄ sit bonū absolute: et aliqd̄ bonū cū aliq̄ arduitate. et q̄ ordine quodā rō inferioris hoīs partes regit: et etiā se ad exteriora extēdit: ideo etiā q̄ vñū obiectū passionis app̄hēdit sensu vel imaginatione: aut etiā rōne: et etiā fm q̄ p̄tinet ad aīā: corp⁹ vel res exteriores diuersas habitudinē habet ad rationē. et p̄sequēs natū est diuersificare virtutes. Bonū igit bonū accipi vel ad obiectū amoris concupiscētiē et delectationis potest accipi vel ad sensum corporis p̄tinentes: vel ad interiorē aīe app̄hēsiōnē. et h̄ siue ordinē ad bonū hoīs in seipso vel q̄ntū ad corpus vel q̄ntū ad animā: siue ordinē ad bonū hoīs in ordine ad alios. et oīs talis diuersitas propter diuersum ordinē ad rōnē diuersificat virtutē. Sic igit si consideret aliqd̄ bonū: siquidē sit p̄ sensum tactus app̄hēsiōnē: et ad cōsistētiā humane vite p̄tinentes in indurū duo vel in specie: sicut sunt delectabilia ciboz et venereoz: erit p̄tinentes ad virtutē tēpantia. Delectatiōes autē alioz sensui cū nō sint vehēmentēs nō p̄stant aliq̄ā difficultatē rōni: et ideo circa eas nō ponit aliq̄ virt⁹ q̄ est circa difficile sicut et ars: vt dicit in i. et h̄. Bonū autē nō sensu sed interiori virtute app̄hēsiōnē ad ipm bonū p̄tinentes fm seipsum est: sicut pecunia et honor. quoz pecunia ordinabilis est de se ad bonū corporis: honor autē cōsistit in app̄hēsiōne aīe. Et hec quidē bona cōsiderari p̄nt vel absolute fm q̄ p̄tinet ad concupiscibile: vel cū arduitate qdā fm q̄ p̄tinet ad irascibile. Que quidē distinctio locū nō habet in bonis q̄ delectat tactū qz huiusmodi sunt qdā infimū: et cōpētū hoī fm q̄ veniūt cū brutis. Circa bonū igit pecunie absolute sumptū fm q̄ est obiectum concupiscētiē vel delectationis aut amoris est liberalitas. Circa bonū autē huiusmodi cū arduitate sumptū fm q̄ est obiectū spei: est magnificētia. Circa bonū vō quod est honor: si quidē sit absolute sumptū fm qdē est obiectū amoris: sic est qdā virt⁹ q̄ vocat philotonia. i. amor honoris. Si vō cū arduitate consideret fm qdē est obiectū spei: sic est magnanimitas. vñ liberalitas et philotonia videntur eē in concupiscibili. Magnificētia vō et magnanimitas in irascibili. Bonū vō hoīs i ordine ad aliū nō videt arduitatē habē: s. accipit vel absolute sumptū. put est obiectū passionū concupiscibil. Quō qdē bonū potest eē aliquid delectabile fm q̄ p̄bet se alteri. vel in his q̄ serio fiunt. i. in actionib⁹ p̄ rōnē ordinatū ad debitū finē. vel in his q̄ fiunt ludo. i. in actionib⁹ ordinatū ad delectationē finī: q̄ nō eodē mō se habēt ad rōnē sicut p̄na. In serijs autē exhibet se aliq̄s dupliciter. Uno mō vt delectabile delectet verbis et factis. et h̄ p̄tinet ad quandā virtutē: quā Aristo. noīat amicitia: et pōt oīa affabilitas. Alio mō p̄bet se aliq̄s alteri vt manifestū p̄ dicta et facta. et h̄ p̄tinet ad aliā virtutē: quā noīat veritate. manifestatio enī p̄p̄inquis accedit ad rōnē q̄ delectatio: et seria q̄ iocosa. Un et circa delectatiōes ludoz est alia virtus: quā p̄b̄ eutrapeliā noīat. Sic igit p̄ q̄ fm Aristo. sunt duodecim virtutes morales circa passionēs. s. fortitudo: tēpantia: liberalitas: magnificētia: philotonia: mansuetudo: amicitia: magnanimitas: veritas: eutrapelia: et iusticia. Et distinguūt fm diuersas materias: vñ fm diuersas passionēs: vel fm diuersa obiecta. Si igitur addat iusticiā que est circa opationes: erunt omnes duodecim.

De distinctione virtutū cardinaliū. DIS. .VII.

Circa septimū p̄ncipale. s. de distinctione virtutū cardinaliū q̄runt q̄nq; . Primo vtrū virtutes morales debeant dici cardinales vel p̄ncipales. Secundo de numero earū. Tercio q̄ sunt. Quarto vtrū differant ab iniucē. Quinto vtrū veniēter diuidant in virtutes politicas purgatorias et purgati animi et exemplares. Ad p̄mū. s. vtrū virtutes morales debeant dici cardinales. Dicēdū q̄ cū simpliciter de virtute loq̄mur: intelligim⁹ loq̄ de virtute humana. virtus autē humana vt dictū est fm p̄fectā rōnē virtutis dicit: q̄ requirit rectitudinē appetitus. huiusmodi enī virtus nō solū facit facultatē bene agēdi: sed etiā vsum boni op̄is causat. sed fm imp̄fectā rōnē vtrū dicit virt⁹: q̄ nō requirit rectitudinē appetit⁹: qz solū facit facultatē bene agēdi: nō autē causat boni op̄is vsum: cōstat autē q̄ p̄fectū est p̄ncipali⁹ imp̄fecto. et ideo virtutes q̄ p̄tinet rectitudinē appetit⁹ dicunt p̄ncipales. Huiusmodi autē sunt virtutes morales et intellectuales. sola prudētia q̄ est quodāmodo moralis: est fm naturam vt ex infradiet p̄. vñ veniēter inter virtutes morales ponunt ille

que dicuntur principales seu cardinales. Ad secundū. s. de nume
ro eorum. dicendū qd numerus aliquoz accipi potest: aut fm prin
cipia formalia: aut fm subiecta: et utrozqz nō inueniunt q̄ttroz car
dinales virtutes. p̄ncipiū enī formale virtutis de q̄ nūc loquimur
est rōnis bonū. Qd qdē dupliciter pōt cōsiderari. vno mō fm qz
in ipsa rōne cōsideratio cōsistit: et sic erit vna virtus principalis que cō
sideranda. Alio mō fm qz circa aliqd ponit rōnis ordo et hoc vel
circa opationes. et sic est iusticia. vel circa passiōes: et sic necesse est
ēē duas vtutes. Ordine enī rōnis necesse ē ponere circa passiōes
cōsiderata repugnātia ipsarū ad rōnē: qd qdē pot esse duplex. Vno
mō fm qz passio impellit ad aliqd cōtrariū rōni: et sic necesse est qz
passio repugnā: et ab hoc denotat temptancia. Alio mō fm qz pas
sio retrahit ab eo qd rō dictat. sicut timor piculoz vel laborz. et sic
necesse est qz firmus hō in eo qd est rōnis nō recedat. et ab hac de
notat fortitudo. Sicut fm subiecta idem numerus inuenit. Quia
dupliciter enī inuenit subiectū huius virtutis de qua loquimur. s.
rōnale p̄ essentia qd prudentia pficit: et rōnale p̄ participationē qd
diuidit in tria. s. in voluntate que est subiectū iusticie: et in cōcupisci
bile que est subiectū temptantie: et in irascibile que est subiectū fortitu
dinis. Ad tertiū. i. que dici debet cardinales. dicendū qz sicut su
pra dictū est. huiusmodi q̄ttroz virtutes cardinales accipiunt fm
quattroz formales rōnes virtutis de qua loquimur. que quide in
aliquibus actibus vel passionibus principaliter inueniunt. s. quide bo
nū cōsistens in cōsideratione rōnis principaliter inuenit in ipso im
perio rōnis: nō aut in cōsilio. neqz in iudicio. vt dictū est. Sicut etia
bonū rōnis pōt ponit in opationibus fm rōne recti et debiti prin
cipaliter inuenit in cōmutionibus vel distributionibus que sūt
ad alterū cū equalitate. bonū aut refrenādi passiōes principaliter
inuenit in passionibus: q̄s maxime difficile est repimere. s. in de
lectionationibus tactus. bonū aut firmitatis ad standū in bono rōnis
cōtra impetū passionū. p̄cipue inuenit in periculis mortis: cōtra
qd difficillimū est stare. Sic igit p̄dictas quattroz virtutes dupli
citer cōsiderare possumus. Vno mō fm cōes rōnes formales. et fm
hoc dicuntur principales quasi generales ad oēs virtutes. vtputa qz
oīs virtus que facit bonū in cōsideratione rōnis dicat prudentia: et
qz oīs virtus que facit bonū debiti et recti in opationibus dicat ius
ticia: et oīs virtus que cohibet passiōes et depimit. dicat tēpan
cia: et oīs virtus que facit firmitatē animi cōtra quasqz passiōes
animi dicat fortitudo. et sic multi loquunt de his virtutibus tam
faci doctores q̄ etia p̄bi. et sic alie virtutes sub ipsis cōtinent. vii
cessant oēs obiectiones. Alio vō mō possunt accipi fm qz ipse vir
tutes denotant ab eo qd est principū in vnaquaqz materia. et sic
sunt speciales virtutes cōtra alias diuise. dicunt tñ principales res
pectu aliarū. p̄pter principalitatem oīum. puta qz prudentia dicat
que est p̄ceptiua. iusticia que est circa actiones debitas inter eq̄
les. temptancia que repimit cōcupiscentias delectionū tactus. for
titudo que firmat vtra pericula mortis. et sic etia cessant alie obie
ctiones: qz alie virtutes possunt habere aliquas alias principalita
tes: sed iste dicuntur principales rōne materie. vt dictū est. Ad q̄
tū. i. vtrū virtutes p̄dictę differant ab iniunctis. dicendū qz sicut supra
dictū est. p̄dictę quattroz virtutes dupliciter a diuersis accipiunt.
Quidā enī accipiunt eas p̄t signat quasdā generales cōditiones hu
mani animi que inueniunt in oibus virtutibus: ita. s. qz prudentia
nihil aliud fit q̄ qdā rectitudo discretiōis in q̄busqz actibus vel
materiis. Iusticia vō fit qdā rectitudo animi p̄ quā opaz qd oīs in
vnaqz m̄a. temptancia vō fit qdā dispositio animi qz modū q̄busqz
passiōibus vel opatiōibz impimit vel iponit ne vltra debiti effera
fortitudo vō fit qdā dispositio animi p̄ quā firmet i eo qd ē fm rō
nē s̄ quoscūqz ipet passionū vel opaz labores. Dec aut q̄ttroz sic
distincta nō iporat diuersitatē habitū vtriusvix opoz q̄tū ad iusticia
temptancia et fortitudinē. cuiuslibet enī vtuti morali ex h̄ ē ē bābit? due
nit qdā firmitas: vt a v̄rio nō moueat: qd dictū est ad fortitudinē
p̄tinere. ex h̄ vō qd est virt? b̄ qz ordinet ad bonū i quo iporat rō
recti vel debiti: qd dicebat ad iusticia p̄tinere. An h̄ vō qz est virt?
moralis rōne participas h̄ qz modū rōnis in oibus feruet: et vltra
nō se extēdat qd dicebat p̄tinere ad tēpantia. solū aut h̄ qz est oīs
cretione habere qd attribuetur prudentie. videb distingi ab alijs
tribus inquātū hoc est ipsius rōnis p̄ essentia. Alia vō tria impos
tant quādā rōnis participationē p̄ modū applicatiōis cuiusdā ad
passiones vel opationes. Sic igit fm p̄dicta. prudentia qdē est vir
tus distincta ab alijs tribus. sed alie tres nō essent virtutes distin
cte ab iusticia. Manifestū est aut qz vna ē eadē virt? et est bābit? et ē
virtus: et est moralis. Alij vō et meli? accipiunt has quattroz vtutes:
fm qz terminant ad materias speciales. vnaqueqz q̄ttroz illarū ad

ordinandū ipsum in finē supnaturalē. et primo quidē qđ ad intel-
lectū addunt hōi quedā pncipia supnaturalia que diuino lumine
capimur. et hec sunt credibilia de quibus est fides. Secōdo vō volun-
tas ordinat in illum finē et quātū ad motū intentionis in ipsū ten-
dent: sicut in id qđ est possibile consequitur: qđ pmet ad spem. et qđ
ad vniōnē quandā spirituale: p quā quodāmodo transformat in
illū finē qđ fit per charitatē. Appetitus enī vniuersaliū rei natu-
raliter mouet et tendit in finē sibi cōnaturalē. et iste motus puenit
ex quadā cōformitate rei ad suū finē. Ad quartū. s. de ordine eaz-
dicendū qđ duplex est ordo. s. generatiōis et pfectionis. ordine qui-
dē generatiōis quo materia prior est forma: vt imperfectū pfecto.
in vno et eodē mō fides pcedit spem: et spes charitatē finē actus.
nam habitus sūt infundunt. nō enī pōt in aliqd motus appetitus
tendere vel sperādo vel amādo nisi qđ est apprehensū sensu aut in-
tellectu. p fidē autē apprehendit intellectus ea que sperat et amat. vñ
oportet qđ ordine generatiōis fides pcedat spem et charitatē. Sic
autē ex hoc hō aliqd amat et apprehendit illud vt bonū suū. per hoc
autē qđ hō ab aliquo sperat se bonū cōsequi posse: reputat ipsū in quo
spem habet quoddā bonū suū. vñ ex hoc ipso qđ hō sperat de ali-
quo: pcedit ad amādū ipsū. et sic onere generatiōis finē actus spes
pcedit charitatē. ordine vō pfectionis charitas pcedit et spem et si-
dem: eo qđ tam spes qđ fides p charitatē format: et pfectionē virtu-
tis acquirit. Sic enī charitas est mater omnū virtutū et radix: in
quantū est omnū virtutū forma vt infra dicet.

De causa virtutum.

DIS. IX.

Circa nonū. s. de causa virtutū querunt quattuor
primo vtrū virtutes sint in nobis a natu-
ra. Secōdo vtrū aliqua virtus causet in nobis ex assuetu-
dine operū. Tercio vtrū alique virtutes morales sint in
nobis p infusione. Quarto vtrū virtus quā acquirimus assuetudi-
ne operū sit eiusdē speciei cū virtute infusa. Ad primū. s. vtrum
virtutes infunt nobis a natura. dicendū qđ circa formas corporales
dixerūt aliqui qđ totaliter sunt ab intrinseco: sicut ponentes lant-
tione formati. Aliqui vō qđ totaliter sint ab extrinseco. sicut ponē-
tes formas corporales esse ab aliq causa sepata. Aliqui vō qđ par-
tim sunt ab intrinseco. et qđm. s. pexistūt in potentia: in materia: et
partim ab extrinseco inquantū reducunt ad actū p agens. Ita etiā
circa sciētias et virtutes aliqui quidē posuerūt eas totaliter esse ab
intrinseco: ita. s. qđ oēs virtutes et sciētie naturaliter pexistūt in aīa
sed p disciplinā et exercitiū impedimenta sciē et virtutis tollunt: qđ
aduēniūt aīe ex corporis grauitate. sicut cū ferrū clarificat p lima-
tionē. et hoc fuit opinio platonicoz. Alii vō dixerūt qđ sūt totaliter
ab extrinseco. i. ex influentia intelligentie agentis. vt ponit Auicē.
Alii vō dixerūt qđ fm aptitudinē sciē et virtutes sunt in nobis a na-
tura: nō aut fm pfectionē. vt plūs dicit in ij. et ibi et hoc verius est.
Ad cuius manifestationē oportet cōsiderare qđ aliquid dicit alicui
hōi naturale dupliciter. vno mō ex natura speciei. alio mō ex natu-
ra indiuidui. et qđ vniūqđqz bz spem fm suā formā. indiuiduā vō
fm mās. forma vō hōis est aīa rōnalis. mās vō corpus. Itē qđ dicit
nō hōi fm aīaz rōnalē est ei naturale fm rōnē speciei. id vō qđ est
ei nāle fm determinatā corporis cōplexione: est ei nāle fm nātū
indiuidui. qđ enī ē nāle hōi ex pre corpis fm spēs quodāmo refert
ad aīam inquantū. s. tale corpus est tali aīe pportioatū. vtroqz autē
mō virtus est hōi nālis fm quādā inchoationē. Scdm qđā nām
speciei. inquantū. s. in rōne hōis naturaliter infunt quedā pncipia
naturalis cognita tā scibiliū qđ agendū: que sunt qđā semina
intellectualū virtutū et moralū et inquantū in voluntate inest qđā
naturalis appetitus boni qđ est fm rōnē. Scdm vō naturā indiui-
dui inquantū ex corpis dispositione aliqui sunt dispositi vel meli-
vel peius ad quasdā virtutes: put. s. vires qđā sensitiue actus sunt
quarūdā partū corpis. ex qđū dispositiōe adiuuant: vel impedunt
hōi vires in suis actibus: et psequēs vires rōnales qbus hōi
sensitiue vires deseruiūt. et fm hoc vnus hō bz nāle aptitudinē ad
sciē: alius ad fortitudinē: alius ad temperantiā: et his modis tā vir-
tutes intellectuales qđ morales fm quādā aptitudinis inchoatio-
nē sunt in nobis a natura. nō aut cōsumatio earū: qđ natura deter-
minat ad vniū. cōsumatio autē hōi virtutū nō est fm vniū modū
actionis: sed diuersimode fm diuersas materias in quibus virtu-
tes opant: et fm diuersas circūstantias. Sic igit p3 qđ virtutes in
nobis sūt a nā fm aptitudinē et inchoationē: nō aut fm pfectionē
pter vtutes theologicas qđ sūt totalē ab extrinseco. Ad secundū. s.
vtrū oēs virtutes possint in nobis causari ex assuetudine operū. di-
cendū qđ sic supra dictū est virtus pficit hōies ad bonū. cū aut rō bo-
ni cōsistat in mō specie et ordine. vt Aug. dicit in lib. de nā boni siue

in numero pondere et mensura: vt dicit Sap. xi. oportet qđ bonum
hōis fm aliquā regulā cōsideret. Que quidē est duplex: vt supra
dictū est. s. ratio humana et lex diuina. et quia lex diuina supior est
regula: ideo ad plura se extendit. ita qđ quicqd regulat rōne hūana
regulat etiā lege diuina: quia nō ouertit. Virtus ergo hōis ordi-
nata ad bonū qđ modificat fm regulam rōnis humane: potest ex
actibz humanis causari inquantū huiusmodi actus pcedūt a rōne
sub cui? potestate et regula tale bonū consistit. Virtus vō ordinā-
boninē ad bonū fm qđ modificat p legē diuinā: et nō per rationē
humanā: nō potest causari p actus humanos: quoz pncipiū ē rō:
sed causatur solū in nobis p operationē diuinā. et ideo huiusmodi
virtutē diffiniēs Aug. posuit in diffinitione virtutis: quā deus in
nobis sine nobis operat. Ad tertium. s. vtrū virtutes morales sint
in nobis p infusione. Dicendū qđ effectus oportet esse pportionalē
tos suis causis et pncipiis. Oēs autē virtutes tā intellectuales qđ
morales qđ ex nostris actibz acquirunt: pcedūt ex quibzsdā natu-
ralibz pncipiis in nobis pexistētibz: vt supra dictū est. loco quo
rū naturalū pncipioz cōferunt nobis a deo virtutes theologice
quibz ordinamur ad finē supnaturalē: vt supra dictū est. vnde
oportet qđ his virtutibz theologicas pportionaliter respondeant
aliū habitus diuinitus causati in nobis. qui sic se habeant ad vir-
tes theologicas: sicut se habent virtutes intellectuales et morales
ad pncipia naturalia virtutū. Ad qđm. s. vtrum virtutes infuse
specie differat ab acquisitis. Dicendū qđ habitus dupliciter diffin-
guunt specie. Vno modo sicut predictū est fm speciales et forma-
les rōnes obiectoz. Obiectū autē cuiuslibet virtutis est bonū cō-
deratū in materia propria: sicut temperantiē obiectū est bonū de-
taliū in occupatiōis tactus. cuius quidē obiecti formalis ratio
est a rōne qđ instituit modū in his occupatiōis. materiale ē id qđ ē
ex parte cōcupiscentiā. Manifestū est autē qđ alterius rōnis est
modus impositus in huiusmodi occupatiōis fm regulā rōnis hu-
mane: et fm regulā diuinā. puta in sumptione ciboz rōne humana
modus instituit vt nō necet validitū corporis: nec impedit rat-
tionis actū. fm autē regulā legis diuine requir qđ hō castiget cor-
pus suū et in seruitutē redigat per abstinētiā cibi et potus et alioz
huiusmodi. vñ manifestū ē qđ tēperatiā infusa et acquisita differat
specie. et eadē rō est de alijs virtutibz. Alio mō habitus distinguunt
specie fm ea ad que ordinant. nō enī est eadē spēs sanitas hōis et
equi propter diuersas naturas ad quas ordinant. Et eodē mō vi-
cit plūs in. iij. politicoz: qđ diuerse sunt virtutes ciuīs fm qđ bene
se habēt ad diuersas politias. et p hunc etiā modū differūt specie vir-
tutes morales infuse: p quas hōies bene se habent in ordine ad h
qđ sint ciues sanctorū et domesticū dei. et alie virtutes acquisite fm
quas homo bene se habet in ordine ad res humanas.

De conerione virtutū.

DIS. X.

Circa decimū principale. s. de conerione virtutū
querunt quāqz. Primo vtrū virtutes morales
sint ad inuicē cōnere. Secundo vtrū virtutes morales
possint esse sine charitate. Tercio vtrum charitas possit
esse sine eis. Quarto vtrum fides et spes possint esse sine charitate.
Quinto vtrū charitas possit esse sine fide et spe. Ad primū. s. vtrum
virtutes sint ad inuicē cōnere. Dicendū qđ virtus moralis potest ac-
cipi vel pfecta vel imperfecta. Imperfecta quidē moralis virtus: vt tē-
peratiā vel fortitudinē nō est aliqd qđ aliq inclinatio in nobis exis-
tens ad opus aliqd de genere bonoz faciedū: siue talis inclinatio
sit in nobis a natura siue ex assuetudine. et hoc mō accipiendo virtu-
tes morales nō sunt conerere. Videm? enī aliquē ex naturali com-
plexione vel ex aliq assuetudine promptū esse ad opera liberalita-
tis: qui tñ nō est promptus ad opera castitatis. Perfecta autē virtus
moralis est habitus inclinās ad bonū opus bene agendū. et sic ac-
cipiendo virtutes morales dicim? eas esse cōnere: vt fides ab oibz
ponit. Unde Ambro. dicit sup Lucā. Cōnere sibi sunt cōcarthēna-
teqz virtutes: vt qui vnā habet plures habere videat. Aug. etiā di-
cit in. vi. de trini. qđ virtutes qđ sunt in humano animo nullo modo
separant ab inuicē. Et Grego. dicit in. xxi. moral. qđ vna virtus sine
alijs aut oīno nulla est aut imperfecta. Et Tullius dicit in secundo de
tuseul. questionibz: Si vnā virtutē cōfessus es te nō habere: nullā
necesse est te habiturū. Cui? rō assignat duplex: fm qđ diuersimodē
de aliq virtutes cardinales distinguūt. Ut enī dictū est quidā dis-
tinguūt eas fm qđā generales cōditiōes virtutū: vt pote qđ discre-
tio pmet ad prudētiā: rectitudo ad iusticiā: moderatiā ad tēperā-
tiā: firmitas animi ad fortitudinē: in qđāqz materia ista cōsiderent.
S; fm h manifeste apparet ratio cōneriōis. nō enī firmitas habet
laudē virtutis si sit sine moderatiōe vel rectitudine aut discretiōe.

Et eadē ratio est de alijs. et hanc rationē meritoris assignat greg. xxi. mor. q. virtutes si sunt officite nō possunt esse pfecte fin ratio nē virtutis. q. nec prudētia vera ē. q. iusta tēperans. et fortis nō ē. et idē subdit de alijs virtutibus. et similē rōne assignat augu. in. vi. de trinit. Alij vō distinguūt p̄dictas virtutes scōm materias. et fin h assignat rō meritoris ab aristotele. i. vi. et bi. q. sicut supra dictū ē nulla virt' moralis pōt sine prudētia haberi. eo q. p̄p̄tū virtutis moralis ē facere electōe rectā cū sit habit' electiuus. Ad rectā aut electionē nō solū sufficit inclinatio in debitū finē qd ē directe per habitū virtutis moralis. s. et q. aliq. directe eligat ea q. sūt ad finē qd sit p prudētia q. ē cōsiliatiua et iudicatiua. et pceptiua eorū q. sūt ad finē. Sicut et prudētia nō pōt haberi nisi habeat virtutes morales. cū prudētia sit recta rō agibiliū. q. sicut ex principijs procedit ex finib' agibiliū ad quos aliq. recte se hz p virtutes morales. Unde sicut scia speculatiua nō pōt haberi sine intellectu principiū. ita nec prudētia sine virtutib' moralib'. ex quo manifeste sequit' virtutes morales esse meritorias. Sciēdū autē q. virtutū moralium qdā p̄fuit hoīem scōm cōm statū. s. q. ad ea q. cōiter in omni vita boni minū occurrūt agēda. vnde oportet q. hō simul exerciteat circa materias oīum virtutū moralium. et si qdē circa oēs exerciteat bene operādo acq̄ret habit' oīum virtutū moralium. Si autē exerciteat bñ ope rādo circa vna materiā nō autē circa aliā: puta bene se habendo circa iras. nō autē circa cōcupiscētiās. acq̄ret qdē alie habitū ad res frenādū iras. Qui tñ nō habebit rōne virtutis p̄ defectū prudētie q. circa cōcupiscētiās cōcupiscit sicut etiā naturales inclinationes. nō habet pfectā rationē virtutis si prudētia deest. Quedā vō virtutes morales sunt q. p̄ficiūt hoīem fin aliq. eminētē statum. sicut magnificētia et magnanimitas. Et q. exercitiū circa materias hāz virtutū nō occurrūt vnicuiq. cōiter. pōt aliq. habere alias virtutes morales. sine h' q. habit' hāz virtutū hēat actu. loquēdo de virtutib' acq̄sitis. S. tñ acq̄sitis alijs virtutib' hz istas virtutes in potētia p̄p̄inqua. Cū enī aliq. p exercitiū adept' ē liberalitatem circa mediocritas donatiōes et sumpt' si sup̄ueniat ei sup̄abundātia pecuniā. modico exercitio acq̄ret magnificētie habitū. sicut geometri modico studio acq̄rit sciētiā alie. cōclusiōis. quā nūq. cōsiderauit. Illud autē habere dicimur qd in p̄mptu ē vt habeam'. fin illō pbi in scō p̄fiscor. qd parū deest. q. nōnihil deesse videt. Itē virtutes intellectuales sūt circa diuersas materias adinuicē nō ordinatas. sicut p̄ in diuersis sciētijs et artib'. et iō nō inueniūt in eis mericio q. inueniūt in virtutib' moralib' existētib' circa passiōes et opatiōes q. manifeste habēt ordinē adinuicē. Nō oēs passiōes in q̄busdam primis. pcedēt. s. amor et odio ad quāsdā alias terminant'. s. de lectionē et tristitiā. Et similiter oēs opatiōes q. sūt virtutis moralis naturaliter habēt ordinē adinuicē. et etiā ad passiōes. et ideo tota materia moralium virtutū sub vna rōne prudētie cadit. Habet tamen omnia intelligibilia ordinem ad prima principia. Et secūndūm hoc omnes virtutes intellectuales dependent ab intellectu p̄ncipiozum. sicut prudētia a virtutib' moralibus vt dictū est. P̄ncipia autem vniuersalia quozum est intellectus principiozum non dependēt a conclusionibus. de quibus sunt relique intellectuales virtutes. sicut virtutes morales dependent a prudētia: eo q. appetitus mouet quodāmodo rationē. et ratio appetitū vt supra dictū est.

Ad secūdū. s. vtrū virtutes morales possint esse sine charitate. dicēdū q. sicut supra dictū est virtutes morales p̄ sunt operative boni in ordine ad finē qui nō excedit facultatē naturālē hominis possunt per opera humana acquiri. et sic acquisite sine charitate eē possunt sicut fuerūt in multis gentibus. Scōm autem q. sunt operative boni in ordine ad vltimū finem sup̄naturalē. sic pfecte et vere se habēt ad rationē virtutis. et nō possunt actib' hūanis acq̄ri. s. a deo infundī. et hōi virtutes morales sine charitate esse nō possunt. Dicitū est enī q. alie virtutes morales nō possunt esse sine prudētia. prudētia autem non potest esse sine virtutibus moralibus: inquantum virtutes morales faciunt bene se habere ad quosdam fines: ex quibus procedit ratio prudētie. Ad rectam autem rationē prudētie multo magis requiritur q. homo bene se habeat circa vltimū finem qd sit per charitātē q. circa alios fines qd sit per virtutes morales. Sicut ratio recta in speculatiuis maxime idget primo principio indemonstrabili. qd est. contradictoria nō esse simul vā. vñ manifestū sit q. nec prudētia iusta pōt eē sine charitate. nec alie virtutes morales cōsequē q. sine prudētia eē nō p̄t. P̄z igit' ē p̄dictū q. sole virtutes iuste se pfecte. et sole simplr dicēde virtutes. q. bene ordināt hoīes ad finē vltimū simplicē. Aliē vō virtutes. s. acq̄site sunt scōm aliquid virtutes. nō autē simpliciter. P̄ncipiant enim boni minē bene respectu finis vltimi in aliquo genere. nō autē respectu

vltimi finis simpliciter. vnde Ro. xiii. sup illud. Oē qd nō est ex se de peccatū est. dicit ibi glo. augustinus vbi deest agnitio vitat'. falsa est vītus etiā in bonis morib'. Ad tertiū. s. vtrū charitas possit eē sine virtutib' moralib'. dicēdū q. cū charitate infundunt oēs virtutes morales. Cū rō est. q. de nō minus pfecte opat' in opib' q. se q. in opib' nāe. Sicut autē videm' in opib' nāe q. nō inueniūt p̄ncipiū aliquoz operū in aliq. re: q. inueniant' in ea q. sūt necessaria ad huiusmodi opa p̄ficiēda. sic in aialib' inueniunt' organa q. p̄fici possunt opa. ad q. pagēda aia hz p̄tate. Manifestū ē autē q. charitas i quātū ordinat hoīes ad finē vltimū ē p̄ncipiū oīuz opoz bonoz q. i finē vltimū ordinari p̄t. Cū o. q. cū charitate sūt infundant oēs virtutes morales q. hō p̄ficiat singula genera bonoz operuz. Et sic p̄z virtutes morales infuse nō solū hnt mericionē p̄pter prudētiā s. etiā p̄pter charitatē. et q. q. amittit charitatē p̄ peccatū mortale. amittit oēs virtutes morales infusas. Ad q̄rtū. s. vtrū fides et spes possint eē sine charitate. dicēdū q. fides et spes sic virtutes morales duplr cōsiderari p̄t. Vno mō scōm in choationē quādā. Alio mō fin p̄fectū eē virtutis. Cū enī virt' ordinet' ad bonū opus agēdum virtus qdē pfecta viceit in hoc q. pōt in op' p̄fecte bonū. qd qdē est vltimū solū ē qd sit. sed etiā bene fit. Alioq. si bonū sit qd sit. nō at bene fiat. nō erit pfecte bonū. Cū nec habit' q. est talis opus p̄ncipiū habebit pfecte rōes virtutis: sic si aliq. ope iusta: bonū qdē fac sed nō erit opus pfecte virtutis. nisi hoc bonū fiat. i. scōm electionē rectā qd est p prudētiā. et iō iusticia sine prudētia nō pōt eē virtus pfecta. Sic igit' fides et spes sine charitate p̄t qdē aliquāter esse. pfecte autē virtut' rōes sine charitate nō hnt. Cū enī fides op' sit credere deo. credere autē sit aliq. p̄pria voluntate assentire. si nō debito mōvelit nō erit fidei opus p̄fectū: qd autē debito mō velut hoc est p charitatē q. p̄ficiat voluntatē. Dis enī rect' motus voluntatis ex recto amore pcedit. vt Aug. dicit. xiii. de ci. dei. Sic igit' fides est qd sine charitate. sed nō pfecta virtus. sic p̄tāia vel fortitudo sine prudētia. Et similr dicēdū ē de spe. Nā act' spei ē expectare futurā bñtū dinē a deo. q. qdē actus p̄fectus est si fiat ex meritis q. hz. qd nō pōt esse sine charitate. si autē hoc expectet ex meritis q. nōdū hz sed pponit in futurū acquirere erit act' imp̄fect'. et hoc pōt esse sine charitate. ideo fides et spes p̄t esse sine charitate. p̄pter loquēdo virtutes nō sunt. nā ad rōne virtutis p̄tinet vt nō solū fin ip̄suz aliqd bonū opere. sed etiā bene. vt dicēdū ē in. i. et bi. Ad quintū. s. vtrū charitas possit haberi sine fide et spe. dicēdū q. charitas nō solū significat amorē dei. sed etiā amiciciā quādā ad ip̄suz que quidē su per amorē addit mutuā readamationē cū quādā mutuā cōmunicatiōe. vt dicēdū ē in. viii. et bi. Et q. hoc ad charitatem pertineat patet per illud qd dicēdū ē. i. ioh. iiii. Qui manet i charitate in deo manet et deus in eo. et i. ad corin. i. dicēdū ē. Fidelis deus per quem vocati estis in societatem filij eius. Nec autem societas hominis ad deum ē que dam familiaris cōuersatio cū ipso. Inchoat quidē hic in presenti per gratiam. p̄ficiet autem in futuro in gloria. quoz vtrūq. fide et spe tenetur. vnde sicut aliquis non posset cum aliquo amiciciā habere si discredet vel desperaret se posse habere aliquam societatem velfamiliarē cōuersationē cum ipso. ita aliquis nō potest habere amiciciā ad eū que est charitas nisi fidem habeat per quam credat huiusmodi societatem et cōuersationem hominis cum deo. et speret se ad hanc societatem pertinere. et sic charitas sine fide et spe nullo modo esse potest.

De equalitate virtutum.

DIS. XI.

Circa vnde dicim'. s. de qualitate virtutū querunt sex. Primo vtrū virt' possit esse maior vel minor. Secūdo vtrū oēs virtutes in eodē existēs sint equales. Tercio de cōparatiōe virtutū moralium ad intellectuales. Quarto de cōparatiōe virtutū moralium adinuicē. Quinto de cōparatiōe virtutū intellectualium adinuicē. Sexto de cōparatiōe virtutū theologiarum adinuicē. Ad primum scz vtrum virtus possit esse maior vel minor. dicēdū q. cū queritur vtrum vna virtus sit maior alia. dupliciter intelligi questio potest. Vno modo invirtutibus specie differētib'. et sic manifestū est q. vna virt' est alia maior. semp enim causa est potior suo effectu. et in effectib' tāto aliquid est pot' quāto ē causē p̄p̄inqui. Manifestum est autē ex dictis q. causa et radix humani boni est ratio. Et ideo prudētia que p̄ficiat rationē p̄fertur in bonitate alijs virtutib' moralib' p̄ficiētib' vim appetitiuam inquātus participat rationē. et in his etiam tanto est vna altera melior et maior. quāto magis ad rationē accedit. vnde et iusticia que est in voluntate p̄fertur alijs virtutib' moralib'. et fortitudo que est in irascibili p̄fertur temperatiōe que est in cōcupiscibili. que minus p̄cipiat rationē

et patet in vij. et bi. Alio modo potest intelligi in virtute eiusdem speciei. et sic secundum ea que supra dicta sunt cum de habitibus ageretur. virtus dupliciter potest dici maior et minor. uno modo secundum seipsam. alio modo ex participatione subiecti. Si igitur scilicet seipsam consideret. magnitudo vel paritas eius attenditur secundum ea ad se extendit. quicquid autem habet aliquam virtutem. Puta temperantiam habet ipsam quantum ad omnia ad que se temperantia extendit. quod de scientia ex arte non convenit. Non enim quicquid est grammaticus scit omnia que ad grammaticam pertinent. Et scilicet bene dixerunt stoici. ut simpliciter dicitur in commento predicamentorum. quod virtus non recipit magis et minus. sicut scientia vel ars. eo quod ratio virtutis consistit in maximo. Si vero consideret virtus ex parte subiecti participationis. sic contingit virtutem esse maiorem vel minorem sive secundum diversam partem in qua sit in diversis hominibus. quod ad attingendum medium virtutis quod est secundum rationem rectam. unde est melioris dispositionis quam alii. vel per maiorem assuetudinem. vel per meliorem dispositionem nature. vel per spiritum iudicii rationis. aut et per maius gratie donum quod unicuique donatur secundum mensuram donationis christi. ut dicitur ad ephesios. iii. Et in hoc definitur fortis estimatus nullum esse virtuosum dicendum. nisi qui fuerit summe dispositus ad virtutem. non enim exigitur ad rationem virtutis quod attinet recte rationis medium in indifferibili sicut stoici putabant. sed sufficit per medium esse ut dicitur in ij. et bi. Idem est indifferibile signum unus. prout attigitur quod alii. sicut et per sagittariorum ibidem ad certum signum. Ad hoc. s. virtutes omnes virtutes in uno eodem sunt equales dicendum quod quatuor virtutes sicut ex dictis patet. potest attendi dupliciter. Uno modo secundum rationem speciei. et sic non est dubium quod una virtus unius hominis est maior quam alia. sic charitas fides et spes. Alio modo potest attendi secundum participationem subiecti. prout. s. iudicium vel remittit in subiecto. et secundum hoc omnes virtutes unius hominis sunt equales quodammodo equitate. proportionis. in quantum. s. equitate crescit in homine sicut dignitas man. s. sunt ineqles secundum quantitatem. sed sunt equales secundum proportionem. proportionem autem augent. huius autem equitatem oportet eodem modo rationem accipere sicut et coniectionem. Equitas enim est quodammodo coniectionis virtutis. Dicitur et supra quod ratio coniectionis virtutis potest dupliciter assignari. Uno modo secundum intellectum eorum qui intelligunt per has quatuor virtutes quatuor generales conditiones virtutis. quarum una simul invenitur cum alijs in qualibet anima. Et sicut virtus in quacunque anima non potest equales dici nisi habeat omnes istas equales conditiones. Et hanc rationem equitatis virtutis assignat augustinus. i. vi. de trinitate. dicens. Si dixeris equales esse istos fortitudinem. sed illi patrare prudentiam. sequitur quod huius fortitudo unius prudentis sit ac per hoc nec fortitudinem equales sunt quoniam illius fortitudo prudentior. atque ita de ceteris virtutibus invenies. si omnes eadem consideraveris peritas. Alio modo assignata est ratio coniectionis virtutis secundum eos qui intelligunt homines virtutes habere materias determinatas. et secundum hoc ratio coniectionis virtutis moralium accipitur ex parte prudentie. et ex parte charitatis quantum ad virtutes infusas non autem ex parte inclinationis que est ex parte subiecti. ut supra dictum est. Sic igitur ratio equalitatis virtutis potest accipi ex parte prudentie. quantum ad id quod est formale in omnibus virtutibus moralibus. existente enim ratione equitatem perfecta in uno eodem oportet quod proportionem secundum rationem rectam medium constituat in qualibet anima virtutis. Quantum vero ad id quod est materiale in virtutibus moralibus. s. inclinationem ipsam ad actum virtutis potest esse unum bonum magis. prout ad actum unius virtutis quam ad actum alterius. vel ex natura vel consuetudine. vel etiam ex dono gratie. Ad tertium. s. virtutes morales preeminant intellectualibus. dicendum quod aliquid potest dici maius vel minus dupliciter. uno modo simpliciter. alio modo secundum quid. quid. nihil enim prohibet aliquid esse melius simpliciter ut philosophari quam vitari. quod tamen non est melius secundum quid id est necessitatem patienti. Simpliciter autem considerat unumquodque quantum ad se. secundum rationem sue speciei. habet autem virtus speciem ex obiecto. ut ex dictis patet. Unde simpliciter loquendo illa virtus nobilior est que habet nobilius obiectum. Manifestum est autem quod obiectum rationis est nobilius quam obiectum appetitus. Ratio enim apprehendit aliquid in universali. sed appetitus tendit in res que habent esse particulare. unde simpliciter loquendo virtutes intellectuales que perficiunt rationem sunt nobiliores quam morales que perficiunt appetitum. Sed si consideret virtus in ordine ad actum. sic virtus moralis que perficit appetitum. cuius est movere alias potestates ad actum ut supra dictum est nobilior est. et quia virtus dicitur ex eo quod est principium alicuius actus cum sit perfectio potestatis. sequitur etiam quod ratio virtutis magis cooperatur virtutibus moralibus quam virtutibus intellectualibus. quoniam virtutes intellectuales sunt nobiliores habitus simpliciter. Ad quartum. s. de comparatione virtutis moralis ad divinam. dicendum quod virtus aliqua secundum suam speciem potest dici maior vel minor. vel simpliciter vel secundum quid. Simpliciter quidem dicitur virtus maior secundum quod in ea maius bonum rationis relucet. ut supra dictum est. et secundum hoc iusticia inter omnes virtutes morales precel-

lit tanquam propinquior rationi. quod patet ex subiecto et ex obiecto. Et subiecto quod est in voluntate sic in subiecto. voluntas autem est appetitus rationis. ut ex dictis patet. secundum autem obiectum sive maius. quod est circa operationes quod bonum ordinatur non solum in seipso sed etiam ad alterum. unde iusticia est peculiarissima virtus. ut dicitur in v. et bi. Inter alias autem virtutes morales que sunt circa passionem tanto in unaquaque magis relucet rationis bonum. quanto circa maiorem appetitum moris subditur rationi. Manifestum autem in his que ad bonum pertinent est vita a qua omnia alia dependunt. Et ideo fortitudo que appetitum motum subditur rationi in his que ad mortem et vitam pertinent. primum locum tenet inter virtutes morales que sunt circa passionem. non ordinatur autem ordinatur per rationem que subiacet rationi appetitum circa ea que inmediate ordinantur ad vitam. vel in eodem secundum numerum vel in eodem secundum speciem. s. in cibis et venereis. et sic inter tres virtutes sive cum prudentia dicuntur esse principales. etiam dignitate. Sed quod autem dicitur aliquid esse maius secundum quod administrum vel ornamentum per principalem virtutem. sic substantia est similis dignitas accedere. aliquid tamen accedens est secundum quod dignitas substantia. in quantum perficit subiectum in aliquo esse accidentali. Ad quintum scilicet de operatione virtutis intellectualis ad divinam. dicendum quod sicut dictum est magnitudo virtutis secundum suam speciem considerat ex obiecto. Obiectum autem sapientie preclit in obiecta omnium virtutum intellectualium. Considerat enim cum aliam maiorem quam de. et ut dicitur in principio methaphysice. et quod per eam indicat de effectu. et per eam superior de causis inferioribus. Unde est quod sapientia habet iudicium de omnibus alijs virtutibus intellectualibus. et est ordinare omnes. et ipsa est quasi architectonica respectu omnium. Ad sextum. s. de operatione virtutis theologice cap. dicendum quod sicut dictum est magnitudo virtutis secundum suam speciem considerat ex obiecto. Cum autem tres virtutes theologice respiciant deum sicut proprium obiectum. non potest una earum dici maior altera. ex eo quod sit circa maius obiectum. sed quod una se habet propinquius ad obiectum quam alia et hoc modo charitas est maior alijs. Nam alie operantur in sui ratione quamdam distantiam ex obiecto. est enim fides de non visis. spes autem de non habitis. fides amor charitatis est de eo quod iam habet. et enim amari quodammodo in amate. et etiam amans per affectum trahitur ad unionem amati. propter quod dicitur. i. ioh. iii. qui manet in charitate in deo manet et deus in eo.

De medio virtutum.

DIST. XII.

Circa duodecim principalem. s. de medio virtutum querunt quatuor. Primo utrum virtutes sint in medio. Secundo utrum medium virtutis sit medium rei vel rationis. Tercio utrum virtutes intellectuales consistant in medio. Quarto utrum virtutes theologice consistant in medio. Ad primum. s. utrum virtus moralis consistat in medio. dicendum quod sicut ex supra dictis patet. virtus de sui ratione ordinatur bonum ad bonum. moralis autem virtus proprie est perfecta appetitive per se circa aliquam de terminatam materiam. Mensura autem regula appetitui moris circa appetibilia est ipsa ratio bonum autem cuiuslibet mensurati et regulati consistit in hoc quod conformetur sue regule. sicut bonum in artificiatum est ut conformetur regulam artis. malum autem per consequens in hominem est per hoc quod aliquid discordat a sua regula vel mensura. Quod quidem contingit vel per hoc quod super excedit mensuram. vel per hoc quod deficit ab ea. sicut manifeste apparet in omnibus mensuratis et regulatis. et ideo patet quod bonum virtutis moralis consistit in adequatione ad mensuram rationis. Manifestum est autem quod inter excessum et defectum medium est equalitas siue conformitas. unde manifeste apparet quod moralis virtus in medio consistit. Ad secundum scilicet utrum medium virtutis moralis sit medium rei vel rationis. dicendum quod medium rationis dupliciter potest intelligi. Uno modo secundum quod medium in ipso actu rationis existit quia si ipse actus rationis ad medium reducat. et sic virtus moralis non perficit actum rationis. sed actum virtutis appetitive. et isto modo medium virtutis moralis non est medium rationis. Alio modo potest dici medium rationis. id quod a ratione ponitur in aliqua materia. et sic omne medium virtutis moralis est medium rationis. quia sicut dictum est virtus moralis consistit ex parte in medio per conformitatem ad rationem rectam. Sed quoniam contingit quod medium rationis est etiam medium rei. et tunc oportet quod virtutis moralis medium sit medium rei. sicut est in iusticia. Quodque autem medium rationis non est medium rei. sed accipitur per comparationem ad nos et sic est medium in omnibus alijs virtutibus moralibus. Cuius ratio est. quia iusticia est circa operationes que consistunt in rebus exterioribus in quibus rectus institui debet simpliciter et secundum se. ut supra dictum est. Et ideo medium rationis in iusticia est idem cum medio rei. in quantum secundum iusticia dat unicuique quod debet et non plus nec minus. Alije vero virtutes morales consistunt circa pas-

iones interiores in quib⁹ nō potest rectū constitui eodē modo. ppter hoc q⁹ homines diuersimode se habent ad passiones. et ideo oportet q⁹ rectitudo ratiois in passionib⁹ instituat per respectum ad nos qui afficiuntur fm passionē. ¶ Ad tertium scz vtrum virtutes intellectuales consistant in medio. dicendū q⁹ bonū alicuius rei consistit in medio fz q⁹ conformatur regule vel mensurē quā attingit trāscendere et ab ea deficere vt dictū est. vtu aut intellectuales ordinantur ad bonū sic et moralis. vt supra dictū ē. ¶ Un fm q⁹ bonū vtu intellectuales se bz ad mēsurā. sic se bz ad rōez mediū. bonū aut vtu intellectuales ē vtz. speculatiue qdē vtu vtz absolute. vt in. vi. et. bi. dicit. practice aut vtu vtz scōz sformitate ad appetitū re. ¶ Verū aut intellect⁹ nri absolute cōsideratū ē sic mēsuratū a re. Res enī ē mēsurā intellect⁹ nri. vt or. in. ix. metha. Ex eo. n. q⁹ res ē vel nō ē. et vtu ē in opinioe et in orōne. Sic igit bonū vtu in intellectuales speculatiue consistit in quodā medio p sformitatem ad ipsam rē. (cōz q⁹ dīcē qdē ē. vel nō ē qdē nō est. in quo rō veri consistit. Excessus aut ē scōz affectioez falsas. p quā or eē qdē nō est. defect⁹ aut accipit fm negationē falsas. p quā or nō ē qdē ē. vtz aut vtu intellectuales practice paratū qdē ad rē bz rōne mēsuratū. et sic eodē mō accipit mediū p sformitatem ad rē in vtuib⁹ intellectualib⁹ practice. sicut et in speculatiuis. sed respectu appetit⁹ bz rōne regule et mēsurē. vti idē mediū qdē est vtu moralis etiā ē ipse puidētie. s. rectitudo rōis. sed puidētie qdē est illud mediū vt regulat⁹ et mēsurat⁹. vtu aut moralis vt mēsurat⁹ et regulat⁹. et simul ex cessus et defect⁹ accipit diuersimode vt obiqz. ¶ Ad qmū. s. vtu vtu theologie consistit in medio. dicendū q⁹ sic dictū ē mediū vtu accipit p sformitatem ad suā regulā vel nām. scōm q⁹ attingit ip fz trāscendere vel ab ea deficere. ¶ Vtu aut theologie dupl⁹ pōt accipi mēsurā. vna qdē scōm ipsaz rōne vtu. et sic mēsurā et regulā vtu theologie ē ipse de⁹. ¶ Fides. n. nra regulat⁹ fz veritatē diuinā. charitas aut scōz bonitatem eius. spes aut scōm magnitudinē opōrtetie et pietatis ei⁹. et ista est mēsurā excellēs oēm humanā facultatē. ¶ Un nūq⁹ pōt hō tñ diligere deū quātū dōz diligī. nec tñ credere aut sperare in ipsuz quātū dōz. vnde multominus pōt ibi eē excessus. et sic bonū talis vtu nō consistit in medio. sed tāto est melius quātomagis accedit ad summū. Alia vō regula virtutis theologie est ex pte nostra. q⁹ est nō possum⁹. et idē ferri quātūz debe mus. debem⁹ tamē ferri in ipsū credendo sperando et amando fm mensuram nostre cōditionis. Unde per accidens potest in vtu theologie considerari mediū et extrema ex parte nostra.

De virtutum duratione.

DIS. XIII.

Circa decimumtertium principale. s. de duratione virtutū post hanc vitam querunt sex. Primo vtu virtutes morales maneat post hanc vitā. Secundo vtu virtutes intellectuales. Tertio vtu fides. Quarto vtu maneat spes. Quinto vtu aliquid fidei vel spei maneat. Sexto vtu maneat charitas. ¶ Ad primū. s. vtu virtutes morales māt aut post hanc vitā. dicendū q⁹ sicut aug. dicit in. xiiij. de trini. Tull⁹ posuit post hanc vitā quattuor vtu cardinales nō esse. sed in alia vita boies esse beatos sola cognitioe nāe. in qua nihil ē meli⁹ aut amabili⁹. vt aug. ibidē dicit ea nā qua creatur de⁹ oēs naturas. Ip se aut determinat postea bmo quattuor vtu in futura vita existere. tñ alio mō. Ad cui⁹ euidentā sciendū est q⁹ in bmo vtuib⁹ aliqd est formale. et aliquid qm māle. ¶ Materiale quide est in bis vtuib⁹ inclinatio quedā partis appetitiue ad passiones vel opationes scōz aliqd modū. sed quia iste mod⁹ determinat⁹ a ratioe. ideo formale in omnib⁹ vtuib⁹ est ipse ordo rationis. Sic igit dicendū q⁹ bmo virtutes morales in futura vita nō manēt. qm ad id qd est materiale in eis. non enī habebūt in futura vita locū cōcupiscentie et delectationis ciboz et venereoz. neqz etiam timores et audacie circa pericula mortis. neqz etiā distributiones et cōmunicationes rerū que cōueniunt in vsum pntis vite. sed qm ad id qd est formale remanebūt in beatis pfectissime post hanc vitam. inquantum ratio vniuersaliūqz rectissima erit circa ea que ad ipsuz ptingit scōm statum illuz. et vis appetitiua oīno mouebit⁹ fz ordinē rationis in bis que ad statū illum ptingunt. Unde aug. ibi dem dicit q⁹ puidētia ibi erit sine ylo periculo erroris. fortitudo sine molestia tolerandoz maloz. tpania sine repugnatione libidinum. vt puidētie sit nullū bonū deo pponere vel equare. fortitudinis ei firmissime coherere. tpatie nullo defectu noxio delectari. De iusticia vero manifestū est quē actū ibi habebit fz esse subditum deo. quia etiā in hac vita ad iusticiā ptingit esse subditū superiozi. ¶ Ad secundū. s. vtu virtutes intellectuales maneat. dicendū q⁹ qdā posuerūt q⁹ spēs q⁹ intelligibiles nō pmanēt in intellectu

possibili nisi qdā actu intelligit. nec ē aliq⁹ cōseruatio speciez cessante cōsideratiōe actuali. nisi in virib⁹ sensitiuis q⁹ sūt act⁹ corporaliū oz ganoz. s. i. imaginatiua in memoratiua. bmo aut vires cōrumpunt corrupto coepe. Et iō fm b scia nullo mō post hanc vitā remanebit corrupto coepe. neqz aliq⁹ alia intellectualis virt⁹. S. h opinio ē contra finem aretotelis q⁹ i tertio de aia dicit. q⁹ intellect⁹ possibilis ē i actu cū scit singula sic scies cū sit i potētia ad cōsiderādū i actu. ē ē circa rōne. qz spēs intelligibiles recipiunt⁹ et in intellectu possibili immobiliter fm modū recipiētis. Unde et intellect⁹ possibilis dicit⁹ locū specierū qm spēs intelligibiles cōseruāt. s. fantasina ad q⁹ aspiciēdo hō intelligit in hac vita applicādo ad ipas spēs intelligibiles cōrumpit⁹ coepe corrupto. vti i ipa fantasina q⁹ sit qm mālia i vtuib⁹ intellectuales vtu intellectuales cōstruūt⁹ cōstruō coepe. s. qm tū ad spēs intelligibiles q⁹ sit i intellectu possibili vtu intellectuales manēt. spēs at se hnt i vtuib⁹ intellectuales. sic formalitates. vti i intellectuales vtu manēt p hanc vitā qm ad id qd ē formale i eis. nō at ad id qd ē materiale. sic et de moralib⁹ dictū ē. ¶ Ad tertū. s. vtu fides maneat. dicendū q⁹ oppositio ē p se et p pta cū q⁹ vnu excludat ab alio. inquantū. s. in oib⁹ oppositis inclūd⁹ oppositio affirmatiōis et negatiōis. Inueniūt aut in qbusdā oppositio scōm contrarias formas. sicut in colorib⁹ albi et nigri. In qbusdā aut fm pferētū i perfectū. vnde in alteratiōib⁹ magis et minus accipiunt⁹ vt i nra. cū de minus calido sit magis calidū. vt dicit⁹ i. v. phis. et qz pferētū i perfectū opponunt⁹. ipossibile ē q⁹ simul fm idē sit pfectio et i perfectio. Est aut cōsiderādū q⁹ i perfectio qdē qm qz de rōne rei. et ptingit ad specie ipsius. sicut defect⁹ rōis ptingit ad rōne speciei eq⁹ vel bouis. et qz vnu i idē nūero manēs nō pōt trāsseri de vna specie in aliā. Unde ē q⁹ tali pfectioe sublata tollit⁹ spēs rei. sicut iā nō eēt bos vel equus fz eēt rōnalis. qm qz i perfectio nō ptingit ad rāte qz speciei. s. accidit iduinduo fm aliqd aliū. Sicut alicui⁹ hōi qm qz accidit defect⁹ rōis inquantū ipedit⁹ i eo rōis vltus. pp somnū vel ebrietatē. vel aliqd bmo. Patet aut q⁹ tali i perfectioe remota. nihilomin⁹ substantia rei manet. Manifestū ē aut q⁹ i perfectio cōgnitiōis ē de rōne fidei. ponit enī in eius diffinitioe. fides. n. ē substantia rez sperādā. argumentū nō apparētū. vt or. ad. i. v. xi. Et aug. dicit. qd ē fides nisi credē qd nō vides. ¶ Aut cognitio sit sine vtiōe et apparitiōe b ad i perfectioe cōgnitiōis ptingit. et sic i perfectio cōgnitiōis ē de rōne fidei. Unde manifestū ē q⁹ fides nō posset eē pfecta cōgnitiōe eadē nūero manēs. S. vlt⁹ cōsiderādū est vtu possit simul eē cū cōgnitiōe pfecta. nihil enī phibet aliqd cōgnitiōe i perfectā simul eē aliqū cū cōgnitiōe pfecta. Est igit cōsiderādū q⁹ cōgnitiō pōt eē i perfectā triplici. vno mō ex parte obiecti cognoscibilis. alio mō ex pte mediū. tertio mō ex pte subiecti. Et pte qdē obiecti cognoscibilis differūt fz pfectū et i perfectū cōgnitiō matutina et vespertina in angelis. nā cōgnitiō matutina ē de reb⁹ fz q⁹ habet esse in vbo. cōgnitiō aut vespertina ē de eis fz q⁹ habet esse in ppta nā qd ē i pfectū respectu primi esse. Et pte vō mediū differt rōne pfectū et i perfectū cōgnitiō qdē de aliq⁹ cōclūsiōe p mediū demonstratiū et p mediū. pbabile. Et pte vō subiecti differūt fm pfectū et i perfectū opimo fides et sciētia. nā de rōne opinionis ē q⁹ accipiat vnu cū formidine alteri⁹ oppositū vnde nō bz firmā fideiōz. De ratioe vero sciētie est q⁹ habeat firmam inbēfionem cū vtiōne intellectuā. habet enim certitudinem procedentē ex intellectu principiorum. fides enim medio modo se habet. excedit enim o⁹ inbēfionem in hoc q⁹ habet firmam inbēfionem. deficit vero a sciētia in hoc q⁹ non habet vtiōnem. Manifestū est autem q⁹ pfectum et i perfectū nō possunt simul esse scōm idem. sed ea q⁹ differt rōne pfectū et i perfectū. scōm aliqd idem possunt simul esse in aliquo alio eodē. Sic igit cōgnitiō pfecta et i perfectā ex pte obiecti nullo modo potest esse de eodem obiecto. possunt tamē conuenire in eodē medio et in eodē subiecto. Nihil enī phibet q⁹ vnus homo simul et semel per vnu et idē mediū habeat cōgnitiōe de duobus. quoz vnu est pfectū. et aliud i perfectū. sicut de sanitate et egritudine. et bono et malo. Similiter etiā ipossibile ē q⁹ cōgnitiō pfecta et i perfectā ex parte mediū cōueniant in vno medio. sed nihil phibet quin cōueniant in vno obiecto. et in vno subiecto. Potest enī vnus homo cognoscere eandem conclusionem per mediū pbabile et demonstratiū. et similiter ipossibile ē q⁹ cōgnitiō pfecta et i perfectā ex parte subiecti sint simul in eodē subiecto. ¶ Fides autem in sui ratioe bz i perfectioem que est ex parte subiecti. vt scilicet credēs nō videat id qd credit. beatitudo autem de sui ratioe bz pfectionē ex parte subiecti. vt scilicet beatus videat id quo beatificat⁹. vt supra habim⁹ est. Unde manifestū est q⁹ ipossibile est q⁹ fides maneat simul cū beatitudine in eodem subiecto. ¶ Ad quar

nū. f. vtrū spes maneat. dicēdū q̄ sicut dictū ē id qd̄ de sui rōne im-
portat īperfectōes subiecti. nō pōt simul stare cū subiecto opposita
pfectōe pfecto. sicut p̄ q̄ mot⁹ i sui rōne importat īpsectionē subie-
cti. Est enī act⁹ exīstēns in potentia inquantū buīsmōi. vñ qñ illa
potētia reducitur ad actū iā cessat mot⁹. nō enī adhuc albat⁹ postq̄
iā aliqd̄ factū ē albū. spes aut̄ importat motū quēdā in id qd̄ nō habet.
vt p̄ et his q̄ supra de passiōe spei diximus. 2 ideo qñ habebit
tur id qd̄ sp̄at. f. diuina fructio iā spes esse nō poterit. ¶ Ad q̄ntū
f. vtrū aliqd̄ fidei vel spei maneat. dicēdū qd̄ qdā dixerūt q̄ spes to-
taliter tollit. fides aut̄ primū tollit. f. q̄ntū ad enigmā. 2 ptim manet
f. q̄ntū ad subiectū cognitiōis. Qd̄ qdē si sic ītelligat q̄ maneat nō
idē numero f̄ idē genere. verissime dictū ē. fides enī cū vīfione pa-
trie uenit in genere qd̄ ē cognitio. spes aut̄ nō uenit cū beatitudi-
dine i genere. cōparat enī spes ad beatitudinis fructiōē sicut motus
ad q̄tē in termino. Si aut̄ ītelligat q̄ eadē nūero cognitio q̄
ē subiecti maneat in patria h̄ ē oīno īpossibile. nō enī remota diffe-
rentia alicuius speciei: remanet substantia generis eadē nūero: sicut
remota differētia cōstitutū albedinis. nō remanet eadē substantia
coloris nūero. vt si idē nūero color sit qñq; albedo. qñq; vō nigre-
do. nō enī cōparat⁹ gen⁹ ad differētiā sicut materia ad formā. vt re-
maneat substantia generis eadem numero differētia remota. si
aut̄ remanet eadē nūero substantia materie remota forma. gen⁹ enī
2 differētia nō sūt pres speciei. aliqñ nō p̄dicant⁹ de specie. f. si
aut̄ species significat totū. i. cōpositū ex forma 2 materia in reb⁹ ma-
terialib⁹. ita differētia significat totū 2 filiter gen⁹. f. gen⁹ denotat
totū ab eo qd̄ ē sicut materia. differētia vō ab eo qd̄ ē sicut forma:
species vō ab vtrōq; sicut i hōie nā sensitiua materialiter se h̄z ad
īntellectū. Alia aut̄ dicit⁹ qd̄ h̄z naturā sensitiuā. rationale qd̄ habet
īntellectū. hō vō qd̄ h̄z vtrūq; 2 sic idē totū signat p̄ hec tria.
f. nō ab eodē. Unde p̄ q̄ cū differētia nō sit nisi designatiua gene-
ris. remota differētia nō pōt substantia generis eadē remanē. Non
enī remanet eadē aīalitas si sit alia aīa cōstitutēs aīal. vnde non pōt
esse q̄ eadē nūero cognitio q̄ prius fuit enigmatica postea fiat vī-
fio apta. Et sic p̄ q̄ nūbil idē numero vel specie qd̄ ē in fide remanet
in patria. f. soli idē genere. ¶ Ad sextū. f. vtrū charitas manet
at. dicēdū q̄ sicut supra dictū ē quādo īperfectō alicuius rei nō est
de rōne speciei ipsius. nūbil p̄hibet idē numero qd̄ prius fuit īper-
fectū postea pfectū esse. sicut homo p̄ augmentū p̄ficis. 2 albedo p̄
īntensionē. Charitas aut̄ ē amor. de cuius rōne nō ē aliqua īperfe-
ctio. pōt enī esse habitū vel nō habitū. 2 vīf 2 nō vīf. vnde charitas
nō cūctat⁹ p̄ glorie pfectionē. sed eadē numero manet.

Post cōsideratiōē habitū de virtutib⁹ ī gñali. dicēdū ē de
eisdē in sp̄ali. Et p̄io de theologicis. Scō de moralib⁹.
In p̄sequēdo aut̄ de vtrūq; theologicis. P̄io dicendū
erit de fide. Scō de spe. Tercio de charitate. ¶ De fide vō cōfide-
rāda sūt qñq; P̄io de eius obiecto. Scō de ei⁹ actu. Tercio de
īpo fidei habitū. Quarto de ei⁹ subiecto. Quinto de eius effectū.

De obiecto fidei.

DIS. XIII.

Circa primū cōsiderāda occurrūt sedeci. P̄io
vtrū obiectū fidei sit prima veritas. Scō
vtrū obiectū fidei sit verū cōplexū vel īcōplexū. Tercio
vtrū obiectū fidei possit subesse falsū. Quarto vtrū
obiectum fidei possit esse aliquid vīsum. Quinto vtrū aliquid
scitū. Sexto vtrū aliquid opinatū. Septimo vtrū credibi-
lia debeant distingui per certos articulos. Octauo quot sunt ar-
ticuli 2 quō distinguantur. Nonō vtrū in symbolo ap̄loz sufficiē-
ter cōtineat⁹ oīa q̄ necessariū ē credē ad salutē. Decio de cōpatione
symboli ap̄loz ad alia duo symbola. Undecio cui⁹ sit cōdere sym-
bolū fidei. Duodecimo vtrū ante cōfī aduētū fuerit necessariū ad salu-
tē credē mediatoz. Tercio decio vtrū oib⁹ q̄ secuti sūt aduētū cōfī
fuerit necessariū ad salutē explicite credere oēs articulos fidei.
Quartodecimo vtrū eadē fides sit eoz q̄ fuerūt ante aduētū cōfī. 2
eoz q̄ secuti sūt. Quindecimo vtrū fides creuerit q̄ntū ad numerū
credēdoz. Sextodecimo vtrū certius credat⁹ p̄ fidez modernoz q̄ p̄
fidē eoz q̄ aduētū cōfī p̄cesserūt. ¶ Ad primū. f. vtrū obiectū fidei
sit veritas prima. dicendū q̄ de obiecto fidei cōtingit loqui duplici-
ter. aut de eius obiecto materiali quod est creditū. aut de formali
quod est ratio credendi. P̄io modo obiectum fidei nō tñ ē ve-
rū increatū. sed etiā creatū. Sic enī esse plura obiecta respectu vni⁹
habit⁹ nō est īcōueniēs: nec plures habit⁹ esse respectu eiusdē ob-
iecti. Idē enī pōt esse creditū p̄ credulitatē acq̄sitā. 2 p̄ fidē īfusā
nec mirum. Videmus enī idē scitū posse esse obiectū materiale di-
uersoz habitū scientie. Verbi gratia. per habitū sciētie natu-
ralis scit hō terrā esse rotundā. 2 hoc idē scit alius p̄ habitū scientie

metaphysice. formalia tñ obiecta q̄ sunt rōnes sciēdi hoc est ipsa
media p̄ q̄ pbat⁹ p̄dicta cōclusio sūt specie differētia. Si aut̄ loqua-
mur de formali obiecto fidei. sic dico qd̄ ē tñ vñ increatū q̄ tale ē
rō credēdi. cui immitit⁹ fidel⁹ in assentiēdo vō credito. ista aut̄ rō est
tñ p̄ma vītas. Quicqd̄. n. p̄ fidē credim⁹ iō credim⁹ q̄ credim⁹ q̄
p̄ma vītas hoc reuelauit. nec pōt dici q̄ tale obiectū sit obiectū ac-
q̄sute credulitatis. ¶ Ad scōz. f. vtrū obiectū fidei sit vñ cōplexū vel
īcōplexū. dicēdū qd̄ cognita sūt i cognoscēte fm modū cognoscē-
tis. Modus aut̄ p̄pzi⁹ intellect⁹ hūmā est vt in cōponēdo 2 diuidē-
do veritatē cognoscit. Et iō ea q̄ sunt fm se simplicia intellect⁹ hū-
man⁹ cognoscit p̄ quādā cōplexiōē. sicut intellect⁹ diuinus cōcuer-
so īcōplete cogit ea q̄ sunt scōz se cōplexa. Sic igif obiectū fidei
duplī cōsiderari pōt. vno mō ex pte ipsi⁹ rei credite. 2 sic obiectū fī-
dei est aliqd̄ īcōplexū. f. res ipsa de q̄ fides hētur. Alio mō ex pte
credētis. 2 scdm h̄ obiectū fidei ē aliqd̄ cōplexū p̄ modū enūciabilē.
2 iō vtrūq; vere opinatū fuit ap̄ antiquos 2 fm aliqd̄ vtrūq; ē ve-
rū. ¶ Ad tertū. f. vtrū obiecto fidei possit subesse falsū. dicēdū qd̄
fidei nō pōt subesse falsū. Fides. n. nō pōt intellectū dēterminare
ad credēdū aliqd̄ qd̄ nō sit cōfōmū formali rōni sui obiecti. q̄ illi rō
ni. imitit⁹ fides in credēdo qd̄d̄ credit. ista aut̄ rō vt sup̄ius oīsūz ē
p̄ma veritas est cui nō pōt cōcedere nisi vñ. Vñ enī fidelis pōt
credere aliqd̄ falsū. hoc nō ē in q̄ntū fidelis: q̄ hoc nō pōt p̄ fidez.
sed p̄ opinionē vel suspitiōē. quā ipse vel alia creatura sibi forma-
uit. Apparet aut̄ multiplī nre fide veritas. P̄io. n. rō bene dis-
posita fidē nostrā esse verā fidē oīsūz. P̄hi. nāq; p̄ nāles rōes ad
cognitiōē dei venerūt triplici. P̄mo p̄ opationē cause ad effectū
sensū. Scō p̄ collationē sectaz 2 dīscussionē fidei. Tercio p̄ vītutis
sensū. ¶ P̄mo p̄ opationēz q̄ oparātes cognouerūt cāz meliorē
eē effectū suo. 2 q̄ si cā illa esset ab alia. melior semp cēt illa a qua
alia erat. 2 sic esset pcedere in īfinitū vel retrocedere vt 2 idē eēt cā
aliqui⁹ 2 causatū ab eo: qd̄ erat īpossibile. vel erat deuenire vñq; ad
aliquā causāz a qua causarent alia. 2 vltra quā nō esset p̄gredi. 2
que a nullo causaret. f. esset sūma 2 sine p̄ncipio. nō creata a se vel
ab alio. 2 illa esset optima. Cōsiderātes. n. rerū īmēstātē iudicātes
rūt eam potissimā. cōsiderātes rerū ordinē 2 pulchritudinē cognos-
uerūt hōz opificem. 2 causāz summā sapientissimā a reze bonitate
2 vtilitate. iudicauerūt hōz causāz sup̄emā optimā. Et sic summā
causāz aut p̄ncipiū iudicauerūt sūmā potētiā sapiāz 2 bonitā-
tē: q̄ nos deū dicim⁹ trinitatē 2 vnitatē. patrē 2 filiū 2 spiritū san-
ctum. ponētes deū illud quo maius excogitari non pōt. Sap. xiiij.
Al species enī magnitudine 2 creature cognoscibilis poterat coruz
creatoz videri. Aug. Da mihi q̄ faciat aliū celū 2 terrā. 2 dicā q̄ est
de⁹. Ro. i. Inuisibilia dei tē. Et post. Qui cū deū cognouissent nō tē.
Multi etiā gentiles siue p̄nālem rationē siue per reuelationēz de
eis que p̄tinant ad fidē nostrā 2 dixerunt 2 scripserūt. 2 post dice-
mus. ¶ Scūdo ratio pbat 2 approbat fidem nrāz per collationē
ad alias sectas. qñ vider scripta positiones 2 assertiōes eaz. Mul-
ti enī saccenti cōferentes euāgelia cūz alchozoano legē mabumeti
irrisibilē cōtempnibilē nāli ratione iudicantes ad deū cōuersi sunt.
sapientiores etiā eoz cū in secreto auris cōfiser⁹ cū eis. nostrā fidē
iudicant meliorē 2 in secreto fatent⁹: sed in ap̄to nō audent. ppter
mortis timorē quā incurrunt de p̄bent. vel ppter amorē volupta-
tū in quib⁹ sunt enutriti. sicut auditū est ab illis fratrib⁹ qui fuerūt
inter illos. 2 multi in secreto baptisimū recipiebant. ¶ In hystoria
trāsmarina legif⁹: q̄ sener de monte oīs accessuoz. cū esset sapiēs
2 multa videret in alchozoano siue in lege mabumeti ībonesta 2
īrationabilia. recipiens similiter legē iudeoz nō approbavit. reci-
piens aut̄ euāgelia 2 cōferens de fide cōfī. nūbil videns fm eā fieri
nisi dignū 2 bonestū cōtulit cū suis maioribus oīsens eis: quomō-
lex eoz esset carnalis 2 ībonesta. 2 ipsi decepti legē mabumeti re-
probauerūt 2 nostrā approbauerūt. Qui cōmuni cōsilio misit ad pa-
triarchā latinū. 2 regem hierosolimoz rogāz q̄ mitteret eis viros
2 sacerdotes p̄itos. qui eos in fide nostrā īstruerēt: quā volebāt
suscipere iudicātes eā oīb⁹ meliorē. Cū aut̄ rex p̄dictus 2 patri-
archa nuncios eoz bonofice suscepissent. 2 plurima munera eis
cedidissent. 2 p̄miserunt eis mittere que mandauerant. Cum nunci
dicti redirent quidā filij dyaboli eos secuti spoliauerunt 2 occide-
runt. vnde indignati dicti accessuū dixerunt nō esse credēdū de ce-
tero. p̄ditozibus latinis. ¶ Item quidā fuit p̄magnus princeps in
alueria dictus marchefius de monte ferrando acutissimi ingenij
naturalis. 2 antiquissime etatis. qui cum crederet bene sex vīginti
annoz. 2 multa fecisset octamina de regib⁹ 2 p̄ncipib⁹ 2 statib⁹
diuersoz hominum sui temporis. pene per quinquaginta annos
posuerat curam 2 diligentiā cōgregare libros omnium sectarum.

quasq; audiebat esse p vniuersis orbē cū multo sumptu. quos diligenter legebat. t legi sibi faciebat. cū aut eēt infirm' ismunitate q mortu' ē. fratres qdā visitauerūt eū q b dixerūt. cū aut inter alia q dixerūt ei hoc auri' ē? igessissent. q timor habit' ē de eo ne eēt heretic' pp libros eorū quos audierāt eū t audisse t legisse. t a sinitate quā hēbat terra sua cū terra albigensū. Rndit. vep ē curio sus fui p qdraginta annos cū mult' suprb' libros sectarū oīz col ligere. t legē. t sūdē in eis. qz videbā q cū plus ibi aspicere. plus i fide catholica roborabar. t plus hereses abominabar. vidēs falla ciā traditōis eorū. t i signū hui' vilipensioris quā hēbā ad alias se ctas a fide feci fieri seruū lignū. qd feci poni sub pedib' meis qñ sedebā i sede camere mee puate. qñ nō possē ipsas sectas magi vilipendere nisi pedib' meis subessent qñ sedeo vna nāe offiū exples tur'. euāgelia aut oīi mei multo honore suauī. Jō aut legi libros diuersarū sectarū qz terre mee affines sūt bñfici albigenses. vt mibi ab eorū vicijs scire cauere. t eos si meū d' suis loquent' erroz' se ctā de suis luculis repercuterē. t eos cōfutare p suas positōes t asser tōes. Fecit aut dictos bñficos libros eēbi de loco deo. t in oculis suis cōburi. q multis annis aī mortē suā i memoriā passionis ei' t fidei signata oīi ihu i corpe suo portauerat cū alijs penitētis qñ faciebat i memoriā passionis oīi cū qbusdā clauis carnē suā singul' sexti ferijs vsq; ad sanguinis effusionē cōfigebat. ¶ Jtē i ec clastica hystoria li. vii. ca. vij. legit. q cū Diony. alexādrin' priar' cha suos legeret diligēter libros hēncorū arguebat a qbusdā ofas cerdonib' suis de hoc licet diceret se p hoc facere vt fallacias eorū p hoc cōpēderet t hēncorū falsitatē. t vt p scripta sua eos cōfutare t t vincere posset. eos aut pp aliorū repñsōes legē timēte t desistē te. facta vox ad eū ē dices. lege quecuq; man' tua iuenire pōt. qz p bare t discere oīa potes. Per b. n. fideles pñt i fide roborari t be retici cōfutari. ¶ Jtē rō pbat t approbat fidei articulos p virtutis sensus. sicut i euāgelis legit. i firmi q sentiebāt i se virtutē fidei cre debāt. Jtē vba fidei t meditatio credēdorū efficiunt in hoīe aliqñ quādā nouā imutationē sensibīlē. p quā clamat rō senties virtutē efficacīā. ista ē vā fides t acquiescit ei. Eccl. xxi. Fidei imitū ad glū tinidū ē ei qñ dat de' voci sue vocē virtut' spiritualē v' corpaliē sensibīlē. ¶ Sicut legit i primo libro hystorie tripartite. eū cōfati nus magn' vocasset nicensū oculū oīa bñfēs erat ibi qdā pbs q oēs vbiis dyalecticis cōfundeat fidē iprobādō rōnib'. tūc surrexit oīa eū qdā eps simplex t sanct' petēs audientia. q obtēta ait. audi philoſophe. cōre t sancti apli nō artē dialecticā aut sophisticā. sed fidē purā t doctrinā euāgelicā tradiderūt bōis opib' cōpobādā. t cōseruādā. Audi g' dogmata vitutis. t nūerant fidei articulos p ut i simbolo cōtinent. t cōfuit si ita crederet tē senties i vbiis fidei virtutē t cordis imutationē. Rndit. credo firmū ita eē. Cui scīs. Si ita credis psequē qd fateri fidē opib' cōplēdo t sacramētū fū dei suscipiēdo. tūc uersus ad discipulos suos pbs t ad alios ait. qdū fuerūt vba reddidit vba p vbiis i qb' abudādā. s' qñcōto venit vut' dei isto loquēte cū nō possuz resistē me victū gaudeo. t q me cū vult gaudē me sequat. quo uerso multi sūt eū secuti t baptiza ti cū eo. Per hūc modū sūt uersū qnq; ginta rethores ad vba bea te kartheriē virtutē oī opante. ¶ In eodē libro t loco legit q cū cōstātinus venisset cōstātinopoli uenerūt pbi greci cōquerētes de b' q pp irrationabiles assertōes christianorū. qd parati erāt pbare oib'. cōstruēt ipe antiquorū traditōes. Qui cū uocasset alexādrū dicit vbiis eps simplicē. ait dicit' eps q elegerēt quēcuq; vellēt pñ tōzē t ille disputaret d' eū. Qd cū fecisset ait cū retuliss' articlōs fi dei. i noīe oīi nri ihu christi pēpio tibi o philoſophe. vt d' b' oīno aut loqui nō audeas. aut obmutescas. qd ita factū ē. t ad hoc mul ti sūt uersū. Cū aut ibidē quidāz pater de fide loqueretur. vis ver bi lapides oīiuit. ¶ Item cū qdā philoſopbi uenissent ad beatū antoniū vt tentarent eū t de fide rationē poscerūt ait. quōd huc ad boninē fatuū uenistis. Cum autē ipsi responderent. q nō uenerāt ad fatuū sed ad sapiētem. intulit dicens. Si ad fatuū uenistis fatuos vos demonstratis. si autem ad sapiētes iudicio uelsto aut vos fatuos demonstratis. aut mutati debetis quē christianū sapiē tē iudicatis. Cum autē mirarent quōd illiterat' homo sic rationabi liter loqueretur. quēfuit ab eis quis boz paus fuisset. sensus aut lit tera. t cū responderent q sensus qui litteras adiunxit. Cōclufit. si ex sensu littere pcedūt. cui sensus icolūmis lras nō requit. ¶ Jtēz cū quidē alijs gēn. les obijcerēt oīa fidē de passione christi t cruce quā christiani colebāt. intulit. Tūquid magis credit debet ei q ex summa benignitate. ppria uolūtate. p amicis suis deus in mūdūz uenit. t p eis liberandis crucem subiit. t mortē sustinuit. honesta omnia t fecit t docuit. q hominibus quos deos colitis qui stuz

pzi t adulteria t ad alia q vos in alijs morte dānatis t fecerunt t docuerūt. nūquid magi ē rōnabile cruce colere a nobis a q mūdi re dēptionē t salutē nraz pscisse. ptemur qz a uobis colere hoīes qñ deos quos adulteros t incestuosos t corruptores t proditores hominum profiteamur. Et his admirati t confutati discesserunt. ¶ Secūdo. pbat fides nra p testimoniū scripturarū veteris t noui testamēti. scōm q oīdit oīs iudeis Job. v. Scrutamī scrip. ille sē q testimoniū phibēt de me. Discipulis cūib' in cmaus pbatuit fū dei articulos icapēs a moysē de oībus pphetis t scriptur' iterptas bas eis oīa q in eis scripta erāt de eo. Luc. xxiij. Post tertio. hoc locut' sūz uobis cū adhuc esset uobiscū qz oportebat ipleri ea que scripta erāt in lege t pphetis. t ps. de me. Misit deus discipulos iohis a. pphetā ysa. xxi. dicitis. De ipse ve. t sal. no. tūc aperient oculi cecorū tē. hāc pphetā uiderūt ipi cōpletā p signa q fecerat co ram eis. Math. xj. Dicite iohi q uidistis t audistis ceci uidentē. ¶ Tertio. pbat figur'. Oēs. n. rit' veteri legi t sacrificia figure erāt nre fidei. vt oīc apls. Oīa cōtingebāt ill' in figura. Corin. xi. h' aut i figura scā sūt vñ tē. Hebr. x. vmbzā habuit lex bñōz futurorū tē. Quarto fides pbat p multos testes oī exceptionē maiores. vt p de um pñz. filiū. spūscm. p angelos. patriarchas. pphetas. aplos. mar tyres. cōfessores. vrgines. t p ecclēsiā generālē. t p scōs iā bñōz. t p oēs fidei inimicos. Probat fidē pñ. Math. iij. hic est fili' meus. t Luc. iij. spūsanct' ibidē sup eū descēdēs. Job. v. q misit me pñ tes testimoniū phibēt de me. Fili'. Job. viij. ego sūz lux mūdi. Jdē. viij. ego pncipiū q t loquor uobis. Similr eius opa Job. v. Tres sunt q testimoniū oāt in celo. pñ oās filiū credētib' vbum eis pñcās t eos informās. Spūsanct' eos illustrās. in terra spūscm credētib' bus oedit. Sāguis. quo eos fili' redemit. Aqua q eos cōfificauit. t cui vim regeneratiuā oedit. Jtē idēz cōfā dei sapia pbat iudeis suū testimoniū eē vep. t pñs sui q misit illū. Job. viij. t q sit dei fi li'. Actu. x. Pet' ait. pcepit nobis ihs cōfē pñcāre pñōz t testifi cari. qz ipe ē q cōstituit' est iudex uiuorū t mortuorū tē. Sūt aut duo decim testes rōnabiliū rep diuersi oī exceptionē maiores p quos fi des nra irrefragabil' ē hereticos pōt pbati. ¶ Primo igit inter oēs res rōnables t supra oēs phibēt testimoniū bñ trinitas. t ihs cōfē summa sapia. Job. iij. q de celo uenit sup oēs ē. t qd uidit t au diuit hoc testā tē. pbat fidē pater. Secūdo pbat testimoniū an gelorū qui fuerūt ministri vel nūcij vel erūt. vel affisētēs oib' reb' de quib' sunt articuli fidei. vt beate trinitatis t vnitatis quā pñt tauerūt dicētes. ysaie. vi. Ter Sāctus. Sāctus tē. Uel. Bēñ. xxiij. An abrahā tres uidit t vñū adorauit. Similiter incarnationē. nati uitate. resurrectionē. t ascensionē. t passiōē cōfē. in quib' oib' an gel' fuerūt ibi nūcij. vt incarnationis. natiuitatis. resurrectionis. t iudicij. Actuum. i. Dic ihs qui assump' est a uobis in ce. sic ueniet quēadmodū tē. Passiōi eius affuit angelus de celo cōfortans eū cum factus esset sudor eius sicut gutte sanguinis tē. Luce. xxvi. Erunt ministri t assessores iudicij t future resurrectionis. sicut legi tur Math. xxi. math. xxi. Omnes angeli ei' ueniet cū eo. Actu. x. Cornelius p cōnūciationē angeli deuenit ad fidē. ¶ Tertio: tes tis fidei est ecclēsia iustorū que eandē fidem tenet t pñcāt per tot um orbem. t hanc testant' omnes filij dei. Eccl. iij. Filij sapientie ecclēsia iustorū. t notio eorū obedientia fidei maxime t dilectio in obseruatione mandatorū in quib' matri ecclēsie debēt obedire. sū cur. pbat Breg. dyalogorū primo capitulo. vbi pbat p exemplum mulieris in carcere posite ibiq; parētis t nutriendis cui puer adul tus credē oīz. d' his q mīr uidit i luce. t de sua natiuitate. t de suis p genitorib'. Quisq; credit vicinis suis t mīr. h' nesciat qñ fuit geni t' ab illo pñe t nat' ab illa mīr. nri reqñt' statū scāctatē nūder talē eē suū patrē t talē suā matrē. talē aut suū. h' nesciat mīr ex auditu suoz nec alienis crederet de d'io. Sic p pñi ade in h' carcere nati t nutriti debem' credere mīr ecclē t vicinis scīs filiis ei' de his q pñtinent ad fidē. h' ea nō uiderimus. nō extraneis ab ea hereticis si d'zū dicāt q sunt extranei a pñe luminū. ¶ Quarto: fidei phibēt testimoniū pñes antiq veteris t noue legis. qd significat' Apoc. iij. dum viginti quatuor seniores attestātes cōfessionū quattuor aīaliū ceciderunt in facies suas adorantes uenientē in secula seculorū. hoc pbat apls Hebr. xi. cōcludens. Vi oēs testimoniū fidei pbat i uē ti sunt. ¶ Quinto: oēs pphete. vt dicit pet' actuum. x. Vi omnes testimoniū phibent tē. Cui' testimoniū spūscm cōfirma uit cadens in signo uisibili sup omnes quib' hoc pñcābat statim de pphetis circūcisionis planū est. sed t multi gentiliū pñorū t uates de cōfō t eius fide uacinitati sunt. vt sybilla que tam egre gie pñxit de eius aduentu t passiōe t iudicio t malorū supplicio t beatorū pñio quasi si loqueret' de re iam gesta. Virgilius poeta

qui circa eius aduentū fuit. ut dicit Hiero. de christo vaticinavit. di
ces in bucol. egl. iiii. Ultima cuius venit nūc carminis etas. Ma
gnus ab integro seculorū nascit odo. Jā redit et virgo redeit satur
nia regna. Et noua pgenies celo dimittit alto. Tu mō nascēti pu
ero. quo ferrea pmi. Definit. ac toto surget gens aurea mūdo. La
sa faue et. Et beat? Job. xix. caplo dicēs. Credo q? redēptor me
viuit. et. Et mltā alia de xpo et ecclia pphetant. Jte legis i gess
romanorū q? tpi? theodosij ipatois cū qdā heretici mouissent q
stionē de resurrectione futura oū effodere terra p qbusdā funda
mentis iacēdis. nūcū est quoddā antiqssimū sepulchrū cuiusdā
greci pbi q? oiu fuerat aī incarnationē xpi. quo apto iuenerit in
tra epitaphiū in lapide scriptū in quo fides ei? cōtinebat. q? crede
bat in dei filiū i mūdū ppē salutē hoīūz vctūz et passūz et. et q? eū
in die nouissimō a mortuis suscitaret. et in fine erat scriptū q? tpe
theodosij ipatois sepulchrū ei? apiret. et ossa ei? soli paterent. et eo
visio mltū sūt heretici q? dicebāt nō eē mortuorū resurrectionē cōsu
tati. et catholici in fide roborati. J Legit in epla quam scripserit
bragmāni alexandro. in q? arguebat eū et alios gēntes de idolatria
et vicijis suis diuersis. h? insuerunt p vandamū dydascalū. In vbo
marie hō filis est deo: q? de? vbi ē. et vbi illō oīa creant. et p illō
vbi oīa viuūt. Hoc colim? hoc adoram? h? amam? Nā de? spūs
et mens est. iō nō amat nisi mūdā mentē. vos tot deos vobis asseri
tis quot mēbra habetis. Minerva deā capitis dicit. et natā de ce
rebro iouis: q? fuit inuētrix opūz multorū. Junonē. q? fuit iracūda
dicitis deā cordis. Martē q? fuit bellicosus dicitis deū pectoris.
et sic de alijs mēbris et dijs quos eis dedicabāt. Jte iohes bapti
sta nō solū mltā de eo pphetant. s? etiā cū digito demōstrauit.
et alijs certissimis indicijis. Job. i. Die venit in testimoniu. Sexto:
hac fidē testati sūt duodeciz apli q? ad h? ab eo electi p spiritū factū
cōfirmati: sic d? Actū. i. p spiritū factū quos elegit et. Et post. eritis
mihi testes in iōi iuda et hierusalē et. Actū. xx. Verbū misit de? si
lis iust. amicus pacē p ilīm xpm. hic ē oīus deus et. et post ait pe
ti? et nos testes sum? oīus q? fecit. Landoica Job. i. Qd audiui? et
vidim? et man? nre attraxerunt de vbo vite. testamur. manifesta
mus vobis et. Dicit q? beati apli post confirmationē receptā pūssā
eti ciliū tenuerūt: in quo symbolū qd d? aploz cōi cōcilio statue
rūt et pposuerūt. qd d? minor credo. in quo duodeci articulos siue
radices posuerūt vel f3 alios qtuordeciz. In quo sūt sex articuli p
tinetes ad diuinitatē vel septē. et tōnē ad hūanitatē. scōz q? i eodē
symbolo p3. Et symbolū qn cōis bolus d? q? dūbet de aplis posu
it ibi bolū suū. i. articulū et normā fidei. et d? articulus: q? ita artat
ad credēdū qdlibet eoz. qd ipossibile ē discēdere saluari. Nec sūt
duodeciz fundamēta ciuitat? hierlez. i. ecclesie supra q? fundata ē p
ordē vniuersūz. Apoc. xxi. Fundamēta ciuitat? duodeci. Sup h? do
mus nō fudata cōruit. Math. vii. J Septio bti euāgeliste s3 q? ē
figurati in figura eoz. Apoc. iiii. Ubi ter sanct? clamare nō cessāt.
q? incessant fidē trinitat? pdicāt et testant. Ezch. i. Audiebā sonūz
alaz qtuor aīaliū qn vocē aqru multarū. et qn sonūz sublimis dei
et. Jō bti iohes euāgelista cū rome dūct? eēt et diceret ei domi
nian? impioz. q? xpm negaret. et a pdicatiōe ei? cessaret. alioqū frī
gere? in dolo feruētis olei. qd sibi patū erat aī postā latinā. Rū
dht. xpm nō negabo. et a pdicatiōe fidei nō cessabo donec opleat cur
sūz mīsterij mei qd īcepi. magi eligēs i oleo cremari. q? cessari a p
dicatiōe fidei. J Octauo: sūt bti martyres q? in articulo mortis mor
riēdo imo oīa tormētōz genera p ipā fide sustinēdo cā cōfessi sūt
null? n. in hora mort? sanī capitis libetē mētiēdo phibet testimo
niū de falsitate. Ipsi aut martyres p fide de futura btiudine certi
p ea testificāda oīa tormētōz genera sustinēbāt. scōz qd d? Heb.
xi. Scti ludibria et vbera expn et. Et post. Ii oēs testimoio fidei p
bati iūcti sūt. Jte vincēt? ad dāniū cui ait vincētis. fide nra ni
hil certū. ut dicit Petr? de martyrib? pbatio fidei nre multo pō
fior auro qd p ignē pbat iuauat in laudē et glā et. J Nono: bti
cōfessores et doctores p ei? defensionē. exilia et picula sustinētes. ut
beat? bylarius et martin? scōm qd legis in vitis eoz. et beat? arbas
nast? p totū orbē ab hereticis et impatozib? persecutus. ita ut vir
posset latitare alicubi. Sicut legis in ecclesiastica bystoria q? mul
ta refert de eius psecutiōe. p hac etiā beatūz angu. et alij doctores
laborauerūt scripturas exponēdo. scribēdo cōtra hereticos dispu
tando et psecutiōes patiēdo et etiā mēbrozū mutilatiōes et insidias
multiplices. De beato augu. legis q? heretici posuerunt ei insidias
multotiens in viis suis ut eum occiderent a quib? semp eum dñs
liberauit. De beato ambrosio legis in vita eius. q? cum cōtra heres
ticos pdicaret et dissereret. quidā hereticus vidit angelū ei assisten
tem et mīstrantē quicqd loquebat. qui ad fidem cōuersus ē. Jtes

aug. Ideo diuina puidētia hēricos eē pmittere. ut cū nos itrogāt
ea q? nescim? discant? pigritiā ut diuinas scripturas capiamus.
J Decimo testimoniu fidei nre phibuerūt beate virgines. regnūz
mūdi et oēm ornatū eius p fide et nētes. camalē copulā postpos
nētes. xpo fide adherētes. ut patet si facta beatāz virginū discurre
m? Sicut dicebat beata agnes cū eius nuptias filius romani pze
fecti deposeceret. Ait. anulo fidei sue subarrauit me. et ipi sūz despo
sita cui angeli seruīūt. cui? pulchritudinē sol et luna mirāt. J Un
decimo beati et iusti et iā mortuū corpaliter. Sicut legis i vita bea
ti siluestri. q? beat? petrus et paulus apparuerūt ostātino iperatozi
leproso. monētes eū ut fidē christianā recipet. et baptizaret. et istru
eret a bto siluestro papa. et curaret. Qd ita scū ē. In passiōe bte
Leclie Valeriano spōso ei? apparuit fener lucidus cū vestib? ni
ueis onidēs libz aureū. in quo erat aureis litteris scriptū. vñ de?
et vna fides. et vni baptisma et. J Quō cū qeret si ita crederet. Rū
dit. nihil eē sub celo qd ven? posset credi. Jte de bto Lazaro ffe
bte Marthe quē dñs suscitauit a mortuis. legis. q? pp fidē patriā
et nētes et exul scūs mare trāsies in puincia gallie venies fidē pdi
cauit. p q? et caput posuit martiriū suscipiens: cuius sepulchrū ostē
dit in ciuitate eduesi in ecclesia cathedrali vbi corp? eius eē viciē.
Et in villa aualone caput ei? eē phibet. In libro q? intulāt de gess
saluatoris legis q? karinus et leuit? duo filij symeonis iusti q? dñs
in yhas suas suscepit. fuerūt de illis mortuis quos dñs suscitauit
de qd? in Math. legis. q? multa corpa sanctorū surrexerūt. et appa
ruerūt mult. q? iusti et nouissimi fuerūt iter iudeos. q? adducti i bier
usalē in synagogā. ut vitates de xpo faterent. petierūt chartas ut
stabilis eēt eoz testimoniu et scripserūt in eis sepāt quō ibs eēt
dei fili? in lege pmissus. missus in mūdū. et de virtute passiois ei?
et de descēsu ad inferos et liberatiōe scōz. et de ei? resurrectione et ascē
siōe futura quā expectabāt ut cū eo celos ascēderent. et multa scri
pserūt in chartis. dicētes hoc eē eoz testimoniu. q? tradiderunt iu
dicib? sepāt. q? pferētes adiuuicē neq? plus vel minus litteras vel
syllabā iuenerūt in vna q? in alia. quoz testimōia. ut dicit Bozosi
us et Grego. turoz. et Hugo de scō victore in cronis suis. Dylat?
scripsit ad tyberiu et senatū romanū. et de miracul? xpi et passiōe
et resurrectione eius. et q? ab homib? deus habet et colit. Tyberi? aut
cum magno fauore suffragio dictas epistolas deuulit ad fenatū.
Suar? aut dixit. q? nullus deoz suoz tā mirifica scētit. si h? me
rito eēt iter deos cōputad? q? legē dederat ne aliq? nisi p eos de?
reputaret. q? nō pcesserat pri? de eoz iudicio. noluerūt q? iter deos
cōputaret. Jte in vitis patrū legis. q? cū qdā hereticus venisset ad
oīcupulos beati macharij volēs subterfere fidē eoz. nec posset su
perari vbiis. ait assilētib? veniam? ad argumēta fidei. et eis annuē
tib? duxit eos ad cimiteriū fratru. dicēs heretico q? i virtute fidei
sue vtrū eēt va vocaret aliquē de fratrib? et qeret in q? fide salua
tus eēt. Lūi heretic? ait. Lūi h? prius fac. Lūi aut fratrē mortuū su
scitasset inuocatiōe fidei. et qeret in q? fide saluatus eēt. ait. in fide
macharij. et nō heretici. hētic? cū cōfusiōe ē fugat. J Duodecimo:
testimoniu phibet pueri boies et ipi demōes. q? multi prius puer
fi et fidei psecutores ouerfi facti sūt fidei defensores. ut dicit aug. in
libro de simbolo. Et q? alios ad martiriū trahēbāt. postea volūta
rii martiriū suscipiebāt. sanguinē xpi fundē pti? fiterūt. et postea
credētes illū bibūt. et suū p xpo fuderūt. sic p3 de Paulo et de plu
rib? alijs i passiōib? scōz q? p ea q? circa martyrisatos v debāt ouer
fi martyres effici volebāt. et q? oēs secte p suā nraz iudicabāt me
liore. Meliore. n. iudicāt iudei nraz fidē q? saraceno? v? alioz pa
ganorū v? hēticorū qd faci p3. q? oēs pagani q? fere totū mūdū occu
pabāt facti sūt xpiani. et plurimi iudeoz et saraceno? Lūi aut eis in
recto iudicio nō deāt valē testimoniu suū datū p se h? poti? pber. p
nobis qd testant. p nobis cū ipsi aduersarij fidei nre sūt. Ueberi
tissimū. n. argumētū ē qd aduersario elicet. ut dicit ius. Marie et p
bat fidē nraz eē verā et certū testimoniu qd aduersarij ei? phibēt p
ea et de ea. Jte ipi omōnes testimoniu phibēt p fide nra. q? p ei? ar
ticulos adiurati. dñs suis habitacul expellunt. scōz q? dñs pdirerāt
multipl? i fine. In noie meo demonia eiēti et. qd p3 i exorcistis
qd maxie fiebat i pmitina ecclia ad inuocatiōz articuloz et nois xpi
scū. n. et terribile ē nomē xpi demonib?. In passione cyriaci. lar. et
sma. legis q? cū eēt illata multa eis supplicia. et i carē detinerent
Arthemua filia Dyocletiani a dōmonio vexata clamabat. q? nō exi
ret nisi p cyriaci oraco. q? educt? inuocato noie ibi expulit dōmonē
dicētē. Si eijs faciā te i babyloniā venire. Arthemua expulso de
mone clamauit. q? deū pdicabat cyriac? vidēs. tūc liberati sūt. et Ar
themua baptizata uenerūt nūcij sapozis regis babylonie rogātes. ut
Diocletian? mitteret cyriaci in babylone. q? eius filia vexata cum

clamabat. qd fecit. Lūg pcepit in noīe oīi vt exiret: ait demon vt ipse prius paueret fatigat. Lū cyriae? diceret nō sū fatigat? sed vbiqz dei auxilio t scōp angeloz gubemat? Rūdet demon qz euz illuc pduxerat vt voluerat. ait cyria. impat tibi ihs xps vt creas de mon. ad hoc statim exiit clamās o nomē terribile qd me coartat exire. Cyriacus aut baptizata puella cū multis romā rediēs a mar ximiano fratre arthemie martyrio cū socijs ei est cōsumat. Ad qrtū. s. vtrū obiectū fidei aliqd possit esse visū. dicēdū qz visū sensibili visioe nō pōt esse obiectū fidei sub rōne qz visū est. Sicut patet ex vbi apli in diffinitioe positū. Debe. xj. qz scz fides est nō apparenū: sed visio est apparenū. Itē Aug. in libro de vidēdo deo dicit. Praesentia vidēt: credunt absentia. Et infra. Praesentia h itel ligam. dicta illa q pōt sūt sensib? siue animi siue corpis. Idē sup illud Job. xiiij. Si abiero t pparauero vobis locū. dicit. fides que nō videt credit. nā si videt nō est fides: t h rōnabile ē. De rōne enī fidei est esse cū enigmatē respectu rei nō apparenū: qz aut sensibilibz liter videt qstū ad id qd videt. clare t pntialit cognoscit. qz tū ali q res fm aliqd sui sensibilibz pōt esse visa: t fm aliud nō: sicut apy paret in xpo. visū enī thomas apphēdit ipū hoīez: nō tū vidit sensibilibz illū hoīez esse deū. Silr discipuli illū hoīez sensibilibz visioe viderūt ascēdētē in celū. sed sensibilibz nō viderūt illū esse deū q ascē debat. vii thomas p fidē illū quē videbat deū cōfessus est. dicens. vīs meus t deus meus. discipuli etiā illū quē ascēdētē viderūt esse deū p fidē crediderūt. Beata etiā virgo illū quē expmēto cer to sciebat se cōcepisse siue virili femine: p fidē credidit esse deū. Ar ticulus aut de ascēdēdo xpi in celū est: qz filius dei hō ascēdit i celū. Silr articulus de cōceptioe est: qz filius dei inquantū hō fuit deo ppius p spūscū in virgine. Un idē fm aliqd sui pōt esse sensibilibz visū t etiā fm aliqd creditū. Ad qrtū. s. vtrū obiectū fidei possit esse aliqd scitū. dicēdū qz scitū ab vno pōt esse obiectū fidei i alio. Itē enī oēs articulos fidei scitū qz sunt fidei nō obiectū. silr scitū ab vno pōt esse creditū ab eodē. Sicut hoīes bti articulos quos mō scūt: prius in hac vita crediderūt. Quidā etiā in hac vita creditū aliqd qd alij scūt. vbi grā. deū esse credidit a simplicibus. vii Aug. xj. de ciuit. dei. cap. iij. Deū esse credim? hoc tū ab aliqb? de mōstratioe scit. pcedēt ex principiis p se notis quo ad nos p nrm lumē nāle: vel saltē p aliqb? lumen supnatūre: quo nō tū pōt demonstrari deū esse: sed deū esse tūm t vnu. Lū enī oīat Ricardus pmo lib. de tri. cap. iij. Ad quozlibet explanationē q necesse est credere nō mō pbabilia: imo etiā necessaria argumēta nō de esse qzuis ista interm ttingat nostrā latere indistincta pōt nobis a deo insundi supnatūre lumē quo veritates aliq vltro se offer rēt intellectu nro: qz possimus deū esse tūm t vnu necessaria t emidēti etiā quo ad nos rōne pbare. Idē etiā ab eodē hoīe in hac vita pmo pōt esse creditū t postea p demonstrationē scitū. Dico tū qz si aliqd sit scitū p demonstrationē. pcedēt ex principiis p se notis quo ad nos: ita qz vltro se offerat intellectu nro. illud idē t fm idē nō pōt sil ab eodē hoīe cē creditū. Si accipiam? scire t credere fm actū: qz impossibile est q intellect? actu assentiat vni t eīdē veritati de necessitate: t nō de necessitate sil: sed qz p demonstrationē: in via si possum? scire aliqd creditū tali scitū q pfecte tollat oē enigmatē sicut facit visio patrie. Itē mibi videt dicēdū t pbabili: qz in via aliqd pōt esse a nobis sil scitū t creditū fm habitū. nec enī incōueniēs est q respectu alicui? veritatis scire habeam? habitū quo illā crederem? si eā nescirem? t quo possum? exire in actū credēdi qz nō sum? in actu sciēdi. Ad sextū. s. vtrū obiectū fidei possit esse aliqd opinatū. dicūt qdā qz duplex ē opinio. vna est acceptio vni? ptis cū formidine alterius. alia quēcūqz cōceptio ex probabili rōne causata. prima in eodē intellectu t respectu eiusdē obiecti. nō pōt sil stare cū fide: qz credēs p fidē adheret vni pti: siue alterius ptis formidine. sed scda opinio pōt sil stare cū fide: qz ad ea q fidei sūt pti rōnes pbabiles haberi. Sed tū arguit aliq sic opinans in quantū opinās nō est cert? de veritate quā opinat? qz inquantū opi nās rōm pbabili initit q nō facit certitudinē. q aut nō est cert? de aliq re vel vitate: de illa dubitat. t q de vna pte dubitat formidat ne pars opposita vera sit: g oīs opinio ē acceptio ptis vni? cū for midine ptis alteri? Dicit ēr concordat Bern. v. de fide. caplo. vi. oī cēs. q opinio falli pōt. t q opinio abigūū bz. Et fm sniam pbi pmo posterior. de rōne opiniois ē q ille q opinat? estimet rē posse aliē se bfe. Et iō mibi vī dicēdū qz quīs respectu diuersoz obiectoz possit sil eē: in eodē intellectu fides t opinio: t in diuersis intellectu bus respectu eiusdē obiecti: t i eodē intellectu t pbi diuersis: tū in eodē intellectu respectu eiusdē obiecti. t fm idē nō pōt sil eē actus opinādi t act? credēdi: qz de rōne act? credēdi ē assentire veritati

credite sine alteri? ptis formidine. Quia sicut dicit Bern. v. de fide. caplo. vi. Fides ambigūū nō bz: aut si habet fides nō est. vni cre dens ita determinate assentit veritati credite: qz tenet hoc impossibi le aliter se bfe p primā cōparationē ad primā veritatē cui innitit. De rōne aut opiniois est q ille q opinat? rei opinat assentiat cū alteri? ptis formidine. vt supius ostēdū est. nō est aut possibile q idē intellect? eīdē veritati assentiat cū formidine t sine formidine simul. Ad septimū. s. vtrū credibilia debeant distinguī p certos articulos. dicēdū qz nomen articuli ex greco videt esse deriuatū. archion enī in greco qd articulus dicit in latino. signat quādā cō aptationē aliquaz ptiū distinctarū. t iō particule corpis sibi inui cem coaptate dicunt mēbroz articuli. t silr in grāmatica apud gre cos dicunt articuli qdā partes orationis coaptate alijs dictionibus ad exprimēdū eaz genus: numerū: vel casū. t silr in rhetorica arti culi dicunt qdā partū coaptationes. dicit enī tull? in. ij. lib. rhetor. q articul? dicit cū singula vba interuallis distinguūt celsa orōne. Verbi grā. Acrimonia voce vultu aduersarios pteruisti. vni t cre dibilia fidei christiane dicunt p articulos distinguī inquantū in qdā partes diuidunt habētēs aliquā coaptationē a diuinitate. Est aut obiectū fidei aliqd nō visū circa diuina. vt supra dictū est. t iō vbi occurrerit aliqd spālī rōne nō visū. est ibi spālīs articulus. vbi aut multa fm eandē rōne sunt cognita vel incognita. ibi nō sunt arti culi distinguendi. sicut aliā difficultatē habet ad vidēdū qz deus sit passus. t aliā qz mort? resurrexit. Et iō distinguūt articulus re surrectiois ab articulo passiois. sed qz sit mort? passus: t sepul? vna t eandē difficultatē habet. ita qz vno suscepto nō est difficile alia suscipere: t ppter hoc oīa hec ptinet ad vnu articulū. Sciendū est qz aliq sunt credibilia de qb? est fides fm se. Aliq vō sūt credi bilia de qb? nō est fides fm se: sed solū in ordine ad alia. Sicut ēt in alijs sciētis qdā pponunt vt p se intēta: t qdā ad manifestatio nē alioz. qz vō fides pncipalit est de his q vidēda speramus in pa tria fm illud Debe. xj. Fides est substantia sperandaz rerū argumē tū nō apparenū. Itē p se ad fidē ptinet illa q viret nos ordināt ad vitā eternā. sicut sūt tres pfone: oīpotētia dei: mysteriū incarna tiois christi. t talia hmoi. Et fm h distinguunt articuli fidei. Que dā vō pponunt in sacra scriptura vt credēda: nō qst pncipalit intē ta: sed ad pdictoz manifestationē. sic qz abrahā habuit duos filios qd ad tactū ossū helisei suscitāt? ē mort? t alia hmoi q narrant in sacra scriptura in ordine ad manifestatiōē diuini maiestatis vt in carnatiōis christi. t fm talia hmoi nō opozet articulos distinguē Itē nota qz nō distinguūt articuli fm materiale distinctionē cre dibiliū: qz qst in infinitū fieri possit: s; fm rōne formale obiecti. S; formalis rō obiecti pōt accipi duplicit. Vno mō ex pte ipi? rei cre dite. t sic rō formalis oīaz credibiliū ē vna scz vitas pma. t ex bac pte articuli nō distinguūt. Alio mō pōt accipi rō formalis credibi liū ex pte nra. t sic rō formalis credibilis est vt sit nō visū. t ex bac pte articuli fidei distinguunt vt visū est. Ad octauū. s. de nume ro t distinctionē articuloz. dicēdū qz illa p se ptinet ad fidē quoz visioe in vita eterna pfruemur t p qz ducemur in vitas eternā. Duo aut nobis ibi vidēda. pponunt scz occultū diuinitatis: cuius visio nos btōs facit: t mysteriū hūanitatē christi: p qd etiā ad glīaz filio rū dei accessū habem?. vt of Ro. v. Un of Job. xviij. Tec est vita eterna vt cognoscāt te verū deū vnu: t quē misisti ihsū christū. Et iō pma distinctio credibiliū est: qz qdā ptinet ad maiestātē diuini tatis. qdā vō ptinet ad mysteriū hūanitatē christi: qd est pietatis sacrm. vt of. i. ad thi. iij. Circa maiestātē at diuinitatis tria nobis credenda. pponunt. Primo qdē vnitas diuinitatis. t ad h ptinet prim? articulus. Scdo trinitas psonarū. t de hoc sunt tres articu li fm tres psonas. Tercio vō pponunt nobis opa diuinitatis ppa quoz primū ptinet ad esse nature: t sic pponit nobis articul? crea tiois. Scdm vō ptinet ad esse grē. t sic pponunt nobis fm vno arti culo oīa ptinentia ad sanctificationē hūanā. Tertiū vō ptinet ad esse glīe. t sic ponit alius articul? de resurrectionē carnis t de vita eterna. t ita sūt septē articuli ad diuinitatē ptinētes. Silr etiā cir ca hūanitatē christi ponit septē articuli. quoz pma est de incar natiōe siue cōceptioe christi. Scdus de natiuitate ei? ex virgine. Ter tius de passioe ei? morte t sepultura. Quart? de descensu ad infe ros. Quint? de resurrectionē. Sextus de ascēdēdo. Septim? de ad uetū ad iudiciū. t sic in vniuerso sūt qttuordecim. Quidā tū ois tinguūt quodecim articulos fidei. sex ptinētes ad diuinitatē: t sex ad hūanitatē. Tres enī articulos triū psonaz cōprehēdit sub vno qz eadē est cognitio triū psonarū. Articulū vō de ope glōzificatiō nis distinguūt in duos scz in resurrectionē carnis: t glōziā aie. Si militer articulū cōceptiois t natiuitatis cōiungūt in vnu. Sciendū

aut q; patris et filij et spūs sancti est vna cognitio. Qñ ad vnitatem essentie q; pñet ad primū articulu: qñ vñ ad distinctionē psonarū q; est p relationē originis: quodāmodō in cognitione patris inclusit cognitio filij. nō enī esset pater si filij nō haberet quorū nectus est spūs sanctus. et qñ ad hoc bñ moti sunt qui posuerūt vñū articulu triū psonarū. sed q; circa singulas psonas sunt aliq; attendēda circa que contingit esse errozes. Qñ ad hoc de tribus psonis possūt poni tres articuli. **Arrianus** enī credit patre oīpotēte et eternū: sed nō credit filij coequalē et substantiale patri: et iō necessariū fuit apponere articulu de psona filij ad hoc determinādū. Et eadē rōe ptra macedoniū necesse fuit ponere articulu tertij de psona spūs sci: et sñ etia deceptio xpi et natiuitas et etiā resurrectio et vita eterna: fm vñā rōne possunt cōprehendi sub vno articulo inquantū ad vñū ordinant. et fm aliā rōne pñt distingui inquantū seorsū habet spāles difficultates. **Ad** nonū. s. vñū in simbolo aploz sufficiēter cōtineant oīa q; necessariū est credere ad salutē. videndū q; eoz q; necessariū est credere ad salutē: qdā sunt de dictamine rōnis naturalis: q; scz pōt elicere intellectū p lumē naturale ex pñcipijs que vltro se offerūt cognitiōi: qñuis enī respectu pñdictoz pñcipioz nō sit actus credēdi. ppter eoz euidentia: nī respectu clusionū ex illis pñcipijs sequentiū pōt esse actus credēdi i illis: q; eas elicere nesciūt. **Queda** aut sunt ad que credēda directē: et principaliter dirigit habitus fidei: et isti sunt articuli fidei. **Queda** aut sunt cōsequentia ad illos articulos vt sunt veritates salutifere q; ex illis articulis pñt bari. Dicendū ergo q; loquēdo de credēdis que sunt articuli fidei oīa sufficiēter et plane et explicite cōtinent in simbolo aploz vt ex pñcedentibus patet. **Ad** illud enī symbolū cōponēdū veniētiūer sitas aploz: quibus cōplete reuelatū erat q; ponēda erāt in simbolo ad fidei cōplemētū: et vt haberet maiore firmitatē singuli posuerūt ibi suas partes. **Petrus**. Credo in deū patre oīpotēte creator rem celi et terre. **Andreas**. Et in ihesū christū filij eius vñicū oīm nīm. **Johes**. Qui conceptus est de spūs sancto natus ex mariavirgine. **Jacobus maior**. Passus sub pontio pylato crucifixus mortuus et sepultus. **Thomas**. Descēdit ad inferna tertia die resurrexit a mortuis. **Jacobus minor**. Ascendit ad celos sedet ad dexterā dei pñs oīpotētis. **Philippus**. Inde venturus est iudicare viuos et mortuos. **Bartholomaeus**. Credo in spūs sanctū. **Mattheus**. Sanctas ecclesias catholica. **Simon chananeus**. Scōz cōiōne: remissione peccatorū. **Judas thadeus**. Carnis resurrectionē. **Nathanas**. Vñā eterā amē. **Paulus et Barnabas** nihil ibi posuerūt: q; electi fuerunt post missionē aploz ad pñdicandū: et symbolū debuit cōstitui ad oībus sñt cōgregatis in vñū. antecēdētia aut et cōsequentia ad articulos in simbolo nō cōtinent nisi p quādā reductionē. **Ad** decimū. s. de cōparatiōe symboli aploz ad alia duo symbola. videndū q; illos rū triū vñū dñ symbolū aploz: aliud symbolū nicenū cōcilij: et aliud symbolū athanasij. Symbolū aploz in cōclauā ab aplis anī dispersiōne eoz fuit cōpositū ad veritatis breuē et necessariā expzeiōne. Sic enī dicit **Debre. xi.** Accedentis oportet credere. nō pōt aut aliū q; credere nisi veritas quā credit pponat eidē. Et iō necesse fuit veritatē fidei in vñū colligi vt facilius posset oīb; pponi: ne aliq; p ignoratiā a fidei veritate deficeret: et ab hñō collectōe snāz nō mē symboli est acceptū. In sacra nāq; scriptura veritas fidei oīsfuse valde et in aliquibus locis obscure et modis varijs cōtinet: ita q; ad eliciēdū certā fidei veritatē longū studiū et exercitiū requirit ad qd vir pñt puenire oēs illi qb; necessariū est cognoscere fidei veritatē: quoz pleriq; alijs negocijs occupati studiōvacare nō pñt et iō fuit expedies vt ex scripture sacre sentētijs: sumarie colligeretur aliqd manifestū qd pponeret oībus ad credēdū. Symbolū vñ nicenū qd dicit in missa fuit factū in cōclio ad isti symboli explas nationē. et ad quāndā heresi cōfutationē. Symbolū aut athanasij cōpositū fuit maxie ad cōfutandū heresim arrianā. Vñ multū fuit athanasius sollicitus ibi diligēter expzime veritatē essentie cum distinctiōe et cōlitate psonarū. In oībus g; symbolis eadē fidei veritas edocet. sed ibi oportet pplm diligētius instrui de fidei veritate vbi insurgūt errozes: ne fides simplicij p hereticos corūpā. Et hec fuit cā qre necesse fuit plura cōdere symbola: que in nullo alio differūt: nisi q; i vno plenī explicant q; i alio implicite cōtinent: fm q; hereticos instātia redēbat. Inter oīa aut symbolū aploz ē pñcipalius: et dñ esse maius: nō q; plus cōtineat in cōtinate scripture: sed q; articulos fidei cōtinet plenī. Oēs enī articuli cōtinent in eo et q; de snā plus cōtinet in virtute: et q; cōditū fuit ab aplis q; maiores fuerūt auctoritate q; patres illi q; nicenū symbolū cōdiderūt: et q; athanasij q; tertij symbolū cōposuit: q; aut symbolū aploz fuit cōditū tpe veritatis nōdū publicatē: iō submisit dñ. In pñma tñ et cō

pletorio dñ ad signādū dñfessionē fidei maxie fuisse necessariū i pñmitiua ecclesie: et fore necessariū in tñpib; vltimis: et ad signādū dñfessionē fidei in baptismo et in morte: et in pñprietate et in aduersitate. Symbolū aut nicenū cōcilij factū fuit tpe veritatis ppalate: et iō alta voce dñ et in missa in dieb; solēnib; post euāgelij et anī cōiōne: q; tractū ē de euāgelio: et est pparatio ad cōiōne. Symbolū aut athanasij cōditū fuit tpe veritatis ppalate cōfuisse et pñalentiis. iō dñ alta voce post noctē finitā in pñma hora diei. Ita aut pñdicta symbola. symbola vñcū: q; multe snie in quolibet eoz sñt collecte sūt. vñ dñ symbolū a sñm qd est sñl: et bole qd est snia. Et sic patet q; symbolū nicenū cōcilij et athanasij ex rōnabili cā cōdita sunt: et si insurgeret necessitas: vtpote si insurgeret noue hereses adhuc posset ecclesia facere aliud symbolū: vt trahi pōt ex snia anselmi in libro de pñfessione spūs sancti bñ anī finē. Sed nulli alij nisi romane ecclesie h; liceret ad quā cause maiores vniuersalis ecclesie referēde sūt. vñ ad ipsā cām solā pñtinet cōgregatio generalij cōcilioz. vt habet dñ. xvij. generalia et maxie ad ipsā referēda ē dubitatio de via salutis si ouer. vt habet. e. o. i. c. nec licuit. **Ad** vñdecimū. s. cui? sit symbolū fidei oīe re. videndū q; noua editio symboli necessaria est ad vitādū errozes insurgētes. ad illius g; auctoritatē pñtinet editio symboli. ad cuius auctoritatē pñtinet snialē determinare ea q; sūt fidei: vt ab oībus incōcussa fide teneant. hoc aut pñtinet ad auctoritatē sumi pñfiscis ad quē maiores et difficiliores ecclesie qōnes referunt. vt dñ in dec. di. xliij. vñ et oīs **Luce. xliij.** Petro dixit quē sumū pñfiscē cōstituit. Ego p te rogauī petre nō vt deficiat fides tua: et tu aliqui ouerlus cōfirma frēs tuos. Et hui? rō est: q; vna fides oīe totī ecclesie. fm illud. j. **Corin. j.** Idipū vñcū oēs et nō sūt in vobis scīfinata. qd seruari nō posset nisi qñtio fidei de fide exorta determinaret p euz qd totī ecclesie pñt: vt sic eius snia firmē teneat. Et iō ad solā auctoritatē sumi pñfiscis pñtinet noua editio symboli: sicut et oīa alia q; pñtinet ad totā ecclesie vnitatē: vt cōgregare synodū generalē: et alia bñōi. Illa g; anathematis snia q; in gēstis pñc ephesine synodi cōtinet scz q; plecto symbolo nicene synodi: decreuit scā synod: nullū licere aliā fidē cōscribere: cōponere: vel pferre. ppter diffinitū a sanctis patrib; q; in nicena synodo cōgregati sunt a spūs cō. et sub dñe ibi anathematis pena. Et idē etiā reiterat in gēstis synodi calcedonēsis. Sed bñōi pñbitio vel snia ad pñatas tñ pñsonas se extendit quaz nō est determinare de fide. nō enī p bñōi sniaz ablata ē pñas sequēti synodo nouā editionē symboli facere. nō qdē fidē aliā cōtinet: sed eandē magis expōitā. Synodus enī qlibet h; feruauit vt sequēs synodus aliqd exponeret supra id qd pñcedens ex pñserat. et hoc ppter necessitatē alicui? heresis insurgētis. Ad istū mū g; pontificē pñtinet: cui? auctoritate synodus cōgregat et ei? feruētia cōfirmat. Intelligendū est igit q; athanasius q; nō fuit sumū pontifex: sed alexādrinus patriarcha nō cōpositū nō cōposuit manifestationē fidei p modū symboli: sed magi p modū cuiusdā doctrine. sicut scātis apparet ex ipso mō loquēdi. Sed q; integrā fidei veritatē eius doctrina breuiter cōtinebat. auctoritate sumi pontificis est recepta vt qñ regula fidei habeat. **Ad** duodecimū. scz vñū oībus q; dñi sñt pñfiteri aduentū fuit necessariū ad salutē credere mediatorē. dicendū q; necessariū fuit ad salutē ante aduentū christi credere mediatorē implicite vel explicite: et sub velamine vel sine. Ad hoc enī q; boies essent oīgni salute eterna: necessariū erat eis vt illam mō debito intenderet: ad qd necessariū erat vt eā mō debito cōfideraret et speraret que pñsupponebat: vt illā salutē in se et se posse ad illam ptingere debito mō cognosceret: qd esse non poterat: nisi de via ptingendi ad illā salutē aliquā cognitiōne haberet. nullus enī cognoscat se puenire ad aliquē tñminū nisi hñs aliquā cognitiōne i gnālī vñ i spālī oīria ptingēdi ad illū terminū. g; necessariū ad salutē fuit illis q; aduentū xpi pñfiteri: vt cognosceret i gnālī vñ in spālī viā ptingēdi ad eternā salutē. Lū at illā salutē cognosceret esse supnālē oportebat vt cognosceret se si posse p illā ptingē viā nālī tñ syvia supnālī generi hūano a deo pñsa. et q; de? pñderat electos saluādos p mediatorē. q; pñpōt dicit saluator **Job. xliij.** Ego sū via. Sequit. q; necessariū fuit ad salutē eis credē mediatorē saltē ipli cite. et q; illa cognitio nō erat clara: nec respectu rei pñt: s; erat enī gmatica. sequit. q; oportebat q; illa cognitio eēt p fidē. Pñterea sicut dicit hugo pñmo libro de sacris pñe. x. ca. v. Semp i ecclesia dei ab initio fuit fides et cognitio incarnatiōis et passiois xpi: q; ab initio nunq; defuerūt q; hoc cognouerūt. et hoc patet q; semp fuerūt aliq; dñ oī sacrificia offerebāt xpm signātia et ipi? passionē. Illa aut p reuelationē deus iusserat: vt alios de via salutis p illa sacrificia et aliq; modis alijs sub qupdā velamine instrueret: quouitq; p mediatorē a salutis absq; velamine ostēderet. Illi aut viri tāte

erant pfectionis. et tanta cum de familiaritate habentes. et tanta p
eis deus faciebat. sicut patuit in Noe et Moyse et pluribus alijs. q
alii occurrere sup nali illustratoe interioi qua habebat quibet cui
intellectu no velabat malicia voluntatis. tenebant eis de via salutis
credere. et eoz sacrificia a deo instituta esse. ad signadu via salutis
a deo. puiam. Tertu est aut q illi maiores qbus hoc de reuelat
uerat tenebant habere fide de mediatore no velata. Alii aut i hoc
q tenebant maiorib assentire tenebant salte ad fide velata. ergo
oibus fidelib qui aduentu xpi pceserunt necessariu fuit credere me
diatore cu velamine vel fine. vel explicite vel implicite. vii Aug. in
encheridion ca. penul. dicit q nec antiquoz qcuq iustoz pter xpi
fide salutem potuit inuenire. Itē in epla ad optat. Illa fides sana ē
q credim nullu hoies siue maioris siue paruule et recētis etatis li
berari ab obligatoe mortis antique et tagione peccati qd pma na
tuitate trit. nisi p vno mediatore dei et hoies. hoies ibesum xpm.
Ad decimūtertū. f. vtz oib q xpi pceserunt aduentu necessariu
fuit ad salutē explicite credere mediatore. dicēdū q eoz q aduentu
xpi pceserunt qdam sunt sub lege scripta. qdā sub lege nature. nō
sub lege scripta. et istoz qdā fuerunt viri eminetis pfectois qbus re
uelata erat explicite multa vel oia de mediatore credēda. et bi tene
bant ad habēdū de mediatore fide explicita. scdm mēsurā et mo
dū reuelatois sibi facie. alij aut ad habēdū fide explicita de media
tore. nō tenebant. s. sufficiebat eis credere qd in pcedētib dictu
ē. Sili b qui fuerunt sub lege scripta. quidā fuerunt viri pfectois emi
nētis quib reuelata erat explicite multa vel oia de mediatore cre
dēda. et bi ad fide explicita de mediatore tenebant fm modū reue
latōis sibi facie. Alii aut nō tenebant ad credēdū explicite aliquid
de mediatore. nisi hoc q de mitteret psona mediatore et redēptō
ris s. vtz esset angelus. vel hō pur. vel de. et hō. credere explicite
nō tenebant. Et bis expisse accodat bugo pmo li. de sac. pte. x. c. v.
dicēs. An legē de creator credēbas. et ab eo salus et redēptio expe
ctab. p quē vō et qno eadē salus implēda ac pficiēda foret exco
ptis paucis quib singl hoc scire in munere datū erat. a ceteris et
fidelib nō cognoscebas. Sub lege aut psona redēptōis mittēda
pēdicab. et vctura expectab. q aut ipsa psona foret. hoc ē hō
angelus vel de. nōdū manifestab. soli hoc cognouerūt qui per
spiri sanctu singl ad hoc illuminati fuerūt. Si at iueniant aliq
auctoritates Augustini vel alioz doctoz q videant sonare q fide
les qui pceserunt xpi aduentu distincti et magis i spālī tenerent
credere mediatore q dictū ē. exponi possunt fm siliam bug. pmo li.
de sacramētis pte. x. cap. vi. vbi dicit hoc mō. Sano intellectu dici
pōt. oēs ab initio iustos saluatores fide habuisse. et oēs in fide re
dēptōis vcture iustificatos fuisse. q eadē redēptōes vel venturas
cognouerūt vel cognoscētib et credētib crediderūt. et cū hac fu
de sacramēta ipi redēptōis q ab initio instituta sunt ad sanctifi
catōes suscepērūt. et in ipis iā redēptōem suā qst in vmbra et figu
ra portauerūt. Ad decimūquartū. f. vtz oib qui secuti sunt ad
uentu xpi necessariū fuerit ad salutē credere explicite oēs articulos
fidei. dicēdū q illoz qui aduentu xpi secuti sunt. quidā sunt maio
res quibus vel rōne officij vt doctozib vel rōne ministerij. vt p
dicatorib. vel rōne gradus dignitatis. vt patus. vel alicui spālī i
teriois illuminatois vt pphetis. incūbit nō tū dare opaz vt seip
sos disponāt ad hoc vt pducant in finē qvis ad hoc pncipali te
neant. s. et icūbit eis dare opaz qstū in eis ē. vt alij pducant in fi
nē. Alii sunt minores ad quos de lege cōi mediantib maiorib a
deo doctrina fidei deriuata ē. et sicut videm q qz diuine illumina
tōes deriuant ad angelos inferiores mediantib supiorib. o. qz su
piores de reb diuis habeāt noticiā pleniorē. A simili oico aliq
qz supiores in ecclesia habere noticiā de fide pleniorē qz inferio
res. vii supiores pdictos credo teneri ad credēdū oēs articulos
fidei explicite. qvis nō teneat quilibet eoz credere nūmep. vel artifi
cialē distinctōes eoz. Minores vō et si teneant explicite credere
aliquos articulos qui magis sunt necessarij ad dirigēdū in finē. et
qui in ecclesia solēntur cōiter et publice. vt sunt articuli pntes
passionis. et articuli pntes aduātē iudiciū. nō tū teneant ad cre
dēdū oēs articulos explicite. Si aut sunt vel essent aliqui quibus
nō ē rpe locut nec p se nec p aplos nec p pdicatores aliquos. nec
eis reuelauerit p aliquā interiorē inspiratōē quid credēdū. tales
nō tenerent ad credēdū explicite. nisi illud qd credēbas sub lege
nature. vii de iudeis dicit saluator Jo. xv. Si nō venissey et locut
eis nō fuissey. peccatū nō haberent. f. de hoc q nō credēbat in eū
scdm glosam ibide. Ad decimūquintū. f. vtz eadē fidei mō
demoz et eoz qui fuerunt ante Christi aduentum. dicēdū q fi

des pōt accipi vel p his que credunt. vel p habitu quo credunt.
vel p actu credēdi. Pmo mō loquēdo de fide. eadē fides fuit s.
numep fidelū q aduentu xpi pceserūt. et qui secuti sunt. q eadē ve
ritatē in numero quā illi implicite crediderūt. isti explicite credūt.
Scdo mō et tertio loquēdo de fide oico q eadē fides in specie est
istoz et illoz. qz eadē rōne formali. s. summēveritati cui isti in credē
do imitunt. etiā illi q aduentu xpi pceserūt innitebant. vntas aut
habitus scdm spēm attēdit ex sui cōparatōe ad formale rōne sui
obiecti. et pterea vt iā vctū est ipa credita sunt eadē. quāvis ab il
lis essent credita implicite. et ab istis explicite. vii sicut eadē diligē
tur p eadē charitatē i specie ab vno implicite ab alio explicite. p eā
dē tū rōne formale sic recte dī. q p eadē fide in specie a fidelibus
antiqs et modernis eadē sunt credita ab illis iplicite. et ab istis ex
plicitē. p eadē tū rōne formale. Ad decimūtertū. f. vtz fides. cre
uerit quātū ad numep credēdoz. dicēdū q ex vctis in quēstione
pcedēti satis haberi pōt. q fides nō creuit quātū ad credēdoz. m
titudinē p nouoz articuloz additōes. sed solū p implicitoz explica
tōes. qz que aliquo tpe implicite. pponēbant credēda. et implicite
credebant. postea pcessu tps explicite sunt ad credēdū pposita et
explicite credita. Ad decimūseptimū. f. vtz certioz sit fides mo
demoz q fuerit antiquoz. dicēdū q si fiat cōparatio modernoz
ad illos. q aduentu xpi pceserunt quātū ad singulares psonas. sic
oico q alique psona ante xpi aduentu. certius crediderūt credēda
q multi q aduentu xpi sunt secuti. S. si cōparet cōitas ad cōmuni
tatē credēda certius credita sunt p fide modernoz. qz p illoz fide
q xpi pceserūt aduentu. Credere. n. est intellectu assentire ad im
perium voluntatis nō vīse veritati. Tertio ergo eliciat act credēdi.
et p voluntatis impātis maiorē pfectōes. et p habitu charitatis maio
rē. et p maiorē intellect. et p habitu fidei maiorē determinatōes. et
p veritatis credite maiorē manifestatōes. Post xpi aut aduentu p
meriti passionis xpi iam exhibite. et p plures itercessionēs sancto
rū charitas abundanti infundit voluntati et fides intellectu. Veri
tas et credita magis est manifestata pveritates articuloz alioz
ad impletōem p quā alij articuli. pbari possunt a nobis efficacius
et pp xpi et aploz et doctoz doctrinā p quā scriptura sacra. et aper
tius et credibilia intellectu representant distincti et ordinati et ex
pliciti. et et pp testiū idoneoz multiplicatōes. scdm aplm ad Heb.
xij. vide Ricardus pmo li. de trin. ca. Utinā attēderet iudei. utinā
aia dūteret pagani cū quanta oīcie securitate p hac parte ad vī
uinū iudiciū poterim accedere. nōne cū omni oīdētia deo dicere
poterim. oīe si error ē a teipo decepti sum. Nā ista in nobis tāl
signis et pdigis cōfirmata sunt et talibus q nō nisi p te fieri pōt. cer
te a sume sanctitatis viri sūt nobis tradita. et cū sumā et autētica ad
testatōe. pbata teipo coopate. et fmonē cōfirmate sequitib signis.
De actu fidei. DIS. XV.
scdm pncipale. f. de actu fidei. cōsiderandū
est. Pmo de actu eius interiori q est cre
dere. Scdo de actu exteriori. Circa pmi cōsideranda
sunt nouē. Pmo qd fit credere et quot modis dicat.
Scdo vtz credere aliqd supra rōne naturālē sit necessariū ad salu
tē. Tertio vtz credere illa ad q rō nālis pringere pōt sit necessariū.
Quarto vtz sit necessariū ad salutē explicite aliq credere. Quinto
vtri ad credēdū explicite oēs eqliter teneant. Sexto vtz explicite
credere ministerij xpi sit de necessitate salutis. Septimovtz crede
re trinitatē explicite sit de necessitate salutis. Octauovtz act fidei
meritoz sit. Nono vtz ratio humana diminuat de merito fidei.
Ad pmi. f. qd fit credere dicēdū q fm Aug. credere ē cū assenti
one cogitare. Ad cui euidentia sciēdū est q cogitare triplū sumit.
Uno mō cōiter p quibet actuali cōsideratōe intellectu. sicut Augu.
dicit l. xiiij. de tri. hac nūc oico intelligētā quā intelligim cogitan
tes. Alio mō dī cogitare ppe magis cōsideratio intellectu q ē cū q
dā inqstōe anteq pueniat ad pfectōes intellectu p certitudinē vi
sionis. et scdm h Aug. l. xv. de tri. dicit qz dei fili nō cogitatio dī
s. vbi dī dī. cogitatio dī ppe nra pueniēs ad id qd scim atqz ide
formata vbi nobis vbi ē vbi. et iō vbi dī fine cōsideratōe dī itelli
gi nō aliqd habēs formale. qd possit ēē informe. et fm h cogitatio
dī ppe dī mot. animi cōsideratōis nōdū pfecti p plenā vitatē visio
nis vī visionē vitatis. s. qz talis mot. pōt ēē vel animi cōsideratōis
circa intēdōes vīes pntet ad intellectuā partē. vī circa intēdōes
particulares qd pntet ad partē sensitiuā. Ideo cogitare scdo mō
sumit p actu intellectu cōsideratōis. Tertio mō p actu vīutis cogi
tatione. Si. qz cogitare sumit cōiter fm pmi modū. sic h qd dī cū
assensione cogitare nō dicit totā rōne ei. qd ē credere. nam p hūc
modū q cōsiderat ea q scit vel intelligit cū assensione cogitat. Si ve

ro sumatur cogitare secundo modo. sic in hoc intelligitur tota ratio huius actus? quod est credere. **Actus**. n. ad intellectum pertinet quod habet firmam assensionem absque tali cogitatione. sicut cum aliquis considerat ea quod scit vel intelligit. talis. n. consideratio iam est formata. quod vero actus intellectus? habet quod cogitationes in formam absque firma assensione siue in neutra parte declinet. sicut accidit dubitati siue in una parte magis declinet. sed tenentur sicut aliquo leui signo. sicut accidit suspitioni. siue in una parte adhereat tantum cum formidine alteri? quod accidit opinati. **Sed** actus iste quod est credere habet firmam adhesionem ad unum partem in quo uenit credens cum scientia et intelligente et tunc ei? cogitatio non est perfecta per maximam visionem in quo uenit cum dubitate suspitione. et opinati. et sic proprius est credentis et tunc assensu cogitatur. et hoc ostenditur in istis actibus? quod est credere ab omnibus actibus intellectus quod sunt circa verum vel falsum. **Et nota** quod differt credere deo. credere deum. et credere in deum. **Hic** distinctio ponitur **Aug.** sup. **30. Act.** n. cuiuslibet potentie habet habitum secundum ordinem potentie vel habitum ad suum obiectum. **Obiectum** autem fidei potest tripliciter considerari. cum. n. credere ad intellectum pertinet. put est a voluntate motus? ad assentiendum. ut dicitur. est potest obiectum fidei accipi vel ex parte ipsius intellectus? vel ex parte voluntatis intellectum mouentis. **Sic** quod ex parte intellectus? sic in obiecto fidei duo possunt considerari. sicut supra dictum est. quorum unum est male obiectum fidei. et sic ponitur actus fidei credere deo. quod sicut supra dictum est nihil ponitur nobis ad credendum nisi secundum quod ad deum pertinet. **Aliud** est autem for malis ratio obiecti quod est sicut medium per quod tali credibili debeamus assentire. et sic ponitur actus fidei credere deum. quod sicut supra dictum est for malis obiectum fidei est veritas prima: cui inheret hoc ut per ea creditis assentiat. **Si** vero consideret tertio modo obiectum fidei secundum quod intellectus est motus? a voluntate. sic ponitur actus fidei credere in deum. **Veritas**. n. prima ad voluntatem refertur secundum quod habet rationem finis. **Ad** secundum. scilicet credere aliquid supra rationem naturalem fit necessarium ad salutem. dicitur quod in omnibus naturis ordinatis inuenitur quod ad perfectiores inferiores nature duo occurrunt. **Unum** quod quod est secundum proprium motum: aliud autem quod est secundum aliud motum superioris nature. sicut aqua secundum motum proprium mouetur ad centrum. secundum autem motum lune mouetur circa centrum secundum fluxum et refluxum. **Sic** etiam orbis planetarum mouentur propriis motibus: ad occidentem in orientem. motum autem primi orbis ad orientem ad occidentem. sola autem rationis creatura habet immediatum ordinem ad deum. quod cetera creature non attingunt ad aliquid vite. sed solum ad aliquid periculare. participantes diuinam bonitatem. vel in eundo tantum. sicut iactata. vel et in uiuendo? et cognoscendo singularia. sicut platea et alia. **Na** autem rationalis in quantum cognoscit vel boni et entis rationem habet immediatum ordinem ad vitam eundem principium. perfectio igitur rationalis creature non solum consistit in eo quod ei competit secundum suam naturam. sed et in eo quod ei attribuitur ex quodam super naturali perfectione diuine bonitatis. unde supra dictum est. quod ultima beatitudo hominis consistit in quodam supernaturali dei visione. ad quam quodammodo homo peruenire non potest nisi per modum addiscendis a deo doctore. secundum illud **30. vi.** **Dis** quod audit a precepto? dicitur venit ad me. huius autem discipline fit hoc princeps non statim sed successiue secundum modum sue nature. **Dis** autem talis addiscens opus quod credit ad hoc quod ad perfectam scientiam perueniat. **Sicut** et philosophus dicit quod opus ad discendum credere. unde ad hoc quod homo perueniat ad perfectam visionem beatitudinis pergitur quod credit deo tanquam discipulus? magistro doctorem. **Ad** tertium. scilicet verum est quod naturali ratione. philosophus potest fit necessarium credere. dicitur quod necesse est accipere per modum fidei non solum ea quod sunt supra rationem. sed et ea quod rationem cognosci possunt. et hoc per tria. **Primo** quod verum est quod ad veritatem diuine cognitionis perueniat. **Scia**. n. ad quam pertinet. probare deus posset et alia huiusmodi de deo. ultimo hominibus addiscenda per seipsum positis multis alijs scientijs: et sic non nisi post multum tempus vite sue homo ad dei cognitionem perueniret. **Secundo** autem cognitio dei fit ceteris multis. in studio scientie proficere non potest vel per hebetudinem ingenij. vel per alias occupationes et necessitates temporalis vite. vel et per tempore addiscendi. quod omnino a dei cognitione fraudarentur nisi. proponerent eis diuina per modum fidei. **Tertio** per certitudinem. rationem. n. humana in rebus diuinis est multis deficientes. cum? signum est quod philosophus de rebus humanis naturaliter investigans in multis errauerit. et simpliciter scia senserit. **Ut** ergo esset idubitata. et certa cognitio apud homines de deo. oportuit quod diuina ei per modum fidei traderetur. quod quia a deo dicta quod metiri non potest. **Ad** quartum. scilicet tenentur homo aliquid explicitate credere. dicitur quod precepta legis quod homo tenet implere dantur de actibus? virtutibus quod sunt via perueniendi ad salutem. **Actus** autem virtutis sicut supra dictum est. sumitur secundum habitudinem habitum? ad obiectum. **Sed** in obiecto cuiuslibet virtutis potest duo considerari. scilicet id quod est per se et virtus obiecti quod necessarium est in omni actu virtutis et ite id quod per accidens siue inter se habet ad propriam rationem obiecti. **Sicut** ad obiectum fortitudinis per se et per se pertinet sustinere pericula mortis. et aggredi homines cum periculo per bonum. sed quod homo amet vel se penitet in bello iusto

aut aliquid huiusmodi faciat. reducat quod ad obiectum fortitudinis. sed per accidens. **Determinatio** igitur virtutis actus ad proprium et per se obiectum virtutis est sub necessitate precepti. sicut et ipse virtutis actus? **Sed** determinatio actus? virtutis ad ea quod accidunt vel secundario se habet ad proprium et per se obiectum virtutis. non cadit sub necessitate precepti nisi loco et tempore. **Dicitur** igitur quod fidei obiectum per se est id quod homo beat? efficitur. ut supra dictum est. **Per** accidens vel secundario se habet ad obiectum virtutis omnia que in scripturis diuinitus tradita continentur. sicut quod **Abraham** habuit duos filios. quod **Dauid** fuit filius? **Ysaia**. et alia huiusmodi. **Quantum** igitur ad prima credibilia que sunt articuli fidei tenentur homo explicitate credere sicut et tenentur habere fidem: quantum autem ad alia credibilia non tenentur homo explicitate credere sed solum implicite. vel in precepto animi in quantum paratus est credere quicquid in diuina scriptura continetur. sed tunc solum ea tenentur explicitate credere: quando hoc ei constitit in doctrina fidei contineri. **Ad** quintum. scilicet verum est quod equalem tenentur explicitate credere. dicitur quod explicatio credentium fit per reuelationem diuinam. credibilia. n. naturaliter rationes excedunt reuelationem autem diuinam ordine quodam sit per superiores. sicut ad homines per angelos. et ad inferiores angelos per superiores. ut per **3. Dion.** **iii.** cel. hier. **Et** idem pariter explicatio fidei quod perueniat ad inferiores homines per maiores. **Et** idem fit superiores angelis quod inferiores illuminantur: habent plenioris noticia? de rebus? diuinis quam inferiores. ut dicit **Dion.** **xii.** ca. ce. biera. **Ita** et superiores homines ad quos pertinet alios erudire: tenentur habere plenioris notitiam de credendis: et magis explicitate credere. **Ad** sextum. scilicet verum est quod explicitate credere mysterium Christi fit de necessitate salutis apud deum. dicitur dum quod sicut supra dictum est. **Aliud** proprie et per se pertinet ad obiectum fidei per quod homo beatitudinem consequitur. via autem hominibus? veniendi ad beatitudinem est mysterium incarnationis Christi et passionis. dicitur. n. **Actum**. **iii.** **Non** est aliud nomen datum hominibus in quo oportet nos saluum fieri. **Et** ideo mysterium incarnationis Christi aliquid oportuit omnino tempore esse creditum apud deum. diuersimode tamen secundum diuersitatem temporis et personarum. **Nam** ante statum peccati homo habuit explicitam fidem de Christi incarnatione secundum quod ordinabatur ad consummationem glorie: non autem secundum quod ordinabatur ad liberationem a peccato per passionem et resurrectionem. quod homo non fuit peccator futurus. vide tur tamen incarnationis Christi per seipsum fuisse per hoc quod dixit per hoc relinquet homo patrem et matrem. et adhaerebit uxori sue. ut habet **Gen.** **ii.** et hoc apud **eph.** **v.** dicitur. sacramentum magni est et Christi et ecclesie. quod quidem sacramentum non est credibile primis hominibus ignorantibus. **Post** peccatum autem fuit explicita creditum mysterium Christi. non solum quantum ad incarnationem. sed etiam quantum ad passionem et resurrectionem. quibus humanum genus a peccato et morte liberatur. **Alter**. n. non per seipsum assensit Christi passionem quibusdam sacrificijs et ante legem et sub lege. quorum quidem sacrificiorum signatum explicitate maiores cognoscebantur: maiores autem sub velamine illorum sacrificiorum: credentes ea diuinitus? esse disposita: de Christo vultu quodammodo habebat fidem velatam et sicut supra dictum est ea quod ad mysteria Christi pertinet tanto difficilius cognouerunt quantum propinquiores Christo fuerunt. post autem tempus gratie velate et maiores quam minores tenentur habere fidem explicitam de mysterijs Christi. precipue quantum ad ea quod continentur in ecclesia solemnizantur et publice perponuntur. sicut sunt articuli incarnationis de quo supra dictum est. **Alias** autem subtiles considerationes circa incarnationis articulos tenentur aliqui magis vel minus explicitate credere secundum quod uenit statui de officio vniuersitatis. **Ad** septimum. scilicet verum est quod explicitate credere trinitatem sit de necessitate salutis. dicitur quod mysterium Christi explicitate credi non potest sine fide trinitatis. quod in mysterio Christi hoc continetur? filius de carne assumptus. quod per gratiam spiritus sancti mundum renouauerit. et ite quod de spiritu conceptus fuerit. **Et** idem modo quo mysterium Christi ante Christum fuit quod explicitate creditum a maioribus? implicite autem et quantum obuium te a minoribus? ita etiam et mysterium trinitatis. **Et** idem est post tempus gratie diuulgate tenentur omnes ad explicitate credendum mysterium trinitatis. et omnes qui renascuntur in Christo. adipiscuntur hoc per inuocationem trinitatis. secundum illud **Matth.** **vi.** ceteris docete omnes gentes. baptizantes eos in nomine patris et filij et spiritus sancti amen. **Ad** octauum. scilicet verum est quod fidei fit meritum? dicitur quod actus? nisi sunt meritorij in quantum precedunt ex libero arbitrio si sit motus a deo per gratiam? vnde omnis actus? humanus quod subiacet libero arbitrio si sit relat? in deum potest esse meritorius? ipsum autem credere est actus intellectus? assentiens veritati diuine ex ipso voluntate a deo motus per gratiam. et sic subiacet libero arbitrio in ordine ad deum. unde actus fidei potest esse meritorius. **Ad** nonum. scilicet verum est quod humana iuducta ad ea quod sunt fidei diminuat meritum. dicitur quod sicut dictum est actus fidei potest esse meritorius in quantum subiacet voluntati non solum quantum ad virtutem. sed et quantum ad assensum. **Res** autem humana iuducta ad ea quod sunt fidei dupliciter potest se habere ad voluntatem credentis. uno quod modo sicut

precedens. Puta cū quis aut nō haberet volūtātē: aut nō haberet promptā volūtātē ad credēdū nisi rō būana induceret. et sic rō būana inducta dimittit meritiū fidei. sic etiā supra dictū est: qd passio pcedēs electionē in virtutib' moralib' dimittit laudē virtuosū actus. Sic etiā hō actus virtutū moralium debet exercere ppter iudiciū rōnis: nō tñ ppter passionē: ita credere debet hō ea q sunt fidei: nō ppter rōnē būanā sed ppter auctoritatē diuinā. Alio mō rō būana pōt se habē ad volūtātē credētis cōsequēter. cū etiā hō habet promptā volūtātē ad credēdū: diligit veritatē creditā: et sup ea ex cogitat et amplectit siq̃s rōnes ad hū iuenire pōt. et qñtū ad hō būana nō excludit meritiū fidei: sed est signū maioris meriti. sic etiā passio cōsequēs in virtutib' moralib' ē signū promptioris volūtātis et supra dictū est. et hū significat Job. iiii. vbi samaritanā ad mulierē p quā rō būana signat dixerūt Jam nūc nō ppropē tuā loq̃la credimus.

De actu exteriori fidei. DIS. XVI.

Deinde cōsiderādū est de actu exteriori fidei. Et circa hū vidēda sunt duo. Primo vtrum confessio sit actus fidei. Secūdo vtrum confessio sit necessaria ad salutē. Ad primū dicēdū: qd actus exteriores ppter pte sunt illi virtutis ad quos fines fm suas spēs referunt. sic ieiunare fm suā spēcē refert ad finē abstinentiē: qd ē cōpescere carnē. et ideo est actus abstinentiē. Confessio at eorū q sunt fidei fm suā spēm ordinat sic ad finē ad id qd ē fidei. fm illud. iij. ad Cor. iiii. Vites etiā spm fidei ppter qd ē loq̃mur. Exterior etiā locutio ordinat ad signādū id qd in corde recipit. vñ sic accept' interior eorū q sunt fidei: est ppter fidei actus et cā: etiā et exterior confessio. Ad secūdū scytrū confessio fidei sit necessaria ad salutē. Dicēdū: qd ea q sunt necessaria ad salutē: cadūt sub pceptis diuine legis. cōfessio aut fidei cū sit qdā affirmatiuū: non pōt cadē nisi sub pcepto affirmatiuū. vñ eo mō est de necessariis ad salutē: quo modo pōt cadē sub pcepto affirmatiuū diuine legi. Pcepta aut affirmatiua vt supra dictū est: nō obligāt ad semp. et si semp obligēt: obligāt aut p loco et tpe: et fm alias circūstātiās debitas: fm q̃s oportet actū humanū limitari ad hū q sit act' vtutis. sic igit' cōfiteri fidē nō semp nec i quo libet loco est de necessitate salutis: sed aliquo loco et tēpore: qñ: p omissionē huiusmodi cōfessionis subtraheret bonorū debit' deo: vel etiā vtilitas pxtoris impēdenda. puta si aliq̃s interrogat' de fide taceret: et ex hō crederet vel qd nō haberet fidē: vel qd fides non eēt vera: vel aliq' p ei' taciturnitatē auerteret a fide. in huiusmodi etiā casibus confessio fidei est de necessitate salutis.

De habitu fidei. DIS. XVII.

Circa tertium principale. sc. de ipso habitu fidei cōsiderādū sunt octo. Primo qd sit fides. Secūdo vtrum sit virtus. Tercio vtrum sit vna virtus. Quarto vtrum sit hōi a deo. Quinto vtrum forma eius sit charitas. Sexto vtrum eadē numero sit fides formata et informis. Septimo de ordine ei' ad alias vtutes qñtū ad pmitat. Octauo de comparatiōe certitudinis ei' ad certitudinē vtutū intellectualiū. Primo ergo qñtū vtrum diffinitio fidei quā ponit Apl's Debr. xi. sit cōueniēs. hoc f. fides ē sperādārū substantia rerū: argumētū nō apparētū. Ad hūc qñtionē dicēdū: qd licet aliq' dicat pdicta Apli vba nō eē diffinitionē fidei: qd diffinitio indicat qd est eē rei. tñ si aliq̃s recte cōsidet oīa ex quib' fides pōt diffiniri i pdicta diffinitionē siue descriptiōe tāgunt: licet vba non ordinent sub forma diffinitionis. sic etiā apud phos ptermisā philosophica forma fillogismiōz pncipia tāgunt. Ad cū' enīdētiā cōsiderādū ē: qd cū habet' cognoscit' p act': et act' p obiecta: fides cū sit habit' qdā: debet diffiniri p pprū actū in cōparatiōe ad pprū obiectū. Act' at fidei ē credē. qd sic supra dictū ē act' ē itellect' determinat ad vñ ex impio volūtātis. Sic ergo act' fidei hō ordinē ad obiectū volūtātis: qd ē bonū et finis: et ad obiectū itellect': qd ē verū. et qz fides cū sit virt' theologica: sic supra dictū est: hō idē pzo obiecto et finis: necesse est qd obiectū fidei et finis pportionalit' sibi cōrespōdeant. Dictū est aut supra: qd veritas pma est obiectū fidei fm q ipse est nō vñ: et ea quib' ppter ipsam inheret. Scdm hū oportet qd ipsa veritas pma se habeat ad actū fidei p modū finis fm rōnē rei nō vñ. qd pñet ad rōnē rei sperate fm illud Apli Ro. viii. Nō nō videm' speram'. Veritatē etiā videt' re est ipsam habere. Non aut sperat aliq̃s id quod iam habet. sed spes est de hoc quod nō habet: vt supra dictū est. Sic igit' habitu do actus fidei ad finē qui est obiectū voluntatis significat in hoc qd dicit' Fides est substantia rerū sperandarū. Substantia etiā solet dici pma inchoatio cuiuslibet rei: et maxime qñ tota res sequēs continet virtutē in primo pncipio. puta si dicam' qd prima pncipia indemonstrabilia sunt substantia scie: qz scy pñū qd in nobis

est de scia sunt huius pncipia: et in eis virtute continet tota scia. Per hūc qd modū dicit' fides esse substantia rerū sperandarū: qz scy prima inchoatio rerū sperandarū in nobis est p assensū fidei: q virtute continet oēs res sperandas. In hūc etiā speram' beatificari q videm' apta visione veritatē cui p fidē adherem'. vt patet p ea q supra de fide dicta sūt. Habitus aut ad actus fidei ad obiectū fidei intellectus fm q est obiectū fidei. designat in hū qd dicit'. argumētū nō apparētū. et sumit argumētū p argumētū effectū. Per argumētū etiā intellectus inducit ad adherēdū alicui vero. vñ ipsa firma adhesio intellectus ad veritatē fidei nō apparētū. vocat' hū argumētū. vñ alia lra hū cōiectio. qz scy p auctoritatē diuinā intellect' credētis cōiunct' ad assentiēdū his q nō videt'. Si qd g in forma diffinitiois hūmōi vba reducere velut pōt dicere. qd fides est habitus mētis: q inchoat' vita eterna in nobis faciēs intellectū assentire nō apparētū? p hū aut fides ab oib' alijs distinguit' qd ad intellectū pñet. p hūc qd of argumētū. distinguit' fides ab opiniōe: suspitione: et dubitatione. p q nō est pma adhesio intellect' firma ad aliqd. Per hūc aut qd of. nō apparētū distinguit' fides a scia et intellectu p q aliqd fit apparēs. Per hūc aut qd dicit'. substantia rerū sperandarū distinguit' virtus fidei a fide cōiter supra qd nō ordinat ad beatitudinē speratā. Dēs aut alie diffinitiones qñqz de fide dant' explicatiōes sūt hui' quā apl's ponit. Qz at dicit Aug. Fides est virtus q credunt' q nō vidēt'. et qd dicit Damascen'. qd fides est nō acq̃situs cōsensus. Et qd alij dicūt qd fides est certitudo qdā animi de absentibus supra opiniōe et infra scia: idē est ei qd apl's dicit. argumētū nō apparētū. Qz vñ dicitur. vij. ca. de di. no. dicit. qd fides est manens credētū fundamentū. collocans eos in veritate: et in ipsi veritatē. idē est ei qd of substantia rerū sperandarū. Et dicitur p q substantia nō sumit' hū ppter fm q est genus generalissimū. sed fm q in quo libet genere inueniē' similitudo substantiē. put scy pñū in quolibet genere continēs in se alia in virtute of esse substantia illoz. Magis aut of fides esse substantia rerū sperandarū q diligēdā. Licet charitas sit forma fidei: nō spes. sicut infra dicit'. qz dilectio pōt esse visōz et nō visōz: pñentiū et absentū. Et iō res diligenda nō ita ppter ad aptat' fidei sicut sperādā: cū spes sit semp absentū et nō visōz. Itē hū argumētū fm q sumit' ex ppris rei pncipijs facit rem esse apparētū: et sic accipit' in diffinitione fidei. Ad icōm. scytrū fides sit virtus. dicēdū qd sicut ex supradict' p: virtus būana est p quā act' būanus reddit' bon'. vñ qñqz habit' est sp pncipiū boni act': pōt dici virtus būana. talis aut habitus est virtus formata. Cū etiā crederet' sit actus intellect' assentientis nō ex ipso volūtātis. ad hūc q iste actus sit pfect'. duo requirunt'. quoz vñ est vt infallibil' intellectus tēdat in suū bonū qd est verū. Aliud est vt infallibil' ordinat' ad vltimū finē: ppter quē assentit volūtās vero: et vtrūqz inueniē' in actu fidei formate. Nā ex rōne ipsi est qd intellect' sp sperat' in verū: qz fidei nō pōt subesse falsū. vt supra dictū est. Et charitas aut q format' fidē hūc alia q infallibil' volūtās ordinat' ad bonū finē. et iō fides formata est virtus. fides aut informis nō est virtus qz etiā beat' pfectionē debitā actus informis fidei ex pte intellect': nō tñ hū pfectionē debitā ex pte volūtātis: sic ē si tpantia esset inuolūntariū: et pudentia nō esset in rōnali: tpantia nō esset virt'. vt supra dictū ē. qd ad actū tpantie requir' et act' rōnis et act' occupisibilis: sic ad actū fidei requir' et act' volūtātis et act' itellect'. Nota tñ qd fides cōnumerat' inter grās gratis datas. i. Ro. xii. Et sicut in ter fruct'. Gala. v. et hūc iter virtutes. sic dictū est. Sed qdā ponit qd fides q cōnumerat' inter grās gratis datas est fides informis: qd nō est cōueniēter dictū: qz grē gratis date q ibi enumerant' nō sūt cōdes oib' mēbris eccl'ie. vñ apl's ibi dicit. diuisiones grāz sunt. Et iterūz alij oaf' hūc illud. Fides aut informis cōis est oib' mēbris eccl'ie qz in formitas eius nō est de substantia eius: fm qd est donū gratū itū. Cū dicēdū qd fides ibi sumit' p aliq' fidei excellentia: sic p cōstantia fidei: vt dicit glofa. vi. p sermone fidei. Ponit aut fides in ter fructus fm qd hūc aliquā delectationē in actu suo rōnē certitudinis. vñ Gal. v. Cū enumerant' fruct'. exponit fides. i. de inuincibilibus certitudo. Ad tertium. scytrū fides sit vna virtus. dicēdū qd fides si sumat' p habitu duplici pōt cōsiderari. Vno mō ex pte obiecti. et sic est vna fides. obiectū etiā formale fidei est veritas prima cui inherēdo credimus quēcūqz sub fide continet'. Alio mō ex pte pte subiecti. et sic fides diuersificat' fm q est diuerso. Manifestus est aut qd fides et quilibet alius habitus ex formali rōne obiecti habet speciem: sed ex substantia indiuiduat'. Et iō si fides sumat' p habitu quo credimus. sic fides est vna specie differens numero in diuersis. si vñ sumat' pzo eo qd credidit: sic etiā est vna fides: qz idē est

qđ ab oĩbus creditur: et si sunt diuersa credibilia qđ cōiter oēs creditur in oĩa reducuntur ad vñū. ¶ Ad qđtū. f. vtrū fides sit virtus infusa. dicēdū qđ sic. sicut expōse dicit apłs Eph. ij. Gĩa estis saluati p fide et h nō ex vobis ne qđ glōrie. dei enī donū est. Ad cuius euidētia sciēdū qđ ad fidē duo requirunt. quoz vñū est vt hōi credibilia pponant: qđ requirit ad h qđ hō aliqd explicite credat. Aliud autē qđ ad fidē requirit est assensus credētis ad ea qđ pponunt. Quātū igit ad primū hōz necesse est qđ fides sit a deo. Et enī qđ sunt fides excedūt rōnē hūmā. vñ. nō cadūt in cōtēplatiōe hōis nisi deo reuelate: sed qđbusdā qđā reuelant immediate a deo: sicut sunt reuelata apłs et p pphetis. qđbusdā autē pponunt a deo mittētē fides predicatorēs. fm illud Ro. x. Quō p dīcābūt nisi mittant. ¶ Quō vō ad scđm. f. ad assensū hōis in ea qđ sunt fides pōt cōsiderari duplex cā. Una qđd ex terius inducēs sic miraculōvisū. vt pñasio hōis inducētis ad fidē quoz neutriū est sufficiēs cā. videntū enī vñū et idē miraculū et au dientiū. Tandē p dīcātiōe qđā creditur et qđā nō creditur. et iō opoz ter ponere aliā cāz interiorē qđ mouet hōiez interius ad assentiēdū his qđ sūt fides. Hāc autē cām pelagiani ponebāt solū libez arbitriū hōis. et ppter hoc dicebāt qđ in vñū fides est ex nobis. in quātū. f. ex nobis est qđ parati sum? ad assentiēdū his qđ sunt fides. sed cōfirma tio est a deo p quē nobis pponunt ea qđ credere debem. Sed h est falsū: qđ cū hō assentiēdo his qđ sunt fides eleuet supra nāz suā: oportet qđ hoc infit ei ex supnaturali pñcipio interi? mouēte qđ est deus. Et iō fides qđtū ad assensū qđ est pñcipalis act? fides est a deo interius monēte p grāz. De fide informi etiā teneas qđ est o i do/ mū et a deo. sic dicit qđā glōsa. j. Corin. xiiij. ¶ Fides qđ est sine cha ritate est donū dei. Cū autē informitas sit pñuatio. cōsiderādū est qđ pñuatio qñqz pñnet ad rōnē speciei: qñqz at nō: sed supuenit rei iāz hñti. ppria spēs: sicut pñuatio debite cōmēsuratiōis humoz est de rōnē speciei ipñ? egritudinis. tenebrositas autē nō est de rōnē spēs ipñ? diaphani: sed supuenit: qđ igit cū assignat cā alicui? rei intel ligis assignari cā eius fm qđ in ppria specie existit. iō qđ nō est cā pñuatiōis nō pōt dici cā illi? rei ad quā pñnet pñuatio: sic existēs de rōnē speciei ipñ? Nō enī pōt dici cā egritudinis qđ nō est cā oīs tēperātie humoz. pōt tñ dici aliqd cā diaphani: qñis nō est cā ob scuritatis qđ nō est de rōnē spēs ipñus diaphani. Informitas autē si dei nō pñnet ad rōnē speciei ipñ? fides. cū fides dicat informis. ppter defectū cuiusdā exterioris forme. sicut dictū est. Et iō illud ex cā fides informis qđ est cā fides simpliciter dicte. h autē est de? vt dī cti est vñ relinquit qđ fides informis sit donū dei. qđ est nō sit pñe eta simpliciter pñctiōe virtutis. est tñ pñctiō qđā pñctiōe qđ sufficit ad fides rōnē. Deformitas autē actus vitiosus est de rōnē spēs ipñus actus: fm qđ est actus moralis. vt supra dictū est. or enī act? defor mis p pñuatiōe forme intrinsece. qđ est debita cōmēsuratiōe circū stantiāz actus. Et iō nō pōt dici cā actus deformis: deus qđ nō est cā deformitatis. Licet sit cā actus in quātū est actus. Vel dicendū qđ informitas non solū importat pñuatiōe debite forme. sed etiā cōtrariā dispositionē. vñ deformitas se hō ad actū sicut falsitas ad fidē. et iō fides actus deformis nō est a deo: ita nec aliqz fides falsa. et sicut fides informis est a deo: ita etiā actus qđ sūt boni ex genere: qñis nō sunt charitate formati. sicut plerūqz in petōibus cōtingit. ¶ Ad qđtū. f. vtrū forma fidei sit charitas. dicēdū qđ sicut ex supi oribus patet actus volūtarij spēs recipiūt a fine qđ est volūtatis ob iectū. id autē a quo aliqd specie fortit? se hō ad modū forme in reb? nālibus. Et iō cuiuslibet actus volūtarij forma quodāmodū est finis ad quē ordinat. tñ qđ ex ipso recipit spēm. tñ etiā qđ modus actio nis oportet qđ respondeat. pportionaliter fini. Manifestū est autē ex pñctis qđ actus fidei ordinat ad obiectū volūtatis qđ est bonū sicut ad finē. hoc autē bonū qđ est finis fidei scz bonū diuinū est. p pñi obiectū charitatē. Et iō charitas of forma fidei in quātū p cha ritatē actus fidei pñcit et format. ¶ Ad scđm. f. vtrū eadē sit fides formata et informis. dicēdū qđ circa hoc diuerse fuerūt opiniōes. Quidā enī dixerūt qđ alius est habitus fidei formate: et alius fidei informis. sed adueniēte fide formata: tollit fides informis. et sicut in hōie post fidē formatā peccāte mortali: succedit alius habitus su dei informis a deo infusus. Sed h nō videt esse vñuēs: qđ igitur adueniēs hōi aliqd dei donū excludat neqz etiā qđ aliqd dei donū hōi infundat. ppter pñm mortale. Et iō alij dixerunt qđ sunt qđā diuerfi habitus fidei formate et informis. sed tñ adueniēte fide for mata: nō tollit habitus fidei informis: sed sūl manet in eo cū habi tu fidei formate. Sed h etiā videt in cōueniēs: qđ habitus fidei in formis in habente fides formatā remaneat ociosus. Et ideo aliter dicēdū est qđ idem est habit? fidei formate et informis. Cui? rō est qđ habit? diuērficaf fm id qđ p se ad habitū pñnet. Cū autē fides

fit pñctio intellect? illud p se ad fidē pñnet qđ pñnet ad intellectū. qđ aut pñnet ad volūtate: nō p se pñnet ad fidē: ita qđ p h diuērfi cari possit habit? fidei. Distinctio autē fidei formate et informis est fm id qđ pñnet ad volūtate. i. fm charitatē. nō aut fm id qđ pñnet ad intellectū. vñ fides formata et informis non sunt diuerfi ha bitus. ¶ Ad septimū. f. de ordine fidei ad alias virtutes. Dicendū: qđ aliqd potest esse pñ altero dupliciter. Uno mō p se. alio mō p acci dens. Per se qđd inf oēs virtutes pñma ē fides. Cū enī in agibilib? finis sit pñcipiū: vt supra dictū est: necesse est virtutes theologicās qñi obiectū est vltim? finis ēē pñes ceter? vtutib?. Ipse autē finis vltim? oportet qđ pñ sit in intellectu qđ in volūtate: qđ volūtas nō fert in aliqd nisi put est in intellectu apprehēsum. Cū cū vltim? si nis sit qđd in volūtate p spēm et charitatē: in intellectu aut p fidē: necesse est qđ fides sit pñma inf oēs vtutes. qñ nālis cognitio nō pōt attingē ad deū fm qđ est obiectū bñtutinis: put tēdit in ipm spēs et charitas. S; p accides pōt aliqz virt? ēē pñor fide. cā enī p accis est p accides pñor. remouē autē phibēs pñnet ad cām p accides: vt p p pñm in. viij. phib. et fm h aliqz virtutes pñt dici p accides pñor res fide: in quātū remouēt impedimētū credēdi. sic fortitudo remouet inordinatū timorē impedierē fidē: bñlitas autē supbia: p quāz intellect? recusat se submittē veritati fidei. et idē pōt dici de aliquib? bus alijs virtutib?: qñis nō sunt vere virtutes nisi pñpposita fide: vt p p Aug. in li. cōtra Iulianū. ¶ Ad octauū. f. vtrum fides sit cer tior sciētia et alijs virtutib? intellectualiū. Dicēdū: qđ virtutū intel lectualiū due sunt circa cōtingētia. f. prudētia et ars: quib? pñerē sy des in certitudine rōne sue materiē: qđ est de eternis: qđ nō cōtingāt aliē se habē. Tres autē reliqz intellectuales virtutes. f. sapiētia: scien tia et intellect? sunt de necessarijs: vt supra dictū ē. S; sciēdi est: qđ sapiētia scia et intellect? dupl? dicunt. Uno mō fm qđ ponit virtutes intellectuales a pñbo in. vi. et b. Alio mō fm qđ ponit dona spūs scī. Primo igit mō dicēdū est: qđ certitudo pōt cōsiderari dupliciter. Uno mō ex cā certitudinis. et sic dicat ēē certū illud qđ hō certiorē cām. et h mō fides est certior trib? predictis: qđ fides innitit veritati diuine. tria at pñdicta innitunt rōni humane. Alio mō pōt cōsiderari certitudo ex pte subiecti. et sic dicat ēē certū qđ plen? cōsequit intel lectus hōis. et p bunc modū qđ ea qđ sunt fides: sunt supra intellectu hōis: nō aut ea qđ sub sunt trib? pñdictis. ideo ex hac pte fides ē min? certa. S; qđ vñquodqz iudicat simpliciter quidē fm suā cām. fm aut dīspōitiōe qđ est ex parte subiecti iudicat fm qđ. Inde est qđ fides simpliciter certior est: sed alia sunt certiora. fm qđ. f. quo ad nos. S; si et si accipiantur tria predicta fm qđ sunt dona pñsentis vite: cōparant ad fidem sicut ad pñcipiūz quod pñsupponit. vnde fm hoc fides est eis certior.

De subiecto fidei.

DIS. XVIII.

Circa qđtū pñcipale. f. de subiecto fidei cōsideran da sunt sex. Primo vtrū fides sit in intelle ctu sic in subiecto. Secūdo vtrū sit in intellectu specula tino vel practico. Tercio vtrū angel? vel hō in pñma sui cōditōe habuerit fidē. Quarto vtrū demones habeāt fidē. Quito vtrū heretici errātes in vno articulo fidei habeant fidē de alijs arti culis. Sexto vtrū habētū fidē ali? alio maiorē fidē habeant. ¶ Ad pñm. f. vtrū fides sit in intellectu sic in subiecto. Dicūt aliqz fides nō tñ est in intellectu sic in subiecto: nec tñ in effectu: s; in vtroqz. Nō hñ pōt intelligi. credē enī est voluntarie assentire pñie veritati nōdū vñe. vñ. Berni. v. de cōsideratiō. ca. vi. Fides ē volūtaria qđā et certa pñbatio nōdū. pñpale veritatē. Nō ideo dictū ē: qđ act? cre dendi et ab intellectu eliciat? et a volūtate impaf. Si ergo notitia dei cōprehēdat nō tñ habitū quo determinat intellect? ad actū credē di eliciēdū: s; etiā bñtū quo determinat volūtas ad actū impandū. sic fides ē in intellectu et volūtate sic in subiecto. Nō certū ē de fide formata: qđ charitas p quā determinat volūtas ad imperādū actū redēdi formati: involūtate est sicut in subiecto. et etiā fm multos verū est de fide informi. Dicūt enī multi: qđ ad h qđ intellect? eliciat actū fidei informē: nō tñ requirit habit? existēs i ipso ipm determi nans ad actū credēdi eliciēdū: sed etiā aliqz habit? informis in vo lūtate ipsam determinās ad pñdictū actū impandū. Quis autē ad actū credendi pñerigat volūtatis actus: nō tñ est de eēntia illi? ha bitus quo determinat intellect? ad eliciēdū actū credēdi. Et ideo cū habitus fidei. pprie loquēdo sit ille quo determinat potētia ad eliciēdū credēdi actū: et ille habit? sit tñ i intellectu sic in subiecto. ideo meli? videt? credēdū qđ fides sit tantū in intellectu sic in sub iecto: in quātū tñ ē mobil? a volūtate: qđ qđ sit in intellectu et volūtate sicut in subiecto. ¶ Ad scđm. f. vtrū sit in intellectu speculatiuo vel practico. dicūt aliqz qđ fides est in intellectu practico: sub pñxi cō

prebendo dilectione. Sicut enim scia non iudicat speculativa vel practica principaliter ex parte obiecti: sed ex parte primi finis. quia propter philosophum. i. metaphysice. speculativa distinguitur a practica per se sine dicere. quod theoretice finis est veritas: et practice opus: ita habitus intellectualis non debet iudicari speculativum vel practicum principaliter ex sui copatione ad obiectum: sed ex copatione actus sui ad finem. primum: non accidentale quod constituit iterum consideratis: sed essentialiter quod principaliter respicit habitus quantum est ex parte sua. Quis autem obiectum fidei sit verum sub ratione quod verum est. tunc finis. primum est objectio veritatis illius. Assentimus enim prime veritati credendo ut ipsam modo debito diligamus. et ideo habitus fidei principaliter practicus est quod speculativus. sed habitus practicus est in intellectu practico sicut in subiecto. Preterea cum ille habitus sit in intellectu in quantum est mobilis a voluntate non tunc iudicatur actus credendi practicus ex sui copatione ad modum voluntatis ad quem disponit seu inclinatur: sed etiam ad actum voluntatis a quo imperatur: et ita aliquid habet praxim ex parte principii. Quis principaliter ea habeat ex parte primi finis. Alii autem dicunt quod fides principaliter est in intellectu speculativo: quod non ita debet iudicari habitus practicus per sui copationem ad principium imperantis actum nec per copationem actus sui ad finem. primum: sicut ex sui copatione ad formale obiectum. Quod si per se. habitus enim constituitur in specie ex sui copatione ad formale rationem sui obiecti. Illud autem quod habitus constituitur in specie provenit ei esse ipsum habitum speculativum vel practicum. Obiectum autem fidei est verum sub ratione quod verum non visum in quo solo intellectus potest beatificari. hoc autem obiectum est speculabile non operabile. non enim dependet ex aliquo nostra actione: ergo fides principaliter est habitus speculativus: et ex consequenti sequitur quod sit tantum in subiecto in intellectu speculativo. Ad tertium. scilicet. utrum angelus ante confirmationem et homo ante lapsum fidei habuerint. dicunt quidam quod non: propter manifestam repletionem quod tunc erat de rebus divinis: sed cum fides sit argumentum non apud parentium secundum apostolum: et per fidei credentem ea quod non videntur. ut Augustinus dicit. illa sola manifestatio excludit fidei rationem per quam creditur apparere vel visum id de quo principaliter est fides. principale autem obiectum fidei est veritas prima cuius visio bonos facit et fidei succedit. Cum igitur angelus ante confirmationem et homo ante peccatum non habuerint illam beatitudinem qua deus per essentiam videtur. manifestum est quod non habuit sic manifestam cognitionem quod excluderet rationem fidei. Unum quod non habuerit fidei hoc esse non potuit: si quod penitus erat ei ignotum illud de quo est fides. et si homo angelus fuerit creati in puris naturalibus: ut quidam dicunt. forte posset teneri quod fides non fuit in angelo ante confirmationem nec in homine ante peccatum. Cognitio enim fidei est supra naturalem cognitionem de deo non solum hominibus: sed etiam angelis. sed quod homo et angelus creati sunt cum deo non gratia: ideo necesse est dicere quod per gratiam acceptam et nodum confirmationis vel confirmationis fuerit in eis inchoatio quod sperate beatitudinis. que quidem inchoatur in voluntate per spem et charitatem: sed in intellectu per fidem. ut supra dictum est. Et ideo necesse est dicere quod angelus ante confirmationem habuerat fidem. et sicut homo ante peccatum. Sed tunc considerandum est quod in obiecto fidei est aliquid quod formale. scilicet. veritas prima super omnem naturalem cognitionem creature existens. Est etiam aliquid materiale sicut illi cui assentimus inherendo prime veritati. Quod ergo ad primum hoc coiter fides est in obitus habitibus cognitionem de deo: futura beatitudinem non dum adeptam inherendo prime veritati. Sed quantum ad ea que materialiter credenda proponuntur quod sunt credita ab uno: que sunt manifeste scita ab alio. etiam in statu presenti. ut supra dictum est. Et secundum hoc etiam potest dici: quod angelus ante confirmationem et homo ante peccatum quidem de divinis mysterijs manifesta cognitione cognoverunt que tunc non possumus cognoscere nisi credendo. Ad quartum. scilicet. utrum demones habeant fidem. dicendum quod fides tripliciter potest accipi. Uno modo pro quadam credulitate extorta per evidentiam signorum: testificanti illam veritatem quam credit sancta ecclesia. Alio modo per habitum infuso determinate intellectui ad actum credendi non formatum. Tertio modo per fidei formatam. Primo modo in intellectu diaboli est fides: talia enim signa vident testificantia veritatem quam credit sancta ecclesia: quod velint nolint intellectus eorum credit esse verum quod ecclesia credit. illam tamen veritatem non vident. et sic intelligitur illud verbum. Iacob. ii. Demones credunt et tremunt. et glossa super illud. Romanorum. i. Ex fide in fidem. quod dicit de fide informi quod dicitur demonum quod in nomine christianorum. Secundo modo in tertio loquendo de fide dico quod in intellectu diaboli non est fides. Sic enim loquendo de fide non habuerit fidem ante lapsum: quod non infunditur sine gratia quam illi nunquam habuerunt: nec post lapsum eis infusa est: quod digni non sunt. Ad quintum scilicet. utrum sit fides in hereticis errantibus in uno articulo fidei et ceteris. Dicendum quod hereticus qui discredidit unum articulum fidei: non habet habitum fidei neque formatum neque informem. Cuius ratio est: quod spes cuiuslibet

habitus remanere non potest. Formate autem obiectum fidei est veritas prima secundum quod manifestatur in scripturis sacris et doctrina ecclesie. Unum quicumque non inheret sicut infallibili et divine regule doctrine ecclesie: quod pedit ex veritate prima in scripturis sacris manifestata: ille non habet habitum fidei: sed ea quod sunt fidei alio modo tenet quod per fidem. sicut si aliquis tenet metere aliquam conclusionem non cognoscens medium illius conclusionis: manifestum est quod non habet scientiam: sed opinionem solum. Manifestum est autem quod ille qui inheret doctrine ecclesie tanquam infallibili regule: omnino assensum sentit quod ecclesia docet. alioquin si de his quod ecclesia docet: quod vult tenet: et quod non vult non tenet: non iam inheret ecclesie doctrine sicut infallibili regule: sed proprie voluntati. Et sic manifestum est quod hereticus qui pertinaciter discredidit unum articulum fidei: non est paratus sequi in omnibus doctrinam ecclesie. si enim non pertinaciter: iam non est hereticus sed solus errans. Unde manifestum est quod talis hereticus qui discredidit circa unum articulum fidei non habet de alijs articulis: sed opinionem quadam secundum propriam voluntatem. Ad sextum. scilicet. utrum habitum fidei alio modo maiorem fidei habeat. id est. utrum fides possit esse maior in uno quam in alio. Dicendum: quod quantitas habitus ex duobus attendi potest. Uno modo ex obiecto. Alio modo secundum participationem subiecti. Obiectum autem fidei potest considerari dupliciter. Uno modo secundum formale rationem. Alio modo secundum ea quod materialiter credenda proponuntur. Formale autem obiectum fidei est unum: bonum et simplex. scilicet. veritas prima: ut supra dictum est. Unum ex hac parte fides non diversificatur in credentibus: sed una spes in omnibus: ut supra dictum est. sed ea quod materialiter credenda proponuntur sunt plura: et potest accipi vel magis vel minus explicite. et secundum hoc potest uno modo plura explicite credere quod aliter. et sic in uno potest esse maior fides secundum maiorem fidei explicationem. Si vero consideret fides secundum participationem subiecti: hoc contingit dupliciter. Nam actus fidei pedit ex intellectu et ex voluntate: ut supra dictum est. Potest igitur fides in aliquo dici maior: uno modo ex parte intellectus propter maiorem certitudinem et firmitatem. Alio modo ex parte voluntatis propter maiorem promptitudinem seu devotionem vel confidentiam.

De effectu fidei.

DIS. XIX.

Quamvis principale. scilicet. de effectu fidei considerandum est: quod fides multos effectus habet in anima. Primo namque fides vivificat. Omnis enim anima sine fide de mortua est: sed infusa ei fide infunditur ei vita. Abacuch. ii. Qui incredulus est: non est anima eius recta cum eo. Iustus autem ex fide vivit Iob. ii. Qui incredulus est non habet vitam in se. Iob. x. Qui credit in me etiam si mortuus fuerit vivet. Ite in vita beati Silvestri cum Constantinus esset factus christianus: adhuc belena nodum christianitatis sed a iudeis circumventa reprobarer: congregati sunt sapientissimi iudeorum: et sanctus silvester cum pluribus episcopis catholicis. qui cum elegerant duos sapientissimos paganos iudices et philosophos grecorum et senobolus: et iudices inter eos iudeos plurimos. Cum beatus silvester omnibus confutasset eos: unus inter eos opposuit de hoc quod christiani adorabant crucifixum dicens: quod sciebat unum nomen dei: cuius vim non poterat ipsa saxa ferre. Qui etiam dixit: quod adduceres ei taurus ferocissimus: quod virtute illius nominis non posset sustinere. quo facto cum in aure eius nescio quod nomen murmuraret: mortuus est statim taurus. Quod cum oes mirarentur: ait silvester: quod non erat magnus occidere: cum hoc posset aranee: et fere modicum veneni. et quod illud quod dixerat non erat nomen dei cuius erat vivificare: sed de omnis cuius erat occidere. Sed si virtute illius nominis taurum vivere faceret: tunc esset nomen dei. Cum autem iudices viderent iudeum ut taurum susciteret et ipse renueret: dicens se hoc non posse: silvester invocato crucifixi nomine: christianis separatim orantibus: percutit taurum in nomine dicto ut surgeret et in pace abiret. Qui statim hoc fecit. Iudei autem hoc viso sicut dixerat baptisati sunt cum belena. et conversi sunt una die plusquam tria milia cum belena familia tota. Ite refert Iohannes beler in summa sua: et quidam etiam alius doctor se le gisse meminisse: quod beatus petrus ad predicandum theutonicis misit tres discipulos suos: eucharium. scilicet. valerium et maternum. Cum autem transiret alpes: altero eorum ibi mortuo: alij ad beatum petrum redierunt: dicens quod acciderat. Qui tradidit eis baculum suum dicens: quod in virtute fidei eum humanum tangeret: precipites ut surgeret: et irent quo missi erant. Qui hoc fecerunt post quadraginta dies postquam mortuus fuerat ad sepulchrum eius venientes. Qui surrexit: et cum eis iuit. Qui postea locutus ne dicunt fuisse episcopi in colonia civitate: quod tunc agrippina dicebatur. Secundo fides mentem illuminat. Est enim quoddam lumen spirituale manuducens animam ad assentiendum his quod prima veritas sibi dicat esse credenda. Ista. vij. secundum litteram. Si non credideritis: non intelligetis. et Math. ix. Dixit dominus ecclesie: Creditis quod hoc facere vobis possumus. et tregit oculos eorum dicens. secundum fidem vestram fiat vobis. et aperti sunt oculi eorum. Augustinus. Quid est fides nisi credere quod non vides. credimus

ut cognoscamus etc. **I**tem in hystoria francoꝝ libro. ij. caplo. ij. legitur de psecutione vualdaloꝝ qꝫ cū facti arriani vastantes galliā z hispaniā z aliquos epōs secū captos duceret p eos dñs multa faciebat miracula. cecos illuminādo etc. Quidā autē ep̃s cerula noie ep̃s arrianus hereticus hoc audiens z videns: cōfundebat rōnibꝫ z disputationibus catholicorꝫ: z maxime fama miraculoꝝ: q̃ dedit euidā sue secte quinquaginta aureos eo pactoꝝt cecū se fingeret z ab eo illuminatū. cū autē trāfīret dñs cerula cū exercitu vualdaloꝝ in ep̃is captiuis catholicis clamauit dicitꝫ hō. audi me beatissime cerula z respice cecitate meā: z experiar virtutē tuā: q̃ reddis cecis vīlū: sūrdis auditū: leprosis enī mūdās: mortuos suscitās: tūc cerula trabēs eū ad partē ait. tangens eius oculos fm fidē nostrā q̃ recte credimus in deū aplānt oculi tui z videas. quo dicto incepserūt oculi miseri hōis inflari z tantus dolor eū arripuit vt vix posset digitis suis eos cōprimere qñ creparent: z pae dolore eiulans oībus dolū detegit: z clamabat. pīctēs aureos. Ecce aurū tuū: redde mihi vīlū meū. tūc bono vsus filio clamās z eiulās pīctē se ad pedes ep̃oꝝ catholicorꝫ abnegans arrianā pfidiā. z pīctēs casibꝫ tholicā. tūc brō euangelio ep̃o crucē sup eius oculos imprimēte sanitate z vīlū recepit. Videns honozicus rex vualdaloꝝ sectā suā cōfundī z fidē exaltari: sanctos diuersis supplicijs lacerauit. quo facto sol obscuratus est: z dictus honozicus a diabolo arreptus: pro prijs dentibꝫ se lacerauit: z idignā vitam h̃ oīgnio cruciatu finiuit.

Item in gestis angloꝝ Beda pmo lib. xviii. caplo. Lū missus fuit sc̃t bñs germanus ep̃s antisiodo: z beatus lupus trecentis a sc̃lo ep̃oꝝ gallicꝫ pelagianā heresim in britaniā. z heretici cōuenissent ornatū vestibꝫ in verbis corā pncipibus clero z pplo nec possent cōuincī vbiis. ait bñs germanus. veniamus ad vltimū ad argumēta fidei: adducat aliq̃s infirmus quacūq̃ egritudine z notus. z immū erubitis iudicibus adductus est cecus notus de gente eoz. cui cū oculis nībil pficeret heretici. bñs germanus arripens reliq̃as scōꝝ martyꝫ quas ad collū suū portabat eis tetigit oculos dicti cecī: in fide ipsoꝝ martyꝫ quā p̃dicabat p̃cipiens vt videret: q̃ statim vidit z p hoc z p alia miracula plura q̃ sc̃i fecerūt ibi. heretici sūt ofuitati z infideles illuminati.

Item in. ij. lib. caplo. ij. legitur idē fecisse bñs Aug. ep̃s angloꝝ missus a brō Greg. papa. p anglicis conuertendis. quibꝫ p magna parte pueris: erat sc̃lisma inter eū z socios suos z ep̃os britones: q̃ offendentē ab ecclīa romana: alio tpe pascha celebrantes z celebrari illud docētes: z in alijs ritibꝫ suis multis. Lū autē oīu disceptasset vbi corā regibus z alijs: z heretici illi verbis abūdarēt. bñs angustinus periuisset adduci infirmos vt fides vera pbareret: z ep̃i sc̃ismatici cecū adductū nō possent illūiare: ipse fidei innocentiē q̃ statim illūiauit z corda multorꝫ. Lū qdā hereticus fuisse cōbūstus z qdā eoz credēs: cineres eiꝫ p reliquijs collegisset. Lū qdā aliquātulū patēs in oculis de sc̃lo dicti credēs q̃ ei sanitate pmittebat de dicto puluere in suis oculis posuisset: statz oīno excecatus est.

Item ad h̃ facit exēplū bñ dionys. q̃d habet in hystoria scolastica. Lū bñs paulꝫ p̃dicaret apud athenas. dixit ei dionysius. vides cecū a natiuitate trāseūtē: q̃ si illū illuminaret ipse magicis verbis. virtute fidei sue crederet ei. cui paulꝫ dixit q̃ ipsemet diceret vba hec. In noie ih̃u x̃risti cōcepti: nati ex maria virgine: crucifixi: mortui: q̃ resurrexerūt: z ascēdit in celū p̃cipio tibi ecce vt videas. Que cū diceret dionysius: illūiatu est in corpore: z dionys. in mēte credēdo.

Tercio fides edificat. est enī spūalis edificij z oīus bonoz p̃marū fūdamētū. **D**ebz. xj. Fides est sp̃erādaꝝ substantia rez. i. substantiā ūnobile fūdamētū. Oīs hō sine fide quā tacitq̃ opa faciat vel tormēta sustineat nō cōstruit sed destruit: nō edificat spūale fabricā sed ruinā. sic of. **D**atth. vij. de illo q̃ edificat sup barenā. z de viro sapiēte q̃ edificat sup petrā. **D**oc fūdamētū collocauit x̃ristus. **D**atth. xvi. qñ dixit petro: sup hāc petrā edificabo ecclīā meā. **E**ccl. xl. Iniquitas debilis. fides in eternū stabit. **D**ebz. vj. Fūdamētū fidei stat. **D**oc fūdamētū collocauerat apls. j. **C**orin. iij. Fūdamētū aliud nemo pōt ponere etc. **S**up hoc fidei fūdamētū videat vniūq̃q̃ q̃lter supedificet. Nā alij edificant li gnū: senū: z stipulā. alij autē aurū argentū z lapides preciosos. nota bñ z exponit. **E**t aduertit q̃ sicut posito fūdamēto excitat z aīat homo ad supedificandū. alioquin supruaciū est fūdamētū. sic fū dei fūdamēto stabiliter collocato excitat hō fidelis ad viriliter operandū. **B**al. v. In x̃risto ih̃esu neq̃ circūcisio aliqd̃ valet: neq̃ p̃ceptū: sed fides que p dilectionē operat. **J**acob. iij. Fides si nō habeat opera mortua est in fementip̃a. **I**dem. Sicut corpus sine anima mortuū est sic fides sine operibus mortua est. **Q**uarto fides deo gratificat. quia sicut dicit **D**ebz. ij. Sine fide impossibile est placere deo. **E**t infra. Fide abel plurimā hostiam obtulit deo.

Scriptū est autē **B**en. iij. Resperit dñs ad abel z ad munera eius: ad caym vō z ad munera eius nō resperit. **I**tem **E**ccl. j. Bñplacitꝫ est deo fides z māfueritudo. **N**ec mirū si fides reddat animā grātā deo puritatis actoz: quia videlicet fides purificat: sicut ait beatus **P**etrꝫ **A**ct. xv. Fide purificās corda. **E**t **D**ier. v. Circuite vias bie rusalē. **E**t sequitꝫ: Si inueneritis q̃rentē fidē: p̃pitiꝫ ero ei. puer. xv. **P**er misericordiā z fidē purgānt̃ petā. **D**e h̃ exēplū habet **J**o. ne. iij. Viri nūquāte crediderūt z miāz obtinuerūt. **A**ct. x. **D**ēs p̃phetē testimoniū perhibēt remissionē pctōꝝ accipe his q̃ credunt. **D**atth. ix. dicit de paraliticū portātibꝫ: **U**t vidit ih̃esus fidē eozū ait paraliticꝫ: Dimittunt tibi pctā tua. **B**lo. Ecce qñtu valet apud deū fides p̃pitiꝫ: apud quē tantū valuit aliena. **A**deo etiā fides gratificat q̃ filios dei facit. **J**oh. i. Dedit eis potestatem filios dei fieri etc. Fides etiā copulat animā deo: z facit charissimā eiꝫ ip̃sā fides ē virtus q̃ aīa subarrat x̃risto. **U**n̄ dicit brā agnes: **A**nus lo fidei sue subarravit me etc. **D**see. ij. Sp̃s fabo te mihi in fide. **L**ō fidera quō synagogā quā despōderat sibi dñs q̃dū deo credidit fidē eiꝫ seruauit sup oēs nationes de mūdo multipliciter exaltauit. **Q**uō patuit in terra quā eis dedit: z lege: z regno: tēplo: z victorijs: z miracul: signis: z p̃phetijs: z cultu: z bñficijs. **P**ostq̃ autē x̃ristū negauerūt z fidē abiecerunt: nulla gens magis fuit vilificata z dep̃ressa: z abiecta opp̃ressionibꝫ tyrānoꝝ: latronū: sicarioꝝ: sc̃ismaticorꝫ: dep̃opulationibꝫ: mutuis: cōfessionibꝫ: z obidionibꝫ: pestibꝫ: cladibꝫ: gladiis: fame: captiuitate: incendio: z strage: seruitute: ludi brijs: veditiōe: z desperatiōe: z oēm ventū vt liqueat sup eos eue nisse oēs legis maledictiōes. que liquidiꝫ videre pōt si q̃s legit finē **J**osephi: z qñq̃ libꝫ **E**gypti: quēdā libꝫ **P**etri alfonsi: i quo dicit quō capti datī sunt triginta p denario vno q̃dū inuēti sunt emptores. **P**ostea multi in nauibꝫ positi cōpellebant comedere q̃ egererāt in captiuitate: libꝫ legis nō habere: z filios nō circūcūdere compellebant. **Q**uā etiā trahēbant anteq̃ vxoꝝ suas cū qui bus traxerāt auderēt cognoscē sub pena capitali sentētie adduce bāt eas ad gētiles iudices vt eas pmo cognoscerēt: v̄ alijs eas trahēret vt eas sibi haberēt qñtū vellent. **S**i etiā cessaret oīs scriptura loquēs de eo cladi: pater h̃ vbiq̃q̃ humanis oculis: q̃ gens q̃ quōdā fuit pulcherrima: forma nobilissima: mō p̃ abiectissima cē vilissima z turpissima: debilis z meticulosa sup oēs. **S**ilr etiā de alijs hereticis: in quibꝫ tantū timorē possunt dñs: q̃ vix audēt se manifestare: nisi in latebris z de nocte. similes noctue oēs timētes **J**. **R**eg. ij. Qui honozificauit me gloriificabo eū. q̃ autē me otemunt erūt ignobiles. **S**ilr ecclīa x̃ristianā q̃ fidē recepit z seruauit: x̃risti stus multipliciter exaltauit: z in eternū seruabit. **Q**uāto fides exaltat. nā in tribulatiōe pbat fideles. **J**. **P**et. j. Probatio fidei n̄e multo p̃ciosior sit auro: q̃ p ignē probat. **J**udith. viij. **L**etati sunt p̃es n̄ri: vt p̃bare f̄t v̄re colerēt deū. **E**t post: **D**ēs q̃ deo placuerunt: p multas tribulationes trāsierūt fideles. **I**tem pbat etiā aliqui dñs fidē p ignē z approbat: heresim reprobat. **S**ic legi fecisse tpe bñi oīci in terra albigensū: i q̃ cū venissent heretici disputātes cōtra catholicos corā iudicibꝫ cōibꝫ: z multa essent vba hinc z inde: de mādato iudicū q̃libet libꝫ scripserūt. inter quos iudex p̃celes git rōnes bñi oīci. z cū adhuc vacillarent iudices ofenserūt vt fieret ignis in mediū: z p̃icerent in eo duo libelli: ille bñi oīci: z alij q̃ videbat fulcitꝫ melioribꝫ rōnibꝫ et p̃e bēticorꝫ: vt ignis pbareret fides z melior z certior eēt. **L**ū autē liber bñi oīci p̃iceret: resiliit ter illelus. liber autē heretici continuo vt iniecit: est: totꝫ cōbūstus est. **I**tem in vita eugenie v̄gis legi de quodā scō ep̃o q̃ eā recepit inter monachos vt monachū. q̃ cū eēt puer: in signū fidei: z innocētie p̃u nas ardētes portabat in vlnis suis: nec ledebat ab igne. **L**ū autē q̃ dā bēticꝫ venisset ad pplm cui p̃erat: pestiferos errores disseminās quos disputādo corā pplo defendē volebat: ait sc̃is: **V**eniamꝫ ad argumētū fidei: z fiat ignis vt p̃bet v̄ri: sit fides vera. **L**ū h̃ factus eēt: z bēticꝫ nollet intrare: s̄ dicit q̃ p̃rior intraret ep̃s: facto signo crucis sc̃is p̃rior intrauit stans z orās illelus in medio flāme qñ p duas horas. **L**ū autē bēticꝫ nollet intrare: ppli h̃ vidētes intus p̃icerūt eū. **S**c̃is autē cū semiūstū anteq̃ oīno eēt suffocāt: ab igne extraxit: z eū cū dedecore a p̃ria eiecit. in scō autē ep̃o nullū ignisve stigiū fuit. **I**dē videt exēplū q̃d ponit **P**iero. in vitis patrū de scō copere z heretico manicheo. **S**exto fides a piculꝫ liberat. **D**eus enī merito fidei eripuit hominē a periculꝫ aīarū z corpōꝝ. sic abzaā vt dicit beatus de igne chaldeorꝫ: in quo p̃icerūt eū: quia nolebat adorare ignē quem ip̃i colebat. **S**ilr tres pueros de fornace chaldeorꝫ. **D**an. iij. dixit nabuchodonosor: **B**enedictꝫ deꝫ q̃ liberauit seruos suos: q̃ crediderūt ei eū etc. **S**ilr **D**an. vi. Liberauit danielē de lacu leonū. **E**t dicit ibi: **N**ulla lesio inuenta est in danielē: q̃ credi

dit in deo suo. **S**ilr in nouo testamēto vel tpe gfe merito fidei a'oi
uersis piculis sm q' sibi a' alij erat vtile eos oīs liberavit. ex ipis:
et in ipis piculis aduersarios incredulos puniēdo. **Hebre. xi.** **S**cī
p fide rē. obtinuerūt oīa leonū rē. **Et post.** **Et oēs** hi testimonio
fidei pbatū inuēti sunt. **Blosa.** Melius tūc liberat qm patientia in
tribulationē pstat. **Ecōtra** increduli piculis opprimunt. vt dicit **Bar**
ruth. i. de iudeis. Quia eramus incredibiles ad oēi nostrū. r oiss
pati recessimus ne audirem. aduenerūt nobis multa mala r male
dictiones rē. **Credētes** aut liberat deus. vt of **Thob. iii.** **Hoc** h3 p
certo oīs q' colit te rē. **Septimo** fides hostes supat tā corpales
q' spūales. **De spūalibus** of. i. **De v.** **Aduersarius** vester diabolus
tanq' leo rugiens circuit querēs quē deuoret. cui resistite fortes in
fide. **De corpali** **Hebre. xi.** **Oēs** hi p fidē vicerunt regna rē. **Hoc**
fuit antiquus pbatū multis r mirabilib' victorijs. **Primo** qz de
p paucos simplices r debiles superavit r acquirit oīa regna mūdi et
sue fidei subiunguit. **Itē** **ostantū** postq' fidei susceperat veritatem
crucis armatus marenitū superavit r iperū obtinuit. **In** passiōe io
hānis r pauli cū votū fecisset gallicanus: q' si vinceret infinita mul
titudine barbaroz q' in chrisū crederet. pus desperas de victoria
vicit eos fidei virtute. **Silr** in vita bti remigii. r. ii. lib. **hystoz.** **fran**
cop. **Breg.** **turoi.** dicit q' cū clodoueus pimus francoz rex videret
suos vici desperas de victoria vouit si vinceret q' fieret christianus
q' statim vici alemānos oēs. **In** exaltatiōe scē crucis legif. q' cū
filius colodroe rex pfar vtra heraclii impatorē pugnaret r dixerūt
duellū duo pncipes sup pontē tali cōditōe q' deus ostēderet r ex
ercitus sequerē pncipē cui fides vera et victoria mōstraret. **U**
cit r occidit tyanū heraclius virtute fidei. **Et** pfe facti sunt christia
ni. **Itē** legif in triptita **hystozia** lib. xii. q' hūm q' venerat de scitibia
frequētes irrūptiōes faciebāt s' burgūdiones q' habitabāt iuxta ri
pas rhenū q' tūc gentiles erāt r fabri lignarij. **Cū** aut eos sepe vince
rent r diriperent. habuerūt mutuū colloquiū q' nō boi: sed alicui
deo se offerēt potētē eos a victis hostib' defendere r ei seruīrē: r
in hoc recedit eoz cōsiliū q' illi deo se offerēt q' erat ceter' potētiō:
r ille videbat esse deus romanoz: q' iam erant christiani p quē oīa
vincebant. r veniētes in vniū ciuitatē gallic vt addicerent ibi quō
eū colerēt: instructi sunt ab epō eius in fide: r baptizati: r cum fide
sumētes audaciā ei armati cū tribus milibus occurrerūt exercitū
hūnoz: r occē milia cū rege eoz occiderūt r alios fugauerūt oēs.
Itē q' pualet fides nra fidei iudeoz patet. qz qdū fidei dei tenu
erūt ope r veritate semp vicerūt: qz angelicas virtutes feci habue
rūt in pcelis. sicut patet in regū q' tūoz libris **Iosue** r **machabeoz.**
Sed ex quo christū negauerūt semp postea a christianis vici fue
rūt: r angelice virtutes ab eis recesserūt: q' audite sunt de nocte cla
mare in tēplo. vt of in. v. **egippti** r in **iosepbo** r **ecclesiastica** **hysto**
ria transeant ab his sedibus. **De** melior sit fides nra cred ntia
hereticoz patet ex multis victorijs theodosij s' impatores r ppos
arrianos. **Legif** in gestis francoz vt dicit bti **Breg.** **turoi.** lib. ii.
xxxv. ca. q. cū clodoueus factus esset christianus r videret arrianos
oīari p totā burgūdiā r hispaniā r p totā sere galliā. ait suis pnci
pibus q' nup fide receperāt: valde moleste sero q' video hereticos
arrianos occupantes ptes maximas galliā impugnem? regē eoz
alarici: q' est apud pictauim: sed sciam? pmo dei volūtātē. **M**isit
ergo solēnes nūcios tūronis cū munerib' ad bti martinū q' ibi ia
cebat sepultus vt rogaret dñm q' daret ei signū aliq' diuine volū
tatis. **Cū** aut obtulissent nūcij q' ibi mittebant. cū ozarēt. responso
aut signo certificari incepit pcentoz antiphonā subito: et pncipisti
me virtute ad bellū rē. **Admirati** nūcij hoc gfas agentes dño suo
retulerūt p responso accipietes totā seriē vboz sequētiū: cōfissi de
victoria arma mouerūt. **Cū** aut nō possent trāsire flumiū quēdā ti
muerūt. r ozate clodoueo misit deus in exercitu ceruā mire magni
tudis q' eos pcesit: radū docēs. **Cūq'** obfiderēt vzbē pictauim. far?
ignit? r splēdēs visus ē egredi d' ecclia bti hylarij r venire sup clo
doueu: i signū q' bti hylarij q' lux pñe fuerat: a sepe s' hēticof offi
xerat luie sue solatōis adiunās facēt eū vincē acies hēticoz: q' ofi
sus viso pugnit r obtinuit vzbē r thesauros alarici: ipsiq' r suos
occidit r vicit. **Octauo** fides iducit fiduciā ipetrādo. **Iaco. i.** **S**i
q's vrm idiger rē. postulet aut i fide nihil hesitās. **Mat. xxi.** **S**i ba
bueris fidē r nō hesitaueris: nō solū rē. **S**i hi bti mōti dixeritis
tolle r mitte te i mare fiet oīa. r q' cūq' petieris i ofone credēs ac
cipiet. **Itē** cū i q'busdā pñib' oppōssissent gētilēs catholicos: r sus
tinerēt eos viuere sub tributo. **Cū** rector illi terre puocasset epōs
r sacerdotēs vt de fide rōnē redderēt: r nri ofutarēt gentiles: r de
fide rōnē reddēdo: r eoz erroz ofutādo. h' q'uit dictus iudex eoz
rū si dixerat epōs. si habueritis fidē rē. **Matth. xxi.** **R**espondētib'

q' sic. ergo aut vos tali die montē illū qui est in terra mea in mare
fm legē vestrā trāsferetis: aut lex vra falsa apparebit. r vos sic iux
fideles capitalē sentētiā sustinebit. **Cū** aut oīs ad h' eēt assignata
r indixissent catholici ieiuniū r orationē: cū ad oīē venirent mesti
clerici r sacerdotēs: q'fuit cām. r audies eā quidā faber catholic:
martello assumpto ad locū pedis montis iuit vbi erat assignata: r
q'fuit ab epīs si h' oīcēt oīs. **Et** ipis rīdētib' q' ficat: Quō ergo
vos sup hoc trepidi dubitatis. r accedēs ad montē fide secur' ait:
Montē seriēs de martello in noīe dñi ibesu q' h' dixit: pncipio tibi
vt hunc te trāsferas o mons in mare. **Qui** statū subito pceptū ipte
uit. **Ecōtra** infidelitas nō impat qd petit. **Jaē. i.** **N**on estimet hō q'
hesitat in fide q' accipiat aliqd. **Matth. xxi.** **De** oemone lunatico
qd nō potuerūt discipuli eicere. ppter incredulitatē suā. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā
sustinedi. **Nā** virtute fidei fideles patienter sustinent tribulatiōes:
afflictōes: infirmitates: r huiusmodi. **Virtute** etiā fidei martyres
horreda r exquisita tormēta sustinuerūt: nō solū patiēter s' r gau
denter. **Iuxta** illud **Act. v.** **Ibāt** apli gaudētes rē. r **Hebre. xi.** **S**cī
ludibia r verbera expti rē. **Et** de brā agatha dicit: q' letissimē et
gloriatē ibat ad carcerē r q' ad epulas inuitata. **Et** post:
Amē dico vobis si habueris fidē rē. **Non** fides pstat ofstatiā

pra dictū est. Ad tertium. s. vtrū infidelitas sit maximū peccatū. Dicendum qd oē peccatū formaliter consistit in auersione a deo vt dictū est. vñ tāto aliqd peccatū est graui⁹ qnto p ipsū hō magis a deo sepat. p infidelitē aut maxie hō a deo elongat: qz nec verā dei cognititiōē hō p falsā aut cognitionē ipsi⁹ nō appropinquit ei: sed magis ab eo elongat. Nec pot eē qd qntū ad qd deū cognoscat q falsā opiniōē de ipso hō: qz id qd ipse opinat nō est deus. Vñ manifestū est qd peccatū infidelitatis est maius oib⁹ peccatis q cōtingūt in pueritate mox. Secus aut est de peccatis oppositis alijs virtutib⁹ theologicis. vt infra dicet. Ad quartū. s. vtrū qlibet actio infidelis sit peccatū. Dicendum qd sicut supra dictū est. peccatū mortale tollit grām gratificatiōē. nō aut totaliter corrūpit bonū nature. Vñ cū infidelitas sit qd dā peccatū mortale. infideles qdē grā carēt. remanet tñ in eis aliqd bonū nature. Vñ manifestū est qd infideles nō pnt opari opa bona q sunt ex grā scz opa meritoria: tñ opa bona ad q sufficiat bonū nature aliqd opari pnt. Vñ nō oportet q in oī ope suo peccet. sed qñ cūq aliqd opus opant ex infidelitate tñ peccāt. Sicut enī habēs fidē pot aliqd peccatū cōmittere in actu quē nō refert ad fidē finem vel veniale vñ etiā mortali peccatō. ita infidelis pot aliqd bonū actū facere in eo q nō refert ad finē infidelitatis. Ad quintū. s. q quot sunt spēs infidelitatis. dicendum qd qlibet virtus consistit in hō attingit aliquā regulā cognitiōis vel opatiōis hūane. vt supra dictū est. attingere aut regulā est vno mō circa vnā mām: sed a regulā deuiare attingit multiplicē. z iō vni virtuti multa vitia opponunt. Diuersitas aut vitiorū q vitia virtuti opponit. pot cōsiderari duplici. Vno mō fm diuersā habitudinē ad virtutē: z fm hō determinat sunt qdā spēs vitiorū q opponit virtuti: sicut virtuti moralī opponit vni vitium fm excessū ad virtutē. z aliud vitium fm defectū a virtute. Alio mō pot cōsiderari diuersitas vitiorū oppositorū vni virtuti fm corruptionē diuersorū q requirunt ad virtutē. z fm hō vni virtuti puta tpāntie: vel fortitudinī opponunt infinita vitia: fm q infinitis modis attingit diuersas circūstātiās virtutis corrūpi vt a rectitudine virtutis recedat. Vñ z pythagorici malū posuerūt infinitū. Sic g dicendum est qd si infidelitas attendat fm cōpationē ad fidē diuersē sunt infidelitatis spēs z numero determinate. Cū enī peccatū infidelitatis consistat in reuētiōe fidei. hoc pot attingere duplici. qz aut reuētiō fidei nodū susceptē. z talis est infidelitas pagano rī sine gentiliū. aut reuētiō fidei christiane susceptē vel in figura: z sic est iudeorū. vel in ipsa manifestatiōe veritatē: z sic est infidelitas hereticorū. Vñ in generali pnt assignari tres pōctae spēs infidelitatis. Si vō distinguant infidelitatis spēs fm erroē in diuersis que ad fidē pnter: sic nō sunt determinate spēs infidelitatis. Possunt enī erroēs in infinitū multiplicari. vt p Aug. in libro de heresib⁹.

Ad sextū. s. de cōpationē speciei infidelitatis adinuicē. Dicendum qd in infidelitate pnt duo cōsiderari. Quorū vñ est cōpationē ad fidē. z ex hac pte aliqd graui⁹. Si fidē peccat q fidei reuētiōe susceptē. sicut graui⁹ peccat q nō implet qd pmissit: qz si nō implet qd nūq pmissit. z fm hō infidelitas hereticorū q pnter fidē euangelij z eis reuētiōē corrūpentes ipsam grauius peccant: qz iudei q fidē euangelij nūq suscepterūt. Sed qz suscepterūt. Sed qz suscepterūt eius figurā in veteri lege quā male interpretātes corrūpūt. Ideo etiā eorū infidelitas est grauius peccatū q infidelitas gentiliū. q nullo mō fidē euangelij suscepterūt. Aliud qd in infidelitate cōsiderat est corūptio eorū q ad fidē pnter. z fm hoc cū in pluribus erant gētes qz iudei: z iudei qz heretici. grauior enī est infidelitas gētiliū qz iudeorū: qz iudeorū qz hereticorū: nisi forte quozdā: puta manicheorū qui etiā circa credibilia plus errāt qz gentiles. Parū tñ duarū grauitatū pma pponderat scde qntū ad rōnē culpe: qz infidelitas habet rōnē culpe. vt supra dictū est. magis ex hō reuētiōe fidei: qz ex hō q nō hō ea q fidei sūt. Hoc enī videt vt dictū est magis ad rōnē pnter pnter. Vñ simpliciter loquēdo infidelitas hereticorū ē pessima.

Ad septimū. s. vtrū cū hereticis vel alijs infidelibus sit publice disputandū. dicendum qd in disputatiōe fidei duo sunt cōsideranda vñ qdē ex parte disputantis. aliud aut ex pte audientiū. Ex parte qdē disputantis est cōsideranda intentio. si enī disputet tanq de fide disputans. z veritatē fidei p certo nō supponēs sed argumētis ex pnter intendēs. pculdubio peccat tanq dubi⁹ de fide z infidelis. Si aut disputet aliqd de fide ad cōfutandū erroēs vel etiā ad exercitiū: laudabile est. Ex pte vō audientiū cōsiderādū est vtrū illi q disputatiōē audiūt sint instructi: z firmi in fide: aut simplices z in fide timides: z corā qdē sapiētib⁹ in fide firmis nullū piculū ē disputare de fide. Scz circa simplices ē distinguendū: qz aut sūt solliciti siue pulsati ab infidelib⁹: puta iudeis vñ hereticis siue paganis itēdētibus vñ nūtib⁹: corrūpe in eis fidē: aut oīno nō sūt solliciti sup hoc

sicut in terris in quib⁹ nō sunt aliq infideles. In pmo casu necessāriū est publice disputare de fide: oūmō tucianant aliq ad hō sufficiētes z idonei: q erroēs cōfutare pnt. Per hō enī simplices in fide firmi mabunt: z tollet infidelib⁹ decipiēdi facultas. z ipsa taciturnitas eorū q resistēt oēberēt pueritētib⁹ fidei veritatē eēt eorū cōfirmatio. vñ Bieg. in. ii. pasto. Sic enī intacta locutio in erroē ptabita indiāscritū silētiū eos q erudiri poterāt in erroē decelinqt. In scdo vō casu piculū ē publice disputare de fide corā simplicib⁹: quoz fides ex hō est firmior qz nihil diuersum audierūt ab eo qd credit. z ideo nō expedit eis vt vba infidelij audiat disputatiū vtra fidē. Ad octauū. s. vtrū infideles sint ad fidē cōpellēdi. Dicendum qd infidelij qdē sunt q nūq fidē suscepterūt: sic gentiles z iudei. z tales nullo mō sunt ad fidē cōpellēdi vt ipsi credat: qz credē volūtāt ē. sunt tñ cōpellēdi a fidelib⁹ si facultas affit: vt fidē nō impediāt vñ blasphemias: vel malā pfluasione: vel etiā aptis psecutiōib⁹. Et ppter hō si deiles christi frequēter vtra infideles bellū mouēt: non qdē vt eos ad credēdū cogāt. qz etiā si eos vicissent z captiuos haberēt: i corū libertate reliqēt an credē vellēt: s. ppter hō vt eos cōpellāt ne fide christi impediāt. Alij vō sunt infideles q qñq fidē suscepterūt z eā pnter: sic heretici: vel qñq apōstata: z tales sunt etiā cōpōsaliter cōpellēdi vt impleant qd pmisserūt: z teneat qd semel suscepērūt.

Ad nonū. s. vtrū cū infidelib⁹ sit cōicādiū. Dicendum qd cōicō alicui⁹ psonae interdicat fidelib⁹ duplici. Vno mō in penā illi⁹ cui cōicō fidelij subtrahit. Alio mō ad cautēla eorū quib⁹ interdicat ne alij cōicēt. z vtracqz cā ex vbiis Aplī accipi pot. i. Lozin. v. Nā postqz sūtiā excoicatiōis pntur subdit p rōnē. Nescit qz modici fermētū totā massā corrūpit. Et postea rōnē subdit ex pte pene p iudiciū ecclie illare: cū dicit. Nōne de his q sunt intus vos iudicāt. Primo igit mō non interdicat ecclia fidelib⁹ cōicōne infidelij q nullo mō fidē christiāna receperūt. s. paganorū vel iudeorū: q nō hnt de eis iudicare spūali iudicio s. tpali: in casu cū inter christianos cōmōtates aliā quā culpā cōmittūt: z p fideles tpaliē puniunt. sed isto mō. s. in penā interdicat ecclia fidelib⁹ cōicōne illorū infidelij q a fide susceptē pta deuiat vel corrūpēdo fidē fidelij: sic heretici: vñ etiā totalit a fide recedēdo: sic apōstata. In vtroqz enī horū excoicatiōis sūtiā pfer ecclia. Scz qntū ad scdū modū videt esse distinguendū fm diuersas cōditiones psonarū z negotiorū z tēporū. Si enī aliq sint firmi in fide: ita qz ex cōicatiōe eorū q infidelib⁹ ouerfio infidelij magi sperari possit qz fidelij auerfio: nō sunt pbiēdi infidelib⁹ cōicare q fidē nō suscepterūt. s. paganis vel iudeis. z maxie si necessitas urgeat. Si aut sint simplices z infirmi in fide: de quoz subuersiōe pbiēdi timeri possit. pbiēdi sunt ab infidelij cōicōne. z precipue ne magnā familiaritatē cū eis habeāt: vel ab ipz necessitate eis cōicēt.

Ad decimū. vtrū infideles possint habēre plationē vel dominiū sup fideles. Dicendum qd hō duplici loq possunt. Vno mō de oīno vel plationē infidelij sup fideles de nouo institūda. z hō nullo mō pmitti debet. Ledit enī hō in scādali z in piculū fidei. De facili enī illi q submittunt aliorū iurisdicōi: imitari pnt ab eis quib⁹ subit vt seqnt eorū impij. nisi q sub sunt fuerint magne virtutis. z filij infideles tēnūt fidē si infidelij defect⁹ cognoscāt. Et ideo Aplī pbi bnt q fideles nō otēdāt iudicio corā iudice infidelij. z ideo nullo mō pmittit ecclia q infideles acqāt dominiū sup fideles: vel qz tēnūt eis psciant in aliquo officio. Alio mō possunt loq de oīminio vel plationē iā pnterfeti. Vbi cōsiderādū ē: qz dominiū z plationē introducta sunt ex iure hūano. Distinctio aut fidelij est ex iure diuino. ius aut diuinū qd ē ex grā: nō tollit ius humanū qd est ex nālī rōne. Distinctio fidelij z infidelij fm se cōsiderata nō tollit dominiū vel plationē infidelij sup fideles. Potest tñ iuste pnterfetiā vel ordinationē ecclie auctoritatē dei habēt tale ius vel dominiū vel plationē tolli: qz infideles merito sue infidelitatē merent potēstatē amittē sup fideles q trāserunt in filios dei. s. hō qdē ecclia qñq facit: qñq at nō facit. In illis etiā infidelib⁹ q etiā tpali subiectione subiiciunt ecclie z mēbris ei⁹ hō ius ecclia statuit: vt seruū iudeorū statū fact⁹ christiāna seruitute liberet: nullo precio dato si fuerit vermacul⁹. i. in seruitute nat⁹. Et filij infidelis exstēs fuerit empt⁹ ad seruitutē. Si aut fuerit empt⁹ ad mercationē teneat eū infra tres mēses exponē ad vēdendū. nec in hō iniuriā facit: qz cū ipsi iudei sint serui ecclie potēt disponere de rebus eorū. sicut z pncipes seculares multas leges ediderūt erga suos subditos in fauorē libertatis. In illis vō infidelib⁹ qui tēpōsaliter ecclie vel eius mēbris nō subiacēt: predictū ius ecclie nō statuit: licz posset infirmare de iure. z hoc facit ad scādali vitandū. Sicut etiam domini⁹ Marth. xvi. ostēdit qz poterat se a tributo excusare: qz liberi sunt filij. sed tamē mandauit tributū solui ad scādali vitandū. Ita

et Paulus cum dixisset quod sui omnes suos honoraret subiugit. ne nos
me omni de doctrina blasphemet. Ad undecimū. s. vtrū sint rit' iſi
deliū toleradi. dicēdū qd hūmā regnū deriuat a diuino regimine.
et ipſi oī imitari. de' autē qūis sit oīpotēs et ſūme boni. p'mittit tñ
aliq' mala fieri in vniuerſo qd p'hibe poſſet. ne eis ſublat' maiora bo
na tollerēt. vel ēt peiora mala ſequerēt. Sic igit' ēt in regimine hu
mano illi qd p'sūt recte aliq' mala tolerāt ne aliq' bona ipediāt. v' ēt
ne aliqua mala peiora ſcūrrāt. ſicut Aug. dicit in lib. de ordine. auſ
fer meretrices de reb' hūanis. turbaueris oīa libidinib'. Sic igit'
qūis iſideles i ſuis ritib' peccēt. tolerari tñ p'nt. vel pp aliq' bonū
qd ex eis puenit. vel pp aliq' malū qd vitat'. Et h' aut q' iudei ri
tus ſuos obſeruāt in qd' olim pfigurab' vitas fidei quā tenem?
h' bonū puenit q' testimoniū fidei nſe habem' ab hoſtib'. et qſi in
figura nobis reputat' qd credim'. et iō in ſuis ritib' tolerant'. Alio
rū vero iſidelū rit' q' nūl' veritatis aut vtilitatis afferūt. nō ſē ali
qualiter toleradi niſi forte ad aliq' malū vitādū. ſad vitādū ſcan
dalū vel oīſidiū qd ex hoc poſſet puenire. vel ipedimentū ſalutis
eor' qd paulatī ſic toleratī cūuertit' ad fidē. ppter h' ēt hereticor' et
paganor' ritus aliq' eccleſia tolerat qñ erat magna iſidelū mul
tudo. Ad duodecimū. s. vtrū pueri iſidelū ſint inuitis parētib'
bus baptizadi. dicēdū qd maximā h' auctoritatē eccleſie cōſuetudo
q' ē ſemp in oib' emulādā. qz et ipſa doctrina catholicor' doctorū
ab eccleſia auctoritatē h'z. Unde magis ē ſtādū auctoritatē eccleſie
q' auctoritatē aug. vel Hieronimi vel cuiuſcūq' doctoris. Dic autē
eccleſie vſus nūq' habuit q' iudeor' filii iſuitis parētib' baptizārē
qūis fuerint retroactis tēporib' multi catholici pncipes potētiſſi
mi. vt cōſtātino. et Ambroſio theodoſio. q' nullo mō ptermiſſi
ſunt ab eis hoc ipetare. niſi hoc eēt cōſonū rationi. Et ideo periculo
ſuz videtur hanc aſſertionē de nouo inducere vt pter cōſuetudinē
in eccleſia hactenus obſeruāt iudeor' inuitis parētib' filii baptiza
rent'. Et huius eſt duplex cauſa. vna quidē ppter periculum fidei.
Si enī pueri nodū vſum rationis habentes baptiſmum ſuſciperēt
poſt modū cū ad pfectā etatē puenirēt de facili poſſent a parētib'
induci vt relinquerēt qd ignorātes ſuſceperūt. qd vergeret in fidei
detrimentū. Alia vero ratio eſt. quia repugnat iuſticie naturali. fili
us enī naturaliter eſt aliquid patris. Et primo quidē a parentibus
nō diſtinguitur ſim corpus qſdū in matris vtero continet'. Poſt
modū vero poſt quā ab vtero egredit' antequā vſum liberi arbitrii
habeat continetur ſub parentū cura ſicut ſub quodā ſpirituali vte
ro: quādū enim vſum rationis non habet puer. non diſſert ab ani
mali irrationali. vnde ſicut bos vel equus eſt aliquid vtr' etat' eo
cum voluerit ſim ius civile ſicut p'prio inſtrumento. ita de iure na
turali eſt q' filius antequā habeat vſum rationis ſit ſub cura p'ris.
Unde oīa iuſticia naturalē eēt ſi puer antequā habeat vſum: rati
onis a cura parentū ſubtrahat'. vel deo aliquid ordinet' inuitis pa
rentibus. Poſtquā autem incipit habere vſum liberi arbitrii iam
incipit eſſe ſuus. et poteſt quātū ad ea que ſūt iuris diuini vel na
turalis ſibi p'uide. et tunc eſt inducendus ad fidem non occa
ſione. ſed perſuaſione. Poſſet etiam inuitis parentibus aſſentire
fidei et baptizari. non autē antequā habeat vſum rationis. Unde
de pueris antiquorū patrum dicitur q' ſaluati ſunt in fide parē
tum. per quod datur intelligi qd ad parentes pertinet p'uide ſu
lis de ſua ſalute. p'cipue antequā habeant vſum rationis. De
hereti' et apoſtasia et blaſphemia. require infra tertio libro.

De Spe.

Dis. XXI.

Conſequēter poſt fidē cōſiderandū ē de
ſpe. Circa quāz cōſiderāda
ſūt qūtuor. P'io de habitu ſpei. Secō de ei' obiecto.
Tertio de eius ſubiecto. Quarto de vicis oppoſitis.
Circa primū cōſiderāda ſūt qūtuor. P'io vtrū ſpes ſit virt'. Sec
cūdo vtrū ſit virt' theologia. Tertio de diſtinctione ei' ab alijs vir
tutib' theologicis. Quarto de ordine ei' ad fidē et ad charitatem.
Ad primū. s. vtrū ſpes ſit virt'. dicēdū qd ſpes pōt qd dupliciter acci
pi. ſ. p ſpe ſz qd ē paſſio. et p actu ſpādi. et p re ſpata. et p b'itu p quē
elicat' act' ſpādi. Trib' p'mis mōis nō ē vtr'. Cūto aut mō ad huc
diſtinguēdū ē. Ille. n. habet pōt cōſiderari aut iſtū ē iſormis aut i
qſtū ē format'. P'io mō nō attigit ad plenā rōez vtrū qd ē pficere
habētē et actū ei'. et ipſi referre debito mō i vltimū finē. volūtas. n.
i ſpando ē mouēs et mota. et qūis ſit bñ mobilis ad actū ſpandi p
habitu ſpei. nō tñ ē obito mō pfecta ad mouēdū niſi p habitu cha
ritat'. Ad debitā aut pfectionē act' nō tñ requir' debita diſpō mo
bilis. ſz ē debita pfectio motū. volūtas ē actū ſui debito mō re
ſerre nō pōt i vltimū finē. niſi debito mō ſe beat ad finē illū. qd ſi

ne charitate eſſe nō pōt. ſcōm tñ q' virt' large accipit' p quocūq'
habitu determinatē potētā ad aliqū actū reſpectu obiecti debiti
ſic habet' ſpei inſormis virtus dicit' pōt. Si aut loq'mur de habitu
ſpei vt ē format'. ſic dico q' virt' ē ſimplr: qz ſibi cōueniūt omnia
que requirunt' ad plenū eſſe virtutis. habentē enī pſicit'. et actum
ei' bonū reddit. et p ipſam reſert' ipſe actus mō debito in vltimū
finē. qd quidē referri ē p id qd eſt qſi materiale in ſpe ſormata diſ
poſitue et p eius ſormā que ē charitas cōpletue. Ad ſcōm ſz
vtrū ſit virt' theologia. dicēdū qd ſic. qz inter virtutes cardina
les et theologicas ē hec vna diſſerētia inter alias. qd oīs virtus ap
petitive pris deū habēs. p obiecto theologia eſt. que autem crea
turā habet p obiecto ē moralis. ſed virtus ſpei deū habet. p prin
cipali obiecto et formali. ſine accipiam' eius obiectū rem ſperatā:
qz p ſpem extendit' affectus ſeu erigit' principaliter ad habendum
deū. ſine accipiam' obiectū ſpei illud p cui' adiutorium ſperamus
nos habituros re ſperatā. Per ſpem. n. in ſolo deo principalit' con
fidimus. vt obtineam' rem ſperatā et amatā que ē in ſe. q' enī cōſi
dit ſe hoc poſſe p hominē p'cipaliter obtinere maledict' eſt. Iu
ra illud Iere. xviij. Maledict' hō qui cōfidit in hoīe et ponit car
nē brachiū ſuū. Licet autē ſpes ſit media inter duo vitia. ſ. p'ſum
ptionē et deſperationē: qd eſt. p'pziū virtutū moralū: qz virtus the
ologica nō cōſiſtit in medio duorū vitiorū. vt ſupra dictū eſt. hoc
tamē nō tollit quin ſit virt' theologia: qz mediū accipit' in regula
tis et mēſuratis ſcōm q' regula vel mēſura attingit'. ſcōm autē qz
excedit' regula et ſupfluit. ſcōm autē defectū a regula ē diminutū.
In ipſa aut regula mēſura nō ē accipe mediū et extrema. Vir' aut
moral' ē circa ea q' rōne regulant'. ſic circa p'pziū obiectū. et iō p ſe
cōuenit ei eē i medio ex pte p'pziū obiecti. ſz vtr' theologia ē circa
ipſā regulā p'mā nō regulatā alia regula. ſic circa p'pziū obiectū. Et
iō p ſe et ſz p'pziū obiectū nō cōuenit vtrū theologicē eē i medio. ſed
pōt ſibi opetere p accidēs rōne ei' qd ordinat' ad principale obiectū
ſic fides nō pōt h're mediū et extrema in h' q' inſtat' p'me vitati cui
null' pōt nimis iniri. ſz ex pte cor' qd credit pōt h're mediū et extre
ma. ſic vtrū vtr' ē mediū inē duo falſa. Et ſiliter ſpes nō h'z mediū et
extrema ex pte p'ncipal obiecti: qz diuino auxilio null' pōt nimis
iniri. ſz qſtū ad ea q' cōſidit aliq' ſe adeptū p' ibi eē mediū et extre
ma. iquātū v' p'ſumit ea q' ſunt ſupra ſuā p'portionē v' deſpat' de
his q' ſit ſibi p'portidatā. Ad tertū. ſ. de diſtinctione ſpei ab ali
s vtrū theologicis. dicēdū qd vtr' aliq' theologia ex h' q' h'z deū
p obiecto cui iheret. Pōt aut aliq' aliquid rei iherere duplr. vno mō
pp ſeipſus. Alio mō iquātū ex eo ad aliū cōuenit. Charitas igit' fa
cit hoīez deo iherere pp ſeipſū volūtātē hoīs vniēs deo p affectū
amoris. ſpes aut et fides faciūt hoīez iherere deo. ſic cūidā p'ncipio
ex quo aliq' nobis pueniūt. De deo aut puenit nobis et cognitiō
vitat'. et adertio pfecte bōitat'. Fides igit' facit hoīez deo adherere
iquātū ē nobis p'ncipiū cōſcēdū vritatem. credim'. n. ea vā eē q' nō
bis a deo dicunt'. ſpes aut facit deo adherere. put ē nobis p'ncipiū
pfecte bōitat'. iquātū. ſ. p ſpes diuino auxilio iunimur ad b'itudinē
obtinēdā. Ad qūtu. ſ. de ordine ſpei ad fidē et charitatē. dicēdū qz
q' fides abſolute pcedit ſpes obiectū. n. ſpei ē bonū futurū arduum
poſſibile h'fi. Ad h' q' aliq' ſpes requirit' q' obiectū ſpei p'ponat' i
vt poſſibile. Sz obiectū ſpei ē vno mō b'itudo eterna. et alio mō au
tiliū diuini. vt ex p'dict' p'z. et vtrūq' cor' p'pōit nobis p'ſide p quā
nobis inotefcit qd ad vitā eternā poſſum' puenire. et qd ad h' pati
ē nobis auxiliū ſcōz illō heb. vii. Accedētē ad deū oī credere qz ē et
qz diligēt' ſe remuneratōz ē. vñ m'ſeſtū ē q' fides pcedit ſpes
charitatē vō pcedit ſpes vno mō. et alio mō nō. Ad cui' enidētiā
ſciēdū ē. qd duplex ē ordo. vñ qd ē ſz viā generatōis et nāe. ſz quā
ipſectū p'z ē pfecto. ali' aut ordo pfectōis ē et ſorme ſz que pfectū
nālī p'z ē ipſectō. Sz igit' p'mū ordinē ſpes ē pōz charitate: qd
ſic p'z. qz ſpes et oīs appetitū' mot' ex amore deriuat' vt ſupra b'z
bitū ē cū de paſſiōe agereſ. Amor aut qdā ē pfectus qdā ipſectū.
Perfect' qdā amor ē quo aliq' ſim ſe amat. vtpote cui aliq' vñ t
bōus. ſic hō amat amicu'. Impfect' at amor quo aliq' aliqd amat
nō ſim ipſū. ſz vt id bonū ſibi p'p' pueniat. ſic hō amat re quā cōcu
piſcit'. P'rim' aut amor dei p'tinet ad charitatē q' iheret deo ſim ſe
ipſū. ſz ſpes p'tinet ad ſecūdū amorē. qz ille q' ſperat ſibi aliqd obti
nere iſcēdit. et iō in viā generatōis ſpes ē pōz charitate. Sic. n. aliq'z
introducūt ad amādū deū p h' q' oēs recedētes ab ipſo punit et cel
ſat a pctō. vt Aug. dicit ſup p'mā car. ioh. ita etiā et ſpes introducit
ad charitatē. iquātū ſperās remunerari a deo attēdit ad amādū m
deū. et ſeruādū pcepta ei'. ſz ſz ordinē pfectōis charitas nālī pōz
ē. Et iō adueniēte charitate ſpes pfectioz reddīt. qz de amicitia
xime ſperam'. et hoc mō dicit Ambroſius q' ſpes eſt ex charitate.

De obiecto spei.

DIS. XXII.

Circa secundū principale. scilicet de obiecto spei consideranda sunt tria. Primo utrum beatitudo eterna sit obiectum spei. Secundo utrum possit aliquid sperare beatitudinem alterius. Tercio utrum possit aliquid sperare in bono mine. Ad primum. scilicet utrum obiectum spei sit eterna beatitudo. dicendum quod sicut dictum est spes de qua loquimur attingit ad deum inuites eius auxilio ad consequendum bonum sperant. oportet autem effectum esse proportionatum. ideo bonum quod proprie et principaliter a sperare debemus est bonum infinitum quod proportionatur virtuti dei adiuvantis. Nam infinite virtutis est proprium adiuvare infinitum bonum. producere hoc autem bonum est vita eterna quam frui videtur ipsi dei consistit. non enim minus aliquid a deo sperandum est quam sit ipse. cum non sit minor eius bonitas per quam bona creature coicantur quam ei essentia. ideo primum et principale obiectum spei est beatitudo eterna. Ad secundum. utrum possit homo sperare beatitudinem alterius. dicendum quod spes potest esse alii cuius dupliciter. Uno modo quod absolute. et sic est solum boni ardui ad se pertinet. Alio modo ex presumptione alterius. et sic potest esse et eorum quod ad alium pertinet. Ad cuius evidentiā sciendum est quod amor et spes in se differunt quod amor importat quandam unionem amantis ad amatum. spes autem importat quandam motum sine perfectione appetit. in aliquo bonum arduum. vnde autem est aliquid distinctum. Et ideo amor directe potest respicere alium quem si bi aliquid vult per amorem. habens eum sicut seipsum. motus autem semper est ad proprium terminum. proportionatum mobili. ideo spes respicit directe per primum bonum. non autem id quod ad alium pertinet. si presupposita vnde amoris ad alterum ita aliquid potest desiderare et sperare aliquid alteri sicut sibi. et secundum hoc aliquid potest sperare alteri vitam eternam in quantum est ei vnde per amorem. et sic est eadem virtus charitatis qua quod diligit deum. seipsum. et primum ita etiam est eadem virtus spei qua quod sperat sibi ipsi et alii. Ad tertium. scilicet utrum licite possit aliquid sperare in bono. dicendum quod spes sicut videtur est duo respicit. scilicet bonum quod obtinere intendit. et auxilium per quod illud bonum obtinet. bonum autem quod sperat obtinendum habet rationem cause finalis. auxilium autem per quod quod sperat illud bonum obtinere habet rationem cause efficientis. In genere autem utriusque cause inuenitur principale et secundarium. principale enim est finis ultimus. secundarium autem finis est bonum quod est ad finem. Similiter principale causa agens est primum agens. secundario vero causa efficiens est agens secundarium instrumentale. spes autem respicit beatitudinem eternam sicut ultimum finem. originem autem auxilium sicut primum causam inducentem ad beatitudinem. Sicut igitur non habet sperare aliquid bonum per beatitudinem sicut ultimum finem. sed solum sicut id quod est ad finem beatitudinis ordinatum. ita non licet sperare de aliquo homine vel de aliquo creatura sicut de prima causa mouente in beatitudinem. Licet autem sperare de aliquo homine vel aliquo creatura sicut de agente secundario et instrumentali per quod aliquid adiuvatur ad quicquid bonum consequenda in beatitudine ordinata. et hoc modo ad sanctos auertimur. et ab hominibus aliquid petimus. et vituperamus illi de quibus aliquid videtur non potest ad auxilium ferendum.

De subiecto spei.

DIS. XXIII.

Circa tertium principale. scilicet de subiecto spei consideranda sunt quatuor. Primo utrum virtus spei sit in voluntate sicut in subiecto. Secundo utrum sit in beatis. Tercio utrum sit in damnatis. Quarto utrum in viatoribus habeat certitudinem. Ad primum. scilicet utrum spes sit in voluntate sicut in subiecto. dicendum quod sicut ex dictis patet. habitus cognoscuntur per actus. Actus autem spei est quodam motus appetitive partis cum sit obiectum eius bonum. Cum autem sit duplex appetitus in homine. scilicet appetitus sensitivus qui videtur per irascibile et concupiscibile. et appetitus intellectivus qui videtur per voluntatem. ut supra habitum est. Similes autem motus qui sunt in appetitu inferiori cum passione. sunt in superiori sine passione. ut ex supra dictis patet. Actus autem virtutis spei non potest pertinere ad appetitum sensitivum. quod bonum quod est obiectum principale huiusmodi virtutis non est aliquid bonum sensibile. sed bonum diuinum. Et ideo spes est in appetitu superiori qui videtur per voluntatem sicut in subiecto. non autem in appetitu inferiori ad quem pertinet irascibile. Ad secundum. scilicet utrum spes sit in beatis dicendum quod subtrahendo eo quod dat speciem rei soluit species. et res non potest eadem remanere. sicut remota forma corporis naturalis non remanet idem secundum speciem. spes autem recipit speciem a suo subiecto principali sicut et cetera virtutes ut ex supra dictis patet. obiectum autem principale cuius est beatitudo eterna. secundum quod est possibilis haberi ex auxilio diuino ut supra dictum est. quod bonum arduum possibile non cadit sub ratione spei nisi secundum quod est futurum. ideo cum beatitudo iam non fuerit futura sed presentis. non potest ibi esse virtus spei. ideo spes sicut et fides euacuatur in prima. et neutrum eorum esse potest in beatis. Ad tertium. scilicet utrum in damnatis in inferno possit esse spes. dicendum quod si nomen inferni ita generaliter accipiat. quod extendatur ad locum purgatorii et limbum in quo sancti patres erant ante aduentum christi concedendum est quod in

inferno fuit spes. In existens enim in limbo erat virtus spei. cum gratia haberet gratiam facientem. nec ante mortem christi deum clare videret. Si autem dicendum est de illis qui sunt in purgatorio. quibus non illi essent certi de sua salute futura. et isti scilicet non propter hoc neganda est in eis spes fuisse. Securitas enim consequendi bonum arduum non repugnat. sed magis concordat. cum spei veniat certitudo securitatis. quod est ex parte sua. et ratione eius cui inuit. quibus speras dubitare possit. et timere de absolute securitatis rei sperate. propter liberi arbitrii libertatem et malum quod non est in existens in purgatorio. nec erat in existens in limbo. Si autem restringatur nomen inferni ad infernum damnatorum. sic dicendum quod in inferno non quod fuit spes. quod damnati ad cumulum damnationis sue certi sunt de perpetuitate sui supplicii. et impossibilitate consequendi salutem. spes autem non est respectu boni ardui. nisi absenti apperebatur ut possibile adipisci. Est enim obiectum spei bonum summe arduum apperebatur. ut ab sensu possibile adipisci. Ad quartum. scilicet utrum in viatoribus spes habeat certitudinem dicendum quod certitudo inuenitur in aliquo dupliciter. scilicet essentialiter et participative. Essentialiter quod inuenitur in vi cognitiua. Participative autem in eo quod ad vi cognitiua mouetur infallibiliter ad finem suum. sed quod modum videtur quod non certitudinaliter operatur tamquam mota ab intellectu diuino certitudinaliter mouetur vniuersum ad finem suum. et per hunc etiam modum virtutes morales certi arte dicunt operari in quantum modum nature mouentur a ratione ad suos actus. et sic etiam spes certitudinaliter tendit ad finem suum quod participas certitudinem a fide quod est in vi cognoscitiva. De vitis oppositis spei per presumptionem et desperationem require infra tertio libro.

De charitate.

DIS. XXIII.

Consequenter considerandum est de charitate. Circa quam consideranda sunt sex. Primum de charitate secundum finem. Secundo de charitate per compositionem ad subiectum. Tercio de obiecto charitatis. Id est de diligendis ex charitate. Quarto de ordine diligendorum. Quinto de actibus charitatis. Sexto de vitis oppositis. Circa primum. scilicet de charitate secundum finem consideranda sunt octo. Primum utrum charitas sit idem quod amicitia. Secundo utrum charitas sit quod creatum in anima. Tertio utrum sit virtus. Quarto utrum sit virtus specialis. Quinto utrum sit una virtus. Sexto utrum sit materia virtutis. Septimo utrum finem charitatis possit esse salus vel vita vel veritas. Octauo utrum sit forma virtutis. Ad primum. scilicet utrum charitas sit amicitia. dicendum quod secundum philosophum. viii. eth. non quilibet amor habet amicitie. sed amor quod est cum benivolentia. quod. scilicet amamus aliquem ut ei bonum velimus. Si autem res amamus non bonum velimus sed ipsam rem bonum velimus nobis. sic dicimus amare vinum aut equum vel aliquid homini non est amor amicitie. sed cuiusdam concupiscentie. Ridiculi enim est dicere quod aliquis habeat amicitiam ad vinum vel ad equum. Sed nec benivolentia sufficit ad rationem amicitie. sed requiritur quedam mutua benivolentia amantur quod amicus est amicus amicus. Talis autem mutua benivolentia fundatur super aliquam coactionem. Alio igitur fit aliquam coactionem boni ad deum secundum quod nobis sua beatitudine coicant super hac coactionem omni aliquid amicitiam fundari. de qua quod coactionem dicitur. ad corin. i. Fidelis deus per quem vocatus est in societate filii eius. Amor autem super hac coactionem fundatur et charitas. vnde manifestum est quod charitas amicitia quod est bonis ad deum. Ad secundum. scilicet utrum charitas sit quod creatum in anima. dicendum quod magister perstruit hac questione in xviii. de primi libri sententiarum. et ponit quod charitas non est aliquid creatum in anima. sed est ipse spiritus sanctus mente inbitas. nec est sua intentio quod iste motus dilectionis quo deum diligimus sit ipse spiritus sanctus. sed quod iste motus dilectionis est a spiritu sancto non mediante aliquo habitu. sic a se ipso sunt alii actus virtuosum medianibus habitibus aliarum virtutum. puta habitus spei aut fidei aut aliorum alteri virtutis. et hoc dicebat per excellentiam charitatis. sed si quis recte consideret hoc magis reducat in charitatem de trimetum. Non enim motus charitatis ita procedit a spiritu sancto mouente hominem non mente quod humana mens sit mota non et nullo modo sit principium huiusmodi motus. sicut cum aliquid corpus mouetur ab aliquo exteriori mouente. hoc enim est rationem voluntarii cuius principium in ipso est sic supra dictum est. Unde sequitur quod diligere non est voluntarium quod implicat contradictionem. cum amor de sui ratione importet quod sit actus voluntatis. Similiter etiam non potest dici quod sic moueat spiritus sanctus voluntatem ad actum diligendi sicut mouetur instrumentum. quod est si principium actus non tamen est in ipso agere vel non agere. Sic enim tolleret ratio voluntarii actus et excluderet ratio meriti. Cum tamen supra habitum sit quod dilectio charitatis est radix meriti. sed oportet quod sic voluntas moueat a spiritu sancto ad diligendum deum. quod etiam ipsa sit efficiens hunc actum. nullus autem actus perfecte producat ab aliquo potentia actiua nisi sit ei conaturalis per aliquam formam que sit principium actionis. unde deus quod omnia mouet ad debitos fines singulis rebus indidit formas per quas inclinatur ad fines sibi prestitutos a deo. et secundum hoc disponit omnia suauiter. ut videtur sap. viii. Manifestum est autem quod actus charitatis excedit nam

turā potētie volūtāt. Nisi ergo aliqua forma supaddere natura li potētie p quā inclinaret ad dilectiōis actū fm h eēt act? ille ipse/ ctior actib? naturalib? et actib? aliaz virtutū. nec eēt facilis et delectabilis. Qd p3 eēt falsum. qz nulla virt? h3 tāta inclinatioē ad suū actū sicut charitas. nec aliqūta delectabilis opat. Cui maxie necesse ē qz ad actū charitatis existat i vobis aliqū habitualis forma sup addita potētie nālī inclinās ipsam ad charitatē actū. et faciēs eā. p m pre et delectabilis opat. Ad tertiu. s. vtrū charitas sit virt? dicen dū qz act? hūani bonitate hnt fm qz regulant debita regula et mē sura. Et iō hūana virt? qz pncipiū oīz bonoz actūū hoīs cōstitit in attingēdo regulā hūanor actūū. Que qdē ē duplex vt supra dictū ē. s. hūana rō. et ipe de? vñ sicut virt? mobilis diffinit? p h qd est actus fm rōne recta. vt p3 i. i. et h. ita ē attingē deū cōstituit rōez vir tutē. sicut ēt supra dictū ē de fide et spe. Unde cu3 charitas attingit deū. qz cōiugit nos deo. vt p3 p auctoritatē Aug. in libro de morib? ecclēsie dicitis. Est virt? qz nra rectissima affectio est. cōiugit nos deo qz eū diligim? . Cōsequēs ē charitatē eē virtutē. Ad quartū s. vtrū sit virt? spālīs: dicitū qz act? et habet? spēcificānt p obiecta. vt ex supra dictis p3. p3iū aut obiectū amoris ē bonū. vt supra ha bitū ē. et iō vbi ē spālīs rō boni. ibi ē spālīs rō amoris. bonū aut oī unū iquātū ē beatitudinis obiectū. h3 spālē rōez boni. Et iō amor charitatis qz ē charitas hui? boni ē spālīs amor. vñ charitas ē spēcialis virt? . Ad qmū. s. vtrū sit vna virtus. dicitū qz charitas sic ē qdā amicitia hoīs ad deū: diuerse aut amicitiaz spēs accipiunt qdē. vno mō fm diuersitate finis. et fm h dicitur tres spēs amicitie. s. amicitia vtilis delectabilis et honesta. Alio mō fm diuersitate cōiocationis in qd? amicitie fundant. sicut alia spēs amicitie ē cōiugūcor. et alia cōiugū aut pegrinātū. Quaz vna fundat sup cōica tiōē nālī. alia sup cōiocationē ciuili vel pegrinatiois. vt p3 p phm in. viii. et h. Neutro aut istoz modoz charitas pōt diuindi in plura. Nā charitatē finis ē vñ. s. diuina bōitas. ē ē vna cōiatio beatitu dinis eterne sup quā h amicitia fundat. Cui relinquitur qz charitas ē vna virt? simplicit? nō distincta in plures spēs. Ad sextū. s. vtrū charitas sit excellētissima virtutū. dicitū qz cū bonus in hūanis actib? attingat h3 qz regulant debita regula: necesse ē qz virt? hūana qz pncipiū oīz bonoz actūū cōstitat in attingēdo hūanor actūū regulā. Est aut duplex regula humanor actūū. vt supra dictū ē. s. rō hūana. et deus. s. deus ē pma regula qua etiā hūana rō regulan da ē. Et iō virtutes theologice qz cōstitit in attingēdo illā regulā p m mō eo qz cor obiectū ē deus excellētioris virtutib? moralibus vel intellectuālibus qz cōstitit in attingēdo rationem humanā pro pter quod etiā oportet vt etiam inter ipsas virtutes theologicas il la sit potior que magis deum attingit. semper autem id quod est p se. magis est eo quod est per aliud. Fides autem et spes attingunt qd dem ipsum deū secundū qz ex ipso prouenit nobis vel cognitio ver ri. vel adeptio boni. sed charitas attingit ipsum deū vt in ipso sistat nō vt ex eo aliqd nobis proueniat. Et ideo charitas est excellētior fide et spe. et per consequēs omnibus alijs virtutibus: sicut etiā p r dētia que attingit rationē fm se ē excellētior qz alie virtutes morales qz attingunt rationē fm qz ex ea mediū cōstituit in operatio nibus vel passionibus humanis. Ad septimū. s. vtrū sine chari tate possit esse vera salus vel virtus. dicitū qz virtus ordinat ad bonū vt supra habitū est. bonū autē principaliter est finis. nā ea qz sunt ad finē nō dicunt? bona nisi in ordine ad finē. Sicut ergo duplex est finis. vnus vltimus et alius. primus. ita etiā est duplex bo nū. vnū qdē vltimū et aliud. primū et pncipale. vltimū qdē et pnci pale bonū hominis est dei fructio scdm illud ps. Mihi adherere deo bonū est. et ad hoc ordinat bō per charitatē. Bonū autē secun dariū et quasi particulare hoīs pōt esse duplex. Unū quidē qd est vere bonū vtpote ordinabile quātū in se est ad pncipale bonū qd est vltimus finis. Aliud autē est bonū apparēs et nō ver. qz abdu cit a finali bono. Sic igit p3 qz vera virt? est illa que ordinat ad pncipale bonū hoīs. sicut et p3 in. viii. p3i. dicit. qz virtus est dispo sitio pfecti ad optimū. et sic nulla vera virt? pōt esse sine charitate. Sed si accipiat virtus fm qz est in ordine ad aliquem finem parti culare. sic pōt aliqua virtus dici sine charitate inquantū ordinat ad aliqd bonū particulare. Sed si illud particulare bonū nō sit verū bonū sed apparēs. virt? etiā qz ē in ordine ad hoc bonū erit non vera virtus. sed falsa similitudo virtutis. sicut nō est vera virt? aua ro3 pndētia qua cōgitat diuersa genera locellorū. et auarorū iu sticia qua grauiū dānoz metu cōtinent alienorū. et auarorū tēpe rantia qua luxurie qz sumptuosa est cōhibet appetitū. et auarorū fortitudo. qua vt ait Ozius. per mare pauperie fugiūt p saxa per ignes. vt Aug. dicit in. iiii. libro contra Iulianū. Si vero aliud bo

num pncipale sit verū bonū. puta cōseruatio ciuitatis vel aliqd hmoi. erit qdē vā vñ. sed imperfecta nisi referat ad finale et pfectū bonū. et scdm hoc ē simpliciter vera vt. qd sine charitate esse non pōt. Ad octauū. s. vtrū charitas sit forma vtrū. dicitū qz in mor alib? forma actus attingit pncipalit? ex pte finis. Cuius rō ē qz pncipiū moralū actūū est volūtās. cui? obiectū et qz forma ē finis. sp aut ea act? cōsequit formā agētis. Cui o3 qz in moralib? id qd dat actui ordinē. dat ei etiā formā. vñ manifestū ē fm p dētia qz p char itatē ordinat actus oīz aliaz vtrū ad vltimū finē. et scdm h ipsa dat formā actib? oīz aliaz virtutū. et p tāto dicit? esse forma vtrū tum. Nam et ipse virtutes dicunt in ordine ad actus formatos.

C De charitate per comparationē ad subiectū. DIS. XXV. secundū pncipale. s. de charitate p compa rationē ad subiectū consideranda sunt octo. Primo vtrū charitas sit in voluntate sicut in subiecto. Secūdo vtrū causet in hoīe ex actib? vel ex infusioe. Ter tio vtrū infundat h3 capacitātē nālī. Quarto vtrū augeat et quō. Quin to vtrū charitas vie possit eē pfecta. Sexto de diuersis gētib? chari tatē. Septimo vtrū charitas possit diuindi. Octauo vtrū hīa semel possit amitti. Ad pmiū. s. vtrū charitas sit in volūtate sic in subie cto: dicitū qz cū duplex sit appetit? . s. sensitiu? et intellectiu? . qd of vo luntās. vtrūqz obiectū ē bonū: s3 diuersimode. nā obiectū appeti tus sensitiui ē bonū p sensu apprehēsiū. obiectū vō appeti? itelle ctui vel volūtāt ē bonū sub cōi rōne boni. put ē apprehēsiū ab intellectu. charitatē aut obiectū nō ē aliqd bonū sensibile. s3 bonū diuinū qd solo intellectu cognoscit. Et iō charitatis subiectū nō est appetit? sensitiu? sed appetit? intellectiu? . i. volūtās. Ad scdm. s. vtrū sit in hoīe ex infusioe. dicitū qz charitas est amicitia hoīs ad deū fundata sup cōiocationē bñtūdinis eterne. hec aut cōiatio non est scdm bona nālīa. sed h3 dona gratuita: qz vt of Ro. vi. Bñtā dei vita eterna. vñ et ipsa charitas facultates nāe excedit. Nō aut exce dit nāe facultatē nō pōt esse neqz nālē neqz p potētiās nālēs acqsi tum: qz naturalis effectus nō transcendit suā cām. vnde charitas nō pōt neqz naturaliter nobis inesse neqz p vires naturales est ac quisita. s3 p infusione spūs sancti qz est amor patris et filij cui? pnci patio in nobis ē ipsa charitas creata sicut supra dictum est. Ad tertiu. s. vtrū infundat fm capacitātē naturalī. dicitū qz quanti tas vniuersiūqz dependet a p3ia cā rei. qz vniuersaliū causa ef fectū maiorē. pducit charitas aut cū supercedat pportionem na ture humane vt dictū est. nō dependet ex aliq naturali virtute: sed ex sola gratta spūs sancti cā infundentis. Et iō quantitas charitatis nō depēdet ex cōditione nature. vel ex capacitāte naturalis virtutis. s3 solū ex volūtate spūs sancti distributis sua dona. put vult. vñ et aplūs dicit ad ephe. iiii. Vniūqz vñm data ē grā h3 mēsurā donatōis christi. Ad qmū. s. vtrū charitas augeat. dicitū qz cha ritas vie pōt augeri. sic dicit Aug. sup. Ioh. Charitas meret auge ri vt aucta mereat et pfiat. Et h. n. dicimur eē viatores qz in deū tē dim? qd ē vltim? finis nre bñtūdinis. In hac aut vita tāto magis p cedim? quāto deo magis appropinquim? . cui nō appropinquat passi bus corpis s3 affectib? mēt. hāc aut p pndatē facit charitas. qz p ipsam mēs deo vnif. et iō de rōne charitatē vie ē vt possit augeri. si enī nō posset augeri iā cessaret vie pcessus. Et iō aplūs charitatez viā noiat dicens. i. cor. xii. Adhuc excellētiorē viā vobis dēmostrō. Dixerūt aut qdā charitatē fm suā essentiā nō augeri. s3 solū fm ra dicationē in subiecto vl fm feruorē. sed hī p3ia vocē ignorauerūt Cū enī sit accidēs. ei? eē ē inesse. vñ nō ē aliqd aliqd s3 essentiā au geri qz eā magi iesse subiecto. qd ē eam magi radicari in subiecto. Silitur etiā ipsa essentiā ē vt? ordinata ad actū. vñ idē ē ipsa au geri fm essentiā. et ipsa h3 bre efficacā ad pducēdū seruētōis oīle ctiōis actū. Augēt g? essentialit? nō qdē ita qz eē icipiat vel eē oēs nat in subiecto. s3 ita qz magi i subiecto eē icipiat. Cū aut augeat p additionē vel quō. sciēdū qz oīs additio ē aliquid ad aliqd. vñ iō additioe. o3 saltē pntelligē distinctionē eoz quoz vnū addit? altes ri an ipsā additionē. Si igit charitas addat charitati. o3 p3iūpōi charitatē additā vt distinctā a charitate cui addit. nō qdē ex neces sitate h3 eē: s3 saltē h3 intellectū. Posset. n. de etiā quantitatē corpālē augere addēdo aliquā magnitudinē nō p3i? existēte. s3 tūc causatā qz quīs nō fuerit p3i? in rerū nā. h3 tū in se. vñ eius distinctio intel ligi possit a quantitate cui addit. Si igit charitas addat charitati oporteret p3iūponere ad min? h3 intellectū distinctionē vnius cha ritatis ab alia. Distinctio aut informis est duplex. vna quidem fm specie. alia fm numerū. Distinctio quidē fm specie in habitibus ē fm diuersitatem obiectoz. Distinctio vero fm numerū est h3 di uersitatē subiecti. Potest igit contingere qz aliqz habitus p addi

tionē augeat' dū extēdit ad qdā obiecta ad q p prius se nō extēdebat. et sic augeat' scia geometrie in eo q de de nono incipit scire aliq geometralia q prius nesciebat. **Hoc** aut non pōt dici de charitate. qz ē minima charitas extēdit se ad oīa illa q sūt ex charitate viliū gēda. **Nō** ergo talis additio i augmēto charitat' pōt itelligi p'sup' posita distinctiōe fm specie charitatis addite ad eā cū supaddit'. **Reliq'** ergo q' si fiat additio charitatis ad charitatē q' h' sit p'sup' posita distinctiōe fm nūc' q' ē fm diuersitatē subiectoz. sicut albe do augeat' p hoc q' albu addit' albo. q'uis hoc augmēto nō fiat aliū qd magis albu. s' hoc in p'posito dici nō pōt. qz subiectū charitat' nō est nisi mens rōnalis. vnde tale charitatis augmētū fieri nō pōt nisi p hoc q' vna mēs rōnalis alteri adderet. qd ē ipossibile q' uis ēt si ēt possibile tale augmētū faceret maiore diligētē aiām. nō autē magis diligētē. **Relinq'**ur ergo q' nullo mō charitas auget' p' additiōē charitatis ad charitatē sicut qdā ponit'. **Sic** er charitas augeat' solū p hoc q' subiectū magi ac magis p'ticipat' charitatē. i. scdm q' magis reducitur in actus illius. et magis subdit' illi. **Dic** enī ē modus augmētū p'prius cuiuslibet forme q' itendit'. eo q' essehuiusmodi forme totaliter cōsistit in eo qd libet' susceptibili. **Et** ideo cū magnitudo rei cōsequitur esse ipsius formā esse maiore. h' est eā magis inesse susceptibili. nō autē aliā formā aduenire. h' enī ēt si forma haberet aliquā q'stitatē ex seipsa non p cōpationē ad subiectū. **Sic** igit' ē charitas augeat' p hoc q' intēdit' in subiecto. et hoc est ipsam augeri fm essentia. nō autē p hoc q' charitas addat' charitati. **Sicut** ē in augmēto q'statis corpalis. Quātitas enī cor poralis h'z aliqd inquantū est q'statis. et aliqd inquantū ē forma acci dētalis. Inquantū ē q'statis h'z q' sit distinguibilis fm situ vel f'z nūc' me. **Et** ideo hoc mō cōsiderat' augmētū magnitudinis p additōē vt p'z in aialibus. inquantū vero est forma accidētalis est distinguibilis locū fm subiectū. et scdm hoc h'z p'p'riū augmētū sicut alie for me accidētales p modū intētionis eius in subiecto. sicut p'z in his q' rare sūt. vt pbat p'bs in. iiii. p'bs. **Et** similiter etiā sciētia h'z q'st' tatē inquantū est habitus ex parte obiectoz. et sic augeat' p additiōē nē inquantū aliq's plura cognoscit. h'z etiā quātitatē inquantū est quedā forma accidētalis ex eo q' inest subiecto. et scdm hoc augeat' in eo qui certius eadem scibilia cognoscit nūc' q' prius. **Similiter** etiā ē charitas habet dupplicem quantitatē. sed sic secundū eā que est ex parte obiecti non augetur. vt dictum est. vnde relinquit' q' per solam intentionem augeatur. **Item** attende q' prima infusio charitatis importat mutationem secundum habere et non habere. ideo oportet q' aliqd adueniat q' prius nō inuit. sed augmentatio charitatis importat mutationem scdm minus habere aut magis. et ideo non oportet q' aliquid inest qd prius nō inuit. sed q' magis inest q' prius minus inerat. et hoc ē qd facit deus charitatē augeudo. s' q' magis inest et q' pfectius similitudo spūsancti p'cipet' in aia. **Nec** ē itelligēdū q' augmētū charitatis sit cōtinuū. ita q' q' libet' actus augeat' charitatē. qz augmētū spūale charitatis quodā modo simile est augmēto corpali. Augmētū aut corpale in anima libus et plātis nō ē motus cōtinuus. ita. s' q' si aliqd tantū augeat' in tāto tpe. necesse sit q' p'portionaliter in qualibet tpe illius tēporis aliqd augeat' sicut cōtingit in motu locali. s' p aliqd tēpus natu ra operat' disponsē ad augmētū et nihil augens in actu. et postmo do. p'ndit in effectu id ad qd disposuerat augeudo aial vel plantaz in actu. **Ita** etiā nō quolibet actu charitatis charitas actu augeat'. sed quilibet actus charitatis disponit ad charitatis augmētū in quantū ex vno actu charitatis hō reddit' p'mptior itez ad agēdū fm charitatē. et habilitate crescēte hō p'p'riū in actū seruatiōē dile ctionis quo conet' ad charitatis pfectū. et tūc charitas augetur in actu. **Hinc** autē charitatis augmēto nullus terminus p'figi pōt in via. nūq' enī tantū augeat' qn amplius possit augeri. **Terminus** enī in augmēto alicuius forme pōt p'figi tripliciter. **Uno** mō ex ratiōe ipsius forme que habet terminatā mensurā ad quā cū pue tū fuerit nō pōt vltra p'cedi in forma. sed si vltra processum fuerit peruenit ad aliā formā. sicut patet in pallore cuius terminos p cōtinuā alterationē aliquis trāsit vel ad albedinē vel ad nigredinem pueniēs. **Alio** mō ex pte agētis cuius virtus nō se extēdit ad vltē rius augeūdū formā in subiecto. **Tertio** mō ex pte subiecti qd nō ē capax amplioris pfectiōis. **Nullo** autē horū modoz imponit' termi nus augmēto charitatis in statu vie. ipsa enī charitas fm rationēz p'p'rie speciei terminū augmētū nō habet. **Est** enī participatio que dā infinite charitatis que est spiritus sanctus. **Similiter** etiā cau sa augentis charitatē ē infinite virtutis. s' deus. **Similiter** et ex pte subiecti terminus huius augmēto p'figi nō pōt. qz semp charitate crescēte sup' excrescit humilitas ad alterius augmētū. vnde relin

quit' q' charitat' augmēto nullus termin' p'figi possit in hac vita. **Ad** quintū. s' vtrū charitas vie possit ēē pfecta. dicendum q' pfe ctio charitatis pōt itelligi dupl'r. **Uno** mō ex pte diligibilis. **Alio** mō ex pte diligētis. **Ex** pte qdē diligibilis pfecta ē charitas. vt oili gas aliqd quātū diligibile ē. **De** aut ē tātu diligibil' quātū bon' ē bonitas aut ei' ē infinita. vñ infinite diligibilis ē. **Nulla** aut creatu ra pōt ēī infinite diligere cū libet' vñs creata sit finita. vñ p hunc modū nullū creaturē pōt charitas ēē pfecta. sed solū charitas dei q' seipsum diligit. **Ex** pte vō diligētis charitas dicit' ēē pfecta. qn ali qd fm totū suū posse diligit. qd qdē trāgit tripliciter. **Uno** mō sic q' totū cor hois actualiter semp ferat' in deū. et hoc ē pfectio chari tatis patrie. q' nō est possibilis in hac vita in q' ipossibile est pp' hū mane vite infirmitate semp actu cogitare de deo et moueri dilecti one ad ipsū. **Alio** mō vt hō studiū suū deputet ad vacādū deo et reb' diuinis. p'missis aliis nisi quātū necessitas p'ntes vite redit' et ista ē pfectio charitatis q' ē possibilis i via. nō tñ est cōis oibus charitatē h'ntib'. **Tertio** mō ita q' humiliter aliquis totū cor suūz ponat in deo. ita. s' q' nihil cogitet vel velit qd sit diuine dilectioni contrarium. et hoc ē pfectio cōis oibus charitatē h'ntib'. **Ad** sex tū. s' de gradib' charitat' videt' q' ē charitas incipiēs. p'ficiēs et pfecta. **Sciēdū** q' augmētū charitatis cōsiderari pōt q'stū ad aliqd p' militer corpalis hois augmēto. qd quidē q'uis in plurimas ptes distingui possit. h'z tñ aliq's determinatas distinctiōes siue deter minatas actiōes vñ studia ad que hō pducit' p augmētū. **Sic** isan tilis etas dicit' anteq'z habeat vñm rōis. postea aut' distinguit' ali us stat' hōis qn iam incipit loqui et rōne vñ. **Tertius** stat' ei' p'ubertatis qn iaz incipit posse generare et sic inde quousq' pueritia tur ad pfectū. **Ita** etiā diuersi g'dus charitatis distinguunt' fm di uersa studia. ad qd hō pducit' p charitat' augmētū. **Nā** p'mo qdē in cūbit hōi studiū p'ncipale ad recedēdū a peccato. et resistēdū oīu p'fēctis ei'. que in hū charitatis mouet'. et hoc p'inet ad incipiē tes in quib' charitas ē nutriēda et fouēda ne corrūpāt'. **Scdm** autē studiū succedit vt hō p'ncipaliter intēdat ad hoc q' in bonis p'ficiat' at. et hoc studiū p'inet ad p'ficiētes q' ad hoc p'ncipaliter intēdunt vt in eis charitas p augmētū roboret'. **Tertiu** aut studiū est vt hō ad hoc p'ncipaliter intēdat vt deo inhereat et eo fruatur. et hoc p'inet ad pfectos. qui cupiūt dissolui et ēē cū christo. **Sic** etiā videm' in motu corporeali. q' p'mū est recessus a termino. scdm aut' est app'ro pinctio ad aliū terminū. tertiu aut' qes in termino. **Ad** septimū scz vtrū charitas possit diminui. dicendū q' quantitas charitatis quā h'z in cōpatione ad obiectū. p'p'riū minui nō pōt. sicut nec au geri vt supra dictū est. **Sic** aut augeat' fm quātitatē quā h'z p' opati onē ad subiectū. h'z q' cōsiderare vñ ex hac pte diminui possit. si autē te diminuat' o'z vel q' diminuat' p aliqū actu vel p solā cessationē ab actu. **Per** cessationē quidē ab actu diminuit' vñtes ex actib' acquisite. et qnq' etiā corrūpūt'. vt supra dictū est. **Un** de amī cicia p'bs dicit' in. viii. ethi. q' multas amicitias inappellatio soluit id est nō appellare amici. et nō colloqui ei. sed hoc iō ē. qz cōserua tio vñiūscuiusq' rei depēdet ex sua cā. **Causa** aut vñtus acquisite ē act' humanus. vñ cessant' humanis actib'. vñtus acq'sita dimi nuat' et tandē totaliter corrūpūt'. sed hoc in charitate locū nō h'z q' charitas nō causat' ab humanis actib'. sed solū a deo vt supra di ctū est. vnde relinquit' q' etiā cessante actu. ppter hoc nec dimi nutur nec corrūpuit' si desit peccatū in ipsa cessatione. **Relinquit'**ur ergo q' diminutio charitat' nō possit causari nisi vel a deo vel ab aliquo peccato. **A** deo quidē nō causat' aliq's defectus in nobis nisi per modū pene scdm q' subtrahit gratiā in penā peccati. vnde nec ei competit diminuire charitatē nisi p modum pene. **Pena** au tem debet peccato. vnde relinquit' q' si charitas diminuat' q' cā diminutionis ei' sit peccatū vel effectiue vel meritorie. **Neutro** autē mō peccatū mortale diminuit charitatē. sed totaliter corrūp uit ipsam. **Effectiue** qz omne peccatū mortale contrariat' charitati vt infra dicit'. et etiā meritorie. qz qui peccādo mortalit' aliquid cō tra charitatem agit dignū est vt deus ei subtrahat charitatem. **Si** militer etiā nec per peccatū veniale charitas diminui pōt. neq' ex fectiue neq' meritorie. **Effectiue** quidem non. qz ad ipsam charita tem nō attingit. **Charitas** enī est circa finē vltimū. **Veniale** autem peccatū est quedā inordinatio circa ea que sunt ad finē. non autēz diminuit' amor finis ex hoc q' aliq's inordinatiōē quandā cōmit tit circa ea que sunt ad finē. sicut aliq' cōtingit q' aliq' infirmū mlti tū amātes sanitatē. inordinatiōē tamē se habet circa. **Piete** obserua tiōē. **Sicut** etiā in speculatiuis falsē opiniones circa ea q' p'educū tur ex principiis non diminuit' certitudinem principior. **Similiter** etiā veniale peccatū nō meret' diminutionē charitatis. **Cū** n. ali

quis delinquit in minori. nō meret detrimētū pati in maiori. De
quā nō plus se auertit ab hōie q̄ hō se auertit ab ipso. unde q̄ inor
dinate se bz circa ea q̄ sūt ad finē. nō meret detrimētū pati i chari
tate p quā ordinat ad vltimū finē. unde dīcēs q̄ charitas nul
lo mō diminiui possit directe loquēdo. pōt tñ indirecte loquēdo dī
ci diminiui charitatis dīpō ad corruptiōes ipsi. q̄ fit vel p pecca
ta venialia vlt ēt p celsatōes ab exercitio opoz charitatē. Ad octa
mū. s. vtrū charitas iemel habita possit amitti. dicēdū q̄ p charitas
tē spūs sancti in nobis habitat. vt ex supra dicti p3. Triplicē q̄ poss
sum? cōsiderare charitatē. Vno mō ex pte spūs sancti mouēt aīam
ad diligēdū deū: et ex hac pte charitas ipeccabilitatē bz ex virtute
spūs sancti q̄ infallibilē. opaz q̄cūq̄ voluerit. vñ ipso sibilē ē hō duo
simul esse vera. q̄ spūs sancti? alique velit mouē ad actū charitatis:
et q̄ ipe charitatē amittat peccādo. Nā donū p̄seueratiē cōputat
iter beneficia dei. q̄b? certissime liberant q̄cūq̄ liberant. vt Aug.
dicit i libro de pdest. scōz. Alio mō pōt cōsiderari charitas f3 ppi
am rōnē. et sic charitas nō pōt nisi id q̄ p̄inet ad charitatē rōnē.
Unde charitas nullo mō pōt peccare. sicut nec calor pōt infrigida
re. Et sic etiā iniusticia nō pōt bonū facere. vt Aug. dicit i libro de
sermōe dñi in mōte. Tercio mō pōt cōsiderari charitas ex pte subie
cti q̄ ē veribile fm arbitrij libertatē. Pōt autē attēdi cōpātio cha
ritatis ad hō subiectū: s. fm vniuersalē rōnē quo cōpaz forma ad
māz. et f3 spālē rōnē quo cōpaz habit? ad potētiā. Est autē de rōe
forme q̄ fit in subiecto amissibilis q̄ nō replet totā potētiālitatē
materie. sicut p3 in formis generabilibz et corruptibilibz. q̄ mā boz
sic recipit vna formā q̄ remanet in ea potētiā ad aliā formā q̄ nō
replet. tota potētiālitatē materie p vna formā. et iō vna forma pōt
amitti p acceptiōē alteri. s. forma corpis celestis. q̄ replet totāz
materie potētiālitatē. ita q̄ nō remanet i ea potētiā ad aliā formāz
inamissibiliter. Sic igit charitas patrie q̄ replet totā potētiā
tatē rōnalis mētis inquantū. s. hōis actualis motus ei? referē i deū
inamissibiliter habet. Charitas autē vie nō sic replet potētiālitatē
sui subiecti. q̄ nō semp actu ferē i deū. unde q̄i actu i deū nō ser
tur pōt aliqd occurrere p q̄ charitas amittat. habitui vō ppiū ē
vt inclinet potētiā ad agēdū. q̄b? vniuersalē habitui inquantū facit id
videri bonū q̄ ei cōuenit. malū autē q̄ ei repugnat. sic. n. gustus
diuincat lapozes fm suā dispositionē. ita mēs hōis diuincat de
aliquo faciēdo fm habitualē suā dispositionē. vñ et plbz dicit i ter
tio ethico. q̄ qualis vniūsq̄ ē. talis finis videt ei. Vbi ergo chari
tas inamissibiliter habet. vbi id q̄ vniuersalē charitati nō pōt videri
nisi bonū. s. in patria. vbi de? p essentia videt q̄ ē ipa essentia boni
tatis. et iō charitas patrie amitti nō pōt. Charitas autē vie in cuius
statu nō videt ipsa essentia bonitatis dei. pōt amitti. Amittit. n. p
actu cuiuslibet peccati mortalis. q̄ cū nullo peccato mortali stare
pōt. Vñ enī cōtrariū p aliud dñū supueniens remouet. Quilibet
autē act? peccati mortalis. cōtrariū charitati fm ppiā rōnē q̄ cōsi
sit in hō q̄ deus diligit sup oīa. et q̄ hō totalitē se illi subijciat oīa
sua referēdo in ipsum. Est igit de rōne charitatis vt sic diligit deū
q̄ in oib? velit se ei subijcere. et pceptoz ei? regulā i oib? seq. Quic
qd enī cōtrariū pceptis ei? manifeste dñāz charitati. unde de se bz
q̄ charitatē excludere possit. et siqd charitas eēt habit? acq̄sit? ex
virtute subiecti depēdēs. nō oportet q̄ statū p vñū actū dñū tol
leret. Act? n. nō directe dñāz habitui. s. actui. Cōseruatio autē ha
bit? in subiecto nō requirit cōtinuitatē act? vñ ex supueniēte dñō ac
tu nō statū habit? acq̄sit? excludit. S3 charitas cū sit habit? iusūz
depēdet ex actiōe dei infundētis. q̄ sic se bz in iusūsiōe et cōseruatiōe
charitatis. sicut sol in illuminatiōe aeris vt dictū ē. et ideo sicut lux
men statim cessaret esse in aere. si aliquod obstaculū opponeret il
luminatiōi solis. ita ē charitas statim cesset esse in aīa. q̄i aliqd
obstaculū ponitur influentiē charitatis a deo in aīam. Manifestū
est autē q̄ p quodlibet peccatū mortale q̄ diminiui pceptis cō
trariāz. ponit predictē infusioni obstaculū. q̄ ex hoc ipso q̄ hō eli
gēdo p̄fert peccatū diuine amicitie que requirit vt deū volūtatē
sequamur. cōsequēs ē vt statū p vñū actū peccati mortalis habit?
charitatis p̄dāz. Unde et Aug. dicit. viij. sup gen. ad litteraz. q̄ hō
deo sibi p̄sente illuminat. absente autē cōtinuo tenebat: a quo non
locoz interuallis. sed volūtatē auersiōe discedit. Nec te moueat
qd dicit Orig. in p̄archon. S3 aliqui fatietas capit aliquē ex his
q̄ in summo pfectoz cōstitunt gradu. non arbitror q̄ ad subitum
quis euacuet aut decidat. sed paulatim p ptes decidere necesse
est. Hoc enī verbū Orig. sic est intelligēdū q̄ hō qui ē in statu per
fecto nō subito pcedit in actū peccati mortalis. sed ad hoc disponi
tur per aliquā negligētiā pcedentē. unde et peccata venialia dīcūt
eīse dispositiō ad mortale. sicut supra dictū est. Sed tñ per vñū

actū peccati mortalis si eū cōmiserit decidit charitate amissa. s. q̄
ipe subdit si aliqd bzēis lapsus acciderit et cito resipiscat. nō peni
tus ruere videt. Pōt aliter dici q̄ ipse itelligit eū penit? euacuari.
et decidere q̄ sic decidit vt ex malicia peccet. q̄ nō statū in viro p̄
cto a p̄ncipio cōtingit. Itē nō moueat q̄ dicit Leo papa in iernōe
de passione petri alloquēs. vidit in te oīs nō fidē incertā. nō vile
ctiōē auersāz. sed cōstātiā fuisse turbatā. abūdaui flet? vbi nō de
fecit affect? effect? charitatis lauit vba formidinis. Et hoc forte
Bern. accepit q̄ in petro dixit nō fuisse charitatē extictā sed sopi
tā. S3 ad hoc dicēdū est q̄ charitas amittit duplici. Vno mō dire
cte p actualē cōtēptū. et hoc mō petrus charitatē nō amisit. Alio mō
indirecte q̄i cōmittit aliqd cōtrariū charitati. ppter aliquā passionē
cōcupiscētiē vlt timorē. et hoc mō petrus? S3 charitatē faciēs charita
tē amisit. sed eā cito recuperat. Sic igit p3 q̄ charitas p vñū pecca
tū mortale amittit. nō sic autē fides et spes. q̄ charitas ipozat vñū
nē quādā ad deū. nō autē fides neq̄ spes. De autē peccatū mortale
cōsistit in auersiōe a deo. vt supra dictū ē. Et iō de peccatū mortale
nō cōtrariāz fidei vel spei. sed qdā determinata peccata p que habi
tus fidei et spei tollit. sicut et p oē peccatū mortale habet charitatē
unde patz q̄ charitas nō pōt remanere informis cū sit vltima for
ma virtutū et hoc q̄ respicit deū in rōne finis vltimi vt dictū est.

De obiecto charitatis.

DIS XXVI.

Quartū principale. s. de obiecto charitatis cō
siderāda sunt decem. Primo vtrū solus de
us sit et charitate diligēdus vel etiam primus. Scōo
vtrum charitas sit ex charitate diligēda. Tercio vtrum
creature irrationales. Quarto vtrū hō possit seipsum et charitate
diligere. Quinto vtrum peccatores sint ex charitate diligēdi. Sex
vtrum impeccatores seipfos diligant. Septimo vtrū inimici sint
ex charitate diligēdi. Octauo vtrum sint eis signa amicitie et bē
benda. Nono vtrū angeli sint ex charitate diligēdi. Decio de cō
miratione diligēdoz. Ad primū. s. vtrū solus deus sit et cha
ritate diligēdus. dicēdū q̄ sicut supra dictū est. habit? non diuer
sificat nisi ex hoc q̄ variat specē actus. oīs enī act? vñū? speciei ad
eundem habitū p̄inet. Cū autē species act? ex obiecto sumatur fm
formalē rationē ipsius. necesse est q̄ idē specie sit actus qui fertur
in rationē obiecti et q̄ fert in obiectū sub tali rationē: sic ē eadē spe. ie
visio qua videt lumē. et qua videt color scdm luminis rationē:
ratio autē diligēdi. primū deus ē. hoc enī debemus in primo dili
gere vt i deo sit. Unde manifestū est q̄ idē specie act? ē quo diligit
tur deus. et quo diligit? prim? et pp hoc habit? charitatē nō solū se
extēdit ad dilectionē dei. s3 etiā ad dilectionē p̄imi. Ad scōz. s.
vtrū charitas sit ex charitate diligēda. dicēdū q̄ charitas amor q̄
dā ē. amor autē ex nā potētiē cui? ē act? bz q̄ possit supra seipsum
reflecti: q̄ enī volūtat? obiectū ē bonū vniuersalē: quicqd sub rōne
boni cōmet pōt cadere sub actu volūtatē. et q̄ ipsūz velle ē qdā
bonū: pōt velle se velle. sic etiā et itellet? cui? obiectū ē vñū itelligit
se itelligere: q̄ hō ē etiā quoddā vñū. s3 amor etiā ex ratioē. p̄prie
speciei bz q̄ supra se reflectat. q̄ ē spōtane? mot? amāt in amātū
vñū ex hoc ipo q̄ amat aliqd amat se amare. S3 charitas. vñū nō ē
simplex amor. s3 bz rōez amicitie. vt supra dictū ē. Per amicitia at
amat aliqd dupl. vñū mō sic ipse amic? ad quē amicitia habet?
et cui? bona volum? Alio mō sic bonūz qd amico volum? et hō mō
charitas p charitatē amat. et nō pmo. q̄ charitas ē illud bonū qd
optam? oib? quos ex charitate diligim? et eadē rō ē de b̄itudine
et de alijs vñūz. Ad tertiū. s. vtrū creature irrationales sint ex cha
ritate diligēde. dicēdū q̄ charitas ē amicitia qdā. Per amicitia at
amat. Vñū qdē mō amic? ad quē amicitia habet. Alio mō bōa q̄
amico optam? P̄mo igit mō nulla creatura irrational? pōt ex chari
tate amari. et hō triplici rōne: q̄rū due p̄tinet cōiter ad amicitia q̄ ad
creaturas irrationales hēri nō pōt. P̄mo qdē: q̄ amicitia ad eū ha
bet? cui volum? bonū. nō autē p̄prie possim? velle bonū creature ir
rationali: q̄ nō ē ei? p̄prie hēre bonū: s3 solū creature rationali: q̄ ē oīa
vñū bono qd bz p libez arbitriū. Et iō plbz oīē in. i. phi. q̄ b̄mōi
reb? nō dicim? aliqd b̄i vñū male cōtingere nisi f3 siliūdinē. Scōo
q̄ oīs amicitia fundat sup aliquā cōicōationē vite. m̄bil. n. ē ita p
p̄mū amicitia sic bona vite. vt p3 p plbz in. viij. ethi. Creature autē ir
rationales nō p̄t cōicōationē hēre in vita b̄iana q̄ ē fm rōez. vñū ē
nulla amicitia pōt hēri ad creaturas irrationales nisi forte fm mē
thaphorā. Tercia rō ē. p̄prie charitati: q̄ charitas fundat sup cōi
cōtiōē b̄itudinis eterne. cui? creatura irrationalis capax nō est. Vñ
amicitia charitatis nō pōt hēri ad creaturā irrationalē. Possunt ta
men ex charitate diligi creature irrationales. sicut bona que alijs
volum? inquantū. s. ex charitate volum? eas cōseruari ad bonū.

re dei et utilitate hominum. et sic est ex charitate de eas diligere. **Ad** quartum. si vult homo ex charitate seipsam possit diligere. dicendum quod cum charitas sit amicitia quodammodo sicut dicitur. dupliciter possumus de charitate loqui. Uno modo sub ratione amicitie. et sic dicendum est quod amicitia proprie non habet ad seipsam aliquid maius amicitia. quia amicitia unionem quodammodo importat. Dicit enim Dionysius. quod amor est virtus unitiva. Unicusque autem ad seipsum est unitas quod est potior unione. unde sicut unitas quod est potior est principium unionis. ita amor quo quis diligit seipsum est forma et radix amicitie. In hoc enim amicitiam habemus ad alios quod ad eos nos habemus sicut ad nos ipsos. Dicitur enim in ix. et ibi. De amicitia quod sunt ad alterum venerunt ex his quod sunt ad seipsum. Sicut est de principijs non habet scientia. si aliquid maius. scilicet intellectus. Alio modo possumus loqui de charitate secundum proprietatem rationis ipsius. puta. si est amicitia hominis ad deum principaliter. et ex consequenti ad ea quod sunt deum. iterum quod est et ipse homo quod charitate habet. et sic inter cetera quod ex charitate diligit quod ad deum pertinentia. seipsam et ex charitate diligit id est animam suam. De corpore autem proprio distinguendum est. Potest enim corpus nostrum considerari dupliciter. uno modo secundum se ipsum. alio modo secundum corruptionem culpe et peccati. Natura autem corporis nostri non est a malo principio creata. ut manichei fabulantur. sed est a deo. unde possumus eo vti ad servitium dei. secundum illud Romanorum vi. Exhibete membra vestra arma iusticie deo. Et id ex dilectione charitatis quod diligimus deum debemus etiam corpus nostrum diligere. si inspectione culpe et corruptionis peccati in corpore nostro diligere non debemus. sed potius ad eius remotionem anhelare desiderio charitatis. Licet autem corpus nostrum deo frui non possit cognoscendo et amando ipsum. tamen per opera quod per corpus agimus ad perfectionem dei fructum possumus venire. unde et ex fructu deus ante redit quod beatitudo ad corpus. scilicet sanitatis et incorruptionis vigor. unde Augustinus dicit in epistola ad dyascoz. Et id quod corpus aliquo modo est princeps beatitudinis potest dilectione charitatis amari. **Ad** quintum. si vult peccatores sint ex charitate diligere. dicendum quod in peccatores duo potest considerari. scilicet anima et culpa. Secundum animam quod deus homo beatitudinis. super cuius conformationem charitas fundatur ut supra dictum est. et id secundum animam suam scilicet ex charitate diligendi. si culpa eorum deo odia. et est beatitudinis impedimentum. unde si culpa quod deo adversantur sunt odia dei quod peccatores. et per materiam et per peccatum. unde habet Luce. xiii. Debemus in peccatores odire quod peccatores sunt. et diligere quod homines sunt beatitudinis capaces. et hoc est vere eos ex charitate diligere per deum. **Ad** sextum. si vult peccatores seipsos diligere. dicendum quod amare seipsam. uno modo est de oibus. alio modo proprium bonorum. tertio modo proprium est malorum. De primo aliquid amari id quod seipsam esse estimat. hoc est de oibus. Non autem dicitur aliquid esse dupliciter. Uno modo secundum substantiam et nomen. et secundum hoc omnes estimant bonum esse se id quod sunt. scilicet anima et corpus esse oppositos. Et sic est de oibus bonis et mali diligunt seipsos in quantum diligunt sui ipsorum conservationem. Alio modo dicitur bonum aliquid esse secundum principalem. sicut princeps civitatis dicitur esse civitas unde quod princeps facit dicitur civitas facere. Sicut autem non omnes estimant se esse id quod sunt. Principale enim in homine est mens rationalis. secundum animam autem est natura sensitiva et corporalis. quorum primum apostolus notat interiore homine. secundum exterior. unde patet. i. ad cor. v. Boni autem estimant principale in seipsis rationale naturam suam interiore hominem. Unde secundum hoc estimant se esse id quod sunt. mali autem estimant principalem in seipsis naturam sensitivam et corporalem. scilicet exterior hominem. unde de non recte cognoscere seipsos non vere seipsos diligunt. sed tamen diligunt id quod seipsos esse reputant. boni autem vere cognoscere seipsos vere seipsos diligunt. Et hoc probatur per philosophum in ix. et ibi. per quinquem quod sunt amicitie proprie. Unusquisque enim amicus quod primo vult suam amicitiam esse et vivere. Secundo vult ei bona. Tertio operatur bona ad ipsum. Quarto coniungit ei delectabilem. Quinto concordat cum ipso quasi in eis delectatus et contristatus. et secundum hoc boni diligunt seipsos quantum ad interiore hominem. quod etiam volunt seipsos servare in sua integritate. et optant ei bona eius que sunt bona spiritualia etiam ad assequenda opera impediunt. et delectabiliter ad eorum proprium redeunt. quod ibi inveniunt et bonas cogitationes in presenti. et memoriam bonorum preteritorum. et spem futurorum bonorum. ex quibus delectatio causatur. Similiter etiam non patiuntur in seipsis voluntatis dissensionem. quod tota anima eorum redit in unum. Contrario autem mali non volunt conservare integritatem interioris hominis. neque appetunt spiritualia eius bona neque ad hoc operantur. neque delectabile est eis secundum coniungere redeundo ad eorum. quod inveniunt ibi mala et presentia et preterita et futura que abhorrent. Neque etiam sibi ipsis concordant propter conscientiam remordentem. secundum illud psalmi. Argua te et statuta contra faciem tuam. Et per eadem probatur quod mali amant seipsos secundum corruptionem exterioris hominis. sic autem boni non amant seipsos. **Ad** septimum. si vult inimici sint ex charitate diligendi. dicendum quod dilectione inimicorum potest tripliciter considerari. Uno quidem modo ut inimici diligantur in quantum sunt inimici

et hoc est perversum. et charitati repugnans. quod hoc est diligere malum alterius. Alio modo potest accipi dilectione inimicorum quantum ad nomen. scilicet in vniuersali. et sic dilectione inimicorum est de necessitate charitatis. unde. scilicet aliquid quod diligens deum et primum ab illa generalitate dilectionis primi inimicos suos non excludat. Tertio modo potest considerari dilectione inimicorum in speciali. unde. scilicet aliquid in speciali moueat motu dilectionis ad inimicum. et istud non est de necessitate charitatis absolute. quod nec est moueri motu dilectionis in speciali ad quoslibet homines singulares est de necessitate charitatis. quod hoc est impossibile. est tamen de necessitate charitatis secundum preparationem animae. unde. scilicet homo habeat animam paratam ad hoc quod in singularem inimicum diligere si necessitas occurreret. si quod absque articulo necessitatis. hoc etiam hoc actu implet ut diligat inimicum propter deum. hoc pertinet ad perfectionem charitatis. Cum enim ex charitate diligat primum propter deum. quanto aliquid magis diligit deum. tanto etiam magis ad primum dilectionem non offit. nulla inimicitia impediente. sic si aliquid multum diligere aliquid quod homines. amor ipsius filios eius amaret sibi etiam inimicos. Et sic hunc modum loquitur Augustinus in enchiridion. dicens. quod cum magni boni sit diligere inimicos. non est tamen multitudinis quanta credimus exaudiri. **Ad** octavum. si vult inimici sint signa et effectus charitatis exhibenda. dicendum quod signa et effectus charitatis ex interiori dilectione procedunt et ex proportionatur. Dilectio autem interior ad inimicum in eo quod est de necessitate precepti absolute in speciali tamen non est absolute. sed secundum preparationem animae ut supra dictum est. Sic igitur dicendum est de effectu vel signo dilectionis exterioris exhibenda. Sunt enim quedam beneficia vel signa dilectionis quod exhibentur primum in eo. Puta cum aliquid orat pro oibus fidelibus vel pro toto populo. aut cum aliquid beneficium impendat aliquid toti civitati. et talia beneficia vel dilectionis signa inimicis exhibere est de necessitate precepti. Si enim non exhiberent inimicis hoc primum ad laudem videtur. id id quod dicitur. Leui. xix. Non quies vltione. et non eris memor iniurie civitatum tuorum. Alia vero sunt beneficia vel dilectionis signa quod exhibentur particulariter aliquid personis. et talia beneficia dilectionis signa inimicis exhibere non est de necessitate salutis. nisi secundum preparationem animae. unde. scilicet subueniat ei in articulo necessitatis. si illud prouenerit. Si enim emerit inimicus tuus in cibis illis. si sit potum da illi. si quod articulo necessitatis boni beneficia aliquid inimicis exhibeat. primum ad perfectionem charitatis. per quam aliquid non solum cauet vinci de malo quod necessitatis est. sed etiam vult in bono vincere malum quod est etiam perfectionis deum. si non solum cauet propter iniuriam sibi illatam trabi ad odium. sed etiam propter sua beneficia inimicis intendit probare ad suum amorem. **Ad** nonum. si vult angeli boni vel mali sint a nobis ex charitate diligendi dicendum quod bonos quod sic. quia amicitia charitatis fundatur super conformationem beatitudinis eterne in cuius participatione conuincit cum angelis homines. Dicitur enim Matthei. xxi. quod in resurrectione erunt homines sicut angeli in celo. Et id manifestum est quod amicitia charitatis etiam ad angelos se extendit. primum autem sub dilectione primi. quod primum non solum de conformatione speciei. sed etiam conformatione beneficiorum pertinentium ad vitam eternam. super quod conformatione amicitia charitatis fundatur. Potest ergo ad malos angelos dicendum est secundum permissionem. quod aliquid ex charitate diligat dupliciter. Uno modo sic ad quem amicitia habet. et sic ad illos spiritus amicitia charitatis bene non possumus. Per tunc enim ad rationem amicitie. ut amicum nostrum bonum velim. Illud autem bonum vite eterne quod respicit charitatem spiritibus illi a deo eternaliter donatur ex charitate velle non possumus. si enim repugnaret charitati dei per quem ei iusticia approbatur. Alio modo diligit aliquid sic quod volumus per manum ut bonum alteri. per quem modum ex charitate diligimus irrationalia creaturas. in quantum volumus eas permanere ad gloriam dei et utilitatem hominum ut supra dictum est. Et per hunc modum etiam nomen demonum ex charitate diligere possumus. in quantum. scilicet volumus illos spiritus in suis naturalibus conservari ad ad gloriam dei. **Ad** decimum. si de numero diligendos ex charitate dicendum quod secundum Augustinum de doctrina christiana. quattuor sunt diluenda ex charitate. Unum quod supra nos est. scilicet deus. Alterum quod nos sumus. Tertium quod iuxta nos est. scilicet primum. Quartum quod infra nos est. scilicet corpus proprium. Quia sic dictum est amicitia charitatis super conformationem beatitudinis fundatur. in quod quod conformatione. Unum quod est quod considerat influens beatitudinem. scilicet deus. Aliud est beatitudinem directe participantem. scilicet homo et angelus. Tertium autem id ad quod per quadam redudantia beatitudinem derivatur. scilicet corpus humanum. Id quidem quod est beatitudinem influens est ea ratione diligibile. quod est beatitudinis causa. id autem quod est beatitudinem participantem potest esse dupliciter ratione diligibile. vel quod est unum nobiscum. vel quod est nobis sociatum in beatitudinis participatione. et secundum hoc sumuntur duo ex charitate diligibilia. prout. scilicet homo diligit et seipsum et proximum.

De ordine charitatis.

DIS. XXVII.

Quia quatuor principale. scilicet de ordine charitatis consideranda sunt tresdecim. Primo vult sit aliquid quod ordo in charitate. Secundo vult quod debeat deum diligere plus quam primum. Tertio vult primum deum quam seipsum. Quartum

to vtrū se plus q̄ primū. Quinto vtrū primū plus q̄ corpus p̄
priū. Sexto vtrū plus vtrū primū q̄ aliū. Septio vtrū plus debeat
magis diligere meliores q̄ iunctiores. Octavo vtrū magis iuncti
nobis scdm carnis affinitates vel fm alias necessitudines. Nono
vtrū plus filiū q̄ patrē. Decio vtrū matrē pl⁹ q̄ patrē. Undecimo
vtrū vtrorū plus q̄ p̄fex vel m̄fex. Duodecimo vtrū pl⁹ benefactorū
q̄ bñficiatū. Tertio decio vtrū ordo charitatis manebit in patria.
¶ Ad primū. f. vtrū sit aliq̄s ordo i charitate. dicendū q̄ sicut p̄bs
dicit i. viii. etbi. p̄s et posteri viciat fm relationē ad aliq̄s p̄ncipi
um. Ordo aut̄ inclndit i se aliq̄s modū p̄ioris et posterioris. vtrū o
q̄ vbiq̄s ē aliq̄s p̄ncipiū. sit etiā aliq̄s ordo. Dicitū ē aut̄ sup̄a q̄
dilectio charitatis tēdit in deū sicut in p̄ncipiū beatitudinis: in cu
ius cōiactōe amicitia charitatis fundat̄. Et iō o q̄ in his q̄ ex cha
ritate diligunt̄ attendat̄ aliq̄s ordo fm relationē ad primū p̄ncipi
ū hui⁹ dilectionis qd ē deus. ¶ Ad scdm. f. vtrū deus magis sit
diligēdus q̄ primus: dicēdū q̄ vnaqueq̄ amicitia p̄ncipaliter re
spicit id: in quo p̄ncipaliter inueniē illud bonū in cui⁹ cōiactio
ne fundat̄. sicut amicitia politica p̄ncipaliter respicit p̄ncipē ciuitatis
a quo totū bonū cōe ciuitatis dependet. vtrū ei marie debet fides
et obediētia a ciuib⁹. Amicitia aut̄ charitatis fundat̄ sup̄ cōiacti
one beatitudinis: q̄ vtrū sit essentialiter in deo sicut in p̄mo p̄ncipio
a quo oriunt̄ in oēs qui sunt beatitudinis capaces. Et iō p̄ncipal
iter et maxime deus est ex charitate diligēdus. ¶ Ipse n. diliget sic
bitudinis cā. prim⁹ aut̄ sicut beatitudinē simul nobiscū ab eo p̄
cipiās. ¶ Ad tertiu. f. vtrū hō plus debeat diligere deū q̄ seipsum
dicendū q̄ a deo duplex bonū accipere possumus. f. bonū nāe et bo
nū gratie. sup̄ cōiactioe aut̄ bonorū nālū nobis a deo facta fundat̄
amor nālū. quo non solū hō in sua integritate nāe sup̄ oia diligit
deū etiā plus q̄ seipsum s; hoc etiā q̄libet creatura suo mō. i. vel in
tellectuali vel rōnali vel aīali vel saltem nālī amore. sicut lapides et
alia que cognitiōe carēt: q̄ vnaqueq̄ pars nālīter plus amat cōe
bonū totius q̄ particulare bonū p̄p̄iū. Quod manifestat̄ ex ope.
¶ Quilibet enī pars h̄ inclinationē p̄ncipalē ad actionē cōe vtilita
tis totī. Apparet aut̄ hoc in politicis vtrūq̄ fm q̄s ciues p bo
no cōi et dīspicā. p̄p̄ia: rēz et p̄sonaz interdū sustinet̄. Un mul
tomagis hic verificat̄ in amicitia charitatis q̄ fundat̄ sup̄ cōiactio
ne bonorū gr̄e. et ideo ex charitate o magis hō diligere deū q̄ ē bo
nū cōe oīū. q̄ seipsum: q̄ beatitudinē ē in deo sic in cōi. et fontali oī
um p̄ncipio q̄ beatitudinē p̄ncipare p̄it. ¶ Ad q̄rtū. f. vtrū debeat
hō ex charitate plus diligere seipsum q̄ primū. dicendū q̄ in hōie
duo sūt. f. nā spūalis et nā corp̄alis. Per h̄ aut̄ hō viciat diligere se
ipsum q̄ diligit se fm nām spūalē. vt sup̄a dictū ē. et scdm h̄ o hō
magis se diligere post deū q̄ quēcūq̄ aliū. Et hoc p̄z ex ipsa rōne
diligēdi. Nā sicut sup̄a dictū est de diligēti vt p̄ncipiū boni sup̄
quo fundat̄ dilectio charitatis. hō aut̄ diligit seipsum ex charitate
fm rōz q̄ ē p̄ceptis p̄dicti boni. prim⁹ aut̄ diligit rōne societatis
in isto bono. cōiactio aut̄ ē rō dilectōis fm quā dā vniorē i ordi
ne ad deū. Un sicut vnitas potior ē q̄ vnio. ita q̄ hō ipse diligat
bonū diuinū. est potior rō diligēdi. q̄ q̄ aliū associet sibi in hac
p̄ncipatōe. Et ideo hō ex charitate viciat magis seipsum diligere q̄
primū. et hui⁹ signū est q̄ hō nō o subire aliq̄d malū peccatū: qd
cōtrariat̄ participationē beatitudinis vt primū liberet a peccato.
¶ Ad quintū. f. vtrū debeat plus ex charitate diligere primū
q̄ corp⁹ p̄p̄iū. dicendū q̄ illō magis ē ex charitate diligendū qd
h̄ pleniorē rationē diligibilis ex charitate vt dictū ē. cōiactio aut̄
in plena p̄ncipatōe beatitudinis que ē rō diligēdi. primū: est ma
ior ratio diligēdi q̄ p̄ncipatio beatitudinis p̄ redundantia que ē
rō diligēdi. p̄p̄iū corpus. et ideo primū q̄tum ad salutē aīe magi
debem⁹ diligere q̄ corp⁹ p̄p̄iū. ¶ Ad sextū. f. vtrū debeat plus ex
charitate diligere vtrū primū pl⁹ q̄ aliū. dicēdū q̄ circa h̄ fuit du
plex opinio. Quidā enī dixerūt q̄ oēs primi sunt eq̄lites ex chari
tate diligēdi q̄tum ad effectū: sed q̄tum ad exteriorē effectū. ponētes
ordinē dilectōis esse intelligēdū scdm exteriora bñficia q̄ magis
debem⁹ ipendere primis q̄ alienis. nō aut̄ fm interiorē affectus
que equaliter debem⁹ ipendere oībus etiā inimicis. S; hoc irratio
nabiliter dicit̄. Nō enī min⁹ est ordinatus affect⁹ charitatis qui ē
inclinatio gratie. q̄ appetit nālū qui ē inclinatio nāe. vtrāq̄ enīz
inclinatio ex diuina sapiētia p̄cedit. Videm⁹ aut̄ in nālīb⁹ q̄ iclū
natio nālīs p̄portionat̄ actui vī motui q̄ viciat nāe vnuscuiq̄z
sicut terra h̄ maiorē inclinationē grauitatis q̄ aqua: q̄ cōpetit ei
esse sub aqua. Oportet igit̄ q̄ etiā inclinatio gratie que ē affectus
charitatis p̄portionat̄ his que sunt exteri⁹ agēda. ita. f. vt ad eos
interioris charitatis affectū habeamus quib⁹ viciat nos magis
beneficos esse. Et ideo etiā dicendū est q̄ etiā fm affectū o magis

vtrū proximorū q̄ aliū diligere. Et ratio est. q̄ cū p̄ncipiū dilectio
nis sit deus. et ipse diligēs. necesse ē q̄ scdm p̄ncipalitē maiorez
ad aliez istorū p̄ncipiorū maior sit dilectōis affect⁹. Sicut enī su
pra dictū in oīb⁹ in quib⁹ inueniē aliq̄d p̄ncipiū ordo attendit̄ s;
comparationē ad illud p̄ncipiū. Ad septimū. f. vtrū ex charitate
plus debeat diligere meliores q̄ iunctiores. dicēdū q̄ oīs act⁹
oportet q̄ p̄portionat̄ et obiecto et agēti. sed ex obiecto h̄z species.
ex virtute aut̄ agentis h̄z modū sue attētionis. sicut motus h̄z spe
ciē ex termino ad quē est: sed intentionē velocitatis h̄z ex dispositi
tione mobilis et virtute mouētis. Sic igit̄ dilectio specie h̄z ex obie
cto. sed intentionē h̄z ex p̄te ipsius diligētis. obiectū aut̄ charitative
dilectōis deus est: hō aut̄ diligēs est diuersitas. ergo dilectōis q̄
ē fm charitate q̄tum ad speciem est attendēda in primis diligēdis
fm cōparationē ad deū. vt. f. ei q̄ est deo p̄ncipiorū maius bonū ex
charitate velim⁹. q̄ licet bonū qd oīb⁹ vult charitas. f. beatitudo
eterna sit vtrū scdm se. h̄z tū diuersos gradus fm diuersas beatu
dinis p̄ncipatōes. et hoc ad charitatē p̄tinet vt velit iusticiā dei fer
uari. s; quā meliores p̄fecti beatitudinē p̄ncipat̄. et hoc p̄tinet ad
speciem dilectōis. Sūt enī diuersę dilectōis species fm diuersa bo
na que optam⁹ his quos diligimus: sed intentionē dilectōis est attē
dēda p̄ cōparationē ad ipsos hōies qui diligit. et scdm hoc illos qui
sunt sibi p̄ncipiorū interiori affectū diligit hō ad illud bonū ad
quos eos diligit q̄ meliores ad maius bonū. Et etiā ibi alia disse
rētia attendēda. Nā aliqui primi sunt p̄ncipiorū nobis fm nālem
originē a q̄ discedē nō p̄it: q̄ fm eā fī id qd sit. S; bonitas vtrius
fm quam aliq̄ appropinquant deo pōt accedere. et recedere auge
geri et minui. vt ex sup̄a dictis patet. ideo possūz ex charitate velle
q̄ ille qui est nobis iunctus sit melior alio. et sic ad maiorē beatu
dinis gradū puenire possit. Est aut̄ et alius modus quo plus diligi
mus ex charitate nobis magis iunctos: q̄ plurib⁹ modis eos oī
ligim⁹. Ad eos enī q̄ nō sunt nobis cōiuncti nō habemus nisi ami
ciā charitatis. Ad eos aut̄ qui sunt nobis magis iuncti habem⁹
aliquas amicitias fm modū iunctionis eorū ad nos. Cū. n. bonū
sup̄ qd fundat̄ quelibet alia amicitia bñficia ordinat̄ sicut ad finēz
ad bonū sup̄ qd fundat̄ charitas. cōsequē ē vt charitas iperet actū
cuiuslibet alterius amicitie. sicut ars que ē circa finē iperat artē q̄
ē circa ea q̄ sunt ad finē. et sic hoc ipsum qd ē diligere aliq̄q̄ con
fanguine⁹. vel q̄ iunct⁹ ē. vel q̄ cōiunct⁹. vel p̄p̄ quodāq̄ h̄mōi
aliud licitū ordinabile in finē charitatis pōt a charitate ipari. et ita
ex charitate tā eliciēte q̄ iperate plurib⁹ modis diligim⁹ magi
no bis iunctos. Ad octauū. f. vtrū debeat plus diligere nobis
cōiunctos fm carnis affinitatē q̄ fm alias necessitudines. dicēdū
q̄ illi q̄ sūt nobis magi iuncti sunt ex charitate magis diligēdi. tūz
q̄ intēsius diligunt̄. tūz plurib⁹ rōnib⁹ diligunt̄. Intēsiō aut̄ oī
lectōis est ex iunctiōe dilecti ad diligētē. Et iō vtrorū dilectio ē
mēsurāda fm diuersas rōez iunctōis. vt. f. vnusq̄z diligit magi
in eo qd p̄tinet ad illā iunctiōē fm quā diligit. Et vtrū? op̄an
da ē dilectio dilectōi fm op̄ationē iunctiōis ad iunctiōē. Sic
igit̄ dicendū est q̄ amicitia cōfanguineorū fundat̄ in iunctiōe nā
lis originis. amicitia aut̄ cōiuncti in cōiactiōe diuini. et amicitia cōi
litanū in cōiactiōe bellica. Et iō in his que p̄tinet ad nāz plus de
bem⁹ diligere cōfanguineos. in his aut̄ que p̄tinet ad cūile vici
ationē plus debem⁹ diligere cōiunctos. et in bellicis plus cōiunctos.
¶ Unde et p̄bs dicit in. ix. etbi. q̄ singulis p̄p̄ia et cōgruentia est attri
buendū sic aut̄ et facere vident̄. q̄ ad nuptias qdē vocat̄ cognatos.
¶ Videbim⁹ vtrūq̄. et nutrimento parētibus oportere maxie sufficere. et
honorē paternū. et simile etiā in alijs. Si aut̄ compem⁹ iunctio
nem ad cōiunctiōē. cōstat q̄ cōiunctio naturalis originis ē prior
et imobilior: q̄ est scdm id quod p̄tinet ad substantiā. alie aut̄ cō
iunctiōes sunt sup̄ueniētes et remoueri possunt. et iō amicitia cō
fanguineorū est stabilior. sed alie amicitie possunt esse potēiores
scdm id qd est p̄p̄iū vniciūq̄ amicitie. ¶ Ad nonū. f. vtrū plus
debeat ex charitate diligere filiū q̄ patrē. dicendū q̄ sicut dictū
ē gradus dilectōis ex duob⁹ p̄fari pōt. Vno mō ex p̄te obiecti. et
scdm hoc: id qd habet maiorē rationē boni est magis diligēdum
et qd ē deo similis. sic pater ē magis diligēdus q̄ filius. q̄. f. p̄
trē diligim⁹ sub ratione p̄ncipij quod habet rationē eminentioris
boni et deo similioris. Alio mō cōputant̄ gradus dilectionis ex p̄
te ipsius diligētis. et sic magis diligit quod ē magis cōiunctum. et
sic magis filius ē diligēdus q̄ pater. vt p̄bs dicit in octauo ethico
rū. Primo quidē q̄ parēs diligit filios vt aliq̄d sui existentes.
pater aut̄ non ē aliq̄d filij. et ideo dilectio fm quā pater diligit
filiū similior ē dilectioni qua quis diligit seipsum. Scdm q̄ paren
tes magi sciūt aliquos esse suos filios q̄ cōuersos. Tertio q̄ fili⁹

est magis ppinquus parēti. vt pote pars existens q̄ pater filio ad
quē bz similitudinē p̄ncipiū. Quarto qz parētes diuini amantur
nā pater statim incipit diligere filiū. filius autē tpe. pcedente incipit
diligere patrē. Dilectio autē quāto diuturnior tāto ē fortior. scōbz il-
lud Eccl. ix. Nō derelinquas amicu āniquū. nou? enī nō erit simi-
illi. Ad decimū. f. vtrū debeat hō pl? diligere matrē. dicendū qz
in istis compationib? dicit qz id qd dicit est intelligendū p se. vt
videlicet intelligat esse quēstū de patre inquantū est. pater. an pl?
diligēdus sit matrē inquantū mater est. Pōt enī in oibz hmoi tā-
ta esse distantia virtutis z malicie vt amicitia soluat vel minuat.
vt pbs dicit in viij. ethi. z ideo vt Ambro. dicit boni domestici sūt
malis filiis p̄p̄onēdi. sed p se loquēdo magis pater est amād? qz
mater. Amant enī pater z mater vt p̄ncipia quedā naturalis ozu-
ginis. pater autē bz excellentiorē rationē p̄ncipiū qz mater. qz paf ē
p̄ncipiū p modū agētis. mater autē magis p modū patiētis z ma-
ter. z iō p se loquēdo pater ē magis diligēdus. Ad vndecimū
scz vtrū debeat hō plus diligere vxorē qz patrē z matrē. dicendū qz
sicut dictū est. grad? dilectionis attēdi potest z fm rationē boni.
z fm cōiunctionē ad diligētē. Scōbz igit rationē boni quod ē obie-
ctū dilectionis magis sunt diligēdi parētes qz vxor. qz diliguntur
sub ratione p̄ncipiū z eminetioris cuiusdā boni. Scdm autē rōnem
cōiunctionis magis diligenda ē vxor. qz vxor iungit viro z vna ca-
ro existēs. scdm illud Math. xix. Itaqz nō sunt duo sed vna caro
z ideo intensius diligat vxor. sed maior reuerētia est parētib? exhi-
benda. Ad duodecimū. f. vtrū debeat homo magis diligere be-
nefactorē qz beneficiatū. dicendū qz sicut supra dictū est aliqd ma-
gis diligat dupliciter. Vno mō quidē qz bz rationē excellentioris
boni. Alio mō ratione maioris iunctionis. Primo quidē igit mō
benefactor ē magis diligēdus. qz cū sit p̄ncipiū boni in beneficia-
to bz excellentioris boni rōez. sicut z de patre dictū ē. Scdo autē mō
magis diligim? beneficiatos vt pbs probat in ix. ethi. p quattuor
rationes. Primo quidē qz beneficiatus est quoddā opus benefa-
ctoris. vnde cōuenit dici de aliquo iste factura illius est. nāle autē ē
cuilibet qz diligat opus suū. sicut videm? qz poete diligūt poemā
ta sua. Et hoc ideo qz vnūquodqz diligat suū esse z suū viuere. qd
maxime manifestat in suo agere. Scdo qz vnūqzqz nāliter diligat
illud in quo inspicit suū bonū. bz quidē igit z benefactor in benefi-
ciato aliqd bonū z ecduerso. sed benefactor inspicit in beneficiato su-
um bonū z bonestū. beneficiat? in benefactorē suū bonū vile. bonū
autē bonestū delectabilius cōsiderat qz bonū vile. nūqz est diutur-
nius. vtilitas n. cito trāsit. z delectatio memorie nō ē sicut delecta-
tio rei p̄sentis. tū etiā qz bona honesta magis cū delectatiōe re-
colimus qz vtilitates que nobis ab alijs pueniunt. Tercio qz ad
amētē priet agere. vult enī z opaf bonū amato. ad amātū autē per-
tinet pati. z iō excellentioris est amare. z ppter hoc ab benefacto-
rē p̄tinet vt plus amet. Quarto qz difficilior ē bñficia ipendere qz
recipere. ca vō in quib? laboram? magis diligimus. que vō nobis
defacili pueniūt quodā mō p̄tēnimus. Ad tertium decimū. f. vtrū
ordo charitatis manebit in patria. dicendū qz necesse est ordinem
charitatis remanere in patria. q̄stū ad hoc qz deus ē sup oia diligē-
dus. hoc enī simplr tūc erit qn homo pfecte eo fruet. Sed de ordi-
ne sup̄ius ad alias distinguendū videt. qz sicut supra dictū est. di-
lectionis gradus distingui pōt vel bz differētiā boni quod quis
alij exoptat vel fm intentionē dilectiōis. Primo quidē mō pl? di-
liget meliores qz seipsum. minus vō minus bonos. vult enī qlibz
beatus vnāquēqz habere qd sibi debet fm diuinā iusticiā ppter
perfectā cōformitatē voluntatis humane ad diuinā. nec tūc erit tem-
pus pficiendi p meritū ad maius p̄mii. sicut nunc accidit qn hō
pōt meliorē virtutē z p̄miiū desiderare. sed tūc voluntas vnūscu-
iusqz infra hoc sistet quod ē determinatū diuinitus. Scdo vō mō
aliquis seipsum plus diligit qz proximū etiā meliorē. qz intensio
actus dilectiōis. puenit ex pte subiecti diligētis. vt supra dictū est.
z ad hoc etiā donū charitatis vnūquēqz cōfert a deo. vt primo qdēz
mentē suā in deū ordinet. qd p̄tinet ad dilectionē sup̄ius. Scdm
dario vero ordinē alioz in deū velit vel etiā opetur fm suū modū
sed q̄stū ad ordinē. primoz adinuicē. simpliciter quis magis dili-
get meliorē fm charitatis amorē. Tota enī beata vita cōsistit in or-
dinatione mētis ad deū. vnde totus ordo dilectionis beator cōser-
uabit per compationē ad deū. vt. f. ille magis diligat z ppinquior
sibi habeat ab vnoquoqz qui est deo. ppinquior. Cessabit. n. tunc
p̄uio qd ē in p̄senti vita necessaria. quia necesse est vt vnūqzqz ma-
gis sibi iuncto fm quācuqz necessitudinē pvideat magis qz alie-
no. rōne cui? in hac vita ex ipsa inclusionē charitatis hō plus dili-
git magis sibi iunctū cui magis vō ipedere charitatis effectū. Con-

tingit tū in patria qz aliqz sibi iunctū plurib? rōnib? diliget. nō. n.
cessabit ab aīo beati hōste dilectiōis causē. tū oibz istis rōnib?
p̄feret scōpabiliter rō dilectiōis q̄ sumit ex p̄p̄nitate ad deum.

De actu charitatis.

DIS. XXVIII.

Circa quinnū p̄ncipale. f. de actu charitatis cōst-
derāda sunt tria. Primo de actu p̄ncipali
charitatis qui ē dilectio. Scdo de actibus interiorib?
cōsequētibz actū p̄ncipalē. Tercio de actib? exteriori-
bus cōsequētibz actū p̄ncipalē. Circa primū cōsiderāda sūt octo.
Primo qd sit magis p̄p̄iū charitatis vtz. f. amari vel amare. Se-
cundo vtz amare. put est act? charitatis sit idē qz beniūolētia. Ter-
tio vtz de? sit p seipsum amādus. Quarto vtrū possit in hac vita im-
mediate amari. Quinto vtrū possit amari totaliter. Sexto vtz ei?
dilectio habeat modū. Septimo qd sit melius vtrū diligere amicu
vel inimicu. Octauo vtrū magis sit meritorium diligere primū qz di-
ligere deū. Ad primū. f. vtrū magis sit p̄p̄iū charitatē amare qz
amari. dicendū qz charitas cū sit vtz fm suā essentia bz inclinat
onē ad p̄p̄iū actū. amari autē nō est actus charitatis ipsius qz ama-
tur. sed act? charitatis eius ē amare. Amari autē operis eius fm
rationē boni. put. f. ad eius bonū alius p actus charitatis mouet.
vnde manifestū est qz charitatis magis puenit amare qz amari. ma-
gis enī puenit vnūquēqz quod puenit ei p se z substantialem qz qd
cōuenit ei p aliud. Et huius duplex ē signū. Primū quidē qz ami-
ci magis laudant ex hoc qz amant. quinnū si non amāt z amant.
vitupant. Scdo qz matres que maxime amāt plus querūt amare
qz amari. qdā. n. vt pbs dicit in eodē libro. pāt filios suos. nutrix z
amāt qdē. reamari autē nō q̄rit si nō cōtigat. Ad scōbz. f. vtz ama-
re scōbz qd est act? charitatis sit idē qz beniūolētia dicendū qz beni-
uolētia proprie dicit act? voluntatis quo alteri bonū volumus. hic
autē voluntatis actus differt ab actuali amore. tam scdm qz est in ap-
petitu sensitio. qz etiā scdm qz est in appetitu intellectio. qui est
volūtas. amor. n. qui ē in appetitu sensitio passio quedā est. Ois
autē passio cū quodā ipetu inclinat in suū obiectū. Passio autē amo-
ris h bz qz nō subito exoritur. sed p aliqz assiduā inspectionē rei ama-
te. Et iō pbs in ix. ethi. ostēdēs differētiā inter beniūolētia z amorē
qd ē passio dicit. qz beniūolētia nō bz distēdēs z appetitū. l. aliquid
ipetu inclinatōis. sz ex solo iudicio rōnis hō vult bonū alicui. Si-
militer etiā talis amor ē ex qdā cōsuetudine. beniūolētia autē inter-
diū oīz ex repētino sicut accidit nobis de pugilib? qz pugnat. quoz
alterz vellem? vincere. Sz amor qd ē in appetitu intellectio etiā dis-
fert a beniūolētia. Imponat. n. quādā vniōne fm affectū amatis
ad amātū. inquantū. f. amans estimat amātū quodā mō vt vnū sibi
vel ad se p̄tendit. z sic mouet i ipsū. Sz beniūolētia ē simplex act?
voluntatis quo volum? alicui bonū. etiā nō p̄supposita p̄dicta vniō-
ne affect? ad ipsū. Sic igit in dilectiōe scdm qz ē act? charitatis
claudis qdē beniūolētia. sz dilectio siue amor addit vniōne affect?
z ppter h pbs dicit ibidē qz beniūolētia ē p̄ncipiū amicitie. Ad
tertū. f. vtz de? sit. ppter seipsum amādus. dicendū qz li. ppter ipoz
tat habitudinē alicui? causē. Est autē qd duplex genus causē. f. finalis
formalis. efficiens. z mālīs. ad qd reducitur etiā mālīs dispositio qd
nō est cā simplr. sz scdm qd. Et scdm hoc q̄tuor genera causar? of-
aliqd. ppter affectū diligēti. Scōbz qdē gen? causē finalis ē diligim? me-
dicinā. ppter sanitatē. Scdm autē gen? causē formalis ē diligim? bo-
minē. ppter v̄tutē. qz v̄tute formaliter ē bonū. z p cōsequēs diligibilis.
Scdm autē cām efficiētē sicut diligim? aliquos iquantū sunt filij ta-
lis patris. Scdm autē dispositionē qz reducitur ad gen? causē mālīs.
dicimur diligere aliqd ppter id qd nos disposuit ad ei? dilectiōez
puta. ppter aliqz bñficia suscepta. q̄uis postqz iā amare scdm nō
iā ppter illa bñficia amem? amicu. sz ppter ei? v̄tutē. Primis igit
trib? modis deū nō diligim? ppter aliū sed ppter seipsum. Nō. n.
ordinat ad aliū sic ad finē. sed ipse ē finis vltim? oīum. neqz etiā i
formaf aliquo alio ad h qz sit bon? sz etiā substantia ei? ē ei? bōitas
fm quā exēplari oīa bona sūt. neqz itez ei ab altero bonitas igit.
sed ab ipso oīb? alijs. Sz q̄rto mō pōt diligī ppter aliū qz. f. ex ali-
qd? alijs disponimur ad h qz in dei dilectionē pficiam?. puta per
bñficia ab eo suscepta vel etiā p p̄mia sperata. vlt p penas qz p ip-
sum vitare irēdim?. Ad q̄rtū. f. vtrū de? in hac vita possit imedia-
te amari. dicendū qz sic supra dictū ē act? cognitioe v̄tutis. pficiat p b
qz cognitū ē in cognoscēte. act? autē v̄tutis appetitiue pficiat p b qz
appetit? inclinat in rē ipsā. z iō oīz qz mot? appetitiue v̄tutis sit i res
fm cōditionē ipsar? rez. act? autē cognitioe v̄tutis ē fm motū cognō-
scētis. Est autē ipse v̄tutis rēritalis scdm se qz de? ē. ppter seipsum co-
gnoscibilis. vtpote essentialiter existēs ipsa v̄tutis z bonitas p quā
alia cognoscim? z amant. sz quo ad nos. qz nostra cognitio a sen-

in ortu habet. prius enim sunt cognoscibilia q̄ sunt sensui. p̄pinq̄ora
 et vltius terminus? cognitiois est in eo qd̄ est maxie a sensu remotu.
 Scdm̄ hoc q̄ dicendū est q̄ dilectio q̄ est actus appetitiue virtutis
 etiā in statu vie tendit in deū primo: et ex ipso deuiat ad alia: et fm̄
 hoc charitas imediata deū diligat: alia vō mediata deo. In cogni
 tione vō est eodēso: qz. s. p̄ alia deū cognoscim? sicut cām p̄ effe
 ctus vel p̄ modū eminecie aut negociatiois. vt p̄ p̄ Dionysiu in. ij.
 lib. de diu. no. Ad q̄ntū. s. vtrū deus in hac vita possit amari to
 taliter. dicendū q̄ cū dilectio intelligat q̄si mediū inter amantē et
 amatu: cū querit an deus possit totaliter diligī. tripliciter pōt itelli
 gi. Uno mō vt mod? totalitatis referat ad rē dilectā: et sic deus est
 totaliter diligēdus: qz qd̄qd̄ ad deū p̄tinet hō diligere debet. Alio
 mō pōt intelligi ita q̄ totalitas referat ad diligētē: et sic deus etiā
 totaliter diligī debet: qz ex toto posse suo debet hō deū diligere: et
 qd̄qd̄ hō ad deū amozē ordinare. fm̄ illud Deutro. vi. Diliges om̄m
 deū tuū ex toto corde tuo. Tercio mō pōt itelligi fm̄ cōparationē
 diligētis ad rem dilectā: vt. s. mod? diligētis adequat? mō rei dile
 ctę. et hoc nō pōt esse. Cū enī vñūq̄q̄z tantū diligibile sit. quātū
 est bonū: deus cū? bonitas est infinita est infinite diligibilis. nul
 la aut creatura pōt deū infinite diligere: qz oīs virtus creature siue
 nālis siue infusa est finita. Ad sextū. s. vtrū diuine dilectiois sit
 aliq̄s modus. dicendū q̄ sicut dicit Berri. in lib. de diligēdo deo.
 cā diligēdi deū deus est: modus siue mō diligere. Modus enī im
 portat quādā mēsurā. sicut dicit Aug. iij. sup. gen. ad litterā. Mo
 dus est quē vñūq̄q̄z p̄p̄ia mēsurā p̄ficiat. hui? aut mēsure deter
 minatio inueniē? et in mēsurā et in mēsurato. aliter tñ et aliter. In
 mēsurā enī inueniē? essentialitē: qz mēsurā fm̄ seipsā est determina
 tiua et modificatiua alioz. In mēsuratis aut inueniē? mēsurā fm̄
 aliqd̄. i. in quātū attingūt mēsuram. Et iō in mēsurā nihil pōt accē
 pi immodificati: sed res mēsurata est immodificata: nisi mēsurā attin
 gat siue deficiat siue excedat. In oībus aut appetibilib? et agibilib?
 bus mēsurā est finis: qz eoq̄ que appetimus et agimus oportet. p̄
 p̄ia mēsurā ex fine accipere. vt patet p̄ p̄bm̄ l. ij. phis. Et iō finis fm̄
 seipsū hō modū. ea vō q̄ sūt ad finē hnt modū ex eo q̄ sunt fini p̄
 positionata. Et iō sicut phs dicit in. j. politi. Appetitus finis in oīb?
 artibus est absq̄ fine et termino. eoq̄ aut q̄ sūt ad finē est aliq̄s ter
 minus. nō enī medicus imponit aliq̄tē terminū finitū: sed facit ac
 p̄fectā quātūciq̄z pōt: s. medicine imponit terminū. nō enī dat tātū
 medicina quātū pōt. sed fm̄ p̄positionē ad sanitatē. quā qd̄ p̄por
 tionē si medicina excederet vel ab ea deficeret: eēt immoderata. finis
 aut oīz actionū būanaz et affectionū est dilectio: p̄ quā maxie at
 tingim? vltimū finē. vt supra dictū est. Et iō in dilectōe dei nō pōt
 accipi mod? sicut in re mēsurata: vt fit in ea accipere plus et min?
 sed sicut inueniē? modus in mēsurā in q̄ nō pōt ex excessu. sed quāto
 plus attingit? regula tāto melius est: ita quāto plus deus diligit?
 tāto est dilectio melior. Ad septimū. s. qd̄ sit mel? diligere amī
 cū vel inimicū. dicendū q̄ rō diligēdi. primū ex charitate deus est
 sicut supra dictū est. Cū q̄ q̄rit qd̄ sit melius vel magis meritorius
 vtrū diligere amicū q̄ inimicū. dupliciter iste dilectōes cōpari p̄nt.
 Uno mō ex pte primi q̄ diligēt. Alio mō ex pte rōnis. ppter quā
 diligēt. Primo qd̄ mō dilectio amici p̄minet dilectioni inimici:
 qz amicis est melior et magis iūctus. vñ est mā magi iūctus di
 lectōi. et ppter h̄ actus dilectōis sup̄ hāc māz trāsēs melior ē. vñ
 et eius oppositū est deterius. peius enī est odire amicū q̄ odire ini
 micū. Scdō aut mō dilectio inimici p̄minet dilectōi amici. ppter
 duo. Primo qd̄: qz dilectōis amici pōt esse alia rō quā deus: sed
 dilectōis inimici solus deus est rō. Scdō qz supposito q̄ vterq̄
 ppter deū diligat: fortior ostēdit eē dilectio dei q̄ animū hōis ad
 remotiora extendit. s. vsq̄ ad dilectionē inimicorū. sic virtus ignis
 tāto ostēdit fortior esse quā ad remotiora diffundit suū calozē. tā
 to etiā ostēdit diuina virtus esse fortior: quāto ppter ipsā difficil
 liora implemus. sicut etiā et virtus ignis tāto est fortior quāto cōbu
 rere pōt māz minus cōbustibilē. sed sicut idē ignis i. p̄pinq̄ora for
 tius agit q̄ remotiora. ita etiā charitas seruēt? diligēt? iūctos et
 remotos: et q̄ntū ad h̄ dilectio amicorū fm̄ se cōsiderata seruētior
 et melior ē q̄ dilectio inimicorū. Ad octauū. s. vtrū diligere primū
 sit magi meritorius q̄ diligē deū. dicendū q̄ cōpatio ista pōt itelligi
 dupliciter. Uno mō vt seorsū cōsideret vtrāq̄ dilectio: et tūc nō ē du
 biū q̄ dilectio dei ē magi meritoria. Debet enī ei merces pp̄ seipsā
 qz vltima merces ē frui deo i. quē tēdit diuine dilectōis mor? vñ
 et diligēti deū merces p̄mittit. Job. xliij. Si q̄ diligat me diliget
 a p̄te meo et manifestabo ei meipsū. Alio mō pōt attēdi ipsā cōpa
 tio vt dilectio dei accipiat fm̄ q̄ solus deus diligēt. dilectio aut p
 rimi accipit fm̄ q̄ primus diligēt ppter deū. et sic dilectio primi

includit dilectionē dei. sed dilectio dei nō includit dilectionē pri
 mi. unde erit cōparatio dilectōis dei perfectē: que extendit seipm̄
 ad proximū ad dilectionē dei insufficientē et imperfectā: quia hoc
 mandatū habemus a deo: vt qui diligat deū diligat et fratrem suum
 Et hoc sensu dilectio primi p̄eminet.

De gaudio.

DIS. XXIX.

Deinde cōsiderādū est de effectib? consequētib?
 actū p̄ncipalē charitatis: q̄ est dilectio.
 Et p̄mo de effectib? interiorib?. Secūdo de exteriorib?
 Circa p̄mū cōsiderāda sunt q̄tuor. Primo enī cōside
 rādū est de gaudio. Secūdo de pace. Tercio de mīa. Quarto de se
 lo. Circa p̄mū cōsiderāda sunt q̄tuor. Primo vtrū gaudiū sit es
 sectus charitatis. Secūdo vtrū gaudiū cōpatiat? secū admixtionē
 tristitie. Tercio vtrū gaudiū huiusmodi possit esse plēnū. Quarto
 vtrū gaudiū sit virtus. Ad p̄mū. s. vtrū gaudiū sit effect? charita
 tis. Dicendū: q̄ ex amore p̄cedit et gaudiū et tristitia: sed contrario
 mō. Gaudiū enī ex amore causat? vel ppter p̄sentia boni amati: et
 etiā ppter h̄ q̄ ipsi bono amato p̄p̄iū bonū inest et cōseruat. et fm̄
 h̄ maxime p̄tinet ad amorē beniuolentię: p̄ quā. s. aliq̄s gaudet de
 amico. p̄spere se habēte si sit etiā absens. Contrario aut ex amore
 sequit? tristitia vel ppter p̄sentia amati: vel ppter h̄ q̄ cui volu
 mus bonū suo bono p̄iunat? aut aliquo mō dep̄mit. Charitas at
 est amor dei: cui? bonū imutabile est: qz ipse est sua bonitas. et ex
 ipso q̄ amatur: est in amate per nobilissimū sui effectū. fm̄ illud. j.
 Joh. iij. Qui manet in charitate in deo manet et deus in eo. et ideo
 spūale gaudiū qd̄ de deo habet? ex charitate causat?. Ad secūdū
 s. vtrū gaudiū spūale qd̄ ex charitate causat? recipiat admixtionē
 tristitie. Dicendū: q̄ ex charitate causat? duplex gaudiū de deo: sic
 supra dictū est. Unū qd̄ p̄ncipale qd̄ est p̄p̄iū charitatis: quo. s.
 gaudem? de bono diuino fm̄ se cōsiderato. et tale gaudiū charitat?
 p̄missionē tristitie nō patit? sicut nec illud bonū de quo gaudet.
 pōt aliquā mali admixtionē habē. Et ideo Ap̄ls dicit ad phil. iij.
 Gaudete in dño semper. Aliud aut gaudiū est charitatis: quo gau
 det de deo bono diuino fm̄ qd̄ participat a nobis. hec aut partici
 patio pōt impediri p̄ aliqd̄ contrariū. et ideo ex hac parte gaudiū cha
 ritatis pōt habē p̄mixtionē tristitie: put. s. aliq̄s tristat de deo: qd̄
 repugnat participatiōi diuini boni in nobis vel in proximis: quos
 tanq̄ nosip̄os diligim?. Ad tertiū. s. vtrū spūale gaudiū qd̄ ex
 charitate causat? possit in nobis impleri. Dicēdū: q̄ plenitudo gau
 dii pōt intelligi dupliciter. Uno mō ex parte rei de q̄ gaudet. vt. s.
 tantū gaudeat de ea q̄ntū est dignū de ea gauderi. et sic solūm dei
 gaudiū est plēnū de seipso: qz gaudiū eius est infinitū. et h̄ est cōdi
 tiō infinite bonitati dei. cuiuslibet aut creature gaudiū oportet eē
 finitū. Alio mō pōt intelligi plenitudo gaudiū ex parte gaudentis.
 Gaudiū at cōparat? ad desiderū sic quies ad motū: vt supra dictū
 est cū de passioe ageret. Est at quies plena cū nihil restat de motu
 Un tūc ē gaudiū plēnū q̄nā nihil desiderādū restat. Odiū aut i
 h̄ mōdo sum? nō quiescit in nobis desiderii mor? qz ad huc restat
 q̄ deo magis appropinquem? p̄ gratiā: vt ex supradicti p̄. S. q̄n
 iam ad britudinē p̄fectā puenit? fuerit: nihil desiderandū restabit:
 qz erit dei plena fruitio inq̄ntū hō obtinebit quicqd̄ etiā circa alia
 bona desiderauit. fm̄ illud Psal. Qui replet i bonis desiderii tuū
 Et ideo quiescet desiderii nō solū quo desideram? deū: s. etiā erit
 oīz desiderioz quies. vñ gaudiū btōz est p̄fecte plēnū: et etiā sup̄
 plēnū: qz plus obtinebit q̄ desiderare suffecerint. Non enī in cor
 boīs ascendit qd̄ p̄cepauit de? diligētib? se: vt dicit. i. ad Cor. ij. Et
 h̄ ē qd̄ dicit Luc. vi. Mēsurā bonā et superfluentē dabūt in fin? ve
 stros. Quia tñ nulla creatura est capax gaudiū de deo ei condigni:
 inde est q̄ illud gaudiū oīno plēnū nō intrat in hominē: s. pot? hō
 intrat in ipm̄. fm̄ illud Mat. xxvi. Intra in gaudiū dñi tui. Ad
 q̄rtū. s. vtrū gaudiū sit virt? Dicēdū: q̄ virt? ē habit? qd̄ opatiū?
 vt dictū est. et ideo fm̄ p̄p̄ia rōnē h̄ inclinationē ad aliq̄tē actū
 Est aut cōtingens ex vno habitu plures actus eiusdē rōnis ordina
 tos. puenire: quoz vñū sequat? ex altero. et qz posteriores actus nō
 p̄cedūt ab habitu virtut? nisi p̄ actū p̄iorē. inde est q̄ virt? nō oīs
 finit? nec denotat? nisi ab actu p̄iori: q̄ntis etiā alie actus ab ea cōse
 quāt. Manifestū ē aut ex his q̄ supra de passioib? dicta sunt: q̄
 amor est p̄ma affectio appetitiue potētie: et q̄ sequit? et desiderii et
 gaudiū. et ideo habit? virtutis idē est q̄ inclināt ad diligēdū et desi
 derādū bonū diuini dilecti: et ad gaudēdū de eo. s. qz dilectio inf
 hos actus p̄ior est: inde est q̄ virt? nō denotat? a gaudio nec a desi
 derio: s. a dilectōe: et dicit? charitas. Sic ergo gaudiū nō est aliq̄
 virt? a charitate distincta: s. est quidā charitatis actus siue effect?
 et propter hoc cōnumerat? inter fructus: vt patet Gal. v.

De pace.

DIS.XXX.

Deinde considerādū est de pace. Et circa hoc cōside-
rāda sūt q̄ttuor. Primo vtrū par sit idē
q̄ concordia. Secūdo vtrū oīa appetāt pacē. Tercio vtrū
par sit effectus charitatis. Quarto vtrū par sit virtus.

Ad p^{ri}mū. f. v^{tr}ū par fit idē q^o cōcordia. dicendū q^o par includit cōcordia: z aliqd addit. vⁿi vbiq^{ue} est par ibi est cōcordia. nō vbi cūq^{ue} est cōcordia ibi est par. si nomē pacis p^{ro}p^{ri}e sumat. L cōcordia em. p^{ro}p^{ri}e sūpta est ad alterū: inquantū. f. oīesq^{ue} cordiū volūtates finitū in vⁿū cōsensū p^{ro}ueniūt. L cōtingit etiā vⁿius bōis cor tendere in oīerū. z h^{oc} duplicat. vⁿo q^udē mō fin oīerfas potētias appetitūas: h^{oc} appetitū s^{an}c^{ti}f^{ic}atū p^{ro}pterq^{ue} tendit in cōtrariū rōnālis appetit^{us}. fⁱⁿ illud Gal. v. Caro occupat aduersus spū. Alio mō inquantū vⁿa eadē vⁿis appetitūa i oīerfa appetibilia tēdit: q^u fit assec^{ti} nō pōt. vⁿi necesse est esse repugnātiā motūū appetitū. vⁿo autē hōz motūū est q^udē de rōne pacis. nō enī hō h^{ab}z pacatū cor q^udiu: z si habeat aliqd q^u vult: nō adhuc restat ei aliqd volēdū q^u sit hābere nō pōt. T^{er}c^{io} autē vⁿio nō est de rōne cōcordie. vⁿi cōcordia pōt vⁿionē appetitūū oīerfōz appetitūū. par autē sup hāc vⁿionē importat etiā vⁿius appetitū vⁿionē. Ad scōm. f. v^{tr}ū oīa pacē appetāt. dicēdū q^u ex hōc ipō q^u hō aliqd appetit: cōsequēs est ipō appetere eius q^u appetit assecutiōnē: z p^{ro}sequēs remotiōnē eoz q^u cōsecutiōnē impedire pōt. Pōt autē impediri assecutiō boni desideratū p^{ro} v^{tr}ū appetitū vel sūisiphus vel alterius: z v^{tr}ūq^{ue} tollit p^{ro} pacē: si cut supra dictū est. Et iō necesse est q^u oēs appetit appetat pacē: inquantū. f. oē appetēs appetit trāquille: z fine impedimēto p^{ro}uenire ad id q^u appetit: in quo cōsistit rō pacis: quā Aug. diffinit trāquillit^{as} tē cordis. Ad tertiu. f. v^{tr}ū par fit effectus charitatis. dicēdū q^u duplex vⁿio est de rōne pacis sicut dictū est. quaz vna est fin ordinationē. p^{ro}p^{ri}oz appetitū in vⁿū. Alia vō est fin vⁿionē appetit^{us} p^{ro}p^{ri}z cū appetitū alterius: z v^{tr}āq^{ue} vⁿionē efficit charitas. Primā q^udā vⁿionē fin quā oēs diligit ex toto corde: vt. f. oīa referam^{us} iⁿ ip^sū: z sic oēs appetitū n^{ost}ri in vⁿū ferim^{us}. Alia vō. put diligimus primū cut nosip^sos. Ex quo cōtingit q^u hō vult iplere volūtātē p^{ro} ximū sicut z sūisiphus: z p^{ro}pter h^{oc} inter amicabilia: vⁿū ponit identit^{as} electiōis. vt patet in. ix. et^{hi}. Et Tullius dicit in lib. de amicitia q^u amicōz est idē velle z nolle. Ad q^urtū. f. v^{tr}ū par fit virtus: oīcendū q^u sicut supra dictū est. cū oēs actus ab agēte fin eadē rōne p^{ro}cedētes seinuicē cōsequant^{ur}. oēs b^{on}i oī actus ab vna virtute p^{ro}cedūt. nec b^{on}it fingulū singulas virtutes a q^uo p^{ro}cedāt. vt p^{er} in rebus corp^{or}alib^{us}: q^u enī ignis calefaciēdo līquat z rarefacit nō est i igne aliq^u virtus līquactūa z alia rarefactiua: sed oēs actus bos opatur ignis p^{ro} vna sūa virtutē calefactiua. Cū igit par causet ex charit^{as} tē fin ipsā rōnē dilectiōis dei z primi vt ostēdū ē: nō est alia virt^{us} cut^{us} par fit. p^{ro}p^{ri}as actus n^{ost}ri charit^{as} tē: sicut z de gaudio dictū est.

De misericordia.

DIS. XXXI.

Deinde considerādū ē de misericordia. Circa quā
quētor vidēda sunt. Primo utrū maliz
ex pte cuius cuius hō misereſcit sit cō misericordie. Scōdo
utrū defectus sit cō miseriēdū ex parte miseriētis. Tercio
utrū mīa sit virtus. Quarto utrū sit maxia virtutū. ¶ Ad primū. ſ.
utrū maliz ex parte cuius cui sit misericordia sit rō miseriēdū. Dicen
dū qd sicū Aug. dicit i. ix. de ciu. dei. Misericordia ē altius miseri
re qm info corde cōpassio: qd utiq; si possem? subuenire cōpellimur.
Dicat enī misericordia ex eo qd aliq; habet misericordiā sup mife
riā alterius. miseria autē felicitatē opponit. Est autē de rōne beatitu
dinis siue felicitatis ut aliq; potia ē eo qd vult. nā sicū Aug. dicit
xiii. de trini. Btūs est qd habet oīa que vult ⁊ nihil mali vult. Et iō
cōtrario ad misericordiā pñer ut hō potia ē qd nō vult. Tripli
citer autē vult aliqd aliquid. Uno quidē mō appetitū naturali: sic
oēs hoīes volūt esse ⁊ viuere. Alio mō hō vult aliqd p electionē ex
aliqua pmeditatione. Tercio mō hō vult aliqd nō fm se sed in cā
sua. Puta qd vult comedere nociua quodāmō debemus cūvelle in
firmari. Sic igit motiū misericordie est tanq; ad miseriā pñes.
¶ Primo quidē qd illud cōtrariū appetitū naturali volētis. ſ. mala
corruptiua ⁊ trāstatiua: quoz cōtraria hoīes naturaliter appetunt
vñ pbs dicit in i. i. retho. qd mīa est tristitia quedā super apparenti
malo corruptiuo: vel trāstatiuo. Scōdo bñmō efficiūnt magis ad
misericordiā pñocantia si sunt cōtra voluntatē rōnis. Unde ⁊ pbs
ibi dicit qd illa mala sunt quoz fortuna est cā putā cū aliq; maluz
eueniat vnde sperabāt bonū. Tercio autē sunt adhuc magis mife
rabilia si sunt contra totā voluntatē. Puta si aliquis semp sectat?
est bona ⁊ eueniūt ei mala. ⁊ ideo pbs dicit in eodem libz qd mīa
maxime est sup malū eius quū indian? panis. pñerea malū culpē

pro eo qđ est voluntariū non h̄z rōne miserabil: sed magis rōne p̄
nēdi. Sed qđ culpa pōt eē aliquo mō pena: inq̄ntū. f. h̄z aliqd̄ au-
merū qđ est v̄ra volūtātē peccātī. f. m̄ pōt habē rōne miserabil: qđ
z f. m̄ miseremur z cōpatimur peccatō. **Sic** **Aug.** dicit in qđā
omelia: qđ vera iusticia nō h̄z indignationē. f. ad p̄ctōres: sed cōpas-
sionē. **Et Math. ix.** dicit: **Vidēs ibesius turbas misere?** **Et** eis: qđ
erāt verati z iacētes sic oues nō habētēs pastores? **Ad** secūdu. f.
vtrū defect' ex parte miserētis sit pōt miserēdi. **Dicēdu:** qđ cū mīa sit
passio qđā sup̄ mīa aliena vt dictū est: ex h̄z ōtingit qđ aliquis mi-
reat. ex quo ōtingit qđ de miseria aliena doleat. qđ aut tristitia seu
dolor est de malo proprio: intantū aliqd̄ de miseria aliena tristat
aut dolet: inq̄ntū miseriā alienā apprebēdit vt suā. **De** aut cōtin-
git tripliciter. **Uno** mō fm̄ vnionē affectus: qđ sit p̄ amōrē. qđ enī
amās reputat seipm̄ amici: malū ipsius reputat tanq̄ malū suū. z
ideo dolat de malo amici sic de suo. z inde est qđ pbs in .ix. etb. inē
alia amabilia ponit h̄z qđ est cōdolere amico. z **Apl̄s** dicit **Rō. xij.**
Haudere cū gaudētib' flere cū flētib'. **Alio** mō ōtingit fm̄ vnionē
realē: vt p̄ore cū malū aliquoz ita p̄pinquē est vt eis ad eos nō trās-
eat. **Et** iō pbs dicit in .ij. r̄beto. **Doies misere** sup̄ illos qđ sunt eis
iūcti z filies. quia p̄ h̄ fit eis estimatio qđ ipsi etiā p̄iit filia pati. **Et**
inde est qđ **seuē z sapiētēs qđ considerāt se posse in mala incidē: z de-**
biles z formidolosi magis sunt misericordes. **Ecōtrario** autē illi qđ
reputāt se esse felices z intantū potētēs qđ nihil mali putāt se pati
posse: nō ita cōmiserent. **Sic** **igit** semp' defect' ē rō miserēdi vel
inq̄ntū aliqd̄ defectū alicui' reputat suū. p̄pter vnionē amōis: vel
p̄pter possibilitatē filia patiēdi. **Ad** tertiū. f. vtrū mīa sit virtus
Dicēdu: qđ mīa importat dolōrē de miseria aliena. **Iste** autē dolōr
pōt noiare vno qđē mō motū appetit' sentiui. z f. m̄ mīa passio
est z nō virt'. **Alio** mō nō pōt noiare motū appetit' intellectui fm̄
qđ alicui displicet malū alteri'. **Pic** aut mot' pōt eē fm̄ rōne regis
latus. z pōt fm̄ hunc modū rōne regulatū regulari mot' inferioris
appetit'. vñ **Aug.** dicit in .ix. de ci. dei: qđ iste mot' animi. f. mīa ser-
uit rationi: qñ ita p̄ebet misericordia vt iusticia conferuetur siue
cū indigēt tribuit: siue cū cognoscat penitētē. z qđ rōvirtutū būane
cōsistit in h̄z qđ mot' animi rōne regulat' vt ex sup̄iorib' p̄s: qđ sequit'
est mīam eē virtutē. **Ad** q̄rtū. f. vtrū sit maxima virtutū. **Dicēdu**
qđ aliqđ virt' pōt esse maxima duplici. **Uno** mō fm̄ se. **Alio** mō p̄ cō-
parationē ad habētē fm̄ se. **Mīa** qđē maxima est. **Pertinet** enī ad
mīam qđ aliē fundat. z qđ plus est: qđ defect' aliqz subleuet. z h̄
est maxime sup̄ioris. **Un̄** z miseriari ponit' p̄p̄iū deo. z in h̄z maxī-
me dicit' ei' oīpotētia manifestari. **Sed** q̄ntū ad habētē mīa non
est maxima: nisi ille qđ habet sit maximus: qđ nullū supra se deat: sed
oēs sub se. **Ei** enī qđ supra se aliqūē habet: maius z meli' est diungi
superiori qđ sup̄plere defectū inferioris. **Et** inde q̄ntū ad hominē qđ
habet deū superiōrē: caritas p̄ quā deo vnio est potior qđ mīa p̄
quā defect' proximozū supplet. sed inter oēs virtutes qđ ad p̄mū
p̄tinet potissima est mīa: sicut etiā est potioris actus. **Nā** sup̄plere
defectū alterius inq̄ntū est huiusmodi est superiōris z melioris.
De zelo require supra vbi agit' de passionibus.

De beneficentia.

DIS. XXXII.

Deinde considerādū est de exterioribus effectib⁹
de elemosyna. Tercio de coeetione fraterna: q̄ est qdā
elemosyna. Circa p̄mū querunt quattuor. P̄mo
vtrū beneficētia sit actus charitat⁹. Secūdo vtrū oib⁹ sit benefici-
cū. Tercio vtrū magis beneficiēdū sit his q̄ sunt nobis magis oī-
ti. Quarto vtrū beneficētia sit virtus specialis. Ad p̄mū. s. vtrū
beneficētia sit actus charitat⁹. Dicendū: q̄ beneficētia nihil aliud
importat: q̄ facere bonū alicui. P̄t autē hoc bonū considerari dupli-
citer. Vno modo s̄m cōm rationē boni: z h̄c p̄ner ad cōm rōnē
beneficētie. ex hoc enī est actus amicitie: z per cōsequē charitat⁹.
Nā in actu dilectionis includit̄ benivolētia: p̄ quā aliq⁹ vult bo-
nū amico: vt supra habuit̄ est. volūtas autē effectiua eoz q̄ vult si fa-
ciat assit. Et ideo ex cōsequēti benefaciere amico ex actu dilectio-
nis cōsequit̄. z p̄pter hoc beneficētia s̄m cōm rationē est am-
icitie vel charitat⁹ actus. Si autē bonū qd̄ q̄s facit alteri accipiat
sub aliq̄ speciali rōne boni: sic beneficētia accipiet speciale rōnē
z p̄nebit ad aliquā speciale virtutē. Ad secūdū. s. vtrū oib⁹ sit
beneficiēdū. Dicendū: q̄ sicut oīctū est: beneficētia cōsequit̄ amorē
ex ea parte q̄ mouet supiora ad. p̄uisionē inferior: gradus autē in
boīb⁹ nō sunt imutabiles sicut in angel⁹: quia boīes p̄nt pati multi-
plices defectus. Vnī q̄ est supior s̄m aliqd. vel est vel potest esse in-
ferior s̄m aliud. Et ideo cum dilectio charitat⁹ sit extēdā ad oēs:
beneficētia debet se extēdere ad oēs: pro loco t̄i z tēpore. oēs enī

actus virtutis sunt fm debitas circūstantias limitadi. Ad tertiu scy vtru magis bn faciendū sit his q nobis iuncti sūt. dicendū q gra z virtus imitat nature ordinē q est ex diuina sapia institutus. Est aut talis ordo nature vt vnūqz agens nāle p prius magis diffū dat sua actione ad ea q sunt sibi. p pūqz: sicut ignis calefacit magis rē sibi magis p pūqz. z sūt deus in substantia sibi. p pūqz: p prius z copiosius dona sue bonitatis diffūdit. vt p3 p Dion. iiii. cap. ce. ier. Exhibio aut bñficiū est qdā actio charitatis i alios. Et iō oportet q ad magis p pūqz: sumus magis bñfici. Sed p pūqz: virtus vniūqz ad aliū pōt attēdi fm diuersa in qbus sibi ad inuicē hoies cōcant. vt z sanguine nāli cōcātiōe: ciues in ciuili: fideles in spūali: z sic de alijs. z fm diuersas diuiciōes sunt diuersi mode diuersa bñficia dispensanda. nā vnūqz est magis bñficiū exhibendū pūqz: ad eandē rē fm quā est nobis magis iūct: fm pūqz: loquēdo. nā hoc pōt variari fm diuersitatē loco: z tēpōz: z negotioz. nā in aliquo casu est magis subueniendū extraneo: puta si sit in extrema necessitate qz etiā patri nō tantā necessitatē patiēti. Ad qrtū. vtru bñficiētia sit specialis virtus. dicendū q vtutes diuersificānt fm rōnes obiecti. eadē at est rō formalis obiecti charitatis z bñficiētiē. Nam vtrāqz respicit cōmūne rōne boni vt ex supradictis patet. Unde bñficiētia non est alia virtus a charitate: sed notat quēdā charitatis actum. De elemosyna requi re infra inter partes satisfactorias.

De correctione fraterna.

DIS

Deinde cōsiderādū est de correctiōe fraterna. Cir ca qd videnda sunt octo. Primo vtrum correctio fraterna sit actus charitatis. Secūdo vtr p sit sub pcepto. Tercio vtru h pceptū extēdat se ad oēs vel solū ad platos. Quarto vtr subditi ex pcepto teneant corripere platos. Quinto vtr peccatoz possit corripere. Sexto vtru corripit debeat ille q ex correctiōe fit deterior. Septimo vtru secreta correctio debeat pcedere denūciationē. Octauo vtru testiu inductio debeat pcedere denūciationē. Ad primū. vtru fraterna correctio sit actus charitatis. dicendū q correctio delinquentis est quoddā remediū q debet adhiberi z pētiū alicuius. Peccatū aut alicuius duplici cō siderari pōt. Vno qdē mō in quāntū est nociuū ei q peccat. Alio mō in quāntū vergit in nocumētū alioz q er ei? pētiō ledunt vel scanda lizant. z etiā in quāntū est in nocumētū boni cōis cui iusticia p pētiū pūrbat. Duplex g est correctio delinquentis. vna qdē q adhibet re mediū pētiō in quāntū est qdā malū ipsius peccātis. z ista est pprie fraterna correctio: q ordinat ad emēdationē delinquentis: remouet re aut malū alicuius eiusdē rōnis est z bonū eius. pcurare. Procu rare aut fratris bonū pūnet ad charitatē p quā volum? z opamur bonū amico. vū etiā correctio fraterna est actus charitatis: qz p eā repellim? malū fratris. f. pētiū. cuius remotio pūnet ad charitatem magis qz etiā remotio exterioris dāni: vū etiā corpis nocumētū qū otariū bonū virtutis magis est affinis charitati q bonū corpus vū exterioris rerū. Vū correctio fraterna magis ē actus charitatis qz curatio infirmitatis corporalis: vel subiectio p quā excludit exterior egestas. Alia vō correctio est q adhibet remediū pēti delinquentis fm q in nocumētū alioz: z etiā pētiū i nocumētū boni cōis: z ta lis correctio est actus iusticie cui? est seruare rectitudinē iusticie vni? ad aliū. Ad scōm. vtru correctio fraterna sit in pcepto. di cendū q sic. sed cōsiderādū est q sic pcepta peccatiua leges phibēt actus peccōz: ita pcepta affirmatiua inducūt ad actū vtiū. Act? aut peccōz sūt fm se mali: z nullo mō bn fieri pūnt: nec aliquo tpe aut lo co: qz fm se sūt iuncti malo fini. vt dī in. ij. etbi. Et iō pcepta negati ua obligāt sp z ad sp. Sed actus virtutis nō quolibet mō fieri de bēt sed obseruatis debitis circūstantijs q regunt ad h qz sit actus virtuosus: qz f. fiat vbi debet: z qū debet: z fm qz debet: z qz oīspo sitio eoz qz f. fiat ad finē attēdiē fm rōne finis. In istis circūstantijs virtuosū actus pētiū attēdēda est rō finis q est bonū virtutis. Si igit talis sit omīssio aliq alicui? circūstātie circa virtuosū actū q to talitē tollat bonū virtutis. h otariā pcepto. Si aut sit defectus ali cuius circūstātie q nō totalitē tollat virtutē: h nō pfecte attingat ad bonū virtutis: nō est pceptū. Vū phs dicit in. ij. etbi. q si parū dis cedat a mediō nō est v virtutē: sed si multū discedat: corripit vir tus in suo actu. correctio aut fraterna ordinat ad fratris emēdatio nē: z iō h mō cadit sub pcepto fm q est necessaria ad istū finē: nō aut ita qz quolibet loco vel tpe frater delinquentis corripit. Ad ter tiū. vtru solū pūnet ad platos. dicendū q sicut dictū est. duplex est correctio. Vna quidē q est actus charitatis que specialiter ten dit ad emēdationē fratris delinquentis per simplicem amonitio nē: z talis correctio pūnet ad quēlibet charitatē habentem: siue sit

subditus siue sit prelatus. Est aut alia correctio q est actus iusticie p quā intēdiē bonū cōc: qd nō solū pcurat p amonitionē frīs: sed etiā interdū p pūitionē: vt aliā pētiū timētes desistat. z talis cor rectio pūnet ad solos prelatos: q nō solū habēt amonere: sed etiā corrigere pūiēdo. Ad qrtū. vtru aliqz subdit? teneat corripere prelatū suū. Dicendū q correctio q est actus iusticie p coherione pene nō cōpetit subdito respectu prelati. Sed correctio fraterna q est actus charitatis pūnet ad vniūqz respectu cuiuslibet psonē ad quā charitatē debet habere si in eo aliqd corrigibile inueniat. Actus enī ex aliquo habitu vel potētia pcedēs se extēdit ad oia q otinent sub obiecto illi? potētiē vel habitū: sicut visio ad oia q ot nent sub obiecto visus. Sed qz actus virtuosus debet eē modera tus debitis circūstātijs: ideo in correctione q subditi corrigūt plas tos debet modus cōgruus adhiberi: vt. f. non cū pterua z duritia h cū māfuetudine z reuerētia corrigant. Vū Aplis dicit. i. Th. iiii. Seniore ne increpaueris: sed obsecra vt patrē tuū. Et ideo Dio. re darguit Demophilū monachū: quia sacerdotē irreuerētē corripit: rat: cū pētiēs z de ecclesia eiciēs. Ad quintū. vtrum peccatoz debeat corripere. Dicendū q correctio delinquentis pūnet ad aliqz inqūntū viger in eo rectū iudiciū rōnis. Peccatū aut vt supra dictū est: non tollit totū bonū nature quin remaneat in peccatē aliqd. de recto iudicio rōnis. z fm hoc pōt cōpetere sibi in subditis delictijs arguere. Sed tū per peccatū pcedēs impedimentū quoddā huic correctiōi affert propter tria. Primo quidē qz ex pētiō pcedētī indign? reddit vt aliū corripat. z pētiū si maius pētiū cōmīst: nō est dign? vt corripat aliū de minori pētiō. Vū sup illud Math. vii. Quid vides festuca zc. dicit Hiero. De his loquit q cū mortali cri mine detineant obnoxij: minora pētiā frīb? non cēdūt. Scdō red dit indebita correctio propter scādaliū qd sequit ex correctione: si pētiū corripit sit manifestū: qz videt q ille q corripit nō corripit ex charitate: sed magis ad ostentationē. Vū sup illud Math. vii. Quō dicit frī tuo zc. exponit Chuso. In quo proposito putas ex charitate vt salues proximū tuū: non qz teipm saluare. Vū ergo nō alios saluare: sed p bonā doctrinā malos actus celare: z scētē laudē ab hoīb? querere. Tercio mō p supbia corripit: inqūntū. f. aliqz ppria pētiā paripendens seipm pximo pferat in corde suo pētiā ei? austerā severitate diuiciās acti eēt ipse iustus. Vū Aug. dicit in li. de sermone dñi in mōte: Accusare vitia officiū bonū est: qd cū mali faciūt alienas ptes attingūt. Et ideo Aug. dicit in eodē Logitē? cū aliqz reprehēdere nos necessitas coegerit: vtrū tale sit vitiū qd nunqz habuim? z tūc cogitem? nos hoies eē z habere potuisse. vel tale qd habuim? z iam nō habem? z tūc tāgat memo riam cōis fragilitas vt illā correctionē nō odiū sed mīa pcedat. Si aut iuueniem? nos in eodē vitio eē: nō oburgem? h cōgemiscam? z aliqū deponēdū inuitem? Ex his igit p3 qz pētiōz si cū būlitate corripit delinquentē: nō peccat: nec sibi nouā cōdēnationē acqrit: h p h vel in pscētia frīs vel saltē sua p pētiō pterito cōdēnabile se eē ostēdat. Ad sextū. vtru debeat qz a correctione cessare si timet q ille fiat ex correctiōe deterior. Dicendū q sic dictū ē: duplex ē cor rectio delinquentis. Vna qdē pūnet ē ad platos: q ordinat ad bonū cōc: z h3 vim coactiū. z tal correctio nō ē dimittēda ppter turbat tionē ei? q corripit: tū qz etiā ppria spōte emēdari nō velit: cogēd? est p penas vt peccare desistat: nū etiā qz h incorrigibil? sit p h. pūi det bono cōi dū seruat ordo iusticie: z exēplo vū alij deterreant. vū index nō ptermittit ferre sentētiā dānationis in peccatē ppter timorē turbationis ipsi? vel etiā amicor? ei?. Alia vō correctio ē fra terna cui? finis ē emēdatio delinquentis: nō habēt citationē sed sim plicē amonitionē. z ideo vir probabilis estimat q pētiō amonitio nē nō recipiat: h3 ad peiora labat: est ab hmoi correctiōe desistēdū qz ea q sunt ad finē debēt regulari fm qz exigit rō finis. Ad se ptimū. vtru de necessitate pcepti secreta correctio debeat pcedere denūciationē. Dicendū q circa publicā denūciationē pētiōz disti nguēdū est. aut enī pētiā sunt publica aut sunt occulta. si quidē sint publica: nō ē tū adhibēdū remediū ei q peccauit vt melior fiat: h3 etiam alijs in quoz noticiā deuenit vt nō scādalisent. z ideo talia pētiā sunt publice arguēda. fm illud Apli ad Th. v. Peccatē corā oib? argue: vt timorē ceteri habeant. Qd intelligit de pētiis public? sic Aug. dicit in li. de vbiis dñi. Si vō sint pētiā occulta: sic videt ha bere locū qd oīs dicit Si peccauerit in te frater tuus: qz enī te of fendit publice corā alijs: iam non solū in te peccat: sed etiā in alios quos turbat. Sed quia etiā in occultis peccatis potest parari. pxi moriū offensa: ideo adhuc distinguēdū videt. Quēdā enī peccata occulta sunt que adhuc sunt in nocumētū proximorū vel corpora le vel spūale. Puta si aliquis occulte tractet quō cūitas tradat

hostibus: vel si hereticus priuatum hoīes a fide auertat: ⁊ q̄ ille q̄ occulte peccat nō solū in te peccat: sed etiā in alios: oportet statim ad denūciationē p̄cedere vt bñōi nocumētū īpediatur: nisi forte ali q̄s furniter estimaret q̄ statim p̄ secretā amonitiōē posset bñōi malū īpediri. Quedā vō pctā sūt q̄ sunt solū in malū peccantis ⁊ ei in quē peccat: vel quā a peccātē lederis: v̄l falsē ex sola noticiā: ⁊ tūc adhib. solū tenēdū est vt fratri peccātū subueniat: ⁊ sic medic⁹ corꝝ p̄oralis sanitatē debet ei inferre si pōt sine alicui⁹ mēbz abscondere: si autē nō pōt: abscondit mēbzū minus necessariū vt vita totius cōseruet: sic ille q̄ studet emendatōi fratris debet si pōt sic emendare fr̄z q̄stū ad cōf̄tāz vt fama eius cōseruet. **Quē** qdē est vitius. **P̄mo** q̄ dē etiā ipi peccātū nō solū in t̄pibus in q̄b⁹ q̄stū ad multa hō patit̄ detrimētū amissa fama: sed etiā q̄stū ad sp̄ualia: q̄ p̄e timore infamie multi a pctō retrahunt. vñ q̄ si se infamatos cōspiciūt ineffrenate peccāt. vñ **P̄terio**. dicit. **Corripēdus** est scōrūz frater ne si se imel pudore aut verecūdiā amiserit p̄maneat in pctō. **S̄c̄do** debet cōseruari fama fratris peccātis: tū q̄ vno infamato alij infamant: s̄m illud **Aug.** in epla ad plebē bīponēdē cū de aliquo q̄ sc̄m nomē p̄fiterit aliqd̄ criminis vel falsi fouerit vel veri patuerit instāt s̄a tagatū ambiūt vt de oib⁹ h̄ credat. nū etiā q̄ ex pctō vnus publica to alij puocant ad pctm: sed q̄ cōf̄tāz p̄fēreda est fame voluit oīs vt falsūcūm dispēdio fama fratris cōf̄tāz p̄ publica denūciationē a pctō liberet. **Uñ** p̄ de necessitate p̄cepti esse q̄ secreta amonitiō publica denūciationē p̄cedat. **Ad octauū**. s̄. vtrū testij inductio debeat p̄cedē denūciationē. r̄icēdū q̄ de vno extremo ad aliud ex trenū cōueniētē trāsit p̄ mediū. i. correctōe at̄ fratna oīs voluit q̄ p̄ncipiū eēt occultū vñ frat̄ corripet fr̄es iter se ⁊ ip̄i solū: finē aut voluit esse publicū: vt. f. ecclie denūciaret: ⁊ iō cōueniēt in medio testij posit⁹ inductio: vt. f. p̄o paucis iudicet̄ pctm̄ fratris q̄ possint p̄desse ⁊ nō obesse vt falsē sic fine multitudine infamia emēdet̄.

In secundo principaliter. scilicet de preceptis charitatis ostendenda sunt sex. Primo vtrum vniui vel duo. Tercio vtrum conuenienter precipiat qd deus ex toto corde diligat. Quarto vtrum h preceptum possit in hac vita compleri. Quinto de his preceptis diliges. primum tuu sic teipsum. Sexto vtrum ordo charitatis sit i precepto. Ad primum. I. vtrum de charitate fuerint oada precepta. dicendum qd preceptum ipsoart rone debuit: intantum q aliqd cadit sub precepto inquantu habet rone debiti. est aut aliqd debitu dupliciter. uno mo p se. alio mo per aliud. Per se qde debitu est in vnoquoqz negotio id qd est finis. Qd hz rone p se boni. Propter aliud aut e debitu id qd ordinat ad finem sicut medico p se debitu est vt sanet: ppter aliud aut vt det medicinam ad sanandu. finis aut spualis vite est: vt ho vniat deo qd fit p charitate. et ad hoc ordinant sicut ad finem oia q ptinent ad spuale vt tam. Cui et aplos dicitur. i. ad thij. i. Finis precepti est charitas de corde puro et conscia bona et fide no ficta. Oes eni virtutes de quaz actibz dant precepta ordinant ad purificandiu cora turbini bz passionu: sic virtutes q sunt circa passiones: vel salted ad habendu bona et sciam sic virtutes q sunt circa opationes: vel ad habendu recta fide: sicut illa q pntent ad diuinu cultu: et hec tria requirunt ad diligendu dei. Nam eos impuniti a dei dilectione abstrahunt. ppter passionem inclinante ad terrena. conscientia vto mala facit horere diuinam iusticiam. ppter timores pene. Ficta aut fides trahit affectu in id qd de deo fingit: sepans a dei veritate. In quolibet aut genere id qd est p se potest esse. eo qd est. ppter aliud: est id maximu preceptu est de charitate. vt of. Martij. xxiij. Ad secundum. I. vtrum vnu tñ preceptu dandum fuit vel duo. dicendum qd sicut dictu est hoc mo se habent precepta in lege scripti: propositi ones in scientijs speculatiuis in quibus occlusiones virtute continentur primis principijs. vii q pfecte cognosceret principia fm tota sua virtutem: no opus haberet vt ei occlusiones seorsum pponerent. Sed qd no oes qui cognoscunt principia sufficiunt cōsiderare quicquid in principijs virtute continetur: necesse est. ppter eos vt in scientijs ex principijs occlusiones deducant. In opabilibus aut in qbus precepta legis nos dirigunt finis habet ronez principij: vt supra dictu est. Dilectio aut rei finis est ad que dilecto. primi ordinat. Et io no solu oportet dari preceptu de dilectione dei: sed etiā de dilectione proximi: ppter minus capaces q no de facili cōsiderant vnu horz preceptorz sub alio contineri. Sufficiens aut ouo: non fuit necesse plura dari: quia sicut supra dictu est. charitas est amicitia quedā: amicitia aut ad alterum est. Cuius breue. dicit in qda omelia. Minus q inter duos charitas haberi non potest. Quod aut ex charitate aliquis seipsum diligit supra dictum est. Cui aut dilectio et amor fit boni. bonu autem fit vel finis vel id qd est ad finem: conuenienter de charitate duo precepta sufficiency.

Unū quidē quo inducimur ad deum diligendū sicut finē. Aliud autē est quo inducimur ad diligendū. primū. ppter deū sic. ppter finē. Ad tertiū. s. vtrū cūmētur precipiat deus diligē ex toto corde de. Dīcēdū qd pcepta vniū de actib' vtrū. Doc ergo mō aliqd actus cadit sub pcepto fm qd actus est virtut'. Reqrit autē ad actū virtutis nō solū qd cadat sub pcepto determinatā materiā: s. etiā qd vestiat tur debitis circūstātijs quib' sit ppositiō tali materiē. deus autē est diligēdus sic finis vltimus ad quē oīa sunt referēda. Et ideo tota talitas qdā sit designatā circa pceptū de dilectiōe dei. Inueniuntur autē h' pceptū diuersimode traditū in diuersis locis. Nā sicut oī cur ē deu. vj. ponunt tria. s. ex toto corde : et tota aīa : et tota fortitudine. Math. xxi. ponunt duo boz. s. ex toto corde : et in tota aīa : et omittit : ex tota fortitudine : s. addit in tota mēte. S. Par. xii. ponunt q̄tuor. s. ex toto corde : et in tota aīa : et tota mēte : et in tota virtute : q̄ est idē fortitudini. Et hec etiā q̄tuor tangunt Luc. x. Nā loco fortitudinis fēu virtutis ponit Ex oīb' virib' tuis. Et iō boz q̄tuor est rō assignatā. nā qd alicubi vni boz omittit : h' est qd vniū intelligit ex alijs. Est igit cōsiderādū qd dilectio est actus volūtat' : qd hic significat p coe. Nā sic coe corpale est pncipiū omniū corporealiū motūū : ita etiā volūtat' : et maxime q̄ntū ad intētiōē i finis vltimū qd est obiectū charitatis : est pncipiū oīū spūaliū motūū. Tria autē sunt pncipia motūū siue actūū q̄ mouent a volūtate. Intellect' : qd significat p mēte. vis appetitiua interior : qd significat tur p animā : et executiua exterior : qd significat p fortitudinē : et virtutē siue vires. Precipit ergo nobis vt tota nra intētiō feras in deū : qd est ex toto corde. Et qd intellet' nī subdas deo : qd est ex tota mēte. Et qd appetit' nī regulēs fm deū : qd est ex tota aīa. Et qd exterior actus nī obediāt deo : qd est ex tota fortitudine. vel virtute : vel virib' deū diligere. Chisio. tñ sup Math. accipit exōtrario cor : et aīa : q̄s dictū sit. Aug. vō in pmo de doctrina christiana refert cor ad cogitatiōes : et animā ad vitā : mēte ad intellectu. Quidā autē dicunt ex toto corde. i. in intellectu. aīa. i. volūtate. mēte. i. memoria. Uel fm Grego. nice. p cor signat animā vegetabilē : p animā sensitiua : et p mēte intellectuā. qd h' qd nutritur sentim' : et intelligim' debem' ad deū referre. Ad q̄ntū. s. vtrū h' pceptū possit impleri i hac vita. Dīcēdū qd pceptū aliqd dupliciter impleri pōt. Vno mō pfecte. Perfecte qdē implet pceptū qñ puenit ad finē quē intendit percipiēs. Implet autē sed impecte : qñ etiā nō ptingat ad finē percipiētis : nō tñ recedat ab ordine ad finē. sic si dux exerat' pncipiat milib' : vt pugnāt : ille pfecte implet pceptū qd pugnādo hostē vincit : qd dux intendit. Ille autē implet f' impecte : cui' pugna ad victoriā nō ptingit : nō tñ cōtra disciplinā militārē agit. Intēdit autē deus p h' pceptū vt hō deo totalit' vnias : qd fieri in p̄ia qñ oī' erit oīa in oīb' : vt dicī. i. ad Corin. xij. Et ideo plene pfecte i p̄ia plebis h' pceptū. In via vō plebis impecte : et tñ in via tāto vn' alio pfecti' : ipler q̄nto magi accedit p q̄ntā fīlitudinē ad p̄ie pfectionē. Ad q̄ntū. s. oe h' pcepto Diliges primū tuū &c. Dīcēdū qd h' pceptū tuū mīet tradit. tāgīt enī in eo : et diligēdū rō : et dilectiōis modus. Rō qdē diligendū tāgīt ex eo qd prim' notat'. ppter h' enī ex charitate debem' alios diligē : qd nobis sunt prim' p fm nālē dei imaginē : et fm capacitātē glie. Nec refert vniū dicat' p fm v' frāt' : vt habet j. Job. iij. vel amicus : vt habet Leni. xix. Quia p oīa hec affinitas eadē designat'. Modus autē dilectiōis tāgīt cū dicir' s' teipm. Dō nō est intelligēdū q̄ntū ad h' qd aliqd carnalit' sibi diligat : s. sibi sibi Et h' tripliciter. Primo qdē ex parte finis : vt. s. aliqd diligit. primū ppter deū : sic s' teipm. ppter deū debet diligē : vt sic fit dilectio p̄i mī scā. Secūdo ex parte regulē dilectiōis : vt. s. aliqd nō cōdescendat. p̄io in aliquo malo : s. solū in bonis. sic et sue volūtat' faciū facere debet hō solū in bonis : vt sic fit dilectio p̄imi iusta. Tercio ex pte rōnis dilectiōis : vt. s. nō diligit aliqd primū ppter p̄iā vilitatē vel dilectiōē. sed ex rōne : qd velit p̄io bonū h'ē sibiūp vilit' bonū vt sit dilectio p̄imi vera. Nā cū qd diligit primū ppter suā dilectiōē vel vilitatē : nō vere diligit primū s. teipm. Ad sextū. s. vtrū ordo charitatis sit in pcepto. Dīcēdū qd modus qd p̄inet ad rationē actus virtuosū cadit sub pcepto qd oīa de actu vtrū. Ordo autē charitatis p̄inet ad ipam rōnē virtutis : cū accipiat fm p̄pōsitiōē dilectiōis ad diligibiles : vt ex supradictis patet. vñ manifestū est : qd ordo charitatis debet cadere sub pcepto.

Quarto de scandalo. **A**rca septimū principale suprapositū cōsiderādū ē de vitis oppositis charitati. Et primo de odio qđ opponit ipsi dilectioni. Secundo de acedia et inuidia: qđ opponunt gaudio charitatis. Tercio de discordia et falsitate: qđ opponunt paci. Quarto de offensione et scāda-

lo que opponuntur bñficiis et correctiōi fraterne. De his oibz requirere infra in tertio lib. ubi de singulis agit suis locis. De scandalis nūc dicemus. Circa qd consideranda sūt octo. Primo qd fit scandalū. Scdō vtrū scandalū sit pccn. Tercio vtrū sit spale pccn. Quarto vtrū sit pccn mortale. Quinto vtrū pfectoz sit scandalizari. Sexto vtrū scandalū actiuū sit in vris pfectis. Septimo vtrū spūalia bona sint ppter scandalū oimittēda. Octavo ppter scandalū sint tpalia oimittēda. Ad pñm. qd fit scandalū sciendū q sup illud **¶** Par. xv. Scis q pbarisei audito h verbo: scandalizati sunt et. dicit Piero. qñ legimus qñq scandalizauerit et. Doc itelligim? qz dicto vel facto occasione ruine dederit. Qd enī grece scandalon dñ. nos offensionē vel ruina vel ipactionē pedis possumus dicere. An diffinit sic. scandalū est viciū vel factū minus rectū pñs alijs occasione ruine. Cōuenit enī qñq q aliq ober ponit alicui in via corporali cui ipingens disponit ad ruina: et talis ober dñ scandalus. Et sñr in pccñs vie spūalis attingit aliqū disponi ad ruina spūale p viciū vel factū alterius: inquit. f. aliqz a sua amonitione vel in ductione aut exēplo alterū trahit ad peccādū. et hoc pñe dñ scandalū. Nihil aut fm pñia rōne disponit ad spūalem ruina: nisi qz bz aliqū defectū rectitudinis: qz id qd est pñe rectū magis mñt hoies extra casū qz ad ruina inducat. et iō uenietur qz viciū vel factū minus rectū pñs occasione ruine sit scandalū. Et nota qz viciū vel factū alicuius pñt esse alteri cā peccādū duplicif. vno mō p se. alio mō p accidēs. Per se qdē qñ aliqz suo malo vbo vel facto intendit aliū ad peccādū inducere: vel etiā si ipse hoc nō intendat ipsū factū est tale qz de sui rōne bz qz sit inductiū ad peccādū: puta qz aliqz publice facit pccn: vel qz habet similitudinē peccati. Et tūc ille qz hmoi actum facit pñe dat occasione ruine. vñ vocat scandalū actiuū. Per accidēs aut vrbū vel factū vñus est alteri cā peccādū: qñ ppter intētiōē opanti: et pter additionē opis aliqz male dispositus ex hmoi ope inducit ad peccādū vel ad opandū. Puta cū aliqz uidet bonis aliqz: et tūc ille qz facit hmoi actū rectū nō dat occasione ruine qñtū in se est: sed aliū sumit occasione. fm illud **¶** Ro. vij. Occasione aut accepta et. Et iō hoc est scandalū passiuū sine actiuo: qz ille qz recte agit quātū est de se nō dat occasione ruine quā alter patit. Aliqz qz attingit qz etiā sit fit scandalū actiuū in vno et passiuū in alio: puta cū ad inductionē vñus aliū peccat. Aliqz aut est scandalū actiuū sine passiuo: puta cū aliqz iducit verbo aut facto aliū ad peccādū: et ille nō pñt. Aliqz vō est scandalū passiuū sine actiuo: sicut iā viciū est. Itē nota qz cogitatio vel cōcipiscētia: qz latet in corde nō pponit alicui vt ober disponens ad ruina: iō dñ viciū vel factū. Itē dñ minus rectū nō p cōpationē ad aliud a quo supet i rectitudine: sed qz bz aliqū defectū rectitudinis. vñ qz est fm se malū: sic pñt. Et iō viciū vel factū aliqz recipit i idolo. qñs enī h fm se nō sit pccn: si aliqz h nō corrupta intētiōe faciat: nñ qz bz quādā spēs vel similitudinē venerationis idoli pñt alteri pñere occasione ruine. Et iō apls monet. i. ad thes. v. Ab oī mala specie abstinete vos. Et iō uenietur dñ minus rectū vt cōpēdant tā illa qz sunt fm se mala. i. pccā. qñ illa qz hñt spēs mali. Itē pñs occasione iō dñ qz nihil pñt esse boī sufficiēs cā pccā qd est spūalis ruina: nisi pñia voluntas. Et iō viciū vel factū alterius boīs pñt esse cā aliqñter inducēs ad ruina: et ppter h nō dñ dans cām ruine: sed dans occasione qd signat cām ipfectā: et nō sp cām p accidēs: et tñ nñl pñbet in qbusdā diffinitōib? poni id qd est p accidēs: qz id qd est fm accidēs vñ pñt p se alteri uenire: sic in diffinitōe fortune ponit cā p accidēs in scdō pñs. Ad scdō. f. vtrū scandalū sit pccn. dicendū qz sicut iā viciū est duplex est scandalū. f. passiuū: in eo qz scandalizāt. et actiuū: in eo qz scandalizāt dans occasione ruine. Scandalū igit passiuū semp est pccn in eo qz scandalizāt. nō enī qz scandalizāt scandalizāt: nisi inquātū aliquatiter nñt. spūali ruina qz est pccn. Pñt tñ esse scandalū passiuū sine pccō eius ex cuius facto aliqz scandalizāt de his spūaliū facit bñ. Similiter etiā scandalū actiuū semp est pccn in eo qz scandalizāt: qz vel ipsū opus qd facit est pccn: vel etiā si habeat spēm peccati oimittendū est semp ppter primi charitatē: de qua vnusquisqz conat saluti primi. puidere et sic qd nō oimittit extra charitatē agit: pñt tñ esse scandalū actiuū sine peccato alterius qui scandalizāt: sicut fm pñia viciū est. Ad tertium. f. vtrū scandalū sit speciale peccatū. viciū vel factū alterius aliqñ rueri attingit fm quodcūqz genus peccati: nec hoc ipsū qd est occasione peccandi sumere ex dicto vel facto alterius speciale rationē peccati ostendit: qz nō imponit specialem deformitatē speciali virtuti oppositā. Scandalū aut actiuū potest

accipi dupliciter. p se. f. et p accidēs. Per accidēs aut quidē qñ nō est ppter intētiōē agētis. puta cū aliqz suo facto vel vbo inordinato nō intendit alteri dare occasione ruine: sed solū sue satisfacē voluntati. Et sic etiā scandalū actiuū nō semp est pccn spale: qz qd est ens p accidēs nō cōstituit speciē. Per se aut est actiuū scandalū qñ aliqz suo inordinato dicto vel facto intēdit aliū trahere ad pccn. et sic ex intētiōe specialis finis sortit rōne spālis pccn. finis enī dat speciē in mortalib? vt supra viciū est. An sic furtū est spale pccn aut homicidiū ppter spale nocumētū primi: vel ppter h qz intēdit: ita etiā scandalū est spale pccn ppter h qz intēdit speciale pccn mi nocumētū. et opponit directe correctioni fraternit: in qz intēditur spālis nocumētū remotio. Ad qñtū. f. vtrū sit mortale pccn. Dicendū: qz sic viciū ē: scandalū importat impactionē quādā: p quā aliqz disponit ad ruina. Ideo scandalū passiuū qñqz quidē potest esse pccn veniale: qñ habēs impactionē quādā tñ. puta cū aliqz ex inordinato dicto vel facto alteri cōmouet motu veniel pccn. Aliqz vō est pccn mortale: qñ habēs cū impactione ruina. puta cū aliqz ex inordinato dicto vel facto vel verbo alteri pccedit vsqz ad pccn mortale. Scandalū aut actiuū sit quidem p accidēs potest esse qñqz quidē pccn veniale. puta cū aliqz vel actū pccn veniel cōmittit: vel actū qui nō est fm se peccatū: sed habet aliqua speciē mali cū aliqz leui indiscretione. Aliqz vō est peccatū mortale siue quia cōmittit actū peccati mortalis: siue qz trānit salutē proximī: pzo ea cōseruāda nō ptermittat aliqd facere qd sibi libuerit. Si vō scandalū actiuū sit p se: puta cum intēdit inducere aliū ad peccādū: si quidē intēdit ipm inducere ad peccādū mortaliū: est pccn mortale. et sñr si intēdat inducere ad peccādū venialiū p actū pccn mortali. Si vō intēdat inducere primū ad peccādū venialiū p actū pccn veniale: est pccn veniale. Ad quintū. f. vtrū scandalū passiuū sit etiā in vris pfectis. Dicendū: qz scandalū passiuū importat quādā cōmōtionē animi a bono in eo qz scandalū patit. nullus aut cōmoueat qz rei immobili firmif inheret. maiores at siue pfecti soli deo inherēt: cui? ē incō mutabilis bonitas. qz etiā si inherant suis pccatis nō inherēt eis nisi inqñtū illi inherēt christo. fm illud. i. ad Cor. iiii. Imitatores mei estote sic et ego christi. An qñtūqz videant alios inordinate se habē viciis vel factis: ipsi a sua rectitudine nō recedūt. fm illud **¶** Psal. Qui cōfidūt in dño sic mons syon: nō cōmouebit in eternū qz habitat in hierusalē. Et ideo in his qz pfecte deo inherēt p amozē scandalū nō inuenit. fm illud **¶** Psal. Pax multa diligētib? legē tuā: et nō est illis scandalū. Ad sextū. f. vtrū scandalū actiuū possit inueniri in vris pfectis. Dicendū: qz scandalū pñe est cū aliqz tale aliqd dicit vel facit qd de se tale est: vt alterū natū sit inducere ad ruina. Qd qdē est solū id qd inordinate fit vel dicit. Ad pfectos aut pñt net ea qz agūt: fm regulā rōnis ordinare. fm illud. i. ad Cor. xiii. Oīa honeste et fm ordinē fiant in vobis. Et pñpue hāc cautela adhibēt in his in quib? nō solū ipsi offenderēt: sñ etiā alijs offensionē pararet. Et si in corp manifestis viciis vel factis aliqd ab hac modē rationē desit: h puenit ex infirmitate hūana: fm quā a pfectiōe desiciunt. nō tñ intantū desiciūt vt multū ab ordine rōnis recedat: sed modicū et leniū: qd nō est tā magnū vt ex h rōnabilit possit ab alio fm pccādū occasio. Ad septimū. f. vtrū bona spūalia sint ppter scandalū oimittēda. Dicendū: qz duplex sit scandalū. Actiuū. f. et passiuū. Questio ista nō habet locū de scandalō actiuo: qz cū scandalū actiuū sit viciū vel factū min? rectū: nñl est cū scandalō actiuo faciendū. Habet aut locū questio si intelligatur de scandalō passiuo. Cōsiderādū est igit qd fit oimittēdū ne alit? scandalizet. Est aut in spūalib? bonis distinguendū. Nā qdā bonū sunt de necessitate salutis: qz ptermitti nō pñt sine pccō mortali. Manifestū est aut qz nullus debet mortaliū peccare vt alteri pccn impediāt. qz fm ordinē charitatis plus debet hō suā salutē spūale diligē qz alteri? et ideo ea qz sunt de necessitate salutis ptermitti nō debēt. ppter scandalū vitādū. In his aut spūalib? bonis qz nō sunt de necessitate salutis videt distinguendū: qz scandalū qd ex eis orit qñqz ex malicia pccedit cū. f. aliqz volūt impedire hmoi spūalia bona scandalā pccādū. et h ē scandalū phariseoz: qz de doctrina oīū scandalizabaut. Qd ē trānē dū oīs docet **¶** Mar. xv. An vō pccedit ex infirmitate vel ignorātia et hmoi scandalū est pusilloz: ppter qd spūalia opera vel occultāda vel etiā interdū differēda sunt vbi piculū non imminet quousqz red dita rōne hmoi scandalū cesset. Si aut post reddita rōne hmoi scandalū doret: iam videt ex malicia ee. et sic ppter ipm nō sunt hmoi spūalia opera oimittēda. Ad octauū. f. vtrū ppter scandalū sint tpalia bona oimittēda. Dicendū: qz circa tpalia bona distinguendū est. aut enī sunt nra: aut sunt nobis ad cōseruādū pzo alijs cōmissa sicut bona ecclie cōmittunt platib? et bona cōia ciuicūqz repub.

rectoribus: et talis obseruatio sicut et depositio iminet his quibus sunt commissi ex necessitate: et ideo non sunt propter scandalum dimittenda: sicut nec alia que sunt de necessitate salutis. **T**alia vero quorum nos sumus omni dimittere ea tribuendo si per nos ea habeamus: vel non repetendo si apud alios sunt. propter scandalum quique quidem debemus quique autem non. Si enim scandalum ex hoc oritur propter ignorantiam vel infirmitatem aliorum quod superius diximus esse scandalum pusillorum: tunc vel totaliter dimittenda sunt talia: vel aliter sedandum scandalum. scilicet per aliquam ammonitionem. **viii.** Aug. dicit in libro de sermone domini in monte. dandum est quod nec tibi nec alteri noceat quantum ab homine tradi potest: et cum negaueris quod petit indicanda est ei tristitia: et melius ei aliquid dabis cum petere iniuste coxeris. Aliquid vero scandalum nascitur ex malicia quod est scandalum phariseorum. et sic propter eos quod sic scandala peccata non sunt talia dimittenda: quia etiam noceret bono consilio. daret enim malis rapiendi occasio: et noceret ipsis rapientibus: et retinendo alia in peccato remanent. **viii.** Greg. dicit in moralibus. Quidam cum talia nobis rapiunt solimodo sunt tolerandi. quidam vero seruata equitate prohibendi: non solum cura ne nostra subtrahantur: sed ne rapientes non sua semetipsos perdant.

De prudentia.

DIS. XXXV.

Prudens virtutes theologicas considerandum est de virtutibus cardinalibus. Inter quas Primum dicitur de prudentia. Secundo de iusticia. Tercio de temperantia. Quarto de fortitudine. Circa prudentiam consideranda sunt tria. Primum de prudentia simpliciter. Secundo de prudentia in ratione. Tercio de prudentia in ratione. Primum de prudentia simpliciter. Circa prudentiam consideranda sunt quatuordecim. Primum quod sit prudentia. Secundo virtus prudentia sit in ratione vel in voluntate sic in subiecto. Tercio si est in ratione: virtus sit in ratione speculatiua vel practica. Quarto ut virtus sit virtus specialis. Quinto virtus persistat sine aliis virtutibus moralibus. Sexto virtus consistat in eis mediis. Septimo virtus proprie sit proprius actus eius. Octavo virtus prudentia se extendat ad regimen multitudinis. Nono virtus prudentia que est respectu boni. proprium sit eadem specie cui ea que se extendit ad bonum. Decimo virtus prudentia sit in subiecto vel solum in principibus. Undecimo virtus inueniatur in bonis omnibus. Duodecimo virtus sit in omnibus habentibus gratiam. Tertiodecimo virtus inest nobis a natura. Quartodecimo virtus perdat per oblivionem. **i.** Circa prudentiam simpliciter. Primum quod sit prudentia. sciendum est quod nomen prudentie multipliciter sumitur in scriptura. quique enim large sumitur per quodam instinctum vel solertiam naturalem: sic extenditur etiam ad brutia animalia: sic de prudentia naturalis que funditur est animalibus: a natura: ut quod agnus statim natus naturaliter agnoscat balat matris: quod quod fugiat lupum quem alius natus vidit. Unde frequenter homines mouentur considerare prudentiam animalium. Sicut Job. xii. Interrogamus iumenta et docebunt te. **Prover. vi.** Uade ad formicam quod piger et considera vias eius: et dices sapientiam. quod cum non habeat ducem quod ostendat: nec preceptorem quod inbeat: nec principem quod compellat: parat in estate cibum sibi. Dicitur etiam quod de grano germinet refectum ne in herba germinet: et in uane fecit: accutur fouea fallat ne tempore pluuie putrescat. **in multis etiam aliis quod prudenter agit naturaliter edocta nos instruit et nos per rationem edocti filii faciamus: videlicet ut in presenti per futuro proprio labore. germinet male intentionis de nostris operibus prescindamus: et bona aggregata bene militate vallemus: et sic in bonis spiritualibus aggregandis et obseruandis formice prudentiam habeamus. Idem Matthei. x. saluator discipulis suis ait. Estote prudentes sicut serpentes etc. ut sic serpentes super omnia membra caput custodit: et omnia alia membra per tuendo capite a quo vita habet exponit. sic nos a christo capite inter vitam gratie et vitam glorie sperantes nos finaliter habituros vitam nostram corporalem debemus exponere: multo magis membra corporis et omnia bona temporalia non solum dare liberaliter: sed tanquam stercore reputare debemus. Secundo sic serpentes renouari debemus ieiunando. scilicet a vitis aqua fontis viuunt: id est doctrine sacre hauriendo: in arto foramine pelle veteris hominis. male consuetudinis exuendo: nouum hominem quod finem dei creatus est induendo: venientem peccati in offensione totaliter euomendo. Tercio contra incantationes diaboli aures cordis obturando sicut aspidem quod vna aure obturat cauda alia vero terra. sic nos debemus tentationes diaboli euadere consideratione finis nostri et terrene fragilitatis. **Psalm.** Sicut aspidem surde et obturauit aures suas quod non exaudiet vocem in. etc. Quarto sic serpentes inimicitias quas habet cum homine fugit: et sub spinis latitat et habitat in desertis sic propter odium mundi et insidias viri sancti fugiunt ad desertum claustrum et latent sub asperitate prelie. Quinto ambulans et natans per aquas leuat corpus ne totum submergetur. sic viri sancti caput mentis eleuant ad superna: ne perierint delictis submergantur. Secundo abusu sumit prudentia per astutiam peruersorum: viri prudentes dicuntur homines callidi et subtilis ad fallendum vel nocendum. **ber. iiii.** Serpens callidior cum ceteris animalibus. **blofa.** quod plenus erat de morte. **Yre. iiii.** Sapienter sunt ut faciant mala. bene autem facere nesciunt. **blofa.** maliciosi.**

De hac prudentia dicitur **Eccli. xix.** Non est cogitatus bonus per totum prudentiam: est prudentie nequitia et in ipsa execratio. **Isa. xxix.** Peribit sapientia a sapientibus: et intellectus prudentium reprobabitur. Sequitur: Neque profundus estis corde: et a consilio abscondatis consilium. **4.** Tercia est prudentia mundanorum quod consistit circa acquisitiones observationes et aggregationes terrenorum. **Baruch. iiii.** Filii agar exarserunt prudentiam quod de terra est: negotiatores fere etc. **Et quod mundani homines magis studet circa terrena quod viri spirituales circa diuina: ideo dicitur Luc. xvi.** Filii huius mundi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. **4.** Quarta est prudentia carnalis siue animalis: quod est circa ea que sunt suauia et delectabilia carni. de qua **Ro. viii.** Prudentia carnis mors est. **blo.** Prudentia carnis habet quod que sue carnis sunt studiosi implet. **hac chris.** stus non docuit: sed taverbo quod ex tempore attendenda esse monstrauit. **Sic Ber. dicit in quodam sermone de natali dicens:** Chastus dei viri et sapientia nasciturus in cuius erat arbitrio quodcumque vellet eligere: quod molestum est elegit: perferim parvulo paupis misit filio: ipsi per hyemem asperimus: noctis medio tenebras et horrores: matrem pauperem: quod habebat panes ad inuoluendum: per sepe ad reclinandum. **Ubi nullam audio de pellicibus fieri mentionem.** non est tale iudicium mundi. aut iste fallax: aut mundus errat. sed diuina impossibile est falli sapientiam. merito ergo carnis prudentia stultitia iudicatur. **Quid enim dicitur?** quod non fallax elegit quod est molestum. **Id ergo melius id vult: id potius eligendum.** Quisquis alius aliud docet: ab eo tanquam a seductore cauendum. **In prudentia carnis videtur clerici nostri spue abundare eligentes de omni genere hominum quod est in eis carni suauiter et delectabile: respuentes quod est carni laboriosum vel durum.** Sicut ostendit **Ber. dicens:** Viri gula queque genera hominum aliquid laboris et aliquid voluptatis. **Ad uertenda autem est aliquorum prudentia miranda non imitanda.** quod quodam artificio miro discernentes et sequestrantes: totum quod carne delectatur eligunt et amplectuntur: quod molestum est fugiunt et declinant. **4.** Quinta est prudentia virtuosorum: laudabilis appetenda: quod dicitur prudentia iustorum. **De qua Luc. i.** de iohanne baptista dicitur: Hic venit ut conuertat corda patrum in filios: et incredulos ad prudentiam iustorum. **Dec est prudentia spiritualis de qua Ro. viii.** Prudentia spiritus reuera et par. **Dec est virtus:** et inter virtutes ceteras prima reputatur. de hac sola disceptare proponimus. **Sciendum igitur quod huiusmodi sumpta prudentia secundum Macrobius est ad rationis non materiam cogitatur et agit vniuersa dirigere: ac nihil preter rectum velle vel facere.** **Secundum Aug. in li. de mori. ec. dicit:** Prudentia est amor ea quibus adiuvamur in deum ab his quibus impedimur sagaciter eligere. **Tullius** vero in li. de officiis dicit: Prudentia est appetendum fugiendumque rerum cognitio. **Dec virtus discernit bona a malis: et de bono quod melius: et de malo quod peius.** **Et notandum quod prudentia non solum est scientia vel cognitio:** quod non solum illuminat intellectum: sed mouet et inflamat affectum. sic radii veri solis mouent volutatem: et docet ut sciat et velit quod: quod: quod: quod sit agendum. **Sciendum est autem quod prudentia cordis. i. quod later et consistit in corde.** **De qua Sen. sic ait:** Si prudentes es opiniones tue iudicia sunt. **Cogitationes vagae somnia similes non recipies.** quibus si animi tui oblectaris cum oia disponueris: tristis remanebis. **Cogitatio tua stabilis sit et certa: siue deliberet: siue gratulatur: siue contemplet: non recedat a vero.** Si prudentia amplecteris: vbiq; idem eris et puteris ac tempore varietas erigit: ita te accommodes tempore. nec te i aliquibus mutas: sed potius aptes. sic manet quod eadem est et cum in palmo erectis: et cum in pugni astringis. **Non semper in actu sis: sed interdum a te tuo requies dato.** et requies tua sit plena sapientie studij et cogitationibus bonis. **Prudentes enim nunquam ocio marces.** **Prover. xi.** In corde prudens requiescit sapientia. **Ita est prudentia in ore. i. quod declarat in sermone.** **De qua Sen. ait:** Prudentes fallere non vult: falli non poterit. **Et sequitur:** Sermo tuus non sit inanis: sed aut suadeat aut moueat aut solat aut precipiat: laude parce: partius vitupera. **Sic enim reprehensibilis est nimia laudatio: et immoderata vituperatio.** **Illa siquidem adulatione ista vero malignitate suspecta est.** **Testimonium vitati non amicitie redas.** **Lui consideratio.** punit. **Pleni** quod promiseris redde. **Prudentes proprium examinare consilia: et non cito facili credulitate ad falsa plabi.** **De dubijs non diffinias: sed suspensa tene sententiam.** nihil affirmes: quod non ob verisimile statim verum esse: sic et sepius quod primo incredibiliter videtur non otinuo falsum est. **De prudentia in locutione tenenda est.** **puer. x.** Qui moderat labia sua prudentissimus est. **Et Eccli. i.** Verba prudentium state ra poterabunt. **Ita est prudentia in opere.** **De qua Sen. ait:** Prudentes nunquam ocio marces: accelerat tarda: plura expedit: dura mollit: ardua exequat. **Sic enim quod et quod via aggredi debeat: et cito singula et distincte videt.** **Idem:** **Luique facti cum redeat: cum initia inuenieris eritis cogitabis.** **Scitote in quibus ista penerare quod vel quod cepisti.** **Queda vero nec incipe in quibus penerare sit notum.** **Idem:** **Id quod quod potes iucare: id discere quod potes scire: id opta quod coram te oibis opta.**

ri pōr. Ne alioz rei te ponas in q̄ stanti tibi tremēdū: descendenti cadēdū est. Tūc salubria oīlia aduoca: cū tibi alludat vite p̄peritas: tūc te velut in lubrico retinebis et siles. Nec tibi dabis ipetus liberos: sed circūspicies quo eūdū sit et quousq̄. Aut enī sapiēs. oīliū custodiet te: et prudētia seruabit te. Itē nota q̄ est prudētia monastica: acononica: et politica. Monastica q̄ mores quo ad se ipsū instruit. Acononica familiā disponit. Tertia. s. politica vbes et regna regit. Monastica igit̄ docet regere semetipsū. Et de hac dicit. i. Reg. xviii. Dauid in oībus prudēter se agebat. Acononica docet regere domū suā. Prouer. xxiij. Sapia edificabit domus et prudētia roborabit. Et de abygaill dicit. i. Reg. xxi. Erat mulier illa prudētissima. Politica docet regere regna. vñ hec p̄cipue necessaria est regib⁹ et p̄ncipib⁹. Aut enī sapiēs. Prouer. xxiij. Dur indurgetis prudētia multos opprimit et calūniā. vñ hac petebat dauid p̄ salomone filio suo. Sic dicit. i. Paral. xxiij. Det tibi deus prudētiā ut regere possis israel: et custodire legē dñi dei tui. Et. i. Re. iij. Dedit oīs sapias salomoni et prudētiā multā nimis. Ad scōm. s. vñ prudētia sit in rōne vel volūtatē. dicēdū q̄ sic. Thodorus dicit in lib. et bimo. Prudēs dicit q̄ p̄o vidēs. Perspicax enī est: et in certorū videt causas. Visio aut̄ nō est virtutis appetitiue sed cognoscitiue. Vñ manifestū est q̄ prudētia directe p̄tinet ad vim cognoscitiuā: nō aut̄ ad vim sensitiuā: q̄ p̄ ea cognoscunt solū ea q̄ p̄so sunt et sensib⁹ offerunt. Cognoscere aut̄ futura ex p̄sētib⁹ vel p̄teritis q̄ p̄tinet ad prudētiā p̄prie rōnis ep̄: q̄ h̄ p̄ quādā collatōne agit. Vñ relinquit q̄ prudētia p̄prie sit in rōne. Licet aut̄ fm Aug. Prudētia dicat̄ esse amor sagaciē eligēs ea q̄ adiuuamur in deū ab his q̄bus impedimur: sed tā amor q̄ electio sunt in appetitiua. Sciendū q̄ prudētia nō est amor essentialiter: sed inquantū amor mouet ad actū prudētie. Vñ postea subdit Aug. q̄ prudētia est amor bñ discernēs ea quib⁹ adiuuet ad tenēdū in deū ab his q̄b⁹ impediri pōt. Dicit aut̄ amor discernere iquantū mouet rōne ad discernēdū. Itē prudēs considerat ea q̄ sūt p̄cul inquantū ordinat ad adiūuādū vel impediedū ea q̄ sunt p̄sentialiter agenda. vñ p̄ ea q̄ considerat prudētia ordinant ad alia sicut ad finē. eoz aut̄ q̄ sunt ad finē est oīliū in rōne: et electio in appetitu: quoz duoz oīliū magis p̄prie p̄tinet ad prudētiā. Dicit enī p̄s in. vi. et b. q̄ prudēs est bñ oīliatius: sed q̄ electio p̄supponit oīliū. Et enī appetitus p̄tinet oīliati. vt dicit in. iij. et b. Itē etiā eligere pōt attribui prudētie et sequēter inquantū. s. electionē p̄ oīliū dirigit. Ad tertū. s. vñ p̄tinet ad rōne speculatiuā vel practica. dicēdū q̄ sic p̄s dicit. Prudētia ē bñ posse oīliari: oīliū at̄ ē de his q̄ sūt p̄ nos agēda i ordine ad aliquē finē. rō aut̄ eoz q̄ sunt agenda p̄pter finē: est ratio practica. Vñ manifestū est q̄ prudētia nō oīstuit nisi in rōne practica. Ad q̄ntū. s. vñ prudētia sit virtus. dicēdū q̄ sicut supra dictū est. Virtus est q̄ bonū facit habentē: et opus eius bonū reddit. Bonū autē pōt dici dupliciter. Vno mō mālior p̄ eo q̄ est bonū. Alio mō for malis fm rōne boni. bonū aut̄ inquantū bñō ē obiectū appetitiue vtur. Et iō si q̄ habet sūt q̄ faciūt rectā consideratōez rōnis: nō habet respectu ad rectitudinē appetit⁹: min⁹ bñt de rōne vtur: tāq̄ ordinat ad bonū māliē. i. ad id q̄ ē bonū: nō sub rōne boni. Plus aut̄ bñt de rōne vtur habet illi q̄ respiciūt rectitudinē appetit⁹: q̄ respiciūt bonū nō solū māliē: s̄ et formalis. i. ad id q̄ ē bonū: rō ne boni. Ad prudētiā at̄ p̄tinet sic dictū ē applicatio recte rōnis ad opus q̄ nō sit fine appetitu recto: et iō prudētia si solū h̄ rōne vtutis quā bñt alie vtutes intellectuales: sed etiā h̄ rōne vtutis quā bñt vtutes morales: q̄b⁹ ē et numerat. Itē cū actus et habit⁹ recipiant spēs ex obiectis: vt ex supradictis apparet: necesse est q̄ habit⁹ cui rīdet spāle obiectū ab alijs distinctū specialis sit habit⁹: et si est bonus ē spālis virt⁹. Spāle aut̄ obiectū dicit̄ nō fm māliē consideratōne ipsius: sed magis fm formale rōne: vt ex supradictis p̄s. Nā vna et eadē res cadit sub actu diuersoz habitūz: et ē diuersay potētariū fm rōnes diuersas. maior aut̄ obiectū diuersitas requirit ad diuersitātē potētie q̄ ad diuersitātē habit⁹: cū plures habitus inueniant in vna potētia: vt supra dictū est. Diuersitas q̄ rōnis obiecti q̄ diuersificat potētia: multo magis diuersificat habitū. Sic igit̄ dicēdū est q̄ cū prudētia sit in rōne vt dictū est. diuersificat q̄dē ab alijs virtutib⁹ intellectualib⁹ fm māliē diuersitātē obiectoz. Nā sapia scia et intellect⁹ sunt circa necessaria. ars aut̄ et prudētia circa p̄tinētia: sed ars circa factibilia: q̄. s. in exteriori mā oīstiuunt: sic doctus: cultellus: et bñōi. Prudētia aut̄ est circa agibilia: q̄. s. in ipso operante oīstuit vt supra dictū est. Sed a virtutib⁹ moralib⁹ oīstiuunt prudētia fm formale rōne potētiaz distinctiua. s. intellectū in quo est prudētia: et appetitū in quo ē virt⁹ moralis. Vñ manifestū est prudētiā esse virtutē speciale ab oīb⁹ alijs virtutib⁹ distinctā.

Ad q̄ntū. s. vñ prudētia p̄stuit finē alijs virtutib⁹ moralib⁹. Dicēdū: q̄ finis virtutū moralū est bonū humanū. bonū aut̄ bñā ne aie est fm rōne eē: vt p̄s p̄ Dio. iij. ca. de diu. no. Vñ necesse est q̄ fines moralū virtutū p̄existāt in rōne. sic aut̄ in rōne speculatiua sunt q̄dā vt nālīter nota: quoz est intellect⁹. et q̄dā q̄ illa immo tescūt. s. cōclusiones: quarū est sciētia. ita in rōne practica q̄ existūt sunt q̄dā p̄ncipia vt nālīter nota. et bñōi sunt fines virtutū moralū: q̄ finis se h̄ in opabilib⁹ sic p̄ncipiū in speculatiuis: vt supra habet̄ est. et q̄dā sunt in rōne practica vt cōclusiones: et bñōi sunt ea q̄ sunt ad finē: in q̄ puenim⁹ ex ipsis finib⁹. et bonū est prudētia applicans vniuersalia p̄ncipia ad particulares cōclusiones opabilū. Et ideo ad prudētiā nō p̄tinet p̄stiuere finē moralib⁹: sed solū disponere de his q̄ sunt ad finē. Ad sextū. s. vñ prudētia cōstituit mediū in alijs virtutib⁹. Dicēdū: q̄ hoc ipm q̄d est cōformari rōni recte: est finis p̄prie cuiuslibet virtutis moralis. tēperātia aut̄ h̄ in tēdit ne p̄pter cōcupiscētiās hō diuertat a rōne. s. filr fortitudo ne a recto iudicio rōnis diuertat p̄pter timorē vel audaciā. et hic finis p̄stuitur est homini fm naturalē rationē. naturalis enī rō dicat vnicuiq̄: vt fm rōne opere. sed q̄lter et p̄ q̄ hō in operando attinēgat mediū rōnis: p̄tinet ad dispositionē prudētie. Licet enī attingē mediū sit finis virtutis moralis: tñ p̄ rectā dispositionē eoz q̄ sunt ad finē mediū inueniūt. Ad septimū. s. vñ p̄prie sit proprius actus prudētie. Dicēdū: q̄ prudētia est recta rō agibilia: vt supra dictū est. vñ oportet q̄ ille sit actus p̄prie prudētie: q̄ est p̄prie actus rōnis agibilia. Cui⁹ quidē sunt tres actus. quoz p̄m⁹ ē oīliari: q̄ p̄tinet ad inuētiōē. nā oīliari est querere vt supra habet̄ est. Secundus actus est indicare de inuētiis. et h̄ facit speculatiua rō. sed practica rō q̄ ordinat ad opus p̄cedit vltim⁹. et est tertius actus ei⁹ p̄prie. q̄ quidē actus oīstuit in applicatiōe oīliaroz: et in dicatōe ad operādū. et q̄ iste actus est p̄prie rōnis finis practice. inde est q̄ iste est principalis actus rōnis practice: et p̄ consequēs prudētie. Et hui⁹ signū est: q̄ p̄fectio artis cōstituit in iudicādo: nō aut̄ in p̄cipiēdo. Ideo reputat̄ melior artifex qui volēs peccat in arte q̄ habet rectū iudiciū: q̄ p̄ peccat nolens. q̄ videt̄ eē ex defectu iudicii. sed in prudētia est ecōuerso vt dicit in. vi. et b. Impudentior enī est q̄ volens peccat: q̄si deficiēs in principali actu p̄ndet q̄ est p̄prie: q̄ q̄ nolens peccat. Ad octauū. s. vñ prudētia se extēdat ad regimen multitudinis. Dicēdū: q̄ sic p̄s dicit in. vi. et b. q̄dā posuerūt q̄ prudētia non se extēdat ad bonū eē: sed solū ad bonū p̄prie. Et h̄ ideo: quia existimabāt q̄ nō oportet hominē querē nisi p̄prie bonū. s̄ hec existimatio repugnat charitati: q̄ non q̄rit q̄ sua sunt: vt dicit. i. ad Corin. xiiij. Vñ et Ap̄s de seipso dicit. i. ad Corin. x. Nō q̄ro q̄d mibi vtile sit: s̄ q̄d multis: vt salui fiant. Repugnat etiā rōni recte: q̄ h̄ iudicat q̄ bonū eē sit meli⁹ q̄ bonū vni⁹. q̄ igit̄ ad prudētiā p̄tinet recte oīliari et iudicare et p̄prie de his p̄ q̄ puenit ad debitiū finē: manifestū est q̄ prudētia non solū se habet ad bonū p̄prie vñ: bñōi: s̄ etiā ad bonū cōe multitudinis. Ad nonū. s. vñ prudētia q̄ ē respectu boni p̄prie sit eadē specie cū illa q̄ se extēdat ad bonū cōe. Dicēdū: q̄ sic supra dictū est spēs habitūz diuersificans fm diuersitatē obiecti: q̄ attēdit p̄enes rationē formale ipsi⁹. rō aut̄ formalis oīz q̄ sunt ad finē attēdit ex parte finis: sic ex supradictis p̄s. Et ideo necesse est q̄ ex relatiōe ad diuersos fines diuersificent spēs habit⁹. diuersi aut̄ fines sunt bonū p̄prie vñ: et bonū familie: et bonū ciuitat⁹ et regni. Vñ necesse est q̄ prudētie differat specie fm diuersitātē bonū finis: vt. s. vna sit prudētia simpliciter dicta: q̄ ordinat ad bonū p̄prie. Alia aut̄ reconomica: q̄ ordinat ad bonū cōe dom⁹ vel familie. Et tertia politica: q̄ ordinat ad bonū cōe ciuitatis vel regni. Ad decimū. s. vñ prudētia sit in subdit. Dicēdū: q̄ prudētia in rōne est. regere aut̄ et gubernare. p̄prie rōnis est. et ideo vni⁹ quicq̄ inq̄ntū p̄cipat de regi mine et gubernatiōe: intātū ouenit sibi habē rōne prudētie. Varii fēstū ē aut̄ q̄ subditi inq̄ntū ē subdit⁹: et serui inq̄ntū ē seru⁹ nō ē regere et gubernare: s̄ magis regi et gubernari. Et ideo prudētia nō est virt⁹ serui inq̄ntū est seru⁹: nec subditi inq̄ntū est subdit⁹. s̄ q̄ quilibet hō inq̄ntū est rōnalis participat aliq̄d de regimine fm arbitriū rōnis: intātū ouenit ei prudētiā habē. vñ manifestū ē q̄ prudētia q̄dē in p̄ncipe est ad modū art⁹ architectonice: vt dicit in. vi. et b. i subdit⁹ aut̄ ad modū artis manu operāt. Ad vndecimū. s. vñ prudētia sit in p̄tōab⁹. Dicēdū: q̄ prudētia tripliciter dicit̄. Est enī q̄dā prudētia falsa: vel p̄ silitudine dicta. Cui⁹ enī prudens sit q̄ bene disponit ea q̄ sunt agēda. p̄pter aliquē bonū finē: ille q̄ propter malū finē aliq̄ disponit agnētia illi fini habet falsam prudētiā: inq̄ntū. s. id q̄d accipit pro fine nō est vere bonū: sed fm silitudine. sicut dicit aliquis bonus latro. Docenimodo potest fm

similitudinē dici prudens latro q̄ ueniētes vias adinuenit ad latro-
cinādū. Et hmoi est prudētia de q̄ apls dicit ad Ro. viij. Prudentia
tamē mōs est q̄. s. finē vltimū cōstituit in delectatione carnis.
Scōda autē prudētia est q̄dē vera: q̄ adinuenit vias accommodatas
ad finē vere bonū. Sed est īpfecta duplici rōne. Uno mō q̄ id bo-
nū q̄d accipit. p̄ finē nō est cōis finis totius hūane vite: sed alicui
sp̄alis negotij. Puta cū aliq̄s adinuenit vias accommodatas ad ne-
gociādū vel ad nauigandū of̄ prudēs negotiator vel naua. Alio
mō q̄ deficit in p̄ncipali actu prudētie: puta cū aliq̄s bene cōsiliat̄
et recte iudicat etiā de his q̄ p̄tinet ad totā vitā: sed nō efficacit̄ p̄ce-
cipit. Tertia autē est prudētiā vera et p̄fecta q̄ ad bonū finē totū vite
recte cōsiliat̄ iudicat et p̄cipit: et hec sola of̄ prudentia simpliciter q̄ in
p̄tōibz esse nō pōt. Prima autē prudētia est ī solis p̄tōibz. Pru-
dētia autē īpfecta est cōis bonus et malis maxie illa q̄ est īpfecta. p̄-
pter finē particulare. nā illa q̄ est īpfecta p̄pter defectū p̄ncipalis
actus nō est nisi in malis. Ad duodecimū. s. vtrū prudētia sit in
oibz habētibz gr̄as dicendū q̄ necesse ē virtutes esse mētās: ita
vt q̄ vna hz bēat oēs. vt sup̄a ostēdū est. Quicūq̄ autē hz gr̄am bz
charitatē. vñ necesse est q̄ oēs habeat alias virtutes. et ita cū prudē-
tia sit virtus vt ostēdū est necesse est q̄ hēat prudētiā. Ad ter-
tiū decimū. s. vtrū prudētia inuitur nobis a nā. dicendū q̄ sicut ex p̄ce-
missis pater prudētia includit cognitionē vniuersaliū et singulariū
opabiliū: ad q̄ prudens vniuersalia p̄ncipia applicat. Q̄tū igit̄ ad
vniuersalē cognitionē. eadē rō est de prudētia et de scia speculati-
ua: q̄ vtriusq̄ p̄ncipia p̄ncipia vniuersalia sunt naturaliter nota vt
ex sup̄radictis patet. nisi q̄ p̄ncipia cōia prudētie sunt magis cōis
naturalia boi. vt enī p̄bs dicit in x. ethi. Vita que est finis specula-
tionē est melior q̄ que est finis actionē. S. d. alia p̄ncipia vniuersa-
lia posteriora siue sint rōnis speculatiue siue p̄actice nō habent
p̄ natura sed p̄ inuentionē finis viā experimētale: vel per disciplinā.
Q̄tū autē ad particulare actionē vel cognitionē eoz circa q̄ opatio
cōstitit: est iterū distinguidū. Quia opatio cōstitit circa aliquid: vel
sicut circa finē: vel sicut circa ea que sunt ad finē. Finis autē recti bu-
mane vite sunt determinati: et iō pōt esse naturalis inclinatio respē-
ctu boni finis. sicut sup̄a dictū est. q̄ quidē habet ex naturali ois
positione quāda virtutes quibus inclinānt ad rectos fines: et per
sequēs etiā habet naturaliter rectū iudiciū de hmoi finibus. S. q̄
q̄ sunt ad finē in rebus hūanis nō sunt determinati: sed multi-
pliciter diuersificant̄ finis diuersitatē p̄sonaz et negotioz. Vñ q̄ in
clinatione nature sēp est ad aliqd determinatū: talis cognitio non
pōt boi inesse naturaliter: s. ex naturali oispositionē vñ sit aptior
ad hmoi oiscedēda q̄ ali. Sic etiā accidit oisclusiones speculati-
uarū sciariū. Quia igit̄ prudētia nō est circūfines: s. circa ea q̄ sunt
ad finē: vt sup̄a habuit̄ est: ideo prudētia nō est naturalis. Ad q̄r-
tū decimū. s. vtrū prudētia possit p̄ obliuionē amitti. Dicendū q̄
obliuio respicit cognitionē t̄r: et ideo p̄ obliuionē potest aliquis
artē totaliter perdere: et sicut scientia que in rōne cōstituit. sed prudē-
tia nō cōstitit in sola cognitione: sed etiā in appetitu: q̄ vt dicit̄ est
p̄ncipalis actus eius est p̄cipere q̄d est applicare cognitionē ha-
bitā ad appetendū et opandū. Et iō prudētia nō directe tollit̄ per
obliuionē: sed magis corrūp̄t p̄ passiōes. Dicit enī p̄bs in vi. ethi.
q̄ delectabile et triste puerit̄ existimationē prudētie. vñ dñi. xiiij.
viciā. Species deceptit te: et occupatiō deceptit cor tuū. et Exo. xxiij.
viciā. Ne accipias munera q̄ exerceant etiā prudentes. Obluio t̄r
pōt impedire prudētiā inquitū. p̄cedit ad p̄cipiendū et aliqua
cognitione que p̄ obliuionē tolli potest.

De partibus prudentie in generali. DIS. XXXVI.

Deinde considerādū est de partibus prudentie. Et
primo de partibz eius in generali. Scōdo
de partibz ei⁹ integralibz. Tercio de partibz ei⁹ subie-
ctiuis. Quarto de partibus ei⁹ potētiālibz. Circa p̄-
mū sciendū q̄ nullus in scōdo retho. ponit tres ptes prudētie. s. me-
moriam: intelligentiā: et puidētiā. Macrobi⁹ autē finis hūaz platonis
ponit sex. s. rōnē: intellectū: circūsp̄ctionē: puidētiā: solertiā: et cau-
tionē. Sciendū autē q̄ triplex est pars alicui⁹. s. integralis et paries
tectū et fundamētū sunt partes dom⁹. Itē est pars subiectiua: sicut
bos et leo sūt ptes aialis. Itē est p̄s potētiālis vt nutritiū et sēstitiū
sūt ptes aīe. Tribz igit̄ modis p̄nt assignari ptes alicui⁹ vtrū. Uno
mō ad similitudinē p̄nt integraliū: vt. s. illa dicant̄ eē ptes alicui⁹ vtrū
tis q̄s necesse ē currē ad p̄fectū actū illi. Et sic ex oibz enumerat̄
p̄nt accipi duodeci ptes prudētie. ille sex q̄s enumerat̄ macrobi⁹:
q̄b⁹ addēda ē eustochia quā ponit aristō. i. vi. ethi. Itē studiositas
oculitas: et cōsiliū: et cōsideratio: et sollicitudo siue vigilātia. q̄p̄ septē
p̄tinet ad prudētiā: finis q̄ ē cognoscitiua. s. memoria: rō: intellect⁹:

studiositas: oculitas: solertia et cōsideratio. Alia vō p̄tinet ad eam
finis q̄ est p̄ceptiua: applicādo cognitionē ad opus. s. puidētia: cau-
tio: circūsp̄ctio: sollicitudo et disciplina. Quoz diuersitatē rō p̄ter
h̄ q̄ circa cognitionē tria sunt cōsideranda. Primo q̄dē ipsa cog-
nitio. q̄ si sit p̄teritor: sic est memoria. si vō p̄tū: sic est intelligentia
siue intellect⁹. Scōdo cōsiderādū est ipsa cognitionis acquisitiō q̄
sit vñ p̄ disciplinā: et ad h̄ p̄tinet studiū et oculitas. vel p̄ inuentionē
et ad h̄ p̄tinet cōsideratio et eustochia: q̄ est bona cōiecturatio. huius
autē pars est solertia: q̄ est vera cōiecturatio medi: vt dicit̄ in p̄mo
posterior. Tercio cōsiderādū est vñus cognitiōis. s. finis q̄ ex cog-
nitis aliq̄s p̄cedit ad alia cognoscēda siue iudicāda: et h̄ p̄tinet ad ra-
tionē. Rō autē ad h̄ q̄ recte p̄cipit tria debet habere. Primo q̄dē
vt ordinat aliquid ad cōmodū et ad finē. et h̄ p̄tinet ad puidētiā.
Scōdo vt attēdat circūstāntias negotij: q̄ p̄tinet ad circūsp̄ctio-
nē. Tercio vt vitet impedimēta: q̄ p̄tinet ad cautionē. Partes
autē subiectiue alicui⁹ virtutis dicant̄ spēs ei⁹ diuersē. et h̄ mō partes
prudētie sunt prudētia p̄ quā aliq̄s regit seipm: et prudētia p̄ quā
aliq̄s regit multitudinē. q̄ differūt specie vt dictū est. Tercia prudē-
tia q̄ est multitudinis regitiua subdiuidit̄ finis diuersas spēs multi-
tudinis. Est autē multitudo adunata et ordinata ad aliqd speciale
negociū: vt exercitus cōgregat⁹ ad pugnadū: cuius regitiua est pru-
dentia militaris. Quedā vō est multitudo ad totā vitā: sicut multi-
tudo totius dom⁹ vel familie: cui⁹ regitiua est prudētia yconomis-
ca. Est multitudo vñi ciuitatis vel regni: cuius quidē directiua
est in p̄ncipio regnatiua: in subdins autē politica simpliciter dicta.
Partes autē potētiāles alicui⁹ virtutis sunt virtutes adiuncte:
q̄ ordinant̄ ad aliquos secundarios actus vel materias q̄s nō habet
tes equā potētiā p̄ncipali virtuti. et finis h̄ ponunt partes prudētie
eustochia q̄ ē circa cōsiliū: et symesis q̄ est circa iudiciū particulariū
opabiliū: et gnomyn q̄ ē circa eoz in quibz oportet q̄nq̄ a cōi lege
recedere. Prudentia vō est circa p̄ncipale actū: qui est p̄cipere.

De partibus integralibus prudentie. DIS. XXXVII.

Deinde considerādū est de partibz prudētie q̄ in-
tegralibz. Et circa h̄ cōsiderāda sunt vñ
decim. Primo de studiositate. Secundo de oculitate.
Tercio de cōsideratiōe. Quarto de memoria. Quinto de
intellectu vel intelligentia. Sexto de solertia. Septio de rōne. Octa-
uo de puidētia. Nonio de circūsp̄ctiōe. Decimo de cautione. Un-
decimo de sollicitudine vel vigilātia. Circa p̄mū. s. de studi-
tate sciendū: q̄ vult eē prudēs: necesse est q̄ sit studiosus et diligēs
circa inquisitionē veritatis: et ad h̄ vehemētē debet animū suū ap-
plicare. Est enī studiū vehemēs applicatio animi ad aliqd agēdū.
Vñ q̄ desiderat eē prudēs debet orando legēdo studēdo et audien-
do inq̄rere veritatē. Prover. i. Inclina cor tuū ad cognoscēda pui-
dentia. Si enī sapiētiā inuocaueris: et inclinaueris cor tuū pruden-
tie: si q̄stis ea q̄ p̄tinent ad p̄ncipia: et q̄s thesauros effoderis ea: tū intelli-
ges timorē dñi et c. Sic salomon inuenit sapiētiā. sic dicit̄ Eccl. ij.
Adagi⁹ effect⁹ sum: et p̄cessi sapiētiā oēs q̄ fuerūt ante me. Redigis
cor meū vt scire prudētiā atq̄ doctrinā. Sen. in li. de q̄ntoz virtu-
tibz de prudētia loquēs ait: Nō sēp i actu sis: s. interdū aio tuo
requirē dato: et requies ipsa plena sit sapiētie studiis et cogitātibz
bonis. Prudēs enī nunq̄ ocio marcet. Infra: Illud q̄rē q̄d potes
inuenire: id discē q̄d potes scire. Modū autē studēdi docet eplā se-
cūda ad lucillū: Illud vide ne lectio habeat aliqd vagū et instabile.
certis ingenijs imozari et nutriti opozet: si velis aliqd trahere q̄d i
aīo fidelit̄ sedeat. Nusquā est q̄ vbiq̄ est. Vita in peregrinatione
agētibz h̄ euenit: vt multa hospitā habeat: nullas amicitias idem
accidere necesse est bis q̄ nullū ingenio se familiariter applicat: s.
oia cursim et p̄perates trāsmittit. Nō p̄dest cib⁹ nec coq̄pzi accē-
dit: q̄ statū sumpt⁹ egerit. Nihil equeq̄ sanitatē impedit sic reme-
dioz crebra mutatio. Nō venit vuln⁹ ad cicatricē in quo medicū
mētā tētant. Nō coalescit planta q̄ cito trāssert. Nihil tā vtile est
vt in trāssitu p̄sit. Fastidiētis stomachi est multa degustare: q̄ vbi
varia sunt et diuersa inq̄nat et nō alunt. Et multa percurrere: vñ
decepe q̄d illo die decoquas. Sunt autē sex studia detestanda
sumope viro studioso cauēda: studere volētē circa sapiētiā salutā-
rē. Prīmū est studiū guloz: q̄ nō inueniūt sapiētiā s. amittūt. h̄
dicit̄ puer. xiiij. Cui ve: cui⁹ patri ve: cui suffocatio oculo: nōne bis
q̄ morant̄ in vino et studēt calicibz epotadis: Ecōtra q̄ volūt sapiē-
tiā verā acq̄rere debēt non ebrietatē sed abstinentiā et sobrietatē stu-
dere. Sic daniel et socij ei⁹: quibz dedit de sapiētiā et prudētiā p̄e-
ceteris sapiētibz babylonis. et salomon qui abstraxit a vino carnē
suā vt aīaz suā trāsseret ad sapiētiā. Eccl. ij. Dedit deus sapiētiā
et prudētiā multā nimis. iij. Regū. iij. Scōdū est studiū libidino

tio oīz demonior. custodia oīs spiritū. imūdi. et volueris imūde
et odibilis sentina fordidū. et receptaculū. et habitaculū oīum vitiōz.
Berū. i. fmo de dedicatiōe. Logitās de aīa mea iux rei vitatē in
tueor nībil veni? de ea sēture possū qd ad nībilū fit redacta. Quid
enī necesse ē singulas ei? miseras recitare qd sit onerata peccatū. cō
fusa tenebris. irrenta illecebris. parēs cōcupiscētijs. obnoxia passi
onib? ipēta illuōib? pna sēp in malū et i vitiū cadē peluīs. cō
fusiōe et ignominia plena. Patet g qd fm culpā bō varitatis filis ē
fact? et ad nībilū redact? Quarta cōsideratio sui ē cōsiderare qd
ē bō f3 dei misericordiā. Berū. i. eodē smone. O pī misericordiāz
qd ē bō qd magnificas eū. o miseror pī qd appōis et erga quos ap
ponis cor tuū. scio vbi ē thesaur? tu? ibi ē et cor tuū. nībil suz i iudi
cio vitat? tue. qz oēs gētes qd nō sint. sic sē an te. qd nībilū et ina
ne reputat sē i iudicio tue vitat? s3 nō affectu tue pietat? Quid est
bō qd magnificas eū. magnus vtiqz. s3 apud eū a quo magnificat?
quō nō magn? ē apd eū cui tāta cura ē de eo. Idē. Quid ē magni
ficatū sum? p qd? tū sollicita fit tāta maiestas vt appōat. erga nos
cor suū mittit. n. nobis filiū suū. imittit i nobis spī. suū. promittit
nobis vultū suū. mittit nobis āgelos suos. Oēs. n. sē administratō
rij spūs ad mīseriū mīssū p eos qd hēditatē capiūt salutē. Prudēt
ē et cōsiderare fmoes suos ne temē qd loqz. ne pl? aut min? aut no
ciū vbi sibi vlt alijs loqz. S3 iux vbi sēce. pī? veniat fmo ad li
mā rōnis et cōsideratiōis qd ad linguā pūciatiōis. qz vt dī. puer.
xiiij. Qui custodit os suū ab idebita et i cauta locutiōe custodit aīas
suā. qd aut cōsiderat? ē ad loquēdū sētiēt mala. puer. x. In multilo
quō nō deest peccatū. qd ar moderat? labia sua prudētissim? ē. et. xviij.
eiusdē. Qui moderat? fmoes suos docet? et prudēs ē. Itē prudēt ē
cōsiderare act? suos vt de malis actib? suis peniteat. et vt eos iposte
rū cōmittit tūneat et caueat. et vt act? suos cōsideratiōe pueniat. et in
deū et ad eū ordine dirigat et disponat et fm ei? bñplacitū oēs act?
suos cōpōat. vt i oib? vīs suis palpebre cōsideratiōis pcedat gress
sus opatiōis. Ad h facit qd dicit Berū. pmo libro de fide. Si q
vultis qd sapīs totū oas actiōi cōsideratiōi nībil laudo te. i. h nō lau
do. Lerte nec ipi actiōi expedit cōsideratiōe nō pueniri. Et pīmi qui
dē ipāz mētē d qd oīz purificat cōsideratio. ocide dirigat affect? cor
rigit excessus. cōponit mores. vitā hōcitat. ordinat cōsulā. hymanita
tegit. sparā colligit. secreta rimat. vā iuehgit. vīsimilia exanimat
ficta et fucata exporat. agēda pordinat. acta recogitat. vt nībil i mē
te residat i cōrectū vī cōrectiōe egēs. Dec ē qd i pīpīs aduersa pre
sentit. et aduersis qd nō sentit quoz aliter ē prudētē. aliter fortitū
dis. Dec iter voluptates media qdē arbitria sedēs vtiqz cert? ter
minat formās ex eis vitutē quā tpantiā vocat ad iusticiā exhibēdū
qd ē vna de qūtuor. necesse est de cōsideratiōe mētē pueniri vt se for
met i ea. Sē. n. necesse ē vt pī? cogitet. vt ex se noīas ducat iustici
cie ne factura sit aliq qd nō vult negari sibi fieri. Triplex aut cōside
ratio. vt dicit Berū. in li. iij. de cōsideratiōe oīz puenire oēs actōes nō
strā. Alit. n. ibi spūalis qd oīa iudicat et a nemine iudicat. omne op?
suū trina cōsideratiōe puenit an liceat. an deceat. an expediat. Naz
et si pstat i chūsiana vtiqz pbia nō deest. nisi qd h. nō expedire nisi
qd deest. h. nō pīue. nō de qd h. deest aut expedire pueniēs erit. aut
quō nō idēcēs erit volūtate. p lege vti. pīatē exercēt. negligēt rōnez.
nō ē tā electi qd deieci animi. et qd rōnis iceptis nō p rōez s3 libitu
agē. nō iudicio agi s3 appetitū. Tercio oīz vir prudēs cōsiderare qd se
pīmi. videt pfect? et dicit. pfect? cōsiderat vir prudēs vt ex eis
pficiat et suos eos faciat eis cōgāudēdo. pmonēdo. fouēdo. tuēdo.
et exēplū i eis accipiēdo. Sic legim? fecisse beatū iobz euāgelistaz
ij. iij. h. Bāuissus suz valde. qz iueni de filijs suis ambulātes i chari
tate. Et. iij. eiusdē. Maiorē hoz nō habeo grām qd vt audia filios
meos ambulare in veritate. Sicut et legim? fecisse paulū. Pbil. iij.
Baudū meū et corona mea fit stare i dño charissimū. Qui bonis et
de bonis pīmi gaudet coronā sibi acqrit de eis. et sic ea sua facit.
Itē nra debemus bona pīmi facere nō solū ea diligēdo. sed vob
bis eoz exēpla incorpando. vt bona apis mel de florib? colligēdo.
et fauū sibi cōficiēdo. Sic beat? antonius legi fecisse in initio ouer
fionis sue. visitans habitacula fratru in singulor. pfectibus. pficie
bat. et singulor. gratias bauriebat. istius humilitatē. illius patiētā
alterius māfuetudinē. et sic de alijs. Debemus etiā defectus pene et
culpe pīmi cōsiderare subueniēdo. compatiēdo. et de miserijs
peccatis aliorum nostrum bonum facere.

De memoria.

DIS. XXXVIII.

Quarta pī prudētē omē memoria. Est at memo
ria respectu pteritor sicut itelligētia re
spectu presentū. Ad memoriā pteritor habēda hozas
tur nos sapiēs. Eccl. xij. Memēto qd an te fuerūt. De

mozie viuūt mortua: et sūt qd pntia. Illa ps vite nre qd pterit me
mozie manet. sine hac qd mortua est. Iuxta illud. Seneca. Qui nībil
de pterito cogitat vitā pdidit. memoria ē thesaur? oīz cognosci
bilitū in quo vitas pseruat: quā rō inuestigās cepit memoria fidelitē
retinet et custodit. Alius obliuiosus est qd loc? in quo qdā repō
tū fuerit morit. Breg. i. mor. Lib? mētis fmo dei ē qd cib? accept?
languētē stomacho reijcit: qd fmo in vētre memoriē nō retinetur
Qui qd alimēta nō retinet. hui? pfecto vita desperat. Sciēdū aut
qd laudabil ē memoria quozidā respectu dei: et quozidā respectu
sui: et quozidā respectu pīmi. Mū laudabilis ē memoria respe
ctu dei qd ad qūtuor. Laudabilis imo necessaria ē memoria diuī
noz bñficiōz ad regratiā dū. mādator ad exēdū diuine iusticie
cōtra pīpūtiōē: et diuine elemētie s3 despatōez. Laudabilis iquaz
ē memoria diuīnoz bñficiōz: vt pote creatōis. Deut. xxxij. Nunqd
nō ipe ē pī tu? qd possedit et fecit et cre? et te memēto diez antiquo
rū. Eccl. xij. memēto creatōis tui. Itē bñficii redēptiōis pī.
Renūit cōsolari aīa mea: memoz sui dei: et delectat? suz et exercitat?
suz et delectat spiritus me. Ad hāc memoriā bñdā monet ipse oīs
Tren. iij. Recordare paupatis mee et trāsgressiōis: et absintibi et sel
lis. Et rīdet aīa deuota. Memoria memor ero. et tabesceat i me aīa
mea. Berū. Sup oīa te mibi reddit amabile bone iū. calix
que bibisti. Sequit. Memoz ero qd iū vixero labor quos pulisti
in pīcādo. fatigationū i dīscurredo: tentationū i ieiunādo: vigi
liar in orādo. lachrimar in opatiōis. Recordabor etiā dolor tuo
rū. iuitioz. spūtoz. colaphoz. subfānationū exprobationū clauoz
hoīz filij qd p te et sup te abūdāt? trāserūt. Alioqn exqref a me
fanzus iust? qd effusus ē sup terrā si igrat? fuero tāte charitatē. Ad
hāc memoriā iugit in cordib? nris bñdā iustitū oīs sacramētum
altar? quozidie celebrādā. sic dī. Math. xxvi. Doc facite in mēd. n.
p te aīas suā. Berū. ad ftes de mōte dei. Scit qd sensū dei h3 qūtu
z chīane fidei expedit: qd sui dei sui redēptiōis vna saltem oīa
boza passōis ipī? ac redēptiōis collige bñficiā ad fruēdū. Lōfide
rare debem? qd ē bñta aīalia bñficiōz: memoriā retinet acceptoz
De h rēde infra gītudo. Secdo laudabil ē memoria mādator
dei ad exēdū. pī. Memozes iū mādator ei? ad faciēdū eam.
Dei. vj. Erit qd ego pīpio tibi hodie i corde tuo et narrabis ea filiis
tuis: et meditareris i eis. Nū. xv. Dices filiis isrl vt faciāt sim
brias p qūtuor angulos pallioz: ponētes vittas iacintinas: qd cū vi
derit recordent? oīz mādator dei. Eccl. iij. Que pcepit tibi de? co
gita illa sēp. Tercio laudabilis ē memoria diuine iusticie s3 pī
ptōez. pī. Dne memorabor iusticie tue soli. Idē. Dia iudicia ei?
cōspectu meo. Sequit. Et ero imaculat? cū eo. Memēto qd oīstri
cte pūniuit pēti angeloz in celo peccātū. pīmi boīs peccātis in pa
radiso terrestri et tūc pūniuit et adhuc quozidie pūnit i nobis. Mū
dū delectit oīlinoz: sodomitaz ignis i sulphur? exterminio: egz pū
diueris plag? flagellāz: tāde regē et totū ei? exercitū destruxit nū
fragio: filios isrl pluries in deserto. et in terra pmissiōis. et ex fame
peste morte et gladio. In diueris mūdi pub? vrbes subuertit regē
trāstulit: natōes exterminādo destruxit. Letez qdā quozidie non
cess? exercē iudicia. qd narrare sufficit. pī. Memozes iū iudicioz
tuor: a seculo dñe et cōsolat? sū. S3 vī tibi cōsolatiōis occasio: qz pī
cto qdā sūt iudicia ad cōrectōez qdā ad pūtiōez et qdā ad augmē
tū et cumulū meritōz. Itē qd memoriā dei iudicia timet bō et pre
cauet a pctō. et pūit i se pctā pterita ne pūniat? eternalr in futuro et
stimulat? ad bonū. et sic extremū iudiciū pueniēs nō dānat. Itē iū
st? hō meditādo dei iudicia cōgicet ei? iusticiā. cui volūtātē suā cō
formare cōat. et iō cōsolat? et gaudet. iuxta illd. pī. Letabit? iust? cū
viderit vindictā. Quarto laudabil ē memoria diuine elemētie
cōtra despatōez. Qui. n. soli? seueritat? et iusticie memor eēt et mīaz
nō attēderet occasiōē desperatiōis haberet. 36 Eccl. li. Memoria
tus sum mīe tue dñe. De mīa dei require infra in loco pīzio
Et infra de spe. Etiā rēde libro tertio in cūstin. de despatōe. Le
terū laudabil ē multū vtilis ē memoria respectu sui. et rez pīnetū
ad seipsuz. Pīmo nāqz nō solūz vtilis. imo necessaria ē memoria
pctōz. pī. Cogitabo p peccato meo. ysa. xxxvij. Cogitabo tibi
omnes annos. Itē Apoc. ii. Memoz esto vnde excideris. Itē. Re
quire infra de penitentia li. iij. Secdo laudabilis est memoria vo
toz et oīz bonor cōceptū oīo pmissiōz. ii. esdre. iij. Memoz
esto voti quod pmissisti edificare hierusalē. Tercio laudabilis ē
memoria eoz que quis studuit vel audiuit. vel inspirante domino
cogitauit. Seneca. Tertis ingenijs imozari et inutiri oportet si ve
lis aliquid trahere qd in aīo fidelitē fedeat. Idē. Cū multa pcur
reris. vñ exerce qd illa die decoquas. Item Berū. ad fratres de

morte dei. **N**ō tātūm agēdū vt cū aliq vel sine grādi nausea oies trāfigat. s; et de pacta dieta ad pfectū mētē aliqd i oīcētia refideat aliqd quōdīe i thesauris cordis ogerat. **I**dē i eodē. **D**e quoti diana lectioe aliqd i vtrē memoriē dimitte dū. qd fidelius oiges rat. z sursum reuocatū crebrius ruminet qd pposito ueniat. qd in tētiōi pficiat. qd detineat aium vt aliena cogitare nō libeat. **S**z qz fatuū ē pp memoriē pfidētiā nūl scripto cōmēdare. qz vt ait Seneca. **I**n memoriā pmo senectū icurrit. iō defectū memoriē oīz supple re scriptura. **E**ccl. xxiij. Sapiētiā scribe i tpe vanitatē vt oīs scri pfit decalogū lapideis tabulis iudeis. **E**xo. xxxij. z. xxxij. **S**ūt rep bēfibles q nūl ponūt i memoriā. s; oīa i scripto. **P**ittagoras. **E** ue ne amariū docti q pectū feras. **S**eneca. **D**istrabit libroz mul titudo. itaqz cū legere nō possis qstū habueris. satis ē habere qstūz legas. **Q**uarto vtilis ē memoriā pterite. pspitatis i adueritate. **E**t ecouerso. **E**ccl. xvij. **M**emēto paupertatis in die abiditiae. **I**te eccl. xj. **I**n die maloz ne imemoris sis bonoz. z in die bonoz ne imemoris sis maloz. sicut monebat mardocheus bēster. **M**emor esto viciz humilitatis tue quō nutrita sis i manu mea. **S**icut ēt oīcī fecisse qdā diues hō paritū. qd de maria pauprate ad magnas diuitias as deuenisset. p magno thesauro custodiēs dīcū i quo paupertas sue tpe carnes de macello deportare solebat ad domos emētū. in magnis festis z diuinis faciebat in aspectu suo poni i speculum z memoriā pterite paupertatis. **Q**uinto tpe afflictiois z desolationis vtilis ē memoriā bonoz q facit hō ne cadit in despātiōē. **S**icut se cisse legif **J**ob. xxi. p totū. **U**el ad diuine misericordie iploziōēz sicut fecit ezechias. **Ysa. lxxv. z. liij. regū. xx.** **M**emēto quēso quō ambulauerim corā te i veritate z in corde pfecto zē. **U**el ad aliozū edificatiōēz. **S**icut legif apls. **i. cor. xj.** **I**n quo qd audet. in inspiē tia oīco audeo z ego. beatus sūt z ego. z cetera multa. **S**exto vtilis ē memoriā nouissimoz. **E**ccl. vij. **I**n oīb opib tuis memorare nō uisima tua z i eternū nō pecabis. **D**eniqz laudabilis ē memoriā multoz respectu pimi. **P**rio memores esse debemus miserōz ad miserēdū. sicut rogabat ioseph pincernā. **Gen. xliij.** **M**emēto mei dū bene tibi fuerit. **E**t latro euāgelic. **Luce. xxiij.** **M**emēto mei dū ueneris i regnū tuū. **S**cdo memores esse debem. desictiozū ad succurrēdū. sicut petit mortuū a uiuēte. **E**ccl. xxxvij. **m**emor esto iudici mei. sic enī erit z tuū. z. **i. regū. i.** **C**ōsidera israhel. p his q mor tui sūt. **T**ertio memores eē debem. viroz illustriū. ad imitandū. si cut nobilib. pueris replicat nobilitas parētū z pbitas vt honeste z fortiter agāt. alioz largitas. alioz benignitas. pietas z cetera hu iusimoi. vt mores eoz cōmēdabiles imitēt. **U**n oīs iproperant iudeis abzabe scitātē. **J**ob. viij. **S**i fili abzabe estis. opa abzabe facite. z. **Ysa. li.** **A**ttēde ad petrā ex q excisi estis. **E**t post. **A**ttēdite ad abzabā patrē vestrū. **I**te ait qdā sapiens nobilitas ad h nū memi neris vt claritate generis mox nobilitate trāscēdas. z cū nobilitate corpis animi nobilitate pficias. **M**ultomagis igit sanctitate viro nū spūaliū imitari debem. tā i sancte ouersando qz aduersa huius mūdi virilit sustinēdo. **i. mach. iij.** **M**emēto te opez patrū vestroz q secerit i generatiōib suis z accipiet gloriā magnā z nomē eter nū. **I**bidē. **M**emores estote quō salui facti sē ptes vestri. **B**ezgo. **S**i facta pcedētū cōsiderem. nō erūt grauiā q toleram. **J**ob. xv. **M**emēto te smōis mei nō ē seru. maior dño suo. si me psecuti sē. z vos psequit. **Q**uāto memorari debem. ruinas debiliū ad euitā dū. i. eoz q in libello spūali. i. i tētatiōē corruerūt. sicut adā. moyses z aaron. dauid. z salomō. z ēt pnceps aplōz pen. vt nullus de sua bonitate ofidat. **B**iero. **N**ūqz i pterita castitate ofidas. qz nec da uid sanctior. nec salomō sapiētiōz. nec sanfione fortior. nec petro seruētiy esse potes. **M**emēto semp q padifi colonū mulier dīna possēsiōē deiecerit. **I**deo oīcī **J**ob. xli. **M**emēto belli z vltra nō addas loqui. i. verba tactatiē vel verba ofidentie sanctitatis.

De intelligentia.

Quia ps prudētiē ē itellectū siue itelligētiā. **S**z aduertēdū q itellectū nō pōit h p potētiā itellectuā. s; put iporat qz dā rectā estatiōem alicui. extremi pncipij qd accipit vt p se notū. sic pma pncipia dīmōstratiōnū itelligē dicimur. **O**is at de ductio rōnis. pcedit ab aliqb q accipit vt pma. **U**nde opoter q oīs pcessus ratiōis ab aliquo itellectu pcedat. qz igit prudētiā ē recta rō agibiliū. **I**ō necesse ē q tot. pnessus prudētiē ab itellectu deriuē. z pp h itellectū ponit ps prudētiē. **N**ic at itellectū respectū huz ad pntiā q ordinat ficit memoriā respicit pterita. z puidētiā futura. **U**nī seneca. **S**i prudēs ē aīus tuus trib. tpb. oīspēf. pter sonia ordina. futura puidē. pterita recordare. **T**ullius. **I**ntelligentia ē p quā aīus pspicit ea q sūt. vir prudēs z itelligēs ex aptis ob scura estimat. ex paruis magna. ex proximis remota. ex partibus

tota. **S**eneca. **P**rudens nunquā ocio marcet. **A**liquando animus remissum habet. nunquam solutus. accelerat tarda. proluxa expedit. dura mollit. ardua eregit. **S**cit. n. quid q via aggredi debeat. cito singla z disticte videt. **I**dē. **Q**uisqz prudētiā seq desiderans. tunc p rōēs recte viues. si oīa pā. estimes z ppēses. z dignitatē reb. nō ex opione mltroz. s; ex eaz nā ofitutas. nā scire debes q vident bo na eē z nō sūt. z q nō vident bōa eē z sūt. **Q**uecūqz at er reb. trāfi toziis possides. nō merer. nec magni estimes qd caducū ē. nec apd te q bēs tāqz aliena fuabis. s; p te tāqz tua z dispēses z vtaris. **S**i prudētiā amplecter. vbiqz idē er. ac. put rez z tēpoz varietas eri git. ita te accōmodes tpi. **N**ecte i aliqb mutes. s; poti. aptes. sic man. q eadē ē. z cū i palmū extēdiē. z cū i pugnā astrigif. **A**d hāc pte prudētiē. i. itelligētiā hortat ps. dīcēs. **E**t nūc reges itelligit te erudimini q iudicatis terrā. seruite dño in timore zē. sed beu qz homo cū in bonoz esset non intellexit cōparatus est iumentis zē.

De solertia.

Sexta pars prudētiē ē solertia. **C**irca quā sciēdū ē. qz pui dētiē ē rectā estimatiōēz hīe de opandis. **R**ecta at estimatio siue opio acqris i opatiuis sic i speculatiuis duplī. **U**no mō qdē p se iueniēdo. **A**lio mō ab alio addiscēdo. sic aut do cilitas ad h pter vt hō bñ se hēat i acqrdō rectā opionez ab alio. ita solertia ad h pter vt hō se hēat i acqrdō rectā estimatiōēz p seipsū. **I**ta tñ vt solertia accipiat. p eustochia cui ē ps. nā eustochia ē bñ dīcētiā de qbuscūqz. **S**olertia aut ē facti. z pmpa cōiecturatio circa iuētiōē medij. vt of in pmo posteriozū. **U**n ille pbs q ponit solertiā pte prudētiē accipit eaz cōiter. p oī eustochia **U**nde dicit q solertia ē habit. q puenit ex repētino iueniens qd cōuenit. puta cū aliqz vidēs aliquos pā. inimicos possimodū sibi factos amicos dīcētiā ex hoc inimicos eē factos eiusdē. z h mōi.

De ratione.

Septima ps prudētiē ē rō. **A**d cui. euidētiā sciēdū ē. qz rō nō pōit h p ipā potētiā rōis. s; p bono vtu ei. **O**pus. n. prudētiē ē eē bñ cōiliatū. vt of i. vj. etbi. **C**ōsiliū at igitō q dā ē ex qbusdā ad alia. pcedēs. h at vt eē op. rōnis. **U**n ad prudē tiā necessariū ē qz hō sit bñ rōcinatū. z qz ea q exiguē ad pfectō nē prudētiē dicunt. exiguē vlt q itelligēs ptes prudētiē. **I**nde ē qz rō iter ptes prudētiē cōuerari oīz. s; aut itellect. z rō nō sūt diuerse potētiē essentialit. nō denominant a diuersis actib. **N**omē. n. itelle ct. sumit ab itima penetratiōē vitatis. nomē aut rōnis ab iquisiti one z discursu. **E**t iō vtrūqz pōit ps prudētiē sic et pdictis appet.

De prouidentia.

DIS. XXXIX.

Octaua ps prudētiē ē puidētiā. **C**irca qd sciēdū ē. qz puidētiā pprie ē circa ea q sūt ad fi nē. z h ad ei. officij. pprie pter vt ad finē debite ordi nent. z qz aliq necessaria sint pp finē q subijciunt diuine puidētiē. hūane tñ prudētiē nō subijciunt nisi cōtīgētiā opa bilia q p hoiez pnt fieri pp finē. **P**terea at i necessitate quādam trāseut. qz ipossibile ē nō eē qd scā ē. sicut ēt z pntia iquātū b mōi necessitate quāda hnt. necesse ē. n. forte sedē dū sedet. **U**n oīs est qz cōtīgētiā futura s; qz sūt p hoiez i finē hūane vite ordiabilia pri neāt ad puidētiā. vtrūqz aut hōz iporat i noie. puidētiē. **I**mpor tat. n. puidētiā respectū quēdā alicui. distāt ad qd ea q i pnti oē currit ordināda sūt. **U**nī. puidētiā ē ps prudētiē. imo int oēs ptes eius est pncipalioz. quia oīa alia que requirunt ad puidētiāz ad hoc necessaria sunt vt aliqd recte ordinet in finē. **Q**uandocūqz. n. multa requirunt ad vnu. necesse est vnu eē pncipale ad qd om nia ordinant. z in quolibet toto necesse est eē vna partē pncipa lem formale z predominātē a qua totū vnitate hēat. **U**nī z nomē prudētiē sumit a puidētiā tāqz pncipalioz sui pte. **D**icit. n. pui dēs qst pozro vlt. pcul vidēs. **S**ic yfido. dicit i li. etbi. **S**iliter z pui dēs. **E**st aut puidētiā multū vtil. imo necessaria. **P**rio qz oīz hō cōsiderare futura picula vt ea. puideat z caueat. vlt ad ea tolerā da si oīz tolerare se miniat. **E**ccl. xli. **M**emēto q supuētiā sūt tibi **B**ezg. **M**in. ledūt iacula q puidēt. z nos tolerabili. mūdi mala suscipim. s; h ea p clipeū. puidētiē cōmūimur. **S**e. **S**i prudēs eē cupis i futura. pspicū itēde. z q pnt cōigere in aio tuo cūcta. ppōe **N**ihil tibi subitū sit. s; totū an. pspiciēs. nāz q prudens est nō dicit nō putari h fieri. qz nō dubitat sed expectat. nō suspicaf s; cauet. **E**ām cuiuscūqz rei pquire. z cū iuita iuenet. erit. cogitabis. **I**dēz **S**i prudēs eē cupis i futura puidētiā qui nūl de futuro pmedita tur in oīa incaut. incidit. **P**ropone in aio tuo bona futura z mala vt mala tolerare possit bona moderari. **S**ecūdo debes puidere futura vt fraydes videas z caueas. **S**eneca. **P**rudens fallere non vult. z falli nō pōt. qz puidet fallacias z vitat. puer. i. **S**trustra iaci

tur retbe añ oculos pñator: qz hoies vtutib? pñati pñciūt frati
des z fugiūt. **T**ertio debes puidē futura vt tibi de rōne redder
da sumo iudici puidcas: z h? debes facē marie tu q? hēs curā z re
gimē aīz. **R**eg. i. homel. illa. Sile ē regnū celoz boi regi q? voluit
rōez ponere cū sernis suis. **V**eniet veniet pfecto nec lōge ē dies il
la: qñ pñtor pñtor a suis suis rōez exiger z q? p pñtor mō subdi
tor pñtā vñciūt p pñtor pñtor pñtor facta cōtēnet. **J**ō abāc. ij. or.
Estēplaboz vt videā qd dicat mibi z qd nīdā ad arguētem me.
Quarto d? hō puidet nouissima vt peccare timeat z caueat pec
catū. **E**ccl. vii. **I**n oib? opib? tuis memorare nouissima tua z ieter
nū nō peccabis. **A**ut gubernare vult bñ nauē semp residet i pte ei?
nouissima: vt picula vie q? sunt añ se p quā bz ire puidet z caneat
sibi z aliis quos gubernat: sic rectores ecclīaz debēt stare in cōfide
ratōe nouissimoz z puidere quō euitet sibi z suis nouissimoz ma
la. **S**it āt ista nouissima mala q? sepe meditata timorē in corde ho
minis generāt: z pñtā odiū z fugā: mozt? exitū: distictū dei iudiciū
inferni supplicii. **P**uer. viii. **T**imor dñi odit malū: eiufdē. xiii. **S**a
piens timet vt declinet a malo. z. xv. **T**imor dñi declinat a malo.
Quātinā plati sibi z suis puidet. **D**eut. xxxij. **U**tinā saperēt z in
telligerēt ac nouissima puidet. ita q? a malo recederēt. **Q**ualiter
autē hoz memoria a malo reuocet. **R**egre libro. ij. vbi agit de mozt?
te. z vbi de purgatoz: z vbi de isemo. **Q**uinto d? hō cōsiderare
futura vt oīz viarū suaz z opationū suaz finē attēdat z qd ide se
q? possit siue bonū siue malū sit: diligēter attēdat z puidet. **P**uer.
xiii. **A**ut? cōsiderat gressus suos. **B**eti. **N**ō solū qd ē añ oculos
veritētā rēti erit? puidetā metis. **S**eneca de qñtuor vtutib?. **N**ō
tibi dabis ipet? liberos: s; circūspicias quō euidē ē: z quousq;. **J**d
in eodē. **P**uidet oīa puidet. accelerat tarda. prolaxa ipedit. z dura
mollit. ardua eregit. **S**cit. n. qd. q? via aggredi debeat: z singula di
stincte videt. **J**d in eodē. **Q**uīq; puidetā affeq? cōsideras tunc p
rōez recte viues si oīa pñ? estimes z ppñes: z dignitatē rebz nō ex
multoz optone: s; ex eaz nā cōstituas. **S**exto d? hō puidet z ma
xime plat? quō in subdit? suis bona in futurū puidet vt corā deo
z hoib? cōmēdabile cūerfatōez bēat. **R**o. xij. **P**rouidētēs bona nō
nū corā deo: s; etiā corā hoib? puidētēs. **V**t ad bonorē dei z vti
litatē aīz vestray z primoz beata vitā bēat: bonū exemplū exhi
beatis: bona tpaia z spūalia bñ dispñeris singulis. **P**ut necesse ē
dignū ē distribuat. z q? sūt aīab? eoz vñlia eis puidere studeatis.
Septimo futuros rerū cūet? attēdere z tpa futura nūerare de
ber matie plati fm ea q? pñda sūt a pñbetis tā veteris q? noui tes
tāmētī: z oīs subditos pñnūire **B**al. v. **P**rophetias nolite sper
nare. ij. pñ. **I**. **D**aber sumiozē pñbetū fmone cui bñfaciet: attēde
tes qñ lucem lucēt in caliginoso loco donec eluceat. z. **I**psi. n.
pñbete tpa futura z picula z puidet: z nūciauerūt z pñdixerūt eo
rū picula: vt apls. i. th. iiii. **I**n nouissimis dieb? defēdēt qd ē a fu
de attēdētēs spūitib? erroris z. **J**d th. iiii. **P**oc āt scito qz in mo
uissimis dieb? instabūt tpa piculosa z. pñbete autē taz veteres qñ
noue legis significati sūt p nudos nūerātes q? in vrbe romana de
scripti sūt. **L**egit i gēstis romanor z in libro ipatoz descriptio
romane vrbis: q? tpe tyberij impatoz sūt quo dñs pñdixit z pas
sus fuit venerūt rome duo sapiētissimi viri pbi. **P**axidel z pfidia
quos ppter sapiāz suā sibi caros habuit impator i palatio suo: q? i
patoz qdqd in aure suis secretariis diceret siue de die siue o nocte
vñq; ad vñū vñū repetebāt: q? pñmisi se oatur qdqd peterēt q? eius
mūera respuerūt. **S**z vñū mēoziale i vrbe fieri penerūt i memoriaz
sui z eūetūū futuroz: vt. **S** fierēt i euidētī loco vrbis duo hoies nu
di bñtes brachia eleuata: z digitos icurnatos: ad modū nūerātiū.
z bñtes añ se onof caballos nudos ab oī oznamt marmozoz: z añ
equos mulierē serpētib? circūdatā: z añ eā ocha ad quā non pote
rat qd accēdē nisi p ocha. **P**er qd significabāt: vt ipi pñdixerūt: q? ve
nirēt rex potētissim? bñs equos fortissimos cōtēnetes oznamētūz
mūdi z cōculcātes oēm terrenā ptrātē. **P**er quos designati sūt apli
chri. p hoies nudos nūerātes futura tpa z eūet? pñbetas vtriusq;
testi designauerūt: qd oīs scia salutar? nuda z apta fuit. **P**er mū
lierē circūdatā serpētib? designatā voluerūt ecclīā circūdatā diuer
sis tribulatōib? tentatōib? z pñcutōib?. **A**d quā null? pñt accēdē
nisi ablut? i ocha baptisimat flumīs. aut sanguinis. aut flaminis.
Octauo prudēs hō puidet quō bōa vā z eterna sibi cōgreget in
fut o pñmoz. cōgrēdādo sibi i pñti diuinitas meritor: p qd acqñt sibi
thesauros pñmoz. iuxta oñliū oñi. **M**atth. vi. **T**hesaurizate vobis
thesauros i celo z. **D**e hac mā mīta bñtur exēpla z auctoritates i
fra. iij. li. de elemosyna: q? elemosyna thesaurizat i celo. **B**eti. **N**ō
sūt cōdigna q? hoies i pñti patiunt. aut qdqd ab eis agit ad pñteritā
culpā q? eis remittit. z ad futurā glīā q? eis pñmittit. z i celo resnat.

De circūspicione.

DIS. XL.

Nona pars prudētie ē circūspicio. **C**irca qua pñ
derādū ē q? cū ad prudētiā pñteat recte ali
qd ordinare i finē qd nō sit nisi i finis sit bon? z id qd
ordinat ad finē sit et bonū z cōueniēs finis. s; prudētiā si
cut dicit. n. aliqd fm se cōsideratū ē bonū z cōueniēs finis qd tr ē ali
qd? cōueniēs reddidit vel malū vel nō oportūm ad finē. nō cōfē.
dere signa amoris alicui fm se cōsideratū vt ē cōueniēs ad allicien
dū ei? aīz ad amorē. **S**z i cōtingat in aīo illius supbia vt suspicio
adulatiōis nō erit h? cōueniēs ad finē. z iō necessaria ē circūspicio
ad prudētiā. vt. **S** hō id qd ordinat ad finē cōparet et cū aliis q? cir
cūstāt. **S**icut. n. ad prudētiā pñter. pñscire id qd ē p se cōueniēs
finis. ita ad circūspiciōē pñter cōsiderare an sit cōueniēs finis fm ea
q? circūstāt. vñt autē hoz bz specialē difficultatē. z iō vñq; eoz se
oīz pñt pars prudētie. **S**ciēdū autē q? est multiplex circūspe
ctio. **E**st. n. qdā circūspicio vñosa. z qdā virtuosā. **V**ñosa qd ē
iudiciū vagi cordis z vani. sicut pñ in illis q? girovagios habēt ocu
los z sūt in moztib? incōpositi. signū enī ē icōtinētē pñ qd vñtur
Eccl. ix. **N**oli circūspicere i vicis ciuitatis. nec oberrauer? i plateis
illi? auerte faciē tuā a muliere opta. z ne circūspicias specie alionā
Propter specie mulieris multi pierūt. z ex h? cōspiciētia qñ ignis
etardescit. **A**lia ē circūspicio virtuosā z laudabilis. de q? **S**ene
ca dicit. **L**uc oñlia salubria aduoca. cū tibi alludit vite pñteritas.
tūc te velut in lubrico retinebis ac fistes. nec tibi dabis ipetus libe
ros s; circūspicias quō euidē sit z quousq;. **D**ebz autē hō prudēs
circūspiciē superi? z inferi? itēti? z exteri? cōtēroziū z finistrozū.
Superi? qd ē ad deū videly cōplādū tāq; speculatozē oīa cōmētē.
Sicut dicit. **P**uer. xv. **O**clī oñi cōtēplāz bonos z malos. z **J**ob. xiii.
Obseruasti oēs semitas meas. z vestigia pedum meoz cōsiderasti.
Jd dicit **D**oe. **M**agna vobis idita necessitas pñbetas oīa oīa an
te oculos agit? iudiciis cūcta cernēt. **E**t eccl. xiii. **B**eat? vir q? in sa
piētia morabit? z i iusticia meditabit? z i sensu cogitabit circūspe
ctioz dei. i. q? de oīa circūspicit. **B**et. i. sensus. gestus. ac et cogi
tat? **U**ñ i fatūū z iniquū dicit **E**ccl. xxiij. **Q**uis me videt tenebre
circūdat me. parietes cooperiūt me. z nemo circūspicit quē vereoz.
Seqt. **E**t nō cognouit. qñ oculi oñi multo lucidiōres sūt sup solē
circūspiciētēs oēs vias hoīz z pñmūdū abyssi z hoīz corda iūne
tes. z **E**ccl. vii. **E**st q? humiliat z exaltat circūspicior de? **S**ic igitur
debem? sursum respicē vt timeam? **J**d debem? sursum respicē. vide
li supnā patriā vt appetam? **B**eti. xv. **D**ixit oīs ad ababā. vide a
loco i quo nūc es. z circūspice ad aquilonē. **O**ēm terrā i q? dormis
tibi dabo z semī tuo. **B**aruch. iiii. **C**ircūspice bierusalē ad oīetēs. z
vide iocūditatē a deo venientē. z eiufdē. v. **E**turge bierusalē circū
spice ad oīetēs. **S**ecōdo circūspicē debem? iseri? mūdi. s; pñtita
tē ad aspemēdū. **E**t dico iseri? qñ hō iast? oīs mūdū cōtēnere z cū
tenēdo sub pedib? cūlcare. qñ h? cōsiderat nō inuenit i eo nisi cō
citātē. sicut dicit **M**arc. iij. **C**ircūspicias ihs cū ita cōstitat? ē sup
cecitate cordis eoz. **J**d nō inuenit pietatē. ysa. xliij. **C**ircūspici z nō
erat auxiliator. **J**d nō inuenit nisi vanitatē vel poti? inibilitatē. ideo
cōpellit oculū iherōis i deū dūert. **S**icut bñ signatū ē **M**arc. ix.
Circūspiciētēs neminē viderūt nisi ihs tris. q? postq; dulcedinē
bonitat? ei? senserāt z viderāt claritatē. oīa q? ihs ipos erat qñ ni
hilū reputabāt. **T**ertio circūspicē debemus iheris. i. cōsciētā nō
strā oīscūtē. z oēs ei? latebras vñtare. ne forte aliqd i ea lateat qd
mētē corodat z mordeat. z oculos diuine maiestāt? offendat. **I**n
signū hui? qñtuor aīalia describunt itus ē plena oculis. **A**po. iij.
z **E**zech. i. **T**otū corp? plēnū erat oculis. videly circūspiciōis. **G**lo.
Qualē argū fabule poetay describūt. quē **I**uno ob negligentē sui
custodiā in pauonē ouertit. **Q**uarto circūspicere debemus exte
rius. vt nō solū itra nos īspiciamus cōsciētā. verūetiā oēs actiōes.
locutiones. z totā ouersatiōez extrinsecā. ne qd in facto verbo. ge
stu. incellu. risu. z hmoi sit aliquid vñosūz vel in conspectu homi
nū reprehēibile videat. vñde **E**zech. i. **A**nimalia sancta nō solū in
tus sed etiam in circuitu dicunt oculis esse plena. vñde dicitur ibi.
In circuitu z intus plena sunt oculis. s; circūspiciōis. **G**lo. **E**xem
plo alios informant z in circuitu. i. in conspectu hoīum irrephebri
biles sunt. **A**lia glosa. **V**ita sanctozū ex omni parte circūspiciē
z plena ocul. **U**nde de anna vñoz thobie dicit. **D**ob. x. **E**riens cir
cūspiciebat oēs vias. **A**nnā que interpretat? gratia vel respondens
signat aīam gratiosā. q? cōsideras q? de oib? factis verbis z hmoi.
habet corā sumo iudice respondere. circūspiciētēs vias. i. oēs sou
sus suos. sermones z actus. **Q**uinto circūspicere debem? a de
xtris. videlicet sanctoz vitas z exēpla bōa cōspicere. vt p ea ea i san

et moribus formemur. eisq; i virtutibus opibus formemur. vñ Job. xxxix. dicitur o magno p que vir iust? et religiosus dignat. Ceterum Multitudine ciuitatis. i. tumultu et pñura mundi. Fugit. vt effugiat eius picula. Et vocat exatōis. i. dyaboli tētōis. Nō audit. Circa cūspicē mōtes. i. sanctorū vita eminētes pascue sue. qz i his pascit et delectat mēs ei. Et virētia queqz. lopa vira vtūū amena. Per qrit. vt videt i eis delectet. et delectabilē foueat. Sexto debem? circūspicē a sinistrā aduersitatē. quōd. s. aduersitatē tpe i mūdo nō iue nit adiutorē. s. qz pīpitat. tpe videbāt amare fidelē. deficiūt in ad ueris. Sic dicit i ps. Sustinui q simul contristaret. et nō fuit q osos laret et nō inueni. s. poti? dederit i cūcā meā sel et. Et ysa. lxiii. Cir cūspici et nō erat auxiliator. Iō nō i mūdo s. i deo debem? fiduciā nras figē. et ei? misericordiā implorare. Exēplo iosephat regis q vice bat. ij. paral. xx. Cū ignozem? qd agē debeam? h. solū habem? resū dui vt oculos nros ad te dirigam? et Mar. ix. Cir cūspiciētes nemi nē viderūt nisi ibm tñ. qz i ipsi solū spēs nras et iētōes debem? su gere. et qz ipm solū fidelē amicū et adiutorē piū iuuenim? A sinistrā et circūspiciētes videm? hostiū tētōis et infidias vt vitemus. ne mortis gladios et deceptionū laqos incurram? Ad modū auicule q oū i via pabulū sinū qritēndiq; circūspicit. et se circūuolūdo custo dit. Si vō videat aliq piculōsū statū euolat et enadit. puer. j. Stru stra iacit retbe añ oculos pēnator. De boie vñdiz obliēso et ex op te vidēte picula et fere de euasione piculōsū iūterabulū viffidēte. oi cū Job. xv. Nō credit q possit reuerti de tenebz ad lucē circūspē ctās vñdiz gladiū. Et qm q volūt diuites fieri iēdūt i tētōes et laqueū dyaboli. et i desideria multa q emergūt boies in iteritū et p ditionē. j. thy. vi. Ideo dicit Mar. x. Circūspiciētes ihs discipulos suos ait qz viffidē qui pecunias habent in regnum dei introibunt. De cautione.

Decima ps prudētia ē cautio. de q of Eph. v. Videte quō caute abuleat. Illa. n. circa q bz ēē prudētia sē cūgētia opa bilia i qb? sicut vep pōt cōmiseri falso. ita ē malū bono pp multiformitātē hmoi opabiliū i qb? bōa pñiq; ipediūt a ma lis. et mala bñt specē boni. Et iō necessaria ē cautio ad prudētiā vt sic accipiat bona qz vñt mala. Est igit cautio necessaria vt bō ca ueat ab his p q act? virtutū ipediri pñt. qz nō qñq; specē bñt boni. qz vitia multa similitudinē bñt cū vtutib? et ipa se mētūf eē vtus tes. Dicit. n. auar? se largi eē. et pdig? sūlter. Et qñq; seueritatem exercēs dicit se iusticiā exercē. qz sub colore iusticie later seueritas et remissio videt et clementia. et sic de alijs. Cautio igit facit vt bō via recta virtutū iocedat. nō declinās ad dexterā vñ sinistrā vitioz. S; dicit cū poeta. Mediu tūtilim? ibis. Sap. x. Iustū dūxit o minus p vias rectas virtutū. nō declinās binādas p deuia vitioz. Bethincis. ē virtus mediū vitioz vtrūq; redactū. In vitū dūcit fuga culpe si caret arte. s. cautiois sine q oū stultū vitāt vitia. iēdūt in vitiā. vt oū vitāt temeritatē. iēdūt i timiditatē. nisi cautio ponat mediū. s. fortitudinē dū vitāt despātiōes. iēdūt i pñtiōes. nisi po nat mediū. s. spem. et sic de alijs. Ad cautōes et pñet vitare aliq un pedimēta extrinsecā q pñt accidere imo q frequēti occurrit. Unde h ad eādē vtutē pñeat. puidet vel. pseq bona. et vitare mala oppo sita. sicut eiusdē art? ē facē sanitatē et vitare egritudinē. nō aliq ma la vel ipedimēta q pñt ab extrinsecō cūgē nō ē eiusdē ratiōis cū eo qd ē pseq bona. Et iō cautio cui? ē vitare ipedimēta vtutis me rito distinguit a prudētia. cui? ē puidē bona. Debet igit hō cauere omne ipedimētū salutis imo omne peccatū et occasiōes oīz pecca tor. Peccatū qdē et iterit? in corde et exteri? i ore et ope. Itē tā pec catū cōmissiōis qz ommissiōis. De peccato cōsensūs et affectiōis vitā do of. thob. iiii. Cautē ne qñ peccato cōsentias. De peccato locutiōis Ben. xxxi. Cautē ne qd qz dūit? loqris d iacob. Dicitū est ad labā. Et nūri. xxxi. Cautē ne qd aliud loqris qz qd pcepero tibi. De peccato cōmissiōis vñ opis dicit Job. xxxvi. Cautē ne declines ad iniquitatē. De peccato ommissiōis Bester. vi. Cautē ne qd qz coz q dixisti pter mittas. Itē o; hō cauē occasiōes peccator. i. locū suspitiōis. Ben. xxxiii. Cautē ne quādo filiū meū reducās illuc. Uerbiū ē abrahe ad pcuratorē domus sue phibētis ne filiū filiū ysaac reduceret in ter rā de qua oīs ipm eduxerat. Itē cauere o; cecū seductionis. Eto. xxxv. Cautē ne cū habitatorib? terre illius iungas amicitias. De ca uenda societas maloz. Require infra libro tertio. Itē cauere de bet primū impulsū tentationis. Nam qz cōto sentit homo tenta tionis impulsū. debet eā repellere ne si diu tenuerit in corde for tioris inualeat. et cū inualuerit superare nō possit. Beatus enī q te nebit et allidet puulos suos. id ē motus tētōis. oū adhuc puuli sūt allidit ad petrā. id ē chrīm. Ideo dicit Deut. xi. Cautē ne forte decipiat cor vestrū. s. per maliciā tentatoris. et recedatis a domino

p culpā trāsgressiōis. De tentatōe qre et quō sit canēda. Requē infra libro tertio. Licet autē oē pñm sumope sit cauēdū. nō pñpue suadet scriptura sacra cauē supbiā reginā oīz vitioz. Ero. xix. Ca uete ne ascēdat in mōtē. s. supbiā. Et Mar. xii. oi. Cautē a scri bis q volūt i scholā ambulare. et salutare in foro. Itē iobediētia. pē simā ei? plē Josue. vi. Cautē ne de his q pcepta sūt vobis qpiāz cōtingat. et sitis puaricatiōis rei. Itē irreuerētiā respectu sacroz. Ero. xxxiii. Locut? ē oīs ad moysen vicēs. Dic aaron et filijs eius vt cauēat ab his q cōsecrata sūt. ne. s. idigne et irreuerēter tractēt ea Itē igratitudinē bñficiōz. Deut. vi. Cautē ne obliuiscaris oīs qui eduxit te dē trā egypti et. Itē trāsgressiōes votoz seu quociūq; oīo pmissoz. Deut. xiii. Cautē ne qñ obliuiscat? pacti oīi dei tui. qd vep ipse tecū pepegit. et tu cū eo. Itē ypochrisis falsitatē. Mar. xvi. Cautē a sermēto phariseoz qd ē ypochrisis. Itē auaritiē cecit atē. Luc. xii. Videte et caute ab oī auaritia. qñ diceret nisi eaz ca uerit? nō videbit. qz ipa vñ mētis oculos excecabit. Nec solū exce cat. verū etiā illa qat. ij. thy. ij. Qui volūt diuites fieri incidit in ten tatōes et. sed puer. x. dicit. Qui cauet laqueos securus erit.

De sollicitudine.

DIS. XLI.

Undecima pars prudētie ē sollicitudo. cir ca quā iēdū qz sic yf. dicit i li. ethy. Sollicit? dicit qñ solerat? inquit. s. aliqz ex qz dā solercia ai ē velox ad psequēdū ea q sunt agenda. Hoc aut pñet ad prudētiā. cui? pñpū act? ē circa agēda pñpē cōsiliat? et piudicat. Un pñs dicit in. vi. ethy. qz opari qdē veloci ter cōsiliata. cōsiliari aut tarde. Et ide ē q sollicitudo pñet ad prudē tiā pñet. Et pp h augu. dicit i libro de morib? ecclie. qz prudētie sūt excubie atqz diligētissima vigilāia. ne surrepte paulatiz mala suasiōe fallamur. Notādū aut qz multiplex ē sollicitudo. Et n. sol licitudo quā iudicet necessitas. alia quā pducit cupiditas. alia quā generat carnalitas. alia quā iperat charitas. Pñia ē excusabil. Se cūda dānabit. Tertia culpabilis. Quarta ē laudabilis. De pñia dicit. j. corin. vii. Qui cū vxore ē. sollicit? ē q sūt mūdi quō placeat mūdo. Qui. n. vxore bz liberos et familiā. necessitate opellit sollici tari. p se vxore liberos et tota familiā. Et in h oñdit apls statū ciuis gij min? eē pfectū min? qetū vñ libez qz statū cōtinēdū. Un oīc ibi dē. volo vos sine sollicitudine eē. De secūda sollicitudine. s. quā pa rit cupiditas of Eccl. ij. Pctōn dedit de? afflictōes et curā supflua vt addat et cōgregat. s. h vanitas ē. et casta sollicitudo mēt. Qui? vanitatē fatuitatē et miserā oñdit idē sapiēs ibidē parū añ. Dete stat? suz oēm iudiciā meā q sub sole studiōsissime laboraui. bitu rus beredē post me. quē igrō vtrq sapiēs an stult? futur? sit? et oīa bis in laborib? meis qb? deficiam et sollicit? fui. Sciēdū at q ista sollicitudo p turbat cōscia. sic pz ex pmissis vñs. et. Dicit. xli. Pre sollicitudine qescere nō potuit. Secūdo excludit dei grāz. sic cf Lu ce. vii. Sollicitudo isti? seculi. et fallaciā diuitiaz suffocat vñbz et. Tercio iudicet iopia spūalē semp. et interdiū etiā tpalē. Nā cupi di timētes famē et inopiā tpalē. sollicitant? d diuitiis acqredis. S; iusto dei iudicio quātō pl? aggregāt tpalia. tāto pl? spūalib? vacu ant. ac iterdū diuersis et iopināt casib? emergētib? egestatē tpalē incurrit. Sicut dicit Dier. xli. James. p q solliciti estis adbe reb vobis. Quarto pducit ad eternā miserā ppter qd dicitur pzo uer. xi. Expectatio sollicitozū pibit. Expectat cupidiz. qz diu viuāt. qz in fine ptineat. qz aliena restituant. qz sua distribuant. qz veniaz cōsequant? et gratiā. Sed bec expectatio est mala sollicitudo. quia nec vere penitent. nec restitunt aliena. nec distribunt sua. Nō si forte faciūt quandoqz frustra hoc faciūt. qz nec gratiā cōsequunt? nec veniā. sed in eternā miserā deuoluūt. De tertia sollicitudine scz quā generat carnalitas dicit Mar. vi. Ne solliciti sitis anime vestre qd mādiceris. neqz corpori vestro qd induamini. nō ē intel ligēdus hic oīs. phibere necessariū licitū et moderatū actū. pñio nis hūane qstuz ad necessariū vel decentē victū et vestitū. s; illicituz et imoderatū. Unde excludit imoderatū studiū et supflua curam in pcuratione gulositatis qd est cōtra illos qui nimis sunt sollici ti de pparandis vel pcuradis cōiuijs. festis et cibarijs delicatis. q timere videntur ne fame moriant? vel q non habeant delicias vel voluptuosas que appetant. Talibus cōminat? oīs Dier. xli. James. p q solliciti estis adbe reb vobis. Tales semp famez patitur tur vt canes. nam cū in mane fuerūt saturati cogitāt quō eque lau re vel latius epulentur in sero. et in sero sollicitantur de crastino. et sic semp. Alia ē sollicitudo quā iudicet voluptus libidinis. S; cū pater de duob? senib? ipudicis. Dan. xiii. Obseruabant quotis pie solliciti viderē eā. De quarta sollicitudine videlicet quā iperat charitas. Sciēdū qz sic charitas yma ē essentialit ad deū. ad scipfū

et ad primū. s. multiplex in effectu. sic multiplex ē sollicitudo. pñe
niēs ex vno habitu charitatis. Est enī sollicitudo qdā respectu sui.
qdā respectu dei. et qdā respectu proximi. **E**t in quā sollicitudo
hoīs ad seipm. **P**rolo qdē peccata pterita puniēdi. **E**xēplo illoz qd
b^o dicit apls. i. corin. vii. **E**cce h^o ipz tristari vos qstā i vobis opaf
sollicitudinē. s. penitentiā agēdi. **S**cdo ē sollicitudo puritatē ofciē
tie ofseruādī. sicut pcepit oīs **De**. vi. **E**ntodi temenipm. et aīaz tuā
sollicite. **E**ntodi in quā temenipm. ne peccato ofsentias. ne in tētas
tione succūbas. ne in tribulatiōe deficias. ne pigritie lāguoze torpes
scas. **T**ertio sollicitudo ē virtuosa opa faciēdi. et merita acqrdēdi. si
cut mūdani solliciti sūt p victualib^o et alijs necessarijs acqrdēdis vi
riliter opari. **S**icut dicit **Eccl.** xxxviii. **S**ingulus sedēs ad op^o suū
vertēs pedib^o suis rotā et in sollicitudine posīt^o ē pp opus suū. **E**t
ibidē ante ponit alia exēpla multa de alijs artificibus. dicens. **O**m
nis faber et architectus noctē qñ oīē trānsit et. **S**i igit istī sūt ita
solliciti p lucro tpali. p victu quotidiano. p necessarijs sibi ipse
rū puidēs. et diuitijs tpalib^o acqrdēdis. qstomagis deberem^o eē
solliciti p spiritali lucro. p meritis et spiritalib^o aīe diuitijs acq
rdēdis. **R**ursus ē sollicitudo hoīs ad deū. ad quā mouere nos oīz
timor punitiōis. **P**udor ofusiois. amor cōplacētie. bonoz reuerē
tie. **A**d sollicitudinē i his qd ad deū pñtēt habēdā. mouere solet qñ
qz timor punitiōis sicut timore pene multi vel retrabūt a malo v
ad bonū aliqō attrahunt. vnde **Job.** xlii. **A** facie ei^o turbat^o sum.
ofiderās eū timore sollicitoz. **T**urbat^o suz iqt. s. nō pturbat^o. turbat^o
inquā. nō turbatiōe rōez exēcate. vel iudiciū subuertēte. vel volū
tatē puerēte. s. turbatiōe admiratiōis. **S**icut beata virgo turbata
ē in sermōe archāgeli gabrielis **Luc.** i. **S**eqf. et ofiderās eū timore
sollicitoz. in iudicādo ofstrictiōis. in puniēdo seuerissimū. timor
re iniūiali vel filiali sollicitoz ad peccatū detestādū ad ofciētiā oīs
cutiēdū. ad iudiciū metūēdū. ad supplicii pcanēdū. et ad bonū vbi
qz faciēdū. **I**deo dicit **iosue.** xlii. **E**ntote solliciti vt custodiāt^o cū
cta q scripta sūt in volumine legis. **S**cdo sollicitare solet cor ho
minis. pudor ofusiois. sicut pī multis q ne ofusioēz sustinē cogaf
faciūt aliq bona. als nō faciunt. vii. ii. **thi.** ii. **S**ollicite cura teipz
babile exhibē deo. opariū icōfufibīlē. i. sic studeas opari vt nō ofu
sioē dign^o appareas. s. poti^o approbatiōe diuina. **Q**ui. n. ofusione
reos dignas gerit. et in ofciētiā suā et nullo sciēte ofundit. et ofusioē
dign^o indicibīl^o i diuino iudicio et ofufibīlē ofēndit. **I**ō aīe pec
catia dicit **ysa.** lvii. **U**ā man^o tue iuenisti. s. ofusione. sicut man^o
tua. i. opa tua meruerunt. **P**ropterea nō rogasti. p quo sollicita tū
misti. **T**ertio sollicitare solet cor hoīs amore cōplacētie. sic pa
ter qz hoīs sollicitē seruūt his quos amat et qb^o placē desiderāt.
Ideo. i. corin. xii. **S**ollicitudine nō pigri. spiritu seruētes. ofio finē
tes. **E**t. i. corin. vii. **Q**ui sine vxore ē. s. camali vī sine ofcupiscētiā mū
diali. sollicit^o ē q oīs sūt quō placeat deo. **Q**uarto sollicitare so
let cor hoīs bonoz reuerētie. sicut solliciti sūt filij parētes suos. sui
oīos. honozat. vbiqz abulātes cū eis. vt eis bonoz exhibeat. **M**i
chee. vi. **I**udicabo tibi hō qd sit bonū et qd oīs regnat a te vtqz fa
cere iudiciū et diligē misericordiā et sollicitū ambulare cū deo tuo.
Qui aut oēs honozat et ei placē desiderāt. et ecclesiā sanctā et mini
stros ei^o honozat. et ē loca scā i qb^o de pñcipaliū bonozat. **S**ic fa
ciēbāt illi de qb^o dicit. ii. mach. xv. **E**rat eis p vxorib^o et liber^o. **I**te
qz p fratib^o et cognat^o minor sollicitudo. maxim^o aut et p m^o p san
ctitate rior erat tēplū. **I**te ē sollicitudo hoīs ad primū. et h^o ē mul
tiplex i effectu. videlz mīstrādo egētib^o subsidiū pietat^o. suādo cui
uētib^o ofortūū vnitat^o. pñtādo ignorātib^o ofiliū vītāt^o. pbedo labor
rātib^o suffragiū scētāt^o. **D**e pmo **Gal.** ii. **p**aupey memores essem^o.
Seqf. **S**ollicit^o fui bīpm facē. et **Luc.** x. **M**artha martha sollicita
es. s. offo et ei^o discipulis mīstrādo. **I**te **thob.** i. **E**sturiētes alebat nu
dis vestimēta pbebat. mortuis atqz occisus sepulturā sollicit^o exhi
bebat. **D**e scdo dicit **Eph.** iii. **S**olliciti fuare vnitatē spūs i viculo
pacis. **D**e tertio. **Colo.** ii. **U**olo vos scire qle sollicitudinē habeā^o p
vobis et p his q sūt laodicie vt ofolē ipoz corda. iftructi i charita
te. et i oēs diuitias plenitudis itellect^o. i agnitōe ministerij dei. **D**e
qtrto. **Colo.** iii. **S**alutat vos epaphras sollicit^o p vobis i ofonib^o.
et **P**bil. ii. **t**ymothe^o sincera affectōe p vobis sollicit^o ē. **A**d hāc sol
licitudinē pcpue tenē plati. sic of **Ro.** xii. **Q**ui pēst i sollicitudie.
ii. corin. xi. **I**nstātia mea quotidiana sollicitudo oīum ecclesiāz. **E**t
i. mach. xvi. **S**ymon pambulās ciuitates et sollicitudinē gerēs eaz
deceēdit. **S**ymō q iterptat audiēs ofignat pñcipē vī plati. qd ad h^o
pābulare p ciuitates et castra vt audiat si fit i eis aliqō corrigēn
dū. sollicitē oīz inqrdere oēs subditos. patienter audire. **I**uxta illud
Deut. i. **I**ta parauī audiētis vt magnū. **D**ebet aut deſcēdere in bīe
richo. ad defectus videlicet corrigendum.

De disciplina.

DS-XLII.

Dodecima pars prudētie est disciplina. **A**d cui^o euidentia sciendūz q
disciplina triplicē accipit i scriptura. **U**no mō of di
sciplina idē realiter qd sciētiā. differēs rōne. **D**icit enī
sciētiā fm qd ē habit^o cognitiōis firmat^o i aīa. et of a sciēdo. **D**i
sciplina vō dicit p paratiōēz ad discipulū. et dicit a discēdo. **S**ic
doctria dicit p opatiōēz ad doctozē. et of a docendo. **U**n. puer. xii.
Qui diligit disciplinā diligit sciētiā. et eūsdē. xiv. **S**uscipe discipli
nā vt sis sapiēs. **S**cdo mō of disciplina correctiōis. puer. xxi. **N**o
li subtrahē a puero disciplinā. **I**bidē. **S**tillicia colligata ē i corde
pueri. s. vga ofdiscipline effugabit eā. **A**d hāc suscipiēdā hortat sapi
ns. puer. iij. **D**isciplinā oīs fili mi ne abicias. neqz deficias cū ab
eo corripis. quē. n. diligit oīs corripit et. heb. xii. **I**n disciplina pñe
uerate filij. **S**equit. **Q**ui. n. fili^o quē nō corripit pñ. qz si extra of
disciplinā estis cuius pñcipēs facti sūt oēs. g adulteri et nō filij eius.
De his duob^o fil^o dicit i ps. **D**isciplinā tua corripit me in finem. et
disciplina tua ipā me docebit. **D**isciplinā correctiōis patiēter susti
nere debem^o exēplo ofi. **D**e quo of **ysa.** liii. **D**isciplinā pacē nrē sup
eū. **I**psē sui grā p nobis suscepit durissimā disciplinā. vt nemo p
peccat^o suis quālibet asperā sustinē recuset. **T**ertio mō dicit of
disciplina ordinata moy ofpositio. **U**n aliqz disciplinat^o dicit hō. s.
vndiqz bī morib^o ordinat^o. hāc patebat ps. oīcēs. **B**onitatē et of
disciplinā et sciētiā doce me. **B**onitatē qstū ad grāz iteriōēz ofdiscipli
nā qstū ad exteriōēz moy ofpositiōēz honestā. sciētiā qstū ad intelle
ct^o illustratiōēz p bec tria pñenit ad bīnūdinē. **R**icard^o de scō de
victore offinit eā sic. **D**isciplinā ē ouerfatio bona et honesta cui par
est malū nō agere. s. studet etiā in his qz bñficiat p oīa irrepēbīl^o
apparere. **I**de. **D**isciplinā ē mēbzoz oīuz mor^o bī ordinat^o. et ofpo
sitiō oīcēs in of bīnū et actōē. **I**de. **D**isciplinā ē opes cupiditat^o. mas
loz desiderioz carcer. frenū lascīnie. elatōis iugū. vīculū iracūdie. q
domat intpantiā. lenitatē ligat. atqz oēs ofordinatos et illicitos mē
tis suffocat appetit^o. **E**t sic p inofstātiā mētis nascit^o ordinata mo
tio coepis. ita quoqz p disciplinā cū corp^o astrigif. aīus ad ofitātiā
solidat^o. et paulatī mēs ad qdē ofponit cū p ofdiscipline custodiā mali
mot^o eis foris fluere nō sinunt. **I**ō bñ dicit sapiens. puer. xv. **Q**ui
abicit ofdisciplinā despiciat aīaz suā. **S**ap. iij. **S**apiam^o et ofdisciplinā q
abicit ifelix ē. qz filis ē illi de quo loqif salom^o. puer. v. **N**ō apo
stata vir iutil^o gradif ore puerfo. annit oculo. terit pede. digito loq
tur. p rano corde machiat^o malū. of tpe iurgia semiat. **I**de **R**icard^o.
Quattuor sūt pcpue i qb^o ofiderāda ē ofdisciplia i bīnū. in gestu.
in locutiōe. et ofmētiōe. **I**n bīnū qnqz modis ofdisciplia custodi^o. in
genē. et oflitate. i colore. i formatōe et coaptatiōe. **I**n genē. nō sint ni
mis pñiosa. **I**n oflitate. nō sint nimis subtilia vī mollia. **I**n colore.
nō nimis nīrida vī aliquo mō supra qz ofdisciplia religioēz ouerfatiō
nis expedit fucata. **I**n formatōe nō sint nimis mag^o aut depēdētia
aut fluxa aut nimis stricta fine quolibet alio mō s. sed vīuitatē de
toza. **C**oaptatio ad modū postādi pñet. **E**t si mille mōi qb^o boīef
suauissimū spectaculū de se itūētib^o facē ofcupiscit. **I**de **R**icard^o.
Uestimēta appetat fui dei pl^o vilia qz pñiosa. pl^o ofrofa qz subti
lia. pl^o aspa qz mollia pl^o fusca qz nīrida. pl^o neglece qz ofposita ac
curate. **I**de **R**icard^o. **B**est^o ē mod^o et figuratiō corpis et mēbzoz ad
oēm agēdi et bñdi modū. **N**ic sex modis repēbīl^o iuenit. s. si est
aut moll^o. aut ofsolut^o. aut tard^o. aut citat^o. aut pcar. aut turbid^o.
Mollis significat lascīniā. ofsolut^o negligētiā. tard^o pigritiā. cita
tus icōstātiā. pcar supbiā. turbid^o iracūdiā. **I**de **R**icard^o. **D**iligē
ter ofseruādū ē vt singula mēbzoz suū teneat officiū. vt id agat ho
rū qdlibz ad qd factū ē. nec enī vīsurper officiū alteri^o. vt nec loqf
man^o. nec os audiat. nec ocul^o lingue officiū assumat. et sic de alijs.
Sūt. n. qdā q audire vī ofauscultare nesciūt nisi buccas patētib^o. qñ
p os audiāt. **A**lij labia vellut molā circūdāt. **A**lij vt canes sitientes
linguā extrahūt. **A**lij loquēdo digitorū extēdūt. et supcilia erigūt.
Alij oculos i orbē rotāt. et sic de alijs. **I**de. **A**lij nares rugāt. alij la
bia ofroquerūt. alij ore dimidio loquunt^o. alij brachijs nauigādo. alij
pedib^o p terrā ambulādo et lacert^o i aere volitat^o. **M**irabile mōstz
qd fingit i se hoīs ice^o fus. nauiis remigiū. auiis volatū. **I**te idē **R**ic
ard^o. **S**cdo ē custodia ofdiscipline in gestu. vt vīquodqz mēbzozū id
qd facit eo mō ac mēfura faciat quo faciēdū ē. **D**ec est ridere fine
aspectōe ofētiū. videre fine desiriōe oculo. loqf fine extēsiōe mānū
et itēsiōe. digitorū. fine ofofsiōe labiozū. incedere fine modulatiōe
gressū. fine ventilatiōe brachiozū. fine gestulatiōe scapularū. sedē
re fine diuariatōe cruriū. fine alterutra supiciōe pedū. fine exten
sione vel agitatiōe tibiāz. fine altera cumulatōe laterum. iacere si
ne ofiectiōe mēbzozū. et vt de his finem loquēdi faciamus. gest^o

hois in omni actu debet esse graciosus sine molitie. quiet? sine dis-
solutione. grat? sine tarditate. alacer sine inquietudine. matur? sine
pericia? sine turbulencia. **Tertio** scd? eund? Ricar. In lo-
cutione seruanda est disciplina vt attēdat hō quid. cui. vbi. quō. qñ.
quare loquit. et quātū. Quid vba vera et vtilia et mūq? oclōsa ha-
beant. Oclōsa aut sunt oclō q? sunt aut nociua aut inbonesta aut in-
utilia. Inutilia sunt q? nec audiētib? neq? loquētib? p?unt. Inbo-
nesta sunt. q? vel illius q? loquit. vel illius cui loquit. vel de quo lo-
quit dignitati nō conueniūt. Nocua sūt q? suis suasiōib? aīos audi-
torū siue ad errorem. siue ad prauitatem inducūt. Qualitas aut persone
cui loquēdū est q?tuor modis cōsiderat? scdm etatē. fm sciētia. fm
officiū. fm conditionē. Scdm etatē. q? aliter conuenit loq? senib?. aliter
iuuenib?. aliter sapiētib?. aliter simplicib?. aliter actiuis. in negociis
is secularib?. aliter cōtemplatiuis in spūalib?. aliter oīis. aliter scri-
uis. aliter platis. aliter subditis. **Idē.** Cōsiderandū est q?liter sit lo-
quēdū. nō stultis et ebriosis et dormientib? et cōtētib? et c. **Ubi.** qñ
quō. quare. quātū. **Nota.** In mēsa aut o? esse duplex custodia
discipline. Prima in gestu suo. Secūda in cibo suo. **Dis trib?** mo-
dis inter epulas in gestu suo o? hō seruare disciplinā in semetipso
v? vt linguā a loq?itate restringat. et oculos suos a circūspēctione
coerceat. et vt cetera mēbra cū modestia et q?te cōtineat. **Triplex** eti-
am obseruatiō o? ēē i cibo. vt attēdat hō qd sumat. qstū. et quō su-
mat. Quid sumat. vt non nimis delicata et p?ciosā. aut nimis rara
aut isoluta. aut nimis accurate et laute pparata cōcupiscat. In quā-
titate sumēdi bñda ē custodia discipline. vt neq? hō honestatem ne-
q? supra necessitatē sumat cib? **Nō.** n. oīs vērē ē idē. Alter enim
sufficit mūr? et ille ledit supfluitate cito. alter plurib? indiget et plu-
ra requirit. et in h? sepe bonitas comedēdi ledit. et pūq? ad supflui-
tatē veniat p?r? cauēat supfluitatē. tēdat et attēdat honestatē. In
mō sumēdi bñda ē oīclōsa. vt hō cibū mūde sumat et t?ate. mū-
de vt in sumēdo cauēat hō ab oī imūdia et ibonestate. **T?ate** vt
caueat a cibi et pot? supfluitate et sumēdi nimis festinatōe. et mo-
ra nimia in comedēdo.

De speciebus prudentie.

DIS. XLIII.

Deinde cōsiderādū ē de p?tib? prudētie subiectis
uis. Et q? de prudētia p? quam aliq? res
gatur semetipsum iā oīclū ē. restat viciēdū de speciebus pru-
dētie qb? multitudo gubernat. **Circa** q? qñrunt q?tuor.
Primo vtz regnatiua debeat poni spēs prudētie. Scdo vtz politica
Tertio vtz yconomica. Quarto vtz militaria. **Ad p?mū.** f. vtrū re-
gnatiua debeat poni spēs prudētie. oīclū q? sic ex supradictis p?r?
ad prudētiā p?inet regē et p?cipe. Et iō vbi iuenit special? rō regimīs
pcepti i bñanis actib? ibi iuenit special? rō prudētie. **Manifestus** ē
aut q? i eo q? nō solū seipsum bz regere. s? etiā cōitatē pfectā ciuitatis
vt regni iuenit special? et pfecta rō regimīs. **Tāto.** n. pfecti? regimē
ē. q?to ē vniuersali? et ad plura se extendēs. et vniuersaliōrē finē at-
tingē. Et iō regi. ad quē p?ter regere ciuitatē v? regnū. prudētia cō-
pēt fm specialē et pfectissimā sui rōrē. Et p? hoc regnatiua ponit
spēs prudētie. **Quis** aut regnatiua ordinat ad iusticiā. sic oīclū. v.
etbi. Princeps ē custos iusticie. tñ magis ponit species prudētie q? ius-
ticie. q? oīa q? sunt vtrūq? moralit? p?inet ad prudētiā sicut ad oī
rigētē. **Un?** et ratio recta prudētie ponit in diffinitionē virtutis mor-
ralis. vt supra dictū est. Et iō etiā executio iusticie. put ordinat ad
bonū cōe que p?inet ad officiū regimīs indiget directiōe prudētie
Unde iste due virtutes sunt maxime. p?prie regi. scz prudentia et ius-
ticia. scdm illud **Diē.** xxiij. Regnabit rex et sapiens erit. et faciet
iudiciū et iusticiam in terra. q? tamē dirigere magis p?inet ad re-
gē: exequi vero ad subditos: ideo regnatiua magis ponitur speci-
es prudentie que est directiua q? iusticie que est executiua. **Ad**
scdm scz vtrū politica sit species prudētie. oīclū q? seruus p inu-
periū mouet a oīo. et subditus a principate. aliter tamē q? irratio-
nalia et inaiata moueatur a suis motorib?. **Nam** inaiata et irratio-
nalia agunt solum ab alio. nō aut agunt seipsa. quia nō habēt oī-
minū sui actus p liberū arbitriū. Et ideo rectitudo regimīs ipsorū
nō est in ipsis sed solum in motorib?. **Sed** hoies serui vel quicūq?
subditi ita agunt ab alijs p pceptū. q? tamen agunt seipsos p libe-
rum arbitriū. et ideo requirit in eis quedā rectitudo regimīs per
quā seipsos dirigāt in obediēdo principatib?. et ad hoc p?inet spe-
cies prudētie que politica vocat. **Ad tertiū** scz vtrū yconomica
sit species prudētie. oīclū q? ratio obiecti diuersificata fm vni-
uersale et particulare. vel scdm totū et partem. vniuersificat artes et
virtutes. scdm quā diuersitate vna est principalis respectu alteri?
Manifestum est aut q? domus medio mō h? se inter vna singula
rē psonā et ciuitatē vel regnū. **Nā** sicut vna singularis persona est

pars dom? ita vna dom? ē pars ciuitatis vel regni. Et iō sicut prudē-
tia cōit dicta q? ē regnatiua vni? distinguat a politica prudētia. ita
oportet q? yconomica distinguat ab vtroq?. **Ad q?rū.** f. vtrū mi-
litaris sit spēs prudētie. oīclū q? ea q? fm artē et rōrē agunt. o?o-
ma oportet esse his q? sūt fm nām q? a rōne diuina sūt instituta. **Na-**
tura aut ad duo itēdit. **Primo** qdē ad regēdū vniūquāq? rē in seip-
sa. Scdo vō ad resistēdū extrinsecis ipugnātib? et corruptiuis. Et
ppter h? nō solū oedit aīalib? vim occupabilem p quā moueant ad
ea q? sūt saluti accōmodata eorū. s? etiā vim irascibilem p quā aīal re-
sistit ipugnātib?. **Unde** et in his q? sūt fm rationē non solū oportet
esse prudētiā politicā p quā cōueniēter disponant ea q? p?inet ad
bonū cōe. sed etiā militarem per quā hostium insultus repellant.
De eubulia. f. synesis et gnomyn.

DIS. XLIII.

Deinde cōsiderādū ē de virtutib? adiunctis pru-
dētie q? sūt qñ ptes potēntiales ipsius. Et
circa hoc querūt q?tuor. **Primo** vtrū eubulia sit virtus.
Scdo vtrū sit specialis virt? a prudentia distincta. **Ter-**
tio vtrū synesis sit specialis virtus. Quarto vtrū gnomyn sit specia-
lis virt?. **Ad p?mū.** f. vtrū eubulia sit virt?. oīclū q? sicut supra
dictū ē. de ratiōe virtutis hūane ē q? faciat actū hoīs bonū. Inter
ceteros aut actus hoīs p?pziū ē cōsiliari. q? hoc iporat quādā ratio-
nis inquisitionē circa agēda in qb? cōsistit vita hūana. nāz vita specu-
latiua ē supra hoīem. vt oīclū in x. etbi. Eubulia aut iporat bonita-
tē cōsiliij. **Dicat** enī ab eu qd ē bonū et boly qd est cōsiliū. q? bona cō-
siliatio vel potius bene cōsiliatiua. vnde manifestū ē q? eubulia ē virtus
hūana. **Ad fm.** f. vtrū sit virtus distincta a prudentia. oīclū
q? sicut dictū ē supra. Virtus prudētie ordinat ad actū quē red-
dit bonū. Et iō oportet fm differētiā actū esse diuersas virtutes.
et maxime qñ nō ē eadē ratio bonitatis in actib?. q? si eēt eadē ra-
tio bonitatis in eis. tunc ad eandem virtutem p?tinerēt diuersi
actus. sicut ex eodem dependet bonitas amoris. desiderij. et gau-
dij. Et ideo omnia ista p?tinent ad eandem virtutem charitatis.
Actus autem rationis ordinat ad opus sunt diuersi actus. nec ha-
bēt eandē rationē bonitatis. Et alia. n. efficiē hō bene cōsiliatiuus
et bene iudicatiuus. et bene pceptiuius. **Ad p?rē** h? q? ista aliq? ab i-
uicē separant. Et ideo oportet aliā esse virtutē eubuliā p quā hō ē
bene cōsiliatiuus. et aliā prudētiā p quā hō ē bene pceptiuius. Et sic
cōsiliari ordinat ad p?cipere tanq? ad p?ncipalius. ita ēt eubulia ordi-
nat ad prudētiā tanq? ad p?ncipaliōrē virtutē sine q? nec virt? ēt. sic
nec morales virtutes sine prudētia. nec ceterae virtutes sine charita-
tate. **Licet** aut eubulia et prudētia ordinent ad eundē finē. vt oīclū.
vj. etbi. id est nō ad quēdā finē p?ncipalē s? ad eodē finē totius vi-
te. ex h? nō seq? q? sint vna virtus. q? ad vniū finē vltimū qd ē bene
vivere bene ordinant diuersi act? fm quēdā gradū. **Nā** pcedit cō-
siliū. seq? iudiciū. et vltimū ē pceptū: qd immediate respectū h? ad su-
mē vltimū. **Alij** aut duo act? remote q? tñ habēt quōdā. p?ximo si-
nes. cōsiliū qdē inuentionē h? eorū q? agēda sūt iudiciū autem certum
dinē. **Un?** ex hoc nō seq? q? eubulia et prudētia nō sint diuersae vir-
tutes. s? q? eubulia ordinat ad prudētiā sicut virt? secundaria ad p?n-
cipalē. **Ad tertiū.** f. vtrū synesis sit virt?. oīclū q? synesis iporat
rectū iudiciū. nō qdē circa speculabilia. s? circa p?ncipalia opabilia.
circa q? ēt prudētia: vñ s? synesis oīclū aliq? i greco synesis. i. scfati
vl? eufyneti. i. hoies bōi scfatus. **Sic** ecōtrario q? caret hac vita oīclū
affyneti. i. i sensati. Oportet at q? fm differētiā actū qd nō reducūt
in eandē causam sit etiam diuersitas virtutū. **Manifestū** est autē
q? bonitas cōsiliij et bonitas iudiciij non reducūt in eandē causam.
Multi aut sunt bene cōsiliatiui q? nō sunt tñ bene sensati quasi res
cte iudicātes. sicut etiā in speculatiuis aliq? sunt bene inq?rētes. pro-
pter hoc q? ratio eorū p?mpta est ad discurrendū p diuersa. **Ad** vide-
tur puenire ex dispositiōe imaginatiue virtutis. q? de facili pōt for-
mare diuersa fantasmatā et hmoi: qñq? nō sunt boni iudicij. qd est
ppter defectū intellectus q? maxime cōtingit ex mala dispositiōe cō-
mūnis sensus nō bñ iudicāt. Et ideo oportet pter eubuliā esse aliā
am virtutē q? ē bñ iudicatiua. et hec oīclū synesis. **Scdū** aut q? res
ctū iudiciū in hoc cōsistit q? vis cognoscitiua app?hēdat rē aliquā
fm q? in se ē. **Quod** quidē puenit ex recta dispositiōe virtutis ap-
p?hēsiue: sicut in speculo si fuerit bene dispositū imp?mū? forme
corporū fm q? sunt. si vero fuerit speculū male dispositū apparēt
ibi imagines distortē et prauē se habētes. **Ad** at virt? cognoscitiua
sit bene disposita ad recipiendū res fm q? sunt. contingit quidem
radicaliter ex natura. cōfirmatiue autem ex exercitio vel ex mu-
nere gratie. et hoc dupliciter. **Uno** modo directe ex parte ipsius co-
gnoscitiue virtutis. puta quia non est imbuta prauis conceptioni-
bus. sed veris et rectis. et hoc p?tinet ad synesim fm qd est specia-

lis virtutibus. Alio modo indirecte ex bona dispositione appetitive virtutis et quod sequitur quod bonum indicet de appetitibus. et sic bonum virtutis iudicium dicitur. virtutis moralium. sed circa fines. synesis autem est magis circa ea que sunt ad finem. Ad quartum. virtutis gnomonem sit virtus distincta a prudentia. dicitur quod habet cognoscitivum distinguuntur sed altiora vel inferiora principia sicut sapientia in speculativis altiora principia considerat que scientia. Et ideo ab ea distinguitur. et ita est oportet esse in actibus huiusmodi in speculativis. Manifestum est autem quod illa que sunt per ordinem inferioris principii sive cause reducuntur quicquid in ordinem altioris principii. sicut monstruosi per aliam se per ordinem virtutis actus in semine. tamen cadunt sub ordine altioris principii. scilicet celestis corporis vel alteri. prudentie divine. Unde ille qui considerat virtutem actus in semine non posset iudicium certum ferre de bono modo stris. de quo non potest iudicari sed consideratioque divine. prudentie. Ceterum autem quicquid aliud faciendum per eas regulas agendorum. puta cum impugnato patrie non est depositum reddendum. vel aliud aliud bonum. Et ideo oportet de bono iudicare secundum aliquid altiora principia que sunt regule eorum secundum que iudicatur synesis. Et secundum illa altiora principia erigitur altior virtus iudicativa. Vocatur autem gnomonem qui interpretatur quidam perspicacitate iudicii.

De discretione.

Quia tamen synesis que gnomonem interpretatur rectum iudicium ut ex premissis apparet. Rectum autem iudicium sit per virtutem discretionis. ideo de discretione videndum est quod sit discretio. et ad quod sit utilis. Est autem discretio. sicut dicitur papias. discussio quilibet rebus. et consideratio ad quod reddat. Item quidam sapiens ait. Discretio est in iudiciis rebus ratio. puta istarum motuum moderatrix. Sciendum autem quod discretio necessaria est in sciendis dirigendis. in eloquiis proponendis. in consiliis tribuendis. in iudiciis preferendis. et in mysteriis cognoscendis. Est igitur discretio necessaria in sciendis dirigendis. Ipsi siquidem discernunt verum a falso bonum a malo. utile a non utili. expediens a non expediendi. malum respuit. bonum eligit et diligit. virtutes dirigunt. et erigit corda. virtutibus ornant eas. et motus per actum eorum ordinant. extrema temperant. moderata conservant. et excessus evitant. ignota discutunt. et incerta expedit et diffinit. Bona. Bonum opus est discretio scientia que zelum supprimit. spiritum temperat. ordinat charitatem. Discretio quippe omni virtuti ordinem ponit. ordi modum. tribuit et decorat. et est perpetuitas. Est quoque discretio non tam virtus que quidam moderatrix et auriga virtutum ordinatrixque affectuum et morum doctrinatrix. et assumptio perfectio. tolle hanc virtutem erit ipsa. et affectio naturalis. Hanc autem discretionem facit in corde verbum divinum ipsi rationi divinitus et infusus. De quo dicitur Hebr. iii. Unum est verbum dei et efficitur. et penetrabilior et cetera. Et discretio cogitationum et intentionum cordis. hoc est cibum solidum perfectiorum. qui exercitatus sunt sensus ad discretionem boni et mali. Secundo discretio est necessaria in eloquiis. proponendis vel exponendis. Magna quippe discretio requiritur in loquendo. quod sicut dicitur Jac. iii. Si quis in verbo non offendit. hoc perfectum est virum primum deus bonum debere verbum in corde circumspectum illud prius lingua rationis que veniat ad linguam incaute. plationis. Seneca. Primum veniat sermo ad linguam que ad linguam secundum quod dicitur in psalms. Os iusti meditabitur sapientiam et lingua eius loquetur iudicium. Deliberati sermões et per rationem ad preferendum iudicium. Eccl. xxi. Verba prudentis statera ponderabuntur. quod ponderate et deliberate loquuntur. In ore fatuorum cor eorum. et in corde sapientium os eorum. quod sapientes et discreti prius discernendo in corde de liberant loquuntur. stulti e contrario. Sicut beata virgo cogitabat que lis esset angelica salutaris. et pastor verba et symeonis et anne offerens in corde suo antequam responderet. ut legitur Luc. i. Nec solus in colloquio ne sociali vel singulari. sed multo magis in predicatione ubi divini. in quo doctor vel predicator debet attendere quod dicitur qualia et qualiter sunt. proponenda. Quia debet attendere quod altioribus altiora. maioribus maiorum. minoribus vero id est simplicibus plana et facilia. et modo grossiori debet proponi. ut audita melius capere possint et facilius retinere. Item aliquos movere oportet rationes. aliquos per blandas admonitiones aliquos per duras increpationes. aliquos per virtutum exempla. Per rationes et auctoritates plenius spiritu discretio. Petrus in prima predicatione sua post receptum spiritum sanctum de crucifixorum domini meritis circa tria milia. qui compuncti corde baptizati sunt. ut legitur Actuum. ii. Dura increpatione duos et obstinatos phariseos iohannes baptista alloquebatur. Matth. iii. videtur iohannes multos phariseorum et saduceorum. Benimina viperarum et cetera. in li. iii. de sensu. eius. Non eadem omnibus competit doctrina. sed pro diversitate morum diversa erit exhortatio doctorum. sicut diversis infirmitatibus diversa competit remedia non omnibus una. Nam quosdam corripit increpatione dura. quosdam vero exhortatio blanda. Sic iohannes baptista diversis diversis. secundum quod eis competit predicabat salutis remedia. Aliter enim predicabat et consuebat phariseis. aliter turbis. aliter militibus. Item ysaia. ibidem. Prima quippe prudentie virtus est eam quam docet

re oportet estimare personam. Rursum populus et carnalibus plana atque coia: quod si eis proponuntur que capere non possunt indistincte altiora aut de trahit aut negligit aut contemnit. et potius per summa et ardua opprimuntur quam eruduntur. Cuius non datur pulli suis cibum solidum et suum viam quod sunt sibi similes: et solidiores effecti nigrescunt: tunc pascunt eos suo solido cibo. sic doctores boni quos iam videtur sibi similes. et per penitentiam nigrescere. hoc iam pueros pascunt solido cibo. Ad hoc autem facit etiam plures quod refert Beda de gestis anglorum. li. iiii. et dicit quod osualdus rex anglorum cum esset baptizatus in scotia: rogavit episcopos scotie ut mitterent ei predicatorum quod predicaret anglis adhuc paganis. qui miserunt ei unum episcopum qui cum esset magnus clericus. et predicabat rudem populum nimis alta et ardua et rex eius per viros iuuuabat interpretando eius verba. Ipse autem quod indistincte et nimis austere predicabat nihil proficiebat: in hyberniam de qua erat rediit. cum autem episcopus duocento consilio quereretur quod esset caquare non proficisset dictus episcopus in gentem predictam. quidam dicitur ad. respondit quod hoc fuit propter indistinctam predicationem suam. quod populus rudis et infidelis non posset plana et coia sed nimis ardua. Deinde autem per tres illius dies confenserunt. dicentes quod omnis virtutum mater est discretio. et eum qui locutus fuerat episcopus ordinaverunt. et ibi miserunt. qui virtutibus ornatus et precipue discretione grossa levius et coia eis et que possent capere predicavit. et vadens cum rege per quatuor provincias britannie que in quatuor linguis dividitur. scilicet britanni. pictorum. scotorum. anglorum. per discretam predicationem suam omnes christo et regi subiecit. Fides autem est sicut estus gradus a cuius facie omnes fugiunt. quod arbor fructus omnes corrumpit. Fides nulla est peior passio quod est nutrit omnes passiones. huic autem opponit discretio omni timore qui generat humilitatem conservatricem et nutrit omnes bonorum temporalium et spiritualium. Item discretio necessaria est in consiliis tribuendis. Precipue in foro penitentie et in his que ad salutem pertinent animarum. Nam discretio illuminat rationem ad discernendum de singulis. Sicut dicit apostolus. i. corinthios. ii. Spiritus autem indicat omnia. Sine discretionis lumine homo efficitur aialis. non percipit ea que spiritus dei sunt. stulticia enim est illi. et non potest intelligere. Ut dicitur ibidem. vii. sacerdotibus dicitur Leui. x. Dabatis scientiam discreti nedi inter sanctum et populum. inter pollutum et mundum. Sacerdotes enim indistincti que debent mundare et sanctificare et taminant. quod debet servare animas. et terminant que debent diligere et eligere continent. que debent mundare pollutum. que debent iudicare non discernunt. que debent cognoscere non intelligunt. Quod notat Eccl. xxi. Sacerdotes contempserunt legem meam et polluerunt sanctuaria mea. inter sanctum et populum non habuerunt constantiam. inter pollutum et mundum non intellexerunt et cetera. Per discretionem homo discretus requirit et examinat omnia filia. discernit iusta. expedit et diffinit iudicia dubia et perplexa. hoc potest dicere quod dicit sapientia. puer. viii. Ego sapientia habito in corde filijs et eruditus intersum cogitationibus. Quarto discretio necessaria est in iudiciis preferendis. Unde potest dicere illud prover. vii. Deus est consilium et equitas. mea est prudentia et fortitudo. per me reges regnant et legum conditores iusta decernunt. Ideo salomon discretionis gratiam postulavit a deo. iii. regum. iii. dicens. Dabis sermo me cor docile ut possit iudicare populum tuum et discernere inter bonum et malum. et per hanc cognovit et iudicavit de duobus meretricibus que vera mater pueri quem viui preceperat dividere et medietatem dari uni et aliam alteri. Et post timuit omnis israel regem. videntes dei sapientiam in eo ad faciendum iudicium. Item discretionis plenius david iudicavit equam portionem danda de preda eis qui lassum remanserant ad facinas. et eis qui venerat ad prelium. et factum est hoc iudicium quasi prescriptum et constitutum. et quasi lex in israel. in die illa et deinceps. ii. regum. xxx. Item hoc spiritu plenius daniel duos serenos que susannam condemnare rat ad mortem iudicavit et condemnavit ut legitur Dan. xiii. Quinto discretio necessaria est in mysteriis cognoscendis. Hoc maxime competit viris spiritualibus et perfectis ut sciant discernere inter revelationes et illusiones. Angelus. n. sathane quicquid transfiguratur se in angelum lucis. illudens viris sanctis. revelans eis secreta mysteria vel futura predicans. sed ut plurimum veritatis multas falsitates admiscet ut decipiat et in errorem inducat. Ideo. i. ioh. iii. Nolite omni spiritui credere. sed probate spiritum si ex deo sit. Beatus martinus spiritu discretionis habuit quia dyabolus cognosceret iniquitatem: formam vel speciem se transformaret. sicut novit eum et deceptiois sue fallacias que apparuit ei in similitudine christi purpurea et dyademate renetit. Item in vitis patrum quidam fratres venerunt ad beatum antonium ut quererent ab eo de fantasmatibus suis: quas credebant revelationes quorum assidue mortui est in via. quod querebant ab eis de asino suo quo mortuus fuisset. cum autem mirantes querebant ab eo quid hoc sciret ait quod demoni hoc ei revelaverat. et sumpta occasione de asino ostendit quid fantasmatibus suis non erant dei revelationes. sed demonum illusiones.

De vitis oppositis prudentie.

DIS. XLVI.

Deinde considerandum est de vitis oppositis prudentie que habet aliquam similitudinem cum ipsa. Et circa hoc consideranda sunt octo. Primo virtus prudentia carnis fit peccatum. Secundo virtus fit peccatum mortale. Tertio virtus astutia fit peccatum speciale. Quarto de dolo. Quinto de fraude. Sexto de sollicitudine temporalium rerum. Septimo de sollicitudine futurorum. Octavo de origine bonorum vitiorum. Ad primum. Virtus prudentia carnis fit peccatum. Dicens quod sicut supra dictum est, prudentia est circa ea que sunt ad finem totius vite. Et ideo prudentia carnis proprie dicitur finem quod aliquis bonum carnis habet: ut ultimum finem sue vite. Manifestum est autem quod hoc est peccatum. Per hoc enim habet deordinatam circa ultimum finem qui non consistit in bonis corporis, sicut supra dictum est. ideo prudentia carnis est peccatum. Et nota quod si prudentia fit virtus nobilior quam iusticia vel temperantia vel alie virtutes morales: videtur omnino regituta: tamen quod iusticia et temperantia in sui ratione importat idem virtus laudat. scilicet equalitatem et occupacionem rationis refrenacionem. Et ideo nunquam accipiuntur in malo. Sed nomine prudentie sumitur a prudente: sicut supra dictum est. quod potest etiam extendi ad mala. Et ideo si prudentia simpliciter dicta in bono accipitur in aliquo tamen addito potest accipi in malo. et finem hoc prudentia carnis esse peccatum. Item nota quod caro est, propter animam sicut materia, propter formam: et instrumentum, propter principale agens. et ideo sic licite diligit carum ordinem ad bonum anime sicut ad finem. Si autem in ipso bono carnis constituitur ultimus finis erit inordinata et illicita dilectio. et hoc modo ad amorem carnis ordinatam prudentia carnis. Item nota quod diabolus nos tentat non per modum appetibilis: sed per modum suggerentis. et ideo cum prudentia imponit ordinem ad aliquem finem appetibilem: non ita de prudentia diaboli sicut prudentia respectu alicuius mali finis: sub cuius ratione tentat nos mundus et caro: inquamur. si proponunt nobis ad appetendum bona mundi vel carnis. et ideo dicitur prudentia carnis et prudentia mundi. finem illud. Luce. xvij. Filij huius seculi prudentiores sunt in generacione sua etc. Aplos autem totum comprehendit sub prudentia carnis: quia etiam exteriores res mundi appetimus, propter carnem. potest tamen dici quod prudentia quadammodo dicitur sapientia: ut supra dictum est. ideo finem tres tentaciones potest intelligi tripliciter prudentia. Ubi dicitur. Iaco. iij. Sapientiam esse terrenam animalem et diaboli carnem: ut supra expressum est cum de sapientia ageretur. Ad secundum. Virtus prudentia carnis fit peccatum mortale. Dicens quod sicut supra dictum est. prudens dicitur aliquis dupliciter. Uno modo simpliciter. scilicet in ordine ad finem totius vite. Alio modo finem quod finem in ordine ad finem aliquem particularem: puta sicut dicitur aliquis prudens in negociacione vel in aliquo bono. Si cum prudentia carnis accipitur finem absolutam prudentie ratione: ita. scilicet quod in cura carnis constituitur ultimus finis totius vite: sic est peccatum mortale. quia per hoc habet a deo: cum impossibile sit esse plures fines ultimi moris: ut supra habitum est. Si vero prudentia carnis accipitur finem rationem particularis prudentie: sic prudentia carnis est peccatum veniale. Contingit enim quibus quod aliquis inordinat afficit ad aliquod delectabile carnis absque hoc quod avertat a deo per peccatum mortale. Cum non constituit finem totius vite in dilectione carnis: et sic adhibere studium ad hanc dilectionem ut sequenda est peccatum veniale: quod pertinet ad prudentiam carnis. Si vero aliquis actu curam carnis referat in finem bonum. puta cum aliquis studet compositioni propter corporis sustentationem non vocatur prudentia carnis: quia sic vitium hoc cura carnis est ad finem. Ad tertium. Virtus astutia fit speciale peccatum. Dicens quod prudentia est recta ratio agibilium: sicut scia est recta ratio scibilium. Contingit autem contra rectitudinem scie dupliciter peccari in speculativis. Uno quod modo quod ratio inducit ad aliquam conclusionem falsam que videtur esse vera siue sint ad conclusionem veram: siue ad conclusionem falsam. Ita etiam aliquod peccatum potest esse contra prudentiam habens aliquam similitudinem eius dupliciter. uno modo quod studium rationis ordinat ad finem qui non est vere bonus: sed apparens: et hoc pertinet ad prudentiam carnis. Alio modo inquamur aliquis in finem aliquem consequendum vel bonum vel malum. Assumptio autem hanc viam potest dupliciter considerari. Uno quod modo in ipsa excogitatione viarum bonorum. et hoc proprie pertinet ad astutiam: sicut excogitatio rectarum viarum ad debitum finem pertinet ad prudentiam. Alio modo potest considerari talium viarum assumptio finem executionem operis: et finem hoc pertinet ad dolum et ideo dolum importat quandam executionem astutie: et finem hoc ad astutiam pertinet. Ad quintum. Virtus fraus ad astutiam pertinet. Dicens quod sicut dolum consistit in executione astutie: ita etiam fraus.

sed in hoc differre videtur: quod dolum pertinet uniuersaliter ad executionem astutie siue fiat per verba siue per facta. Fraus autem magis proprie pertinet ad executionem astutie finem quod sit per facta. Ad sextum. Virtus licitum sit sollicitudinem habere de temporalibus. Dicens quod sollicitudo importat studium quoddam adhibendum ad aliquod consequendum. Manifestum est autem quod maius studium adhibere ubi est timor deficit. et ideo ubi est securitas consequenda minor interuenit sollicitudo. Sic ergo sollicitudo temporalium rerum tripliciter potest esse illicita. Uno quidem modo ex parte eius de quo sollicitamur: scilicet si temporalia tanquam finem queramus. unde Augustinus dicit in li. de operibus monachorum: cum omnes dicant. Nolite solliciti esse in crastinum: hoc dicit ut non ista intueantur: ut propter ista faciant quicquid in evangelij predicatione facere iubent. Alio modo potest esse temporalium sollicitudo illicita propter superfluum studium quod apponitur ad temporalia petenda: propter quod hoc ad spiritualibus quibus principaliter inferuire debet retrahitur. Et ideo dicitur. Mat. iij. quod sollicitudo seculi suffocet verbum. Tertio modo ex parte timoris superflui: quoniam si aliquis timet ne faciendo quod debet necessaria sibi deficiat. Non omnes tripliciter excludit. Primo propter maiora beneficia homini posita diuinitus propter primam sollicitudinem. scilicet et corporis et animas. Secundo propter subuersionem quod de animalibus et plantis subuenit absque opere humano finem proportionem sue nature. Tertio ex diuina prudentia: propter cuius ignorantia gentiles circa temporalia bona credenda principali sollicitantur. Et ideo excludit quod principalis nostra sollicitudo debet esse de spiritualibus bonis: sperantes quod etiam temporalia nobis proueniant ad necessitatem si fecerimus quod debemus. Ad septimum. Virtus aliquis debeat esse sollicitus in futurum. Dicens quod nullum opus potest esse virtuosius nisi debeat circumstantiis vestiri. inter quas una est debita tempus finem illud. Eccl. viij. De negociis tempus est et oportunitas. Non non solum exterioribus operibus: sed etiam in interiori sollicitudine locum habet. Unusquisque enim tempore copetit propria sollicitudo. sicut tempore estatis copetit sollicitudo metendi. tempore autem autumnus sollicitudo vindemie. Si ergo tempore estatis de vindemia iam esset sollicitus: superflue preoccuparet futuri temporis sollicitudinem. unde buiusmodi sollicitudines tanquam superfluas omnes prohibet dicens. Nolite solliciti esse in crastinum. unde subdit. Crastinum enim dies solliciti erit ubi ipse. In nostra propria sollicitudine non habebit: quod sufficit ad animam affligendum. Et hoc est quod subdit. Sufficit diei malicia sua. afflicto sollicitudinis. Ad octauum. Virtus predicta vitia oriantur ex auaricia. Dicens quod sicut dictum est: prudentia carnis et astutia cum dolo et fraude quadam similitudinem habent cum prudentia in aliquo vitiis rationis. precipue autem inter alias virtutes morales vitiis rationis recte apparet in iusticia: quod est in appetitu rationali. Et ideo vitiis rationis recte apparet in iusticia quod est in appetitu rationali. Et ideo vitiis rationis indebitis etiam maxime apparet in vitiis oppositis iusticie. Opponitur autem sibi maxime auaritia. et ideo predicta vitia maxime ex auaritia oriuntur. De curiositate que opponitur studiositati: requirere infra tertio libro inter filias inanis glorie.

De obiecto iusticie.

DIS. XLVII.

Consequenter post prudentiam considerandum est de iusticia. Circa quam occurrit triplex consideratio. Prima est de iusticia. Secunda de parte. Tertia de preceptis ad iusticiam pertinentibus. Circa iusticiam vero consideranda sunt quatuor. Primo quod de iure. Secundo de ipsa iusticia. Tercio de iniusticia. Quarto de iudicio. Circa primum. De iure consideranda sunt quatuor. Primo virtus ius fit obiectum iusticie. Secundo virtus ius conuenienter diuiditur in ius naturale et positum. Tertio virtus ius gentium fit idem quod ius naturale. Quarto virtus ius domesticum et paternum debeant specialiter distinguere. Ad primum. Virtus ius fit obiectum iusticie. Dicens quod sicut dicitur. In li. eth. ius dictum est quod est iustum. Constat autem quod iustum est obiectum iusticie: sicut dicit philosophus. v. eth. Des talem habitum voluit dicere iusticiam a quo operati sunt iustorum. Ad cuius euidentiam sciendum est: quod iusticie proprium est inter alias virtutes ut ordinat hominem in his qui sunt ad alterum. Importat enim equalitatem quadam: ut ipsum nomen demonstrat. Dicitur enim vulgariter ea que adequantur instari. equalitas autem ad alterum est. Alie autem virtutes perficiunt hominem solum in his que ei conueniunt finem seipsum. Sic igitur id quod est rectum in operibus aliarum virtutum ad quod tendit intentio virtutis quoniam in proprium obiectum: non accipit nisi per comparationem ad agentem. rectum vero quod est in opere iusticie etiam preter comparationem ad agentem constituitur per comparationem ad alium. Illud enim in opere non dicitur esse iustum: quod respondet finem aliquam equalitatem alteri. puta recipiens mercedis debite pro seruitio impense. Sic igitur iustum dicitur aliquod quod habens rectitudinem iusticie ad quod terminatur actio iusticie: etiam non considerato aliter ab agente fiat. Sed in aliis virtutibus non debet terminari aliquod rectum nisi finem quod aequaliter sit ab agente. Et propter hoc specialiter iusticie pre aliis virtutibus determinatur finem se obiectum.

quod vocat iustitiam: et hoc quid est ius. Unde manifestum est quod ius est obiectum iusticie. Et nota quod iusticia est quod nota a sui prima impositione detorqueant ad alia significanda: sicut nomen medicine imponitur sibi est primo ad signandum remedium quod prestat infirmo ad sanandum. Deinde tractum est ad signandum artem qua hic fit. Ita etiam hoc nomen ius primo impositum est ad signandum ipsam rem iustitiam. postmodum autem est derivatum ad artem qua cognoscitur quod sit iustitia: et ulterius ad signandum locum in quo ius redditur: sicut aliquis dicitur coparare in iure: et ulterius dicitur etiam ius quod redditur ab eo: ad cuius officium pertinet iusticia facere: et etiam id quod decernit fit iniquum. Item nota quod sicut eorum que per artem fiunt exterioris quedam ratio in mente artificis preexistit: que dicitur regula artis: ita etiam illius operis iustitia quod ratio determinat quedam ratio preexistit in mente: quasi quedam prudentie regulam. Et hoc fit in scriptis redigat vocat lex. Et enim lex fit inchoata: constitutio scripta. Et ideo lex non est ius proprie loquendo: sed aliquis ratio iuris. Ad secundum. si verum ius veniuntur dicens in ius naturale et positivum. dicendum quod sicut dicitur est: ius siue iustitia est aliqd opus ad equatum alteri secundum aliquam equalitatis modum. Duplex autem aliqui homines potest aliquid esse adequatum. Uno quidem modo ex ipsa natura rei: puta cum aliqd tibi dat ut tantum recipiat et hoc vocat ius naturale. Alio modo aliquid est adequatum vel comensuratum alteri ex condito siue ex eo placito: quasi si aliquis reputat se obtinere si tantum accipiat. Quod quidem potest fieri dupliciter. Uno modo per aliquod principium dicitur: sicut quod firmat aliquo pacto inter priuatas personas. Alio modo ex dicto publico: puta si totus populus consentit quod aliquid habeat quasi adequatum et comensuratum alteri. vel cum hoc ordinat princeps qui curam populi habet: et eius persona gerit: et hoc dicitur ius positivum. Voluntas enim humana ex communi dicto potest aliquid facere iustum in his que secundum se non habent aliquam repugnantiam ad aliquam iusticiam naturalem: et in his habet locum ius positivum. unde philosophus dicit in v. eth. quod legale iustitia est quod ex principio quidem nihil differt sic vel aliter fieri. quasi autem ponit differt. Sed si aliquid de se repugnantiam habeat ad ius naturale non potest voluntate humana fieri iustum: puta si statuat quod licet furari vel adulterium committere. unde dicitur in i. a. v. de qui condunt leges iniquas. Et nota quod ius naturale quantum est de se semper est idem et immutabile. Illud enim quod est naturale habenti naturam immutabilem oportet quod sit semper et ubique tale. Natura autem hominis est mutabilis: et ideo id quod naturale est homines potest aliquid deficere: sicut naturalis equalitas habet: ut deponenti depositum reddat. Et si ita esset quod natura humana semper esset recta hoc esset semper seruandum. Sed quod quicquid contingit quod voluntas hominis depravat. est aliquis casus in quo depositum non est reddendum. ne homo pueram voluntatem habens male coartatur: puta si furiosus vel hostis reipublice arma deposita repositat. Item nota quod ius diuinum dicitur quod diuinitus promulgatur: et hoc quidem quantum est de his que sunt naturaliter iusta: sed tamen eorum iusticia homines latet partim autem est de his que sunt iusta institutio diuina. Unde ius diuinum per hoc duo distingui potest: sicut et ius humanum. Sicut enim in lege diuina quedam precepta quod bona: et prohibita quod mala quedam vero bona quod precepta: et mala quod prohibita. Ad tertium. si verum iustitiam sit idem cum iure naturali. dicendum quod ius siue iustitia naturale est quod ex sua natura est adequatum vel comensuratum alteri. Potest autem hoc contingere dupliciter. Uno modo secundum absolutam sui considerationem: sicut masculinus ex sui ratione habet comensurationem ad feminam ut ex ea generet: et parens ad filium ut eum nutriat. Alio modo aliquid est naturaliter alteri comensuratum non secundum absolutam sui rationem: sed secundum aliquid quod ex ipso consequitur: puta proprietas passionum. Si enim consideres iste ager absolute: non habet vii magis sit huius quam illius: sed si consideres ad opportunitatem colendi et ad pacificum usum agri secundum hoc habet quandam comensurationem ad hoc quod sit vnius non alterius. ut patet per philosophum in ii. poli. Absolute autem apprehendere aliquid non solum vnius hominis: sed etiam alijs animalibus. Et ideo ius quod dicitur ius naturale secundum primum modum commune est nobis et alijs animalibus. Iure autem naturali sic dicto recedit iustitia: ut iuriscōsultus dicit: quod illud omnibus animalibus hoc solum hominibus inter se commune est. Considerare autem aliquid comparando ad id quod ex ipso sequitur est proprium rationis. et ideo hoc quidem est naturale homini secundum rationem naturalem: que habet dicitur. Et ideo dicitur gaudere iuriscōsultus: quod naturalis ratio inter homines constituit id apud omnes gentes custodit: vocaturque iustitia. Ad quartum. si verum specialiter distingui debeat ius diuinum et paternum. dicendum quod ius siue iustitia est per comensurationem ad alterum. Alter autem potest dici dupliciter. Uno modo quod simpliciter est alter: sic quod est omnino distinctum: sic appetit in omnibus hominibus quod vnius non est sub altero: sed ambo sunt sub vno principe ciuitatis. et iter tales secundum philosophum in v. eth. est simpliciter iustitia. Alio modo est aliquid alterum non simpliciter: sed quasi ali-

quid eius existens: et hoc modo in rebus humanis filius est aliquid patris: quod quodammodo est pars eius: ut dicitur in viii. eth. et seruus est aliquid domini: quod est instrumentum eius: ut dicitur in i. poli. Et ideo patris ad filium non est comparatio sicut ad simpliciter alterum. et propter hoc non est ibi simpliciter iustitia: sed quoddam iustitia. s. paternum. et eadem ratio nec in domino et seruo. sed est inter eos diuersum iustitia. Vnde autem quis sit aliquid quod coparatur ad eam sicut ad proprium corpus: ut per apostolum ad ephes. v. In magis distinguatur a viro quam filius a patre: vel seruus a domino. Assumitur enim in quidam sociale vita matrimonij. et ideo philosophus dicit: quod inter virum et uxorem plus est de ratione iustitie quam inter patrem et filium: vel dominum et seruum. quod cum vir et uxor habet immediatam relationem ad domesticam societatem: ut patet in primo poli. ideo inter eos non est simpliciter etiam politimum iustitia: sed magis iustum yconomicum.

De iusticia.

DIS. XLVIII.

Deinde considerandum est de iusticia. Circa quam videnda sunt duodecim. Primo quid sit iusticia. Secundo vtrum semper sit ad alterum. Tercio vtrum sit virtus. Quarto vtrum sit in voluntate sicut in subiecto. Quinto vtrum sit virtus generalis. Sexto vtrum sit generalis sit idem in essentia cum omni virtute. Septimo vtrum sit aliquid iusticia partiscularis. Octavo vtrum iusticia particularis habeat propriam materiam. Nono vtrum sit circa passiones vel operationes tuas. Decimo vtrum medius iusticie sit medius rei. Undecimo vtrum reddere vnicuique quod suum est sit actus iusticie. Duodecimo vtrum iusticia sit precipua inter alias virtutes morales. Ad primum. quid sit iusticia. Dicendum quod ius perit diffinitio sit: iusticia est constantis et perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuens. Hoc autem diffinitio conueniens est si recte intelligatur. Cum enim omnis virtus sit habitus: quod est principium actus: necesse est quod virtus diffinitur per actum bonum circa propriam naturam virtutis. Est autem iusticia circa ea que sunt ad alterum sicut circa propriam naturam: ut infra patebit. Et ideo actus iusticie per comparisonem ad propriam materiam et obiectum tangit cum dicitur ius suum vnicuique tribuens. Quia ut philosophus dicit in libro eth. iustus dicitur quod ius custodit. Ad hoc autem quod aliquis actus circa quasdam materiam sit virtuosus: requiritur quod sit voluntarius: et quod sit stabilis et firmus. Quia philosophus dicit in i. eth. quod ad virtutem actus requiritur primo quod opus sit scilicet. Secundo autem quod eligens: et propter debitum finem. Tercio quia immobilis opus. Primum autem hoc includitur in secundo: quod quod ignoratiam agere est inuoluntarium: ut dicitur in iii. eth. Et ideo in diffinitione iusticie primo ponitur voluntas: ad ostendendum quod actus iusticie debet esse voluntarius. Adde de iusticia vel constantia et perpetuitate ad designandum actus firmitatem. et ideo dicta diffinitio est completa diffinitio iusticie nisi quod actus ponitur pro habitu: quod per actum specificatur. Habitus enim ad actum est. Et ideo si aliquis vellet in debita forma diffinitionem reducere posset sic dicere: iusticia est habitus secundum quem aliquis dicitur perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuit. Et quasi eadem diffinitio cum ea quam philosophus ponit in v. eth. dices: quod iusticia est habitus secundum quem aliquis dicitur operari secundum electionem iusti. Quare ergo dicitur quod iusticia est voluntas: dicitur quod voluntas habet non actum non potentiam. Est autem vniuersum quod apud actores habet per actum diffinitum. Sic Augustinus dicit super iob. quod fides est credere quod non vides. Cum autem addit perpetua: dicitur quod voluntas potest perpetua dupliciter. Uno modo ex parte ipsius actus quod perpetuo durat. et sic solum de voluntate est perpetua. Alio modo ex parte obiecti: quod si aliquis vult perpetuo facere aliquid. et hoc requiritur ad rationem iusticie. Non enim sufficit ad rationem iusticie quod aliquis velit ad hoc in aliquo negotio seruare iusticiam: quod vir inuenit aliquis qui velit in omnibus iniuste agere. sed requiritur quod homo habeat voluntatem perpetuam et in omnibus iusticiam seruare. et quod perpetuum non accipit secundum durationem perpetuam actus voluntatis: non superflue addit constantiam: ut sicut per hoc quod perpetua voluntas designatur quod aliquis gerat perpositum perpetuo iusticiam seruandam: ita etiam per hoc quod dicitur constantiam designatur quod in hoc proposito firmiter perseueret. Et nota quod iudex reddit quod suum est vnicuique per modum imperatoris et dirigentis: quod iudex est iustitia auctor: et princeps est custos iusti: ut dicitur in v. eth. si subditi reddunt quod suum est vnicuique per modum executionis. Ad secundum. si verum iusticia semper sit alterum. Dicendum quod sicut supra dictum est: cum nomen iusticie equalitatem importet: ex sua ratione iusticia habet quod sit alterum. nihil enim sibi est equalis alteri. Et quod ad iusticiam pertinet actus humanos rectificare: ut dictum est: necesse est quod alietas ista quam requirit iusticia sit diuersorum agere potentium. actiones autem sunt suppositorum et totorum. non autem proprie loquendo partium et formarum seu potentiarum. Non enim proprie dicitur quod manus percutiat: sed hoc per manus. neque proprie dicitur quod calor calefaciat: sed ignis per calorem. secundum tamen similitudinem quamdam hoc dicimus. Iusticia ergo proprie dicta requirit diuersitatem suppositorum: et ideo non est nisi vni hominis ad alium. si secundum similitudinem accipimus in vno eodem homine diuersa principia actionum quasi diuersa ageria. sic ratio et irrationalis et concupiscibilis. Et

Ideo metaphorice in vno ⁊ eodē hoīe dicē ēē iusticia fm q ratio
 imperat irascibili ⁊ occupabili: ⁊ fm q be obedūt rōnē ⁊ vniuer
 saliter fm q vniuersis parti hoīs attribuit qd ē vniuers. **¶** In pbus
 in v. etbi. hanc iusticia appellat fm metaphorā dictam. **¶** Ad ter
 tiū. f. vtrū iusticia sit virtus. Dicēdū q virtus hūana est q bonū red
 dit actū humanū: ⁊ ipū hoīem bonū facit. **¶** Qd qdē vniuers iusticia
 Accus enī hoīs bonū reddē ē h q attingit regulā rōnis: fm quā
 hūani actūs rectificant. vñ cū iusticia opatiōēs hūanas rectificet:
 manifestū est q opus hoīs bonū reddit. ⁊ vt tullius in pmo de ofi
 ciis. **¶** Est iusticia precipue viri boni noīant. vñ sicut ibidē dicit. **¶** In ea
 virtutis splendor est maxim⁹. **¶** Et nota q aliq facit qd debet non
 semp affert vtilitatē lucrī illi cui facit qd debet: sed solū abstinet a
 oīno ei⁹. vñ **¶** Luc. xviij. **¶** Lū feceritis oīa q pcepta sunt vobis: ci
 te eritis inutiles sumus qd debuit⁹ facere fecimus. **¶** Sibiipī tñ
 affert vtilitatē inquantū spontanea ⁊ pnipta volūtatē facit qd de
 bet: qd est agere virtuosē. vñ **¶** Sap. viij. of. **¶** sapia oīē sobrietatē
 docet ⁊ iusticia prudētiā ⁊ virtutē qd vñ vilius nihil est hoībus in
 vita scz virtuosus. **¶** Dicit enī ambro. in. iij. de officiis vtilitatē nō pe
 cunarij lucrī estimationē accipim⁹: sed acquisitionē pietatis. **¶** Itē
 reddere aliq qd suū est qd pñet ad iusticiā est necessitas. **¶** Sed ou
 plet est necessitas: vna coactiōis: ⁊ hoc qd repugnat volūtatē: tollit
 rōnē meriti. **¶** Alia autē est necessitas ex obligatiōē pcepti siue ex ne
 cessitate finis: qñ scz aliq nō pōt cōsed finē virtutis nisi hoc faciat
 et talis necessitas nō excludit rōnē meriti inqñtū aliq hoc qd sic
 est necessariū volūtariē agit. excludit tñ gloriā superogatiōis. fm
 illud j. ad **¶** Cor. iij. Si euāgelizauero nō est mibi glia. necessitas
 enī mibi incūbit. **¶** Ad quartū. f. vtrū iusticia fit in voluntate sicut
 in subiecto. oīendū q illa potentia est subiectū virtutis ad cuius
 potentia actū rectificandū virtus ordinat⁹. **¶** Iusticia autē nō ordinat⁹
 ad dirigendū aliqē actū cognoscitiuū. nō enī dicimur iusti ēē h
 q recte aliqd cognoscimus: ⁊ nō subiectū iusticiē nō est intellectus
 vel rō que est potentia cognoscitiua: sed qz iusti dicimur ex hoc q
 recte aliqd dicimus vel agimus. primū autē pñcipiū actus est vis
 appetitiua necesse est q iusticia fit in aliqua vt appetitiua sicut in
 subiecto. **¶** Est autē duplex appetitus. f. volūtas q est in rōnē: ⁊ appet
 itus sensitiuus ssequēs apprehensiōē sensus q diuidit⁹ p irasci
 bile ⁊ occupabile. vt supra habuit⁹ ēē. **¶** Reddere autē vniuersū qd
 suū est nō potest pcedere ex appetitu sensitiuo: qz apprehensio sen
 sitiuā sed hoc est tendit ad h q cōsiderare possit pportionez vnius ad
 alterū: sed hoc est ppiū rōnis. **¶** Vni iusticia nō pōt esse sicut in sub
 iecto in irascibili vel occupabili: sed solū in volūtate. **¶** Et ideo pbs
 diffinit iusticiā p actū volūtātē: vt ex supradictis ps. **¶** Ad qñtū. f.
 vtrū iusticia sit vtr⁹ gnālis. dicēdū q iusticia sic dictū ē ordinat
 minē i cōpōnē ad aliū. **¶** Qd qdē pōt ēē duplici. **¶** Vno mō ad aliū
 singularitē cōsideratū. **¶** Alio mō ad aliū i cōi: fm scz q ille q seruit ali
 cū cōitari seruit oīb⁹ hoīb⁹ q sub cōitate aliū cōtinet. **¶** Ad vtrūq
 igit ē pōt bē iusticia fm ppiū rōnē. **¶** Manifestū est autē q oēs q
 sub cōitate aliq cōtinēt cōpant⁹ ad cōitatē: sic pres ad totū. pars
 autē id qd est totius ē. vñ ⁊ quodlibet bonū pñē ē ordinabile i bo
 nū totū. **¶** Scdm b igit bonū cuiuslibet virtus siue ordinat⁹ aliqē
 hoīes ad seipm sine ordinat⁹ ipm ad alias aliqz psonas singulares
 est referibile ad bonū cōe ad qd ordinat iusticia: ⁊ fm h act⁹ oīus
 virtutū pñt ad iusticiā pñnere. fm q ordinat hoīem ad bonū cōe:
 ⁊ qñtū ad h iusticia ordē⁹ gnālis. **¶** Et qz ad legē pñet ordinare i bo
 nū cōe. vt supra habuit⁹ ēē. **¶** Ide ē q iusticia pñctio mō gnālī of iusti
 cia legalis. f. q p ea bō cōcordat legi ordinat⁹ act⁹ oīus vtrū i bonū
 cōe. **¶** Ad tertiu. f. vtrū iusticia fm q ē vtr⁹ gnālīs fit idē cū of vtrū
 dicēdū q gnālē of aliqd duplici. **¶** Vno mō p pñctiōēz: sic aiāl ē
 gnālē ad hoīes ⁊ equū ⁊ alia bmoī. **¶** Et h mō gnālē oīz q fit idē esse
 tiālē cū his ad qd ē gnālē: qz gen⁹ pñet ad essentia spēz: ⁊ cadit in
 diffinitōē ei⁹. **¶** Alio mō of aliqd gnālē fm vtutē sic cā vñ ē gnālīs
 ad oēs effect⁹: vel sol ad oīa corpa q illuminant⁹ vel imitant⁹ p vtū
 tē ipm. **¶** Et h mō gnālē nō opozet q fit idē cū his ad cā q ē gnālē:
 qz nō ē eadē essentia cause ⁊ effect⁹. **¶** Hoc autē mō fm pñctio iusti
 cia. legis of esse gnālīs virt⁹: inquantū. f. ordinat actus aliaz vtutūz
 ad suū finē qd ē mouere p ipm oēs alias vtutes. **¶** Sic enī charitas
 pōt diui vtrū gnālīs inquantū ordinat actū oīus vtrū ad bonū di
 uinū: ita enī iusticia legalis inquantū ordinat act⁹ oīus vtrū ad bo
 nū cōe. sic q charitas q respicit bonū diuinū vt. ppiū obiectū est qd
 dī spālīs virtus fm essentia suā: ita enī iusticia legalis est qdā spe
 cialis virt⁹ fm suā essentia: fm q respicit cōe bonū vt. ppiū obiectū
 est: ⁊ sic est in pñcipe pñcipaliter ⁊ quasi architectone. **¶** In
 ditibus autē fecundario ⁊ qñ ministratiue. **¶** Potest tñ quelibet virtus
 fm q a pñctio virtutē speciali quidē in essentia. generali autē fm

virtutē ordinat ad bonū cō: dicit iusticia legalis. ⁊ h̄ mō loquēdū iusticia legalis est idem in essentia cū oī virtutē: differt autē a rōne. et h̄ mō loquit̄ plbs. ¶ **Ad septimū.** vtrū sit aliq̄ iusticia general̄ post iusticiā legalē. **Dicēdū:** q̄ sic dictū ē iusticia legalis nō est cōtēntialit̄ oīs virt̄: s; opozet p̄ter iusticiā legalē: q̄ ordinat hoīes imēdiatē ad bonū cō: esse alias virtutes q̄ imēdiatē ordināt hoīes circa particularia bona. Quō quidē p̄t ēē vel ad fēim vel ad altē rā singularē p̄sonā. sic igit̄ p̄ter iusticiā legalē opozet ēē aliq̄ virtutes particulares q̄ ordinant hominē in seipso: puta tēperantiā ⁊ fortitudinē. ita etiā p̄ter iusticiā legalē opozet ēē quādā particularē iusticiā q̄ ordinat ad bonū hominē circa ea q̄ sunt ad alteram singularē p̄sonā. ¶ **Ad octauū.** vtrū iusticia p̄sitis habeat materiam specialem. **Dicēdū:** q̄ oīa q̄cūq; rectificari p̄t p̄ rōnē sunt materia virtutis moralis: q̄ diffinit̄ p̄ rōnē rectā: vt p̄ p̄ p̄bm in ij. et h̄. ¶ **P̄t autē p̄ rationē rectificari ⁊ interiores aīe passiōes ⁊ exteriores actiōes:** ⁊ res exteriores q̄ in vsum hoīs veniūt. S; t̄ p̄ exteriorēs actiōes ⁊ p̄ exteriorēs res q̄ sibiūicū hoīs cōicāre p̄t attendi ordinatio vni⁹ hoīs ad aliū. Scdm autē interiores passiōes rectificat cōsideratio hoīs in seipso. ¶ **Et ideo cū iusticia ordinē ad alterū nō est circa totā materiā virtutis moralis: sed solū circa exteriores actiōes ⁊ res fin quādā rōnē obiecti specialem.** put. f. fm eas vñ hō alteri coordinat. ¶ **Ad nonū.** vtrū iusticia sit circa passiōes. **Dicēdū:** q̄ hui⁹ q̄stionis veritas et duob⁹ apparet. P̄mo qd̄ et ipso subiecto iusticie qd̄ est volūtas: cui⁹ motus vel actus nō sunt passiōes: sed solū motus appetit⁹ sc̄ntificū passiōes dicunt̄. Et iō iusticia non est circa passiōes sicut tēperantiā ⁊ fortitudō q̄ sunt irascibilis ⁊ cōcupiscibilis: in quib⁹ sunt passiōes. Alio mō et p̄te materiē: qz iusticia est circa ea q̄ sunt ad alterū. nō autē p̄ passiōes interiores imēdiatē ad alterū ordinamur. ⁊ ideo iusticia circa passiōes nō est: sed circa opatiōes: sicut dicit plbs. v. et bi. Opatiōes autē exteriores mediē sunt quodamō inter res exteriores q̄ sunt earū materia: ⁊ inter passiōes interiores q̄ sunt earū p̄cipia: veniūt autē qd̄ ē defectū in vno eoz sine hoc q̄ sit de necessitate in alio defectus. sicut fī aliq̄s fūrtiariūm alterū nō cupiditatē habēdi: s; volūtatē nocēdi. Vel ecōuerso si q̄s alterū rem concupiscat: quā t̄ fūrtiūe non velit. Rectificatio igit̄ opatiōis fm q̄ ad exteriorē terminat̄ p̄tinet ad iusticiā. sed rectificatio earū fm q̄ a passiōibus oriūnt̄ p̄tinet ad alias virtutes morales: q̄ sunt circa passiōes. vñ surreptionē aliene rei iusticia impedit inq̄ntū est cōtra eq̄litatē in exteriorib⁹ cōstitūdi. Liberalitas vō inq̄ntū p̄cedit ab imōdy rata cōcupiscētia viciariū. sed q̄ opatiōes exteriores nō habēt speciem ab interiorib⁹ passiōib⁹: sed magis a reb⁹ exteriorib⁹: sicut obiectis. ideo p̄ se loquendo opatiōes exteriores magis sunt materia iusticie q̄ aliarū virtutū moralū. ¶ **Tec obstat q̄ plbs dicit in ij. et h̄. q̄ circa voluptates ⁊ tristitias est virt⁹ moralis.** qz nō intendit plbs dicere q̄ oīs moralis virtus sit circa voluptates ⁊ tristitias sic circa materias. Nā fortitudō est circa timores ⁊ audacias. sed oīs virtus moralis ordinat̄ ad delectationē ⁊ tristitiā sicut ad quōsdā finēs cōites: q̄ vt plbs dicit in. vi. et bi. delectatio ⁊ tristitia est finis p̄cipal̄ aīe: ad quē respiciētes vniūquodq; h̄ quidē bonū: h̄ qd̄ malū dicim⁹. ⁊ h̄ mō etiā p̄tinet ad iusticiā: qz nō est iustus q̄ non gaudet iustis opatiōib⁹: vt dicit in ij. et h̄. ¶ **Ad decimū.** vtrū mediū iusticie sit mediū rei. **Dicēdū:** q̄ sicut dictū est: alie virtutes morales cōsistūt p̄cipualit̄ circa passiōes: q̄rū rectificatio nō attendit nisi fm cōparationē ad ipm hoīes cuius sunt passiōes: fm. f. q̄ irascit̄ ⁊ cōcupiscit̄ put debet fm diuersas cūstātias. Et iō mediū taliū virtutū nō accipit fm p̄porzionē vni⁹ rei ad alterā: s; solū fm cōparationē ad ipm virtuosū. ⁊ p̄pter h̄ in ip̄s ē mediū solū fm rōnē quo ad nos. Sed mā iusticie ē exterior opatiō fm q̄ ipsa res cū ē vñus debetā p̄porzionē h̄ ad aliā p̄sonā. Et iō mediū iusticie cōsistit in qdā p̄porziōis eq̄litatē rei exterioris ad p̄sonā extēriōrē. Eq̄le est autē realit̄ mediū inf̄ mai⁹ ⁊ min⁹ vt dicit in. x. et h̄. vñ iusticia h̄ mediū rei. ¶ **Ad vndecimū.** vtrū act⁹ iusticie sit redere vniūq; qd̄ suū est. **Dicēdū:** q̄ sic dictū ē mā iusticie ē opatiō exterioris fm q̄ ipsa est vel res q̄ ea vñmū p̄porzionat̄ alteri p̄sonē ad quā p̄ iusticiā ordinamur. h̄ autē dicit̄ ēē suū vniūq; p̄sonē qd̄ ei fm p̄porziōis eq̄litatē debet. Et iō p̄pzi actus iusticie nihil est aliud q̄ reddē vniūq; qd̄ suū ē. vñ dicit Ambro. in li. de offici. Iusticia ē q̄ vniūq; qd̄ suū ē tribuit: alienū nō vendicat: vtilitatē p̄pziā negligit: vt cōem custodiat eq̄litatē. ¶ **Ad duodecimū.** vtrū iusticia p̄mineat inf̄ ceteras vtutes morales. **Dicēdū:** q̄ sic dicit Zull⁹ in li. de offici. Iusticia vñtū splēdore ē maxim⁹ et q̄ bonū vñtū notant̄. Nā si loq̄mur de iusticia legalē: manifestū ē q̄ ipsa ē p̄clarior inf̄ oēs vtutes morales inq̄ntū bonū cōe p̄minet bono fm

[illegible]

gulari vnius pſone. Et ſm h̄ in v. ethi. p̄hs dicit. q. p̄clariffima viz
tutū videt eſſe iuſticia. Et neq. eſt veſperus neq. lucifer ita admi-
rabilis. Sed etiā ſi loq̄mur de iuſticia p̄culari p̄cellit inter alias
v̄tutes morales duplici rōne. q̄m̄ p̄ma pōt ſumi ex pte ſubiecti: qz
ſc̄z eſt in nobilitati pte aie. i. in appetitu rōnali. ſ. volūtate: alijs v̄r-
tutib⁹ exiſtētib⁹ in appetitu ſenſitivo ad quē p̄tinet paſſiōes q̄ ſūt
materia aliaz v̄tutū moraliū. Sēda rō ſumit ex pte obiecti. nā alie
v̄tutes laudant ſolū ſm bonū ipſi virtuoſi actus. Iuſticia autē
laudat ſm q. virtuoſus ad aliū bñ ſe h̄z: ſ. ſic iuſticia quodāmo ē
bonū alterius. vt of in v. ethi. Et ppter h̄ p̄hs dicit in j. retho. Ne-
ceſſe ē cē martias v̄tutes eas q̄ ſūt alijs bonetiſſime. ſi qdē ē virt⁹
potētia bñfactia: ppter h̄ ſortes ⁊ iuſtos maxie honorāt qm̄ ſort-
itudo eſt vtilis alijs in bello. Iuſticia autē ⁊ in bello ⁊ in pace.

De iniuſticia. DIS. XLIX.

Deinde conſiderandū eſt de iniuſticia. Circa quas
vidēda ſunt q̄tuor. Primo vtrū iniuſti-
cia ſit ſpāle vitiū. Sēdo vtrū iniuſtia agere ſit p̄p̄iū in-
iuſticie. Tercio vtrū aliquis poſſit iniuſtū pati volens.
Quarto vtrū iniuſticia ex ſuo genere ſit p̄ctū mortale. Ad p̄mū
ſc̄z vtrū iniuſticia ſit ſpāle vitiū. dicendū q. iniuſticia eſt duplex.
Una qdē legalis: q. opponit legali iuſticie: ⁊ h̄ qdē ſm eſſentiā eſt
ſpāle vitiū inquantū reſpicit ſpāle obiectū. ſ. bonū cōe qdē p̄tēnit: ſ.
q̄m̄ ad intentionē eſt vitiū generale: q. p̄tēptū boni cōis pōt ad
oia p̄tā hō reduci: ⁊ ſic etiā oia vitiā inquantū repugnat bono cōi
iniuſticie rōne habēt q̄m̄ ab iniuſtitia deriuata: ſicut ⁊ ſupra de ius-
ticia dictū eſt. Alio mō of iniuſticia ſm inequalitatē quandā ad
alterū: put. ſ. hō vult habere plus de bonis: puta diuitijs ⁊ honori-
bus: ⁊ minus de malis: puta laborib⁹ ⁊ dōnis: ⁊ ſic iniuſticia ha-
bet materia ſpāle: ⁊ ſic eſt particulare vitiū iuſticie particulari op̄-
poſitū. Ad ſcōm. ſ. vtrū aliq. dicat iniuſtus ex hoc q. faciat in-
iuſta. dicendū q. ſicut obiectū iuſticie eſt aliqd̄ equale in rebus ex-
teriorib⁹: ita etiā obiectū iniuſticie eſt aliqd̄ ineq̄ale. put. ſ. aliquid
attributū plus vel minus q̄ ſibi cōpetat. Ad hoc autē obiectū cōpar-
at habitus iniuſticie mediāte p̄p̄io actū: q. vocat iniuſtificationē.
Poſſet ḡ oringere q. qui facit iniuſtū non eſt iniuſtus dupliciter.
Uno mō ppter defectū cōparatiōis op̄atiōis ad p̄p̄iū obiectū q.
quidē recipit ſpecie ⁊ nomē a p̄ ſe obiecto: nō autē ab obiecto p̄ acci-
dens. In his autē que ſunt ppter finē: ⁊ p̄ ſe dicat aliqd̄ qdē eſt in
tentū: p̄ accides aut qdē eſt p̄ter intentionē. Et iō ſi aliquis faciat
aliqd̄ qdē eſt iniuſtū nō intendēs iniuſtū facere: puta cū h̄ facit per
ignorantiā nō eſtimās ſe iniuſtū facere: tunc nō facit iniuſtū p̄ ſe ⁊
formaliter loquēdo: ſed ſolū p̄ accides: ⁊ q̄m̄ materialiter faciēs id
qdē eſt iniuſtū: ⁊ talis op̄atio nō dēnotat iniuſtificationē. Alio mō
pōt oringere ppter defectū cōparatiōis ipſius op̄ationis ad habi-
tū. Poſſet enī iniuſtificationē pcedere q̄m̄: quidē ex aliq. paſſione:
puta ire vel cupiſcentie. q̄m̄s aut ex electione: q̄m̄. ſi p̄ſa iniuſtifi-
catio p̄ ſe placet. Et tūc p̄p̄ie pcedit ab habitu: qdē vnicuiq. habēt
aliquē habitū qdē ſm ſe acceptū qdē ouenit illi habitū facere: ergo
iniuſtū ex intentione ⁊ electione facere eſt p̄p̄iū iniuſti ſm q. in-
iuſtus of q. habet iniuſticie habitū. Sed facere iniuſtū p̄ter inten-
tionē vel ex paſſione poſſet aliquis abſq. habitu iniuſticie. Ad
tertū. ſ. vtrū aliquis poſſit iniuſtū pati volens. dicendū q. actio de
ſui rōne pcedit ab agente. paſſio autē ſm p̄p̄iam rōne eſt ab alio.
Unū nō poſſet eſſe idem ſm idē agens ⁊ patiens. vt of in. iij. ⁊ viij.
p̄biſ. p̄p̄iū aut p̄ncipiū agendi in hoib⁹ eſt voluntas. Et ideo
illud p̄p̄ie ⁊ p̄ ſe hō facit qdē facit volens. Et cōtrario illud p̄p̄ie
hō patit qdē p̄ter voluntatē ſuā patit: q. inquantū eſt volens p̄m-
cipiū eſt ex ipſo: ⁊ ideo inquantū eſt hōmō magis eſt agens q̄ pati-
ens. Dicendū eſt ergo q. iniuſtū p̄ ſe ⁊ formaliter loquēdo nullus
pōt facere niſi volens: nec pati niſi volens. Per accides autē ⁊ q̄m̄
materialiter loquēdo pōt aliquis id qdē eſt ſe iniuſtū vel facere
volēs. Sicut cū quis p̄ter intentionē op̄at: vel pati volēs: ſicut cū
quis plus alteri dat ſua volūtate q̄ debeat. Ad quartū. ſ. vtrū i
iuſticia ex ſuo genere ſit p̄ctū mortale. dicendū q. ſicut ſupra dictū
eſt cū de differētia p̄ctōr. agereſ p̄ctū mortale eſt qdē cōtrariā cha-
ritati p̄ quā eſt aie vita. De autē aut nocumentū alteri illatum ex ſe
charitati repugnat que mouet ad volendū bonū alterius. Et ideo
cū iniuſticia ſemp̄ ofiſtat in nocumento alterius: maniſeſtū eſt q. fa-
cere iniuſtū ex genere ſuo eſt peccatū mortale.

De iudicio. DIS. L.

Deinde conſiderādū eſt de iudicio. Circa qdē que-
runt ſex. Primo vtrū iudiciū ſit actus ius-
ticie. Sēdo vtrū ſit licitū iudicare. Tercio vtrū
per ſuſpitiōes ſit iudicandum. Quarto vtrū dubia ſint

in meliorē partē iudicāda vel interpretāda. Quinto vtrū iudiciū
ſemp̄ ſit ſm leges ſcriptas p̄ferendū. Sēto vtrū iudiciū p̄ vſurpa-
tione puerat. Ad p̄mū. ſ. vtrū iudiciū ſit actus iuſticie. Dicēdū:
q. iudiciū p̄p̄ie noiat actū iudicis inq̄ntū eſt iudex. Iudex autē of
q̄m̄ ius dicēs. Ius autē eſt obiectū iuſticie: vt ſupra habitū ē. ⁊ ideo
iudiciū importat ſm p̄mā nois impoſitionē diffinitionē vel dē-
terminationē iuſti ſine iuris. D. aut aliq. bene diffiniat in opib⁹
virtutis: p̄p̄ie pcedit ex habitu virtutis. ſic caſtus recte dēterminat
ea q̄ p̄tinet ad caſtitatē. Et ideo iudiciū qdē importat rectā dētermi-
nationē ei⁹ qdē eſt iuſtū: p̄p̄ie p̄tinet ad iuſticiā. Prop̄ qdē p̄hs di-
cit in v. ethi. q. hoies ad iudicē fugiūt ſicut ad quādā iuſticiā aīatā
Sciēdū q. nomē iudicij q. ſm p̄mā impoſitionē ſignat rectā dēter-
minationē iuſtior: ampliātū ē ad ſignādū rectā dēterminationē in
quib⁹ ſc̄z reb⁹: tam in ſpeculatiuis q̄m̄ in practicis. In oib⁹ nō ad
rectū iudiciū duo requirunt. Quorūm eſt ipſa virt⁹ p̄ferēs iudiciū.
⁊ ſic iudiciū eſt actus rōnis. dicere enī vel diffinire aliqd̄ rōnis eſt
Aliud autē eſt diſpoſitio iudicātis ex quo h̄z idoneitatē ad recte iu-
dicādū. Et ſic in his q̄ ad iuſticiā p̄tinet iudiciū pcedit ex iuſticia.
ſic ⁊ in his q̄ ad fortitudinē p̄tinet ex fortitudine. Sic ergo iudiciū
eſt qdē actus iuſticie ſic inclinātus ad recte iudicādū. prudētie autē
ſic iudiciū p̄ferēt. vñ ⁊ ſynecis ad prudētiā p̄mēs dicit bene iudi-
catia vt dictū eſt. Itē nota q. iuſticia in p̄ncipe qdē eſt ſic virt⁹ ar-
chitectonica q̄m̄ imperās ⁊ p̄cipiēs qdē eſt iuſtū. in ſubditis autē eſt
tanq̄ virtus executiua ⁊ miſtrās. ⁊ ideo iudiciū qdē importat diſſi-
mationē iuſti: p̄tinet ad iuſticiā ſm q. eſt p̄ncipaliori mō in p̄ſidēte
Ad ſcōdū. ſ. vtrū ſit licitū iudicare. Dicēdū q. iudiciū intantū ē
iuſtū inq̄ntū eſt iuſticie actus. Sic autē ex ſupradict⁹ p̄y ad h̄ q. ius-
diciū ſit actus iuſticie tria requirunt. Primo qdē vt pcedat ex incli-
nationē iuſticie. Sēdo q. pcedat ex auctoritate p̄ſidētis. Tercio q.
p̄ferat ſm rectā rōne prudētie. Quodāq. autē horū deſeruit: eſt
iudiciū vitiōſum ⁊ illicitū. Uno quidē mō qm̄ eſt oia rectitudinē
iuſticie. ⁊ ſic dicit iudiciū puerſus vel iniuſtū. Alio mō qm̄ hō iudi-
cat in his in quib⁹ non h̄z auctoritatē. ⁊ ſic dicit iudiciū vſurpatū.
Tercio qm̄ deest certitudo rōnis: puta cū aliq. de his iudicat que
ſunt dubia vñ occulta p̄ aliq. leues coniecturas. ⁊ ſic dicit iudiciū
ſuſpicioſum vel temerariū. tale iudiciū p̄hibet ofis Math. vij.
Nolite iudicare ⁊ nō iudicabim⁹ zc. Itē illi q̄ ſunt i granib⁹ p̄ctis
nō debent iudicare eos q̄ ſunt in eiſdē vel minorib⁹ p̄ctis. ſic dicit
Chriſto. ſup illud Math. vij. Nolite iudicare. Et Ro. ii. Interſay-
bilis es o hō ois q̄ iudicas. in quo enī iudicas alterū: reipſum cōde-
nas. eadē enī agis q̄ iudicas. ⁊ p̄cipue h̄ intelligēdū eſt qm̄ illa p̄tā
ſunt publica: q. ex h̄ generat ſcādālū in cordib⁹ alior. Si autē nō
ſunt publica ſ. occulta: ⁊ neceſſitas iudicandi ſimneat propter offi-
ciū: pōt cū humilitate ⁊ timore vel arguere vel iudicare. Unū Aug.
dicit in li. de ſermone ofi in mōte. Si inuenim⁹ nos in eodē vitiō
eē: cōgemifcam⁹ ⁊ ad parē cōnādū innitemur. Nec tñ ppter h̄ hō
ſic ſeipm̄ cōdenat vt nouū cōdenatiōis meriti ſibi acq̄rat. ſ. q. cōde-
nas aliū oſtēdit ſe ſiſt cōdenabile eē ppter idē p̄ctū ⁊ ſic. Ad
tertū. ſ. vtrū iudiciū ex ſuſpitiōe pcedēs ſit illicitū. Dicēdū q. ſicut
Tull⁹ dicit: ſuſpitiō importat opinionē mali qm̄ ex leuib⁹ iudicij
pcedit. Et oringit ex tribus. Uno quidē mō ex h̄ q. aliq. in ſeipſo
malus eſt: ⁊ ex hoc ipſo ſibi cōſcius ſue malicie facili⁹ de alijs
malū opinat. ſm illud Eccl. x. In via ſtult⁹ ambulās: cū ipſe ſit in-
ſipies oēs ſtultos eſtimat. Alio mō puenit ex h̄ q. aliq. male affi-
ciſ ad alterū. Cū enī aliq. cōdenit vel odit aliquē aut iraciſc⁹ vel in-
uidet ei⁹: ex leuib⁹ ſignis opinat mala de ipſo: q. vniūſquifq. facili⁹
credit qdē appetit. Tercio mō puenit ex lōga experiētia. vñ p̄hs di-
cit i. ij. r̄tho. q. ſenes ſunt maxime ſuſpicioſi: q. multoties exp̄ti
ſunt aliorū defect⁹. Prime autē due ſuſpitiōis cauſe maniſeſte p̄u-
nent ad puerſitatē affect⁹. Tertia vñ cā oim̄inuit rōne ſuſpitionis
inq̄ntū exp̄iētia ad certitudinē p̄ficiat: q. eſt cōtra rōne ſuſpitionis.
⁊ iō ſuſpitiōis quoddā iporat: inq̄nto magi pcedit ſuſpitiō t̄-
to magis ē vitiōſū. Eſt autē triplex grad⁹ ſuſpitiōis. Prim⁹ qdē gra-
dus ē vt hō ex leuib⁹ iudicij de bonitate alicui⁹ dubitare incipiat.
⁊ h̄ ē veniale ⁊ leue p̄ctū. Pertinet enī ad tērationē hūanā: ſine q̄
vita iſta nō ducit: vt habet in gloſa ſup illud j. Corin. iij. Nolite
ante t̄ps iudicare. Sēcūd⁹ grad⁹ ē cū aliq. p̄ certo malitiā alteri⁹
eſtimat ex leuib⁹ iudicij. et h̄ ſi ſit de aliquo grauī ē p̄ctū mortale
inq̄ntū nō ē ſine cōtēptū p̄mi. Unū gloſa ibidē ſubdit. Et ſi ḡ ſuſ-
pitiōes vitare nō poſſim⁹ qz hoies ſum⁹: iudicia tñ. i. diſſimulatas
ſimulq. ſentētiās cōtinē debem⁹. Tercū grad⁹ ē cū aliq. iudex ex
ſuſpitione pcedit ad aliquē cōdenādū. ⁊ h̄ dīrecte ad iniuſticiā p̄u-
net: vñ ē p̄ctū mortale. Ad q̄m̄. ſ. vtrū dubia ſint i meliorē partē
interpretāda. Dicēdū q. ſic ſic eſt p̄ſe dīc glo. ſup illud Ro. xij. Qui

nō manducat māducantē nō iudicat. Dubia inquit in meliorē pte
sunt interpretanda. qz sic dictū est ex hoc ipso qd aliqd bz malā opini
onē de alio absqz sufficiēti cā iniuriat ei z tēnēt ipsū. Nullus autē
debet aliū tēnē vlt nocumētū inferre qdāqz absqz cā cogēte. Et iō
vbi nō apparēt manifesta iudicia de malicia alicuius debemus eū
vt bonū habere in meliorē pte interpretando qd dubiū est. Pōt tñ
tingere qd ille qd in meliorē partē interpretat frequentius fallit: sed
melior est qd aliqd frequēt fallat habēs bonā opinionē de aliquo
malo hoīe qd qd rariū fallat habēs malā opinionē de aliquo bo
no: qz ex h fit iniuria alicui nō aut ex primo. Itē nota qd interpretari
aliqd i oteriorē vel meliorē pte ttingit duplici. Vno mō p quā
dā suppositionē: z sic qd debem? aliqd malis adhibere remediū
siue nris siue alienis: expedit ad h vt securius remediū apponat qd
supponat id qd oterius est: qd remediū qd est efficac z magi ma
lū multo magis est efficac z min? malū. Alio mō interpretamur ali
qd in bonū vel malū diffiniēdo siue determinādo. Et sic in rerū iu
dicio debet aliqd nū ad h vt interpretat vniūqzqz fm qd est in iudic
cio aut psonaz vt interpretat in melius: vt dictū est. Itē aliud est iu
dicare de rebz z aliud de hoīb? In iudicio enī quo de reb? iudic
camus nō attendit bonū vel malū ex pte ipsi rei de q iudicamus
cui nihil nocet qd iudicem? de ipsa: sed attendit ibi solū bo
nū iudicantis si vere iudicat: vel malū si fallit: qz verū est bonū intel
lectus: falsū autē est malū ipsius. vt of in. vi. etbi. Et iō vniūqzqz de
bet nū ad h qd de rebz iudicat fm qd sunt. Sed in iudicio quo iu
dicamus de hoīb? pcpue attendit bonū vel malū ex parte eius de
quo iudicat: qz in hoc ipso honorabilis habet qd bon? iudicat: et
cōpribilis si iudicat malus. Et iō ad h potius tendere debem? in
tali iudicio qd boīz iudicem? bonū: nisi manifesta rō in oterūm ap
pareat. Ipsi at hoī iudicant falsū iudiciū quo bñ iudicat de alio nō
ptinet ad malū intellect? ipsi? sicut nec ad eius pfectionē ptinet fm
se cognoscere veritatē singulariū ttingentiū: sed magi ptinet ad bo
nū affectū. Ad qntū. f. vtrū semp fm leges scriptas fit iudicādū
Dicendū qd sic dictū est iudiciū nihil aliud est nisi qdā diffinitio vlt
determinatio ei? qd iustū est. Fit aut aliqd iustū duplici. vno mō
ex ipa nō rei qd of ius nāle. Alio mō ex quodā dīctio inter hoīes
qd of ius positū: vt supra habitū ē. Leges aut scribūt ad vtriusqz
qz iuris declarationē: alter tñ z aliter. Nā legis scriptura ius qdē
nāle ttingit sed nō instituit: non bz enī robur ex lege sed ex natura
Ius aut positū scripturā legis z ttingit z instituit: oans ei aucto
ritatis robur. Et ideo necesse est qd iudiciū fiat fm legis scripturā.
Alioqn iudiciū deficeret vel a iusto nāle vel a iusto positū. Scīdū
dū tñ qd sic leges inique fm se oterant iuri naturali vel semp vel
vt in pluribus: ita etiā leges qd sunt recte posite in aliquib? casibus
deficiūt: in qb? si seruarent esse oia ius naturale: z iō in talib? nō
est fm littera legis iudicandū: sed recurrēdū est ad eqtatē quā in
tendit legislator. Vñ iuris peritus dicit. Nulla rō iuris: aut equita
tis benignitas patit vt que salubriter putilitate hoīz introducūt
ea nos duriori interpretatōe s ipsoz in modū pducam? ad seueritatē
z in talib? etiā legislator alter iudicaret: et si oiderat: lege de
terminasset. Ad tertū. f. vtrū p usurpatōe iudiciū reddat iniu
stū. dicēdū qd iudiciū fit ferēdū fm leges scriptas: vt dictū ē: ille
q iudiciū fert legē dictū quodā mō iterat: applicatō ipi ad pri
culare negociū. Cū at ciuile auctoritatē fit legē iterari: z legē cō
dere: sic lex cōd nō pōt nisi publica auctoritate: ita etiā nec ferri pōt
nisi publica aucte: que qdē se extēdit ad eos q cōitati subdunt. Et
iō sic iniustū eēt vt aliqd ostringeret aliū ad legē seruādā q nō eēt
publica aucte sanxita: ita etiā iniustū ē si qd aliqū cōpellat ferre
iudiciū qd publica auctoritate nō fert. Licet aut nō legat expisse qd
moyses publica auctoritatē habēt qñ occidit egyptiū. Exo. ii. Nec
phinees filius eleazari qñ occidit zabai filiū salomi. Sic legē Nū
meri. xxi. Iñ moyses videt egyptiū occidisse qñ ex inspiratōe di
uina auctoritatē adept? vt videt p h qd of Actū. vii. D. p cūso
egyptio estimabat moyses intelligere frēs suos: qñ oīs p manus
ipsius daret israel salutē. Vñ pōt dici qd moyses occidit egyptiū de
fendendo eū q iniuriā patiebat cū moderamine inculpate tutele.
Vñ ambro. dicit in lib. de officiis. Qd q nō repellit iniuriā a socio
cū pōt. tā est in vitio qz ille q facit. Et inducit exēplū moysi in eodē
loco. Vñ pōt dici sic Aug. dicit in qstioib? xxi. qd sic terra an vti
lia semina debar inuitiliū fertilitate laudat: sicut illud moysi facit
vitiosū qdē fuit: sed magne fertilitatē signū gerebat: inquantū. ferat
signū virtutis eius qd pplm liberaturus erat. De phinee autē dicēdū
qd ex inspiratōe diuina zelo dei motus h fecit: vel qd h nondū esset
summus sacerdos: erat tñ filius summi sacerdotis: z ad eū h iudiciū p
tinebat sicut z ad alios iudices quibus hoc erat pceptū.

partibus iusticie.

DIS. .LI.

Deinde considerandū est de partib? iusticie. Et pri
mo de partibus subiectiuis: qd sunt spēs
iusticie. f. distributia z cōmutatiua. Secūdo de parti
bus qñ integralib? Tercio de partib? qñ potētiālib? f.
de virtutib? adiunctis. Circa primū occurrit duplex cōsideratō.
Primo de ipis iusticie partib? Secūdo de vitis oppositis. Et qz
restitutio videt eē actus iusticie cōmutatiue z distributiue. Scdō
de restitutōe. Circa primū qñtū qntior. Primo vtrū due sint
spēs iusticie. f. cōmutatiua z distributia. Secūdo vtrū eodē mō
mediū accipiat in eis. Tercio vtrū sit earū multiformis vel multi
plex materia. Quarto vtrū fm aliquā earū specierū iustū sit idē qd
oia passū. Ad primū. f. vtrū quētiēter ponant? due spēs iusticie
f. cōmutatiua z distributia. Dicendū qd p h in. v. etbi. ponit has
duas spēs iusticie. Et dicit qd vna est directiua in distributionib?
alia in cōmutationib?. Sic enī dictū est supra: iusticia particularis
ordinat ad aliquā priuatā psonā: qd cōparat ad cōitatē sic pars ad
totū. Pōt aut ad aliquā partē duplex ordo attēdi. Vñ? qdē partē
ad partē cui filis ē ordo vni? priuātē psonē ad aliā. z hūc ordinē diri
git cōmutatiua iusticia: qd oñsit in his q mutuo sūt int? duas pso
nas ad iniucē. Ali? ordo attēdit totū ad ptes. z hūc ordinē assilāt
ordo ei? qd ē cōe ad singulas psonas. Cūqz quidē ordinē dirigit ius
ticia distributia: qd est distributia cōmuniū fm pportionalitatē
Et ideo due sunt iusticie spēs. f. cōmutatiua z distributia. Ad
secūdū. f. vtrū eodē mō accipiat in eis mediū. Dicendū qd sic dictū ē
in distributia iusticia datur aliqd alicui priuātē psonē inqntū id
qd est totū? est debitiū parti. Qd quidē tāto mai? est qnto ipla pars
maiorē pncipalitātē bz in toto. et ideo in distributia iusticia tāto
plus alicui de bonis cōib? daf? qnto illa psona maiorē pncipalitātē
bz in cōitate. qdē pncipalitas in aristocratica cōitate attendit
fm virtutē. in oligartica fm diuitias. in democratica fm libertatē
z in aliis aliis. Et ideo in iusticia distributia nō accipit mediū fm
eqtlatē rei ad rem: sed fm pportionē rerū ad psonas: vt. f. sic vna
psona excedit aliā: etiā res qd daf? vni psonē excedit rem qd datur
aliā. Et ideo dicit p h qd tale mediū fm geometrica pportio nū
litate: in q attēdit eqle: nō fm qntitatē s fm pportionē. Sic si oia
cam? qd sic se hnt sex ad qntuor: ita se hnt tria ad duo: qvtrubiūqz
ē sexqualtera pportio: in q mai? bz totū min? z mediā partē ei? nō
autē est eqlis excessus fm qntitatē: qz sex excedit qntuor i duob?
tria vō excedūt duo i vno. S; in cōmutatiōib? reddid aliqd alicui
singulari psonē ppter rem ei? q accepta ē: vt maxie pz in ematiōe z
vnditione: in quib? pmo iuenit rō cōmutationis. Et ideo oportet
adeqre rem rei: vt qnto iste plus bz qz suū fit de eo qd ē alteri? tā
tūde restituat ei cui? est. z sic fit eqtlatē fm arismetica mediātē:
qd attēdit fm parē qntitatis excessum: sic qnqz est mediū inter sex
z qntuor. In vnitatē enī excedit z excedit. Si ergo a pncipio vtterqz
hēat qnqz: z vñ? eoz accepit vñū de eo qd ē alteri? vñ? f. accipies
habeat sex: z alij relinquūt qntuor. Et igit iusticia si vterqz redu
cat ad mediū: vt accipiat vñū ab eo qd bz sex: z detur ei qd qntuor bz
sic enī vterqz habebit qnqz qd ē mediū. Ad tertū. f. vtrū earū sit
eadē vel diuersa materia. Dicendū qd sic dictū est supra: iusticia est
circa qdā opationes exteriores. f. distributiue z cōmutatiue: q
quidē sunt in vsum quozdā exteriorū vel rerū vel psonarū vel etiā
operū. Rerū qdē: sic cū aliqd vel refert vel restituit alteri rem suā.
Personarū autē: sic cū aliqd in ipsam psonā hoīs iniuriā facit: puta
pctiēdo vel vitiādō: aut etiā cū reuerentiā exhibet. Operū autē: sic
qd iuste ab alio erigit vel alteri reddit aliqd opus. Si igit accipiat
mus vt materiā vtriusqz iusticie ea quoz opatiōes sunt vsus: eadē
est mā distributiue z cōmutatiue iusticie. nā z res z distribui pnt
a cōi i singulos: z cōicari vel cōmutari de vno i aliū. Et est etiā qdā
distributio laboriosoz operū z recompensatiua. Si aut accipiam? vt
materiā vtriusqz iusticie actiōes ipsas pncipales quib? vtimur pso
nis reb? z opib?: sic iuenit vtrubiūqz alia materia. Nā distributia
iusticia est directiua distributiōis. Cōmutatiua vō iusticia est di
rectiua cōmutationū: qd attēdit pnt inter duas psonas: qñ qdā sūt
iuoluntarie: qdā vō voluntarie. Iuoluntarie qdē qñ aliqd vtiū re alte
rius vel psona vel ope eo iniuto. Qd qdē ttingit qnqz occulte per
fraudē: qñqz etiā manifeste p violētiā. vtrūqz aut ttingit aut in rē
aut in psonā ppiā aut in psonā ciuētā. In rem qdē si occulte rem
alteri? accipiat: vocat furtū. si aut manifeste: vocat rapina. In pso
na aut vel qntū ad ipsā oñstetā psonē: vel qntū ad dignitatē ipsi?
Si aut qntū ad oñstetā psonē: sic ledit aliqd occulte p dolosa oc
cisiōe seu psecutionē z exhibitionē veneni. Manifeste aut p occi
sione manifestā: aut p incarcerationē: aut verberationē: seu mēbz

mutilatione. **¶** Ad dignitatem autem persone ledit aliquis occulte per falsa testimonia seu detractioes quibus alicui auferat famam suam: et per alia huiusmodi. Manifeste autem per accusationem in iudicio seu per calumniam illationem. **¶** Ad autem ad personam iuncta ledit aliquis in voce vel in pluribus occulte per adulterium. In seruo autem qui aliquis seruus seducit ut a domino discedat. Et hec etiam possunt manifeste fieri: et eadem ratio est de alijs personis iunctis in quibus prout etiam omnibus modis iniurie committi: sicut et in personarum principalis. Sed adulterium et serui seductio sunt proprie iniurie circa has personas: tunc quia seruus est possessio quodammodo refertur ad furtum. Voluntarie autem commutationes dicuntur quando aliquis voluntarie transferat rem suam in alterum. Et siquidem simpliciter in alterum transferat rem suam absque debito sicut in donatione: non est actus iusticie sed liberalitatis. Intantum autem ad iusticiam voluntaria translatio pertinet in quantum est ibi aliquod de ratione debiti. Quod quidem contingit multipliciter. Vno modo quando aliquis transferat simpliciter rem suam in alterum per recompensationem alterius rei: sicut accidit in venditione et emptione. Secundo modo quando aliquis tradit rem suam alteri cedens ei usum rei cum debito recuperandi rem: et si quidem gratis cedit usum rei vocat usufructus in rebus quod aliquod fructificat: vel simpliciter mutui sui ac commodatum in rebus que non fructificant: sicut sunt denarij et similia. Si vero nec ipse usus gratis ceditur vocat locatio et conductio. Tercio modo aliquis tradit rem suam vel recuperanda non ratione usus sed vel ratione seruitudinis sicut in deposito: vel ratione obligationis: sicut cum aliquis rem suam pignori obligat: seu cum aliquis per alio fideiubet. In omnibus autem huiusmodi actionibus siue voluntariis siue inuoluntariis est eadem ratio accipiendi medium secundum equitatem recompensationis. Et ideo omnes iste actiones ad unam speciem iusticie pertinent scilicet ad commutativam. **¶** Ad quantum. In iustitia sit id quod est passum. Dicendum quod si quis per alterum passum imporat equalitatem recompensationis passiois ad actionem predestinat. Quod quidem propriissime est in passionibus iniurijs quibus aliquis personam proximi ledit: puta si percutit quod reputat et si quidem iniuriam determinat in lege. **¶** Reddit autem per aliam: oculum per oculum et cetera. Et etiam quod auferat rem alterius est quod datur facere: id est scilicet dario etiam in his de quibus passum. Puta scilicet aliquis qui dantem intulit in rem suam ipse etiam dantem: et si etiam iniuriam dantem continet in lege. **¶** Exo. xxi. Si quis furat fuerit oue aut boue et occiderit vel viderit: quique boues prout boue restituit: et quantum oues prout oue. Tercio vero transferat nomen quod passum ad voluntarias commutationes: in quibus vtriusque est actio et passio: sed voluntariarum diminuit de ratione passionis ut dictum est. In omnibus autem his debet fieri secundum rationem iusticie voluntariarum recompensationis secundum equalitatem: ut scilicet passio recompensata sit equalis actioni: non autem semper esset equalis si idem specie aliquis pateret quod fecit. Nam primo quod de cuius iniuria ledat alterius personam maiorem: maior est actio quam passio eiusdem specie qua ipse pateret. Et ideo ille qui percutit principem non solum reputat: sed multo grauius puniatur. Sicut etiam cum quis aliquem iniuriat voluntarium in rem suam dantem: maior est actio quam esset passio si sibi sola res illa auferret: quod ipse quod dantem alium in rem suam nihil dantem caret: et ideo puniatur in hoc quod multipliciter restituat: quod etiam non solum dantem personam putat: sed rem publicam eius tutelam securitatem in fringendo. Sicut etiam nec in commutationibus voluntariis semper esset equalis passio si aliquis daret rem suam accipiens rem alteri: quod forte res alteri est multo maior quam sua. Et ideo oportet secundum quandam proportionem commensurationem adquare passionem actioni in commutationibus: ad quod inuenta sunt numerumina: et sic contra passum est commutativum iustum. In distributiva autem iusticia locum non habet: quia in distributiva non attenditur equalitas secundum proportionem rei ad rem vel passionis ad actionem: vnde contra passum: sed per proportionalitatem rerum ad personas ut supra dictum est.

De restitutione.

DIS. LII.

¶ Deinde considerandum est de restitutione. Circa quam consideranda sunt octo. Primo vtrum restitutio sit actus iusticie. Secundo vtrum necesse sit ad salutem de ablatum restituere. Tercio vtrum multiplicatum oporteat restituere. Quarto vtrum oporteat restituere illud quod quis non accepit. Quinto vtrum oporteat restituere ei a quo acceptum est. Sexto vtrum oporteat restituere qui accepit. Septimo vtrum aliquem alium. Octauo vtrum sit statim restituendum. **¶** Ad primum. In vtrum restitutio sit actus iusticie commutative. Dicendum quod restituere nihil aliud esse videtur quam iterato aliquem statuere in possessione vel dominio rei sue: et ita in restitutione one attenditur equalitas iusticie secundum recompensationem ad rem quod pertinet ad iusticiam commutativam. Et ideo restitutio est actus commutative iusticie quod si res vtrius ab alio habetur vel per voluntatem eius sicut in mutuo et deposito: vel per voluntatem eius sicut in rapina vel furto. Ad secundum. In vtrum sit necessarium ad salutem quod fiat restitutio ei quod ablatum est. Dicendum quod restitutio sicut dictum est: est actus iusticie commutative quod idem equalitatem consistit. Et ideo restituere importat redditionem illi rei qui iniuste ablata est. Sicut enim per iteratam ei exhibitionem equalitas reparatur. Si vero iniuste

ablatum inequalitas erit si ei restituatur: quia iusticia in equalitate consistit. Tunc igitur seruare iusticiam sit de necessitate salutis: consequens est quod restituere id quod iniuste ablatum est alicui sit de necessitate salutis. Hoc tamen in tellige si res ablata eadem numero vel aliquid equalis potest restituere. In quibus autem non potest equalis restituere: sufficit quod recompensetur quod possibile est. Sicut per de honoribus quod sunt ad deum et ad parentes: ut patet in viii. eth. Et ideo quod id quod ablatum est non est restituibile per aliquid equalitatem: fieri recompensatio equalis possibilis est. Puta cum aliquis alicui abstulit medium: debet ei recompensare vel in pecunia vel in aliquo honore: sicut de rata conditio vtriusque persone secundum arbitrium probi viri. Si autem auferat aliquis alteri famam: distinguendum est: quia fama potest aliquis alteri tripliciter auferre. Vno modo verum dicendo et iuste: puta cum aliquis crimine alicuius proditorum ordine debito seruato. Tunc non tenetur ad restitutionem fame. Alio modo falsum dicendo et iniuste. Tunc tenetur restituere famam: sicut de se falsum dicente. Tercio modo verum dicendo sed iniuste: puta cum aliquis perdit crimine alicui contra ordinem debitum. Tunc tenetur ad restitutionem fame quantum potest. sine mendacio tamen: ut patet quod dicitur se male dixisse: vel quod iniuste cum diffamauerit. vel si non possit famam restituere debet ei aliter recompensare: sicut et in alijs dictum est. Item ille qui impedit aliquid ab aliquo bono consequendo: potest cum multipliciter impedire. Vno modo iniuste: puta si intendens honorem dei vel utilitatem ecclesie percutit quod detur alicui persone digniori. Tunc nullo modo tenetur ad restitutionem vel aliquam recompensationem faciendam. Alio modo iniuste: puta si intendat ei nocumetum quem impedit propter odium vel vindictam aut aliquid huiusmodi. Et tunc si impedit ne probetur detur digno: consulens quod non detur antequam sit firmatum quod ei detur. tenetur quidem ad aliquam recompensationem: prestatam conditionibus personarum et negotiorum secundum arbitrium sapientis. non tenetur tamen ad equalitatem: quod ille non duxerit adeptus: et poterat multipliciter impediri. Si vero iam firmatum sit quod alicui detur probetur: et aliquis propter causam indebitam percutit quod reuocet: idem est actus iam habitus ei auferret. et ideo tenetur ad restitutionem equalitatem: tamen secundum suam facultatem. **¶** Ad tertium. In vtrum illud multiplicatum oporteat restituere: vel sufficiat restituere simplex. Dicendum quod cum aliquis iniuste accepit rem alienam: duo sunt ibi. Quorum vnum est inequalitas ex parte rei: quod quicquid est sine iniusticia: ut patet in mutuis. Aliud autem est iniusticie culpa: quod potest esse etiam cum equalitate rei. Puta cum aliquis intendat inferre violentiam: sed non pualat. Quantum ergo ad primum adhibet remedium per restitutionem quantum ei equalitas reparatur. ad quod sufficit quod restituatur tantum quantum habuerit de alieno. Si quantum ad culpam adhibetur remedium per penam: cuius inflictio pertinet ad iudicem. et ideo antequam sit ordinata per iudicem: non tenetur plus restituere quam accepit. Si postquam ordinata est tenetur penam soluere. **¶** Ad quantum. In vtrum aliquis tenetur restituere quod non abstulit. Dicendum quod quicquid dantem aliquem videtur ei auferre id in quo ipsum dantem. damnum enim videtur ex eo quod aliquis minus habet debet habere secundum personam in vi. eth. et ideo hoc tenetur ad restitutionem ei in quo aliquem dantem. Si dantem aliquem dupliciter. Vno modo quod auferatur ei quod actu habebat. et tale damnum semper est restituendum secundum recompensationem equalitatem. puta si aliquis dantem aliquem diruens domum eius: tenetur ad tantum quantum valet domus. Alio modo dantem aliquem aliquid quem impediendo ut adipiscatur quod erat in via habendi. et tale damnum non oportet recompensare ex equo: quod minus est habere aliquid in virtute quam habet in actu. quod autem est in via adipiscendi aliquid: hoc illud solum secundum virtutem vel potentiam. et ideo si redderet ei haberet hoc in actu: restituere refert quod est ablatum non simpliciter sed multiplicatum: quod non est de necessitate restitutionis: ut dictum est. tenetur tamen aliquam restitutionem facere secundum conditionem personarum et negotiorum. **¶** Ad quantum. In vtrum semper oporteat restitutionem fieri ei a quo acceptum est. Dicendum quod per restitutionem sit reductio ad equalitatem commutative iusticie: quod consistit in rerum adequatione: sicut dictum est. Vniuersimodum autem rerum adequatio fieri non potest nisi ei quod minus habet quod suum est suppleatur quod deest. et ad hanc suppletionem faciendam necesse est ut ei fiat restitutio a quo acceptum est. Si tamen res restituta apparet esse grauius noxia ei cui restitutio facienda est vel alteri: non ei debet tunc restituere: quia restitutio ordinatur ad utilitatem ei cui restituitur. Quia enim quod possident sub ratione utilitatis cadit. nec tamen debet ille qui rem alienam detinet sibi appropriare: sed vel seruare vel congruo tempore restituere: vel etiam alibi tradere tunc ad seruandum. Item si ille cui est restitutio facienda sit ignotus: debet hoc restituere secundum quod potest. scilicet dando in elemosinas pro salute ipsius siue sit mortuus siue sit viuus: promissa tamen diligenti inquisitione de persona ei cui est restitutio facienda. Si vero sit mortuus ille cui restitutio est facienda: debet restituere heredi ei: quod computatur quasi una persona cum ipso. Si vero sit multum distans: debet sibi transmitti quod ei debet. et percipere si sit res magni valoris: per hoc commodum transmitti. alioquin debet in aliquo loco tuto deponi ut per eo seruetur et ordo significari. Item si aliquis illicite dat alij illa datio potest esse illicita dupliciter. Vno modo quod ipsa datio est illicita: et contra

legē sicut patet in eo qd simoniaci aliqd dedit: et talis meret amitte
re qd dedit. vñ nō debet ei restitutio fieri: ille etiā qui accepit qd
legē accepit nō debet sibi retinere: sed debet in pios vsus diuertere.
Alio mō aliquis illicite dat qd ppter rem illicite dat: h ipsa datio
nō sit illicita. Sicut cū qd dat meretrici ppter fornicationē. Vñ et
mulier pōt sibi retinere qd est ei datū. et si supflue aliqd p fraudem
vel doli extorsisset: teneat eidē restituere. Et si platus rem ecclesie
surripet: hoc pōt esse tripliciter. Uno mō si rē ecclesie nō sibi de
putatā sed alteri sibi vsurparet: puta si ep̄s vsurparet sibi rē capituli.
tūc planū est qd debet restituere ponēdo in man⁹ eorū ad quos
de iure p̄tinet. Alio mō si rē ecclesie sue custodie deputatā in alie
rius dominiū transferat: puta cōsanguinei et amici: et tunc debet ec
clesie restituere: et sub sua cura h̄re vt ad successores pueniat. Alio
mō pōt platus ecclesie rem surripere solo aīo: oī. f. incipit habere
animū possidēdi eam vt suā: et nō noīe ecclesie: et tūc debet restitu
re: talē animū deponēdo. Ad sextū. f. vtrū semp teneat restituere
re ille qui accepit. Dicendū qd circa illū qd rē alienā accepit oīo sūt
cōsideranda. f. ipsa res accepta: et ipsa acceptio. Rōne aut rei teneat
ad restituere qd dū eā apud se habet: qd qd habet vtra id qd suū ē
debet ei subtrahi et dari cui deest: fm formā cōmutatiue iusticie.
sed ipsa acceptio rei aliene pōt tripliciter se habere. qñq; enī est in
iuriosa. f. contra voluntatē existens eius qd est rei oīs: vt patet in furto
et rapina: et tunc teneat ad restitutionē nō solū rōne rei: sed etiā rōne
iniuriōse actiōis: etiā si res apud ipsū nō remaneat. Sicut enī qui
pccatū p̄ncipē aliqū teneat recōpensare iniuriā passū: qñq; nō
apud ipsū remaneat: ita etiā qui furat vel rapit: teneat ad recōpens
ationē dāni illatū: etiā si nō inde habeat: et vterius p iniuriā illa
ta debet puniri. Alio mō aliq; accipit rem alterius in vtilitatē suā
absq; iniuriā cōvolūtate. f. eius cui⁹ est res sic p̄ i mutuis et tūc ille
qd accepit teneat ad restitutionē eius qd accepit nō solū rōne rei: sed
etiā rōne acceptiōis: etiā si rē amiserit: teneat enī recōpensare ei bui
gras fecit qd nō fiet: etiā si p h dānū incurrat. Tercio aliq; accipit
rē alterius absq; iniuriā nō p sua vtilitate: sicut patet in depositis.
Et iō ille qd sic accipit in nullo teneat rōne acceptiōis: quinimo ac
cipiendū impendit obsequiū: teneat aut rōne rei: ppter hoc si ei sub
trahat res absq; sua culpa nō teneat ad restitutionē. Secus tñ eēt
si cū magna culpa sua rē depositā amitteret. Ad septimū. f. vtrū
ille qd nō accepit aliqñ restituere teneat. Dicendū qd sicut dictū est
ad restitutionē teneat aliq; nō solū rōne rei aliene quā accepit: sed
etiā rōne iniuriōse acceptiōis. Et iō quicūq; est cā iniuste acceptio
nis teneat ad restitutionē. Qd qdē uringit dupliciter. directe. f. et in
directe. Directe qdē qñ inducit aliq; aliū ad accipiendū. Et h qdē
tripliciter. Primo qdē monēdo ad ipsā acceptiōē: qd qdē sit p̄cipiē
do: cōsulēdo: cōsentiendo: et expresse laudādo aliqū qñ strēnuū de
hoc qd aliena accipit. Alio mō ex parte ipsius accipiētis: qz. f. eū re
cepit vel qñtercūq; ei auxiliū fert. Tercio mō ex parte rei accepte:
qz. f. est particeps furti vel rapine qñ socius maleficii. Indirecte vō
qñ aliq; nō impedit cū possit et debeat impedire: vel qd subtrahit
p̄ceptū siue oīliū impediens furtū vel rapinā. Vel qd subtrahit
sui auxiliū quo possit obfistere. Vel qd occultat post factum. Que
bis veribus cōprehēdunt. Iussio: oīliū: cōsensio: palpo: recursus.
Participas mutus: nō obstat: nō manifestas. Sciendū tñ qd qñ
qz p̄missorū semp obligat ad restitutionē. Primo iussio: qz. f. ille
qui iubet est p̄ncipaliter mouēs. vñ ipse p̄ncipaliter teneat ad re
stitutionē. Secundo cōsensio in eo. f. sine quo rapina fieri nō potest
Tercio recursus: qñ. f. aliq; est receptor latronū: et eis patrocinū
p̄stat. Quarto participatio: qñ. f. aliq; participat in crimine latro
cinij et in preda. Quinto teneat ille qui nō obstat cū obstat teneat
sicut p̄ncipes qd teneat custodire iusticiā in terra: si p̄eor defectū
latrones increscāt ad restitutionē teneat: qz redditus quos habet
sunt quasi stipendia: ad hoc instituta vt iusticiā cōseruent in terra.
In alijs tñ casibus enumeratis nō semp obligat aliquis ad resti
tutionē: nō enī semp oīliū vel aduulatio aut aliquid h̄mōi est effi
cat causa rapine. Vñ tunc solū teneat cōsiliator aut palpo. i. adula
tor ad restitutionē qñ pbabilis estimari pōt: qz ex h̄mōi causis fuit
iniusta acceptio subsecuta. P̄ncipaliter autē teneat restituere ille qd
est p̄ncipalis in facto. P̄ncipaliter quidē p̄cipiēs: secundario
exequens et cōsequēter alij per ordinē. Uno tñ restituere illi qd pas
sus est dānū alijs eidē restituere nō teneat. Sed illi qui sunt p̄nci
pales in facto ad quos res puenit teneat alijs restituere qui resti
tuerūt. Qñ autē aliquis p̄cipit iniustā acceptiōē que non subse
quit: nō est restitutio faciēda: cū restitutio p̄ncipaliter ordinē
ad reintegrandā rē eius qui iniuste est dānicatus. Ad octauū
f. vtrū statim teneat hō restituere. Dicendū qd sicut accipit rē alie

nam est p̄ctū dīra iusticiā: ita etiā detinere eā: qz p h aliq; deti
net rē alienā iniusto dīo: impedit cū ab vsu rei sue. et sic ei facit ini
uriā. Manifestū est aut qd nec p modici tps licet in p̄cto morari:
s; quilibet teneat statim p̄ctū deserre. fm illud Eccl. xxi. Quasi a facie
colubri fuge p̄ctū. Et ideo quilibet teneat statim restituere vel pe
tere dilationē ab eo qui potest vsū rei concedere.

De personarū acceptiōe.

DIS. LIII.

Deinde cōsiderādū est de virtutis oppositis p̄dictis
iusticie partib⁹. Et pmo de personarū ac
ceptiōe: qd opponit iusticie distributiue. Secundo de pec
catis: qd opponit iusticie cōmutatiue. Circa primū
cōsiderādū sunt qñtuor. Primo vtrū personarū acceptio sit p̄ctū. Se
cundo vtrū locū hēat in dispensatione spūaliū. Tercio vtrū in exhibi
tione donorū. Quarto vtrū in iudicijs. Ad primū. f. vtrū personarū
acceptio sit p̄ctū. Dicēdū qd personarū acceptio opponit distributi
ue iusticie. Cōstitit enī ēqlitas distributiue iusticie in h qd diuersis
p̄sonis diuersa tribuunt fm p̄portionē ad dignitates personarū.
Si igit aliq; cōsideret illā p̄prietatē p̄sone ppter quā id qd ei cō
fert est ei debitū: nō erit acceptio p̄sonaz s; causē. vñ glo. sup illud
ephe. vi. Nō est personarū acceptio apud deū: dicit qd deus iudex in
stus causas discernit: nō p̄sonas. puta cū aliquis p̄moueat aliqū
ad magistratū ppter sufficientiā sciētie: hic attridit causā debitā in
p̄sona. Si aut aliq; cōsideret in eo cui aliq; cōfert nō id ppter qd
id qd ei dat eēt p̄portionatū ei vel debitū: s; solū h qd ei sit iste hō:
puta petr⁹ vel martin⁹: est hic acceptio p̄sone: qz nō attribuit ei aliū
qd ppter aliquā cām qd faciat ei dignū: s; simpliciter attribuit p̄so
ne. Ad p̄sonā aut refert qñq; cōditio nō faciat ad cām ppter quā
sit dign⁹ hō dono. puta si aliq; p̄moueat aliqū ad platonē vel ma
gisteriū qd est diues: vel qd est cōsanguine⁹ suus: est acceptio p̄sone.
Cōtingit tñ aliquā cōditionē p̄sone facē eā dignā respectu vni⁹ rei:
et nō respectu alteri⁹. sic cōsanguinitas facit aliqū dignū ad h qd in
stuat heres p̄mōniū: nō aut ad h qd ei offerat plano ecclēstia. et iō eadē
cōditio p̄sone i vno negotio cōsiderata facit acceptiōē p̄so
ne: in alio aut nō facit. Sic igit p̄sone personarū acceptio opponit ius
ticie distributiue i h qd ppter distributiōē agit. Nihil aut oppo
nit virtuti nisi p̄ctū. vñ oīs est qd p̄sonaz acceptio sit p̄ctū. Ad
secundū. f. vtrū personarū acceptio locū hēat in dispensatione spūaliū.
Dicēdū qd personarū acceptio p̄ctū ē inqñtū cōtrariā iusticie. qñto
aut in maiorib⁹ aliq; iusticiā trāsgredit: tāto graui⁹ peccat. Vñ cū
spūalia sint tp̄alib⁹ potiora: graui⁹ p̄ctū est p̄sonas accipere in disp
satione spūaliū qñ in dispensatione tp̄aliū. Et qz personarū acceptio est
cū aliq; p̄sone attribuit p̄ter p̄portionē dignitatis ipsi⁹: cōsiderare
oportet qd dignitas alie p̄sone pōt attridē dupliciter. Uno mō sim
pliciter et fm se. et sic maioris dignitat⁹ est ille qui magis abundat
in spūalib⁹ gratie donis. Alio modo per cōparationē ad bonū
cōmune. Cōtingit enī qñq; qd ille qui est minus sanctus et minus
sciens: potest magis cōferre ad bonū cōmune propter potentiā vel
industriam singularē: vel propter aliquid huiusmodi. Et quia oīs
p̄sonationes spūaliū rerū p̄ncipaliter ordinant ad vtilitatē cō
munē. fm illud. i. ad Corin. xii. Vnicuiq; datur manifestatio spiri
tus ad vtilitatē. Ideo qñq; absq; acceptiōe personarū in dispens
satione spūaliū illi qui sunt simplices minus boni melioribus
p̄ferunt. sicut etiā et deus gratias gratis datas qñq; cōcedit mi
nus bonis. Sit aut personarū acceptio vel in beneficiorū collatio
nibus: vel in dispensationib⁹. i. iuris relaxationib⁹: vel in electioni
bus. In distributionib⁹ quidē beneficiorū: quia vplurimū p̄lati
conferūt ea cōsanguineis suis. Sed circa cōsanguineos p̄lati dis
tinguendū est: qz qñq; sunt minus digni et simplices: etiam per
respectū ad bonū cōe. et sic si digniorib⁹ p̄ferat est peccatū perso
narū acceptiōis in dispensatione spūaliū: quoz p̄latus ecclēsiā
sticus non est oīs vt possit ea dare pro libito: sed dispensator. i. ad
Corinth. iiii. Sic nos existimet hō vt ministros christi et dispensa
tores mysteriorū dei. Qñq; vō cōsanguinei p̄lati ecclēstia stici sunt
eque digni vt alij. et sic licite potest absq; personarū acceptiōe cō
sanguineos suos p̄ferre: qz saltē in h p̄zeeminēt qd de ip̄s magis
cōfidere pōt: vt vñanimitē secū negotia ecclēie tractet. Eset tñ hoc
scādālū dimittēdū. sed ex h aliq; exēplū fumeret: etiā p̄ter digni
tatē bona ecclēsie cōsanguineos dandi. In dispensationib⁹ vō ma
trimoniū nota: qd dispensatio matrimonij contrahēdi p̄ncipal
liter fieri cōstinet propter sedus pacis firmādū. Quod quidē ma
gis est necessariū cōi vtilitati circa p̄sonas excellētes. et ideo cū eis
facilius dispēsat absq; p̄cto acceptiōis personarū. In electionib⁹
autē sciendū: qd qñq; mediocriter bonus meliori p̄feratur: quia
quantū ad hoc qd electio impugnari nō possit in foro iudiciali: suf

ficit eligere bonū. nec oportet eligere meliorē. qz sic oīs electio posset habere calūniā. **S**z qstū ad dīcētā eligētis necesse ē eligere meliorē. vel simpliciter. vel in cōparatiōe ad bonū cōc. qz si pōt haberi aliqz magis idoneus erga aliquā dignitatē: et alius pferat. oportet qz h sit ppter aliquā cām. qz dē pīneat ad negociū: qstū ad h erit ille q eligat magis idoneus. si vō nō pīneat ad negociū. id qz dīderat vt cā erit manifeste acceptio pīone. **I**n electiōibz etiā aliqz me diocri bonū pferat melioribz. de gremio ecclesie existēs pferat multis melioribz de gremio eiusdē nō existētibz. qz ille q de gremio ecclesie assumit vt in pluribz cōsuevit ē vtilior qstū ad bonū cōc. qz magis diligit ecclesiā in qua ē nutritus. Et pp h ē mādaf de vtro. **xviij.** Nō poteris alterius gēi facere regē q nō sit frater tuus. **A**d tertiū. f. vtrū acceptio psonarū assistat in exhibitōe bonorū. dicēdū qz bonorū ē quoddā testamētū de virtute et qz honorat. Et iō sola virtū ē debita cā bonorū. Sciēdū tñ q aliqz pōt honorari nō solū pp virtutē. ppzā. s. et pp virtutē alterius. sicut pīncipes et plati bonorant. Et si sint mali iniquitū gerūt sicut dēi cōtatis cui pīficiū tur. s. illō. **P**rouer. **xxvi.** Sicut qz imittit lapidē i acerū mercurij. ita qz tribuit in pīcētū bonorū. qz gētilēs rationē attribuebāt mercurio. **A**cerū mercurij dicit cumulus ratiocinij. i. quo mercator qz mittit vniū lapillū loco cētū marcap. ita ē bonorū īpīcēs qz pōm loco dēi et loco totius cōtatis. et eadē rōne parētēs et vīi s. bo noeādū pp pīcipationē diuine dignitatis. qz ē oīum pī et oīs. **S**enes autē sē bonorādū pp signū virtutis qz ē senectū s. h signū qnqz deficiat. **U**nde vt dicit sap. **iiii.** Senectū vō ē bonorādā nō diutur na nec annorū nūero cōputata: cām autē sūt sensus hoīs et etas senectutis vīa ē imaculata. **D**iuites autē bonorādū sē ppter h qz maiorē locū in cōtātibz obtinēt. si autē solū intuitu diuitiarū bonorū erit peccatū acceptiōis psonarū. **A**d qstū. f. vtrū psonarū acceptio loz tū habeat in iudiciis. Dicēdū qz sicut supra dictū ē. iudiciū ē actū in iusticie. put iudex ad equalitatē iusticie reducit ea qz inequalitatē facere possunt oppositā. **P**ersonarū autē acceptio inequalitatē quādā bz īquātū attribuit alicui pīone ppter ppositionē suā in qua cōsistit equalitas iusticie. Et iō manifestū ē qz p psonarū acceptiōes iudiciū corūptū. Sciēdū autē qz iudiciū dupliciter pōt accipi. **U**no mō qz tū ad ipas rē iudicatā. et sic iudiciū sē bz cōiter ad cōmutatiūā et ad distributiūā iusticiā. **P**ōt. n. in iudicio dīstīniri qualiter aliqd cōc sit distributū in multos. et qualiter vnus alteri restituat qd ab eo accepit. **A**lio mō cōsiderari pōt qstū ad ipsum formā iudiciij. put. f. iudex etiā in ipsa cōmutatiua iusticia ab vno accipit et alteri dat. et hoc pīnet ad distributiūā iusticiā. et secūndū hoc in quolibet iudicio locum habere potest personarū acceptio. **E**st ergo personarū acceptio quādo iudex plus punit vnum iniuriāntem qz alium ceteris paribus. **T**amen quando punitur grauius aliquis ppter inuiniatū in personā maiorē cōmīssaz nō est psonarū acceptio. qz ipse diuersitas pīone facit quātū ad hoc diuersitatē rei vt supra dictū est. **S**imiliter est psonarū acceptio quādo iudex plus vniū sustinet et defendit qz aliū. vel qz pīn misereat vni qz alteri. ceteris pībus. **D**ebet tñ iudex plus in iudicio pauperi subuenire quātū fieri pōt tamen sine lesione iusticie. **A**lioquin habet locum illud quod dicitur **Exo. xxiii.** **P**auperis quocūqz nō misereberis in iudicio.

De iniusticia iudicis. DIS. LIIII.

Deinde considerandū est de vicijs oppositis cōmutatiue iusticie. Et primo considerandū est de peccatis que cōmittuntur circa inuoluntarias cōmutationes. **S**ecūdo de peccatis que cōmittuntur circa cōmutatiōes voluntarias. **C**ōmittunt autē peccata sū inuoluntarias cōmutatiōes p hoc qz aliqd nōcūmētū primo īserit vīa eius voluntatē. **N**ō quidem fieri pōt dupliciter. facto. s. et verbo. **F**acto quidem cum proximus leditur vel in pīia pīona. vel in pīona cōiuncta. vel in pīis rebus. **D**e his igit p pōrdī cōsiderandū est. **E**t primo de homicidio p qd maxime nocet vīo. **S**cōdo de iniurijs minoribz que primo inferunt. s. de mutilatiōe mēbrozū. verberatiōe. et incarceratione. **T**ertio de peccatis que per nōcūmētū inferunt. primo in rebus suis. s. de furto et rapina. **S**ed de his omnibz agit infra vbi agit de peccatis capitalibz et filiabz eozū. **S**ed hic agē de peccatis oppositis cōmutatiue iusticie que cōsistunt in ver bis quibus ledit. **P**rimus. Et primo de his que pīnēt ad iudiciū. **S**ecūdo de nōcūmētis verborū que sunt extra iudiciū. **A**d circa primū quinqz cōsideranda sunt. **P**rimo de iniusticia iudicis in iudicādo. **S**cōdo de iniusticia accusatoris in accusando. **T**ertio de iniusticia rei in sua defensione. **Q**uarto de iniusticia testis in testificando. **Q**uinto de iniusticia aduocati in patrocinando. **A**d circa primū cōsideranda sunt quattuor. **P**rimo vtrū aliquis possit iudicare

re eū qui nō est ei subdit. **S**cōdo vtrū iudici liceat iudiciū pferre vī veritatē quā nouit pp illa qz sibi pponunt. **T**ertio vtrū iudex possit iuste cōdenare nō accusatū. **Q**uarto vtrū possit penā licite relaxare. **A**d primū. f. vtrū possit aliqz iudicare illū q nō est sibi subdit. **D**icēdū qz sūia iudicis ē qdā pīculari lex in aliquo pīculari facto. **E**t iō sicut lex generalis bz vīu coactiua. vt p3 p pīm. x. et bī. ita etiā iusticia iudicis bz vīu coactiua p quā cōstringat vīaqz ps ad cōseruādā sūia iudicis. alioqz iudiciū nō ēē efficac. **P**ratē autē coactiua nō bz licite in rebz humanis nisi ille qz fungit publica pīate. et qz ea fungunt supiores reputant respectu eoz in quos sic i subditos pīatē accipiūt. siue habeāt ordinariē. siue p cōmissionē. **E**t iō manifestū est qz nullū pōt iudicare aliqz nisi sit aliquo mō subdit. eius vel p cōmissionē vel p potestatē ordinariā. **P**er pīatē qui dē ordinariā pōt iudex oēs subditos suos licite iudicare. nisi tale factū cōmiserit. ppter qd oporteat ad supiorē recurrere. **S**icut p3 qz ppter maiora crimina o3 recurrere ad epīm vel ad papā. vel vbi p appellationē cā subditi ad supiores iudiciū cēferat. **I**te p ordinariā pīatē pōt aliqz iudicare eū qui nō erat subditus rōne delicti. **N**ā epūs in cuius dyocesi aliqz nō subdit. suus delictū efficit supioris ei rōne delicti. etiā si sit exemptus. nisi forte delictū in re alia quā exempta. puta in administratione bonorū alicuius monasterij exēpti. **S**ed si aliqz exēptus cōmittat furtū vel homicidiū vel aliqd bīnō. pōt p ordinariū iuste cōdenari. **I**te p cōmissionē pōt aliqz iudicare nō subditū suū tripliciter. **S**c3 p cōmissionē diuinā. sicut moyses iudicauit egyptiū iniuriātē hebreo. et occidit eū. **Exo. ij.** **E**t daniel accepit potestātē ad iudicandū duos series iudices impudicos. qz cōmissam ex instinctu diuino. **N**ō significat per hoc qz ibi dicit. **S**uscitauit oris spiritū pueri iunioris. **U**el per cōmissionem humanā. et hoc pōt fieri dupliciter. **U**no mō qz iudex ordinariū potestātē suā cōmittit alicui. sicut quotidie epī vel alij iudices cōmittunt. vel in tēporalibus vel in spūalibus vices suas. **A**lio mō quia aliqui spōre suo possunt se subicere aliorū iudicio. qz nō sunt eis supiores. sicut patet in his qui cōpromittunt i aliquos arbitros. **E**t inde est qz necesse est arbitrium pena vallari: qz arbitri qui sunt supiores non habent de se plenariā pīatē cōbercedi. **S**ic igitur et christus ppīa sponte et bīano se iudicio subdidit. **S**icut etiam leo papa iudicio se impatoris subdidit. **A**d scdm. f. vtrū iudici liceat iudicare vī veritatē quā nouit. **D**icēdū qz iudicare pīuinet ad iudicē scdm qz fungit publica pīate. et iō informari. o3 in iudicando non scdm illō qd ipse nouit tāqz pīuata pīona: sed scdm illud qd sibi innotescit tāqz pīone publice. **H**oc autem innotescit sibi et in cōi et in particulari. **I**n cōi quidē per leges publicas vel diuinas vel humanas qz quas pīatiōes nullas admittere o3. **I**n pīiculari autē negocio aliquo p iūstrumēta et testes et alia bīnō legitima documēta que o3 sequi in iudicādo magis qz id qd ipse nouit tāqz pīuata pīona. ex quo tñ ad hoc adiudicari pōt vt districtius discutiatur. pīatiōes inductas vt possit eaz defectū inuestigare: qz si ea nō possit de iure repellere. o3 sicut dicitū est eas in iudicādo se qui. **A**d tertiū. f. vtrū iudex possit iudicare nō accusatū. **D**icēdū qz iudex est interpret iusticie. **U**n sicut pīs dicit in v. et bī. ad iudicē cōfugiūt sicut ad quādā iusticiā aiātā. **I**usticia autē sic supra bīnū est. nō ē ad seipsū: sed ad alterū. **E**t ideo o3 qz iudex inter alij quos duos diiudicat. **N**ō quidē sit cū vnus est accusator et alij re? **E**t ideo in criminibz nō pōt aliqz in iudicio cōdenare iudex nisi habeat accusatōrē. sc3 illō actū. **xv.** **N**ō est cōsuetudo rōnis o3 nare aliqz hoīez pīuīqz is qz accusat pītes habeat accusatōres. lociqz defendēdi accipiat ad abluēda crimina qz ei obijciebant. **D**e autē in iudicio suo vīis cōscīētia peccātis qz accusatōrē. scdm illud **Ro. ij.** **I**nter se inuicē cogitationū accusantiū. aut etiā defendētiū vel etiā euidētia facti qz tū ad ipsum. scdm illō **Ben. iij.** **U**ox sanguinis fratris tui abel clamat ad me de terra. **P**ecdit etiā in iudicio ex tota scīētia veritatis. nō autē hō. vt supra dictū est. **E**t iō hō nō pōt sīl esse accusator et iudex et testis sicut deus. **D**aniel autē accusator fuit sīl et iudex quasi diuini iudicij executor cuius instinctu monuebat vt dictū est. **N**ota etiā qz in bīano iudicio publica infamia locū tenet accusatoris. **U**n sup illud **gen. iij.** **U**ox sanguinis fratris tui. dicit glo. **E**uidētia patratī sceleris accusatore nō eger. **I**n de nunciatiōe vō sicut supra dictū est. nō itandis pūnitio peccātis: sed emendatio. **E**t ideo nīl agit cū cuius peccatū denūciat. sed p eo. **E**t iō nō est ibi necessariū accusatōr. **I**te si iudex videt aliqd pūnitōne dignū non potest pcedere ad ferendā sententiā et inferendā penā: quia causa et sententiā et pene debent esse ecclesie manifeste. **N**on est autem ecclesie manifesta p hoc qd iudex videt: quia non videt vt publicā potestatē habens: sed vt pīona singularis ex

tra iudiciū. **¶** Ad quartū. f. utrū iudex possit penā relaxare. Dicen-
dū qd sicut ex dictis p3 duo sūt qstū ad ppositū ptnet circa iudicē
cōsiderāda. Quorū vñ ē q ipse h3 iudicare iter accusatorē r reum.
Aliud aut ē q ipse nō fert iudiciū nisiā quasi ex p3ia. s3 qst ex pu-
blica p3ate. Duplici ergo rōne ipedif iudex ne reū a pena absolue-
re possit. **¶** Primo qd ex pte accusatoris. ad cuius ius qstq ptnet
vt reus puniat putā pp aliq3 iniuriā in ipsum cōmiffaz. cuius rela-
ratio nō ē in arbitrio alicui iudicis. q3 qlibet iudex teneat ius suū
reddere vnicuiq3. Alio mō ipedif ex pte reipub. cuius p3ate fungit
ad cuius bonū ptnet q malefactores puniant. S3 tñ qstū ad hoc
differt iter iferiores iudices r supremū iudicē. f. pncipē cui ē plena
rie p3as publica omiffa. **¶** Iudex. n. iferor nō h3 p3atē absoluedi reū
a pena 3 leges a supiori sibi ipofitas. Un sup illud Job. xix. Nō
haberes aduerfium me potestātē illā dicit Aug. Talē deo dederat
pylato potestātē vt eēt sub cesaris p3ate. ne ei oīno libez eēt accu-
satiū absoluerē. S3 pnceps q3 plenariā p3atē in repub. si ille q pas-
sus ē iniuriā velit eā a penā remittere poterit reū licite absoluerē.
si hoc publice vtilitati viderit nō esse nociuū. Unde q2 de h3 sup3e
mā p3atē iudicādi r ad ipsum ptnet qd qd oīa aliqū peccat. r iō
liberū ē ei penā remittere. pncipue cū peccato ex h3 pena marie obea-
tur. qd ē oīa ipsum. nō tñ remittit penā nisi fm qd deest suaz bo-
nitate q ē oīz legū radii. **¶** Nota etiā q3 misericordia iudicis habet
locū in his q arbitrio iudicis relinquunt in qd3 boni viri ē vt fit vi-
minutius penari. Sicut pbs dicit in v. ethi. In his autē q sūt de-
terminati fm legē diuinā vel humanā nō est suū misericordiaz fa-
cere. Si enī inordinate penā remitteret nocumētū referret. et cōmu-
nitati cui expedit vt maleficia puniant ad h3 q peccata vident. Un
de deutro. xiiij. Post penā seductozis subdit. vt oīs israhel audiēs
timeat r nequaq3 vltra faciat qspiam huiusrei simile. nocet ēt pso-
ne cui ē illata iniuriā q rēpensationē accipit per quandam resti-
tutionem honozis. in pena iniuriantis.

De iniusta accusatione.

DIS. LV.

Deinde cōsiderandū est de his q pertinent ad in-
iustā accusationē. Et circa hoc querunt
quattuor. **¶** Primo utrū hō accusare teneat. **¶** Scōdo utrū
accusatio faciendā sit in scriptis. **¶** Tercio quō sit accusa-
tio vtiōsa. **¶** Quarto qliter male accusantes sint puniendi. **¶** Ad pri-
mū. f. utrū hō teneat accusare. Dicendū q hoc est differētia iter de
nunciationē r accusationē. q2 in denūciatiōe attēdit emēdatio fra-
tris. in accusatiōe autē attēdit punitio criminis. **¶** Pene aut pntis
vite nō per se expetunt. q2 nō ē h3 vltimū retributiōis tps. s3 quan-
tū sunt medicinales ofertes vel ad emēdatiōē psonē peccantis.
vel ad bonū reipū. cui3 quies pcurat p punitiōē peccatiū. Quorū
p3mū itēdit in denūciatiōe sicut dictū ē. Scōm aut p3prie ptnet ad
accusatiōē. Et iō si crimē fuerit tale q3 vgar in detrimētū reipū. te-
neat hō ad accusationē dūmodo sufficiēt possit pbare qd ptnet
ad officiū accusatoris. puta cū peccatū alicui3 vgar in multitudinis
corruptelā corpālē seu spūālē. Si aut non fuerit tale peccatū qd in
multitudinē redūdet. vlt ē si sufficēt p3ationē adhibere nō possit
fit nō teneat ad itēptādiū accusationē. q2 ad h3 nullus teneat qd nō
pōt debito mō pficere. **¶** Ad scōm. f. utrū accusatio debeat fieri in
scriptis. Dicendū q sicut supra dictū ē qd in criminibus p modū ac-
cusatiōis agit accusator istituit ps. ita q iudex inter accusatorē r
eū q accusat mediū istituit ad examē iusticie. i. quo oportet qstū
possibile ē fm certitudinē pcedere. q2 vō ea q3 verboten3 dicuntur
facile labunt a memoria. nō possit iudici esse certū qd r qualē dicit
fit cū d3 pferre nisiā. nisi eēt in scriptis redactū. Et iō rationa-
biliter istituit ē vt accusatio sicut r alia q in iudicio agunt rediga-
tur in scriptis. **¶** Ad tertius. f. quō r p q accusatio reddat vtiōsa.
Dicendū q accusatio ordinat ad bonū cōe qd itēdit p cognitionē
criminis. Nullus aut d3 alicui nocere iniuste vt bonū cōe pmoue-
at. Et iō in accusatiōe duplici rōne vniūt esse peccatū. Uno mō ex
eo q3 iniuste agit oīa eū q accusat falsa crimina ei ipōnēdo. qd est
calūniari. Alio mō ex parte reipublice cuius bonū pncipaliter itēv-
ditur in accusatiōe. oīm. si aliquis impedit maliciose punitiōē
peccati. Nō iterū dupliciter contingit. Uno mō fraudē in accusa-
tione adhibendo. r hoc ptnet ad priuatiōē. nam priuatiō
tor quasi varificator qui aduersaz partē adiuvat pdita causa sua.
Alio mō totaliter ab accusatiōe desistendo quod est tergiversari.
In hoc enim q3 desistit ab hoc quod coperat. quasi tergūz vertere
videtur. Et nota q3 quia non debet aliquis accusatiōem proponere
re nisi de re sibi omnino certa. in quo iguozantia facti locū nō habet.
Nec tamen qui falsū crimen alicui imponit calūniatur. s3 so-
lū qui ex malicia in falsā accusatiōē prorumpit. **¶** Cōtingit enī

quā doq3 ex ipsa animi leuitate ad accusatiōē procedere. q2. f. ni-
mis faciliē credit qd audiuit. r hoc temeritas est. Aliqñ aut ex in-
sto errore mouet aliquis ad accusandū. que oīa fm pntiā iudicē
debet discerni. vt nō p3ipat eū calūniariū fuisse. vel qui ex leuitate
animi. vel ex inso errore rei in falsam accusatiōē p3ipit. **¶** Itē nota
q3 nō quicūq3 abscondit vera crimina puaricat. sed solū si fraudu-
lēter abscondit ea de quib3 accusatiōē pponit colludēs cū reo. p3-
prias reprobariōes dissimulādo. r falsas excusatiōes admittendo.
Itē nota q3 tergiversari ē ab accusatiōe desistere. oīno aut accusā-
di deponēdo. nō qualitercūq3 sed inordinate. **¶** Cōtingit aut aliqū
ab accusatiōe desistere ordinate absq3 vitio duplr. Uno mō si in ip-
so accusatiōis pcessu cognouerit falsūz eē id de quo accusabat. r sic
pari a sensu ē absoluit accusator r re. Alio mō si pnceps ad quē
ptinet cura boni cōis qd p accusatiōē itēdit accusatiōē absol-
uerit. **¶** Ad quartū. f. utrū ille q3 accusando in pbatōe deficit teneat
tur ad penā taliōis. dicendū q sic supra dictū ē accusator in cā accu-
satiōis istituit ps intendēs ad penā accusati. ad iudicē aut ptnet
vt inter eos iusticie equalitatē istituat. **¶** Iusticie aut equalitas hic
requirit vt nocumētū qd quis alteri itenit ipse patiatur scdm illud
Exo. xxi. Oculū p oculo. dentē p dente. Et iō iustū est q3 ille qui p
accusatiōē aliqū in periculū grauis pene inducit. ipse etiā similē
penā patiat. vñ etia de accusatiōib3 dicit Adrianus papa. Si nō
pbauerit qd obiecit. penā quā intulit ipse patiatur. S3 sicut dicit
pbs in v. ethi. In iusticia nō semper oporet 3 passum simplr. quia
multū differt an aliquis voluntarie vel inuoluntarie aliū ledat. volū-
tari3 aut meret penā. sed inuoluntario debet venia. Et iō q3 iudex
cognouerit aliqū de falso accusasse nō voluntate nocēdi. sed inno-
luntarie. ppter ignorantiā ex inso errore. nō imponit penā taliōis.
Et nota q3 ille q3 male accusat peccat r 3 psonā accusat r 3 repub.
vñ. pp3 utrūq3 punif. Et hoc ē qd dicit deus. xix. Quiq3 diligētissimē
me pscrutātes inueniūt flm testē dixisse 3 fratre suū mēdaciūz red-
dēt ei sic fratri suo reddēt facē cogitauit qd priet ad iniuriā psonē.
Et postea qstū ad iniuriā reipub. subdit. r auferes malū de medio
tui vt audieres ceteri timorē habeāt. r neq3 talia audeant facere.
Specialiter tñ psonē accusati facit iniuriā si de falso accusat. Et iō
accusatus si innocēs fuerit pōt ei iniuriā suaz remittere. maxime si
non calūniose accusauerit s3 ex animi leuitate. Si vero ab accusa-
tione innocētis desistat. ppter aliq3 confusiōē cū aduersario facit
iniuriā reipublice. r hoc nō pōt ei remitti ab eo q3 accusat. sed pōt
ei remitti p pncipē q3 curā reipublice gerit. **¶** Itē nota q3 penā talio-
nis meret accusator in rēpōsatiōē nocumētū qd. primo iferre in
tētāt. S3 pena ifamie ei debet. ppter maliciā ex qua calūniose aliū
accusat. Et qstq3 quidē pnceps remittit penā sed nō abolet ifamiam
qstq3 aut per ifamiam abolet. vñ r papa pōt bndi ifamiam abolerē
Et qd dicit Belasius. ppter ifamiam abolerē nō possumus. Itelligi-
dū est vel de ifamia facti. vel q3 eam abolerē aliqñ non expedit. vel
etiā loquif de ifamia irrogata p iudicē ciuile. sicut dicit grian3.

De iniusticia.

DIS. LVI.

Deinde cōsiderandū est de peccatis que sunt con-
tra iusticiā ex pte rei. Et circa hoc cōside-
randa sunt qtuor. **¶** Primo utrū aliquis negādo veritatē
per quā dēnaret peccet mortaliter. **¶** Scōdo utrū alicui
liceat se calūniose defendere. **¶** Tercio utrū subterfugere iudiciū ap-
pellando. **¶** Quarto utrū dēnato liceat per violētiā se defendere si al-
sit facultas. **¶** Ad primū. f. utrū aliq3 negando veritatē p quam cō-
demnaret peccet mortaliter. Dicendū q3 quicūq3 facit 3 debitū
iusticie mortaliter peccat sicut supra dictū est. **¶** Pertinet aut ad de-
bitū iusticie q3 aliq3 obediāt suo superiori in his ad q3 ius platiōis
se extendit. **¶** Iudex aut vt supra dictū est. est supior respectu eius q3
indicat. Et ideo ex debito teneat accusatus iudici veritatē exponere
re quā ab eo fm formā iuris erigit. Et ideo si 3fiteri noluerit vi-
tatē quā dicere teneat. vel eam mēdaciē negauerit. mortaliter pec-
cat. Si vō iudex hoc exquirat qd non pōt fm ordinem iuris nō te-
neat ei accusatus rīdere. sed potest vel p aliquā appellationem. vel
aliter licite subterfugere. mēdaciū tñ dicere nō licet. Qui enim mē-
tis in iudicio se excusando facit 3 dilectionē dei cuius est iudicij
r cōtra dilectionē. primi. tum ex pte iudicis cui debitū negat. tum
etiā ex pte accusantis q3 punif si in pbatōe deficiat. Un r in p3. oī-
ci3. Ne declines cor meū in vba ma. ad excu. i. petis. **¶** Ubi dicit glo-
so. Dec ē 3fuetudo impudentiū vt de pbatōi p aliqua falsa se erent
sent. Et Grego. xxi. mor. exponēs illud Job. xxi. Quot si abscondit
hō peccatū meum. dicit vtitatū hūani generis vitium est r libē-
do peccatū cōmittere. r negando cōmissum abscondere. r cōuictū
defendendo multiplicare. Et nota q3 quando mentitur aliquis vt

aliū a morte vel alio malo liberet. sine iniuria alterius mediū est officiosus. et veniale peccatū. Si qñ mētē vt vñū a morte liberet cū iniuria alterius. nō ē mediū simpliciter officiosum. s; h; aliqd de pñciofo admittit. **N**eo nō ē veniale s; mortale peccatū. Simili mō dicas. q; si mētē q; excusando se vt a morte liberet et h; extra iudiciū. ita q; in nullius iuriā hoc faciat peccat venialiter. q; plus teneat hō sibi q; alteri. Sed qñ mētē aliq; in iudicio excusando se iniuriā facit illi cui obedire teneat. vñ sibi denegat qd ei d; s; fessio nē veritatis. **N**ec obstat vñū **A**ristoto. dicētis. Non tibi dico vt te p;das in publicū. neq; apud aliquos te accusēs. q; qñ fm ordinem iuris aliq; iterrogat a iudice. nō ipse se p;dit. s; alio p;dit. vñ ei nec cessitas nō dēdi iponit p; eū cui obedire teneat. **A**d scōm. s; vt; accusato liceat calūniose defendere se. **D**icēdū q; aliud est veritate tacere aliud est falsitate p;ponere. quoz p;miū in aliquo casu h; nō enī aliq; teneat oēm veritate p;ferri. s; illā solū quā ab eo pōt r; de; ber r;quere iudex s; ordinē iuris puta cū p;cessit infamia sup; aliquo crimine. nō aliaqua exp;sa iudicia apparuerūt. vel et cū p;cessit probatio semiplena. **F**alsitate nō i;ponere in nullo casu h; aliam. **A**d id autē qd licitū est pōt aliq; peccare p; vias licitas. et fini itēto accom modatas. qd p;ner ad p;udētiā. vel p; aliquas vias illicitas. et p;po sito fini incōgruas. qd p;ner ad astutiā q; exercet p; fraude et doli. vt ex dictis patet. Quoz primū est laudabile scōm vero vitiosum. **S**ic igitur reo q; accusat s; defendere veritate occultādo quā p;fite ri nō teneat p; aliquos cōueniētes modos. puta q; non r;deat ad q; r;ndere teneat. **D**oc autē nō est calūniose se defendere. s; magis p;u denter euadere. nō autē h; ei vel falsitate dicere vel veritatem tacere quā p;fiteri teneat. neq; etiā aliquā fraude vel doli adhibē. q; fraud et doli vim mediāci habēt. et hoc est calūniose se defendere. **E**t nō ta q; si accusator colludat cū accusato. punit fm iura pena recipiēs legib; p;stituta. vt dicit. ij. q. vi. **S**ed nō iponit pena accusato si euz accusatoze colludit. qd ē calūniose se defendere. **D**oc autē ē ratio. q; nō fit hoc peccatū sicut illud. s; multa s; leges humanas ipunita re linquunt q; fm diuinū iudiciū sūt peccata. sicut p; in simplici forni catiōe. q; lex hūana nō exigit ab hoīe oīmōdā veritate vel virtute q; p;ncipio est. et nō pōt inueniri in tanta multitudīne populi q; tam lex hūana sustinere h; necesse. **Q**uō autē aliq; nō velit aliqd peccatū cōmittere vt mortē corporale euadat cuius periculū ibi in cā san; guinis imminet reo ē p;fecte virtutis. q; oīm terribiliū vel tpalium marie terribile ē mortis. vt dicit. in. iij. etbi. **E**t ideo si reus in cā san; guinis corripit aduersariū suū peccat qd dēducēdo eū ad illicitū. nō autē hūic peccato lex cuius adhibet pena. et p; tāto licitū esse v; citur. **T**ame cū inducere aliqd ad peccandū fit peccatū. vel qualis terciū peccatū p;cipē esse. cū aplūs dicit dignos morte eos q; pec cantib; p;sentit. manifestū ē q; et reus peccat cū aduersario collu dēdo. **N**ō nī s; leges humanas iponit sibi pena ppter rōnes iā oi etas. **A**d tertiū. s; vñū accusato liceat subterfugere iudiciū appel lando. dicēdū q; ex duplici cā t;tingit aliqd appellare. **U**no qd; nō p;fideat iuste causē. q; videlicet iniuste a iudice grauaf. et sic ly citū est appellare. **D**oc enī est p;udēter euadere. **S**icut paulus cesa re appellauit. sicut legif; actui. xxi. **U**nde. ij. q. j. dicit. **O**is oppres sus libere facerdonū si voluerit appellare iudiciū et a nullo p;hibeat. **O**is enī iustior supior p;trāt in tantū d; esse subiectus inquātū ipa potestas ordinē superioris obseruat a quo si exorbitauerit ei subij ci nō oportet. puta si aliud iusserit p;fōul. et aliud iperatoz. vt pater p; glosaz. Ro. xii. **C**ū autē iudex iniuste aliqd grauaf. qñ ad hoc relinqt ordinē superioris p;trātis. fm quē necessitas sibi iuste iudi candi imponitur. **E**t ideo licitū est ei q; tra iusticiā grauatur ad oi rectionē superioris potestatis recurrere appellādo vel ante finiam vel post. et q; nō p;sumit esse rectitudo vbi fides nō est. ideo nō h; catholico ad infidelē iudicē appellare scōm illud. ij. q. vi. **C**atholus cus q; causam suā sine iustā sine iniustā ad iudiciū alterius fidei iudicis puocauerit. excōicet. **N**az et apostolus arguit eos q; iudicio p;debat apud infideles. **A**lio mō aliq; appellat cā afferende moze ne contra eum iusta sententia p;ferat. et hoc est calūniose se defen dere. qd est illicitū sicut dictū est. **F**acit enī iniuriā et iudici cui? of ficiū impedit. et aduersario suo cuius iusticiā qñ pōt p;urbat. **S**i cut enī dicit. ii. q. vi. **O**imō punitus ē cuius iniusta appellatio p; uiciat. **E**t nota q; fm iura a iudicib; arbitrariis non h; appellari. h; nī a iudicib; ordinariis. **U**ni? ratio ē. q; ex p;prio defectu vel negli gētia p;cedit q; aliq; sua s; onte se alterius iudicio subijciat de cuius iusticia nō ofidat. **L**enis ē animi esse videt vt nō p;maneat in eo qd simul approbatur. **E**t ideo rationaliter denegat subsidii ap; pellatiōis a iudicib; arbitrariis q; nō habēt potestatem. nisi ex con sensu iungantur. **S**ed potestas iudicis ordinarij non dependet ex

consensu illius qui eius iudicio subditur: sed ex auctoritate regis et principis qui eū instituit. **E**t ideo contra eius iniustum grauamē ler tribuit appellationis subsidii. ita q; etiam si sit simul ordinari? et arbitarius iudex pōt ab eo appellari: q; videtur ordinaria potes stea occasio fuisse: q; arbitrer eligere. **N**ec debet ad defectū impu tari eius qui p;sentit in eum sicut in arbitriū. quē princeps iudicem ordinariū dedit. **A**d quartū. s; vñū cōdenato liceat se defendere. **D**icēdū q; aliquis cōdenat ad mortē dupl; **U**no modo iuste et sic nō licet cōdenato se defendere: licitū est enī iudici eum resistentem impugnare. vñ relinquitur q; ex pte eius sit bellū iniustus. vnde in dubitater peccat. **S**icut expresse dicit apls. Ro. xii. **Q**ui potestati resistit. dei ordinationi resistit. et ipse sibi damnatiōem acquirit. **A**lio modo cōdenat aliq; iniuste. et tale iudiciū simile est violentie la troni. scōm illō **E**zech. xxi. **P**rinces eius in medio eius quasi lu pi rapientes p;cedam ad effundēdū sanguinē. **E**t ideo sicut licet re sistere latronib; ita h; resistere in tali casu malis p;ncipib; nisi forte ppter scādalū vitandā cū ex hoc aliqua grauis turbatio timeret.

DIS. LVII.

De iniusticia testium. **C**onsiderandū est de iniusticia p;tinente ad personaz testis. **E**t circa hoc videntur sūt quattuor. **P**rimo vtz homo teneat ad testimonium ferendū. **S**cōdo vtz duorum vel trium testimoniiū sufficiat. **T**ercio vtz testimoniiū alicui? absq; culpa ei? repellat. **Q**uarto vtz falsus testi moniū p;hibere sit mortale peccatū. **A**d primū. s; vñū hō teneat ad testimoniiū ferendū. **D**icēdū q; in testimonio ferēdo distinguē dū ē: q; aliq; requirit testimoniiū alicui? aliq; nō requirit. si requirit te stimoniiū alicui? subditi auctoritate supioris. cui in his q; ad iusticiā p;ner obedire teneat. nō ē dubiū qñ teneat testimoniiū ferre in his in qb; fm ordinē iuris testimoniiū ab eo exigit. puta in manifestis et in his de qbus infamia p;cessit. **S**i autē exgat ab eo testimoniiū in alijs: puta in occultis et de quib; infamia nō p;cessit. non teneat ad testificandū. **S**i v; requirit eius testimoniiū non auctoritate supe rioris cui obedire teneat. tunc distinguēdū est: q; si testimoniiū req; riat ad liberandū hoīe. vel ab iniusta morte seu pena quacūq; vel falsa infamia. vel etiā ab iniquo dāno. tunc teneat hō ad testifican dū. **E**t si ei? testimoniiū nō requirit. teneat facere qd in se est vt veri tatem denūciat alicui q; ad hoc possit p;desse. dicit enim in ps. **E**ri pite panperē et egenū de māu peccatoris liberate. et **P**rouer. xxiij. **E**re eos qui ducunt ad mortē. et **R**o. i. dicit. **D**igni sunt morte nō solū qui faciūt: sed etiā qui cōsentunt acientib;. **U**bi dicit glosa. q; p;sentire est tacere. cū possis redarguere. **S**uper his v; que p;ti nent ad cōdenatiōē alicui? nō teneat ferre testimoniiū nisi cū a su periori cōpellit s; ordinē iuris: q; circa hoc veritas occultet. **N**ul li enī ex hoc speciale dānū nascit. vel si imminet periculū accusato ri nō est curandū: q; ipse se in illud periculum sponte ingessit. **A**lia v; ratio est de reo cui imminet periculū eo nolēt. **S**z nota sollicito q; de illis q; cōmissa sunt hoī sub secreto per cōfessionē nullo mō d; testimoniiū ferre: q; h; mōi nō scit vt hō: sed tāq; dei minister et ma ius est vinculu sacramenti quolibet hoīs p;cepto. **C**irca ea v; q; aliter homini sub secreto cōmittunt distinguēdū est. **Q**uāq; enim sunt talia que statim cū ad noticiā hoīs veniūt hō ea manifestare teneat. puta si p;meret ad corruptōz multitudinis spiritualē vel cor poralē vel in graue dānūz alicui? p;fōne. vñ si qd aliud est h; mōi qd q; p;palare teneat vel testificādo vñ denūtiādo. et h; hoc debiti obli gari nō pōt p; secreti cōmissi: q; in h; nō frāgeret fidē quā alteri d; qñq; vero sunt talia que q; p;dere nō teneat. **U**ñ pōt obligari ex h; qd sibi sub secreto cōmittit. et tūc nullo mō teneat ea p;dere. etiā ex p;cepto superioris: q; seruare fidē est de iure nālī. **N**ihil autē potest p;cipi homini id quod est de iure naturali. **A**d scōz. s; vtz duo ri vel triū testimonium sufficiat. **D**icendum q; deus. xviij. dicit. **I**n ore duoz vel trium testimoniiū p;eribit qui interficiet. **E**t infra. xix. **I**n ore duoz vel trium testium stabit omne vñū. **Q**uia s; p;lm in. j. etbi. **C**ertitudo non est filr querenda in omni materia. **I**n actib; eniz humanis super quibus constituuntur iudicia et exigitur tes timonia nō potest haberi certitudo demonstratiua. eo q; sunt cir ca cōingentia et variabilia. **E**t ideo sufficit probabilis certitudo q; vt in pluribus veritate attingat. et sic a veritate in paucioribus de ficiat. **E**st autem probabile qd magis veritatem continet dictum multozum q; dictum vñius. **E**t ideo cum reus sit vnus qui negat. sed multi testes afferunt idem cum atrocē. rationaliter institutū est iure diuino et humano q; dicto testium stetur. **O**mnis autem multitudo in tribus cōprehenditur. s; p;ncipio medio et fine. **U**ñ de fm p;lm in. j. de celo. **O**mnē et totum in tribus posuimus. **T**ri

narius quidē ostendit asserētū cū duo testes ueniūt cū actore vel accusatore. Et ideo requirunt binarius testium. vel ad maiore certitudi-
 ne ut sit trinarium qd ē multitudo pfecta in ipsis testibus. Unde et eccl.
 iiii. dicit. *Suniculus triplex difficile rūpit.* Aug. aut dicit sup illud
 Job. viii. *Duoq hōium testimoniū vix ē. qd in b ē trinitas fm mi-*
nisteriū cōmēdata. in qua est perpetua firmitas veritatis. Hic igitur
 rōne determinat lex diuina pariter et hūana. duos vel tres suf-
 ficere ad testimoniū phibēdū. qd qstaciūq multitudo testium deter-
 minaret: posset quādoq testimoniū esse iniquū. Cū scriptū sit
 Exo. xxi. *Ne sequaris turbā ad faciendū malū.* Nec tñ qd nō pōt
 in talib fallibilib certitudo haberi. o3 negligi certitudo qd p babil-
 iter haberi pōt p duos vel tres testes. ut dicit ē. *Doc tñ s3 iura ca-*
nonica nō tener qstus ad aliquas psonas in dignitatib3 constitutas.
Sicut legit. ii. q. v. vbi dicit. Pseul nō damnet nisi septuaginta
viobus testibus. Presbyter aut cardinalis nisi i qdraginta quatuor
 testib3 nō dēponat. *Dyaconus cardinalis v3bi rome nisi in. xxiij.*
testib3 nō dēnabit. *Subdyaconus. acolit. exorcista. lector. ostia-*
rius. nisi in septē testib3 nō dēnabit. S3 magis ē piculosus pecca-
 tū eius qd in maiori dignitati constitutus ē. et ita minus ē tolerādū. et
 go nec in alioz dēnatiōe sufficit duoz vel triū testimoniū. S3 il-
 lud locū h3 specialiter in epīs p3byteris dyaconib3 et clericis eccle-
 sie romane. ppter eius dignitatē. Et hoc triplici rōne. Primo qdēs
 qd in ea tales debēt institui quoz sanctitati plus credat q3 multis
 testib3. Secdo qd hoies qd habēt de alijs iudicare sepe pp iusticiam
 multos aduersarios hnt. Tercio qd ex dēnatiōe alicui3 eoz de-
 rogaret i opinioe hōiū dignitati illi ecclesie et auctoritati. qd ē pi-
 culosū qd i ea tolerare aliquē peccatore nisi valde publicū et manife-
 stū de quo graue scādali daret. Et nota qd testes iuices discor-
 dare tūgit. ppter qd testimoniū illoz vel min3 certū efficit vl' pe-
 nit' enervat. ad sciendū qd discordia testium in aliqb3 pncipalib3 circū-
 stātijs qd variat substantiā facti. puta in tpe vel loco vel psonis de qd
 b3 pncipaliter agit. aufert efficaciam testimoniū. qd si discordat in ta-
 talib3 vident singulares eē i suis testimoniis. et de diuersis factis.
 loq. puta. si vn' dicat h3 factū eē in tali tpe vl' loco. et ali' alio tpe vel
 loco nō videt de eodē facto loq. Nō tñ pndicat testimoniū si vn'
 dicat se nō recordari. et alius asserat determinatū tps vel locū. Et si
 in talib3 oīno discordauerint testes actoris et rei. si sint eqles nūero
 et pares dignitate stat. p reo. qd facilius o3 eē iudex ad absoluedūz
 q3 ad dēnādū. nisi forte i causis fauorabilib3. sicut ē cā libertatis
 et huiusmodi. Si vō testes eiusdē ptis differant o3 iudex ex moy-
 tu sui animi ppe cui pri sit scādū. vel ex nūero testium vl' ex digni-
 te eoz. vel ex fauorabilitate cause. vel ex dēnatiōe negocij. et dictozū.
 Multo autē magis testimoniū vni' repellit si sibi p3 dissideat in-
 terrogat' de visu et sciētia. nō aut si dissideat interrogat' de opinio-
 ne et fama. qd pōt fm v3a diuersa et audita diuersimode mot' esse
 ad respōdēdū. Si vō sit discordia testimoniū in aliqb3 circūstātijs
 nō pntētib3 ad substantiā facti. puta si tps fuerit nubilosus vel sere-
 nū. vel si domus fuerit picta aut nō. vel aliqd huiusmodi. discordia
 talis nō pndicat testimoniū qd hoies nō consueuerunt circa talia
 multū sollicitari. Unde facile a memoria elabunt. qnimo aliq3 dis-
 cordia in talib3 facit testimoniū credibilis. ut Aristot. dicit. super
 Math. qd si ita in oib3 concordaret etiā in minimis videretur ex cō-
 dicto eūdē smonē. pferre. qd tñ prudētie iudicis relinquit' discere
 nēdū. Ad tertiū. f. vtrū aliq3 sine culpa a testimonio repellatur.
 Dicēdū qd testimoniū sicut dicitū ē. nō h3 infallibilē certitudinē sed
 pbabilē. Et iō qd qd ē qd pbabilitatē auferat in contrariū reddit tes-
 timoniū efficac. Reddit aut pbabile qd aliq3 in veritate testificā-
 da nō sit firmus quādoq quidē propter culpā. sicut infideles infā-
 mes. Itē illi qui publico crimine rei sunt qui nec accusare possunt.
 quādoq autē absq culpa. et hoc vel ex defectu ratiōis sicut pater
 de pueris. amētib3 et mulieribus. vel qnq3 ex affectu. sicut patet de
 inimicis et de psonis coniunctis et domesticis. vel etiā exteriori cō-
 ditione sicut sunt pauperes serui. et illi quibus imperari potest. de
 quib3 pbabile est qd facile possunt iudici ad testimoniū ferēdū cō-
 tra veritatē. et sic patet qd testimoniū alicuius repellit et ppter cul-
 pam. et absq culpa. Ad quartū. f. vtrū falsum testimoniū semp
 sit peccatū mortale. Dicendū qd falsum testimoniū habet tripli-
 cem deformitatē. Uno mō ex pūrio. qd testes non admittunt nisi
 iurati. et ex hoc est peccatū mortale. Alio modo ex violatione iusti-
 cie. et hoc est peccatū mortale in suo genere. sicut et quilibet iniu-
 sticia. Et ideo in precepto decalogi sub hac forma interdicitur fal-
 sum testimoniū. cum dicitur Exo. xx. *Non loquaris contra prox-*
imum tuum falsū testimoniū. Non enim contra aliquē facit qui

etiam ab iniuria facienda impedit. sed solū qui ei suam iniusticiam
 tollit. Tercio mō ex ipsa falsitate scdm qd de mēdaciū est peccatū.
 et ex hoc non h3 falsum testimoniū qd semper sit peccatū mortale.

De iniusticia aduocatozū. DIS. LVIII.

Dicēdū est de iniusticia que fit in iu-
 dicio ex pte aduocatoz. Et circa hoc cō-
 sideranda sunt quattuor. Primo vtrū aduocatus teneat
 tur prestare patrocinij causę pauperū. Secdo vtrū aliq3
 debeat arceri ab officio aduocati. Tercio vtrū aduocatus peccet in
 iustam cām defendendo. Quarto vtrū peccet accipiēdo pecuniam
 pro suo patrocinio. Ad primū. f. vtrū aduocatus teneat patro-
 cinium prestare causę pauperū. Dicendū qd cū prestare patrocinij
 causę pauperū ad opus misericordie pteat. idē est hic dicendū
 qd supra dictū est de alijs misericordie opib3. Nullus. n. sufficit
 oibus indigentibus misericordie opus impendere. Et ideo sicut Au-
 dicit in primo de doctrina christiana. cum oibus prodesse nō pos-
 sis. his potissime consulendū est qui pro locoz et tēpozū vel qua-
 rilibet rerū opportunitatibus cōstricti. tibi quasi quadā forte iun-
 guntur. Dicit pro locozū opportunitatib3. quia nō tenet hō per
 mundū querere indigentes quib3 subueniat. sed sufficit si eis qui
 sibi occurrūt misericordie opus impendat. unde dicitur Exo. xxij.
 Si occurreris bovi inimici tui aut asino erranti reduc ad eū. Ad-
 dit etiam et tempozū. qd homo non tenet future necessitati alie-
 rius subuenire. sed sufficit si pnti necessitati succurrat. Unde dicit. i.
 Job. iij. Qui viderit frē suū necessitatē patēdē. et clauferit v3era
 sua ab eo. et. subdit aut. vl' qnlibet rex qd hō sibi diuinit' qdāq3 ne-
 cessitudine marie o3 curā ipedire. scdm illō pma ad thm. v. Si q3
 suoz et marie domesticoz curā nō h3 fidē negauit. Quibus tñ cō-
 currentib3 cōsiderādū restat. vtrū aliq3 tantā necessitatē patiat' qd
 nō in pemptu appareat quō ei possit aliter subueniri. et in tali casu
 tenet ei opus mie impendere. Si aut in pemptu appareat quō ei alie-
 ter subuenire possit vel p seipsum. vel per aliā psonā magis diuinit'
 aut maiore facultatē habētē nō tenet ex necessitate indigenti sub-
 uenire. ita qd nō faciendū peccet. qnū si subueniret absq tali neces-
 sitate laudabiliter faciat. Unde aduocatus nō tenet semp causę pau-
 perū patrocinij prestare sed solū cōcurrentibus cōditōib3 pdict'
 aliq3m oportet ei oia alia negocia pmittere. et sol' causis pau-
 perū iudicis intēdere. Et idē dicendū est de medico qnū ad cura-
 tionē pauperū. Ad scdm. f. vtrū aliq3 arceri debeat ab officio
 aduocati. Dicēdū qd aliquis ipedit ab aliquo actu duplici ratiōe.
 Uno mō. ppter impotentiā. Alio mō. ppter indecentiā. Si impotē-
 tiā simplr excludit aliq3 ab actu. Indecētia aut nō excludit oīno. qd
 necessitas indecentiā tollere pōt. Sic igit' ab officio aduocatozū p-
 hibent' qdam. ppter impotentiā eo qd deficiunt sensu vel interiori si-
 cut furiosi et ipubes. vel exteriori sicut furdi et muti. Est. n. necessa-
 ria aduocato et interior peritia quia possit veniēter iusticiā assum-
 pte causę cōsidere. et exterior loquela cū auditu ut possit pnuicare
 et audire qd ei dicit'. Unde qui in his defectū patium' oīno phibē-
 tur ne sint aduocati nec p se nec p alijs. Decētia aut huius officij
 excedēdi tollit dupliciter. Uno mō ex hoc qd aliquis est rebus ma-
 ioribus obligat'. Unde monachos et p3byteros nō decet in qua
 cūq3 cā aduocatos esse. neq3 clericos in iudicio seculari. qd hmoi p-
 sone sunt rebus diuinis astricti. Alio mō. ppter defectum persone
 vel corporale. ut p3 de cecis qui veniēter iudici astare nō possunt.
 Vel spirituale. nō enī decet ut alterius iusticie patron' existat qd
 in seipso iusticiā contēpsit. Et ideo infames infideles et dānati de
 grauib3 criminibus nō decenter sunt aduocati. cū hmoi indecenti-
 tie necessitatis pfertur. Et ppter hoc hmoi psonę possunt pro seip-
 sis vel pro personis sibi cōiunctis vti officio aduocati. Unde et cle-
 rici pro ecclesijs suis possunt esse aduocati. et monachi pro cā mo-
 nasterij sui si abbas preceperit. Ad tertiū. f. vtrū aduocatus pec-
 cet iniustā cām defendēdo. dicēdū qd illicitū est alicui cooperari
 ad malū faciendū siue cōsulendo. siue adiudando. siue qualitercūq3
 cōsentiedo. qd cōsilians et cōadiuuans quodāmodo est faciēs. Et
 apłus dicit. Ro. i. Digni sunt morte nō solū qui faciunt peccatū
 sed etiā qui cōsentiunt facientibus. Unde etiā supra dictū est. qd oēs
 tales ad restitutionē tenent'. Manifestū est aut qd aduocat' et au-
 xiliū et cōsiliū prestat ei cuius causę patrocinat'. Unde si sciēter in-
 iustā cām defendat. absq3 dubio grauius peccat. et ad restitutionē
 tenet' hui' dāni quod cōtra iusticiā per eius auxiliū altera pars in-
 currit. Si aut ignorat' iniustā cām defendit putans esse iustā
 excusaf fm modū quo ignorantia excusaf pōt. Ad quartū. f.
 vtrū aduocatus peccet p suo patrocinio pecuniā accipiēdo. Dicēdū
 qd nō. Sicut expresse dicit. Aug. ad macedoniū aduocatus inqns

licite vedit iustū patrociniū. et iurispitū vey dñliū. Et ratio hui⁹ ē. qz illa q quis nō tenet exhibere iuste pōt. p eoz exhibitiōe recōpē sationē accipe. Manifestū ē aut q aduocatus nō semp tenet patrociniū pñare aut dñliū dare causis alioz. Et ideo si vedit suū patrociniū siue suū dñliū nō agit oīa iusticiā. Et eadē rō ē de medi co opem ferente ad sanādū. Et de oīb⁹ alijs huiusmodi psonis. oīz tñ moderate accipiāt dñderatā dñtitiōe psonaz et negociōz et laboris et consuetudine patrie. Si aut p iprobitatē aliqd imoderate extor queāt peccant oīa iusticiā. Unde Aug. dicit ad macedoniū. q ab his extorta p imoderatā iprobitatē repeti solēt data p tolerabilem consuetudinē nō solēt. Quāvis aut sciētia iuris sit quoddā spiritus le. tñ vīus eius sit ope corporali. et ideo p eius recōpēnsatiōe h pecu niā accipe. alioqñ nulli artificii liceret de arte sua lucrari. Nota tñ q nec iudex nec testis possunt accipere. Sicut dicit Aug. ad mace doniū. Nō ēz inquit iudex vēdere iustū iudiciū. nec testis verū tes timoniū. Cuius cā ē q iudex et testis sunt psonē cōe vtriqz pti. qz iudex tenet iustā sūmā dare et testis vey testimoniū dicere. Iusticia aut et veritas nō declinat in vnā partē magis qz in aliā. Et iō iudicibus de publico sūt stipēdia laborū statuta. et testes accipiūt. nō qñ ptiū testimoniū. s; quasi stipēdiū laboris expēs. vel ab vtraz parte. vel ab ea qua inducunt. qz nemo militat stipēdijs suis vnqz vt dicit. i. ad corin. i. r. Sed aduocatus alteraz partē tñ defendit. et ideo licite potest precium accipere a parte quam adiuvat.

Deinde dñderādū est de iniurijs verborū q inferunt extra iudiciū. Primo de contumelia. Scōdo de detractiōe. Ter tio de fūluratiōe. Quarto de derisione. Quinto de male dictione. Sed de his omnibus. Require infra libro tertio.

Deinde dñderādū ē de peccatis q sūt circa voluntarias com mutatiōes. Et primo de fraudulētia q fit in emptionibus et vēditionib⁹. Scōdo de viura q fit in mutuis. Circa alias cōmutatiōes voluntarias nō iuenit aliq spēs peccati q distinguat a rapina et furto. De fraudulētia et viura. Redde infra libro tertio.

De iusticie partibus.

D. S. LIX.

Deinde dñderādū ē de partibus integralib⁹ ius sticie q sūt facere bonū et declinare a ma lo. et de vicijs oppositis. Circa q dñderādā sunt qñtuor. Primo vtrū duo pēdicta sint ptes iusticie. Scōdo vtrum trāsgressio fit speciale peccatū. Tercio vtrū omīssio sit spāle pecca tū. Quarto de cōpātiōe omīssiois ad trāsgressiōē. Ad primū. f. vtrū facere bonū et declinare a malo sunt partes iusticie. dicendū qz et si loquamur de bono et malo in cōi. facere bonū et vitare malū p tiner ad oēm virtutē. Et scōm hoc nō possunt poni partes iusticie nisi forte iusticia accipiat. put est omnis virtus. Quāvis etiā ius sticia hoc nō accepta respiciat qñdā rationē boni speciale. vt. f. est debitiū in ordine ad legem diuinā vel humanā. Sed iusticia scōm q est specialis virtus respicit bonū sub ratioe debiti ad proximum. Et scōm hoc ad speciale iusticiā pertinet facere bonū sub ratione debiti in comparatione ad proximū. et vitare malū oppositiū secun dū q est nociuum proximo. Ad iusticiā vero generalem pñet facere bonū debitiū in ordine ad cōmunitatem vel ad oē. et vitare malum oppositiū. Dicunt autē hec duo partes iusticie. generalis et specialis quasi integrales. quia vtrūqz eoz requiritur ad perfectū actum iusticie. Ad iusticiam enim pertinet equalitatem constituere in his que sunt ad alterū. vt ex supradictis patet. eiusdem autē est aliquid constituere et constitutum conservare. Constituit autē aliquis equalitatem iusticie faciendo bonū. i. reddendo alteri qd ei debetur. Conservat autem equalitatem iusticie iam constituite declinādo a malo. i. nullum nocuētū proximo inferendo. Bo num ergo et malū hic accipiunt sub speciali ratione per quā appo priantur iusticie. Ideo tamen hec duo ponunt partes iusticie fm aliqz pōpziā rationē boni et mali. nō autē alterius alicuius virtutis. quia virtutes morales alie constituuntur circa passiones. in quibus facere bonū est venire ad mediū quod est. declinare ab extremis quasi a malis. et sic in idem redit quātū ad alias virtutes facere bonum et declinare a malo. Sed iusticia consistit circa ope ratiōes et res exteriores in quibus aliud est facere equalitatem. et ali ud est factā nō corrūpere. Itē declinare a malo non importat nega tiōē puraz que est nō facere malū. Hoc enim non meretur palmā sed solum vitā penam. Importat autē motū volūtatis repudiari tis malū vt ipsum nomen declinationis ostendit. et hoc est merito rium. pñcipue quando aliquis impugnat vt malū faciat. et resis tit. Ad scōm. f. vtrū trāsgressio fit speciale peccatū. dicendū qz nomē trāsgressiōis a corporalibus motibus ad morales actus derivatū est. Dicitur autem aliquis fm corporealem motum trans

gredi ex eo qz trāsgredis terminū sibi pñfixū. Termin⁹ aut pñfigit homini vt vltra nō trāseat in moralibus p pceptū negatiū. Et iō trāsgressio pñprie dicitur ex eo q aliquis agit aliqd q pceptū nega tiū. Qd quidē māliter pōt esse cōe oībus speciebus peccatoz. qz p quālibet specie peccati mortalis hō trāsgredis aliqd quod pceptum diuinū. s; si accipiat formaliter. f. fm hāc speciale rōne qd est fa cere q pceptū negatiū. sic est speciale peccatū dupliciter. Uno q de modo scōm q opponit ad genera ptoz opposita alijs vtrūb⁹. Sicut. n. ad pñpziā rōne iusticie legalis pertinet attendere debitiū pcepti. ita ad pñpziā trāsgressiōis rōez pñet attendere pceptū p cepti. Alio mō scōm q distinguit ab omīssione q dñat pcepto af firmatiū. Et nota qz sicut iusticia legalis est oīs vīus subiectiue et qñ māliter. ita etiā iusticia legalis est māliter omne pceptū. Et h mō peccatū diffiniuit ambro. f. fm rōne iusticie legalis. dicens. Pceptū ē trāsgressio legis diuine et celestii inobediētia pcepto. Ad ter tiū. f. vtrū omīssio sit speciale peccatū. Dicendū qz omīssio iporat p terminatiōē boni. nō aut cuiuscūqz sed bōi debiti. bonū aut sub rō ne boni debiti pñet. pñprie ad iusticiā. Ad legalē quidē si debitiū accipiat in ordine ad legē diuinā vel humanā. Ad speciale aut ius ticiā scōz q debitiū dñderat in ordine ad pñmū. Un eo mō quo iusticia est specialis vīus vt supra habitiū est. et omīssio est speciale peccatū distinctū a ptiis que opponunt alijs vtrūbus. Et eo mō quo facere bonū cui opponit omīssio est qdāz specialis ps iusticie dō istincta a declinatiōe mali cui opponit trāsgressio. etiā omīssio a trāsgressiōe distinguit. Omīssio igit opponit speciali virtuti. f. iusticie. vt dictū est. Non. n. est omīssio boni alicuius virtutis nisi sub ratione debiti qd pertinet ad iusticiam. Plus aut requirit ad actū virtutis meritorū qz ad demeritum culpe. qz bonū est ex inte gra causa. malū aut ex singularibus defectibus. Et ideo ad iusticie meritū requiritur actus. nō aut ad omīssionē. Dicitur aut omīssio peccatū actuale. nō qz habeat aliqd actum sibi essentialē. sed scōz q negatio actus reducitur ad genus actus. et scōm hoc non agere ac cipitur vt agere quoddā. vt supra dictū est. Item nota qz sicut pec catū trāsgressiōis opponitur pceptis negatiuis que pñtinet ad declinandū a malo. ita peccatum omīssionis opponitur pce ptis affirmatiuis que pñtinet ad faciendū bonū. Peccata aut af firmatiua non obligat ad semp sed ad tempus determinatum. Et p illo tempore peccatū omīssionis incipit esse. Potest tñ contingere q aliquis tunc sit impotens ad faciendū quod debet. Qd quidē si fit ppter eius culpā non omittit vt dictū est. Si vero sit ppter culpam eius precedentem. puta cum aliquis de fero se inebriauit et non potest surgere ad matutinas vt debet. tunc dicit quidam qz tunc incipit peccatū omīssionis quando aliqz applicat se ad actū illicitū. non compossibile; cū illo actu ad quē tenet. Sed hoc non videtur verū. quia dato qz excitaretur per violentiā. sed tñ ppter cau sam precedentē ex qua omīssio sequens reddit voluntaria. Ad quartū. f. vtrū peccatū trāsgressiōis sit grauius qz peccatū omī sionis. dicendū qz peccatū intantū est grauius. inquantū a virtute distat. Cōtrarietas aut est maxima distātia. vt dicitur in. x. metha. Unde contrariū magis distat a suo contrario. qz simplex eius ne gatio. sicut nigrū plus distat ab albo qz simpliciter non albū. Om ne enī nigrū est non albū. sed non conuertitur. Manifestū est autē qz trāsgressio cōtrariatur actui virtutis. omīssio aut importat ne gationē ipsius. puta peccatū omīssionis est siquis parentibus de bitā reuerentiā non exhibeat. Peccatū aut trāsgressiōis a cōu meliam vel quācūqz iniuriā eis inferat. Unde manifestū est qz sim pliciter et absolute loquēdo trāsgressio est graui⁹ peccatū qz omī sio. Licet aliqua omīssio possit grauior esse aliqua trāsgressione.

De iusticie annexis virtutibus.

D. S. LX.

Deinde dñderādū est de virtutib⁹ annexis iusti cie. Et circa hoc considerādā sunt duo. Primo que virtutes iusticie annexatū. Scōdo de sin gulis earum in speciali. Ad primū. f. qualiter affi gnet virtutes annexae iusticie. Et videt qz incōueniēter assignent. Tullius enim enumerat sex. f. religionē. pietatē. gratiā. vindictio nē. obseruantia. veritatē. Vindicatio aut videt esse species cōmū tatiue iusticie fm quā illatis iniurijs vindicta repēdit. vt ex supra dictis pñ. non qz dñ poni inter vītes iusticie annexas. Preterea ma crobius sup somniū scipionis ponit septē. f. inocētiā. amicitiaz. cō cordiā. pietatē. religionē. affectionē. humanitatē. quarz plures a tullio pñtermittunt. qz videtur insufficienter enumeratas. esse vir

tutes iusticie adiunctas. **P**reterea a quibusdam aliis ponuntur quatuor partes iusticie. scilicet obedientia respectu inferiorum. equitas respectu equalium. fides respectu omnium. de qua a tullio non ponitur nisi veritas ergo videtur insufficiens enumerasse virtutes iusticie annexas. **P**reterea andronicus peripateticus ponit novem partes iusticie annexas. scilicet liberalitatem benignitatem. vindictam. eugnomosiam. eusebiam. eusebiam. sanctitatem. bonam commutationem. legis positivam. **E**t quod etiam tullius manifeste non ponit nisi vindictam. ergo videtur insufficiens enumerasse. **P**reterea aristoteles in vi. eth. ponit epycheyas iusticie adiunctas. de qua in nulla premissa assignatione videtur mentio esse facta ergo insufficiens sunt enumerare virtutes iusticie annexas. **R**esponso. dicendum quod in virtutibus quod adiunguntur alicui principali virtuti duo sunt consideranda. primo quod virtutes ille in aliquo cum principali virtute conveniunt. secundo quod in aliquo deficiat a perfecta ratione ipsi. quod vero iusticia ad alterum est ut ex supradictis patet. omnes virtutes quod ad alterum sunt possunt ratione conveniunt iusticie annexi. Ratio vero iusticie consistit in hoc quod alteri reddat quod ei debet secundum equalitatem ut ex supradictis patet. dupliciter autem aliqua virtus ad alterum existens a ratione iusticie deficit. Uno quod modo in quantum deficit a ratione equalis. Alio modo in quantum deficit a ratione debiti. Sunt enim quatuor virtutes que debentur quod alteri reddunt. scilicet non possunt reddere equale. Et primo quod de quocumque ab homine deo reddunt debentur. non tamen potest esse equale ut scilicet tantum homo ei reddat quantum deus secundum illud. psalmus. Quid retribuam domino pro omnibus que retribuit mihi. Et secundo hoc adiungitur iusticie religio. quod ut tullius dicit est superioris cuiusdam nature quam divinitatem vocat. vel ceremoniam quod cultum affert. Secundo parentibus non potest secundum equalitatem recompensari quod eis debet. ut patet per philosophum in vii. eth. Et sic adiungitur iusticie pietas per quam ut tullius dicit. sanguine iuvenis patricque benivolis officium et diligens tribuit cultus. Tercio non potest equale premissum recompensari ab homine virtuti. ut patet per philosophum in iii. eth. Et sic adiungitur iusticie obsequium per quam ut tullius dicit. homines aliquid dignitate attendentes quodam cultu et honore dignantur. A ratione vero debiti iusticie defectus potest attendi secundum quod est duplex debitus. scilicet morale et legale. Unde et philosophus in viii. eth. finem hoc duplex iustum assignat. Debitum quod legale est ad quod reddendum aliquis lege astringitur et tale debitus proprie attendit iusticia que est principalis virtus. Debitum autem morale est quod aliquis debet ex honestate virtutis. Et quod debitus necessitate imporat. ideo tale debitus habet duplicem gradum. Quoddam enim est sic necessarium ut sine eo honestas morum conservari non possit. Et hoc habet plus de ratione debiti. Et potest hoc debitus attendi ex parte ipsius debitoris. et sic ad hoc debitus pertinet quod homo talis se exhibeat alteri verbis et factis qualis est. Et ita adiungitur iusticie veritas per quam ut tullius dicit immutata ea que sunt fuerunt aut futura sunt dicuntur. Potest etiam attendi ex parte eius cui debetur. prout. scilicet aliquis recompensat alicui finem ea que fecit. quandoque quidem in bonis. et sic adiungitur iusticie gratia in qua ut tullius dicit amicitia et officiorum alterius memoria remunerandi voluntas continetur alteri. Quandoque vero in malis. et sic adiungitur iusticie vindicta per quam ut tullius dicit. vis aut iniuria et omnia quod obfuturum est defendendo aut vltiscedo. populatur. Aliud vero debitus est necessarius. sicut offerens ad maiorem honestatem sine quo non honestas conservari potest. Quod debitus attendit liberalitas. affabilitas. siue amicitia. et alia huiusmodi quod tullius permittit in predicta enumeratione. quod patet habere de ratione debiti. Ad primum ergo dicendum quod vindicta quod fit auctoritate publice potestatem finem iusticie adiuncta. Ad secundum dicendum quod macrobius videtur attendisse se ad duas partes integrales iusticie. scilicet declinare a malo ad quod pertinet innocentia. et facere bonum ad quod pertinent sex alia: quorum duo videtur pertinere ad equales. scilicet amicitia in exteriori coniunctu. et concordia interius. Duo vero pertinent ad superiores. pietas ad parentes. et religio ad deum. Duo vero ad inferiores. scilicet affectus in quantum placet bona communis. et humanitas per quam subvenitur eorum defectibus. Dicit enim ysaia in libro ethice. quod humanitas dicitur aliquis quod habeat circa hominem amorem et miserationis affectum. Unde humanitas dicta est quia nos invicem tenemur. et secundum hoc amicitia sumitur prout ordinatur exteriori coniunctu. sicut de ea philosophus tractat in iii. eth. Potest etiam amicitia sumi secundum quod proprie respicit affectum prout determinatur a philosopho in viii. et in ix. eth. Et sic ad amicitiam pertinent tria. scilicet benivolentia que hic dicitur affectus. et concordia. et beneficiencia que hic vocatur humanitas. Preterea autem tullius pretermissum sit. quia parum habent de ratione debiti ut dictum est. Ad tertium dicendum quod obedientia includitur in observantia quam tullius ponit. Nam precellentibus personis debentur et reverentia honoris. et

obedientia. Fides autem per quam sunt dicta includitur in veritate quantum ad observantiam premissam. Veritas autem in plus se habet ut infra patebit. Disciplina autem non debet ex debito necessitatis quod inferiori non est alii quis obligatus in quantum est inferior. non potest aliquid superior obligari ut inferioribus. pvideat secundum illud Math. xxii. Fideles servus et pater deus quem constituit dominus supra familiam suam. Et ideo a tullio permittitur. Potest autem trineri sub humanitate quam macrobius ponit. Equitas vero sub epycheyra vel amicitia. Ad quartum dicendum quod in illa enumeratione ponuntur quatuor pertinentia ad vera iusticia. ad particulari quidem bona commutatio. De qua dicitur quod est habitus in commutationibus equitatem custodiens. Ad legale autem iusticia quantum ad ea que communiter sunt observanda ponit legis positivam. Que ut ipse dicit. est scia commutationum politicarum ad commutationem relativam. Quod vero ad ea que quantum particulariter agenda occurrunt preter ceteras leges ponit eugnomosiam. quasi bona gnomyon. que est in talibus directiva ut supra habitus est in tractatu de prudentia. Et ideo dicit de ea quod est voluntaria iustificatio. quod scilicet ex proprio arbitrio id quod iustum est homo secundum se servat. non secundum legem scriptam. Attribuitur autem hec bene prudentia secundum directionem iusticie non secundum executionem. Eusebia vero dicitur quasi bonus cultus. Unde est idem quod religio. Idem de ea dicitur quod est scientia dei famulatus. et loquitur secundum modum quo socrates dicebat omnes virtutes esse scientias. Et ad idem reduci sanctitas. ut postea dicit. Eusebia autem idem est quod bona gratia quam tullius ponit sicut et vindictam. Benignitas autem videtur esse idem cum affectu quem ponit macrobius. Unde et ysaia dicit in libro ethice. quod benignus est vir sponte ad benefaciendum paratus. et dulcis ad eloquium. Et ipse Andronicus dicit quod benignitas est habitus voluntarie benefaciendi. liberalitas autem videtur ad humanitatem pertinere. Ad quintum dicendum quod epycheyra non adiungitur iusticie particulari sed legali et videtur esse idem cum ea que dicta est eugnomosia.

De religione.

DIS. LXI.

Deinde considerandum est de singulis predicamentis virtutum quantum ad presentem intentionem preter. Et primo considerandum est de religione. Secundo de pietate. Tercio de observantia. Quarto de gratia. Quinto de vindicta. Sexto de veritate. Septimo de amicitia. Octavo de liberalitate. Nonno de epycheyra. De aliis autem hic enumeratis supra dictum est. partim in tractatu de charitate scilicet de concordia et aliis huiusmodi. partim in hoc tractatu de iusticia. sicut de bona commutatione et innocentia. de legis positiva autem in tractatu de prudentia. Circa religionem autem tria consideranda occurrunt. Primum quid est de religione secundum se. Secundo de actibus eius. Tercio de vitiis oppositis. Circa primum quatuor octo. Primum virtus religio consistit tamen in ordine ad deum. Secundo virtus religio fit virtus. Tercio virtus religio fit virtus. Quarto virtus religio fit virtus. Quinto virtus religio fit virtus. Sexto virtus religio fit virtus. Septimo virtus religio fit virtus. Octavo virtus religio fit virtus. Nonno virtus religio fit virtus. Circa primum. Virtus religio consistit tamen in ordine ad deum. Dicendum quod sic fit. dicitur in li. ethice. Religiosus ut ait Cicero est a religio appellatus. quod retrahat et tamen religit ea quod ad cultum divinum pertinet. Et sic religio videtur dicta a religendo ea quod sunt divini cultus. quod huiusmodi cultus sit frequenter in corde revolvenda. scilicet illud. prout. iii. In omnibus tuis cogita illa. Quis etiam possit intelligi quod religio ex hoc dicta est quod deum reeligere debemus? quem amiseramus? negligentes. Sicut Augustinus dicit. x. de civi. dei. Vel potest intelligi religio a religando dicta. Unde Augustinus dicit in lib. de vera religione. Religit vos religio vni oisopetenti deo. Sine autem religio dicatur a frequenter reelectio siue ex iterata electione eius quod negligenter amissum est. siue a religio. Religio. n. proprie importat ordinem ad deum. ipse. n. est cui principi alligari debemus tamen in deficienti principio. ad quem etiam nostra electio assidue dirigi debet sicut in ultimo fine. quem etiam negligenter peccando amittimus? et credendo et fide prestando recuperare debemus. Sciendum autem quod religio duplices actus habet. quosdam quod improprios et immedios quos elicit. per quos homo ordinatur ad solum deum. sicut sacrificare. adorare. et alia huiusmodi facere. Alios autem actus habet quos proprie mediatis et virtutibus quod proprie ordinat eos in divinam reverentiam. quod scilicet. ut ad quam pertinet finis ipse virtutibus ad quod pertinet ea quod sunt ad finem. Et secundo habet actus religionis per modum ipsius potest esse visitare populum et viduas et tribulatos eorum quod est actus elicitus a misericordia. Immaculata autem custodire se ab hoc seculo imperat quod est religio. electio autem tunc autem vel alicuius huiusmodi virtutis. Item nota quod cum servus dicitur ad dominum necesse est quod ubi est propria et specialis ratio dominii. ubi sit specialis ratio servitutis. Manifestum est autem quod dominus educit deos secundum propriam et singularem quandam rationem. quod scilicet ipse oia fecit. et quod summum in omnibus rebus obtinet principatum. Idem specialis ratio servitutis ei de

hes. et talis seruitus note larrie designatur apud grecos. Et ideo ad religionē ppter ppter. Itē nota qd religioſi oia pnt cōiter oēs q deū colūt. ſpecialiter tñ religioſi dicunt q totā vitā ſuā diuino cul tui dedicāt a mūdānis negocijs ſe abſtrahētes. Sicut ē cōtemplati ui dicunt nō q cōtemplant ſz q cōtemplationi totā vitā ſuā deputāt. Quiaſmōi aut nō ſe ſubijciūt homini. ppter boies ſz ppter deū. ſz illud apoſtoli Gal. iiii. dicat. Sicut angeli excepſiſtis me. ſicut iher ſum chriſm. Ad ſz. ſ. vtrū religio ſit virtus. Dicēdū q virtū ē bo nū facit habentē. et opo ei bonū reddit. Et neceſſe ē dicere oēs actū bonū ad virtutē pnerere. Manifeſtū ē aut q reddere debitu alicui bz rōez boni. Per hz q aliqz aliqz alteri debitu reddit et cōſtituit in ppoſitiōe ſuenerenti reſpectu ipſius. qñ ſuenerenti ordinat ad ipm. Qdo aut ad rōez boni pneret ſicut et modus et ſpēs. vt pz p Aug. in libro de nā boni. Cū igit ad religionē pnerat reddere honozes de bitū alicui. ſ. deo. manifeſtū ē q religio virtus ē. Ad tertiu. ſ. vtz religio ſit vna virtū. Dicēdū q ſicut ſupra dictū ē. habitū diſtinguū tur ſm diuerſas rōnes obiecti. Ad religionē aut pneret exhibere reue rentiā vni deo ſm vna rationē inquantū. ſ. ē pñū pñcipiū creatiōis et gubernationis rez. Unde ipſe dicit mal. i. Si ego pater vbi honoz me. pñs. n. ē. pducē et gubernat. Et iō manifeſtū ē q religio ē vna virtū. Unde qz tres diuine pñone ſūt vñū pñcipiū creatiōis et guber nationis rez. et iō eis vna religio ſeruit. Diuerſe aut rōnes attribū toz occurrūt ad rōnez pñm pñcipiū. qz de. pducit oia et gubernat ſapia. volūtate et potētia bonitatis ſue. et iō religio ē vna virtū. Li cet aut religio multos actū videat habere. ſ. adorare. colere. ſeruire. vouere. ſacrificare et hmoi. Iſti tñ actū nō diuerſificāt habitū religi onis. qz eodē actu hō ſeruit deo et colit ipm. Nā cultus reſpicit dei excellētiā cui reuerentiā debet. ſeruit aut reſpicit ſubiectionē hois q ex ſua oīditiōe obligat ad exhibēdū reuerentiā deo. Et ad hoc duo pñtēt oēs actū q religioi attribunt. qz p oēs hō pñtēt diuinas excellētiā et ſubiectionē ſui ad deū vel exhibēdū aliqd ei. v. l. itez affumēdo aliqd diuinū. Itē nota q imaginibz nō exhibet adora tio vel religioſis cultus. ſm q in ſeipſis cōſiderant qñ res qdā. ſz ſz q ſe imagines ducēt in deū incarnatū. Mōtus aut q ē in imagi nē. put ē imago nō ſiſtit in ipſa. ſz tēdit in id cui ē imago. Et iō ex hoc q imaginibz cōſiſti exhibet religioſis cultū nō diuerſificat ra tio latrie nec virtus religioſis. Ad qñū. ſ. vtrū religioſis ſpecialis virtus. Dicēdū q cui virtū ordinat ad bonū. vbi ē ſpālis ratio. boni. oportet ibi eſſe ſpecialē virtutē. Bonū aut ad qd ordinat religio ē exhibere deo debitu honozē. Honor aut debet alicui rationē excellē tie. Deo aut cōpetit ſingularis excellētia. inquantū oia in iſinitū trāſ cēdit ſm oīmodū exceſſus. vnde ei debet ſpecialis honoz ſicut i re b hūanis videm q diuerſis excellētijs pñonaz diuerſus honoz debet. Alius aut patri. aliū aut regi et ſic de alijs. Un manifeſtū eſt q religio ē ſpālis virtū. Ad qñū. ſ. vtrū religio ſit virtū theologica. Dicēdū q ſicut dictū ē. religio eſt q deo debitu cultū affert. Duo igit in religioſe cōſiderant. Unū qdē qd religio deo affert ē cultū. et h ſe bz p modū materie et obiecti ad religionē. Aliud aut ē id cui af fert. ſ. deo cui cultū exhibet. nō qñ actū qd deo colit ipſum deū at tingit. ſicut cū credim deo. credēdo deo deū attingim. ppter qd ſupra dictum eſt q deus eſt fidei obiectū nō ſolū inquantū credi mus deū ſz inquantū credimus deo. Affert aut deo debitu cultū in quantū actū qdā qd deo colit in dei reuerentiā ſiūt. puta ſacrificioz oblatiōes. et alia huiusmōi. Unde manifeſtū ē q deo nō cōpat ad virtutē religioſis ſicut materia v. l. obiectū ſz ſicut finis. Et iō religio nō ē virtū theologica. cuius obiectū ē vltimus finis. ſz ē virtū mora lis cuius obiectū ē eſſe circa ea q ſūt ad finē. Ad ſextum. ſ. vtrū religio ſit oibz alijs virtutibz pferēda. Dicēdū q ea q ſūt ad finem fortitūnt bonitatē ex ordine in finē. Et iō qñto ſūt fini. ppinqora tā to ſiūt meliora. Virtutes aut morales. vt ſupra dictū ē ſiūt circa ea q ordinant in deū ſicut in finē. Religio aut magis de ppinquo ac cedit ad deum qñ alie virtutes morales inquantū operatur ea que directe et immediate ordinantur in timorem diuinum. Et ideo reli gio pæminet inter alias virtutes morales. Ad ſeptimum ſcilicet vtrum religio habeat aliquos exteriores actus. dicēdū q deo reuerentiā et honorem exhibemus non propter ipſus qui in ſeip ſo eſt plenus gloria cui nihil a creatura adijci poteſt ſed ppter nos. quia videlicet per hoc q deum reueremur et honozamus. mens no ſtra ei ſubijciatur. et in hoc eius perfectio conſiſtit. Quilibet enī res perſicitur propter hoc q ſubdiſ ſuo ſuperiori. ſicut corpus per hoc q viuificatur ab anima. et aer. per hoc q illuminatur a ſole. mens autem humana indiget ad hoc q coniungatur deo ſenſibilibz manuſductione. quia inuiſibilia per ea que facta ſiūt intellecta con ſpiciuntur. vt apoſtoli dicit Ro. j. Et ideo in diuino cultu neceſſe

eſt. aliquibus corporalibus vti. vt eis quaſi ſignis quibuſdā mens hominis exciteſ ad ſpūales actus quibus deo coniungit. Et ideo re ligio hz quidē interiores actū qñ ſpūales et p ſe ad religionē pner tētes. Exteriores vō actus qñ ſecundarios et ad interiores actū cō dinatoſ. Ad octauū. ſ. vtz religio ſit idē ſanctitati. dicēdū q no men ſanctitatis duo videt iportare. Unū qdē mō mūdiciā et huius ſignificatiōi cōpetit nomē grecū. Dicat. n. agios qñ ſine terra. Alio mō iportat firmitatē. Un apud antiquos ſcā dicebant q legibus erat munita vt violari nō deberet. vñ et dicit eſſe aliqd ſanctū qz eſt lege firmatū. Pōt etiā ſm latinos hoc nomē ſanctū ad mūdiciā pnerere vt intelligat ſanctū qñ ſanguine tinctus eo q antiquus illi q purificari volebat. ſanguie hoſtie tingeant. vt pñd. dicit in lib. et bñi. Et vtracqz ſignificatiō cōpetit vt ſanctitas attribuat bis q di uino cultui applicant. ita q nō ſolū boies ſed etiā tēplū et vaſa et alia hmoi ſanctificari dicant. ex hz q cultui diuino applicat. Mū dicit. n. neceſſaria ē ad hoc q mēs deo applicet. qz mēs būana inu quinaſ ex hoc q inferioribz rebz iūgit. ſicut qñbet res ex imixtiōe peioris ſordet ſcā vt argentū ex imixtiōe plūbi. Oportet aut q mēs ab inferioribz rebz abſtrahat ad hoc q ſupreme rei poſit iūgi. et ideo mens ſine mūdiciā deo applicari nō pōt. Un ad heb. vñ. oi cif. Pacē ſeqmini cū oibz et ſanctimoniā ſine qua nemo videbit deū. Firmitas etiā exigit ad hoc q mens deo applicet. applicatur enī ei ſic vltimo fini et pmo pñcipio. Hmoi aut oz maxie imobilia eē. Un dicebat aplūs ad Ro. viij. Certū ſuz q neqz mors neqz vita ſepabit me a charitate dei. Sic igit ſcītās oī p quā bois mens ſe ipſus et ſuos actū applicat deo. vñ nō diſſert a religioſe ſm eēntiā ſz ſolū rōne. Nā religio oī ſcōz q exhibz deo debitu famulatur i bis q pñtēt ſpāliſ ad cultū diuinū. ſic i ſacrificijs. in oblatiōibz et alijs hmoi ſcītās at oī ſz q hō nō ſolū ſed aliaz vñtū opera referri deū. ſed ſcōm q hō ſe diſponit per bona opera ad cultū diuinū.

De deuotione et contemplatione.

Deinde cōſiderandū eſt de actibus religionis. Et primo de actibz interioribz q ſiūt pñcipales. Secūdo de actibz exterioribz q ſiūt ſecundarij. Interiores autē actus religionis vidēt eſſe deuotio et oratio. Et iō pmo de deuotioſe. Secūdo de oratione dicendum eſt. Circa primū cōſideranda ſiūt tria. Primo vtrū deuotio ſit ſpe cialis actus religioſis. Secūdo vtrū cōtemplatio ſit cā deuotioſis. Tertio de eius effectu. Ad primū. ſ. vtrū deuotio ſit ſpecialis actus reli gionis. Dicēdū q deuotio dicit a deuotēdo. vñ deuoti dicunt q ſeipſos quodāmodo deo deuouerūt vt ei ſe totaliter ſubdant. pp qz olim apud gētiles deuoti dicebant qui ſeipſos idolis deuoueāt in morte pro ſui ſalute exercitus ſic de duobz decijs Tytus lilius narrat. Un deuotio nihil aliud eſſe videt q voluntas quedā prom pte tradēdi ſe ad ea q pñtēt ad dei famulatu. Unde Ero. xxxv. oī citur. q multitudo filioz iſrahel obtulit mēte pmpriſſima atqz de uota primitias oīo. Manifeſtū eſt aut q voluntas pmpre facien di qd ad dei ſeruitiū pñtēt eſt qdā ſpecialis actus. vñ deuotio eſt ſpecialis actus voluntat. Ad eandē aut vñtū pertinet velle facere aliqd et pñptā voluntatē hēre ad illō faciendū. qz vñtū qz actū idē eſt obiectū. Propter qd pbs dicit in. v. et bñ. Juſticia eſt qua volūt boies et operant iuſta. Manifeſtū eſt aut q operari ea que perti nēt ad diuinū cultū ſeu famulatu pñtēt. ppter ad religionē vt ex p dictis pz. Un etiā ad eū pertinet hēre pñptā voluntatē ad hmoi erequenda qd eſt eſſe deuoti. Et ſic pz q deuotio eſt actus religio nis et etiā charitatis ſed diſſerent. Ad charitatē. n. pertinet imē diate q homo tradat ſeipſum deo. adberēdo ei per quandā ſpiri tus vnionē. Sed q homo tractat ſeipſum deo ad aliqua opa diui ni cultus hoc immediate pñtēt ad religionē. mediate autē ad chari tatē que eſt religionis pñcipiū. Ad ſcōm. ſ. vtrū cōtemplatio ſit cauſa deuotionis. dicendū q cauſa deuotionis extrinſeca et principalis ē deus. De quo dicit. Ambro. ſuper luce. Qd deus quos dignat vocat et quē vult religioſum facit. et ſi volu iſſet ſamaritanos ex indeuotis deuotos feciſſet. Cauſa autē intrin ſeca ex pte noſtra oportet q ſit meditatio ſeu cōſtēplatio. Dictum eſt enī q deuotio eſt quidē volūtatis actus ad hoc q homo pñt ſe tradat ad diuinū obſequiū. Omnis autem actus voluntatis ex aliqua cōſideratione. pcedit. eo q bonū intellectū eſt obiectum voluntatis. Un Aug. dicit in lib. de trini. q voluntas oritur ex in telligētia. et ideo neceſſe ē q meditatio ſit deuotionis cā. inquantū ſz. per moderationē homo concipit q ſe tradat diuino obſequio. Ad qd quidē inducit duplex cōſideratio. vna quidem que eſt ex pte diuine bonitatis et beneficioz ipſius. ſcōm illud pz. Mibi ad berere deo bonū eſt. ponere in dño deo ſpem meā. Et bec cōſide

ratio excitat dilectionē q̄ ē prima deuotiōis cā. Alia vō est ex pte hoīs cōsideratōis suos defect? ex q̄b? idiget vt deū itueat. fm illud ps. *Leuau oculos meos ad mōtes vnde veniet auxiliū mibi.* Aliū xliū meū a dñi o q̄ fecit celū et terrā. Et h cōsideratio excludit psum ptiōē p quā aliq̄s ipedit ne deo se subiciat oīi sue virtuti inuitis. Unde cōsideratio seu cōtemplatio eoz q̄ nata sunt dilectionē dei excitare deuotionē causant. Subtiles vō meditatōes intelligibiliū ad amorē dei nō pertinētūz frequēter deuotionē impediūt. et mētem a deuotiōe distrabūt. alioz et cōtemplatōes circa diuina. h ex natu ra sui maxie nate sunt excitare dilectionē dei. et p sequeq̄s deuotio nē q̄ deus ē sup oīa diligēdus. nī ex debilitate mētis puenit q̄ in diget manuuctiōē ad cognitiōē diuinorū et siliter ad dilectiōē p aliq̄ sensibilia nobis nota itē q̄ pncipaliter ē hūanitas ch̄i fm q̄ in p̄fatiōe dicim? vt oīi visibilibz deū cognoscim? p hūc in inuisi. bilitū amorē rapiamur. Et iō ea q̄ p̄tinet ad hūanitatē ch̄i fm me deuotionē excitāt p modū manuuctiōis. Frequēter. n. maior deuotio excitat ex cōsideratiōe passiōis ch̄i fm et alijs humanitatīs eius mysterijs q̄ ex cōsideratiōe diuine magnitudinis. cū tñ deuotio pncipalit̄ circa ea q̄ sunt diuinitatis existat. Unde manifeste vi dem? q̄ aliq̄ apti sūt ad cōtemplatiōē nō sic aut ad deuotionē. et eoz uerso q̄ q̄busdā simplicibz et viri et mulier abūdat deuotio. q̄ nihil aut modicū de cōtemplatiōe nouerūt. **Ad tertiū.** f. de deuotiōis effectū vtrū. f. spūalis leticia fit deuotiōis effect? Dicēdū q̄ deuotio p se qdē et pncipaliter spūaliū leticiā mētis causat. ex sequeq̄tū aut et p accidēs causat tristitiā. Dicitū ē. n. q̄ deuotio ex duplici cōsideratiōe pcedit. pncipaliter qdē ex cōsideratiōe diuine bonitatis. qz ista cōsideratio p̄tinet q̄si ad terminū mot? volūtatis tradētis se deo. et ex ista cōsideratiōe p se qdē sequit̄ delectatio. fm illud ps. *Deus mor sui dei et delectat? sum.* S; p accidēs hec cōsideratio tristitiā qdā causat in his q̄ nondū plene deo fruunt. fm illud ps. *Sinitis aīa mea ad deū viuūz.* Et postea seq̄t. *Suerit mibi lachryme mee sec̄.* Secundario vero causat vt dictū ē ex cōsideratiōe p̄tior de se et tui. Nā hec cōsideratio p̄tinet ad terminū a quo hō p motū volūtatis deuote recedit. vt. f. nō in se existat. f. deo se subdat. Hec autē cōsideratio cōuerso se bz ad p̄mā. Nā p se qdē nata ē tristitiā causare recogitādo p̄tios defect? p accidēs aut leticiā. f. p spem diuine subiectiōis. Et sic p q̄ ad deuotionē p̄mo et p se sequeq̄tū delectatio. Secundario aut et p accidēs tristitiā q̄ ē fm deū. De oratiōe req̄re s̄ra libro tertio vbi agitur de partibus satisfactiōis.

De adoratione.

DIS. LXIII.

Deinde cōsiderādū ē de exterioribz actibz latrīe. Et primo de adorationē p quā aliq̄s ad deū venerādū exhibet corpus suū. Scdō de illis actibz p quos aliq̄s res exteriores deo offerūt. Tercio de illis actibz q̄ b? ea q̄ dei ē assumūt. **Ad p̄mū.** cōsiderādū s̄ tria. P̄mo vtrū adoratio sit act? latrīe. Scdō vtrū adoratio ip̄oret actū iteriōrē v? exteriorē. Tercio vtrū adoratio req̄rat determinatiōē loci. **Ad p̄mū.** f. vtrū adoratio sit act? latrīe. dicēdū q̄ adoratio ordinat in reuerētiā ei? q̄ adoraz. Manifestū ē at ex dictis q̄ religiōis p̄tū ē reuerētiā deo exhibere. Unde adoratio q̄ de? adoraz ē religiōis act? deo. n. debet reuerētiā pp ei? excellētiā: q̄ aliq̄b? creaturis cōi cat nō f; eq̄litate f; f; qdā p̄cipatiōē. Et iō alia veneratiōe v? neramur deū qd p̄tinet ad latrīā. et alia rōne qdā excellētes creatu ras qd p̄tinet ad oīiā. de q̄ post dicef. Et qz ea q̄ exteri? agunt s; gna sūt iteriōris reuerētiē. qdā exteriora ad reuerētiā p̄tinetia exhi bent excellētiōibz? creaturis inter q̄ maximū ē adoratio. S; aliqd est qd soli deo exhibetur. f. sacrificiū. Unde Aug. dicit i. r. de ciui. dei. Multa de cultu diuino ysurpata sunt que honoribus deferuntur humanis sine humilitate nimia sine adulatione pestifera ita tamē vt quibus ea deferuntur hoīs haberent qui dicunt colendi et veneradi. si autē multū addit. et adoradi. Quis vero sacrificandū censuit nisi ei quē deū aut scuit aut putauit aut finxit. Scdm reue rentiā igitur que creature excellenti debetur. nathan adorauit dauid. Scdm autē reuerētiā que deo debet. Mardocheus noluit adorare aman timēs ne honorē dei transferret ad hoīem. vt dicif hester. xlii. Et similiter fm reuerētiā debitā creature excellēti abra hā adorauit angelos. et etiam iosue. vt legif iosue. v. Quis possit i telligi q̄ adorauerit adoratiōē latrīe deū qui in p̄sona angeli appa rebat? loquebat. Secūdū autē reuerētiā que debet deo. p̄hibi tus est iohānes angelū adorare. apoc. vlti. tamen ad ostēdendū oīi gnitatē hoīs quā adeptus ē p ch̄istū vt angelis equef. Unde ibi dē subdit. *Cōseruus tuus sum et fratrū tuorū.* Cū ad excludēdum idolatriē occasiōē subdit. *Deus adora.* Et qm̄ vna est excellētiā triū p̄sonarū in diuinitis. vnus honor et reuerētiā eis debet. et p con

sequēs vna adoratio. i cui? figurā vt legif de abrahā. gen. xlii. q̄ viri tres ei appaerunt. adorās vnū alloquif dicens. Dñe si inueni gratiā et c. Trina autē genūflectio signū est trinarij p̄sonaz nō autē oī uersitatis adoratiōis. **Ad scdō.** f. vtrū adoratio ip̄oret actū ex teriōrē vel iteriōrē. Dicēdū q̄ sicut Damas. dicit in. iiii. libro: qz ex duplici nā op̄ositi sumus. intellectuāli. f. sensibili. duplicem ad orationē deo offerimur. f. spūaliē q̄ cōstitit in iteriōri mētis deuoti one. et corpālē q̄ cōstitit in exteriori corpis humilitatiōe. et qz in oībz actibz latrīe id qd est exteri? referf ad id qd est interi? sicut ad p̄ncipali? Ideo ipsa adoratio exterior fit ppter interiorē. vt vtz p hūc humilitatē q̄ corpāliter exhibem? excitef noster affect? ad subiectū dū se deo: qz onāle est nobis vt p sensibilia ad intelligibilia pceda mus. **Ad tertiū.** f. vtrū adoratio req̄rat determinatiōē loci. Dicēdū q̄ sicut dictū est adoratiōē pncipalior est iteriōr deuotio meriti? fecidariū aut est qd p̄tinet ad corpalia signa exteri? Mens autē iteriōris app̄bēdit deū quasi nō op̄chēsum in aliquo loco. sed cor poralia signa necesse ē q̄ in determinato loco et situ sint. Et iō deo determinatiō loci nō req̄rat ad orationē pncipaliter quasi sit de neces sitate ipsius: sed fm quādā decētiā. sicut et alia corpalia signa. Elv cū ḡ determinatus loc? ad adorandū nō pp deū q̄ adoraz q̄si loco cōcludat: sed pp ipsos adorātes. Et hoc triplici rōne. P̄mo qdē pp loci cōseruationē ex qua spūalē deuotionē cōcipiūt oīantes vt magi exaudiant sicut p̄ ex adoratiōe salomonis. iij. regū. viii. Scdō pp sacra mysteria et alia sanctitatis signa q̄ ibi cōtinent. Tercio pp cōsum multorū adoratiū ex quo fit adoratio magi exaudibil. sc̄ illud Mat̄h. xlii. *Ubi sūt duo vel tres cōgregati in noīe meo. ibi sū ego in medio eorū.* Itē vtrū orietē adoraz? pp quādā decētiā. P̄mo qdēz pp diuine maiestatis iudiciū q̄ in nobis manifestat in motu celi q̄ est ab orietē. Scdō pp paradisi et orietē cōstituti. vt le gis gen. ii. fm s̄ra septuag. interpe. q̄si gramus ad paradisi redi re. Tercio ppter ch̄istū qui est lux mūdi. Et orietē nominat. sacha rie. vi. Et qui ascendit sup celum celi ad orientē. Et ab orientē etiā expectat v̄turus. scdm illud Mat̄h. xxiii. *Sicut fulgur ab oriente erit. et apparet v̄sq; ad occidentēz. ita erit aduentus filij hominis.*

De sacrificiis.

DIS. LXIII.

Deinde cōsiderādū ē de actibz q̄b? aliq̄e res exte riores deo offerunt. Circa quos occur rit duplex cōsideratio. P̄mo quidem de his que deo a fidelibus dant. Scdō de votis quibus ei aliqua pro mittant. **Ad p̄mū.** cōsiderandū est de sacrificijs. oblatio nibz primitijs. Et decimis. **Ad p̄mū.** cōsiderandū est de sacrificijs. quatenus quatuor. P̄mo vtrū offerre deo sacrificiū sit de lege nāe. Scdō vtrū soli deo sit sacrificiū offerendū. Tercio vtrū offerre sacrificiū sit specia lis act? vtrius. Quarto vtrū oēs teneant ad sacrificiū offerendū. **Ad p̄mū.** f. vtrū offerre sacrificiū deo sit de lege nāe. dicēdū q̄ nālis ratio dicit hoī q̄ alicui sup̄iori subdat ppter defect? quos in seipso sentit. in quib? ab aliquo eget adiuuari et virgī. Et qdā illud sit hoc est qd apud oēs dicit deus. *Sicut aut in reb? nālib? nāliter inferiora sup̄ioribz? subdunt. ita etiā nālis rō dicit hoī f; nāle inclinationē. vt ei qd ē supra hoīes subiectionē et honorem ex hibeat fm suū modū. Est aut modus cōueniens hoī vt sensibilibz signis vtrā ad aliqua exp̄imēda: qz ex sensibilibz cognitionē ac cipit. Et ideo ex nāli ratione. pcedit: q̄ hō quibuscūq̄ sensibilibz? rebus vtrā. offerēs eas deo in signū debite subiectionis et honoris. f; similitudinē eorū qui oīs suis aliqua offerūt in recognitionē oīiū. Hoc aut p̄tinet ad sacrificij rationē et iō oblatio sacrificij p̄tinet ad ius nāle. Sed nota q̄ aliqua i cōi sūt de iure nāli. quoz determinatiōes sūt de iure positio. sicut q̄ malefactores puniant. hoc bz lex nālis. Sed q̄ tali pena puniant est ex institutione diuina v? hūa na. Sicut etiā oblatio sacrificij in cōi est de lege nāli. et ideo in h oēs cōueniūt. Sed determinatio sacrificij est ex institutione diuina vel hūana. Et ideo in h oēs differūt. Itē nota q̄ nec adā nec ysaac legunt sacrificia obtulisse. Probabilē tñ credendū imo firmiter ē tenendū q̄ ipsi sicut et alij iusti deo sacrificiū obtulerūt scdm sui tē poris cōgruentiā. vt p̄ p̄ Greg. qui dicit q̄ apud antiquos p sacrifi cior oblatione remittebat pueris originale peccatū. Nō tñ de oīs bus iustorū sacrificijs fit mētiō in scriptura: sed solū de illis circa q̄ aliqd spāle accidit. P̄d tñ ē ratio q̄re adā nō legif sacrificiū ob tulisse. ne qz in ipso notaf origo peccati. sicut etiā in eo sanctificationis origo significaret. Ysaac vō significabat ch̄istū in quātū ipse obla tus est in sacrificiū. Vtrū nō op̄orebat q̄ sacrificaret q̄si sacrificijs offerēs. **Ad scdō.** f. vtrū soli deo sit sacrificiū offerendū. Dicēdū q̄ sicut dictū est oblatio sacrificij sit ad aliqd significandū. signifi cat autē sacrificiū qd offert exteri? spūaliē sacrificiū quo aīa seip̄a*

offert deo. fm illud **Psal.** Sacrificiū deo spūs tribulat. qz sicut supra dictū est exterioris act⁹ religiois ad interioris ordinat⁹. **Ita** aut se offert deo in sacrificiū: sic pncipio sue creatiois: et sic fini sue beatificatiois. **Scd** autē fide solus est deus creator aīaz nřaz. In solo etiā eo aīe nře beatitudo consistit: vt supra dictū est. Et iō sic soli sūmo deo debemus sacrificiū spūale offerre: ita etiā soli ei debemus offerre exterioris sacrificiū. Sicut etiā ordines atqz laudatōes ad eū dirigim⁹ signatē vocēs cui res ipsas i corde q̄s significam⁹ offerimus. vt **Aug.** dicit in x. de ciui. dei. Hoc enī videm⁹ in oī republi ca obseruari qd sūmū rectorē aliquo signo singulari honorat: qd si cuiusqz alteri deferretur eēt crimē lese maiestati. Et iō in lege diuina statut⁹ pena mortis his q̄ diuinū honorē alijs exhibent. **Ad** tertiū. s. vtrū oblatio sacrificij sit spūalis actus virtutis. Dicendū qd sic dictū est qd qñ actus virtutis virtutē ordinat ad alteri⁹ finē vtrū pncipat quodāmo spēs eius. sic cū q̄s furat vt fornicet: ipsū furtū accipit quodāmo fornicatiois deformitatē: ita qd etiā si alis nō eēt pñt ex h iā pñt esset qd ad fornicationē ordinat. Sic igit sacrificiū est spūalis virt⁹: laudē habēs ex h qd in diuinā reuerentiā fit: ppē qd ad determinatū virtutē pñt. Et ad religionē. Cōtingit autē etiā qd fm alias virtutes sūt i diuinā reuerentiā ordinari: puta cū aliqz elemosinā facit de rebus. pprijs. ppter deū. vel cū aliqz ppriū corpus alicui afflicto subicit ppter diuinā reuerentiā. fm h etiā act⁹ aliaz virtutū sacrificia dici pñt. Sūt tñ qdā actus qd nō hñt ex alio laudē: nisi qz sūt ppter reuerentiā diuinā: et isti act⁹. pprie sacrificia dicunt⁹ et pñt ad vītutē religiois. Est enī triplex bonū hoīs. Pri mū qdē est bonū aīe qd deo offert interiori quodā sacrificio p de uotionē et oronē et alios hñōi interioris actus: et h est pncipale sacrificiū. Scdm est bonū corpis qd deo quodāmo offert p marty rii et abstinentiā seu continentiā. Tertiū est bonū exterior rerū de quo sacrificiū offert deo. Directe qdē qd immediate res nřas deo offeri mus: mediate aut qñ eas cōicam⁹ ppter deū. primis. De rebus enī exteriorib⁹ offerunt deo sacrificia: oblatiōes: primitiē decime. Que sic differunt: qz sacrificia pprie dicunt⁹ qñ circa res oblatas aliqd fit sicut qd aīalia occidebant: qd panis frangit⁹ et bñdicūt: hoc ipi nō mē sonat. Nā sacrificiū dicit⁹ ex hoc qd hō facit aliqd sacrū. Obla tio autē dicit⁹ qd cū deo aliqd offert etiā si nihil circa ipsū fiat. Sicut dicunt⁹ offerri denarij vel panes in altari circa quos nihil fit. Unī omne sacrificiū ē oblatio s; non ecōuerso. Primitiē aut obla tiōes sunt: quia deo offerant. vt legitur Deutro. xvi. Non autem sunt sacrificia: qz nihil sacrū circa eas fiebat. Decime autē pprie lo quēdo nō sūt neqz sacrificia neqz oblatiōes: qd nō immediate deo: sed ministris diuinū cultus exhibent. **Ad** quartū. s. vtrū oēs te neant ad sacrificia offerēda. Dicendū qd duplex est sacrificiū sicut dictū est. quoz primū est pncipale sacrificiū interi⁹: ad qd oēs tenē tur deo deuotā mētē offerre. Aliud autē est sacrificiū exterior qd i duo diuidit⁹. Nā quoddā est qd ex h solū hz laudē qd deo aliquid exterioris offert in pfectionē diuine subiectiois. Et ad h aliter te nent illi qd sunt sub lege noua vel veteri: aliter illi qd nō sūt sub lege. Nā illi qd sunt sub lege tenent ad determinatā sacrificia offerēda fm legis pcepta: illi vō qd nō erāt sub lege tenebant ad aliqz exteri⁹ faciēda in honorē diuinū fm pdecēntiā ad eos inter quos habita bant: nō autē determinate ad hēc vel ad illa. Aliud vō est exteri⁹ sac rificiū qñ actus exteriores aliaz virtutū in diuinā reuerentiā assu munt. Quoz quidā cadūt sub pcepto ad qd oēs tenent. Quidam vō sunt superogationis ad quos nō oēs tenent.

De oblationibus et primitiis. **DIS. LXV.**

Deinde considerandū est de oblatiōib⁹ et primitiis. Et pmo vtrū aliq oblatiōes sint de neces sitate pcepti. Scd qd oblatiōes debent. Tercio de qd rebus fieri debeāt. Quarto spūaliter de oblationib⁹ pzi mitiaz. vtrū oēs de necessitate teneant ad eas. **Ad** primū. s. vtrū aliq oblatiōes sint de necessitate pcepti. Dicendū qd sic dictū est nō mē oblatiōis cōe est ad oēs res qd i cultū dei exhibent. **De** si aliqd exhibeat in cultū diuinū: qñ in aliqd sacrū qd inde fieri debeat cō sumēdū: est oblatio et sacrificiū. Unī dī **Exo. xix.** Offeres totū arie tē incensū sup altare. oblatio est dñō suauissim⁹: odor victimē dei et **Leui. ii. dī.** Aīa cū obtulerit oblationē sacrificij dñō filis erit ei oblatio. Si vō sic exhibeat vt integrū maneat diuino cultui depu tandū: vel in usus ministrorū expēdendū erit oblatio et nō sacrificiū ergo hñōi oblatiōes de sui rōne habēt qd volūtariē offerant. fm illud **Exo. xxx.** Ab hoīe qui offert troneus accipietis eas. Potest tamen contingē qd aliquis ad oblationes teneat quadruplici ratio ne. Primo quidē ex precedenti mentione: sicut cum alicui conce ditur aliquis fundus ecclesie: vt certis tpiibus certas oblatiōes fa

ciat: qd tñ hz rōne sensus. Secūdo propter pcedētē deputatiōē siue pmissiōē: sicut cū aliquis offert donatiōē inter viuos: vt cū reliqz in testamēto ecclesie aliquā rem mobilē siue imobilē impos terū soluēda. Tercio mō propter ecclesie necessitatē: puta si mini stri ecclesie nō haberēt vnde sustentarent. Quarto mō ppter cōsue tudinē. Tenent enī fideles in aliquib⁹ solēnitatib⁹ ad aliqz obla tiōes consuetas. tñ in his duobus vltimis casib⁹ remanet oblatio quodāmodo volūtaria. s. qñtū ad qñtitatē vel speciem rei oblate. **Ad** secūdū. s. quibus oblationes debeant. Dicendū qd sacerdos quodāmo constituit seqster et medi⁹ inter pplm et deū. Sic de moy se legit **Deu. v.** Et ideo ad eū pñet diuina dogmata et sacra exhi bere pplō. et iterū ea qd sunt ppli: puta pces et sacrificia et oblatiōes p eū dñō debēt exhiberi. fm illud **Apī ad Hebr. v.** Dis pontifer ex hoīb⁹ assumpt⁹ pro hoīb⁹ constituit in his qd sunt ad deū: vt offer rat dona et sacrificia pro pctis. Et ideo oblationes qd a pplō deo ex hibent ad sacerdotes pñt: nō solū vt eas in suos vsus auertāt: verū etiā vt eas fideliter dispensent. partim quidē expēdēdo eas in his qd pñt ad cultū diuinū: partim vō in his qd pñt ad ppliū victū: qz qd altari deferunt cū altari participant: vt dicit **i. ad Cor. ix.** partim etiā in vsus pauperū: qd sunt qñtū fieri pōt de reb⁹ ecclesie sustentādi: qz et oīs in vsus pauperū loculos habebat: vt **Piero.** vis cit sup **Matth.** Pñt autē monachi vel alij religiosi oblatiōes recipere tripliciter. Uno mō sic paupes p dispensatiōē sacerdotis vel ordi nationē ecclesie. Alio mō si sint ministri altari: et tūc pñt accipere obla tiōes spōte oblatas. Tercio si parrochie sint eoz: et tūc pñt acci pere oblationes tanqz ecclesie rectores. **Ad** tertiū. s. de quib⁹ res debeant oblationes fieri. Dicendū qd sicut **Aug.** dicit in li. de verbis dñi. Si depredareris aliquē inualidū: et de spolijs eius res alicui iudici si pro te iudicaret: tāta vis est iusticie vt tibi displice ret. nō est talis deus tuus q̄lis nō debes esse nec et tu. Et ideo dī cī **Eccl. xiii.** Immolatis ex iniquo oblatio est maculata. Unī p qd de iniuste acquisit⁹ et possessis nō potest oblatio fieri. In veteri aut lege in qd figure seruiebat: qdā propter signatiōē reputabant imūda qd offerre nō licebat. Si i noua lege oīs creatura dei reputat mūda: vt dī ad **Iytū. i.** et iō qñtū ē de se de quolibet licite possessio potest oblatio fieri. Per accidēs tñ contingit: qd de aliquo licite pos sesso oblatio fieri nō potest. puta si vergat in detrimentū alteri⁹: vt si fili⁹ aliqd offerat deo vnde debet patrē nutrire. Qd oīs impo bat **Matth. xv.** vel ppter scādālū: vel ppter cōtēptū: vel aliqd aliud bñōi. Unde in veteri lege phibeat oblatio de mercede pñibili ppter imūdiā. in noua lege aut ppter scādālū ne videat ecclesia fa cere petā si de lucro pcti oblationē recipiat. **Canis** etiā fm legē re putabat aīal imūdū: alia aīalia tñ imūda redimebant: et eoz pñū poterat offerri. fm illud **Leui. vlti.** Si imūdū aīal est redimet qd ob tulerit. Sed canis nō offerebat nec redimebat: tñ qd idolatre cani bus vtebant in sacrificijs idolorū: tñ etiā qz signat⁹ rapacitatē: de q nō pōt fieri oblatio. s; bec phibitio cessat in noua lege. Oblatio vō aīalis claudi vel ceci reddebat illicita triplicif. Uno mō rōne eius ad qd offerebat. Unī dicit **Malach. i.** Si offeratis ceci ad imolā diū: nōne malū est: Sacrificia aut oportebat esse imaculata. Scd ex cōtēptu. vñ ibidē subdit: Vos polluitis nomen meū in eo qd oi citis: mēsa dñi cōtaminata est. et qd supponit cōtēptibile ē. Tercio mō ex voto pcedēti: ex quo obligat hō vt integrū reddat qd voue rat. Unī ibidē subdit: Maledict⁹ doctosus qd hz in grege suo mascu lū: et votū faciēs imolat debile dñō. Et eadem causē manēt in lege noua: quib⁹ nō cessatib⁹ nō ē illicitū. **Ad** qrtū. s. vtrū ad pmitias offerēdas oēs hoīes teneant. Dicendū qd pmitiē ad quoddā gen⁹ oblatiōis pñt: qz deo exhibent cū qdā pfectionē: vt habet **Deu. xvi.** vñ i ibidē subdit: Suscipiet cartallū sacerdos. s. pmitiarū de manu ei⁹ qd defert pmitias: et ponet an altare dñi dei tui. Et postea mādāt ei qd dicat **Ieciro** offero pmitias frugū terre q̄s dñs dedit mibi. Offerebat at pmitiē ex spūali cā. s. i recognitionē diuini bñifij: cū aliqz pñteat se a deo fruct⁹ terre pcepe. et iō se tenet ad aliqd hñōi deo exhibēdū. fm illud **i.** Paral. vlti. Que de manu tua acci pim⁹ dedim⁹ tibi. Et qz deo debem⁹ exhibē id qd pñtū ē: iō pmi tias qñs pñtū aliqd de fructib⁹ terre pceptū fuit deo offerre. Et qz sacerdotes constituit p pplō in his qd sunt ad deū: iō pmitiē a pplō oblate i vsum sacerdotū cedebāt. Unī dicit **Nume. xviij.** Locut⁹ ē dñs ad **Aaron.** Ecce dedi tibi custodiā pmitiarū mearū. Pertinet aut ad ius nāle vt hō ex reb⁹ sibi datis a deo aliqd exhibeat ad ei⁹ honorē. Sed qd talib⁹ psonis exhibeat aut de pñis fructib⁹ terre: aut in tali qñtitate: hoc quidē fuit in veteri lege iure diuino veteri minati. In noua autē lege diffinit per determinationē ecclesie: ex qua homines obligant vt primitias soluant fm consuetudinē pas

trie: et indigentie ministrorum ecclesiarum.

De decimis.

DIS. LXVI.

Deinde considerandum est de decimis. Et primo vtrum boies ad soluendas decimas ex necessitate precepti teneant. Secundo de quibus rebus dande sunt decime. Tercio quibus debeant dari. Quarto quibus competat eas dare. Ad primum. s. vtrum boies teneant dare decimas ex necessitate precepti. Dicendum quod decime in veteri lege dabantur ad sustentationem ministrorum dei. Unde dicitur malach. iij. Insuper decime decimatione i horreum meum ut sit cibum in domo mea. Unde preceptum de solutione decimarum partim quod erat morale: inditum naturali rationi: partim autem erat iudiciale: ex diuina institutione robur habens. Et tunc his quod diuino cultui ministrabant ad salutem totius populi. populus necessarius victui ministraret non naturalis dicitur. Sicut bis quod est utilitati inuigilat. s. principibus et militibus et alijs hominibus stipendia victus debent a populo. Unde et apostolus h. pbat. i. ad cor. ix. p. huiusmodi consuetudines dicentis. Quis militet suis stipendijs vniuersis. quod plantat vineam et de fructibus eius non edit. Sed determinationis partis exhibende ministris diuini cultus non est de iure naturali: sed introducta est institutione diuina. secundum conditionem illius populi cui lex dabatur. Qui cum in duodecim tribus esset diuisus duodecima tribus. s. leuitica que tota diuinis obsequijs erat mactipata: possessiones non habebat. Unde conuenienter institutum esset relictum decem tribus decimam partem suorum puerum leuitis daret: ut bono rationabilis videretur: et quod etiam aliquod per negligentiam erat transgressores furti. Unde contra ad determinationem decime partis erat iudiciale sicut et alia multa: spiritualiter in illo populo instituta erant ad equalitatem inter boies adiuvandam seruandam secundum populi illius conditionem quod iudicialia precepta diuina sunt: s. ex sequenti aliquod signaretur in futurum: sicut et omnia eorum. secundum illud. i. ad cor. ix. Quia in figura contingebat illis in quo conueniebant cum ceremonialibus preceptis: quod principaliter instituta erant ad signandum aliquod futurum. vtrum preceptum de decimis persoluedis hic signat aliquod in futurum. Qui enim decimam dat: quod est perfectionis signum eo quod denarius est quoddam numerus perfectus: quod primus limes numerorum ultra quem numerum non procedit sed reuertuntur ad vnum: nouum sibi partibus referuntur: prestat quod in quodam signo ad se primere aliquod perfectionis. Perfectionem vero quod erat futura: per christum esse expectanda a deo. Nec tamen per hoc est ceremonialis preceptum sed iudiciale ut dictum est. Est autem hoc differens inter ceremonialia et iudicialia legis precepta: ut supra diximus. quod ceremonialia illicitum est obseruare tempore noue legis. iudicialia vero si non obligent tempore gratie non possunt obseruari ab eo: et ad eorum obseruationem aliquod obligant: si statuas auctoritate eorum quod est odere lege sicut preceptum iudicialis veteris legis est: quod furatus fuerit ouem reddat quatuor oues. ut legitur exo. xxiij. Quod si ab aliquo rege statuas: tenent eius subditi obseruare: ita etiam determinatio decime partis soluenda est auctoritate decime noue legis instituta secundum quoddam humanitatem: ut. s. non minus populus noue legis ministris noui testamenti exhiberet quam populus veteris legis ministris veteris testamenti exhibebat. cum populus noue legis ad maiora obligetur. secundum illud matth. v. Nisi abducauerit iusticia vestra plus quam scribae vel pharisaeorum non intrabitis in regnum celorum. Et tamen ministri noui testamenti sunt maiore dignitatis quam ministri veteris testamenti: ut pbat apostolus. i. ad cor. iij. Sic quod per ad solutionem decimarum tenent boies primum quod est iure naturali: primum etiam ex institutione ecclesie. Que cum prefatis oportunitatibus temporis et personarum posset preter aliam determinationem soluenda. Et nota quod ante tempora veteris legis non erat determinati ministri diuini cultus. Sed de quod promouentur erant sacerdotes quod duplici portione accipiebant. Et ideo etiam non erat determinata aliquod pars exhibenda ministris diuini cultus: sed ubi aliquod occurrebat: unusquisque dabat ei. pro parte quod sibi videbatur: sicut abraham quoddam propheta iustitiam dedit decimas melchisedech sacerdoti dei summi. ut dicitur gen. xxiij. Et sicut etiam iacob vixit decimas se daturum: quibus non videatur decimas vouisse quam aliquibus ministris exhibendas: sed in diuini cultus: puta ad sacrificiorum consumationem. Unde signanter dicit decimas offeram tibi. Item in veteri lege tenebantur ad triplices decimas soluendas: primum quodam soluenda leuitis. Dicit enim numeri. xxiij. Leuiti decimarum oblationem obtinent erunt quod in usus eorum et necessaria separauit. Erant quoque alie decime de quibus legitur dentro. xviij. Decimam partem sepalbis de cunctis fructibus tuis quod nascuntur in terra per annos singulos et comedes in conspectu domini dei tui in loco quem elegerit dominus. Erant quoque et tertie decime alie. De quibus ibi subdit. Anno tertio sepalbis aliam decimam ex omnibus quod nascuntur tibi eo tempore: et reponas intra ianuam tuam: venietque leuitus quod aliam non habet partem: nec possessionem terram: et peregrinus aut pupillus et vidua quod inter ianuam tuam sunt et comedent et saturabuntur. Sed ad secundas et tertias decimas boies non tenent tempore gratie. Secunde enim decime quod seruabantur ad sacrificia offerenda loci in noua lege non

habent cessantibus legalibus victimis. Tercie vero decime quod cum pauperibus comedere debebant in noua lege: augentur per hoc quod dominus non solum decimas preter se ipsa superflua pauperibus iubet exhiberi. secundum illud luc. xi. Quod superest date elemosinam. Ipse etiam decime quod ministris ecclesie dantur per eos debent in usus pauperum dispensari. Item nota quod preceptum de solutione decimarum quantum ad id quod erat morale dantur est in euangelio a domino. Ubi dicit matth. x. Dignus est operari mercede sua. Et etiam ab apostolo. i. ad cor. ix. Sed determinatio certe partis est reservata ordinibus ecclesie. Item quod ministri ecclesie maiorem curam debent habere spiritualium bonorum quam populi propter quod temporalium colligendos. Et ideo noluit apostolus ut preter se ipsa domino tradita: ut. s. acciperet stipendia vicem ab his quibus euangelium predicabat ne daret aliquod impedimentum euangelio christi. nec tamen peccabat illi quod ei non subueniebatur. alioquin apostolus eos corrigere non omisit. Et sicut laudabiliter ministri ecclesie decimas ecclesie non requirunt ubi sine scandalo requiri non possent vel propter dissuetudinem vel propter aliam causam aliquam. nec tamen sunt in statu damnationis: quod non soluitur in locis illis in quibus ecclesia non petit: nisi forte propter obstinationem animi hereses voluerit non soluendi: etiam si ab eis peterent. Ad secundum. s. de quibus boies debeant decimas dare. Dicendum quod de vnaquaque re precipue est indicandum secundum eius radicem. Radix autem solutionis decimarum est debitu quo seminatio spiritualia debetur carnalibus. secundum illud apostoli. i. ad cor. ix. Si nos vobis spiritualia seminauimus: magnum non est si carnalia vestra metamus. Super hoc enim de terminatione solutionis decimarum. Dicit autem quidam: homo possidet sub carnalibus continentem. et ideo de omnibus possessionibus decime sunt soluende. Quia autem quidam sunt decime personales: quodammodo personales: spiritualis prout fuit quere in veteri legem fuit dantur preceptum de personarum decimis secundum conditionem illi populi: quia omnes alie tribus certas possessiones habebant: de quibus poterant sufficere prout leuiti quod carebant possessionibus. Non autem interdicebat eis quod de alijs opibus honestis lucrarent sicut et alij iudei. Sed populus noue legis est ubique per mundum diffusus: quorum plurimi possessiones non habent: s. de alijs quibus negocijs viuunt: a quibus nihil conferret ad subsidium ministrorum vel si de eorum negocijs decimas non soluerent. Ministris etiam noue legis artius interdicitur ne se ingerant negocijs lucrativis. secundum illud. i. thi. ij. Nemo militans deo se implicat secularibus negocijs. Et ideo in noua lege tenentur boies ad decimas personales secundum dissuetudinem patrie: et indigentiam ministrorum. vtrum aug. dicit: et habet. xvi. q. i. ca. x. De ministeria de negotio: et de artificio redde decimas. De multis autem minutis quodam pueniunt: sicut sunt herbe quod nascuntur in horreo: et homines decimas uirum vel decimas decimas esse soluendas: nisi solum de frugibus et pomis arborum et animalibus quodam pastozis virga trahuntur leui. vi. quod solutio decimarum est debita non propter se sed propter ministros: quorum honestati non conuenit ut etiam minima exacta diligentia requirant. hoc enim in vitiis computat: ut per per per in. iij. et. et ideo lex verum non determinauit ut de hominibus minutis reb decime darentur: sed reliquit arbitrio dare volentibus: quod minima quodam nihil computant. Unde pharisei quodam precepta legis iusticia sibi ascribebant etiam de his minutis decimas soluenda: nec de hoc reprehendunt a domino: sed solum de his quod maiora. i. spiritualia precepta tenebant. Dag autem de hoc secundum se comedabiles esse ostendit dicens: hoc oportuit facere. s. tempore legi ut chriso. exponit. quod etiam videtur magis in quidam decimas sonare quam obligationes. Unde tunc de hominibus minutis non tenentur boies decimas dare: nisi forte propter dissuetudinem patrie. Item de male acquisitis non debent fieri oblationes: sicut dicitur et supra. Oblationes autem quod immediate exhibebat deo: magis prout videtur ad diuini cultus quod decime quod ministris exhibentur. vtrum per nec de male acquisitis decime solui debent. Distinguedum tamen videtur: quod aliquod male acquirunt dupliciter. Uno modo quod ipsa acquisitio est iniusta. puta si acquiruntur per rapinam aut usuram: quod homo tenet restituere: non autem de eis decimas dare. Tamen si aliquod ager sit emptus de usuram: de fructibus eius tenent restituere decimas dare: quod fructus illi non sunt ex usuram sed ex dei munere. Queda vero dicuntur male acquisita: quod acquiruntur de turpi causa: sicut de meretico et de hystonatione: et alijs hominibus quod non tenent restituere. vtrum de talibus tenent decimas reddere secundum modum aliarum personarum decimarum: tamen ecclesia non debeat recipere quod diuini sunt in peccato: ne videatur eorum peccatis coiccare. s. postquam penituerit prout ab eis de his recipi decime. Item nota quod de his quod furto vel rapina tollunt: ille a quo auferuntur decimas soluere non tenent antequam recuperent: nisi forte propter culpam vel negligentiam suam damnum incurrerit: quod et ecclesia non debet damnificari. si vero vedat triticum non decimarum: potest ecclesia decimas erigere et ab emptore: quod habet ecclesie debita: et a venditore: quod quantum est de fraudantem ecclesiam. Uno tamen soluente alii non tenent. Debet autem decime de fructibus terre in quantum pueniunt ex diuino munere. Et ideo decime non cadunt sub tributo: nec etiam sunt obnoxie mercedi operario. Et ideo non debent prout deduci tributa et precia operario quod soluunt decime: sed ante omnia debent decime solui ex integri fructibus. Ad tertium. s. quibus sunt dande decime. Dicendum: quod circa decimas duo sunt consideranda. s. ipsius ius accipiendi de

decimas: et ipse res q̄ noīe decime dant. **I**us aut accipiendi decimas spūale est. Neque enim illud debiti quo mīstris altaris debent sūptus de misterio: et quo seminātib' spūalia debent spūalia: qđ ad solos clericos p̄tinet habētes curā aīaz. Et iō eis solis cōpēt hoc ius b̄re. Res aut q̄ noīe decime dant corpales sunt. vñ p̄rit in vsu quozlibet cedere: et sic p̄rit etiā ad laicos p̄uenire. Sicut aut res noīe decimar acceptas pōt ecclesia alicui laico tradere: ita etiā pōt ei cedere vt dandas decimas ipi accipiāt iure accipiēdi mīstris ecclesie reseruatō: siue p necessitate ecclesie: sicut q̄busdā militibus decime debent in seculū p ecclesiā cesserit: siue etiā ad subuentionē pauperū: sicut aliquib' religiosis laicis vel nō habentib' curā aīaz aliq̄ decime sūt cesserit p modū elemosine: q̄busdā tñ religiosis cōpetit accipere decimas ex eo q̄ habēt curā aīaz. Debēt aut decime p sonales dari illi ecclesie in q̄ hō habitat. Decime vñ p̄diales rōnabili magis vident p̄tinere ad ecclesiā in cui' terminis p̄dia sita sūt. Tñ iura determināt q̄ in h' seruet cōsuetudo diu obtenta. Pastor aut qui oueris p̄tibus in duabus parrochijs greges pascit debet p̄portionaliter vtriq̄ ecclesie decimas soluere: et q̄ ex pascuis fructus gregis pueniūt magis decima debet illi ecclesie in cuius territorio greges pascit: q̄ illi in cui' territorio ouile locat. **A**d quartū. i. quibus cōpetat decimas dare. Dicendū q̄ idē non pōt esse cā dandi et recipiēdi: sic nec eā agendi et patiēdi. Cōtingit aut ex diuersis causis: et respectu diuersorū etiā esse dante et recipiēte: sicut agentē et patiēte. Clericis aut in quālibet sūt mīstris altaris spūalia p̄p̄lo seminātes decime a fidelib' debent. **U**n tales clerici in quālibet sūt clerici. i. in quālibet possessionē hnt ecclesiasticas decimas soluere nō tenent. Ex alia vō cā. s. ppter hoc q̄ possident. p̄prio iure vel ex successione parentū: vel ex emptio: vel quocūq̄ alio mō ad hmoi decimas soluēdas obligati sunt. Quia clerici de p̄p̄is p̄dijis tenent soluere decimas parrochiali ecclesie sicut et alij: etiā si ipsi sint ecclesie cuiusdē clerici: q̄ est aliud habere aliquid vt p̄p̄it: aliud vt cōe. **P**redia vō ecclesie nō sunt ad decimas soluēdas obligata etiā si sint infra terminos alterius parrochie. Religiosi vō clerici si habēt curā aīaz spūalia p̄p̄lo seminātes nō tenent decimas dare: sed possūt eas recipere. De alijs vō religiosis etiā si sint clerici q̄ nō dispensant p̄p̄lo spūalia est alia ratio. **I**psi enī tenentur de iure cōi decimas dare. habent tñ aliquā immunitatē fm diuersas cesserōnes eis a sede apostolica factas.

De voto.

DIS. LXVII.

Deinde considerandū est de voto p qđ aliqd deo p̄mittit. Et circa hoc consideranda sunt duo decim. **P**rimo quid sit votum. **S**ecundo qđ cadat sub voto. **T**ertio de obligatiōe voti. **Q**uarto de utilitate vouēdi. **Q**uinto vtrū sit actus latie vel religiois. **S**exto vtrū magis merito sit facere aliqd ex voto q̄ sine voto. **S**eptimo de solennitate voti. **O**ctauo vtrū vouere possint illi q̄ sunt subiecti alterius p̄tati. **N**ono vtrū pueri possint obligari ad religiois ingressū. **D**ecimovto vtrū sit dispētabile. **U**ndecimo vtrū in solēni voto cōtinēte possit dispēfari. **D**uodecimo vtrū in dispēfatiōe voti redrať supioris auctoritatis. **A**d primū. i. qđ sit votū. Dicendū q̄ votū quādā obligatiōe imposita ad aliqd faciēdū vel omittēdū. Obligat aut hō se boi ad aliqd p modū p̄missiois q̄ ē rōnis act' ad quā p̄tinet ordinare. **S**ic enī hō ipandorel depeādo ordinat quodā mō qđ sibi ab alijs fiat: ita p̄mittēdo ordinat qđ ipse p alio facere debeat. **S**ed p̄missio q̄ ab hoīe fit boi nō pōt fieri nisi p vba vñ q̄cūq̄ exteriora signa. **D**eo at pōt fieri p̄missio p solā interiorē cogitatiōē. Quia vt dī. i. re. xvi. **D**ō videt ea q̄ apparēt: sed de' intuet cor. **E**xprimunt tñ q̄cūq̄ verba exteriora vel ad sui ipsius excitatiōē: sicut circa orationē dictū est: vel ad alios testandū: vt nō solū desistat a fractiōe voti ppter timorē dei: sed etiā p̄p̄ueretia boius. **P**romissio aut pcedit ex p̄posito faciēdi. **P**ropositū aut aliqūā deliberatiōē p̄tergit: cū sit actus voluntatis deliberatē. **S**ic igit ad votū tria requirunt ex necessitate. **P**rimo qđ deliberatiō. **S**ecundo p̄positū voluntatis. **T**ertio p̄missio i q̄ p̄ficiat rō voti. **S**upaddit vō q̄cūq̄ et alia duo ad quādā voti confirmatiōē. i. p̄nūciatio oris. fm illud psal. Reddā tibi vota mea q̄ distinxerūt labia mea. Et itē testimoniiū aliorū. **U**n m̄gr dicit. xxxviii. oīf. q̄rti lib. s̄ntax. q̄votū ē testificatiō qđā p̄missiois spōtaneē q̄ deo et de his q̄ sūt dei fieri dī: q̄uis testificatio possit ad interiorē testificatiōē p̄p̄ie referri. **A**d scōm. i. qđ cadat sub voto. Dicendū q̄ sic dictū est: votū est p̄missio deo facta. p̄missio at est alicui' qđ aliqd p aliquo voluntarie facit. nō enī esset p̄missio si cōminatio si q̄s diceret se h' aliquid faciēdū. **S**il' vana esset p̄missio si q̄s alicui pmitteret id qđ ei nō esset acceptū. Et ideo cum oē peccatū sit cōtra deū: nec aliqd opus sit deo acceptū nisi sit virtuosum: consequens est q̄ de nullo illicito nec de aliquo indifferēti debeat fieri votū: s̄ solū de aliquo actu virtutis. s̄ q̄ votū p̄missionē voluntariā imposita: necessitas aut voluntatē excludit: id qđ ē ab solute necessariū eē vñ nō eē nullo mō cadit sub voto. **S**ultū enī eēt si q̄s vouerit se eē morturū: vel se nō eē voluturū. **I**llud vō qđ nō h̄z ab solutā necessitatē s̄ necessitatē finis: puta q̄ sine eo si pōt eē salus: cadit qđ sub voto inq̄ntū voluntarie fit: nō aut inq̄ntū est necessitatē. **I**llud aut qđ neq̄ cadit sub necessitate ab soluta: neq̄ sub necessitate finis ē voluntariū: et iō h' p̄p̄issime cadit sub voto. **T**oc aut dicit eē mai' bonū in cōparatiōe ad bonū qđ cōiter est de necessitate salutē. Et iō p̄p̄ie loquēdo votū dicit eē de meliori bono. **U**n p̄p̄ q̄ sub voto baptisimat pōt cadē abrenūciare p̄p̄ie diaboli: et fidē christi seruare: q̄ voluntarie fit: licet sit de necessitate salutē. **S**il' pōt dici de voto Jacob: q̄ bene. xxviii. voluisse legi: q̄ dñs eēt ei i deū: q̄uis ē pōt itelligi q̄ iacob vouit se habē fidē i deū p spālem cultū ad quē nō tenebat: sic p decimarū oblationē et alia hmoi q̄ ibi subdunt. **I**te nota q̄ qđā sunt i oēm euentū bona: sicut opavirtutis: et alia bona q̄ absolute pōt cadere sub voto. qđā vō in omne euentū sunt mala: sicut ea q̄ fm se sunt p̄tā. et hoc nullo mō pōt sub voto cadere. qđā vō sunt qđē in se cōsiderata bona. et fm h' pōt cadere sub voto. p̄rit tñ habere malum euentū: in quo nō sunt obfernāda. Et sic accidit in voto Iephte: q̄ vt dicit Iud. xi. votū vñ dñs dicens: Si tradideris filios amon in man' meas: quicūq̄ p̄m' egressus fuerit de forib' dom' mee mibiq̄ occurrerit reuerēti in pace eū offerā holocaustū dñs. **T**oc enī poterat malū euentū habere si occurreret ei aliqd aīal non imolatiū: sicut asin' vel bō: qđ etiā accidit. **U**n et **P**iero. dicit: In vouēdo sūt stult': q̄ discretio nē nō adhibuit: et in reddēdo impius. **P**remittit tñ ibidē q̄ fact' est sup eū spūs dñi: q̄ fides et deuotio ipsius ex q̄ motus est ad vouēdū fuit a spūsco. ppter qđ ponit in cathalogo scōrū: et propter viciōtā quā obtinuit: q̄ probabile est eū penitusse de facto iniquo qđ tñ aliqd bonū figurabat. **I**te nota q̄ maceratio corporis: puta p vigiliis et ieiunia nō est deo accepta: nisi inq̄ntū est opus virtutis. **N**ō qđē est inq̄ntū tñ debita discretione fit. s̄ cōcupiscentia refrenē: et natura non nimis graue. et sub tali tenore p̄rit hmoi sub voto cadere. **P**rop' qđ Ap̄ls Ro. xii. postq̄ dixerat Exhibeatis cor' vōra vñ hostiā viuente sanctā deo placente. addidit Rōnabile sit obsequiū vstrū. Sed q̄ in his q̄ ad seipm p̄tinet defacili fallit hō in iudicādo: talia vota cōgruētius fm arbitriū supioris sunt vel seruanda vel p̄termittēda. ita tñ q̄ si ex obseruatione talis voti magis manifestū grauiamen sentiret: et nō esset facultas ad supiorē recurrēdi: nō debet hō tale votū seruare. **V**ota vō q̄ sunt de reb' vanis et inutilib': sunt magis deridēda q̄ seruāda. **A**d tertiu. i. vtrū omne votū obliget ad sui obseruationē. Dicendū q̄ ad fidelitatem hoīs p̄tinet vt soluat id qđ p̄misit. vñ fm Aug. fides dicit ex eo q̄ sunt dicta. **M**axime aut debet hō fidelitatem deo tñ rōne do mini: tñ etiā rōne bñficij suscepti. Et ideo maxime obligat hō ad h' q̄ impleat vota deo facta. hoc enī p̄tinet ad fidelitatem quā hō debet deo. **F**ractio aut voti est qđā infidelitatis spēs. vñ Salomon rōnē assignat q̄re sint vota reddēda: q̄ displicet deo infidel' p̄missio: dicit Eccl. v. Quicūq̄ voueris redde. **D**isplicet enī deo infidel' et stulta p̄missio. **M**ultos meli' est nō vouere q̄ post votū p̄missio nō soluere. **S**i tñ illud qđ q̄s vouerit ex q̄cūq̄ cā reddat imposibile: debet hō facē qđ in se est: vt saltē beat promptā voluntatē faciēdi qđ pōt. **U**n ille q̄ vouit monasteriū aliqd ingredi: debet dare operā q̄ntū pōt vt ibi recipiat. et si quidē intētiō sua fuit se obligare ad religiois ingressum p̄ncipaliē: et nō ex cōsequēt: elegit hāc religionē vel hūc locū q̄s sibi magis cōgruētē: tñ si nō pōt recipi ibi aliā religionē intrare. **S**i aut p̄ncipaliter intēdit se obligare ad hāc religionē vel ad hūc locū. ppter spālē cōplacētā hmoi religiois vel loci: nō tenet aliā religionē intrare si illi cū recipere noluit. **S**i vō incidit in impossibilitatē implēdi votū ex propria culpa: tenet insup de p̄pria culpa p̄terita penitentiā agere. sic mulier q̄ vouit virginitatē: si postea corūpat: nō solū debet seruare qđ vouit. s̄ p̄petuā cōtinētā: s̄ etiā de eo qđ amisit peccādo penitere. **I**te nota q̄ q̄ obligatio voti ex propria voluntate et intētiōe causat: sic dicit Ier. xxiij. **N**ō semel egressus est de labijs tuis obseruabis: et facies decur. p̄missisti dñs deo tuo: et ex propria voluntate et oē tuo locutus es. et iō si in intētiōe et voluntate vouētis est obligare se ad statū solūēdi: tenet statū soluē. si aut ad certū tps vel sub certa cōditiōe: nō tenet statū soluē: sed nec debet tardare vltra q̄s intēdit se obligare. **D**icit enī ibidē **L**ū votū voueris dñs deo tuo nō tardabis reddē: q̄ redret illud dñs deus tuus: et si morat' fueris reputabis tibi in peccatū. **A**d q̄rtū. i. de utilitate vouēdi. s̄ vtrū expedit aliqd vouē

sum: consequens est q̄ de nullo illicito nec de aliquo indifferēti debeat fieri votū: s̄ solū de aliquo actu virtutis. s̄ q̄ votū p̄missionē voluntariā imposita: necessitas aut voluntatē excludit: id qđ ē ab solute necessariū eē vñ nō eē nullo mō cadit sub voto. **S**ultū enī eēt si q̄s vouerit se eē morturū: vel se nō eē voluturū. **I**llud vō qđ nō h̄z ab solutā necessitatē s̄ necessitatē finis: puta q̄ sine eo si pōt eē salus: cadit qđ sub voto inq̄ntū voluntarie fit: nō aut inq̄ntū est necessitatē. **I**llud aut qđ neq̄ cadit sub necessitate ab soluta: neq̄ sub necessitate finis ē voluntariū: et iō h' p̄p̄issime cadit sub voto. **T**oc aut dicit eē mai' bonū in cōparatiōe ad bonū qđ cōiter est de necessitate salutē. Et iō p̄p̄ie loquēdo votū dicit eē de meliori bono. **U**n p̄p̄ q̄ sub voto baptisimat pōt cadē abrenūciare p̄p̄ie diaboli: et fidē christi seruare: q̄ voluntarie fit: licet sit de necessitate salutē. **S**il' pōt dici de voto Jacob: q̄ bene. xxviii. voluisse legi: q̄ dñs eēt ei i deū: q̄uis ē pōt itelligi q̄ iacob vouit se habē fidē i deū p spālem cultū ad quē nō tenebat: sic p decimarū oblationē et alia hmoi q̄ ibi subdunt. **I**te nota q̄ qđā sunt i oēm euentū bona: sicut opavirtutis: et alia bona q̄ absolute pōt cadere sub voto. qđā vō in omne euentū sunt mala: sicut ea q̄ fm se sunt p̄tā. et hoc nullo mō pōt sub voto cadere. qđā vō sunt qđē in se cōsiderata bona. et fm h' pōt cadere sub voto. p̄rit tñ habere malum euentū: in quo nō sunt obfernāda. Et sic accidit in voto Iephte: q̄ vt dicit Iud. xi. votū vñ dñs dicens: Si tradideris filios amon in man' meas: quicūq̄ p̄m' egressus fuerit de forib' dom' mee mibiq̄ occurrerit reuerēti in pace eū offerā holocaustū dñs. **T**oc enī poterat malū euentū habere si occurreret ei aliqd aīal non imolatiū: sicut asin' vel bō: qđ etiā accidit. **U**n et **P**iero. dicit: In vouēdo sūt stult': q̄ discretio nē nō adhibuit: et in reddēdo impius. **P**remittit tñ ibidē q̄ fact' est sup eū spūs dñi: q̄ fides et deuotio ipsius ex q̄ motus est ad vouēdū fuit a spūsco. ppter qđ ponit in cathalogo scōrū: et propter viciōtā quā obtinuit: q̄ probabile est eū penitusse de facto iniquo qđ tñ aliqd bonū figurabat. **I**te nota q̄ maceratio corporis: puta p vigiliis et ieiunia nō est deo accepta: nisi inq̄ntū est opus virtutis. **N**ō qđē est inq̄ntū tñ debita discretione fit. s̄ cōcupiscentia refrenē: et natura non nimis graue. et sub tali tenore p̄rit hmoi sub voto cadere. **P**rop' qđ Ap̄ls Ro. xii. postq̄ dixerat Exhibeatis cor' vōra vñ hostiā viuente sanctā deo placente. addidit Rōnabile sit obsequiū vstrū. Sed q̄ in his q̄ ad seipm p̄tinet defacili fallit hō in iudicādo: talia vota cōgruētius fm arbitriū supioris sunt vel seruanda vel p̄termittēda. ita tñ q̄ si ex obseruatione talis voti magis manifestū grauiamen sentiret: et nō esset facultas ad supiorē recurrēdi: nō debet hō tale votū seruare. **V**ota vō q̄ sunt de reb' vanis et inutilib': sunt magis deridēda q̄ seruāda. **A**d tertiu. i. vtrū omne votū obliget ad sui obseruationē. Dicendū q̄ ad fidelitatem hoīs p̄tinet vt soluat id qđ p̄misit. vñ fm Aug. fides dicit ex eo q̄ sunt dicta. **M**axime aut debet hō fidelitatem deo tñ rōne do mini: tñ etiā rōne bñficij suscepti. Et ideo maxime obligat hō ad h' q̄ impleat vota deo facta. hoc enī p̄tinet ad fidelitatem quā hō debet deo. **F**ractio aut voti est qđā infidelitatis spēs. vñ Salomon rōnē assignat q̄re sint vota reddēda: q̄ displicet deo infidel' p̄missio: dicit Eccl. v. Quicūq̄ voueris redde. **D**isplicet enī deo infidel' et stulta p̄missio. **M**ultos meli' est nō vouere q̄ post votū p̄missio nō soluere. **S**i tñ illud qđ q̄s vouerit ex q̄cūq̄ cā reddat imposibile: debet hō facē qđ in se est: vt saltē beat promptā voluntatē faciēdi qđ pōt. **U**n ille q̄ vouit monasteriū aliqd ingredi: debet dare operā q̄ntū pōt vt ibi recipiat. et si quidē intētiō sua fuit se obligare ad religiois ingressum p̄ncipaliē: et nō ex cōsequēt: elegit hāc religionē vel hūc locū q̄s sibi magis cōgruētē: tñ si nō pōt recipi ibi aliā religionē intrare. **S**i aut p̄ncipaliter intēdit se obligare ad hāc religionē vel ad hūc locū. ppter spālē cōplacētā hmoi religiois vel loci: nō tenet aliā religionē intrare si illi cū recipere noluit. **S**i vō incidit in impossibilitatē implēdi votū ex propria culpa: tenet insup de p̄pria culpa p̄terita penitentiā agere. sic mulier q̄ vouit virginitatē: si postea corūpat: nō solū debet seruare qđ vouit. s̄ p̄petuā cōtinētā: s̄ etiā de eo qđ amisit peccādo penitere. **I**te nota q̄ q̄ obligatio voti ex propria voluntate et intētiōe causat: sic dicit Ier. xxiij. **N**ō semel egressus est de labijs tuis obseruabis: et facies decur. p̄missisti dñs deo tuo: et ex propria voluntate et oē tuo locutus es. et iō si in intētiōe et voluntate vouētis est obligare se ad statū solūēdi: tenet statū soluē. si aut ad certū tps vel sub certa cōditiōe: nō tenet statū soluē: sed nec debet tardare vltra q̄s intēdit se obligare. **D**icit enī ibidē **L**ū votū voueris dñs deo tuo nō tardabis reddē: q̄ redret illud dñs deus tuus: et si morat' fueris reputabis tibi in peccatū. **A**d q̄rtū. i. de utilitate vouēdi. s̄ vtrū expedit aliqd vouē

Dicendum qd sicut dictu est votu est pmissio deo facta. Alia at rone pmissit aliqd hoi: et alia rone deo. Poi qd pmissit aliqd ppter eius utilitate cui utile est: et qd ei aliqd exhibeamus: et qd de futu ra exhibitioe prius certificem. Sed pmissione deo facim: no ppter eius utilitate sed ppter nra. Un Aug. dicit in epla ad armeta riu et paulina: benignus est exactor: no egen: et qd no crescat ex reddi tis: s; i se crescere faciat redditores. Et sic id qd dam deo no est ei utile sed nobis: qd qd ei reddid redditi addit. vt Aug. ibide dicit. ita etia pmissio qd deo aliqd vouem: no cedit in utilitate ei: qd a no bis certificari si idiget: s; ad utilitate nra: iquantu vouedovoluntate nra: i mobili firmam: ad id qd expedit facere. Et io expedit e vo uere. Nec ista firmata voluntat diminuit libertate voluntat hiane qz sic nos posse peccare no diminuit libertate. ita et neccitas firma te voluntat i bonu no diminuit libertate: vt p; i deo et i bris: et talis est neccitas voti silitudine quada habes cu ofirmatoe btoz. Un Aug. in eade epla dicit. qd felix neccitas qd i melioza copellit. Nec ille qd vouet exponit se piculo: sic dicit aliq ex malicia sua retrahet tes a voto. et sic Aug. videt dicere i epla pdicta. qd inqt deo vouisti te obstringisti aliud tibi facere no licet: no talis erit si no feceris qd vouisti qd maffises si nihil tale vouisses: melior et tuc esles no pe ior: mo at qd abist tantu miserioz si fide deo freris: quato beatoz si p; ior. S; de piculo distinguendu e: qd aut piculu nascit ex ipo facto: et tuc illud factu no e expedit: puta qd aliq p ponte ruinosu trasseat fluiui. S; si piculu imineat ex h qd b deficit ab illo facto no desinit ppter h e expedit: sic expedit e aledere equi qd piculu imineat cadeti de equo. Alioqn oportet ab oib bonis ces sare: qd accidit ex aliquo euetu pnt ee piculosa. Un i vi Eccl. xj. D; qd obferuat votu no feminat: et qd o siderat nubes nunq metet. Periculu aut votu no iminet ex ipso voto: sed ex culpa hois qui voluntate mutat transgrediens votu. Un Aug. dicit in eade epla. Non te vouisse peniteat: imo gaude iam tibi sic no licere qd cum tuo detrimeto licuisset. Ad quintu. f. vtru votum sit actus latie vel religionis. Dicendum qd sicut supra dictu est: opus virtutis ad re ligatione seu latia pertinet per modu imperij fm qd ad diuinu reue rentia ordinat quod est ppius finis latie. Ordinare autem alios actus in suu fine pertinet ad impantē virtute no ad virtutes impe ratas: et io ipsa ordinatio actui cuiuslibet virtutis in seruitiu dei e ppius actus latie. Manifestu est aut ex dictis qd votu est qda p missio facta deo. et qd pmissio nihil est aliud qd ordinatio qda eius qd pmissit in eu cui pmissit. Un votu est ordinatio qda eoz que qd vouet i diuinu cultu seu obsequiu. Et sic p; qd vouet e act latie seu religionis: sic sacrificiu offerre vel ozare. vtrozqz tñ p; pmissio deo facta ad religionē ptinet rone ia dicta. Un p; qd votoz quodda ptinet ad religionē rone solius pmissiois deo facte: qd est essentia voti: qd est actio rone rei pmissae qd est materia voti. Itē nota qd votu p; p; loquedo soli deo fit: sed pmissio etia hoi pot fieri: et ipsa pmissio qd fit hoi pot cadere sub voto inquantu est quodda vir tuosum. Et p huc modu intelligedu est qd qd vouet sanctis peregrina tionē: ieiuniu: et aliqz peculiares ofones: vel platis religiosi pfer tes vouet obediētiā: ipsa pmissio facta sanctis vel platis cadit sub voto materialiter. s. inquantu hō vouet deo se ipleturu qd scis vel platis pmissit. Ad sextu. f. vtru fit magis laudabile et meritoriu facere aliqd cu voto qd sine voto. Dicendu qd triplici rone facere idē opus cu voto est meli: et magis meritoriu qd facere sine voto. Pri mo qd qd vouere sic dictu est: est actus latie qd est p; pua iter vir tutes morales: nobilioz aut virtutis est opus melius et magis me ritoz. Un actus inferioris virtutis est melior et magis meritoz ex h qd ipator a supiozi virtute cui actus fit p imperiu: sicut actus fidei vel spei melior est si imper a charitate. Et io actus aliaru vir tutu moralu puta ieiunare qd est actus abstinentie: et otinere qd e actus charitatis sunt melioza et magis meritoza si fiat ex voto: qz fiera ptinet ad diuinu cultu qd qda dei sacrificia. Un Aug. dicit i libro de virginitate: qd neqz ipsa virginitas qz virginitas est: sed qz deo dicata e honorat: qua vouet et seruat otinētiā pietatis. Scdo qd ille qd vouet aliqd et facit plus se deo subijcit qd ille qd soluz facit. Subijcit. n. se deo no solu qntu ad actū: s; etia qntu ad p; te: qd de cetero aliud no pot facere: sicut plus daret hoi qd daret ei arborē cu fructib qd qd daret ei fructu tñ. vt dicit Ansel. in lib. de silitudinib et inde etia est qd pmitteb gte agunt vt p; tū est. Tertio qd p vo tu mobilitate voluntas firmat in bonu. facere aut aliqd ex voluntate firmata in bonu pertinet ad pfectionē virtutis: vt patet per p; m

in. ij. etbi. Sicut peccare mente obstinata aggrauat petri: et dicitur petri i spū scilicet. vt supra dictu ē. Ille quidē qd facit aliqd sine voto h; imobile voluntatē respectu illi opus singularis qd facit. et tūc qn facit non manet voluntas ei oino confirmata in futuru: sicut voue tis qd sua voluntat obligauit ad aliqd faciendu anteqz faceret illud singulare opus: et fortasse ad plures faciendu. Vniūsmodi autē fir manio voluntatis p votu inducit quada neccitate imutabilitatis: vt videlicet voluntas hois imutabiliter pmaneat in proposito et de uotione faciendi in futuru qd pmissit. no aut inducit neccitate co actionis: qd inuoluntariu causat et deuotionē excludit. Et de tali ne ccitate loquitur p; i in. ij. li. de vita et eplaia dicens: Sic absti nere et ieiunare debem: vt no nos neccitati ieiunadi subdamus: ne iam no deuoti sed inuiti rem voluntariā faciam. De aut neccis sitas coactionis tristitia causat: qua a nobis excludi et excuti mox net p; i. ad. Cozin. ix. Et vniūsmoqz put destinauit i corde suo no ex tristitia aut ex neccitate. Hylarē enī dotozē diligit de. Ne cessitas autē voti in his qd sunt bene dispositi inqntu voluntatē cōfir mat no causat tristitia sed gaudiu. Un Aug. dicit in epla ad armē tariū et paulinā: No te vouisse peniteat: imo gaude iam tibi sic no licere qd cu tuo detrimeto licuisset. Si tñ ipm opus fm se o sidera tū triste et inuoluntariū redderet post votu: dum tñ remaneat volū tas votu implēdi: adhuc magis est meritoriu qd si fieret sine voto: qz impletio voti est actus religionis: qd est potior virtus qd abstine tia: cui actus est ieiunare. Ad septimū. f. de solēnitatē voti. Dis cēdu: qd vniūsmoqz rei solēnitatē adhibet fm illi rei oditionē. sic alia est solēnitatē noue militie. s. in quoda apparatu equoz et armoz et cursu militū. et alia solēnitatē nuptiarū: qd ostitit in apparatu ipōi et spōse: et vtrūqz p; i. p; i. qz. Votū autē est. pmissio deo facta. vñ solēnitatē voti attēdit fm aliqd spūale qd ad deū pertinet. i. fm ali quā spūalē bndictionē: vñ p olerationē: qd ex institutione aplos ad bibe in pfessione certe regule secido gradu post sacri ordinis sus ceptioz: vt Dio. dicit i. ij. ca. ecclesiastice hierarchie. Et bui est rō: qz solēnitates no o fuerūt adhiberi: nisi qn aliqz totaliter mācipat alicui rei. No enī solēnitatē nuptiarū adhibet nisi i celebratiōe miv monij qn vterqz coniūg sui corpis potestātē alteri tradit. Et sicut vo ti solēnitatē adhibet qn aliqz p susceptionē sacri ordinis diuino mysterio applicat: et in pfessione certe regule qn p renūciationē scēi et p; p; i. vniūsmoqz aliqz statū pfectionis assumit. Vniūsmodi autē solēnitatē ptinet no solu ad hoies sed etia ad deū inqntu h; aliquid spūale bndictionē seu consecrationē: cui deus est actor et hō fit mifer. fm illud Nume. vi. Inuocabit nomē tuū sup filios isrl: et ego bndicā eis. Et ideo votū solēne h; fortiozē obligationē apud deū qd votū simplex. et graui peccat qd illud trasgredit. D; autē oici tur qd votū simplex no min obligat apud deū qd solēne: intelligit qd qntu ad h qd vtrūqz trasgredit peccat mortalit. Nota etia qd aliq vota particularia ex h qd fiūt in publico: pnt habē qndā solēnitatē humanā: no aut solēnitatē spūalē et diuinā: sic habent vo ta pmissa etia si corā paucis fiat. Un aliud est votū eē publicū: et aliud eē solēne. Ad octauū. f. vtru illi qd sunt alteri potestati subditi vouere possit. Dicēdu: qd sic dictu est: votu est pmissio qda deo facta. Nullus aut pot p pmissione se firmi obligare ad illud qd est in potestate alteri: sed solu ad illud qd est oino in sua potestate. Quicūqz autē est subiect alicui: qntu ad illud in quo est sub iectus no est sue potestatis facere qd vult: sed depēdet ex voluntate alteri. et ideo no pot p votu obligare se firmiter in his in quib al teri subiect sine o sensu sui supioz. Et enī otra rone virtutū vt id qd est alteri hō offerat deo: vt supra dictu est. Et ideo no pot sal uari oino rō voti: cu qd in potestate ostitut vouet id qd est in po testate alteri: nisi sub oditionē: si ille ad cui potestātē ptinet no cō tradicat. Nota tñ qd filius familias ex quo puenit ad amos oisero tionis vel pubertatis: si fit libere oditionis: est sue potestati qntu ad ea qd ptinet ad suā psonā: puta qd obliget se religioni p votu: vel qd mimoniu otrahat: no autē est sue p; tatis qntu ad dispōsationē co mesticā. vñ circa hō no pot aliqd vouere qd fit ratū sine cōsensu pa tris. Seruus autē qd est in potestate oñi etia qntu ad psonales opa tiones no potest se voto obligare ad religionē: p quā ab obsequio vel officio oñi sui abstraheret. Nota etia qd religiosus subdit est prelato qntu ad suas opationes fm pfessionē regule. Et ideo si ali quis ad hōz aliqd facere possit qd ab alia no occupat a prelato. tñ qd nullū tps est exceptū in quo prelatus no possit cu circa aliqd occupare: nullū votū religiosi est firmū: nisi fit de o sensu plati. sicut nec votū puellę existētis in domo: nisi fit de cōsensu p; ris. nec vxo ris nisi sit de o sensu viri. Sicut expse oici Nume. xxx. Itē nota qd ligz votū eoz qd sunt alteri potestati subiecti no fit firmū sine cō

sensu eorum quibus subiicimur: non tamen peccatam vovendo: quia in eorum voto intelligit debita conditio. si si suis superioribus placuerit vel non renitatur. **Ad nonum.** scilicet pueri possint se obligare per votum ad religionis ingressum. Dicendum quod sicut et dictum est: duplex est votum. scilicet simplex et solenne. Et quia solennitas voti in quadam spirituali benedictione et consecratione consistit ut dictum est: quod sit per ministerium ecclesie: id solennitatio voti sub dispensatione ecclesie cadit. **Votum autem simplex** efficacia habet de liberatione animi quod quis se obligare intendit. **Quod autem talis obligatio** robur non habeat potest dupliciter contingere. Uno quod modo propter defectum rationis: sicut patet in furiosis et amebus quod se voto non possunt obligare ad aliquid dum sunt in furia vel amebus. Alio modo quod ille qui vovet est alteri potestati subiectus ut supra dictum est. Et ista duo occurrunt in pueris ante annos pubertatis: quod etiam patitur rationis defectus: ut in pluribus. et sunt naturaliter sub cura parentum: vel tutorum quod sunt eis loco parentum. Et id eorum vota ex duplici causa robur non habent. **Contingit tamen propter nature dispositionem** quod legibus humanis non subdit in aliquibus his paucis accelerari rationis usum: quod ob hoc dicuntur doctores capaces. Nec tamen in aliquo exercentur a cura parentum quod subiacet legi humane respiciendi ad id quod frequentius accidit. **Est ergo dicendum** quod si puer vel puella ante pubertatem annos non dum habeat usum rationis nullo modo se potest ad aliquid voto obligare. Si vero ante annos pubertatis attigerit usum rationis potest quidem quantum in ipso est se obligare: sed votum eius potest irritari per parentes quorum cura remanet adhuc subiectus. Quatuordecim tamen sit soli capax ante annos pubertatis non potest obligari voto solenni religionis propter ecclesie statum: quod respicit id quod in pluribus accidit. Post annos autem pubertatis prout iam se voto religionis obligare vel simpliciter vel solenni absque voluntate parentum. **Ad decimum.** scilicet virum in voto dispensari possit. Dicendum quod dispensatio voti intelligenda est ad modum dispensationis quod fit in observatione alicuius legis: quod ut supra dictum est. lex ponitur in respiciendo ad id quod in pluribus videtur bonum. sed quod contingit hoc in aliquo casu non esse bonum: oportuit per aliquem prelatum ecclesie in illo particulari casu legem non esse servandam: et hoc proprie est dispensare in lege. Nam dispensatio ut videtur importat commensurata quandam distributionem vel applicationem alicuius legis ad ea quod sub ipso continentur: per quem modum dicitur aliquis dispensare cibum familie. Sicut autem ille quod vovet quodam modo sibi statuit legem: obligans se ad aliquid quod est finis se et in pluribus bonum. Potest autem contingere quod in aliquo casu sit vel simpliciter malum vel inutile: vel maius bonum impeditur: quod est contra rationem eius quod cadit sub voto: ut ex supra dictis patet. **Et ideo necessarium est** quod determinetur in tali casu votum non esse servandum: et siquidem absolute determinetur aliquis votum non esse servandum dicitur esse dispensatio voti: si autem per hoc quod servandum erat aliquid aliud imponatur dicitur commutatio voti. **Unde minus est votum commutare quam in voto dispensare** vtriusque tamen in potestate ecclesie consistit. De commutatione tamen in voto facienda videtur esse contrarium. quod habetur **Levi. xxvii.** Animal quod immolare potest omnis qui quis voverit sanctum erit: nec mutare poterit nec melius malo nec peius bono. sed ovis quod animal quod immolari poterat ex hoc ipso quod vovebatur sanctum reputabatur quasi ovium cultui mancipatus. **Et hec erat ratio** quare non poterat commutari: sicut nec modo posset aliquis rem quam voverit iam consecrata: puta calicem vel domum commutare in melius vel in peius. Animal autem quod non poterat sanctificari et quod non erat immolatum redimi poterat et debebat. Sicut ibidem lex dicit: et ita etiam nunc commutari possunt vota si consecratio non interueniat. Similiter de dispensatione nota quod in his que sunt de lege nature et in preceptis divinis non potest per hominem dispensari: etiam in preceptis prime tabule que directe ordinantur ad dilectionem dei qui est ultimus finis omnium preceptorum. Sed sicut ex iure naturali et precepto divino tenetur homo implere votum: ita etiam tenetur ex eisdem obedire superiorum legi vel mandato: et tamen cum dispensatur in aliqua lege humana non fit vel legi humane non obediatur quod est contra legem nature et mandatum divinum. Sed fit ut hoc quod erat lex non sit lex in hoc casu: et ita etiam auctoritate superioris dispensantis fit ut hoc quod continebatur sub voto non contineatur inquantum determinatur in hoc casu hoc non esse congruum materiæ voti. **Et ideo cum prelatus ecclesie dispensat in voto non dispensat in precepto iuris naturalis vel divini:** sed determinat id quod cadebat sub obligatione deliberationis humane: que non potuit omnia circumspicere. **Ad undecimum** scilicet vtrum in voto solenni possit fieri dispensatio. Dicendum quod in solenni voto continentie possunt tria considerari. Primo quidem materia voti. scilicet ipsa continentia. Secundo perpetuitas voti. scilicet aliquis voto se astringit ad perpetuam observationem continentie. Tercio ipsa solennitas voti. Dicunt ergo quidam quod votum solenne est indispensabile ratione ipsius continentie que non recipit condignam recompensationem ut patet extra de statu monachorum in fine illius decretalis. Cum

ad monasterium. **Unde dicitur:** Abdicatio proprietatis sicut etiam custodia castitatis adeo est annexa regule monachali: ut contra eam nec summus pontifex possit indulgere. **Cum ratione** quidam assignant: quod continentia homo triumphat de domestico inimico: vel quod per continentiam homo perficitur et formatur christo secundum puritatem anime et corporis. sed hoc modo non videtur efficaciter dici: quia bona anime utpote contemplatio et oratio sunt multo meliora bonis corporis: et magis nos deo conformant. et tamen potest dispensari in voto orationis et contemplationis. **Unde non videtur esse ratio** quod non possit dispensari in voto continentie si respiciatur absolute ad ipsam continentie dignitatem. **Perferunt tamen apostoli. i. ad Corin. vii.** ad continentiam inducat propter contemplationem dicens: quod mulier inuupta cogitat quod dei sunt. finis autem potius est his que sunt ad finem. **Et ideo alii rationem huiusmodi assignant** ex perpetuitate et utilitate huiusmodi voti. Dicit enim quod votum continentie non potest peremptum nisi per id quod est omnino contrarium: quod nunquam licet in aliquo voto. **Sed hoc est manifeste falsum.** quia sicut voti carnalis copula est continentie contrarium: ita comedere carnes vel bibere vinum est contrarium abstinentie a talibus. et tamen in huiusmodi votis potest dispensari. **Et ideo alii vident** quod etiam in voto solenni continentie possit dispensari propter aliquam commensurata utilitatem seu necessitatem: ut patet de pacificatione terrarum ex aliquo matrimonio contrahendo. puta si quis per contrarium matrimonium aliquem personarum continentiam voverint: posset pariter periri contrariis. **Sed quod decretalis inducta expressè dicit** quod nec summus pontifex potest contra custodiam castitatis monacho licentiam dare: ideo aliter videtur esse dicendum: quod sicut supra dictum est: et habetur **Levi. xlii.** illud quod semel sanctificatum est omnino non potest in alio usus commutari. **Non autem potest** facere aliquis ecclesie prelatus: ut id quod est sanctificatum sanctificatione amittatur. et in rebus inalienabilibus: puta quod calix consecratus destinatus esse consecratus si maneat integer. **Unde multo minus** hoc potest facere aliquis prelatus: ut hoc deo consecratum quod diu vivit consecratus esse desistat. Solennitas autem voti consistit in quadam consecratione seu benedictione voveritis: ut dictum est. et ideo non potest fieri per aliquem prelatum ecclesie quod ille qui votum solenne emisit: desistat ab eo ad quod est consecratus. puta quod ille qui est sacerdos non sit sacerdos: licet posset prelatus ob aliquam causam executionem ordinis inhibere. **Et si ratione** papa non potest facere quod ille qui est preestus religionis non sit religiosus. licet quidam iuriste ignoranter contrarium dicant. **Est autem considerandum** vtrum continentia sit essentialiter annexa ei ad quod votum solennitatur. quod si non est ei essentialiter annexa: potest manere solennitas consecrationis sine debito continentie. quod non potest contingere si sit essentialiter annexum ei ad quod votum solennitatur. **Non est autem essentialiter annexum** debiti continentie ordini sacro: sed ex statuto ecclesie. **Unde videtur** quod per ecclesiam possit dispensari in voto continentie solennitatis per suspensionem sacri ordinis. **Est autem debiti continentie essentialiter** statui religionis per quem homo abrenunciat seculo totaliter dei servitio mancipatur. quod non potest solvere cum matrimonio in quo incumbit necessitas procurande uxoris et plures familie: et rerum quod ad hoc requirunt. **Unde apostoli dicunt. i. ad Corin. vii.** Ille qui est quidam uxore: sollicitus est quod sunt mundi: quod placeat uxori: et diuisus est. **Unde nomen monachi** ab unitate sumitur per oppositum ad diuisionem. **Et idem in professione solennitatis** propter religionis non potest per ecclesiam dispensari. **Et ratione assignat decretalis:** quia castitas est annexa regule monachali. extra de statu monachorum in fine illius decretalis. **Cum ad monasterium dicitur:** Abdicatio proprietatis sicut etiam castitatis adeo est annexa regule monachali: ut contra eam nec summus possit pontifex indulgere. Ergo nec propter pacem inter aliquos reformationem: nec propter bonum quoddamque multitudinis vel regni dispensari potest cum aliquibus quod continentiam voverint quod contrariis possint: vel contra votum suum facere quoquo modo. **Humanarum enim rerum periculis obuiam** dum est per res humanas. non autem per hoc quod res diuine ouertuntur in usus humanum. **Professi autem religionem mortui sunt mundo et viuunt deo.** vnde non sunt reuocandi ad vitam humanam occasione cuiuscunque euentus. **Sed sicut in voto temporalis abstinentie vel oblationis vel sacrificii deo offerendi per actum latrice: quod virtus nobilior est quam castitas: dispensari potest:** etiam in voto continentie temporalis. **Sed quod in voto continentie per professionem solennitatis non possit dispensari:** hoc non est iniquum est actus castitatis: sed iniquum incipit ad latricam primere per professionem religionis. **Item in voto abstinentie dispensari potest:** quia cibis directe ordinatur ad conservationem persone. et ideo abstinentia cibi directe potest vergere in periculum persone. **Unde ex hac ratione recipitur** votum abstinentie dispensationem. **Sed coitus non ordinatur** proprie ad conservationem persone: sed ad conservationem speciei. **Unde directe abstinentia coitus** per continentiam non vergit in periculum persone. **Sed si per accidens** ex ea aliquod periculum personale accidit: potest aliter subueniri. scilicet per abstinentiam vel per alia corporalia remedia. **Item religiosus qui ad episcopatum assumitur:** sicut non absoluitur a voto continentie: ita nec a voto paupertatis: quia nihil debet habere tantumque proprium sed sicut dispensator communium bonorum ecclesie. **Sicut etiam non absoluitur**

avoto obediencie: sed p accidens: obedire nō tenet si supior nō pēat sicut: et abbas monasterij q nō ē a voto obediencie absolutus. Nec obstat qd dicitur Eccl. xvi. *Dis penderatio nō est digne aie cōtinētis: qz auctas illa intelligēda est qstū ad h q nec fecunditas carnis nec aliqd corpale bonū est cōpandū cōtinētis: q inter bona aie cōputat vt Aug. dicit in lib. de sancta virginitate. Cū signāter dicit aie cōtinētis nō carnis cōtinētis.* Ad duodecimū. f. vtrū ad cōmūtationē vl' dispensationē voti regat supioris auctoritas. Dicendū q sicut supra dictū est. votū est pmissio deo facta de aliquo qd sit deo acceptū. Quid sit aut in aliq pmissio acceptū ei cui pmittit ex eius dependet arbitrio. Prolatus aut in ecclia gerit vicē dei. Et iō in cōmūtationē vel dispensationē votorū regit pīati auctoritas q in psona dei determinat qd sit deo acceptū. fm illud. ij. ad corin. ij. *Nā ego ppter vos donavi in psona christi. Et signāter dicit ppter vos: qz oīs dispensatio petita a prelato debet fieri ob honorē christi in cuius psona dispensat: vel ad vtilitatē ecclie q est eius corpus.* Dicitur aut aliqd q pīati pīit in votis p libito dispensare: qz in quolibet voto includit cōditionalē volūtas pīati supioris vt supra dictū est qd in votis subditō: puta serui vt filij intelligit cōditio: si placuerit dñō: vel patri vel si non renitatur: et sic subditus absqz oī remorū cōscie possit votū pmittere qñcūqz sibi a plato dicere. Sed pēdicta positio falso innuit qz dū pīas pīati supioris qui nō est dñs sed dispensator sit in edificationē data: et nō in destructionē. vt p. ij. ad corin. x. *Sicut platus nō pōt impare ea q fm se deo displicet: pīctā ita nō pōt pībere ea q fm se deo placet. f. virtutis opa.* Et iō absolute pōt hō ea vouere. Ad plātū nī spectat diiudicare qd sit magis virtuosū et deo magis acceptū. Et iō in manifestis dispensatio plati nō excusat a culpa: puta si plāt' dispensaret cū aliquo sup voto de ingressu religiōis nulla apparēt cā obstat. Si aut cā apparet p quā saltē in dubiū verteret: possit stare iudicio plati dispēantis vel cōmūtātis: nō nī iudicio pīati: qz ipse nō gerit vicē dei nisi forte in casu i quo id qd vult esset manifeste illicitū et nō posset opportune ad supiorē recurrere. Itē qz sumus pōtēx gerit plenarie vicē christi in tota ecclia: ipse hz plenitudinē pīatis dispensandi in oib' dispēabilib' votis. Alijs aut i feriozib' pīatis cōmittit oīs pensatio in votis q cōiter fuit: et indigēt frequētē dispensationē vt habeat de facili boēs ad quē recurrat sic sūt vota pegrinationū et ieiuniorū et aliorū bñōi. Notatō maiorā puta cōtinētie et pegrinationis terre fecerunt summo pontifici. Itē nota qz p religiōis ingressū absolutū hō ab oib' votis pīcularib': qz oīa alia vota sūt quozdā pīculariū opoz: qz p religiōnē hō totā vitā suā dei obsequio deputat pīcularē aut i vli includit. Et iō decretalis dicit q reus fracti voti nō habet q tpale obsequiū i ppetuā religiōis observatiā cōmutat nec tñ religiōnē i grediēs tenet implere vota vel ieiuniorū vel oīonū vel aliorū bñōi: q existēs i seculo fecit: qz religiōnē i grediēs mori pīori vite: et etiā singulares observatiē religiōi nō cōpetit et religiōis oīs onerāt satis boēs et alia supaddere non oportet.

De iuramento.

DIS. LXXVIII.

Deinde considerādū est de actib' exteriorib' latrē qd aliqd diuinū assumit ab hoib'. qd est vel aliqd sacm: vel ipsū nomen diuinū. Sed de sacramētis assuptiōnē nō est hic intentio nīa tractare. De assumptione aut diuinū noīs nūc agendū est. Assumit aut diuinū noīm ab hoīe tripliciter. Uno mō p modū iuramētū ad pīia verba cōfirmāda. Alio mō p modū adiuratiōis ad alios inducēdū. Tertio mō p modū inuocatiōis ad orandū vel laudandū. Primo qz de iuramētō agendū est. Circa qd qñrunt decē. Primo qd sit iuramētū. Scōdo vtrū sit licitū. Tertio qd sint comites iuramētū. Quarto cuius virtutis sit act'. Quinto vtrū sit appetēdū et frequētandū tāqz vtile et bonū. Sexto vtrū liceat iurare p creaturā. Septimo vtrū iuramētū sit obligatoriū. Octauo qd sit maior obligatio vtz iuramētū vel voti. Nonno vtz i iuramētō possit dispēari. Decimo qd et qñ liceat iurare. Ad pīmū. f. qd sit iuramētū. Dicēdū q iurare ē testē deū iuocare. vñ Aug. i quodā fmōe de pīurio dicit. *Quid ē p deū nisi testis ē de? sic enī dicit apls Heb. vi. Iuramētū ad cōfirmationē ordinat. Cōfirmatio aut in scibilib' p rōnē fit q pcedit ex aliq bus naturalib' notis q sūt infallibilē vera. Sed pīcularia facta cōtingētia hoīs nō pīit p rōnē cōfirmari: et iō ea q de his dicunt solent cōfirmari p testes. Sed bñānū testimonij nō est sufficiens ad bñōi cōfirmandū ppter duo. Primo quidē ppter defectū veritat' humane: qz plurimi in mēdacij labunt. fm illud psal. Os eoz lo cutū est mendaciū. Scōdo ppter defectū cognitiōis: quia homines non possunt cognoscere neqz futura neqz cordiū occulta vel etiam absentia. de quibus hoīs tñ loquunt: et expedit rebus bñānis vt*

certitudo aliq de his habeat. Et ideo necessariū fuit recurrere ad diuinū testimonij: qz deus neqz mentiri pōt: nec enī aliqd later falsum. Assumere aut deū in testē dicit iurare: quia qd p iure intro ductus est: vt qd sub inuocatione diuinū testimonij dicit: pro vero habeat. Diuinū aut testimonij qñqz inducit ad asserēdū pīia vt pīerita. et h dicit iuramentū asserōiū. Qñqz autē inducit diuinū iuramentū ad cōfirmādū aliqd futurū. et h dicit iuramentū pmissio riū. Ad ea vō q sunt necessaria et p rōnē inuestigāda: nō inducit iuramentū. Derisibil' enī videt' si qd in disputatiōe sciētie veller p pōitū p iuramentū pbare. Et nota q aliud est vtrū diuinū testimonij nō iam dicto: qd sit cū aliq auctoritatē alicui' sacre scripture inducit. et aliud est testimonij dei implorare vt exhibendū: qd sit in iuramētō. Itē nota q alicui' testimonij inuocat ad h q testis inuocat veritatē manifestet circa ea q dicunt. Deus aut manifestat an verū sit qd dicit dupliciter. Uno mō simpliciter reuelādo veritatē vel p internā inspirationē: vel etiā pfecti denudationē: vñ. f. p dū cit in publicā ea q erāt occulta. Alio mō p penā mētientis. et tñc hīl est et iudex et testis: dum puniēdo mēdacē manifestat mēdacij. Et ideo duplex est modus iurādī. Unus quidē p simplici deū testat iōnē. sic cū qd dicit. Est mihi deus testis: vel Corā deo loquor: vel Per deū: qd idē est vt dicit Aug. Ali' modus iurandi est p execra tiōnē: vñ. f. aliq se vel aliqd ad se pertineēs ad penā obligat: nūc sit verū qd dicit. Ad cōsecrādū. f. vtrū licitū sit iurare. Dicendū q iura mentū in aliquib' casib' est licitū: sicut infra declarabit. Et dicit vñ. dñm deū tuū timebis: et p nomē ei' iurabis. Sed nihil pīber ali' quid fm se bonū ē: qd tñ cedit i malū ei' q nō vñt eo oueniet. sic sumere eucharistiā est bonū: et tñ q indigne sumit: indicij sibi māducat et bibit: vt dicit. j. ad Corin. xv. Sic igit in ppositio pīen dū est q iuramentū fm se est licitū et honestū. Qd p. ex origine et ex fine. Ex origine qdē: qz iuramētū est introductū ex fide q boēs credidit deū habere infallibilē veritatē et vniuersalē oīs cognitiōē et pūisionē. Ex fine qdē: qz iuramentū est introductū ex fide ad ius tificādū boēs: et ad finiedū pīerueras: vt dicit ad Heb. vi. Si iuramentū cedit in malū alicui ex eo q male vñt eo et fine necessitate et cautela debita. Videt enī parū reuerentiā habē ad deū qd ex leui cā testē inducit. qd nō pīsumeret etiā de aliquo viro bone sto. Imminet etiā piculū pīuri: qz defacili hō in vbo delinqt. fm illud Jac. iii. Si qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa. O: aut oīs iuramentū vniuersalē pībē videt. Mat. v. Ego aut dico vobis nō iurare oīno. Et Jac. v. dicit: Ante oīa autē frēs mei nolite iurare. Rñdēt qdā q dicit. sup. Mat. v. dicit: Cōsidera qd saluator dicit: nō iurare oīno nō pībuerit p deū iurare: f. p celū et terrā. Vñ enī p elemēta iurādī pessimā cōsuetudinē habere iudei noscunt. f. ista qd in vñs nō offendit: hic pīet' est vñ. vñ. et Eccl. xxiij. dicit: Juratori nō assuecat os tuum: multi enī casus in illa.

verita p̄tinet ad rem de q̄ iurat: quis posset dici q̄ iusticia pertinet ad cām pro q̄ iurat. ¶ Ad q̄rtū. s. vtrū iuramentū sit actus religionis vel latie. Dicēdū: q̄ sicut ex dictis patet: ille q̄ iurat inuocat diuinū testimoniū ad cōfirmādū ea q̄ dicit. Nihil aut cōfirmat nisi p̄ aliqd qd certū est: et potū. Et iō in hoc ipso q̄ bō p̄ deū iurat. p̄fectus deū potiorē: vtpote cuius veritas est indefectibilis: et cognitio vniuersalis. et sic aliquo mō deo reuerētia exhibet. vñ et Ap̄ls dicit ad Hebze. vi. q̄ homines p̄ maiores se iurāt. Et ideo Hiero. dicit sup Mat. qui iurat: aut venerat: aut diligit eū per quē iurat. P̄hs etiā dicit in i. meth. q̄ iuramentū est honorabilissimū. exhibere at reuerentiā deo p̄tinet ad religionē suē latie. ¶ Un manifestū est q̄ iuramentū sit actus religionis suē latie. ¶ Ad q̄ntū. s. vtrū iuramentū sit appetēdū et frequentādū tanq̄ vtile et bonū. Dicēdū: q̄ vtile qd nō q̄rit nisi ad subueniēdū alicui defectui nō numerat inf ea q̄ sunt p̄ se appetēda: sed inter ea q̄ sunt necessaria. sic p̄ se de medicina: q̄ q̄rit ad subueniēdū infirmitati. Iuramentū aut q̄rit ad subueniēdū alicui defectui: q̄. s. vnus bō alteri discedit. Et iō iuramentū est habēdū nō inter ea q̄ sunt p̄ se appetēda: s̄ inf ea q̄ sunt huic vite necessaria. quibz indebitē vti. quicunq̄ eis vti vltra terminos necessitas. ¶ Un Aug. dicit in li. de sermone dñi in monte: Qui intelligit non in bonis. i. p̄ se appetēda: sed in necessariis iurationē habēda: refrenat se q̄ntū pōt vt nō ea vtaf nisi necessitas cogat. vñ Eccl. xxxiii. of. Jurationi nō assuefcit os tuū. Et infra: Vltimulū iurās replebit iniquitate. Et Aug. dicit in li. oīa mēdaciū: q̄ p̄ceptū dñi de phibitiōe iuramētū ad h̄ positiū est vt quātū in te est nō affectes: nō q̄n pro bono cū aliq̄ delectatiōe appetas infirmādū. Sicut enī medicina est vtilis ad sanandū: et tñ q̄nto est virtuosior tāto maius inducit nocumētū si nō debite sumat. ita etiā iuramētū vtile quidē est ad cōfirmationē: tñ q̄nto est magis venerādū: tāto est magis periculosū si indebite inducat. q̄ vt dicit Eccl. xxxii. Si frustra iurauit. i. deceptis fratrē: delictū illi sup̄ ipm erit. et si vñ mulauerit: qd sit p̄ simulationē iurādō falsū: delinq̄t dupliciter: q̄. s. simulata equitas est duplex iniquitas. Et si in vanū iurauerit. i. sine debita causa et necessitate: nō iustificabit. ¶ Ad sextū. s. vtrū liceat iurare p̄ creaturas. Dicēdū: q̄ sic sup̄a dictū est: duplex est iuramentū. Vñ qd qd sit p̄ simplicē cōtestationē: inq̄ntū. s. dei testimoniū inuocat. et h̄ iuramentū imitit diuine veritatis sicut et fides. Fides aut p̄ se quidē et principaliter de deo est: q̄ est ipsa veritas. Secundario aut est de creaturis: in quibz veritas. s. dei relucet: vt supra habim̄. Et si iuramentū p̄ncipaliter refert ad ipm deū cuius testimoniū inuocat. Secundario aut assumunt ad iuramentū aliq̄ creaturę: sed nō fm se: s̄ inq̄ntū in eis diuina veritas manifestat. sic iuram̄ p̄ euāgelii. i. p̄ deū: cuius veritas in euāgelio manifestat. et p̄ scōs q̄ h̄c veritatē crediderūt et obseruauerūt. Alii aut modus iurādō est p̄ cōsecrationē. et in h̄ iuramēto inducitur aliq̄ creatura: vt i q̄ diuinū iudiciū exerceat. et sic solet hō iurare p̄ caput suū: vel p̄ filiū suū: aut p̄ aliquā aliā rem quā diligit. Sicut et Ap̄ls iurauit. i. ad Lozin. i. dicit: Ego testē deū iuoco in aīas meā. Qd aut ioseph p̄ salutē pharaonis iurauit: vtrūq̄ mō pōt intelligi vel p̄ modū cōsecrationis: q̄ntū salutē pharaonis obligauerit deo: vel p̄ modū cōtestationis: q̄ntū testādo veritatē diuine iusticie. Ad cuius iuramētū executionē p̄ncipes terre cōstituit. Dñs ergo phibuit iurare p̄ creaturas: ita q̄ eis exhibeat reuerentiā diuinā. Nat̄. v. Ego dico vobis nō iurare oīno. neq̄ p̄ celū: neq̄ p̄ terrā: neq̄ p̄ hierosolimā: neq̄ p̄ caput tuū iuraueris. Quod exponēs Hiero. dicit: Cōsidera q̄ b̄ dicit saluator non phibuit iurare p̄ deū: sed p̄ celū et terrā et cetera. Et ibidē subdit Hiero. D. iudei p̄ angelos et cetera. Tmōi iurantes creaturas venerabāt dei honore. Et eadē rōne p̄m̄ fm canones clericius per creaturā iurās: quod ad blasphemiam infidelitatis pertinet. ¶ Un dicit. xxi. q. j. Clerici p̄ creaturas iurantē acerrime obiurgant: et si perhiterit excomunicandū placuit. Et in sequenti capitulo dicit. Si quis per capillū dei vel per caput eius iurauerit: vel alio modo blasphemiam cōtra deum vsus fuerit: si in ecclesiastico est ordine deponat. ¶ Ad septimū. s. vtrū iuramentū habeat vim obligandi. Dicēdū: q̄ obligatio refert ad aliquid quod est faciendū vel dimittendū. Unde nō videtur respicere iuramentū assertoriū: quod est de p̄sentī vel de p̄terito. neq̄ etiā iuramentū de his q̄ sunt p̄ alias causas fienda. sicut si quis iuramēto assereret q̄ cras pluuia esset futura. sed solū in his que sunt fienda p̄ illū qui iurat. Sicut autē iuramentū assertoriū qd est de p̄terito vel de p̄sentī debet habere veritatē: ita etiā et iuramentū de his q̄ sunt fienda a nobis in futurū. et ideo vtrūq̄ iuramentū habet quādā obligatiōē. diuersimode tñ: q̄ in iuramēto qd ē de p̄terito vel p̄sentī obligatio est nō respectu rei q̄ iam fuit vel est: s̄ respectu actus ipsi iuran

di vt. s. iuret id qd iam verū est vel fuit. Sed in iuramēto qd p̄stat de his q̄ sunt fienda a nobis: obligatio cadit ecōuerso sup̄ re quā aliq̄s firmauit iuramēto. Tenet enī aliq̄s vt faciat verū esse id qd iurauit: aliq̄n deest veritas iuramēto. Si aut est talis res q̄ eius p̄tate nō fuit: deest iuramēto discretiōis iudiciū: nisi forte qd erat possibile q̄n iurauit: reddat ei impossibile: p̄ aliq̄s euentū: puta cū aliq̄s iurauit se pecuniā soluturū que ei postmodū vel furto subtrahit: tñ enī videt excusatus esse a faciēdo qd iurauit: h̄ teneat facere qd in se est. Sicut etiā supra circa obligationē voti dixim̄. ¶ Si vō sit qd ē possibile fieri: sed fieri nō debeat: vel qd est p̄ se malū vel qd est boni ipeditiū: tñ iuramēto deest iusticia: et iō iuramētū nō est seruandū in eo casu quo est p̄tū: vel boni ipeditiū fm enī vtrūq̄: hō vergit in deteriorē exitū. Sic q̄ dicēdū q̄ q̄cūq̄ iurauit aliqd se facturū: obligat ad illud faciendū ad hoc q̄ veritas impleat: si tñ aliq̄ ouo comites assint. s. iudiciū et iusticia. Pōt aut iuramentū vergere in deteriorē exitū dupliciter. Vñ mō qd ab ipso principio habet peiorē exitū: vel qd est fm se malū: sicut cū aliquis iurat se patratū adulteriū: vel qd est maioris boni ipeditiū: puta cū aliq̄s iurat se nō intraturū religionē: vñ qd nō sit clericus aut qd nō accipiet p̄lationē in casu in quo expedit eū accipere: vel si qd est aliud h̄mōi. Tmōi enī iuramētū a principio est illicitū. vñ ter tñ: qd si qd iuret se facturū aliqd p̄tū: et peccauit iurādō et peccauit iuramentū seruādō. Si qd aut iurat se nō facturū aliqd melius bonū: qd nō facere nō tenet. peccat quidē iurādō inquantū peccat obicem spiritui sancto q̄ est boni p̄positi inspirator: tñ non peccat iuramentū seruādō: sed multo melius facit si nō seruet. Alio mō vergit in deteriorē exitū p̄pter aliqd qd de nouo emerferat: quod fuit ip̄meditātū. Sicut patet in iuramēto herodis q̄ iurauit puel le saltanti: qd petisset se daturū. Tōc enī iuramentū poterat esse a principio licitū intellecta debita cōditione. s. si peteret qd dare deiceret: sed impletio iuramētū fuit illicita. ¶ Un ambro. dicit in primo de offi. Est cōtra officiū nōnunq̄ p̄missū soluere sacramentū: sicut herodes qui necem iohānis p̄stans ne p̄missū negaret. Et nota qd si quis inuitus cōpellit ad iurandū. duplex est obligatio. Una quidē qua obligat hōi cui aliqd p̄mittit: et talis obligatio tollit p̄ cōactionē: q̄ ille qui vim intulit hoc meret: vt ei p̄missū nō seruet. Alia aut est obligatio qua qd deo obligat vt impleat qd p̄ nomē ei p̄missit. Et talis obligatio non tollit in foro cōscie: q̄ magis debet vñ tpale sustinere q̄ iuramētū violare. Pōt tñ repetere in iudicio qd soluit: vel p̄lato denūciare: nō obstante qd cōtrariū iurauit qd tale iuramentū vergeret in deteriorē exitū: esset enī cōtra iusticiā publicā. Romani aut pontifices ab h̄mōi iuramētis hoīes absoluerūt: nō quasi decemētes h̄mōi iuramenta nō esse obligatoria: sed quasi h̄mōi obligatiōes ex iusta causa relaxantes. ¶ Itē nota qd q̄n nō est eadē iurantis intētiō et huius cui iurat: si hoc puenit ex dolo iurantis debet iuramentū sanū seruari fm intellectū eius cui iuramentū p̄staf. ¶ Un fido. dicit. quacūq̄ arte verborū qd iuret deus tñ qui cōscientie testis est ita hoc accipit sicut ille cui iurat in telligit. Et qd hoc intelligit de dolo iuramēto patet p̄ id qd subydit. Dupliciter reus fit qui iuramentū dei inuaniū assumit: et p̄mū dolo capir. Si aut iurans doli nō adhibeat obligat fm intētiōne iurantis. ¶ Un Greg. dicit. xxvii. libro moral. Pūne aures talia verba nostra iudicat qualia foris sonant. diuina vō iudicia talia foris audiūt qualia ex intimis p̄ferunt. ¶ Ad octauū. s. vtrū maior sit obligatio iuramētū q̄ voti. Dicēdū: qd vtrūq̄ obligatio. s. iuramētū et voti causatur ex aliquo diuino: aliter tñ et aliter. Nam obligatio voti causat ex animi fidelitate quā deo debemus: vt. s. ei p̄missum solnamus. Obligatio aut iuramētū causat ex reuerentiā quā debemus ei ex qua tenemur qd verifcemus id qd p̄ nomē eius p̄mittimus. Oīs aut infidelitas irreuerentiā cōtinet: sed nō ouertit. Videt enī infidelitas subiecti ad dñm esse maxima irreuerentiā. Et iō votū ex rōne sua magis est obligatoriū q̄ iuramentū. ¶ Ad nū. s. vtrū dispensari possit in iuramēto. Dicēdū: qd sicut supra oīctū est. necessitas dispensatiōis tam in lege q̄ in voto est p̄pter h̄ qd id qd iuste vel vtiliter cōsideratū est vtile vel honestum: et fm aliq̄d particulare euentū potest esse inhonestū et nociuū: qd nō pōt cadere nec sub lege: nec sub voto. D. aut aliqd de inhonestū vel nociuū repugnat his que debent attendi in iuramēto. nam si fit inhonestū repugnat iusticie: si fit nociuū repugnat iudicio. Et iō pari rōne etiā in iuramēto dispensari pōt. Dispensatio tñ q̄ fit in iuramento nō se extendit ad hoc qd aliqd cōtra iuramētū fiat. Tōc enī est impossibile cū obseruatio iuramētū cadat sub p̄cepto diuino qd est indispensable. Sed ad hoc se extendit dispensatio iuramētū: vt id qd sub iuramēto cadebat sub iuramēto nō cadat: q̄n nō existens

debita materia iuramenti. sic etiam de voto supra dixim. Materia autem iuramenti assertoria quod est de preterito vel presenti in quadam necessitate iam transit: et immutabilis facta est. Et ideo dispensatio non refertur ad materiam: sed refertur ad ipsam actum iuramenti. Unde talis dispensatio directe esset contra preceptum diuini. Sed materia iuramenti, promissoria est aliquid futurum quod variari potest. Et in aliquo casu potest esse illicitum et non citius: et persequens non esset debita materia iuramenti. Et ideo dispensari potest in iuramento promissorio: quia talis dispensatio respicit materiam iuramenti: et non contraria precepto diuino de iuramenti obseruatione. Et nota quod in iuramento promissorio potest aliquid promittere alteri subiuramento dupliciter. Uno modo quando promittit aliquid pertinens ad utilitatem ipsius: puta si sub iuramento promittit se seruaturum et: vel pecuniam daturum. Et a tali promissione potest absolui ille cui promissio facta est. Intelligitur enim iam ei soluisse debitum promissum quod facit de eo secundum eius utilitatem. Alio modo promittit aliquid alteri quod pertinet ad honorem dei vel ad utilitatem aliorum: puta si aliquid iuramento promittit alicui se intraturum religionem: vel aliquid opus pietatis facturum: et tunc ille cui promittitur non potest absolui. promittente: quia promissio non est facta ei principaliter: sed deo. Nisi forte sit ei interposita conditio. si illi videbitur. cui promittit vel aliquid aliud tale. Item illud quod cadit sub promissorio iuramento quicquid est aliud quod repugnat: vel quod est peccatum: si cui aliquid iurat se facturum homicidium vel quod est maioris boni impedimentum: sicut cum quis iurat se religionem non intraturum: tale iuramentum dispensatio non indiget. Sed in primo casu tenet aliquid tale iuramentum non seruare. In secundo autem casu licitum est seruare: et non seruare: ut supra dictum est. Quicquid vero aliquid sub iuramento promittitur de quo dubium est verum sit licitum vel illicitum: periculum vel nocivum: aut si quod iuratur aut in aliquo casu. Et in hoc potest quilibet dispensare. Quicquid vero sub iuramento promittitur aliquid quod est manifeste licitum et utile. Et in tali iuramento non videtur habere locum dispensatio vel commutatio: nisi aliquid melius occurrat ad eorum utilitatem. Quod maxime tenet pertinere ad preceptum papae quod habet curam universalis ecclesie vel etiam absoluta relatio: quod tamen ad papam pertinet in omnibus: generaliter quod ad dispensationem rerum ecclesiasticarum pertinet super quibus habet plenitudinem potestatis: sicut ad unumquemque pertinet irritare iuramentum quod a subdito factum est circa ea quod ei preceptum subdunt: sicut pater potest irritare iuramentum puellae: et vir uxoris. ut dicitur Numeri. xxx. Sicut et supra de voto dictum est. Ad decimum. scilicet quibus et quando liceat iurare. Dicendum quod in iuramento duo sunt consideranda. Unum quod ex parte dei cuius testimonium inducit: et quantum ad hoc debet iuramento maxima reuerentia. Et propter hoc a iuramento excluduntur et pueri ante annos pubertatis qui non cognoscunt ad iurandum: quia non habent perfectum usum rationis quo possint cum debita reuerentia iuramento prestare. Et iterum pueri qui ad iuramentum non admittuntur: quia ex retroactis presumunt quod debita reuerentia iuramento non exhibebunt. Et propter hoc etiam ut iuramento debita reuerentia exhibeatur. dicitur. xx. q. v. honestum est ut quod in sanctis audet iurare hoc ieiunius faciat cum omni honestate et timore dei. Aliud autem est considerandum ex parte hominis cuius dictum est iuramento confirmatum. Non enim indiget dictum hominis confirmatione nisi quia de eo dubitatur. Hoc autem derogat dignitati persone ut dubitetur de veritate eius quod dicit. Et ideo personis magne dignitatis non conuenit iurare. Propter quod dicitur. ii. q. iiii. c. Si quis presbyter. et sacerdos ex leui causa iurare non debent: tamen pro aliqua necessitate vel magna utilitate licitum est eis iurare: et precipue per spiritualibus negociis pro quibus etiam iuramenta competunt prestandi in sollemnibus diebus: quibus est spiritualibus rebus vacandum. Non autem tunc sunt iuramenta prestanda pro rebus temporalibus nisi forte ex magna necessitate.

De assumptione diuini nominis.

DIS. LXXIX.

Deinde considerandum est de assumptione diuini nominis per modum adiurationis. Et primo verum liceat adiurare homines. Secundo verum liceat adiurare demones. Tertio verum liceat adiurare irrationalia creatura. Ad primum. scilicet verum liceat adiurare homines. Dicendum quod ille qui iurat iuramento promissorio per reuerentiam dei vel diuini nominis quod ad confirmationem sue promissionis inducit: seipsum obligat ad faciendum quod promittit. Quod est seipsum immobilitate ordinare ad aliquid agendum. Sicut autem homo seipsum ordinare potest ad aliquid agendum. ita etiam et alios superiores quod de peccato: iseriores autem iurando: ut ex supra dictis patet. Cum igitur utraque ordinatio per aliquod diuinum nomen confirmatur et adiuratio. Tamen in hoc differt: quod homo est suorum actuum dominus: et ideo omnes qui sunt ab alio agenda. et ideo sibi ipsi potest necessitate imponere per diuini nominis invocationem. Non autem hanc necessitatem potest alijs imponere nisi subdit: quos potest ex debito prestandi iuramenti compellere. Si igitur aliquid per invocationem diuini nominis vel cuiuscunque rei facere alicui non sibi subdito adiuratio necessitate agendi aliquid impos-

nere intendat: sicut imponit sibi ipsi iurando. talis adiuratio illicita est: quia usurpat potestatem in alium quam non habet. Tamen propter aliquam necessitatem superiores suos inferiores tali genere adiurationis infringere possunt. Si vero intendit solummodo per reuerentiam diuini nominis vel alicui rei facere aliquid ab alio obtinere absque necessitatis impositione: talis adiuratio licita est respectu quocumque. Ad secundum. scilicet verum liceat adiurare demones. Dicendum quod sicut dictum est: dupliciter est adiurandi modus. Unus quod per modum deprecationis vel inductionis ob reuerentiam alicuius sacri. Alius autem per modum compulsionis. Primo autem modo non licet demones adiurare: quia ille modus adiurandi videtur ad quandam benivolentiam vel amicitiam pertinere: quod non licet ad demones. Vnde secundo autem adiurationis modo: quod est per compulsionem: licet nobis ad aliquid venire ad aliquid non licet. Demones enim in cursu sunt: vite nobis aduersarii constituntur. non autem eorum actus nisi dispositioni subduntur: sed dispositioni diuine et sanctorum angelorum. Quia ut Augustinus dicit in iii. de tri. Spiritus desertior regis per spiritum iustum. Possunt ergo demones adiurando per virtutem diuini nominis tanquam inimicos repellere ne nobis noceant vel spiritualiter vel corporaliter secundum potestatem datam a christo. secundum illud Luc. x. Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes et scorpiones: et super omnem virtutem inimicorum: et nihil nocebit vobis. Non tamen licitum est eos adiurare ad aliquid ab eis addiscendum: vel etiam aliquid per eos obtinendum: quia hoc pertinet ad aliquam societatem cum ipsis habendam. Nisi forte ex speciali instinctu vel reuelatione diuina aliquid sciri ad aliquos effectus demonum operatione vult. Sicut legitur de beato iacobo: quod per demones fecit hermo genem ad se adduci. Ad tertium. scilicet verum liceat adiurare irrationalia creaturas. Dicendum quod creature irrationalia ab alio agunt ad proprias operationes. Eadem autem actio est ei quod agit et mouet: et eius quod agit et mouet. sicut motus? sagitte est etiam operatio quod sagittantur. Et ideo operatio irrationalium creaturam non solum ipsi attribuitur: sed principaliter deo: cuius dispositione omnia mouentur. Pertinet etiam ad diabolum: quod promissio diuina utitur aliquibus irrationalium creaturis ad nocendum hominibus. Sic ergo adiuratio quod quis utitur ad irrationalia creaturas: potest intelligi dupliciter. Uno modo ut adiuratio referatur ad ipsas creaturas irrationalia secundum se. et sic vanum est irrationalia creatura adiurare. Alio modo ut referatur ad eam a quo irrationalia creatura agit et mouet. Et sic dupliciter adiurare irrationalia creatura. Uno modo per modum deprecationis ad deum directe. quod pertinet ad eos quod diuina invocatione miracula faciunt. Alio modo per modum compulsionis: quod refertur ad diabolum: quod in nocumendum nostrum utitur irrationalium creaturis. et talis est modus adiurandi ecclesie excommunicatis: per quos demonum potestas excluditur ab irrationalium creaturis. Adiurare autem demones ab eis auxilium implozando non licet.

Deinde considerandum est de invocatione diuini nominis: quod fit per orationem vel per laudem. De oratione quidem infra dicetur: modo de laude restat dicendum. Circa quod consideranda sunt tria. Primo verum deus sit ore laudandus. Secundo verum in eius laude sit cantus assuetus. Tertio quare sit laudandus. Ad primum. scilicet verum sit deus ore laudandus. Dicendum quod verbum alia ratione vtatur ad deum: et alia ratione ad hominem. Ad hominem quidem vtatur verbis ut deus: et alia ratione ad hominem potest cognoscere: verbis ei expremamur. Et ideo laude oris ad hominem vtatur vel ei vel alijs innotescat quod bona opinionem de laudato habent: ut per hoc et ipsum quod laudat ad meliorem puocem: et alios apud quos laudat in bona opinionem et reuerentiam et imitationem ipsi inducamur. Sed ad deum verbis vtatur: non quidem ut ei quod inspector est cordium nros deceptus manifestemur: sed ut nos ipsos et alios audientes ad eius reuerentiam inducamur. Et ideo necessaria est laus oris: non quidem propter deum: sed propter ipsum laudantem: cuius affectus excitatur in deum ex laude ipsi. secundum illud Psalm. psalmo. xlii. Sacrificium laudis honorificabit me: et illic iter quo ostendat illi salutare dei. Et in quantum homo per diuinam laudem affectu ascendit in deum: tantum per hoc retrahitur ab his quod sunt contra deum. secundum illud Isa. xlviii. Laude mea infrenabo te ne intercas. Proficit etiam laus oris ad hoc quod aliorum affectus puocet in deum. Unde dicitur in psal. Semp laus eius in ore meo. Et postea subditur: Audi et mansueti et letentur: magnificate osim meum. Ad secundum. scilicet verum in deum laude sit cantus assumendus. Dicendum quod sic dictum est: laus vocalis ad hoc necessaria est ut affectus hominis puocet in deum. Et ideo quicquid ad hoc utile esse possunt: in diuinis laudes congruenter assumuntur. Manifestum est autem quod secundum diuersas melodias sonorum animi audientium diuersitate disponuntur: ut patet per philosophum in viii. poli. et per Boetium in plogo musicie. Et ideo salubriter fuit institutum: ut in diuinis laudes cantus assumerentur: ut animi infirmorum magis puocarentur ad deuotionem. Unde Augustinus in x. confes. adducit cantandam consuetudinem approbare in ecclesia: ut per oblectamentum aurium infirmorum animus in affectu pietatis assurgat. Et de seipso dicit in registro confessi. Fleui in hymnis et canticis tuis suauiter sonantibus

gubernationis respectu aliquarum rerum sicut princeps civitatis in rebus civilibus. aut exercitum in rebus bellicis. magister autem in discipulis et similibus aliis. et ideo est quod omnes tales personae per se appellantur propter similitudinem cunctis. Sicut. iiii. reg. iiii. Serui naaman dixerunt ad eum. Pater et si graderetur dicitur tibi. prophetam. et ideo sicut sub religione per quam cultus tribuitur deo quodam ordine invenitur pietas per quam coluntur parentes. ita sub pietate invenitur observantia per quam cultus et honor exhibetur personis in dignitate constitutis. Et sicut religio per quamdam supernam pietatem dicitur. et tamen pietas proprie dicta a religione distinguitur. ita et pietas per quamdam excellentiam potest dici observantia. et tamen observantia proprie dicta a pietate distinguitur. Unde tullius dicit in sua rethorica. quod observantia est per quam homines aliquam dignitatem antecedentes quodam cultu et honore dignantur. Item sciendum quod aliquis ex his quod est in dignitate constitutus non solum quodammodo excellens habet. sed quodammodo prae se gubernandi subditos. Unde competet sibi ratio principis. puta et aliorum gubernatorum. Et hoc autem quod aliquis habet perfectionem scientie vel virtutis non solum ratione principis quantum ad alios. sed solum quodammodo excellentiam in seipso. et ideo specialiter quedam virtus determinatur ad exhibendum honorem et cultum his qui sunt in dignitate constituti. Ubi quod per scientiam et virtutem et omnia alia hominibus aliis idoneis redduntur ad dignitatis statum reuerentiam quam per quatuor excellenciam aliquid exhibetur ad eandem virtutem pertinet. Ad secundum. scilicet quod observantia debet exhibere. Dicendum quod ad eos qui sunt in dignitate constituti pertinet gubernare subditos. gubernare autem est mouere aliquos in debitum finem sicut naua gubernat nauta ducendo eam ad portum. Omne autem mouens habet excellentiam quodammodo virtutis supra id quod mouetur. Unde oportet quod in eo qui est in dignitate constitutus. Primo consideretur excellencia statum cui quodammodo testatur in subditos. Secundo ipsum gubernationis officium. Ratione igitur excellencie debet eis honor qui est quodammodo recognitio excellencie alicuius. Ratione autem officii gubernationis debet eis cultus. qui in quodammodo obsequio consistit. et tamen aliis eorum obediunt imperio et vice beneficiis eorum pro suo more rependunt. Ad tertium. scilicet de copatione observantie ad pietatem. Dicendum quod personis in dignitate constitutis potest aliquid exhiberi dupliciter. Uno modo in ordine ad bonum commune. puta cum aliquis eis seruit in administratione ne reipub. hoc ita non pertinet ad observantiam. sed ad pietatem qui cultus exhibetur non solum propter se et pietatem. Alio modo exhibetur aliquid personis in dignitate constitutis prout specialiter ad dignitatem vel personalem eorum utilitatem. et gloriam. et hoc proprie pertinet ad observantiam sed quod a pietate distinguitur. Et ideo copatio observantie ad pietatem necesse est quod attendatur secundum diuersas habitudines diuersarum personarum ad nos quas respicit utraque virtus. Manifestum est autem quod personae parentum et eorum qui sunt nobis sanguine coniuncti substantialius nobis coniunguntur quam personae qui sunt in dignitate constitutae. Magis namque ad substantiam pertinet generatio et educatio cuius principium est pater. quam exterior dei gubernatio cuius principium sunt illi qui in dignitate constituti sunt. et secundum hoc pietas observantie praeminet inquantum cultus redditur personis magis coniunctis quibus magis obligantur.

De oulia.

DIS. LXXII.

Deinde considerandum est de tribus observantiis. Et primo de oulia per quam personis superioribus honor. et ad hoc pertinetia exhibetur. Secundo de obedientia per quam praedictis imperiis obediunt. Circa primum consideranda sunt quattuor. Primo utrum honor sit quod spirituale vel corporale. Secundo utrum honor debeatur superioribus. Tertio utrum oulia per quam exhibetur honor et cultus superioribus sit specialis virtus distincta a latratia. Quarto utrum per species distinguantur. Ad primum. scilicet utrum honor importat aliquid corporale vel spirituale. Dicendum quod honor testificatio quodammodo importat de excellentia alicuius. Unde homines qui volunt honorari testimonium suae excellentie querunt. ut patet per philosophum in vii. eth. Testimonium autem redditur vel coram deo. vel coram hominibus. coram deo quod inspector est cordium testimonium conscientie sufficit. Et ideo honor quo ad deum potest consistere in solo interiori motu cordis. unde. scilicet aliis recogitat vel dei excellentiam vel etiam alterius hominis coram deo. sed quo ad homines aliis non potest testimonium ferre nisi per aliqua signa exteriora. vel verborum. puta cum aliquis ore pronunciat excellentiam alicuius. vel factis. sicut inclinationibus obuiationibus et aliis huiusmodi. vel etiam exterioribus rebus. puta in extenuior vel munere oblatione. aut imaginum institutione. vel aliis huiusmodi. Et secundum hoc honor in signis exterioribus et corporalibus consistit. Differt autem honor et reuerentia. quia reuerentia ex una parte est principium motuum ad honorandum. inquantum. scilicet aliquis ex reuerentia quas habet ad aliquem eum honorat. Et alia vero parte est honoris finis inquantum. scilicet ad hoc aliquis honoratur ut in reuerentia habeatur ab aliis. Item laus distinguitur ab honore dupliciter. Uno modo quod laus consistit in solis signis verborum. honor autem in quibusvis exterioribus signis. et secundum hoc laus in honore includitur. Alio modo quod per exhibitionem honoris testimonium reddimus de excellentia bonitatis alii

cui absolute. Sed per laudem testificamur de bonitate alicui in ordine ad finem. sicut laudamus bonum operem per finem. Honor autem etiam est optimus quod non ordinatur ad finem. sed ita sunt in fine. ut per philosophum in primo eth. Alia autem est effectus honoris et laudis quod ex hoc testificamur de bonitate alicui clarescit et bonitas in noticia plurimorum. et hoc importat non me glorie. Nam gloria dicitur quasi claria. vii. Ro. i. dicitur quodammodo gloria ambrosii quod gloria est clara cum laude noticia. Ad secundum. scilicet utrum honor debeatur superioribus. Dicendum quod si dicitur de honoro nihil aliud est quam quodammodo prestantio de excellentia bonitatis alicui. Potest autem alicui excellencia considerari non solum per operationes ad honorandum. ut. scilicet sit excellentior eo qui honoratur. sed et per se vel per operationes ad aliquos alios. et secundum hoc honor semper debet alicui per aliquam excellentiam vel superioritatem. Non enim eo quod ille qui honoratur sit excellentior honoratus. sed forte quibusdam aliis vel etiam ipso honorato quantum ad aliquid et non simpliciter. sicut putat personae iterum honorantur a rege. Sicut thob. i. leg. quod habebat decem talenta quod fuerat honoratus a rege. Et test. vi. of. quod assuerunt honorauit mardocheum. et coram eo se cit. proclamari. hoc honore digni. et quicquid rex honorare voluerit. Sic inferior honoratur a rege. non quod sint eis superiores secundum ordinem dignitatis. sed propter aliquam excellentiam virtutis ipsorum. et quod in quolibet potest aliquid inueniri. Unde potest etiam aliquis superiorum reputare. secundum illud phil. ii. In humilitate superiores sibi arbitantes. Ideo etiam oes se debent inuicem honoribus peruenire. Ro. xii. et i. pet. ii. Oes honorate. Et nota quod superiores si mali sunt non honorantur propter excellentiam proprie virtutis. sed propter excellentiam dignitatis secundum quam sunt dei ministri. et in eis etiam honoratur tota ciuitas cui per sunt. Demones autem sunt irreuerentibus mali. et per inimicis habendi. magis quam honorandi. Item nota quod angelus prohibuit iohannem non a quacunque honoratioe sed ab honoratioe ad os hominis latere quod debet deo. vel etiam ab honoratioe oulie. ut ostenderet ipsius iohannis dignitatem qua per christum erat angelis adequata secundum spem glorie filiorum dei. et ideo volebat ab eo adorari tanquam superiorem. Ad tertium. scilicet utrum oulia sit specialis virtus. Dicendum quod sicut angelus dicit. x. de ci. dei. Alia est seruitus que debet hominibus. secundum quam precepit apostolus seruos dominis suis subditos esse quasi. scilicet grece oulia dicit. Alia vero latratia quod dicitur seruitus penitus ad colendum deum. ubi est alia ratio debiti. ibi necesse est quod sit alia virtus qui debiti reddat. Alia autem ratione debet seruitus deo et hominibus. sicut alia ratioe omnium esse competit deo et hominibus. Nam de plenarii per principale habet dominium respectu totius et cuiusque creature quod tota liter et subiecti potestati. Homo autem participat quodammodo similitudinem diuini omni secundum hoc per particularem prae se sup aliquid hominem vel sup aliquid creaturam. Et ideo oulia quod debetur fuitur exhibet hominibus. et a latratia quod exhibetur debetur fuitur diuino domino. Et est quodammodo obsequium spiritus quod per observantiam honoramus quicquid personarum dignitate excellenter. Per ouliam autem proprie sumpta sui omnes venerant. Dulcia namque grece fuit. Sicut autem religio per excellentiam dei pietas inquantum deus per excellentiam est per. ita etiam latratia per excellentiam dicitur oulia inquantum deus excellenter est dominus. Unde super illud ps. Domine deus meus in te speravi. dicit glo. Domine omnis per potentiam cui debet oulia. deus per creationem cui debet latratia non autem creatura participat potentiam creati ratione cui deo debet latratia. Et ideo latratia soli deo uenit secundum potentiam creati quod creatura non coequeat. Oulia secundum diuinitatem quod creatura coequeat. Et nota quod eadem est virtus charitas quod diligat deus. et quod diligat primum. quod diligendi primum est ipse deus. Non enim diligimus per charitatem in primum nisi deum. et ideo eadem charitas est quod diligat deus. et primum. sunt tamen alie amicitie differetes a charitate secundum alias rationes quod homines amant. Et sicut cum sit alia ratio seruientiae deo et hominibus aut honorandi utriusque. non est eadem virtus latratia et oulia. Item sicut quicquid alii est motus in imaginem inquantum. scilicet est pictura quodammodo. et in imaginem inquantum est imago. et ideo quicquid alii est motus in re. et alii motus in imaginem. Sic ergo dicendum quod honor vel subiectio oulie respicit absolute quodammodo hominis dignitatem secundum quam fit homo ad imaginem. secundum nam illa dignitas fit homo ad imaginem vel similitudinem dei. non tamen semper homo qui reuerentia alteri exhibet refertur ad actum in deum. Vel dicendum quod motus qui est in imaginem quodammodo est in re. non tamen motus qui est in re eo quod sit in imaginem. Et ideo reuerentia quod exhibetur alicui inquantum est ad imaginem reducat quodammodo in deum. Alia tamen est reuerentia quod ipsi deo exhibetur. quod nullo modo pertinet ad eam imaginem. Ad quartum. scilicet utrum oulia per species distinguatur. Dicendum quod oulia potest accipi dupliciter. Uno modo coiter sed quod exhibet reuerentiam cuiusque hominis ratione cuiusque excellencie. sic continet sub se pietatem et observantiam quodammodo hominibus virtutem que hominibus reuerentiam exhibet et secundum hoc habebit partes species differentes. Alio modo potest accipi stricte. puta secundum eam seruam reuerentiam exhibet domino. Nam oulia seruit dicitur ut dicitur est. et secundum hoc non diuiditur in diuersas species. sed est una species obsequiantie quam tullius ponit. eo quod alia ratioe seruam reuerentiam omnium miles ducit. discipulus magistrum. et sic de aliis huiusmodi.

De obedientia.

DIS. LXXIII.

Emde

consideradi de obedientia. Circa qua ostendenda sunt sex. Primo vtrum homo debeat homini obedire. Secundo vtrum obedientia sit spiritualis virtus. Tercio de comparatione eius ad alias virtutes. Quarto vtrum deo sit in obsequio obedientia. Quinto vtrum subditi plati suis teneant in obsequio obedire. Sexto vtrum fideles teneant secularibus praeiudicibus obedire. Ad primum. si vtrum homo debeat alteri homini obedire. Dicendum quod sicut actioes reipublice naturalium procedunt ex potentis naturalibus. ita etiam operationes humane procedunt ex humana voluntate. oportuit autem in rebus naturalibus ut superiora mouerent inferiora ad suas actiones per excellentiam naturalis virtutis collate diuinitus. Unde oportet et in rebus humanis quod superiores moueant inferiores per suam voluntatem ex mandatis diuinitus ordinatis. Mouere autem per rationem et voluntatem est precipere. Et ideo sicut ex ipso ordine naturali diuinitus instituto inferiora in rebus naturalibus necesse habent subditi motioni superiorum. ita et in rebus humanis ex ordine iuris naturalis et diuini tenent inferiores suis superioribus obedire. Diuina namque voluntas est prima regula quod regulant omnes rationales voluntates. cuius una magis appropinquat quam alia secundum ordinem diuinitus institutum. Et ideo voluntas vniuersalis precipiens potest esse quasi secunda regula voluntatis alterius obedientis. Licet autem dicatur hoc relictum esse in manu consilii sui. sicut dicitur *Eccl. ix. de ab initio constituit homines et reliquit eum in manu consilii sui. Non est tamen intelligendum quod ei sit licitum facere quod vult. sed quod ad id quod facit deum non cogatur de necessitate nature. sicut creature irrationales. sed libera electione ex proprio consilio procedere. et sicut ad alia facienda deus precipit. proprio consilio ita etiam ad hoc quod obediatur suis superioribus. Dicitur enim gregorius. vlt. mor. quod omni aliene voci humiliter subdimur. nosmetipsos in corde supamus. Nec tamen opus bonum ex obedientia factum deus minus laudabile vel meritorium iudicari. Quia aliquid potest iudicari gratuitum dupliciter. Vno modo ex parte ipsius operis. quod si homo ad id non obligatur. Alio modo ex parte operantis. quod si libera voluntate hoc facit. Operatur autem redditur virtuosus et laudabile et meritorium precipue secundum quod ex voluntate procedit. Et ideo quibus obedire sit debitum. si primum voluntate aliquis obediatur. non propter hoc minus eius meritum maxime apud deum. quod non solum exteriora opera. verum etiam interiora voluntate videtur. Ad secundum. vtrum obedientia sit specialis virtus. Dicendum quod ad omnia opera bona quod spiritualis laudis rationem habent specialis virtus determinatur. Hoc enim precipue copertit virtuti ut opus bonum reddat. obedire autem superioribus debetur secundum diuinum ordinem rebus ipsis. ut ostenditur. et per consequens est bonum. Cum bonum consistat in modo. specie et ordine. ut augustinus dicit in libro de natura boni. hoc autem habet specialis ratio laudis ex speciali obiecto. Cum enim inferiores suis superioribus multa debeant exhibere. inter cetera hoc est vniuersale speciale quod tenentur ei precipitis obedire. Unde obedientia est specialis virtus. et eius speciale obiectum est precipitum tacitum vel expressum. Voluntas enim superioris quoquo modo innotescat et quoddam tacitum precipitum. et tanto videtur obedientia prius. quanto precipitum expressum obediendo peruenit. voluntate superioris intellecta. Nihil autem prohibet duas species rationes ad quas due virtutes spirituales respiciunt. in vno et eodem materiali obiecto concurrere. sicut miles defendendo castrum regis. implet opus fortitudinis. non refugit moris pericula. propter bonum. et opus iusticie. debetur seruitiu omo suo reddens. Sic igitur ratio precipitum quam attendit obedientia non currit ad actum omnium virtutum. quod non omnes actus virtutum sunt in precipito. ut supra habuit. et similiter etiam quodam quibus sub precipito cadit quod ad nullam aliam virtutem pertinet. ut per se in his quod non sunt mala nisi quod prohibita. Sic ergo si obedientia proprie accipiat secundum quod respicit per intentionem formalem rationem precipitum. erit specialis virtus. et inobedientia peccatum speciale. Secundum hoc ad obedientiam requiritur quod impleat aliquis actus iusticie vel alterius virtutis intendens implere precipitum. Et ad inobedientiam requiritur quod actus liter contemnat precipitum. Si vero obedientia large accipiat per executionem cuiuscunque quod potest cadere sub precipito. et inobedientia pro omni omissione eiusdem ex quacunque intentione. fit obedientia erit virtus generalis. et inobedientia erit generale peccatum. Est ergo obedientia specialis virtus non theologica. quod eius per se obiectum non est ipse deus sed precipitum superioris cuiuscunque expressum vel interpretatum. si simpliciter verbum plati eius indicans voluntatem. Ideo virtus moralis est cum sit pars iusticie habens medium superfluum et diminutum. Attendit autem eius superfluum non quidem secundum quantum quod quantomagis est alius obediens. tantomagis laudatur eius obedientia. sed secundum alias circustantias inquantum. si obedit vel cui non debet vel in quibus non debet. sicut etiam supra de religione dictum est. Potest etiam dici quod sicut in iusticia superfluum est in eo qui retinet alienum. diminutum autem in eo cui non redditur quod debetur. ut philosophus dicit in v. eth. ita etiam obedientia medium est inter superfluum quod attenditur ex parte eius qui subtrahit superiorem obedientie debitum. quod superabundat in impleendo propriam voluntatem. Diminutum autem ex parte superioris cui non obedit. Unde si hoc obedientia non erit medium duarum maliciarum. sicut supra de iusticia ostendit. Et sciendum quod obedientia sicut et quilibet alia virtus deus precipit voluntatem in sui proprium obiectum. non autem in id quod repugnans est ei. Proprium autem obiectum obedientie est precipitum. quod quidem ex alterius voluntate procedit. Unde obedientia redditur primum bonis voluntate alterius. si precipientis. Si autem id quod ei precipit fit. propter se voluntatem etiam abfque ratione precipit sicut accidit in personis laicis ex propria voluntate tendit in illud. Et non videtur illud implere. propter precipitum sed propter propriam voluntatem. Sed quoniam illud quod precipit nullo modo est secundum se voluntas. sed est secundum se consideratum. proprie voluntati repugnans. sicut accidit in personis. tunc omnino manifestum est quod non implet nisi. propter precipitum. Et ideo gregorius dicit in li. mor. quod obedientia que habet aliquid de suo in personis est vel nulla vel minor. quod si voluntas propria non videtur principaliter tendere ad implendum precipitum. sed ad assequendum propriam voluntatem. In aduersis autem et difficilibus sed est maior. quod propria voluntas in nihil aliud tendit quam in precipitum. Sed hoc intelligendum est secundum illud quod exterioris apparet. secundum tamen dei iudicium quod corda rimatur. potest contingere quod in personis obedientia aliquid de suo habens non. propter hoc sit minus laudabilis si. si propria voluntas obediens non minus deuote tendat ad impletionem precipitum. Ad tertium. de comparatione obedientie ad alias virtutes. Dicendum quod sicut peccatum est sit in hoc quod homo contempto deo commutabilibus bonis inheret. ita meriti dei virtutis actus consistit in huius in hoc quod homo contemptis bonis creatis deo inheret. finis autem potior est his quod sunt ad finem. Si ergo bona creata propter hoc contemnantur deo inherere. maior est laus virtutis in hoc quod deo inheret quam quod bona terrena contemnit. Et ideo ille virtutes quibus deo inheret secundum se. si theologice sunt potiores virtutibus moralibus aliquid terrenum contemnit vel deo inherere. Inter virtutes autem morales tanto aliquid potior est quantomagis aliquid contemnit vel deo inherere. Sunt autem tria genera bonorum humanorum que homo potest contemere. propter deum. quorum infimum sunt exteriora bona. medium autem bona sunt corporalia. superius autem sunt bona anime. inter quod quodammodo principium est voluntas inquantum. si per voluntatem homo omnibus aliis bonis virtutis. Et ideo per se loquendo laudabilior est obedientie virtus que propter deum contemnit propria voluntatem. quam alie virtutes morales que propter deum aliqua alia bona contemnit. Unde gregorius dicit vltimo mor. quod obedientia victimis iure preponitur: quod victimas aliena caro. pro obedientia vero voluntas propria mactatur. Unde et quicunque alia virtutum opera ex hoc meritoria sunt apud deum quod sunt ut obediat voluntati diuine. Nam si quis etiam martyrium sustineret. vel omnia sua pauperum erogaret nisi hoc ordinaret ad impletionem diuine voluntatis quod recte ad obedientiam pertinet. meritoria esse non possent. sicut nec si fieret sine charitate que sine obedientie esse non potest. Dicitur i. ioh. ij. Quod qui dicit se nosse deum et mandata eius non custodit mendax est. qui autem seruat verba eius vere in hoc charitas dei perfecta est. Et hoc ideo: quod amicitia facit idem velle et nolle. Sciendum autem quod obedientia procedit ex reuerentia que exhibetur cultui et honori superioris quantum ad hoc sub diuersis virtutibus continetur. si secundum se considerata. putat respicit rationem precipitum sit vna specialis virtus. Inquantum ergo procedit ex reuerentia platonis contemnit quodammodo sub obseruatione. Inquantum vero procedit ex reuerentia parentis sub pietate. Inquantum vero procedit ex reuerentia dei. sub religione. et pertinet ad deuotionem que est principalis actus religionis. Unde secundum hoc laudabilius est obedire deo quam sacrificium offerre. Et ideo etiam quod sacrificium immolatur aliena caro. pro obedientia autem propria voluntas. ut gregorius dicit specialiter tamen in casu quo loquebatur samuel melius fuisset sauli obedire deo quam aialia pinguis amalechitarum in sacrificium offerre deo mandatum. Et sciendum quod obedientia pertinet ad omnes actus virtutum. putantur in precipito. Inquantum ergo actus virtutum operatur causaliter vel dispositive ad earum generationem et conseruationem intantum videtur quod obedientia omnes virtutes mentis inserit et custodit. Nec tamen sequitur quod obedientia sit simpliciter omnibus virtutibus prior propter duo. Primo quidem: quod si quidem actus virtutis cadat sub precipito: tamen potest aliquis implere actum virtutis non attendens ad rationem precipitum. Unde si aliqua virtus sit cuius obiectum sit naturaliter prius quam preceptum illa virtus videtur naturaliter prior quam obedientia. ut per se de fide. per quam nobis diuine auctoritatis sublimitas innotescit ex qua preceptum ei potest precipiendi. Secundo quod infusio gratie et virtutum potest procedere etiam temporaliter omnibus actibus virtuosum. et secundum hoc neque tempore neque natura est obedientia omnibus aliis virtutibus prior. Item sciendum quod secundum gregorium. nunquam per obedientiam debet malum fieri. quoniam tamen potest propter bonum obedientie bonum aliquod pretermitti. Ad cuius euidentiam notandum quod duplex est bonum. quoddam ad quod faciendum homo ex necessitate tenetur. sicut amare deum vel aliquid homini. et tale bonum nullo modo debet propter obedientiam pretermitti. Est autem aliud bonum ad quod homo non tenetur ex necessitate. et tale bonum debet homo quicunque propter obedientiam pretermitti. ad quam ex necessitate homo tenetur: quia*

no o3 bō aliqd bonū facere culpā scurrēdo. Et tñ sicut ibidez greg. dicit. Qui ab vnoquoq; bono subiectos vocat necesse est vt multa cedat ne obediētis mens subdita intreat si a bonis oib; penitus repulsa ieiunet. Et sic p obediētā & p talia bona pōt dānū vni; bo ni recōpēfari. ¶ Ad quartū. f. vtrū deo sit in oibus obediēdū. Dicē dū q; sicut supradictū est: ille q; obedit mouet p iperū eius cui obe dit. sicut res naturales mouent p suos motores. Sicut autē de; est primus motor oīum q; naturaliter mouent. ita etiā est primus mo tor oīum volūtātū vt ex supradictis patet. Et ideo sicut naturali ne cessitate oīa naturalia subdunt diuine motioni. ita ēt quadā neces sitate iusticie oēs volūtates tenent obedire diuino imperio. Sicut autē deus nihil opat; oīa naturā. q; h; ē natura vniuscuiusq; rei q; in ea deus opat; vt habet in glo. Ro. xi. Opas; tñ aliqd oīa solitū cursum nature. ita etiā deus nihil pōt pēpore; virtutē q; in h; p; cipaliter consistit virt; & rectitudo volūtatis hūane qd; dei voluntati pformet; & eius sequat; iperū q;uis sit oīa oīuū virtutis modū. Scdm h; ergo pceptū ab abe factū q; filiū inocētē occideret nō fuit it oīa iusticia. q; deus ē actor mortis & vite. Similiter nec fuit cō tra iusticiā q; mādauit iudeis vt res egyptior; acciperet. q; ei; sunt oīa: & cui voluerit dat illa. Siliter ēt nō fuit oīa castitatē pceptus. Idē factū vt mulierē adulterā acciperet. q; ipe de; ē hūane gene ratiōis ordinator. Et ille ē debitor mod; mulierib; vt dēi quē deus instituit. Unde p; q; pēdicit. nec obediēdo deo. nec obedire volendo peccauerit. Itē nota q; nō peccauerunt duo ceci illuminati a dño. q;bus pcepit. videte ne q; sciat. Illi autē exētes diffamauerūt eū p totā terrā illā. Marth. ix. Quia oīs pcepit illis vt miraculū oculis tarēt nō qñ itēdes eos p virtutē diuini pcepti obligare: s; sicut greg. dicit. xij. mor. seruus suis se sequētib; exēplū dedit vt ipsi qdē vir tutes suas occultare desiderēt. & tñ vt alij eor; exēplo pficiat; pda tur inuiti. ¶ Ad qñtū. f. vtrū subditi teneant supiorib; suis i oib; obedire. Dicēdū q; sicut dicitur ē obediēs mouet ad iperū picipiē quadā necessitate iusticie sicut res naturalis mouet ex virtute sui motoris necessitate nature. Qd; autē aliq; res naturalis nō moueat a suo motore pōt oīngere dupliciter. Uno mō ppter impedimētū qd; puenit ex fortiori virtute alterius mouētis. sicut lignū nō cōbu rit ab igne si fortiori vis aque impedit. Alio mō ex defectu ordinis mobilis ad motore. q; si si subijciat; actioni eius qñtū ad aliqd. nō tñ qñtū ad oīa: sicut humos qñq; subijciat; actiōi caloris qñtū ad cau lesieri. nō autē qñtū ad exicari siue consumi. Et siliter ex duob; pos test oīngere q; subditi suo superiori nō teneant in oibus obedire. Uno mō ppter pceptū maioris ptātis. Ut enī dicit; Ro. xiii. super illud. Qui resistit ipsi sibi dānationē acqñrit. dicit; glo. Si q; iuste rit curatos nūqd tibi faciēdū ē si oīa pōtūle iubeat. Rursus. si ali qd; pōtūle iubeat & aliud iperatoz. nūqd dubitat; illo oīptō illi eē seruēdū. Ergo si aliud iperatoz aliud deus iubeat oīptō illo obē perādū ē deo. Alio mō nō teneat; iferior suo superiori obedire. si ei aliqd pceptū i quo ei nō subdact. Dicit. n. Sen. in. iij. de beneficijs. Errat siq; existimat; seruītutē in totū boies dēcedere. pars ei; me lior excepta ē. corpora obnoxia sūt. & ascripta dominis. mens qdēz ē sui iuris. Et ideo in his q; pñtēt ad ieriores motum volūtatis hō nō teneat; homini obedire. s; soli deo. Teneat; autē homini in his que exterius p corpus sūt agēda. in qb; tñ ē fm ea q; ad naturā corpo ris pñtēt. Homo homini obedire nō teneat; sed soli deo. Quia oēs boies natura sunt pares. puta in his q; pñtēt ad corporis sustētati onē & prolis generationē. Unde nō tenent; nec serui dominis. nec filij patrētib; obedire de matrimonio. oīrahēdo vel virginitate ser uāda aut aliquo alio bñdō. S; in his que pñtēt ad dispositionē actiū & rez humanaz teneat; subditus suo superiori obedire secun dū rationē supioritatis. sicut miles duci exercitus in his q; pñtēt ad bellū. seruus dñō in his q; pñtēt ad seruiliā opa exequēda. si uilius patri in his q; pñtēt ad disciplinā vite & curā domesticaz. & sic de alijs. Religiosi vero pñtēt obediētā quātū ad regularem ouerlationem. fm quā suis pcelatis subdunt. & ideo quātū ad il la sola obedire tenent; que possunt ad regularem cōuersationē pñ nere. & hec est obediētia sufficiens ad salutē. Si autē etiā in alijs obedire voluerint. hoc pñnebit ad cumulum perfectionis. cum ta men illa nō sint oīa oīum aut cōtra pfectionem seu pfectionēz re gule. q; talis obediētia esset illicita. Potest ergo sic triplex obediē tia distingui. Una sufficiens ad salutem. que scilicet obedit in his que obligat. Alia pfecta que obedit in omnibus licitis. Alia in discreta que etiā in illicitis obedit. ¶ Ad sextum. f. vtrum christia ni teneant; secularibus potestatibus obedire. Dicēdū q; fides chris ti ē iusticie pñcipiū & cā. fm illud Ro. iij. Iusticia dei p fidem ihu chrisi. Et ideo per fidem chrisi nō tollitur ordo iusticie s; magis

firmatur. Ordo autē iusticie requirit vt inferiores suis superiorib; obediāt. aliter. n. nō posset hūanaz rez status cōseruari. Et p fides chri nō excusant; fideles. quin pñcipib; secularib; obedire teneant; Et ideo dicit aplūs Ro. xiii. Oīs aīa potestatib; sublimiorib; sub dita sit. nō enī est ptās nisi a deo. itaq; q; potestati resistit. dei ordi natōi resistit. Et. i. th. iij. Admō illos pñcipib; & ptātib; subditos esse. Et. i. pe. ii. Subiecti estote oī humane creature. ppter deū. siue regi qñt pñcellēt. siue ducib; tanq; ab eo missis &c. Seruit; enim qua hō boi subijciat; ad corpus pñnet nō ad aīam q; libera manet. nūc autē in statu hui; vite per gratiā chri liberamur a defectib; aīe nō a defectib; corporis. vt p; per aplm Ro. vii. qui dicit de seipso q; mente seruit legi dei. carne autē legi peccati. Et ideo illi qui sūt filij dei per gratiā liberi sunt a spiritali seruītute peccati: non autē a seruītute corporali qua temporalib; oīs tenentur afflicti. vt dicit; glo. super illud. i. ad Th. vii. Quicūq; sunt sub iugo serui &c.

¶ Deinde considerandū est de inobediētia. Et primo vtrum sit peccatum mortale. Secundo vtrum sit grauissimū pec catum. De hoc require infra tertio libro.

¶ De gratitudine.

DIS. LXXIII.

¶ Deinde considerandū est de gratia siue gratitudine & de ingratitudine. ¶ Circa grā siue grā tudine consideranda sunt sex. Primo vtrū gratia sit specia lis virtus. Secundo q; mag; teneat; ad gratiaz actiōes vtrū. s; inocens vel penitēs. Tercio vtrū semp teneat; hō ad gratias humanis beneficijs reddendas. Quarto vtrū sit retributio gratiā differenda. Quinto vtrū retributio gratiā sit mēsurada fm accē ptū beneficiū. Vel fm dātis affectū. Sexto vtrū oporteat aliqd mai; rependere. ¶ Ad pñm. f. vtrū gratia sit specialis virtus. Dicēdū q; sic supra dictū est. fm diuerfas causas ex qb; aliquid debet. necesse ē diuersificari debiti reddēdū rōnē. ita tñ q; semp in maiori illud q; minus est oīneat; f. In deo autē pmo & pñcipaliter inuenit; cā debv ti. eo q; ipse est primū pñcipiū oīuz bonoz nostror;. Secūdiario autē in patre. qd; est primū nostre generatiōis & discipline pñcipiū. Ter tio autem in psona que dignitate aliqua pñcellit ex quo cōta be neficia. pcedunt. Quarto autē in aliquo benefactore a quo aliqua particularia & pñuata beneficia recepimus pro quib; particularē ei obligamur: q; igitur non quicquid debemus deo vel patri vel p sone dignitate pñcellēt debem; alicui benefactori a quo aliquid particulare beneficiū recepimus. Unde est q; post religionē qua de bitū cultū deo impēdimus. & pietatē qua colimus patres & obser uantiā q; colimus psonas dignitate pñcellētē est gratia siue gra titudo q; benefactorib; gratiā recōpēnsat. Et distinguit; a pñmissis vtrūb; sicut quelibet posterioz distinguit; a pñioz quasi ab eo de ficiēs. ¶ Ad scdm. f. quis mag; teneat; ad gratias reddēdas. vtrū inocens vel penitens. Dicēdū q; actio gratiā in accēptē respicit gratiā dantis. Un vbi ē maior grā ex pte dantis. ibi ē maior grāz actio ex pte recipiēt. S; autē est qd; gratias dat. Unde dupliciter pōt esse ex pte dantis maior gratia. Uno mō ex quantitate dati. & b mō inocens teneat; ad maiores gratiaz actiones: q; maius donū ei datur a deo. & magis oīnuatū ceteris partibus absolute loquēdo. Hoc mō pōt dici maior gratia: q; magis datur gratias. & scdm hoc magis teneat; ad gratiaz actiones penitēs q; inocens: q; magis gra tis datur illud qd; ei dat a deo. Cū enī eēt dignus pena dat ei gra tia. & sic licet illud donū. quod dat inocenti sit absolute cōsideratū maius tñ donū qd; datur penitenti est maius in cōparatiōe ad ip sum sicut & parū donum pauperi datū ei est maius q; diuiti ma grum. & q; actus circa singularia sunt in his q; agenda sunt magis cōsiderat; quod est hic vel nūc tale q; simpliciter tale sicut plūs ci cit in. iij. etbi. de voluntario & inuoluntario. ¶ Ad tertū. f. vtrū hō semper teneat; ad gratias pro humanis beneficijs reddēdas. Dicē dū q; oīnis effectus nāliter ad suam causam conuertitur. Unde Dyonisius dicit. iij. ca. de di. no. q; deus oīa in se cōuertit tāq; om nium causa. Semper enī oportet q; effectus ordinetur ad finē agē tis. Manifestum est autē q; benefactor in quātū bñdō est cā benefi ciati. Et ideo nālis ordo requirit vt ille q; suscipit beneficiū. p gratiaz recompenationē conuertatur ad benefactore fm modū vtriusq; & sicut de patre supra dictū est. benefactori quidē i quātū bñdō de betur honor & reuerētia. eo q; h; rōnē pñcipiū. sed p accidēs de bet ei subuētiō vel sustentatio si indigeat. Sciendū tñ q; sic Sen. dicit in. v. de beneficijs. Sicut non est liberalis qui sibi donat. nec clemens q; sibi ignoscit. nec misericors qui malis suis tangit: sed q; alienis. ita etiam nemo sibi ipsi beneficiū dat: sed nature siue paret que mouet ad refutanda nocua. & appetenda proficia. Unde in his que sunt ad seipsū non habet locum gratitudo & ingratitudo

Nō n. pōt hō sibi aliqd conegare nisi sibi retinēdo. Metapho-
rice tū illa q̄ ad alter ppe dicitur. accipiūt i his q̄ sē ad seips. sic dō i
sticia pbs dicit i. v. etbi. i. q̄. accipiūt diuerse pres boīs sic diuer
se pōe. Itē nota q̄ hōi animi ē vt magi attēdat ad bonū q̄ ad ma
lū. Et iō si aliqd beneficiū dōit nō eo mō q̄ dōit nō oīno oī reci
piēs a gratia actōe cessat. min⁹ tū q̄ si mō dōit p̄stitit. q̄ et be
nificiū minus ē. q̄ vt Sen. dicit in. ij. de beneficijs. multū celeritas
fecit. multū abstulit moza. Itē nota q̄ sicut Seneca dicit in. vj. de
beneficijs. multū itēst vtrū aliqd beneficium nobis det sua cā. an
sua r nra. Ille q̄ totus ad se spectat r nobis pdest. q̄ aliter sibi p
desse nō pōt. eo mibi loco habēdus videt quo q̄ peccōi suo pabulū
picipit. Si me in 2 sortu admittit. si duos cogitauit. i. gratias sum r
iniustus nisi gaudeo hoc illi p̄fuisse q̄ pderat mibi. Sime malū
gnitatē nō vocare beneficiū nisi q̄ dōit aliq̄ in cōmodo affici
at. Itē sicut Seneca dicit in. iij. de beneficijs. q̄dū seru⁹ p̄stat q̄
a seruo exigit solū ministeriū ē nisi plus q̄ a seruo. necesse benefi
ciū ē. vbi n. in affectu amici trāsit. i. capiti vocari beneficiū. Et iō etiā
seruis vltra debiti faciētib⁹. gratie sunt habēde. Itē nota q̄ paup
igratus nō est si faciat q̄ possit. Sicut enī beneficiū magis in affe
ctu consistit q̄ in effectu. ita et recōpensatio magis in affectu consistit.
Unde Seneca dicit in. ij. de beneficijs. q̄ grate beneficiū accipit. p̄i
mā eius p̄fione soluit. Ograte aut ad nos beneficia pueniūt indi
cemus effectus effectib⁹ q̄ nō ipso nō audiente s. vbiq̄ testemur.
Et ex h⁹ p̄ q̄ quātūcūq̄ in felicitate existit pōt recōpensatio benefi
cij fieri p exhibitiōe reuerētie r honoris. Unde pbs dicit in. viij.
etbi. q̄ sup excellēt q̄dē oī fieri honoris retributio. idigēti aut re
tributio lucri. Et Seneca dicit in. v. de beneficijs. Multa sūt per q̄
q̄dē debebim⁹ reddere r felicib⁹ etiā possumus. fidele cōsiliū assu
dua querlatōe. sermo cōis r sine adulatōe iocūdus. Et iō nō opor
tet vt hō optet idigētiā eius seu miseriā q̄ beneficiū dedit. ad h⁹
beneficiū recōp̄et. q̄ vt Seneca dicit in. vj. de beneficijs. Si hoc
ei optares cui⁹ nullū beneficiū haberes inhumanū erat votū quan
to inhumanū erat votū si hoc ei optas cui beneficiū debes. Si aut
ille q̄ beneficiū dedit in peius mutat⁹ ē. oī tū sibi fieri recōpensatio
scōm statū ipsius. vt. s. ad virtutē rednat⁹ si sit possibile. Si aut sit
infanabilis. ppter maiorez maliciā. tūc alter ē effect⁹ q̄ prius erat.
Et iō nō debet ei recōpensatio beneficij. sicut prius. r tū q̄stū fieri
pōt salua honestate memoria oī haberi p̄stini beneficij. vt p̄ per
plm in. ix. etbi. Ad quartū. s. vtrū hō statim debeat beneficiū re
cōp̄are. Dicēdū q̄ sicut in beneficio oādo duo cōsiderāf. s. effect⁹
r donū. ita et hoc duo cōsiderant in recōpensatiōe beneficij. r q̄stū
q̄dē ad effectū statiz recōpensatio fieri oī. Unde Seneca l. ij. de benefi
cis vis reddere beneficiū. benigne accipe. q̄stū aut ad donū oī q̄dē
expectari tēpus q̄ recōpensatio sit benefactori oportuna. Si autem
nō pueniēt tpe statū aliqd velit mun⁹ p munere reddere. videt eē
mutuosa recōpensatio. Ut n. Seneca dicit in. iij. de beneficijs. Qui
nimis cito cupit soluere. inuit⁹ oī. r q̄ inuit⁹ oī igrat⁹ est. Ut sicut
beneficiū sūt oportuno tpe oāda. r tūc nō ē amplius tardādū dum
oportuniū tēpus aduenit sic. Idē ē obseruari oportet in benefici
oīum recōpensatiōe. Nota tū q̄ debitiū legale ē statim solūdū. alio
q̄ nō est cōseruata iusticie eq̄litas si vtrū retineret rē alteri⁹ absq̄
eius volūtate. s. debitiū morale depēdet ex honestate debet. Et iō
oī reddi debito tpe fm q̄d exigit rectitudo virtutū. Ad q̄ntū. s.
vtrū recōpensatio beneficij mēsurāda sit fm acceptū beneficiū vel
fm dantis affectū. Dicēdū q̄ recōpensatio beneficij pōt ad tres ius
dices p̄tinere. s. ad iusticiā. ad gratiā. r amicitia. Ad iusticiā qui
dē p̄tinet quando recōpensatio habet rationē debiti legalis sicut in
mutuo r in alijs huiusmodi. Et in tali recōpensatio debet attēdi s. q̄
quātitate dati. Ad amicitia autē p̄tinet recōpensatio beneficij. r
similiter ad virtutē gratie. fm q̄ habet rationē debiti moralis. Ali
ter tamen r aliter. Nam in recompensatiōe amicitie oportet respe
ctum haberi ad amicitie causam. Unde in amicitia vtilis debet re
compensatio fieri fm vtilitatem quam quis est ex beneficio conse
cutus. In amicitia autem honesti debet in recōpensationem habe
ri respectus ad electionem siue ad affectum dantis. quia hoc preci
pue requirit ad virtutem. vt dicit in. viij. etbi. Et similiter q̄ gratia
respicit beneficiū fm q̄ est gratis ip̄suz. q̄d q̄dē p̄tinet ad effectū
Ideo etiā grate recōpensatio attendit magis affectum dantis q̄
effectū. Omnis enim actus moralis ex voluntate dependet. Unde
beneficiū fm q̄ est laudabile. put ei gratie recompensatio debet
tur materialiter quidē consistit in effectu. sed formaliter r principa
liter in voluntate. Unde Seneca dicit in. i. de beneficijs. Beneficiū
um non in eo quod sit aut datur consistit. sed in ipso dātis aut faciē
tis animo. Animi autē hominis vel affectū per se q̄dē solus deus

videt: sed fm q̄ p aliqua signa manifestat⁹ pōt etiā ip̄sū hō cognos
cere. Et hoc mō affectus bñficiētis cognoscit ex ip̄o mō quo bñ
ficiū tribuit. puta q̄ gaudēt r p̄mpte aliquis bñficiū impendit.
Ad sextū. s. vtrū oporteat aliqd pl⁹ exhibere q̄ recepit. Dicēdū
q̄ sicut dictū est. recōpensatio grē respicit bñficiū fm voluntatē bñ
ficiātis. In q̄ quidē p̄cipue hoc cōmēdabile videt q̄ gratiā bñficiū
cōtulit ad q̄ nō tenebat. r ideo q̄ bñficiū accipit ad hoc obligat⁹
ex debito honestat⁹ vt sibi gratis aliqd ip̄dat. Nō aut videt q̄n
aliquid ip̄edere. nisi excedat quātitate accepti bñficij. r q̄dū recō
pensat min⁹ vel equale nō videt facere q̄ntis. s. reddere q̄d accepit.
Et iō grate recōpensatio semp tēdit vt p suo posse aliqd mai⁹ retri
buat. Sic enī in iusticia q̄ ē vtrū cardinalis attēdit eq̄litas rep. ita
in gratitudine attēdit eq̄litas volūtati. vt. s. sic ex p̄mptitudine vo
lūtatis bñficijs aliqd exhibuit ad q̄ nō tenebat. ita etiā ille q̄ sus
cepit bñficiū aliquid supra debitiū recōp̄enset. Itē in recōpensatio
ne beneficij magis est cōsiderādus affectus bñficij q̄ effectus. Si q̄
cōsideremus effectū bñficij q̄ fili⁹ a parentib⁹ accipit. s. esse r vire
re. nō egle filius recōp̄ensare pōt. vt pbs dicit. Si aut attēdam⁹
ad ip̄az voluntatē dantis r retribuētis. sic pōt filius aliquid mai⁹
patri retribuere. vt Seneca dicit in. iij. de beneficijs. Si tamen non
pōt. sufficit ad gratitudinem recompensandi voluntas.

Einde cōsiderandū est de ingratitudine. Et primo vtrum
ingratitudo sit peccatū. Secūdo vtrū sit peccatū speciale.
Tertio vtrū sit peccatū mortale. Quarto vtrū ingrato sint
beneficia subtrahenda rē. Require infra libro tertio.

De vindicatione. DIS. LXXV.

Einde cōsiderādū ē d. vindicatōe. Et p̄mō vtrū vin
dicatio sit licita. Secūdo vtrū sit sp̄ali⁹. Et
Tertio de mō vindicādi. Quarto i quos sit vindicatio
exercēda. Ad p̄mū. s. vtrū vindicatio sit licita. Dicēdū
q̄ vindicatio sit p aliqd malū penale iusticiā peccati. In vindica
tiōe q̄ sumēda cōsiderādū est aliū ex pte vindicat⁹. aliud ex pte pec
catis. r aliū ex pte illate iniurie. Et pte q̄dē vindicat⁹ iusticiā cōsider
rādus est stat⁹ r aius. Stat⁹ q̄ppe cōsiderādus est: q̄ si sit psona sin
gularis nō hñs publicā potestātē nō est sibi licitū vindicare. sic dī
Matth. xxvj. Oēs qui accipiunt gladiū. gladio pibūt. talis n. vsur
pat sibi q̄dē dei est. sicut habet Deut. xxxij. Mōa est vltio r ego res
tribua eis rē. Alia lra est mibi vindicat⁹. r ego retribuā. Si vō pos
testatē hñs fm gradū sui ordinis r sue limites potestati vindictaz
exercet in malos. nō vsurpat sibi q̄dē dei est sed vtrū p̄tate sibi diu
nitus cōcessa. Dicit. ij. ro. xij. d p̄ncipe terreno: q̄ dei minister ē vin
der in irā ei q̄ male agit. Si aut p̄ter ordinē diuine institutiōis ali
q̄s vindictā exerceat. vsurpat sibi q̄dē dei est. r iō peccat. Cōsideran
dus etiā est aius vindicat⁹. si enī ei⁹ intētiō feras p̄ncipali⁹ in ma
lū illi⁹ de quo vindicta sumit⁹ r ibi dēscit nō ē oīno licitū: q̄ de
ctari in malo alteri⁹ p̄tinet ad odiū q̄ charitati repugnat qua oēs
hōes debem⁹ diligere. nec aliq̄s excusat si malū intēdat illi⁹ q̄ sibi
iniuste intulit malū. sicut nō excusat aliq̄s p hoc q̄ odit se odiētē.
Nō enī oī hō in aliū peccare. ppter hoc q̄ ille peccauit prius in ip̄s
hoc enī est vinci a malo. Qd apls. phibet Ro. xij. dicit. Noli vin
ci a malo. sed vince in bono malo. Si vō itētiō vindicat⁹ feras p̄n
cipaliter ad aliqd bonū ad q̄d puenit per penā peccantis. puta ad
emēdationē peccatis. vt saltē ad cōhibitionē ei⁹ r q̄dē alioz. r ad
iusticie cōseruatiōē r dei honorē. pōt esse vindicatio licita. alijs cir
cūstantijs debitis fuatis. Et pte peccatis sibi cōsiderandū est vtrū
sit psona singular⁹ vel multitudo ppli. in primo casu est vindicta
exercēda. Si vō sit peccatū multitudinis. aut multitudo tota pec
cat. aut magna ps multitudinis. In primo casu est de ea sumenda
vindicta. Vel q̄stū ad totā multitudinem. sicut egyptij submersi
sunt in mari rubro psequentes filios israhel. vt habet Exod. xij. Et
sicut sodomite perierunt. Vel q̄stū ad magnā multitudinis
partem. sicut patet Exod. xij. In pena eoz qui vitulum adorauerunt
Quandoq̄ vero si sperat⁹ multoz correctio debet seueritas vindi
cte exerceri i aliquos paucos principiores. quibus punitis ceteri
terreant⁹. Sicut dñs Numeri. xxv. mandauit suscipi p̄ncipes
populi pro peccato multitudinis. Si aut non tota multitudo pec
cauit sed pro parte. tunc si possint mali secerni a bonis. debet i ec s
vindicta exerceri. si tamen hoc fieri possit sine scandalo alioz. alioz
quin parcendū est multitudini. r detrahendū seueritati. Et eadem
ratio est de p̄ncipe quē sequit⁹ multitudo. Tolerandū enī est pec
catū eius si sine scandalo multitudinis puniri non potest. nisi forte
esset tale peccatū p̄ncipis q̄ magis noceret multitudini vel sp̄ia
liter vel tpaliter. q̄ scandālū q̄ exinde timeret. Et parte vero iniu
rie cōsiderandū est: q̄ si inferat iniuria in psonaz iudicis. debet eā

patietē sustine. Sic dicit Criso. sup math. Discam exēplo chri nras iniurias sustine. dei at iurias nec usq; ad auditū sufferre. Itē in p ptiis iuriis ēē quēpiā patietē laudabile ē. In iuriis at dei dissimu lare nimis ē ipiū. Un si iuria illata p sone iudicis vel alteri redun dat i dei et ecclesiā. tūc o aliq; p ptiā iuriā vlcisci. Sic p de helya q fecit ignē descēdē sup eos q venerāt ad ipz capiedū. vt legit. iiii. reg. i. Et filz helye maledixit puer ipz irridēb. vt habet. iiii. reg. iiii. Et filnester papa excomunicauit eos q eū in exiliū miserūt. vt ha bet. xxiij. q. iij. Inquātū vō iniuria in aliq; illata ad ei psonā pti net. o; ea tolerare patietē si expediat. Tūc iudici n. pcepta patietē itelligēda sūt fm pparatiōē animi. vt aug. dicit in li. de sermone dñi in mōte. Ad scdm. f. vtrū vindictio sit virt? spālis. Dicēdū q sicut plūs dicit in. ii. et bi. Aptitudo ad virtutē inest nobis a natu ra. l; cōplēmetū virtutis sit p assuetudinē vel p aliq; aliā cām. Un de p; q virtutes psciūt nos ad psequēdū debito mō inclinatioēs naturales ptiēt ad ius naturale. Et iō ad quālibet iclinationē na turalē dēterminat ordinat aliq; spālis virt? Est aut qdā spālis in clinationē nature ad remouēdū nocumētū. Un et aialib? dat vis ira scibilis. sepatim a vi occupiscibili. Repellit aut hō aliq; nocumētū p hoc q se defendit i iniurias ne ei inferant. vel tā illatas iniurias vlciscit nō itēdē nocēdū s; itēdē remouēdū nocumēta. Hoc aut ptiēt ad vindictiōē. Dicit enī Tullius in sua rethorica q vindi catio est p quā vis aut iniuria t oīno qdā obfcurū ē. i. ignominio s; dēfēdēdū aut vlciscēdū ppulsa. vnde vindictō ē spālis virt? Sicēdū aut q sicut recōpēratio debiti legalis ptiēt ad iusticiā cō mutatiuā. recōpēratio aut debiti moralis qd nascit ex ptiulari be neficio exhibito ptiēt ad virtutē gratie. ita ē punitio peccator; s; q ptiēt ad publicā iusticiā ē act? cōmutatiue iusticie. fm autē q ptiēt ad imunitatē alicui? p sone singularis a quo iniuria. ppulsa tur ptiēt ad virtutē vindictiōis. Virtuti aut vindictiōis opponū tur duo vitia. vnu qd ē excessus. s. peccatū crudelitatis vel seuitie. q excedit mēsurā in puniēdo. Aliud aut sit vitii qd consistit in dēfē ctu. sic cū aliq; nimis remissus ē i puniēdo. Un dē. puer. xiiij. Qui pāt virge odit filiū suū. Vir? aut vindictiōis consistit vt hō s; oēs circūstātiās debiti mēsurā i vindictōē s;eruet. Ad tertiū. f. de mō vindicādi. Dicēdū q vindictio i tātu licita ē et vtuosa. iquātū tēdit ad cōhibitionē maloz. Cōhibēt aut aliq; peccatō q affectū vtiut? nō hnt p h? q timēt amittē aliq; q plus amat q illa q peccari do adipiscit. als timor nō cōpesceret peccatū. Et iō p subtrahēdōz oīuz q hō maxime diligit. ē vindicta de penatis sumēda. Nec aut sūt qd hō maxime diligit vitā icolumitatē corpis. libertatē sui. Etiam bōa exteriora. puta diuitias. patriā. et glā. Et iō vt aug. refert. xxi. de ci. dei. Octo gñā penaz i legib? ēē describit tull? f. morte p quā tollit vitā. vbera et talionē vt. f. oculū p oculo pdat p q amittit cor poris icolumitatē. fuiturē et vincula p q pdit libertatē. exiliū p q pdit priaz. oānū p qd pdit diuitias. ignominia p quā pdit gloriā. Ad qrtū. f. vtrū vidicta sit exēcedā i eos q nō peccauerūt. Dicē dū q pena duplīter pōt cōsiderari. Vno mō fm rōnē pene. et s; h? pena nō debet nisi peccato. q; p penā repat eglitas iusticie iquātū ille q peccatō nimis fecit ē sua volūtate. aliq; i suā volūtate pas sit. Un cū omne peccatū sit volūtariū ē originale vt supā habitū ē. s; sequēs ē q nullus punit h mō nisi p eo qd volūtariē factū est. Alio mō pōt cōsiderari pena iquātū est medicina. nō solū sanatiua peccati pteriti. s; et pseruatiua a peccato futuro. et p motiua in ali qd bonū. Et fm h aliq; itēdū punit sine culpa. nō tñ sine cā. Sicē dū tñ q nūq; medicina subtrahit maius bonū vt pmoueat min? sicut medicina carnalis nūq; cecat oculū vt sanet calcaneū. Quādō q; tñ insert nocumētū in minozib? vt meliorib? auxiliū pster. Et q; bona spiritalia sunt maxima bona. bona autem temporalia sunt minima. ideo quādoq; punitur aliquis in tēporalibus bonis abf q; culpa. cuiusmodi sunt plures pene pēsentis vite diuinitus infli cte ad humiliationem vel probationē. Nō autē punit aliq; in spi ritualib? bonis sine p ptiā culpa neq; in pēsent neq; i futuro. q; ibi pene nō sūt medicine s; s; sequuntur spiritaliaz damnationē. Pena inquam spiritali nunquā vnus homo punitur pro peccato alteri us. quia pena spiritalis pertinet ad animam fm quā quilibet est liber sui. Pena autē t ptiā quādoq; vnus punit p peccato alte rius tripli ratione. Primo quidē. q; vnus homo t p aliter ē res al terius et ita in penā eius et ipse punit. sicut filij sunt fm corpus que dā res patris. et serui qdā res dñoz. Alio mō inquantū peccatū vni? deriuat in altez vel p imitationē. sicut filij imitant peccata parentū et serui peccata dñoz vt audacius peccēt. vel p modū meriti si cut peccata subditoz merent peccatozem pzelatum. fm illud Job. xxxij. Qui reguare facit hominē hypocritaz. ppter peccata populi

Unde et p peccato dauid populi numerat p ptiā israhel punitus est. vt habet. ii. reg. xlii. Sine etiā per aliquale cōsensu seu dissimu lationē. sicut etiā interdū boni filij puniunt t p aliter cū malis. q; eoz rii peccata nō redarguerūt. vt aug. dicit in pmo de ci. dei. Tertio ad cōmēdādū vnitatē hiane societatis et q vnus o; p alio sollicitus esse ne peccet. et ad dēfensationē pti oīū pena vni? redidat in oēs q si oēs essent vnu corp? vt aug. dicit in pto aboz. Qd aut oīs vis vitiās ptiā parentū in filios vsq; ad tertiā vel qrtā generatōz. ma gis videt ad miaz qd ad seueritatē ptiuere. oī statim vindictā non adhibet s; expectat in posterū. vt saltē vel posterī cōrigant. sed ere scēte malicia posterioz necesse ē vltionē inferri. Itē nota q sic aug. dicit iudiciū hianū o; imitari iudiciū diuini in manifestis dei iudiciis qd? boies specialiter dñat p p ptiā ptiō. Occulta vō dei iudicia quib? t p aliter aliquos punit. abf q; culpa nō pōt hianū iudiciū imitari. q; hō nō pōt pprehēdere hoz iudicioz rōnes vt sciat qd expediat vniuiq; Et ideo nūq; fm hianū iudiciū aliq; o; pu niri sine culpa pena flagelli vt occidat. vel vt mutilē vel verberetur. Pena autē oānni punit aliquis etiā fm hianū iudiciū etiā sine culpa sed non sine causa. Et hoc tripliciter. Vno mō et hoc q; aliquis infamissimū vel ineptus reddit sine sua culpa ad aliq; bonum habendū vel s;sequendū. sicut ppter vitium lepe aliquis remouet ab admīstratione ecclesie. et ppter bygamiā vel iudiciū sanguinis aliquis ipediā a sacris ordinib?. Secūdo q; bonū in quo dānis? cat non est. p ptiū bonū sed cōe ficut q; aliqua ecclesia habeat epā tñ ptiēt ad bonū toti? ciuitatis. nō aut ad bonū clericoz tñ. Ter tio q; bonū vnius dependet ex bono alterius. sicut in crimine lese maiestatis filius amittit hereditatem pro peccato parentis.

De veritate. DIS. LXXVI.

Deinde cōsiderandū est de veritate et vitiis oppo sitis. De veritate aut quattuor cōsideran da sunt. Primo vtrū veritas sit vtu. Secūdo vtrū sit v? specialis. Tertio vtrū sit p iusticie. Quarto vtrū oculi net in min? Ad primū. f. vtrū veritas sit v?. Dicēdū q veritas duplī accipi pōt. Vno mō fm q; fm veritatē aliquid dicit verū et sic veritas nō est vtu: sed obiectū vel finis vtiutis. Sic. accepta veritas nō est habit? qd est gen? vtiutis sed equalitas quedā intel lect? vel signū ad rem intellectā et signatā. vel etiā rei ad suā regulā Alio mō pōt dici veritas quā aliq; verū dicit fm q; p eam aliq; vti cū verat. et talis veritas siue vtiutis necesse est q; sit v?. q; hoc ip; suz qd est dicere verū est bonus act?. Virtus aut ē q facit bonū ha bentē. et opus ei? bonū reddit. Nō est aut veritas vtu theologica q; nō h; deū p obiecto: sed res tpales. Dicit enī tullius q veritas ē per quā imitata ea q sunt aut fuerūt aut futura sunt dicunt. Sed est vtu moralis cōsistēs in medio inter supflūū et oīminutū duplī. Vno qdē mō ex pte obiecti. Alio aut mō ex pte actus. Ex pte qdē obiecti: q; verū fm suā rōnē iporat quādā equalitatē. equale aut est mediū inter magi et minus. Un et hoc ipso q; aliq; verū dicit de seipso mediū tenet inter eū q maiora dicit de seipso et inter eū q minora. Ex pte aut actus mediū tenet iquātū verū dicit q; o; et s; q; o; supflūū aut vtiutū illi qui iportune ea que fecit manifestat. defectus aut opetit illi q occultat q; manifestare o; Ad scōz. f. vtrū veritas sit virtus specialis. Dicēdū q; ad rōnē virtutis huma ne ptiēt q; op? boies bonuz reddat. Unde vbi in actu boies iuenit specialis rō veritatis vel bōitatis. necesse est q; ad hoc dispōat hō per specialē virtutē. Cum aut bonuz fm aug. libro de natura boni cōsistat in ordine necesse est specialēz rationē boni cōsiderari ex de terminato ordine. Est aut specialis quidē ordo fm q; exteriora no stra vel verba vel facta debite ordinant ad aliquid. sicut signū ad signatum. et ad hoc perficiū homo p virtutem veritatis. Unde ma nifestū est q; veritas est specialis virtus. Licet aut verū et bonum cōuertant fm plm. tamē bonitas nō pōt esse virtus specialis si cut veritas: quia omnis virtus bonitas est: s; veritas est virt? spe cialis ratione iam dicta. Ad cui? euidentia sciendū est: q; verum et bonū subiecto quidē cōuertunt: q; omne verum est bonū. et omne bonū est verum: sed fm rationē inuicē se excedūt. sicut intellect? et voluntas inuicē se includūt. Nam intellect? intelligit voluntatē et intellecta alia. et voluntas appetit ea que ptiēt ad intellectum et multa alia. Unde verū s; rationē p ptiā i qua est pfectio intellect? est quoddā particulare bonū inquantū est quoddam appetibile. Et similiter bonū fm p ptiāz rationē. put est finis appetitus est quod dam verū inquantū est quoddā intelligibile. Quia ergo veritas includit rationē bonitatis potest esse q; veritas sit specialis virtus sicut verū est speciale bonū. non aut potest esse q; bonitas sit specia lis virtus. cū magis fm rationē sit gen? virtutis. Ad tertiū. f.

utrum veritas sit pars iusticie. **D**icendum quod sicut supradictum est ex hoc quod aliqui virtutis iusticie annectit sicut secundario principali: quod primum quidem cuius iusticia provenit. prout autem deficit ab ei perfecta ratione. **U**trum autem veritas eo uenit quod est iusticia i duobus? **U**no quod est in hoc quod est ad alterum. **A**lia manifestatio enim qua diximus est actus veritatis est ad alterum. inquantum. **S**ed circa ipsam sunt duo habet alteri manifestat. **A**lio modo inquantum iusticia equitate quodam in rebus constituit. in hoc facit virtutis veritatis: adequat enim signa rebus existitibus circa ipsam deficit autem a propria ratione iusticie quodam ad rationem debiti. **N**on enim hoc virtutis attendit debiti legale quod attendit iusticia. sed potius debiti morale. inquantum. **E**x honestate enim habet alteri virtutis manifestat. **U**nde veritas est pars iusticie inquantum annectit ei sicut virtutis secundario principali. **E**x hoc enim quod habet etiam socialiter naturaliter habet alteri id sine quo societas humana conservari non posset. non autem possent homines ad iniucem coniungere nisi fibinucem credere tamen fibinucem veritatem manifestatibus? **I**tem virtutis veritatis aliquo modo attendit rationem debiti. **S**icendum autem quod cum sit triplex veritas scilicet **D**icere. scilicet veritas vite. iusticie. et veritas doctrine. **V**eritas de quod nunc loquimur offertur a veritate vite. quod veritas vite continet in se oem virtutem. **V**eritas autem iusticie dicitur dupliciter. **U**no modo secundum quod ipsa iusticia est rectitudo quodam regulata secundum regulam diuine legis. et hoc offert veritas iusticie a veritate vite. quod veritas vite est secundum quam aliquis recte vivit in seipso. **V**eritas autem iusticie secundum quam aliquis rectitudinem legis in iudiciis quodam ad alterum servat. et hoc veritas iusticie non pertinet ad veritatem de qua nunc loquimur sicut nec veritas vite. **A**lio modo potest intelligi veritas iusticie secundum quod aliquis ex iusticia veritatem manifestat. **P**uta cum aliquis in iudicio verum dicitur aut verum testimonium dicit. et hoc veritas est quodam particularis actus iusticie. et non pertinet directe ad veritatem de qua nunc loquimur. quod si in hac manifestatione veritatis principaliter habet ius suum alteri reddere. unde philosophus in iii. ethicorum de hac veritate terminas dicit. **N**on de iudicio in confessionibus dicimus. neque quicquid ad iusticiam vel iniusticiam dicitur. **V**eritas autem doctrine consistit in quodam manifestatione verborum de quod est scientia. **U**nde non ista veritas videtur recte pertinet ad hanc virtutem vel veritatem. sed solum veritas qua aliquis in vita et sermone talis se demonstrat qualis est. et non alia quodam circa seipsum sunt nec maiora nec minora. verum quod verba nobiliores inquantum se a nobis cognita circa nos sunt et ad nos pertinent. et hoc veritas doctrine non potest ad hanc virtutem pertinere. et quicquid alia veritas qua quis manifestat verbo vel facto quod cognoscit. **A**d quartum. utrum veritas virtutis declinet in minus. **D**icendum quod declinare in minus a veritate contingit dupliciter. **U**no modo affirmatio. puta cum aliquis non manifestat totum bonum quod in ipso est. puta scientiam vel sanctitates vel aliquid bonum. quod sit sine iudicio veritatis. quod in maiori est et minus. et hoc veritas declinat in minus. **D**oc enim ut philosophus dicit in iii. ethicorum. videtur esse prout dicitur propter onerosas superabundantias esse. homines enim quod maiora de seipsis dicit. non dicunt parvo autem ne quis me existimet supra id quod videtur in me. aut audit aliquid ex me. **A**lio modo potest aliquis declinare in minus negando. ut. **N**eget sibi inesse quod inest: et sic non pertinet ad hanc veritatem declinare in minus. quia per hoc incurreret falsum. et tamen hoc ipsum esset minus repugnans veritati non quodam secundum rationem propriam veritatis sed secundum rationem prudentie quam oportet saluari in omnibus virtutibus magis enim repugnat prudentie. quod periculosius est et in honestius aliis quod aliquis existimet vel iacet se habere quod non habet. quod non existimet vel dicat se non habere quod habet.

Deinde considerandum est de virtutibus oppositis. **E**t primo de mendacio. **S**ecundo de simulatione siue hypocrisis. **T**ertio de iactantia et opposito vitio. **C**irca mendacium considerandum est. primo utrum mendacium semper opponatur veritati quasi. scilicet continens falsitatem. **S**ecundo de speciebus mendacii. **T**ertio utrum mendacium semper sit peccatum. **Q**uarto utrum sit peccatum mortale. **D**e hoc requirere infra tertio libro. **D**e simulatione siue hypocrisis similiter requirere infra tertio libro.

De iactantia.

DIS. LXXVII.

Deinde considerandum est de iactantia et ironia quod sunt partes mendacii secundum philosophum iii. ethicorum. **D**e iactantia autem considerandum est. **P**rimo cui virtuti opponatur. **S**ecundo utrum sit peccatum mortale. **A**d primum dicendum quod iactantia proprie importare videtur quod homo verbis se extollat. illa enim quod homo vult longe iactare in altum eleuat. **T**unc autem proprie aliquis se extollit quando de se aliquid supra se dicit. **N**on quidem contingit dupliciter. **U**no modo quando aliquis loquitur de se non quidem supra id quod in se est. sed supra id quod de eo omnes opinantur. **N**on apostolus refugiens dicit ii. corinthios. xij. **P**arco autem nec quis existimet me supra id quod videtur in me aut audit aliquid ex me. **A**lio modo aliquis se extollit aliquis p vba se extollit loquens de se supra id quod in se est secundum rei veritatem. et quod magis est aliqd iudicandum secundum id quod in se est quod secundum opinionem aliorum. **I**nde est quod magis proprie dicitur iactantia quam aliqd esset se supra id quod est in opinionem aliorum. quibus utroque modo iactantia dici possit. **E**t ideo iactantia proprie dicitur opponitur veritati per modum excessus. **S**icendum tamen quod peccatum iactantie potest considerari dupliciter. **U**no modo secundum speciem actus. et sic opponitur veritati per modum excessus. ut dictum est. **A**lio modo secundum causam suam ex qua est non semper tamen frequenter accidit. et sic peccat quidem ex superbia. sicut ex ea interius motiva et impellente. **E**x hoc enim quod aliquis interius per arrogantiam supra seipsum eleuat. sequitur plerumque quod exterius maiora quedam de se iacet. hoc quod non ex arrogantia. sed ex quadam vanitate aliqd ad iactantiam peccat et in hoc delectatur quod talis est secundum habitum. **E**t ideo arrogantia per quam aliquis supra seipsum extollit: est superbie species. non tamen est idem iactantie: sed ut frequenter est causa. **E**t propter hoc **B**ezeg. ponit iactantiam inter superbie species. **T**endit autem iactator plerumque ad hoc quod gloria consequatur per suam iactantiam. **E**t ideo secundum **B**ezeg. est iactantia causa secundum rationem finis. **A**d secundum. scilicet utrum iactantia sit peccatum mortale. **D**icendum quod sicut supra dictum est: peccatum mortale est quod charitati contrariatur. **D**upliciter ergo iactantia considerari potest. **U**no modo secundum se. putet est mendacium quoddam. et sic quicquid est peccatum mortale. quicquid veniale. **N**on tale quidem quod quis iactat de se perferat quod est gloria dei. sicut ex persona regis thyrri dicitur **E**zech. xxviii. **E**levatus est cor tuum et dixisti deus ego sum. **U**el etiam de charitate primi. sicut cum aliquis iactando seipsum prumpit in contumelias aliorum. sicut habet **L**uce. xviii. de phariseo qui dicebat. non sum sicut ceteri homines raptores. iniusti. adulteri velut etiam hic publicanus. **Q**uicquid vero est peccatum veniale. quod si aliquis de se talia iactat quod neque sunt deus neque primus. **A**lio modo potest considerari secundum causam suam. scilicet superbia vel appetitum lucris aut ianis glorie sic hic peccat ex superbia vel inani gloria quod sit peccatum mortale. etiam ipsa iactantia erit peccatum mortale. **A**lioquin erit peccatum veniale. **S**ed quicquid aliquis prumpit in iactantia propter appetitum lucris. et hoc modo videtur pertinere ad primum deceptionem vel dolum. **E**t ideo talis iactantia est maius peccatum mortale. **U**trum et plus dicitur in iii. ethicorum. quod turpius est quod se iactat causa lucris. quod se iactat causa glorie vel honoris. non tamen semper est peccatum mortale: quod potest esse tale lucrum ex quo alius non damnificatur.

De ironia

Deinde considerandum est de ironia. **E**t primum utrum ironia sit peccatum. **S**ecundo utrum sit maius peccatum quam iactantia. **A**d primum. scilicet utrum ironia sit peccatum. **D**icendum quod ad hoc quod aliquis minora de se dicant potest contingere dupliciter. **U**no modo saluta veritate. dum. scilicet maiora que sunt in seipsis reticet. quodam modo minora dicitur. et de se perferat que tamen in se esse recognoscit. **E**t sic ironia de se dicere non pertinet ad ironiam. nec est peccatum secundum suum genus nisi per aliquid circumstantie corruptione. **A**lio modo aliquis dicit minora a veritate declinat. puta cum asserit de se aliquid vile quod in se non recognoscit aut cum negat de se aliquid magni quod non percipit in seipso esse. et sic pertinet ad ironiam. et est semper peccatum. **A**d secundum. scilicet de operatione ironie ad iactantiam. **D**icendum quod unum mendacium est gravius altero. quicquid dicitur ex maius. sicut mendacium quod sit in doctrina religionis est gravissimum quicquid autem ex motu ad peccandum. sic mendacium pniciosius est gravius quam officiosius. vel iocosus **I**ronia autem et iactantia circa idem merentur vel vbiis vel factis vel quibuscumque exterioribus signis. scilicet circa conditionem personae. **U**nde quod ad hoc equalia sunt. **S**ed ut plurimum iactantia ex turpiori motu procedit. scilicet ex appetitu lucris vel honoris. **I**ronia vero ex hoc quod fugit. hoc inordinate per elationem videtur aliis gravis esse et secundum hoc philosophus dicit quod iactantia est gravius peccatum quam ironia. **N**on tamen tam quodam quod aliquis minora de se fingit ex aliquo alio motu. puta ad dolum decipiendum. et tunc ironia est gravius.

De hac plura requirere infra inter gradus superbie libro tertio.

De affabilitate.

Deinde considerandum est de amicitia que affabilitas dicitur. et de virtutibus oppositis que sunt adulatio et litigium. **C**irca amicitiam seu affabilitatem. **P**rimo considerandum est utrum sit specialis virtus. **S**ecundo utrum sit pars iusticie. **A**d primum scilicet utrum amicitia sit specialis virtus. **D**icendum quod sicut dictum est. cum virtus ordinatur ad bonum ubi occurrat specialis ratio boni ubi oportet esse specialem rationem virtutis. bonum autem in ordine consistit sicut supra dictum est. **O**portet autem hominem convenienter ad alios ordinari in communi conversatione tam in factis quam in dictis ut scilicet ad unumquemque se habeat secundum quod decet. **E**t ideo oportet esse specialem quandam virtutem que hanc convenientiam ordinis ob servet. et hoc vocatur amicitia seu affabilitas. **S**ciendum autem quod

phs in. viii. ethi. de duplici amicitia loquitur. quare una consistit principaliter in affectu quo unus alium diligit. et hoc potest esse quatuor virtutibus. Que autem ad hanc amicitiam pertinet superius de charitate dicta sunt. Alia vero amicitia ponitur quod consistit in solis exterioribus vobis vel factis. quod deinde non habet perfectam rationem amicitie. sed quidam eius similitudinem inquantum. scilicet quod decenter se habet ad illos cum quibus versatur. Ad secundum. scilicet utrum amicitia sit pars iusticie. Dicendum quod hoc virtus est pars iusticie. inquantum ei adiungitur sicut principali virtuti. Conuenit enim cum iusticia in hoc quod ad alterum est sicut etiam iusticia. Deficit autem a ratione iusticie. quod non habet plenam debiti rationem. putat aliquis alteri obligat. vel debito legem ad cuius solutionem lex cogit. vel etiam aliquo debito pueniente ex aliquo beneficio suscepto. sed solum attendit quoddam debiti boni statum quod magis est ex parte ipsius virtutis quam ex parte alterius. ut scilicet faciat alteri quod decenter cum facere. quod sibi homo est naturaliter animal sociale debet ex quadam honestate veritatis manifestatione aliis hominibus. sine qua societas hominum durare non posset. Sicut autem non posset vivere homo in societate sine veritate. ita nec sine dilectione. quia sicut philosophus dicit in. viii. ethi. Nullus potest perfecte morari cum tristi neque cum non delectabili. et ideo homo tenetur ex quodam debito honestatis naturalis ut ipse aliis delectabiliter conuiuiat. nisi propter aliquam causam necesse sit aliter vtiliter aliquando contristare.

Deinde considerandum est de vitiis oppositis. Et primo de adulatione. Secundo de litigio. De adulatione videndum est primo utrum sit peccatum. Secundo utrum sit peccatum mortale. De his omnibus requiritur infra libro tertio.

De liberalitate. DIS. LXXVIII.

Deinde considerandum est de liberalitate et vitiis oppositis. scilicet auaricia et prodigalitate. Circa liberalitatem considerandum est primo utrum sit virtus. Secundo de materia eius. Tertio de actu ipsius. Quarto utrum ad eam magis dare quam accipere pertineat. Quinto utrum liberalitas sit pars iusticie. Sexto de comparatione eius ad alias virtutes. Ad primum. scilicet utrum liberalitas sit virtus. Dicendum quod sicut augustinus dicit in libro de libero arbitrio. Bene utriusque quod magis le utriusque pertinet ad virtutem. Possimus autem bene et male utriusque non solum his que intra nos sunt. scilicet potentis et passionibus anime. sed etiam his que extra nos sunt scilicet rebus huiusmodi mundi concessis nobis ad sustentationem vite. Et ideo cum bene utriusque rebus pertineat ad liberalitatem. consequens est quod liberalitas sit virtus. Sicut enim dicit ambrosius et basilius super abundantiam diuitiarum dicit aliquibus a deo ut meriti bone dispensationis acquirant. pauca autem vni sufficiunt. Et ideo liberalis plura laudabiliter in alios expedit quam in seipsum. Debet autem homo semper sibi magis puidere in spiritualibus bonis in quibus vniuersis sibi precipue subuenire potest. tamen etiam in temporalibus rebus non pertinet ad liberalitatem ut sic alius intendat quod omnia se suos despiciat. Unde ambrosius dicit in primo de officiis. Est illa probanda liberalitas ut proximos seminis tui non despicias si egere cognoscas. Ad liberale etiam non pertinet sic diuitias emittere. ut non sibi remaneat unde sustentetur. et unde virtutis opera exequatur quibus ad felicitatem puenitur unde philosophus dicit in. iiii. ethi. quod liberalis curat propria volens per hoc quibusdam sufficere. Et ambrosius dicit in libro de officiis. quod dominus non vult simul effundi opes sed dispensari. Nisi forte ut belisus quod boues suos occidit et pauperes ex eo quod habuit ut nulla cura teneretur domestica. quod pertinet ad statum perfectionis spiritualis vite. de quo infra dicitur. Et tamen sciendum est quod hoc ipsum quod est sua liberaliter largiri inquantum est actus virtutis ad beatitudinem ordinatur. Item sciendum quod sicut philosophus dicit in. iiii. ethi. illi qui consumunt multa per intemperantiam non sunt liberales sed prodigi. et similiter quicquid effundit que habet propter quicquid alia peccata. Unde ambrosius dicit in primo de officiis. Si adiuues eum qui possessiones aliorum eripere conatur non probas largitas. Nec illa perfecta est liberalitas si iactantie causa magis quam misericordie largiaris. Et ideo illi qui carent alijs virtutibus licet in aliqua opera multa expendant non sunt liberales. Nihil etiam prohibet aliquos multa in bonos usus expedientes. habitum liberalitatis non habere. sicut et aliarum virtutum opera faciunt homines anteque virtutis habitum habeant. licet non eo modo quo virtuosus ut supra dictum est. Similiter etiam nihil prohibet aliquos virtuosos licet sint pauperes esse liberales. Unde philosophus dicit in. iiii. ethi. secundum substantiam id est facultatem diuitiarum liberalitas non dicitur. non enim consistit in multitudine

ne datur: sed in dantis habitu. Et ambrosius dicit in primo de officiis. quod affectus diuitum collatione. aut pauperum facit. et precium rebus imponit. Ad secundum. scilicet de materia liberalitatis. Dicendum quod secundum philosophum in. iiii. ethi. Liberalis non est acceptius pecunie. nec custoditior. sed emissius. Unde et alio nomine liberalitas largitas nominatur: quia quod largum est non est retentiuum: sed est emissiuum. et ad hoc ideo pertinet virtus deus etiam liberalitatis nomen. Cum enim aliquis a se emittit quodammodo illud a sua custodia et omnino liberat: et animam suam ab eius affectu liberum esse ostendit. Et vero quod emittenda sunt ab uno homine in alium sunt bona possessa. que nomine pecunie significantur. Et ideo propria materia liberalitatis est pecunia. Quia tamen sicut dictum est liberalitas non attendit in quantitate dantis: sed in affectu dantis: affectus autem dantis disponit secundum passionem amoris et cupiditatis. Et per omnia delectationis et iusticie ad ea que dantur. ideo immediata materia liberalitatis sunt interiores passionis. sed pecunia exterior est obiectum ipsarum passionum. Ad tertium. scilicet de actu liberalitatis. scilicet utrum utriusque sit actus eius. Dicendum quod species actus sumitur ex obiecto ut supra dictum est. Obiectum autem sue materie liberalitatis est pecunia. et quicquid pecunia mensurari potest. ut dictum est. Et quia quilibet virtus conuenienter se habet ad suum obiectum. consequens est ut cum liberalitas sit virtus: actus eius sit proportionatus pecunie. pecunia autem cadit sub ratione bonorum vtilium: quia omnia exteriora bona ad usum hominis sunt ordinata. Et ideo actus proprius liberalitatis est pecunia vel diuitiis utriusque. Sciendum ergo quod ad liberalitatem pertinet bene utriusque inquantum homini. eo quod diuitie sunt propria materia liberalitatis. Ad iusticiam autem pertinet utriusque. secundum aliam rationem. scilicet rationem debiti. per ut scilicet res exterior debet alteri. Ad magnificentiam autem pertinet utriusque secundum quandam specialem rationem: id est secundum quod assumuntur in aliquo magni operis expletionem. unde et magnificentia quodammodo se habet ad additionem ad liberalitatem. ut infra dicitur. Item sicut dictum est. proprium quia materia liberalitatis sunt interiores passionis secundum quas homo afficitur circa pecuniam. Et ideo ad liberalitatem precipue pertinet ut homo proportionat affectionem ad pecuniam non prohibeat a quocunque debito usui eius. Est autem duplex usus pecunie. Unus ad seipsum qui videtur ad sumptus vel expensas pertineat. Alius autem quo quis vivit ad alios. quod pertinet ad dationes. Et ideo ad liberalitatem pertinet ut neque propter immoderatum amorem pecunie aliquis impediat a conuenientibus expensis. neque a conuenientibus dationibus. Unde carotus nes et sumptus liberalitas consistit secundum philosophum in. iiii. ethi. Verbum autem seneca in. v. de beneficiis intelligendum est de liberalitate secundum quod se habet ad dationes. Non enim dicitur aliquis liberalis ex hoc quod sibi aliquid donat. Ad quartum. scilicet utrum ad liberalem magis pertineat dare quam accipere. Dicendum quod proprium est liberalis uti pecunia. usus autem pecunie est in emissionem ipsius nam acquisitio pecunie magis assimilatur generationi quam vniuersi. custodia vero pecunie inquantum ordinatur ad facultatem utendi assimilatur habuit. Emissio autem alicuius rei quantum sit ad aliquid distantius. tanto a maiori virtute pcedit. sicut per in his que precipue. Et ideo ex maiori virtute pcedit quod aliquis emit ut pecuniam dando eam alius quam expendendo eam circa seipsum. Proprium est autem virtutis ut precipue tendat in id quod perfectius est. Nam virtus est perfectio quedam. ut dicitur in vii. phi. Et ideo liberalis maxime laudatur ex datione. Et autem liberalitas a prudentia dirigitur. scilicet etiam quilibet alia virtus moralis. ad prudentiam pertinet custodire pecuniam ne furripiat. aut inutiliter expendat. Sed vtiliter eam expendere non est minoris prudentie. quam vtiliter eam seruare. sed maioris. quia plura sunt attendenda circa usum rei qui assimilatur motui quam circa seruationem que assimilatur quieti. Quod autem illi qui susceperunt pecunias ab alijs acquisitas liberalius expendunt. quam existentes inopie incepti. si propter solam hanc inperitiam liberaliter expendunt. non haberent liberalitatis virtutem. sed quadoque homini inperitia se habet solum sicut tollens impedimentum liberalitatis. ita quod proprius liberaliter agant. timor enim inopie ex eius experientia pcedens impedit quicquid eos qui acquisierunt pecuniam ne eam consumant liberaliter agendo. Et similiter amor quo eam amant. tamque proprius effectus. ut philosophus dicit in. iiii. ethi. Ad quintum. scilicet utrum liberalitas sit pars iusticie. Dicendum quod liberalitas non est species iusticie quia iusticia exhibet alteri quod eius est. liberalitas autem exhibet id quod est suum. Dabit tamen quodam conuenientiam cum iusticia in duobus. Primo quod de quod principaliter est ad alterum. sicut et iusticia. Secundo quod est circa res exteriores. sicut et iusticia. licet secundum aliam rationem ut dictum est. Et ideo liberalitas a quibusdam ponitur pars iusticie. sicut virtus est ancera ut principalis. Ad sextum. scilicet de operatione liberalitatis ad alias virtutes. Dicendum quod quilibet virtus tendit in aliquod bonum. Unde quanto aliqua virtus in melius bonum tendit tanto melius

lior est liberalitas aut tendit in aliquo bono dupliciter. Uno modo primo et per se. Alio modo ex consequenti. Primo quod et per se tendit ad ordinandum propria affectione circa possessionem pecuniarum in usu: et sic secundum hoc preferat liberalitati: et temperantia quod moderat cupiditatem et delectationes primas ad proprium corpus: et fortitudo et iusticia quod ordinant quodammodo in bono communi: una tempore pacis: alia tempore belli: et omnibus prestant virtutes quod ordinant in bono diuino. Nam bonum diuinum preminet civili bono humano: et in bonis humanis bonum publicum preminet bono privato: in quibus bonum corporis preminet bono exteriorum rerum. Alio modo ordinat liberalitas ad aliquod bonum ex consequenti. et secundum hoc liberalitas ordinat in oia bona predicta. Et hoc enim quod bonum non est amatiuum pecunie. sequitur quod defacili utat ea et ad seipsum et ad utilitatem aliorum et ad honorem dei et secundum hoc habet quoddam excellentiam: ex hoc quod utilis est ad multa: et quod virtutes magis indicat per illud quod primo et per se cooperit ei quod secundum id quod consequenter se habet. id ostendit est liberalitas non esse maximam virtutem. De vitis oppositis. scilicet auaricia et prodigalitate. Requere infra libro tertio.

De epykera.

Deinde considerandum est de epykera et primo utrum sit virtus. Secundo utrum sit pars iusticie. Ad primum considerandum quod quia actus humani de quibus leges dantur: in singularibus contingunt constituti: quod infinitis modis narrari potest: non fuit possibile aliquam regulam legis institui quod in nullo casu deficeret: sed legislatores attendunt ad id quod in pluribus accidit secundum hoc legem ferentes: quam tamen in aliquibus casibus seruare est contra equalitatem iusticie: contra bonum communi quod lex intendit: sicut lex instituit: quod deposita reddant: quod hoc quod in pluribus iustum est: contingit tamen aliquando esse nocivum: puta si furiosus deposuit gladium: et eum reposcat dum est in furia: vel si aliquis deposcat depositum ad patrie ipugnationem. In his enim et similibus casibus malum esset sequi legem positam: bonum autem est premissis verbis legis: sequi id quod poscit iusticie ratio et ratio utilitas: et ad hoc ordinat ad epykera quod apud nos dicitur equitas. Unde per epykera est virtus. Epykera enim non aufert iustum simpliciter: sed infert id quod est lege determinatum: neque etiam opponit sententiam quod sequitur veritatem legis in quibus oportet: sequi autem verba legis in quibus non oportet virtuosum est. unde dicitur in codice de legibus et constitutionibus principum non dubium est in lege committere eum quod verba legis amplectens legis iustitiam voluntatem. Ad secundum. secundum utrum epykera sit pars iusticie. Dicendum quod sicut supra dictum est: virtus aliquibus tripliciter parte. scilicet parte subiectiva: integrale: et potestiale. Pars autem subiectiva est de qua essentialiter predicatur totum: et est in minus. Ad quod contingit dupliciter. Quibus enim aliquid predicatur de pluribus secundum unam rationem sicut animal de equo et boue. quibus autem predicatur secundum prius et posterius: sicut ens predicatur secundum prius et posterius: quod predicatur de substantia et accidentibus. Epykera ergo est pars iusticie contra dicitur tanquam iusticia quodammodo existens dicitur apostolus in v. et ibi. Unde per epykera est pars iusticie subiectiva: et de ea iusticia per prius dicitur quod de legalibus iusticia dirigit secundum epykera. Unde epykera est quasi superior respectu humanorum actuum.

De preceptis iusticie.

DIS. LXXIX.

Deinde considerandum est de preceptis iusticie. Et circa hoc consideranda sunt sex. Primo utrum precepta decalogi sint precepta iusticie. Secundo de primo precepto decalogi. Tertio de secundo. Quarto de tertio. Quinto de quarto. Sexto de aliis sex. Ad primum. secundum utrum precepta decalogi sint precepta iusticie. Dicendum quod precepta decalogi sunt prima precepta legis et quod statim ratio naturalis assentit: sicut manifestissimum. Manifestissime autem ratio debiti quod requiritur ad preceptum: apparet in iusticia quod est ad alterum: quod in his quod spectat ad seipsum. videtur primo aspectui quod hoc sit sui obiectum: et quod liceat ei facere quod licet. Sed in his quod sunt ad alterum manifeste apparet quod hoc est alteri obligatus ad reddendum ei id quod debet ei. Et ideo precepta decalogi oportuit ad iusticiam pertinere. Unde tria precepta sunt prima de actibus religionis quod est potissima pars iusticie. Quartum autem preceptum est de actu pietatis quod est pars iusticie secunda. Alia vero sex de actibus iusticie contra dicitur quod inter equales attendit. Ad secundum. secundum de primo precepto decalogi. Dicendum quod ad legem pertinet facere homines bonos: et ideo oportet prima precepta legis ordinari secundum ordinem generationis: quod sit hoc bonum. In ordine autem generationis duo sunt attendenda. quorum primum est: quod prima pars primo constituitur sicut in generatione animalis primo generatur cor: et in domo sit primo fundamentum. In bonitate autem autem prima pars est bonitas voluntatis: ex qua aliquis homo bene vivit qualiter alia bonitate. Bonitas autem voluntatis attendit ad obiectum suum quod est finis. Et ideo in eo qui erat per legem institutus ad virtutem: primo oportuit iacere quoddam fundamentum religionis per quod hoc debite ordinat in deo: qui est ultimus finis humane voluntatis. Secundo attendendum est in ordine generationis quod primo contraria et impedimenta tolluntur: sicut agricola primo purgat

agrum: postea proicit semina. secundum illud Ierem. iiii. Nouate vobis nomen: et nolite seminare inter spinas et tribulos. Et ideo circa religionem primo erat hoc institutum: ut impedimenta vere religionis excluderetur. Preceptum autem religionis impedimentum est: quod hoc falso deo inberet. secundum illud Math. vii. Non potestis seruire deo et mammona. Et ideo in primo precepto legis excluditur cultus falsorum deorum. Cultus autem alienorum deorum dupliciter apud antiquos observabatur. Quidam enim quasdam creaturas pro diis colebant absque institutione imaginum. Unde Varro dicit quod antiqui romani dium sine simulachris deos colebant. Et hic cultus prohibetur primo cum dicitur Non habebis deos alienos. Erat autem apud alios cultus falsorum deorum sub quibusdam imaginibus. Et ideo oportuit prohiberi ipsarum imaginum institutio cum dicitur: Non facies tibi sculptile. Et imaginum ipsarum cultus: cum dicitur Non coles ea etc. Ad tertium. secundum de secundo precepto decalogi: quod est Non assues nomen dei tui inuani. Sciendum quod oportet prius impedimenta vere religionis excludere in eo qui instituitur ad virtutem quod est in vera religione fundare. Opponit autem vere religioni aliquid dupliciter. Uno modo per excessum: quod id quod est religionis alteri indebitum exhibetur: quod pertinet ad superstitionem. Alio modo quod per defectum reverentie cum deus contemnitur. quod pertinet ad vitium vere religiositatis: ut supra habetur dicitur. Superstitio autem impedit religionem quantum ad hoc ne suscipiat deus ad colendum. Ille autem cuius animus implicatus est indebito cultu non potest se debiti dei cultu suscipere. secundum illud Ier. xxxiii. Angusta tibi stratum ut alter decidas. scilicet deus verus et falsus in corde hominis: et pallium breue utrumque operire non potest. Per irreligiositatem autem impeditur religio quantum ad hoc ne deus postquam suscipit et honoratur. Per autem est deus suscipere ad colendum quod est susceptum honorare. Et ideo per mittitur preceptum in quo prohibetur superstitio. Secundo preceptum quod prohibet peritiam ad irreligiositatem pertinet. Ad quartum. secundum de tertio precepto: quod est Memoro ut die sabbati sanctifices. Sciendum quod remotum impedimentum vere religionis per primum preceptum et secundum decalogi: ut supra dictum est: consequens fuit ut tertium preceptum poneretur: quod homines in vera religione fundarentur. Ad religionem autem pertinet cultus deo exhibere. Sicut autem in scriptura diuina mysteria traduntur nobis sub aliquibus corporalium rerum similitudinibus: ita cultus exterior deo exhibetur per aliquod sensibile signum. Et quia ad interiorum cultum quod consistit in oratione et deuotione magis inducit hoc ex interiorum spiritus in finem preceptum legis dandum fuisse de exteriori cultu secundum aliquod sensibile signum. Et quia precepta decalogi sunt quasi quedam prima et contra principia vel precepta legis. ideo in tertio precepto decalogi precipitur exteriori cultus sub signo corporis beneficii: quod pertinet ad oes res presentandas. scilicet opus creationis mundi: a quo requiemus omnes dies septima die. In cuius signum dies septima mandatur sanctificanda. id est deputanda ad vacandum deo. Et ideo Exo. xx. premissis precepto de sanctificatione sabbati assignatur ratio: quia sex diebus fecit deus celum et terram: et in die septimo requieuit. Sciendum autem quod preceptum de sanctificatione sabbati literaliter intellectum est partim morale: partim autem ceremoniale. Morale quidem quantum ad hoc quod hoc deputat aliquod tempus sue ad vacandum diuinis. Inest enim homini naturalis inclinatio ad hoc quod cuilibet rei necesse deputet aliquod tempus. sicut corporali recreationi: somno: et alijs huiusmodi. Unde etiam spirituali recreationi quod mens hominis in deo reficit secundum dictam naturalem rationem aliquod tempus deputatur homini. et sic habere aliquod tempus deputatum ad vacandum diuinis: cadit sub precepto morali. Sed in quantum in hoc precepto determinatur speciale tempus in signum creationis mundi: sic est preceptum ceremoniale. Sicut etiam ceremoniale est secundum allegoricam significationem: put fuit figura quietis christi in sepulchro: quod fuit septima die. et sicut secundum morale significationem put signat cessationem ab omni actu peccati et quietem mentis in deo. et secundum hoc quodammodo est preceptum generale. Sicut etiam ceremoniale est secundum significationem anagogicam: put. scilicet figurat quietem fructus dei qui erit in patria. Unde preceptum de sanctificatione sabbati ponitur inter precepta decalogi in quantum est preceptum morale: non in quantum est ceremoniale. Item sciendum quod in observatione sabbati duo sunt consideranda. Quorum unum est sicut finis. et hoc est quod hoc vacet rebus diuinis. quod significatur in hoc quod dicitur Memoro ut die sabbati sanctifices. Alia autem sanctificari dicuntur in lege: quod diuino cultui applicantur. Aliud est autem cessatio operis: quod significatur cum dicitur: Septima die domini dei tui non facies opus. Sed de quo opere intelligatur apparet per id quod exponitur. Leui. xxiii. De opus seruile non facietis in eo. Opus autem seruile dicitur a seruitute. Est autem triplex seruitus. Una quodammodo hoc seruatur per totum. Iuxta illud Qui facit peccatum seruus est peccati. et secundum hoc de opus peccati dicitur seruile. Alia seruatur quod hoc seruatur homini. Est autem hoc alteri seruus non secundum mentem: sed secundum corpus: ut supra habetur dicitur. Et ideo opera seruilia secundum hoc dicuntur opera corporalia in quibus unus homo alteri seruit. Tertia autem est seruus dei et secundum hoc opus seruile

posset dici opus latræ: qd pertinet ad dei seruitiū. Si aut sic intelli-
gas opus seruile nō phibet in die sabbati: qz hoc esset otariū nisi
obseruatiōis sabbati. Nō enī ad hoc ab alijs opib⁹ abstinet in die
sabbati vt vacet opibus ad dei seruitutē p̄tinentib⁹. Et inde est qd
dicit **Job. vii.** Circūfōne hō accepit in sabbato vt nō soluat lex
moysi. Inde etiā est qd sicut dicit **Matth. xii.** Sabbat⁹ sacerdotēs
in tēplo sabbatū violāt. id est corporaliter in sabbato opant⁹ sine cri-
mine sunt. Et sic etiā sacerdotēs in sabbato circūferentes arcā non
trāsgrediebant⁹ p̄ceptū de obseruatiōe sabbati. sicut etiā nulli⁹ spūa
lis actus exercitiū est cōtra obseruantia sabbati. Puta si qd doceat
verbū scripto. vii. **Numeri. xxviii.** dicit glosa. qd sabbat⁹ hōi aut
artifices oīant⁹ i die sabbati. Lector aut diuine legis vult doctor ab ope
suo nō desinit nec tñ otariū sabbatū: sic sacerdotēs i tēplo sab-
batū violant⁹ sine crimine sunt. Sed alia opa seruilia qd dicunt⁹ ser-
uilia p̄mo vel scōdō mō otariū obseruatiōe sabbati: inquantū im-
pediūt applicatiōē hoīs ad diuina. Et qz magis ipedit hō a reb⁹
diuinit⁹ p opus p̄cti qz p opus licitū qz uis sit corpale: iō magis hō
p̄ceptū agit qd peccat in die festo qz qui aliqd corpale opus licitū fa-
cit. **Aug.** dicit in lib. de decē chorodis. Melius faceret vidēs in
agro suo aliqd vtile qz in theatro sediciofus existeret. et melius se-
mine eoz die sabbati lanā faceret qz tota die in neomēnijs suis im-
pudice saltaret. Nō enī qui peccat venialiter in sabbato cōtra hoc
p̄ceptū facit: qz p̄ctū veniale nō excludit sanetitātē. Opa enī corpa-
lia ad spūale cultū nō p̄tinentia inquantū seruilia dicunt⁹: inquantū
pp̄ie p̄tinet ad seruiciū: inquantū vō sunt cōia tam seruiciū qz libe-
ris seruilia nō dicunt⁹. Quilibet aut taz seruiciū qz liber tenet in ne-
cessarijs puidere: nō tñ sibi sed etiā p̄mo p̄cipue quidē in his qd
ad salutē corporis p̄tinet. fm illud. **puer. xiiij.** Erue eos qui ducunt
ad mortē. Secūdario in dāno rerū vitando. fm illud. **Deutro. xxij.**
Nō videbis ouē et bonē fratris tui errantē et p̄teribis: sed reduces
fratrem tuo. Et ideo opus corpale p̄tinet ad cōseruandā salutē. pp̄ij
corporis nō violat sabbatū. Nō enī est cōtra obseruantia sabbati
qz aliqd comedat: et alia hōi faciat quib⁹ salus corporis cōseruat⁹
Et p̄pter hoc machabei nō polluerūt sabbatū pugnātes ad sui de-
fensionē die sabbati. vt legit. **i. Mach. ii.** Sicut nec helyas etiā sus-
cendit a facie isabel in die sabbati. Et p̄pter hoc etiā oīa **Matth.**
xij. Excusat discipulos suos qd colligebāt spicas in die sabbati. pp̄
necessitatē quā patiebant⁹. Sicut etiā opus corpale qd ordinat⁹
ad salutē corpale alterius nō est cōtra obseruatia sabbati. Vñ oīs vi-
dit **Job. vii.** **Matth.** indignamini: qz totū hoīes saluū feci in sabbato.
Sicut etiā opus corpale qd ordinat⁹ ad iminēs dānū rei exterioris
vitādū nō violat sabbatū. Vñ oīs dicit **Matth. xij.** Quis erit
ex vobis homo qui habet vñ ouē et occiderit in sabbato in foueā
nōne tenebit et releuabit eā. Itē nota qd obseruatiō dei oīne i no-
ua lege succedit obseruantie sabbati nō ex necessitate legis: sed ex
cōstitutiōe ecclesie et cōsuetudine populi christiani: nec etiā hōi ob-
seruatiō est figuralis: sicut fuit obseruatiō sabbati i veteri lege. Et
ideo nō est ita arcta phibitiō opandi in die oīica sicut in die sabba-
ti: sed quedā opa cedunt in die oīica que in die sabbati phibe-
bant⁹: sicut decoctio ciboz et alia hōi. Et etiā in quibusdā opib⁹
phibitis facilius p̄pter necessitatē dispensat⁹ in noua qz in veteri
lege: qz figura p̄tinet ad protestatiōē veritatis quā nec in modico
p̄terire oportet. Opa aut fm se cōsiderata imitari possunt. p loco et
tpe. Ad quintū. f. de quarto p̄cepto qd est de honoratiōe paren-
tū. Dicit⁹ qd p̄cepta decalogi ordinant⁹ ad dilectiōē dei et p̄mi
Inter p̄mos aut maxime obligamur parētibus. Et iō immediate
post p̄cepta ordinātia nos in deū. ponit p̄ceptū ordinās nos ad
parentes qui sūt particulare principii nostri esse: sicut deus est vni-
uersale principii: et sic est quedā affinitas huius p̄cepti ad p̄cepta
prime tabule. Ad sextū. f. de alijs sex p̄ceptis. sciendū qd sicut p
partes iusticie debitiū reddit⁹ aliquib⁹ determinatis p̄sonis quib⁹
hō ex aliqua speciali rōne obligat⁹: ita etiā p iusticiā pp̄ie dictam
aliquis debitiū reddit cōter oībus. Et iō post p̄cepta tria p̄tinentia
ad religionē qua reddit⁹ debitiū deo et post quartū p̄ceptū qd est
pietatis qua reddit⁹ parentib⁹ debitiū: in quo cludit⁹ oē debitiū qd
ex aliqua speciali rōne debet⁹ necesse fuit. qd ponent⁹ cōsequenter
alia p̄cepta p̄tinentia ad iusticiā pp̄ie dictā qd indifferēter oībus de-
bitū reddit. Sciendū aut qd oīa nocumēta qd primis inferunt p̄nt
ad ista reduci qd his p̄ceptis phibent tanqz ad qdā cōiora et p̄nci-
paliora. Nā oīa nocumēta qd in p̄sona p̄mi inferunt intelligunt⁹
phiberi in homicidio sicut in principaliori. Que vō inferunt in p̄-
sonam cōiunctā et maxime p modū libidinis intelligunt⁹ phiberi in
mul cū adulterio. Que vō pertinent ad oīam in rebus illata intel-
ligunt⁹ prohiberi simul cum furto. Que aut p̄tinent ad locutiōē

sicut detractiōes blasphemie et siq hōi intelligunt⁹ phiberi falsi
testimonijs: qd directius iusticie otariat⁹. Itē qd homicidiū fm
se nō est cōcupiscibile sed magis horribile: qz nō habet de se rōne
aliquā boni. Sed adulteriū de se habet aliquā rōne boni. f. delecta-
bilis. Furtū etiā habet rōne aliquā boni. f. vtilis. Bonū aut de se
habet rationē cōcupiscibilis. ideo fuit specialib⁹ p̄ceptis phibēda
cōcupiscētia furti et adulteri: non autē cōcupiscētia homicidij.

C De fortitudine.

Dis. lxxx.

Consequēter post iusticiā cōsiderādū ē
de fortitudine. Circa quā
cōsiderāda sunt q̄tuor. Primo de ipsa fortitudine. Secūdo
de p̄cipuo actu ei⁹. f. de martyrio. Tercio de virtutib⁹
oppositis fortitudini. Quarto de partib⁹ ei⁹. Circa primū cōsiderā-
da sunt q̄tuordecim. Primo quod fortitudo laudabilis a repro-
babili distinguit⁹. Secūdo qd valent ad cōmēdatiōē fortitudinis:
et ostēdūt eā eē laudabilē. Tercio qd fortitudo inuenit⁹. Quarto vtrū
fortitudo sit virtus. Quinto vtrū sit virtus spūalis. Sexto vtrū sit cir-
ca timores et audacias. Septimo vtrū sit solū circa timorē mortis.
Octauo vtrū sit solū in rebus bellicis. Nonō vtrū sustinere sit p̄-
cipuus actus ei⁹. Decimo vtrū habeat delectatiōē i actu suo. Undecimo
vtrū sit fortitudo maxime consistat in repetitijs. Duodecimo
vtrū vtiat⁹ ira in actu suo. Tredecimo vtrū sit virtus cardinalis. Quar-
todecimo de cōparatiōe ei⁹ ad alias virtutes. Circa p̄mū sciendū
qz est qdā fortitudo laudabil⁹ et virtuosā: qdā vō reprobabilis et vi-
tiosa. Prima bonoz. Secūda maloz. Mali nāqz sunt fortes i car-
nis opib⁹: debiles in spūalib⁹. Ecōtra boni fortes sunt in spūalib⁹:
debiles in carnalib⁹. Fortes sunt mali ad acq̄rēda t̄palia: debiles
ad eterna. Fortes iniqui sunt boni in opib⁹ virtuosis. sic dicit **Isa.**
xli. Uocabūt in ea fortes iusticie plātario oīi ad glōrificandū. Ad
eterna glōriā acq̄rēda. Ecōtra mali sunt fortes in vitijs p̄p̄tatijs.
Dicit. **xxij.** Factus est cursus eoz malus: et fortitudo cōsumit⁹. f. a
fortitudine bonoz. De vtrāqz fortitudine loquēs **Berger.** ait sup illud
Job. vi. Que ē enī fortitudo mea vt sustineā: aut patiētia mea
vt fortiter agā. Notādū est inqz qd alia est fortitudo iustoz: alia re-
probz. Iustoz est fortitudo carnē vincere: pp̄ijs volūtati⁹ cō-
trarias delectatiōes vite p̄sentis extingueret: mudi aspera p̄o eter-
nis p̄mijs amare: p̄spitatis blādimēta cōtēnere: aduersitatē metū
in corde supare. Reprobz vō fortitudo ē trāstrozia sine cessatiōe
diligere: cōtra flagella cōditōris insensibilē p̄durare: ab amorē t̄paliū
nec aduersitate quiescere: ad inanē glōriā etiā cū vite cōtremēto
p̄uenire: malitiā argumēta querere: bonoz vitam nō solū lingua et
morib⁹ sed etiā gladijs impugnare: in semetipsis spem ponere: in-
quitatē quotidiē sine vō desiderio defectu perpetrare. An non for-
tes sunt reprobi: qd ad p̄ntis vite cōcupiscētia tot laborib⁹ cūm̄t tot
p̄cul se audacter obijciūt: pro lucris otumelias libetē seruit⁹ ab ap-
petitus sui libidine nulla victa otaricte resiliūt: passib⁹ docer-
tant: et mala mudi tollerāt: pro mudo et ei⁹ glōriā et fallaci p̄missione
vt ita otierim gaudia querētes perdūt. Nec tñ hō p̄dētes fatigant⁹
ibi qz in absinthio inebriant⁹. At cōtra vir iustus ad mudi pericula
pro mudo tolerāda gaudet eē debilis: finē suū cōspicit: vita p̄sens qz
sit trāstrozia attēdit: pro eo labores perpeti rēmit: cū in intrinsecus
delectatiōe vincit. Ad hō facit verbū b̄i **Berū.** sup illud **Sancti. v.**
Mixa sup dilectū qd stas ad glōriā deo: cū manu erigeret: necesse
habes vt ei⁹ manu tenearis: multū opus virtutis habes: sed qd iudica-
ris ex alto. Ipsa enī si p̄fecta fuerit: facile facit animū victorē sui: et
sic inuictū reddit ad oīa. Quid est fortitudo vel virtus: est quippe
vigor animi: cedere nesci⁹. pcurāda rōne. Vel sic: Est vigor animi
quātū in se est oīa ad rationē ducēs et dirigēs. Quid nisi quia oīa
sunt possibilia inuicti sup eū qd oīa pōt. Nihil enī potētia dei cla-
riorē reddit qz qd oīpotēs facit oēs qd in se sperāt: an nō oīpotēs
est: cui oīa possibilia sunt: ita anim⁹ si nō p̄sumat de se sed cōfiteat⁹
a deo: poterit oīari sibi si non oīes ei oīs iniusticia. Ita nāqz deo
inmixta nulla vis: nulla fraus: nulla iam illecebra poterit vel stantē
deiciere: vel subijcē oīantē. Alioqn frustra nitit⁹ si nō inuict⁹. Nec
aut qd de virtute dicta sunt: fortitudini spūali cōueniūt: qd etiā virtutū
noīe designāt. **Sap. viij.** Ubi inē q̄tuor: cardinales virtutes vtrū
vocat fortitudinē dicēs: Sobrietatē docet et p̄ndētiā et iusticiā et
virtutē. Fortitudo enī multū ē necessaria ad exercitiū bonoz ope-
rum. **Berū.** in sermōe rogatiōnū: Veritate: charitate: et fortitudine
me egere multū fateor: deficiō rō mea p̄e ignorātia veritat⁹: laquet
volūtas p̄e deficiā affectiōis: caro infirmat p̄e inopia fortitudi-
nis. Nā rō min⁹ intelligit qd agēda sunt: et volūtas min⁹ diligit itel-
lecta: et corp⁹ qd cōcupit aggrauat alia: vt nō qd volum⁹ illa faciā
mus. Neqz enī patet⁹ hūc defectū si rō eēt iugit exercitata i inq̄

nione vitatis: volūtas in desiderio charitatis: caro in opatōe virtutis.

Circa scōm sciēdū. Primo qd ad cōmēdationē fortitudinis valet huius nōis interpretatio. Scōo scripture sacre multiplex exhortatio. Tercio status in quo sum? Consideratio. Quarto multiplex effectus eius meditatio. Primo aut qd facit ad cōmēdationē fortitudinis est ipsū nōm eius. qd vt dicit papias dicit vel a ferro fers: vel a ferro: qz est virtus ferrea: oīa mala valēs ferre. Et qz virtus inuincibilis est: et turris fortissima in qua dependet oīs armatura fortis que sunt in ea munimenta oīa cōtra oīs tentationū machinamenta et insultus hostiles. Per hanc enī virtus oīs habet vincere et resistere a vitio sibi cōtrario. vñ dicit Tullius. Soli fortitudini nōm virtutis attribuebant. Virtus qñ virū tuens dicit. Hoc specialissime cōpetit fortitudini quia armatus hō nō pōt vinci nisi eā abiecerit.

Un dicit pbo Boecio. Talia tibi cōtuleram arma qz vinci non potuisses nisi abieciisses. Nec est armatura qz armavit sūma philo: sophia cōstitus pugiles et pares duodecim qz erant parati ad vincēdū et subiugandū totū mūdū. vt dicit Luē. in fine. sedete in ciuitate donec induamini virtute ex alto. Per hanc armaturā lupi missi inter lupos subiugauerūt lupo et locuste gigantes. Dicit explorato res terre pmissio. Numeri. xiiij. Vidimus hoīes quibus cōpati quasi locuste erant. Nō oīes mirabilia facere de locustis supare gigantes. Nec armatura facit vere boīem virū a vi metis vel rigore sic dicit. sicut ait Seneca. Facilius est vnā gentē qz vnū virū supare. Volens aut oīs chanaanē vincere et gigantes terre pmissionis delere. mittens Iosue ad hoc agendū inuitat eū ad hanc armaturā. qui ait Jos. i. Cōfortare et esto robustus: tu enī vinces terrā filiis israel p qua iuravi vt dāre eam eis. Hac armatura oēs vicit et inuincibilis pmanfit. sicut ostendit Eccl. xlvj. Fortis in bello iosue: et cetera multa ad h.

Scōo ad cōmēdationē fortitudinis facit multiplex exhortatio scripture sacre. Deutro. xxxi. Viriliter agite et cōfortamini: et nolite timere neqz pauescere ad aspectū inimicorū vestrorū dicit moyses filiis israel. Et post iosue ait. viriliter age et cōfortetur cor tuū etc. Psal. Viriliter agite et cōfortet cor vestrū. Idē habet Dan. x. Sicut idē. i. Cor. vi. Si militer debetis etc. Estote fortes in bello etc. Tercio facit ad cōmēdationē fortitudinis locus et status in quo sumus. Sumus enī in mūdo isto in campo certaminis: in medio inimicorū in quo habemus vincere cū gloria vel vinci cū ignominia: et vincere non possumus sine hac armatura. Baruch. iij. Quid est israel qz in terra inimicorū es etc. In hoc capō. vt dicit Iren. i. Abierit absqz fortitudine aī facie subiectionis. Multi nō tanqz pulvis quē piciat ventus tentatiōis ante facie subiectionis vultus qui vinct sine aliqua relictatione.

Quarto cōmēdabile reddit fortitudinē multiplex eius vtilitatis effectus. Primus effectus eius est: qz a pctō et a seruilitate diaboli fortitudo educit et liberat. Psal. Qui educit victos in fortitudine etc. Diaboli enī cor ē simile cordi pharaonis. de quo legitur in Exodo. Indurati est cor pharaonis ipse nō dimittebat quos tenebat nisi in manu forti. Iud. vi. Dicit oīs gedoni. Uade in hac fortitudine tua liberabis israel de manu madian. Sic oīs p pēdicatorē fortē liberat pctōres a seruilitate diaboli. Sāpōn qz diu fortitudinē habuit: fē semper de manu philistinorū liberavit et eorū vicula et clausuras dirupit. Iud. x. et xvi. Itē dō manu fortē liberavit israel a golyath et philisteorū seruilitate. i. reg. xvij. Scōo fortitudo diabolum supat et fugat. psal. Precinxi me virtute ad bellū: et supplantasti inimicos meos subtus me: et inimicos meos dedisti mihi dōcēs. Berni. Virtus ex alto in boīe si pfecta fuerit facile facit animū victorē sui: et sic eū inuictū reddit ad oīa. Sic sampson philisteos qz diu fortitudinē seruauit semper supauit: qz amissa deiectus et abiectus est a femina et ab aduersarijs captus et excecatus. Numeri. xxiij. Pereditas seyr cederet inimicis suis: qz iure hereditario israel qz interpretat fortis cū deo fortiter ager. Iaco. iij. Resistite diabolo et fugiet a vobis. qz vt p̄rog. ait. debilis est hostis qz nō pōt vincere nisi volentē.

Tercio fortitudo ex victoria premiū sperat et obtinet ex victoria gloriā. Paral. xv. Cōfortamini et non dissoluant domus vestre. erit enī merces opī vestro. Un apls Lorin. iij. Esto fidelis vsqz ad mortē et dabo tibi coronā vite. Iaco. i. Beatus vir qui suffert tentationē qñ cū probatus fuerit: accipiet coronam vite etc. Isa. lxi. Uocabunt in ea fortes iusticie plantatio vñ ad glorificandū. Quarto fortitudo eorū qui vacāt dei seruicio fortes in eo deū letificat. Nec. viij. Gaudiū dñi est fortitudo nostra. Ideo psal. dicebat fortitudinē meā ad te custodiam: vt de ea gaudeas et mihi retribuas. Quinto fortitudo virilū operū deo placet et eū placat. sicut rex multū amat militem qui aliqñ ei fortiter resistit vel castrū forte vel eum fortiter impugnavit qñ ad eum

redit: et ei fideliter seruit: et fortiter pro eo pugnās hostes ei? fortiter impugnat. Sicut fecit Paulus: qz de pessimo psecutore factus est fortissimū et fidelissimū p̄pugnator ecclesie: et fidelissimū cōbati p̄dicator. Legit i. Egypt. li. i. de cladi b? indeorū: qz cū herodes ascalonita fuisset amicissimū pompeii: et pugnasset fortiter cōtra cesarē. p eo. Pompeio mortuo cū haberet ei exosus veniens ad cesarē cōfessus fidelitatem amicitie quā habuerat ad pompeii: et quātā sustinuerat pro romanis: et vt ostēderet nō solū verbis sed factis: expoliavit se dicens. Eessent vba: loquans vulnera fidelitatis quā habeo ad amicos. Et ostēdit cesari cicatrices multorū et magnorū vulnerū qz sustinuerat pro fidelitate amoris pompeii et romanorū. Quē amoris paratus erat cū cesare si ei placeret seruare. Qd adeo cesari placuit: qz eum extitit amicissimū habuit: et iudei totū p̄curationē ei cōmisit.

Ad idē etiā facit exēplū bte magdalene Luc. vii. Que ante conversionē suā ita fortiter deū impugnavit: qz de se munitionē septē p̄ncipalib? demonib? munitā cōtra deū fecit. Que ppter h? qz ita fortiter flevit et penituit: qz lachrymis oīs pedes lauit. cū adeo placavit: vt oīs sibi petis dimissis ab eo in pace rediret. Sicut latro in cruce. Ad h? etiā facit exēplū qd refert Mo. p̄māsentis in li. de gestis impatorū dicens: qz anno dñi nonagesimo tricesimo sexto imperator p̄thone primo accidit in ei? curia in die pasce: qz cum quidam puer filius cuiusdā comitis potterisset manū ad scutula qz portabat cocus: percussit eū sic baculo qz deiecit eū qñ mortuū. Miles quidā custos pueri gladio cocū occidit. cap? dñicū ante impatorē. Qui cū vellet rationē reddere facti sui: noluit eū audire impator: s; p̄cepit eū occidi. Miles audiēs irruit in ipatorē eū p capillos ad pedes suo p̄ciēs. Quē cū duceret ad mortē: p̄hibuit ipator facies eū adduci ad se: querēs cām tāte p̄sumptiōis. Qui ait qz ideo fecerat: qz cōtra leges impiales eū ad mortē indicauerat nolens audire suā rationē. Quia sibi ostensa ait impator eū fuisse iustū vltorē sūe iniusticie. et p̄cepit ne corā eo cōpareret: et vt sibi dimitteret. Lū aut impator aliqñ in tentorio suo estiuo tpaliter dormiret: et hostes sui latēter venientes ad eū occidēdū: et videret h? miles bābriens se nudus exiit assumpto clipeo et ense: mouēs clamorē in castris: et occurrēs eis fugavit timētes cū alijs qd ad ei? clamorē exatati se parauerūt ad arma. Qd cū audiret impator: nō solū rancorē p̄stinū ei remisit: s; etiā in curia sua eū fecit amicū et p̄ncipē. Sic qñtū ad h? pōt silistudo ad h? aptari: qz deus quēcūqz suū inimicū quicūqz ei iniuriā intulerit: si reatu suū cōfessus fuerit: facti sui penitēs sicut hostes suos impetierit fortis bis resistēs. et maxime bis qz pro eo diuitijs tpalib? nudant: et scuto armanē fidei et gladio spūs: qd est vbi dei demonē et mēbra ei? impetuit: vitia fortiter impugnano: nō solum eos ad pacē et amicitia recipit: sed eos in curia sua celesti magnos efficit. Placat ergo tremēdū iudicē humiliter penitēs: et opa penitētie fortis agēs manū ad fortia remittēs. Prover. xxx. Berni. O humilitas penitētiū: obediētia cōfiteūti: spes cōfiteūti: q̄ctovini cis inuincibile: q̄ctio tremēdū iudicē vertis in clemētissimū patrē. Serto fortitudo dicit fortiter agētē. Prover. x. Egestatē opata ē manus remissa: man? aut fortis diuitias parat. Idē in eodē. xi. ca.

Robusti habebūt diuitias. Prover. xxi. Cogitationes robusti semper in abundantia: oīs aut piger semper in egestate. Septimo fortitudo hominē cōfortat. Ephe. vi. Cōfortamini in dñō: et in potētia vir ei? Nec est fortitudo qz est ei? qz nō est fortis: vt est oīs etc. Qui viriliter agūt ex h? habēt cōfortari. Psal. Viriliter agite et cōfortet cor vestrū. Idē. i. Lorin. xvi. Octauo mala p̄sentia eq̄nimiter portat vt faciebat Paulus. iij. ad Lorin. iij. In oīs tribulationē patimur sed nō angustiamur etc. Phil. iij. Oīa possum in eo qz me cōfortat. Sicut faciebat stephanus plen? ḡra et fortitudine. Act. vi. Seneca de q̄ctuo virtutib? Si magnanīm? fueris nunqz indicabis tibi cōtuneliā fieri de inimico tuo: dices: nō nocuit et si nocēdi animū habuit. et cū illū in potestate tua habueris vindictā putabis vindictā cari potuisse. Scito enī maius vindicādi gen? ignoscere. In h? enī hō vincat se fortē et cor suū vebemētē resistētē subiacet. Sicut legitur fecisse Iulij cesar: qz ait quidā se sibi opponēt. Dignū te cesaria ira nullus honor faciet. Legit in gestis Alarādrī: qz cū quidā offēdisset eū: nec veller ei parcere. p̄bāte sibi Aristo. magistro suo: qz vi etor eēt glorioz vincēdo cor suū qz ḡricerat et subiecerat sibi totū mūdū. tūc vicit cor suū qd fuit maxime fortitudinis: et remisit illi qz ipm offēderat iniuriā. Nono glificat: qz facit gliose dñari sibi et vincit. Prover. xii. Man? fortis dñabit: remissa aut tributis seruiet. i. Mach. ii. Filij dixit mathathias cōfortamini et viriliter agite in lege. et cū fecerit ea qz in ea scripta sunt: in ipsa glorio eritis. Isa. lxi. Uocabunt in ea fortes iusticie plātatio dñi ad glorificandū. Decimo bona spūalia et tpalia seruat in pace. Luc. x. Dñi fortis armat?

custodit atriū suū: in pace sūt oīa q̄ possidet. Undecimo regnū celoz īperat. Dat. x. Regnū celoz vīm patit: et violētū rapiūt illō.

Arca tertiū sciendū q̄ multa sūt q̄ iuuat boīez ad fortiter agē dū ī strēne sustinendū. Prīmū qd̄ iuuat fortitudinē est dei grā sine q̄ oīs virtus infirma est et ipotēs bona agere vel mala: vni cere ad salutē et meritū vite eterne. Gratia vō spūscī virtutē fortitudinis adiunat vt oīa magna et ardua quātū expedit implere possit: et oīa aduersa et aspera supare. psal. Deus israel ipse dabit virtutē et fortitudinē plebi sue: p̄ quā facilius et expeditius bona et ardua pagat: et mala patiat et vincat. Vni grē donū deo attribuebat. Ap̄ls j. corin. xv. Grā dei sum id qd̄ sum: et grā eius in me vacua nō fuit. Et j. corin. xv. Plus oībus laborauit: nō autē ego solus sed grā dei meū. Deū autē fortitudo est vigor infusus a deo in aīo in quo est grā q̄ facit aīam in deo p̄ spem et amorē firmiter inniti: vt p̄ eū cui innitit oīa possit. Phil. iij. Oīa possum in eo qd̄ me confortat. Berni.

Oīa sunt possibilia credēti innitēti sup eū qd̄ oīa pōt. nīl enī clari orē reddit dei op̄potentiā q̄ op̄potētes reddit oēs q̄ in se sperāt. Scdm qd̄ adiunat fortitudinē est cōsideratio grauis ruīne q̄ est in pcti casu. Miles enī fortiter in bello studet agere ne ī seruitute redigat hostiū: et ne ī carcerē detrahatur tētrēmū vī in mortē igno miniosā q̄ in bello spīali vincit: in seruitute demonū redigē: in la trinā et sentinā vitiōz demergit: tandē in infemi carcerē victus de trudet. j. Reg. iij. dicit philitei. confortamini et bellate ne seruiatis hebreis. Multo fortius viriliter debemus agere ne demonib⁹ seruiamus: sic ille faciebat de quo legē in vīspatū. qd̄ de pctis suis volens et penitens iustruit in quodā sepulchro se ibi mactās fletib⁹: ad quē cū venissent demones ei diuitias et delicias et honores pmittētes: si ad eoz rediret obsequiū: qd̄ ipse inobis in luctu p̄teueraret. verberauerūt eū vsq; ad mortē. dicitē qd̄ magis volebat mori q̄ eoz seruituti de cetero subici: qd̄ exire adeo grā est cum uolatus: qd̄ inter boīes q̄st dei angel⁹ apparet: quē cū in pugna iuuenisset demones inter flagellā inobis vinci clamauerūt fugiētes ab eo cūfusi dicentes: monache viciisti. Itē egīppus de cladib⁹ iudeo rī lib. v. dicit qd̄ cū titus in obsidione hierusalē hostaret romanos milites vt essent viriles: et agerent in bello fortiter ne subicerent vīlites victi in cūfusiōe hūane p̄bitatis: iudeoz p̄p̄o: et ne victi et occisi mitterent in infernū: p̄posuit eis exēplū leonib⁹. Qui cū esset in pugna cū trecentis lacedemoniis qd̄ perat oīa infinitā multitudinē p̄sari ait eis. p̄andeam⁹ an pugna in terris: qd̄ si victi fuerimus ce naturi sum⁹ apud inferos. Ad tantū valuit apud eos qd̄ victores p̄sas vī occiderūt vel fugauerūt: et qd̄ nullus in bello cecidit vno exēpro. Tertiū qd̄ iuuat fortitudinē est exhortatio maiōz sic p̄mis sū est in exēplo. Titus et leonib⁹. exhortatiōe. Itē Deutro. xx. Appropinquate p̄lio stabit sacerdos an acie et sic loquet nolite metueri nolite cedere nec formidetis eos qd̄ oīs deus vester in medio vī ē et oī aduersarios vīos dūmicabit: et eruet vos a piculo. ij. mach. xv. Iudas machabe⁹ hortabatur suos ne formidaret aduētū hostiū. Et post. Alloquutus est eos de lege et p̄phetis et singulos eoz armauit nō basta et clipeo sed sermonib⁹ optimis: et exhortatiōib⁹ et c.

Et nota alia qd̄ postea sequit ad h̄ faciētia. Quartū est exēpla vīroz robustoz. ij. mach. ij. dixit mathathias filiis suis. Memorente oīez patrū qd̄ fecerūt in generatiōib⁹ suis. Quoz ostendit eis multa exēpla. Itē Jaco. v. Exēplū accipite exitus mali: et longanimitas laboris et patiētie. p̄phas: qd̄ locuti sūt in noīe dñi. Et post. Ecce beatificam⁹ eos qd̄ sustinuerūt. Et Debe. xj. Vi p̄p̄ete. f. p̄ fidē vicerūt regna et c. Et post. Fortes facti sūt in bello: castra venterūt et re rox. ij. mach. vj. dixit Eleazarus adolescentib⁹. Exēplū forte relin⁹ quā si p̄mpto aīo ac fortiter p̄ grauiissimis ac sanctissimis legib⁹ honesta morte pfungar. Et post. Iste hoc mō vīto discessit nō solū iuuenib⁹ sed etiā vniuerse genti memoriā mortis sue exēplū virtutis et fortitudinis cōrelinquēs. Quinto fides iuuat fortitudinē. Debe. xj. Sacti p̄ fidē vicerūt regna. j. Pe. vlti. Qui resistite fortēs in fide. Blosa. Que est tanq̄ murus. Per h̄ac vicerūt martyres oīa supplicia. Sexto iuuat spes. Isa. xl. Qui sperāt in dño mutabūt nomē vel ba. fortitudinē et c. Debe. xj. Fortissimū solatiū habem⁹ qd̄ fugimus ad tenendā p̄positā spem. Blosa. Ad nos faciat in oī tribulatiōe fortes: volentes ad p̄sens vel bozā pati vt in eternū regnemus. Septimo iuuat fortitudinē charitas. j. corin. xij. Charitas oīa suffert. Aīti. vlti. Fortis vt mors dilectio. Et ibidē. Aīti. multe id ē tribulatiōes nō potuerūt extinguere charitatē. Octo uo timor. puer. xij. In timore dñi fiducia fortitudinis. Job. iij. Ubi est timor tuus: vbi est fortitudo tua. Blosa. Sicut in via securi audacia fortitudinē timor debilitates parit: ita in via dñi timor fortitudinē. Nonno clamor oratiōis: qd̄ vt dixit iudas suis dicit

tibus. Quō poterim⁹ ieiunā et pauci supare tantā multitudinē et tā forte: ait Nolite timere: qd̄ de celo fortitudo est. j. Mach. iij. Dñs enī dat virtutē et fortitudinē plebi sue. Item. j. Mach. iij. dixit iudas: Impetum inimicōz ne formidetis: memēte quō salui facti sunt p̄res vī: et nūc clamem⁹ in celū: et mīferēbī nīr deus: et oīeret exercitū istū. qd̄ fecit. Exo. xvij. Eleuāte moyse man⁹ i celū: et oīate vincebat amalech. Decimū qd̄ iuuat for. est tēperātia et abundantia. Brego. in moza. Nulla aduersitas deicit qd̄ p̄spertitas nulla corripit in hac vita: vt ait idem: Qui nulla p̄sperta appetit: nulla aduersa p̄imefcit. Brij et nimis cibus repleti cito deiciunt. sic p̄ iij. Reg. xx. vbi legē: qd̄ cum benadab rex obediasset samariā cū triginta duob⁹ regib⁹ qd̄ eo erant cū innumera multitudinē: cū biberent vinū temulētī victi sunt vīlites per centū triginta pedisequos p̄ncipū puinciarū. Itē refert Orosius in li. de cladib⁹ scilicet: qd̄ cū Titus rex potētissim⁹ pugnaret oīa scitbas: Thamaris eoz regina vidēs qd̄ nō posset resistere ei vī: agregato exercitū suo fugiē a facie ei⁹. hac arte vīa est scīēs eius exercitū afflicti fame: tēdit tentoria in locis amenis potēs: et vni vāsa in multa copia: et fercula delicata in locis p̄ qd̄ debebat titus trāsire et eius exercitus: q̄st si scitbe fugissent a facie exercitus titi p̄teriti relictis cibus sibi p̄paratis intactis. Cū autē inuenisset titus et ei⁹ exercitus loca tentoriōz cibaria et pocula p̄parata: crediderūt qd̄ ea scitbe sibi p̄parassent: et terrore eoz cōmoti ea intacta reliquissent: sederūt et comederūt. Et cū cibus eēt onerati: et inebriati quiescerē: exereunt subito scitbe de infidijs sup eos intruerūt. Thamaris autē oīa cūta amputato i capite: posuit illud in vīre sanguinis humani oīēs: Sanguinē sūstī: mō de eo satis bibe. Item Judith. xij. Post orationē et lachrymas fufas ad oī caput amputauit inebriati. Dolofemi. Silf. Jas bel Sifaram lacte repletam occidit. Iud. xij. Undecimo iuuat for. carnis cōtinentia. Judith. Fecisti viriliter: et confortati est cor tuū eo qd̄ castitate amaueris. Prover. xxij. Accingit fortitudine lūbos suos: et roborauit brachiū suū. Job. xvij. Mūdis manib⁹ addet deus fortitudinē. Cū Bodfridus de bullione: qd̄ primus de francis regnauit in hierusalē: cepisset antiochiam et hierusalē et terrā syrie occisis et expulsis saracenis obsecans cum mirarent ei⁹ fortitudinē cū nullus saracen⁹ posset resistere: nec ictū man⁹ eius sustineret p̄ treuge thurcoz admirati miserūt ei munera visitantes cū et grētes vnde tāta eius manib⁹ eēt fortitudo. qd̄ corā eos ense suo scidit vno ictu equi caput. Et cū diceret qd̄ erat vīte et bonitate eius fufas: cepto ense de eis sibi tradito idē fecit de alio equo: et tūc cū quere rent vnde hoc virtus ei⁹: cū ipse nō esset maior alijs hoīb⁹: ait qd̄ manus sue nunq̄ carnes tractauerāt meretricis: nec luxuria fuerāt inq̄ nate. Duodecimo iuuat fortitudinē sapiētia. Prover. xxij. Ubi sapiēs fortis est: et vbi doctus robustus et validus. Addit enī multū vī sapiētia ad vires: cū melior sit sapiētia q̄ vires: vt Eccl. i. Ubi vīguit sapiētia tādū ibi vīguit militia. Primo apud chaldeos. Post apud grecos. Post apud romanos. Tandē apud frācos.

Tredécimo iuuat fortitudinē elemosyna data p̄ deo. puer. xxij. Victoria et honorē acq̄rit qd̄ dat munera. Eccl. xvij. et xxij. Elemosyna viri q̄st sacculus cū ipso: et gratia hoīs q̄st pupillā cōseruabit. Et post. Sup scūtū potētis et lanceā aduersus inimicū tuū pugnat. Ubi Lodouicus rex frācie dixit optimū verbū: cū paupes eēt agregati in curia sua expectātes elemosynā: et crederet qd̄ ipse dñs mīret in camera sua: alijs doctis et vīp̄s exiit de camera sua. Iosus cū vno famulo portāte maximā quātitate denariōz quā in habitu scutiferi distribuēbat manu sua egenis: et largi⁹ eis quos credebant magi egere. Quo cōpleto cū ipse retruderet se in camerā suā occurrit ei frater qd̄ h̄ de fenestra inspererat oīens ei⁹: Bīner ego bene vidi factū vestrū. Qui rex satis verecūde ait: Grat charisime isti sunt stipēdiarij qd̄ p̄ nobis pugnat oīa aduersarios nīros et seruāt nobis regnū frācie in pace: qui nō soluim⁹ stipēdia vt meruerūt. Quartodecimo iuuat fortitudinē caro edomita p̄ vīscā plinā: qd̄ vt dicit Brego. electi dei oī carnē domāt spīrī roborāt: et demonib⁹ imperāt. Eccl. xxij. Libaria virga et onus asino: panis et disciplina et opus seruo. Et post. Seruo maluiolo tortura et cōpe des: mitte istū in opus ne vacet. Brego. Quid si hoste p̄ disciplinā debilitato tu fortior efficiaris. Quintodecimo mercedis cōsidē ratio. Brego. Cōsideratio p̄mij minuit vim flagellī. Ben. xlij. Vīscar asini fortis vidēs requiē qd̄ eēt bona: et terrā qd̄ eēt optima: sup posuit humeros ad portā dñi: factusq̄ ē tribut⁹ seruicijs. Decimo sexto iuuat for. cōsideratio offīcie passīōis. Debe. xij. Curram⁹ ad p̄positū nobis certamē: aspiciētes in auctozē fidei et cōsumatōē ibeluz: qd̄ p̄posito sibi gaudio sustinuit crucē cūfusiōē oīeta. Et post. Recogitate eū et c. j. Pe. iij. Passio christi in carne et vos eadē co

gitatione armamini. **D**ac armatus qdā martyr in tormētis insupabilis requisitus qre sic inuenirent fortis christiani in supplicijs. **R**espondit. qz passionē christi habebat impetū in cordib⁹ suis. **T**or tor aut volens h expiri in eo occisio extrahēs ab eo cor eius ⁊ diuidentis in quotiāq partes diuisit in oibus crucifixi similitudinē ⁊ in speculo relucētē inuenit. **D**ecimoseptimo iuuat fortitudinē cōsideratio in spiciētiū certamē nostrū ⁊ remunerantiū ⁊ gaudentiū de pbitate nra. i. corin. iiii. **S**pectaculū facti sum⁹ huic mūdo. ⁊ angelis ⁊ hoib⁹. **B**oeti⁹. v. de solatiōe. **M**agna nobis incūbit bene agendi necessitas q oia agim⁹ corā oculis cicta cernētis. **T**ytus refert iosephus cū moneret suos vt in bello iudaico agerēt fortiter inter alias rōnes qz ostendebat eis vt acueret eos ad virilē agendū fuit hoc qz pugnaret in oculis impatoris ⁊ iuicte militie romanorū q sil esset ⁊ testis ⁊ laudator eorū pbitatis ⁊ remunerator. **D**ecimo octauo est adiutoriorū cōsideratio dei ⁊ scōp. plures enī sunt nobiscū qz cū eis ⁊ iuuātes nos ad bñ agendū ⁊ gaudētes de nra pbitate. sicut ostēdit **Deliseus** mīstro suo timēti ⁊ vidēti q se vanitē exercitū syroꝝ. iiii. **R**eg. vi. **N**oli ait timere plures sūt nobiscū qz cū illis ⁊ ostēdit ei de montē plenū curruū igneorū ⁊c. **D**ecimo nono iuuat fortitudinē laus ⁊ honor ⁊ merces fortis boni pugilis hō quē rex sūm⁹ voluerit honorare p victoria filis erit bonoz quē iudicauit assuer⁹ exhibēdū mardocheo **Est. vi.** **Q**uia christus in iudicio ducet eū in cōsortio suo indutū vestib⁹ regis ⁊ gloria ⁊ honore coronatū pclamabit bonoz adū ab oib⁹. **J**d enī qd in pñti est momētaneū ⁊ leue tribulatiōis nre supra modū ⁊ sublimitate eterne glie pond⁹ opabit⁹ in nobis. ait **Apl. i. corin. iiii.** **U**icēmo iuuat fortitudinē cōsideratio cōfusiōis qz cōfusiō pugiles iertes corā oib⁹ victi a vilissimis demonib⁹ ⁊ mēbris eorū. **P**iere. xx. ca. **C**ōfusiō deniqz vehemētē q nō intellexerūt opprobriū sempiternū qd mūqz volebāt. qñ. f. deus dicit. **I**te maledicti in ignē eternū ⁊c. **M**atth. xxv. **C**ōfusiō deniqz vt cōfusi sūt iudei victi a tyto. vt refert **Egippus** vi. li. de cladi⁹ iudeorū. vbi dicit qz indei victi ⁊ capti a tyto ducebant p singulas ciuitates ⁊ ludibriū ⁊ opprobriū añ ipatorē ligati ⁊ cathenati ⁊ diuersis contumelijs ⁊ iniurijs afficiebant. **T**andē bestijs veracissimis occidēti ⁊ vocādi tradebant corā oib⁹ i ciuitati bus cūctis p qz tyt⁹ impatoris **U**espasiani fili⁹ victor trāsbat vt oib⁹ eēnt ludibrio ⁊ horroꝝ. **S**ic in iudicio corā christo adducēt reprobi cōfendādi ⁊ illudēdi ⁊ a tormētibus infernalib⁹ cōuocādi. **A**d quartū. f. vtrū fortitudo sit virtus. dicēdū qz fm plm in. ij. etbi. **V**irtus est q bonū facit habētē ⁊ opus eius bonū reddit. **B**onū aut bonis est fm rōnē esse. fm dion. ca. iiii. de diuinis noib⁹. **E**t iō ad virtutē humanā pñnet vt faciat hoies ⁊ opus eius fm rōnē esse. **Q**d qdē tripliciter cōtingit. **U**no mō fm qz ipsa rō rectificat qd sit p virtutes intellectuales. **A**lio mō fm qz ipsa rectitudo rōnis i rebus hūanis instituit qd pñnet ad iusticiā. **T**ertio fm qz tollunt impedimēta huius rectitudinis in rebus hūanis. **D**upliciter autē impedif volūtas humana ne rectitudinē rōnis sequat. **U**no mō p hoc qz abstrahit ab aliquo delectabili ad aliud qd rectitudo rōnis requirat. **E**t hoc impedimētū tollit virtus tpantie. **A**lio mō p hoc qz volūtatē repellit ab eo qd est fm rōnē ppter aliquid difficile qd incūbit. **E**t ad hoc impedimētū tollendū requirit fortitudo mentis. qua. f. hōi difficultatibus resistit sicut ⁊ hō p fortitudinē corporale impedimēta corporalia supat ⁊ repellit. **U**nī manifestū est qz fortitudo est virtus inquāti facit hoies fm rōnē esse. **S**ciendū aut qz aliqui exteriorē virtutis actum efficiūt sicut habētēs virtutē ex alia tñ causā qz ex habitu virtutis. **U**nī plm in. iiii. etbi. ponit quinqz modos eorū qui similitudinē dicunt fortis quasi ex ercentes actum fortitudinis ppter virtutē. **Q**d quidem cōtingit tripliciter. **P**rimo quidē qz ferunt in id qd est difficile ac si non esset difficile. **Q**d in tres modos diuidit. **Q**uāqz enī hoc accidit ppter ignorantia qz homo non percipit magnitudinē periculi. **Q**uāqz aut hoc accidit ppter hoc qz homo est bone spei ad pericula vincenda puta cum expertus est se sepe pericula euasisse. **Q**uāqz autē hoc accidit ppter scientiā ⁊ artem quādā sicut pater in militibus qui ppter peritiā armorū ⁊ exercitiū nō reputat grāua pericula belli estimantes se per suam artem posse contra ea defendi. **S**icut **U**egetius dicit libro pmo de remilitari. nemo facere metuit. qd se bene didicisse confidit. **A**lio mō agit aliquis actum fortitudinis sine virtute ppter impulsū passionis vel tristitie quaz vult repellere vel etiam ire. **T**ertio mō ppter electionē finis non quidē debiti sed alicuius temporalis cōmōdi acquirēdi puta bonoz voluptatis vel luti vel alicuius incōmōdi vitandi puta vituperij vel oāni vel afflictionis. **A**d quintū. f. vtrū fortitudo sit virtus specialis. **D**icēdū qz sicut supra dictū est nomen fortitudinis ou

pliciter accipi pōt. **U**no mō fm qz absolute importat qndā animi infirmitatē. ⁊ fm hō ē general virt⁹ vel poti⁹ cōditio cuiuslibet virtutis. **Q**uia sic plm dicit in. ij. etbi. ad virtutē requirē firmiē ⁊ immobilē opari. **A**lio mō pōt accipi fortitudo fm qz importat firmitatē animi i sustinēdis ⁊ repellēdis his quib⁹ maxime difficile est firmitatē habere. f. in aliquib⁹ picul⁹ grauib⁹. **U**nī **T**ullius dicit in sua rhetō. qz fortitudo ē cōsiderata piculorū susceptio ⁊ labor ppassio. ⁊ sic fortitudo ponit spāl virt⁹ vtpote materiā determinatā hñs. **S**ciēdū at fm plm in pmo de ce. ⁊ mū. **N**omē virtutē refert ad vltimū potētē. **D**icit at vno mō potētia nāl fm quā aliqz pōt resistē corrupētib⁹. **A**lio mō fm quā est pñcipiū agendi vt p3 in. v. meth. **E**t iō qz hec acceptio est cōior nomē virtutē fm qz importat vltimū nāl potētē est cōe. **N**ā virt⁹ cōiter sumpta nihil aliud ē qz habit⁹ quo qz pōt bñ opari. **S**cōz aut qz importat vltimū potētē pmo mō dicit qdē ē mod⁹ magi spāl attribuit spāl virtuti. f. fortitudo fortit⁹ dini ad quā pñnet firmiē stare qz qz ipugnātia. **U**nī **A**mbro. in pmo de offi. dicit. **N**ō mediocrē ē aie fortitudo qz sola defendit oz nēmētā virtutis oīz ⁊ integra custodit qz inexpugnabili pñlegio aduersus oia vitia decertat iuicē ad labores fori ad picula rigidior aduersus voluptates auaritiā fugat taqz labē qndā q virtutē effeminat. **A**ccipit at h **A**mbro. fortitudinē large fm qz ipostat animi firmitatē respectu quozūcūqz ipugnātiū. ⁊ tñ fm qz ē spāl virt⁹ habens determinatā materiā coadiuuat ad resistēdū impugnatōib⁹ oīz virtutū. **Q**ui enī pōt firmiē stare in his q sunt difficilia ad sustinēdū consequēs est qz sit idone⁹ ad resistēdū alijs q sunt min⁹ difficilia. **A**d sextū. f. vtrū fortitudo sit circa timores ⁊ audacias. **D**icēdū qz sicut dictū est ad virtutē fortitudinis pñnet remouere impedimētū quo retrahit volūtas a sequela rōnis. **Q**z aliqz retrahit ab aliquo difficili pñnet ad rationē timoris qz importat recessum quēdā a malo difficultatē habētē vt supra habuit est cū de passionibus ageret. **E**t ideo fortitudo principaliter est circa timores difficultū rerū qz trahere possunt volūtatē a sequela rationis. **O**pōt autē huiusmodi rerū difficultū impulsū nō solū firmiter tollere re cobibēdo timorē sed etiā moderate aggredi qñ. f. opōt et ex terminare ad securitatē imposterū habendā qd videt pñnere ad rationē audacie. **E**t ideo fortitudo est circa timores ⁊ audacias qz cobibit timorū ⁊ audaciā moderatiua. **U**nī **T**ullius dicit in sua rhetōrica qz ad fortitudinē pñnet susceptio periculorū ⁊ perpessio laborū. **S**ed quia res periculose ⁊ actus laboriosi nō retrahunt volūtatē a via ratiōis nisi inqñtū timorē. ideo opōt qz fortitudo sit immediate circa timores ⁊ audacias mediate autē circa pericula ⁊ labores sicut circa obiecta pñdictarū passionū. **A**d septimū. f. vtrū fortitudo sit circa pericula mortis. **D**icēdū qz sicut dictū est ad virtutē fortitudinis pñnet vt volūtatē hoīs teneatur ne retrahatur a bonis rationis ppter timorē mortis vel mali corporalis. **O**pōt autē bonū rationis firmiter tenere cōtra quodcūqz malū quia nullū bonū corporale equialet bono ratiōis. ⁊ ideo opōt qz fortitudo animi dicat qz firmiter retinet volūtatē hoīs in bono rationis cōtra mala maxima quia qui stat firmus contra maiora consequēs est qz sit firmus cōtra minora sed nō cōuertit. **E**t hoc etiā ad rationē virtutis pñnet vt respiciat vltimū. **M**axime autē terribile inter oia corporalia mala est mors que tollit oia corporalia bona. **U**nī **A**ugu. dicit in li. de morib⁹ ecclē. qz vinculū corporis ne concutiant atqz vexet laboris atqz doloris ne auferat atqz perimaf mortis terrore animā qua scit. **E**t ideo virtus fortitudinis est circa timores periculorū mortis. **T**imor autē quia ex amore nascitur quēcūqz virtus moderat timorē cōtrariorū bonorū cōsequēs est vt moderet timorē cōtrariorū malorū sicut liberalitas qz moderat amorē pecuniarū p consequēs etiā moderat timorē amissionis earū. **E**t idem apparet in temperātia ⁊ in alijs virtutibus. **S**ed amare ppziā vitā est tpale vel nāle. ⁊ iō opōtuit esse spāl virtutē qz moderet timores mortis. **A**d octauū. f. vtrū fortitudo cōsis stat prope circa pericula mortis que sunt in bello. **D**icēdū qz sicut dictū est fortitudo cōfirmat animū hoīs cōtra maxima pericula qz sunt pericula mortis. **S**ed quia fortitudo virtus est ad cui⁹ rationem pñnet qz semp tendat in bonū cōsequēs est vt hō pericula mortis nō refugiat ppter aliquod bonū persequendū. **P**ericula autē mortis que est ex egritudine vel ex tēpestate maris vel ex incursu latronū vel si qua alia sunt huiusmodi nō vidēt directe alijs cui iminere ex hoc qz psequat aliquod bonū sed pericula mortis que est in bellis directe iminēt homini ppter aliquod bonū cōmune inquātū. f. defendit bonū cōmune p iustū bellū. **P**otest autē esse iustū bellū dupliciter. **U**no modo generale sicut cū aliqui decertant in acie. **A**lio modo particulare puta cū aliqz iudex vel etiā

pruata psona nō recedit a iusto iudicio timore gladii imminētis: vlt
cuiuscūq; piculi etiā si sit mortiferū. Pertinet q; ad fortitudinē fir-
mitatē animi p̄bere oīa picula mortis: nō solū q; imminēt i bello cōt:
sed etiā q; imminēt in particulari impugnatiōe q; cōi noīe bellū oīci
pōt: r̄ fm hoc cōcedēdū est q; fortitudo p̄prie est circa picula mortis
q; est in bello. Sed circa picula cuiuscūq; alteri? mortis fortis bñ se
bz: p̄ertim q; etiā cuiuslibet mortis hō pōt piculū subire p̄pter vir-
tutē: puta cū aliq; nō refugit amico infirmū obseq; p̄pter timorē
mortis: itē cū nō refugit itinēri ad aliq; p̄u negotiū
p̄sequēdū p̄pter timorē naufragij vel latronū. ¶ Ad nouū. f. vtrū
p̄cipuus actus fortitudinis sit sustinere. Dicendū q; sicut p̄bs dicit
in. iij. etbi. Fortitudo magis est circa timores reprimēdos: q; circa
audacias moderādas. Difficilius enī est timorē reprimere q; auda-
ciā moderari: eo q; ipsū piculū qd est obiectū audacie r̄ timoris de-
fērt aliq; ad repressiōē audacie: sed opat ad augmentū timo-
ris. Aggredi autē p̄tinet ad fortitudinē fm q; moderat audaciā: sed
sustinere sequitur repressiōem timoris: r̄ ideo principalior actus
fortitudinis est sustinere immobiliter: id est sistere in periculis q; ag-
gredi. Difficilius enī est sustinere q; aggredi triplici rōne. Primo
quidē: q; sustinere videt aliq; ab aliquo inuadēte. Qui autē aggre-
dit: inuadit p̄ modū fortioris. Difficilius autē est pugnare cū fortio-
ri q; cū debiliori. Scōdo q; ille q; sustinet iā sentit picula imminētia
ille autē aggredit: ea q; futura. Difficilius autē est nō moueri a p̄ti-
bus q; a futuris. Tercio q; sustinere ipotat diuturnitatē t̄p̄is: sed
aggredi pōt aliq; ex subito motu. Difficili? autē est viu manere im-
mobile q; subito motu moueri ad aliq; arduū. Un p̄bs dicit in
iij. etbi. D. qdā sūt puolantes an picula: in ip̄is autē oīcedūt: for-
tes autē cōtrario se habēt. ¶ Ad decimū. f. vtrū fortis habeat de-
lectatiōē in actu suo. Dicendū q; duplex est delectatiō. Una quidē
corpalis: q; sequit actū corpale. Alia autē aīalis q; cōsequit appē-
tēnsiōē aīe: r̄ hoc mō. p̄prie cōsequit opā virtutis: q; in eis cōside-
rat bonū rōnis. Principalis vō actus fortitudinis est sustinere ali-
qua tristitia fm apprebēsiōē aīe: puta q; hō amittit corpale vitaz
quā virtuosus amat nō solū inquantū est quoddā bonū nāle: sed
etiā inquantū est necessaria ad opā virtutis etiā q; ad eam p̄tinet. Et
iterū sustinere aliq; dolorosa fm tactū corpis: puta flagella r̄ vulne-
ra. Et iō fortis ex vna parte bz delectatiōē vñ delectat. f. delectati-
ōem aīalē. f. de ipso actu virtutis r̄ de fide eius. Ex alia vō parte
bz vñ delectat: oī considerat amissionē p̄prie vite corpalis. Un legi-
t. i. D. ach. vi. eleazar dicit. Viros corpis sustineo dolores: fm aīas
vō. p̄pter timorē tuū libenter bec patior. Sensibilis autē dolor cor-
poris facit nō sentiri aīalē delectatiōē virtutis: nisi forte p̄pter abū-
dantiā dei grāz q; fortius eleuat aīas ad diuina in qbus delectat q;
corpalis? penus afficiat. Sicut bñs tyburtius cū sup carbones in
cenos nudis plantis incederet. dicit q; videbat sibi sup roscos flo-
res ambulare. Facit tñ virtus fortitudinis: vt rō non absorbeat
a corpalis? dolorib? Tristitia vō aīalē supat delectatiō virtutis in-
quantū hō p̄fert bonū virtuti corpalis vite: r̄ qbuscūq; ad eā p̄tine-
tib? Et iō p̄bs dicit in. iij. etbi. q; a forti nō redit vt delectet q; q̄
delectatiōē sentiēs: sed sufficit q; nō tristet. Uchemētia enī act?
vel passiōis vnius potētiē ipedit aliq; potētiā in suo actu: r̄ iō p
dolorē sensus ipedit mens fortis ne in p̄pria opatiōē delectati-
ōē sentiat: lz enī p̄pā virtutū sunt delectabilia p̄cipue p̄pter fines.
p̄tīt nī ex sui natura est tristitia: r̄ p̄cipue hoc cōtingit in fortitudine.
Un p̄bs dicit in. iij. etbi. q; nō in oībus virtutib? opari delectabili-
ter existit p̄ter inquantū finē attingit: sed q; dolor corpalis est sensi-
bilior: r̄ apprebēsiō sensitiua magis est hōi in māifesto inde est q;
a magnitudine corpalis doloris q; euāescit delectatiō spūalis q;
est de fine virtutis. ¶ Ad vndecimū. f. vtrū fortitudo maxime oī-
stat in repentinis. Dicendū q; in opatiōe virtutis duo sunt cōside-
randa. Unū quidē quantū ad electiōē ipsius: r̄ sic fortitudo non
est circa repentina. Eligat enī fortis p̄meditari pericula que p̄t im-
minere vt eis resistere possit: aut facilius ea ferre. Quia vt greg. dī-
cit in quadā homelia. Jacula que p̄uident minus feriunt: r̄ nos
mala mūdi facilius ferimus si oīa ea clipeo p̄sciētē p̄munimur
Aliud vō cōsiderādū est in opatiōe fortitudinis q̄tū ad manifesta-
tiōē virtutis habitus: r̄ sic fortitudo maxime est circa repentina.
q; fm p̄bm in. iij. etbi. In repentinis piculis maxime manifestat
habitus fortitudinis. Habitus enī agit in modū nature: vñ q; ali-
quis abiq; p̄meditatiōē faciat ea q; sunt virtutis cū necessitas im-
pet p̄pter repentina picula hoc maxime manifestat q; sit fortitudo
habitualiter in aīa cōfirmata. Potest autē aliquis etiam q; habitu
fortitudinis caret ex diuturna p̄meditatione animū suū contra
pericula p̄parare quā p̄paratiōē etiā fortis virtutis cū tempus adest.

¶ Ad duodecimū. f. vtrū fortis vtaf ira in suo actu. Dicendū q; de
ira r̄ alijs aīe passiōib? sicut supra dictū est: aliter locuti sunt p̄ry-
patetici: r̄ aliter stoici. Stoici enī r̄ irā r̄ alias aīe passiōes ab aīo
sapiētis sine virtutis excludēbat. P̄rypatetici vō quozū p̄ncipos
fuit Aristot. irā r̄ alias aīe passiōes attribuebāt virtutis. f. moder-
atas rōne r̄ forte q̄ntū ad rem nō dīsterebāt: sed solū q̄ntū ad mō-
dū loquēdi. Nā p̄ripatetici oēs mor? appetit? sensitiui q̄ntercūq;
se habētes passiōes aīe nōiābāt: vt supra habitū est. Et quia appe-
titus sensitiuus mouet p̄ imperiū rationis: ad hoc q; recoget ad
p̄romptius agēdū. iccirco ponebāt irā r̄ alias aīe passiōes assumē-
das esse a virtutis moderatas fm imperiū rōnis. Stoici vō voca-
bant passiōes aīe imoderatas quosdā affect? appetit? sensitiui. vñ
nōiābāt eos egritudines vel morbos. r̄ ideo penitus eos a virtute
sepabāt. Sic ergo irā moderatā assumit forma ad suū actū: vel autē
irā imoderatā. Rū autē fortitudo sicut dictū est: habeat duos actus
f. sustinere r̄ aggredi: nō assumit irā ad actū sustinēdi: q; tunc actū
sola ratio p̄ se facit. sed ad actū aggrediēdi: ad quē magis assumit
irā q; alias passiōes: q; ad irā p̄tinet inilire in rem cōstantē. r̄ sic
directe coopaf fortitudini in aggrediēdo. Tristitia āt fm propriā
rationē succūbit nociuo: sed p̄ accidēs cōadiunat ad aggrediēdū
vel inq̄ntū tristitia est causa ire: vt supra dictū est: vel inq̄ntū aliq;
piculo se exponit vt tristitiā fugiat. Sicut etiā cōcupiscentia fm p̄p-
riā rōnē tēdit in bonū delectabile: cui p̄ se repugnat aggressiō pe-
riculosa: f. p̄ accidēs q̄ntū cōadiunat ad aggrediēdū: inq̄ntū. f. aliq;
poti? vult in picula incidere q; delectabili carere. Et ideo p̄bs dicit
iij. etbi. q; in fortitudines q; sunt ex passiōe: naturalissima eē videt
q; est p̄ irā: r̄ accipit electionē: r̄ cuius grā. f. debiti finē fortitudo
fuit vera. ¶ Ad tredecimū. f. vtrū fortitudo sit virt? cardinal. Dicē-
dū q; Greg. xxiij. mor. r̄ Ambro. sup lucā. r̄ Aug. in li. de mo. ex. nu-
merāt fortitudinē inter q̄ntos cardinales seu principales virtutes
Quia sicut dictū est: virtutes cardinales seu p̄ncipales dicunt que
p̄cipue sibi vēdicāt id qd p̄tinet cōiter ad virtutes. Inter alias autē
cōdes virtutes cōditōes vna ponit firmiē opari: vt p̄ in. iij. etbi. Lau-
dē autē firmitatis potissime sibi vēdicat fortitudo. Tāto enī magis
laudat q; firmiter stat: q̄nto bz graui? impellēs ad cadendū vel re-
trocedendū. Impellit autē hominē ad cōscēdendū ab eo qd est fm
rōnē r̄ bonū delectat r̄ malū affligēs. f. graui? impellit dolor cor-
poris q; voluptas. Dicit enī Aug. in li. lxxxiij. questionū Nemo est
q; nō magis dolore fugiat q; affectet voluptatē. Quidē dē videm?
etiā imanisimas bestias r̄ maximis voluptatib? cōditas exterreri
dolor motu vel metu. Et inter dolores aīe r̄ picula maxime timē
ea q; oucūt ad mortē: contra q; firmiter stat fortis. vñ fortitudo est
virt? cardinal. ¶ Ad q̄rtūdecimū. f. de cōparatiōe ei? ad alias vir-
tutes. Dicendū q; sicut Aug. dicit in. vi. de tri. in bis q̄nō mole ma-
gna sunt: idē est eē maius qd meli?. Un tāto aliq; virtus maior est
q̄nto melior est. Bonū autē rōnis est bonū fm Dio. iij. ca. de
vi. no. Hoc autē bonū essentialiter quidē bz prudentia: q; est p̄fectio
rōnis. Iusticia autē est huius boni factiua. f. quantū ad ipsam p̄tinet
ordinē rōnis ponere in oībz reb? humanis. Alie autē virtutes sunt
cōseruatiue hui? boni: inq̄ntū. f. moderant passiōes ne abducāt bo-
minē a bono rōnis. Et in ordine barū fortitudo tenet locū p̄cipui:
q; timor periculorū mortis maxime efficax est ad hoc q; hominē fa-
ciat recedere a bonis rōnis postq; ordinat temperatiā: quia etiam
delectatiōes tactis maxime inter cetera impediunt bonū rōnis.
¶ Aliud autē qd essentialiter oīci? poti? est eo qd oīci? effective. r̄ b
etiā poti? est eo qd oīci? cōseruare fm remotionē impedimēti. Un
inter virtutes cardinales prudentia est potior: secūda iusticia: tertia
fortitudo: quarta temperatiā. r̄ post has cetera virtutes.

De martyrio.

DIS. LXXXI.

Deinde cōsiderādū est de martyrio. Et p̄mo vtrū
martyriū sit actus virtutis. Secūdo de
perfectiōe ei?. Tercio de p̄pā martyrii: vtrū. f. mores sit
de rōne martyrii. Quarto de cā martyrii. ¶ Ad p̄mū. f.
vtrū martyriū sit actus virtutis. Dicendū q; sic dictū est: ad virtutē
p̄tinet q; aliq; in bono rōnis cōseruet. Cōsistit autē bonū rōnis in
veritate sicut in p̄prio obiecto: r̄ iusticia sicut in proprio effectu: sic
ex supradictis p̄. Pertinet autē ad rōnē martyrii vt aliq; firmiter
stet in veritate r̄ iusticia oīa p̄sequētiū impetus. Un manifestū ē
q; martyriū est actus virtutis. Rū autē actus virtutis sit voluntarius
dixerūt quidā q; innocētib? occis p̄o chris̄to quos vt veros ma-
tyres ecclesia venerat: acceleratis est miraculose vñs liberi arbi-
trii: ita q; voluntariū martyriū passi sunt. sed quia hoc p̄ auctoritatē
scripturē nō cōprobāt: ideo meli? dicēdū ē: q; martyriū gloriā quā
in alijs propria volūtas meret: illi paruuli occisi dei gratiam sunt

affecit. **N**ā effusio sanguinis propter christū vicē gerit baptismi. **U**nī sicut pueris baptizatis p grām baptismi meritū christi opatur ad gloriā obtinēdā: ita i occisio ppter christū meritū martyrii christi opat ad palmā martyrii consequēdā. **U**nī Aug. dicit in quodā sermone de epiphāia q̄si eos alloquēs. Ille de nra corona dubitabit in passiōe p christo: q̄ paruulis baptismū pdesse nō estimat christi nō habebatis etatē qua i passurū christū crederetis: sed habebatis carniē in q̄ p christo passuro passiōē sustineretis. De illis autē qui seipsos occidisse legunt. sicut dicit Aug. primo de ciui. dei. q̄ qdā sancte femine tpe psecutiōis vt insectatores sue pudicitie deuita- rent: se in flumini deiecerūt: eoq; mō defuncte sunt: earūq; martyria in catholica ecclesia veneratiōe celebratissima frequentant. **D**icendū sicut Aug. dicit ibidē possibile esse q̄ aliquibus fidedignis testifica- tionib; diuina pstat auctoritas ecclesie: vt dictaz sanctaz memo- riā honorarēt. **C**uius autē virtutis actus martyrii. dicendū. **P**reci- pue dici debet actus fortitudinis: qz sicut ex supradictis p ad for- titudinē p̄tinet vt cōfirmet boiē in bonū virtutis oīa p̄cula z p̄ci- pue oīa p̄cula mortis: z maxie eius q̄ in bello est. **M**anifestū est autē q̄ in martyrio hō firmiter cōfirmat in bono virtutis: oī fidē et iusticiā nō deserit. ppter imminētia p̄cula mortis: q̄ etiā in quodaz certamine p̄culari a psecutorib; imminēt. **U**nī Cyprianus dicit in quodā sermōe **U**idit admirās p̄sentū multitudi celeste certamē: z in p̄lio stetitē seruos christi voce libera: mēte incorrupta: virtute officia. **U**nī manifestū est q̄ martyriū est fortitudinis actus. **E**t p̄t hoc de martyrib; legit ecclesia: fortes facti sūt in bello. **I**n actu tñ for- titudinis duo sunt cōsiderāda. quoz vnū est bonū in quo fortis fir- mat: z hoc est fortitudinis finis. **A**liud est ip̄a firmitas q̄ qd nō ce- dit strariis. phibetib; ab illo bono: z in hoc cōsistit essentia fortis- tudinis. **S**icut autē fortitudo ciuiliū firmat animū boiū in iusticia bñana: ppter cuius obseruationē mortis p̄cula sustinet: ita etiam fortitudo gratuita firmat animū boiū in bono iusticie dei q̄ est p fidē ihesu christi. vt of Ro. iij. **E**t sic martyriū cōpat ad fides sicut ad finē in quo aliq̄s firmat. **A**d fortitudinē autē sicut in habitu elici- entē. **A**d actū etiā martyrii inclinat charitas: sicut p̄mū p̄cipale motiū p modū virtutis impantis. **F**ortitudo autē sicut motiū p p̄mū p modū virtutis eliciētis. **E**t inde etiā ē q̄ martyriū est actus charitatis vt impantis: fortitudinis autē vt eliciētis: z inde est: q̄ vtrūq; etiā virtutē manifestat. **A**ut sit meritorū: bz ex charitate sicut z q̄cūq; virtutis actus. **E**t ideo sine charitate nō valet. **I**te p̄n- cipalior actus fortitudinis ē sustinere sicut dictū est. ad quē p̄tinet martyriū: nō aut ad secundariū actū eius q̄ est aggredi. **E**t qz patiē- tia deseruit fortitudini ex pte actus p̄cipalis q̄ est sustinere. **I**nde est qd cōmitanter in martyribus patiētia cōmēdat. **A**d scōm- f. vtrū martyriū sit actus maxie p̄fectiōis. **D**icēdū q̄ sic dicit Aug. in libro de virginitate. **P**reter martyriū virginitatē q̄ ad p̄fectionē p̄tinere videt. **S**ciendū autē q̄ de aliquo actu virtutis loq̄ possum; dupliciter. **U**no mō fm specie actus ipsius put cōparat ad virtutē. **p**rimē eliciētē ipsū: z sic nō pōt esse q̄ martyriū qd cōsistit in debita tollerātia mortis sit p̄fectissimū inter virtutis actus: qz tol- lerare mortē nō est laudabile fm se: sed solū fm q̄ ordinat ad aliq̄ qd bonū qd cōsistit in actu virtutis: puta ad fides z dilectionē dei. **U**nī ille actus virtutis cū sit finis melior est. **A**lio mō pōt cōsiderari actus virtutis fm q̄ cōparat ad p̄mū motiū qd est amor chari- tatis: z ex hac pte p̄cipue aliq̄s actus bz qd ad p̄fectionē vite p̄tinet. **A**t. **Q**uia vt ap̄s dicit ad Collo. iij. **C**haritas est vinculū p̄fectiōis. **M**artyriū inter oēs actus virtuosos maxime demonstrat p̄fectio- nē charitatis: qz tātomagis ostendit aliq̄s aliquā rē amare quāto p ea rē magis amatā tēnet: z rē magis odiosa eligi pati. **M**anif- festū est autē q̄ inter oīa alia bona p̄tius vite maxie amat hō ip̄as vitā: z ecōtrario maxime ip̄am mortē: z p̄cipue cū dolorib; corpa- liū tormētōz quoz metū etiā bruta aīalia a maximis voluptatib; abstinent. vt Aug. dicit in lib. lxxxiij. q. **E**t fm hoc p̄z q̄ martyriū inter ceteros actus bñanos est p̄fectior fm suū genus qd est maxi- me charitatis signū. fm illud **I**oh. xv. **M**aiore charitatē nemo bz q̄ vt aīas suā ponat qd p amicis suis. **M**artyriū etiā cōplectit id qd esse p̄tius in obediētia: vt. f. aliq̄s obediens est vsq; ad mortē. **S**icut de christo legit q̄ factus est obediens vsq; ad mortē. **U**nī p̄z q̄ martyriū fm se est p̄fecti; q̄ obediētia absolute dicta. **L**icet p obediētia dicat hō dare aīas suā deo: z p martyriū corpus. **P**ro- pter qd **B**reg. dicit vlti. moral. q̄ obediētia cūctis martyrijs p̄fer- qz p martyriū nō solū dat corpus suū deo: verū etiā aīam multo p- secutus q̄ per obediētiā citra mortem. **U**nde. i. **P**e. iij. **Q**ui pa- tiunt ppter voluntatē dei: fidei creatori cōmendant animas suas. **A**d tertiū. f. vtrū mors sit de rōe martyrii. **D**icēdū: q̄ sicut dictū

est: martyr dicit q̄si testis fidei christiane: p quā nobis visibilia p inuisibilib; tēnenda proponit: vt dicit **T**hebe. xi. **A**d martyrium ergo p̄tinet vt hō testificet fidē: se ope ostēdens tp̄alia cūcta despi- cere vt ad futura z inuisibilia bona pueniat. **D**iu autē hōi rema- net vita corpal: nō dū ope se ostēdit tp̄alia cūcta despicit. **C**ōstiene- runt enī boies cōsanguineos z oīa bona possessa tēnere: z etiā co- lores corporis pati vt vitā cōseruēt. **U**nī z sarban oīa **J**ob induxit **P**ellē pro pelle z cūcta q̄ hō habet dabit pro aīa sua z pro vita cor- porali. **E**t ideo ad p̄fectā rationē martyrii req̄rit q̄ aliq̄s mortē su- stineat propter christū. **F**ortitudo enī p̄cipaliter cōsistit circa pe- ricula mortis: **C**irca alia aut cōsequēter. **E**t ideo nec martyriū p̄prie dicit pro sola tollerātia carceris: vel exilij: vel rapine: vel diuitiarū: nisi forte fm q̄ ex bis sequit mors. **A**d q̄rtū. f. vtrū sola fides sit causa martyrii. **D**icēdū: q̄ sicut dictū ē: martyres dicunt q̄si testes quia. f. corporalib; suis passiōib; vsq; ad mortē testimoniū phib- bent veritati: nō cuiusq; sed veritati q̄ fm pietatē est: q̄ p christum nobis innotuit. vñ z martyres xpi dicūt q̄si testes ipsi. **I**tem at ē vitas fidei. **E**t iō cuiuslibz martyrii cā est fidei vitas. **S**ed ad fidei veritatē nō solū p̄tinet ip̄a credulitas cordis: sed etiam exterior p̄fatio. **Q**ue quidē sit nō solū p vba quibus cōfite- fidē: sed p fa- cta quib; aliq̄s fidē se habē ostendit. fm illud **I**ac. ij. **E**go ostēda vbi- er operibus fidem meā. **U**nī z de quibusdā dicit **I**yt. i. **C**ōstent se nosse deū: factis autē negāt. **E**t ideo omniū virtutū opera. fm q̄ referunt in deū sunt quedā p̄fationes fidei: p quas nobis inno- tescit q̄ deus huiusmodi opera a nobis requirit: z nos pro eis re- munerat. z fm hoc possunt esse martyrii causa. **U**nī z beati **J**ohā- nis baptisus martyriū in ecclesia celebrat: qui non pro negāda fide sed pro reprobatione adulterij mortē sustinuit.

CDe Timore.

DIS. LXXXII.

Deinde cōsiderādū est de vitijis oppositis fortitu- dini. **E**t p̄mo de timore. **S**ecūdo de inti- miditate. **T**ertio de audacia. **C**irca p̄mū cōsiderāda da sunt q̄rtuor. **P**rimo vtrū timor sit p̄ctiū. **S**ecundo vtrū opponat fortitudini. **T**ertio vtrū sit p̄ctiū mortale. **Q**uarto vtrū exculat vel diminuat p̄ctiū. **A**d p̄mū. f. vtrū timor sit p̄ctiū **D**icēdū: q̄ aliq̄d dicit esse p̄ctiū in actib; humanis propter inordi- nationē. **N**ā bon; actus humani in ordine quodā existit: vt ex su- pradictis patet. **E**t autē hic debitus ordo vt appetitus regimini ra- tionis subdat. **R**ō autē dicit aliq̄ esse fugiēda: z aliq̄ esse p̄sequē- da. **E**t inter fugiēda quedā dicit esse magis fugiēda q̄ alia. **E**t filr inter p̄sequēda quedā dicit esse magis p̄sequēda q̄ alia. z inq̄- tum bonū est p̄sequēdū: tantū est aliq̄d oppositū malū fugiendū. **I**nde est q̄ ratio dicit quedā bona esse magis p̄sequēda q̄ qdā mala fugiēda. **Q**uā ergo appetit fugit ea q̄ nō dicit esse sustinenda ne desistat ab alijs q̄ magis p̄sequi debet: timor inordinatus est: z habet rationē peccati. **Q**uā vō appetitus timendo refugit id qd est fm rationē fugiendū: tūc appetitus nō est inordinatus nec p̄ctiū. **S**ciēdū tñ q̄ timor cōiter dictus fm suā rationē importat vniuer- saliter fugā. **U**nī q̄ntū ad hoc nō importat rationē boni vel mali. z filr etiā de qualibet alia passiōe. **E**t ideo p̄bs dicit q̄ passiōes nō sunt laudabiles neq; vitupabiles: qz. f. nō laudant neq; vitupant qui irascunt vel timēt: sed qui circa hoc aut ordinate aut inordina- te se habēt. **I**te mala quib; nō potest hō resistere: z ex quoz susti- nētia nullū bonū puenit homini: ratio dicit eē fugiēda. **E**t ideo timor talū nō est peccatū. **U**nī dicit p̄bs. iij. etb. **E**rit aliq̄s infans vel sine sensu doloris si nihil timeat neq; terremotū neq; inundat- tiones. **A**d secūdū. f. vtrū p̄ctiū timoris opponat fortitudini **D**icēdū: q̄ sicut dictū est supra: oīs timor ex amore p̄cedit. **N**ull; enī timet nisi cōtrariū ei qd amat. **A**mor autē nō determinat ad genus virtutis vel vitij. **S**ed amor ordinatus includit in q̄libet virtute. **Q**uilibet enī virtuosus amat p̄p̄riū bonū virtutis. **A**mor aut in- ordinatus includit in quolibet p̄ctō. ex amore enī inordinato p̄ce- dit inordinata cupiditas. **U**nde filr inordinatus timor includit in quolibet p̄ctō. sicut auarus timet amissionē pecunie: intēperatus amissionē voluptatē: z sic de alijs. **S**ed timor p̄cipuus est periculi lozū mortis: vt p̄bat in. iij. etb. z ideo talis timoris inordinatio op- ponit fortitudini q̄ est circa pericula mortis. **P**ropter hoc antho- nio maffice dicitur timiditas fortitudini opponi. **A**d tertiū. f. vtrū sit p̄ctiū mortale. **D**icēdū: q̄ sicut dictum est: timor p̄ctiū est fm q̄ est inordinatus: put. f. refugit qd nō est fm rationē fugiēdū. **P**ecaut inordinatio timoris q̄nq; quidē cōsistit in solo appetitu sensitiuo nō supueniente cōsensu rōnal appetitus. z sic nō pōt esse p̄ctiū mor- tale: s; solū veniale. **Q**uāq; vō huiusmodi inordinatio timoris per- tingit vsq; ad appetitū rōnalē: q̄ dicit volūtas: q̄ ex libero arbitrio

refugit aliqd nō fm rōne: talis inordinatio timoris qñq; est pctñi mortale qñq; veniale. Si enī aliqd ppter timorē quo refugit picu lū mortis vel qñq; aliud tpale malū sic dispōit? est vt faciat ali qd pbbibitū: vel ptermittat aliqd qd est pceptū in lege diuina: talis timor est pctñi mortale: aliqdñ erit pctñi veniale. Ad quartū. f. vtrū timor excuset a pctō. Dicēdū q; sicut supra dictū est: timor in tantū hz rōne pcti: inquātū est 3 ordinē rōnis. Pō aut iudicat qdā mala esse magis alijs fugiēda. Et iō qñq; vt fugiat mala q sūt fm rōne magis fugiēda nō refugit mala q sūt fm rōne minus fugiēda: nō est pctñi. Sicut magis est fugiēda mors corporalis: q; amissio rerū. Unī siq; ppter timorē mortis latronibus aliqd pmitteret aut oaret: excusaret a pctō qd incurrit pctōibus largiret. Si autē aliqd ppter timorē fugiēs mala q fm rōne sunt minus fugiēda incurrat mala q fm rōne sunt magis fugiēda: nō posset totaliter a pctō excusari: q; timor talis inordinatus esset. Sunt aut magis timēda mala aīe q; mala corporis: et mala corporis q; mala exteriorū rez. Et iō siq; incurrat mala aīe. i. pctā fugiens mala corporis: puta flagellatū mortē aut mala exteriorū rerū: puta dānū pecunie: aut si sul tinea mala corporis vt vitet dānū pecunie: nō excusat totalitē a pctō: diminiuit tñ fm aliqd eius pctñi: q; minus voluntariū est: q; ex timore agit. Imponit enī hōi quedā necessitas aliqd faciendū ppter imminētē timorē. Unī pbs in x. etbi. Que timore sūt dicit eē nō simplicitē voluntaria: sed mixta ex voluntario et inuoluntario.

De intimitate.

Deinde considerādū est de intimitate. Et primo vtrū intimidū esse sit pctñi. Scōdo vtrū opponat fortitudini. Ad primū. f. vtrū intimidū sit pctñi. Dicēdū q; q; timor ex amore nascit: idē iudi ciū videf esse de amore et de timore quo mala tpalia timēt q; pro uenit ex tpaliū bonorū amore. Iudiciū autē est vnicuiq; naturaliter vt ppriā vitiā amet: et ea q; ad ipsam ordinant. Debito nō mō: vt. f. amens bñmōi non qñt finis ostendit in eis: sed fm q; vtrūq; est eis ppter vltimū finē. Unī q; aliqd deficiat a debito mō amoris ipsoz est cōtra naturā inclinationē: et p; sequēs est pctñi. Nūq; tñ a ta li amore totaliter aliqd decidit: q; id qd est nature totaliter pēi nō pōt. Propter qd apłs dicit ad Eph. v. Nemo vñq; carnē suā odio habuit. Unī etiā illi q; seipsos intermūt ex amore carnis sue h; faci unt: q; vult a pñibus angustijs liberari. Unī ctingit pōt q; aliq; d; minus q; debeat timeat mortē et alia tpalia mala: ppter hoc q; minus debito amet ea. Sed q; nihil horū timeat: non pōt ex totali defectu amoris ctingere: sed ex eo estimat mala opposita bonis q; amat sibi supuenire nō posse. Qd qñq; ctingit ex superbia animi de se presumētis et alios cōtēntis. fm q; dicit Job. xli. Factus est vt nullū timeat: eē sublimē videt. Aliq; aut ctingit ex defectu rō nis. sicut pbs dicit in. iij. etbi. q; cetero ppter stultitiā nil timet. Unī p; esse impauidū est vitiosū: siue causet ex defectu amoris: siue causet ex elatione animi: siue causet ex stoliditate: q; tñ excusat a peccato si sit inuincibilis. Ad scōdū. f. vtrū impauidū esse oppo nat fortitudini. Dicēdū q; sicut supra dictū est: fortitudo est circa timores et audacias. Qis aut virtus moralis ponit modū rōnis in materia circa quā est. Unī ad fortitudinē pñet timor moderatus fm rōne: vt. f. hō timeat qd oportet: et qñ debet: et silr d; alijs bñmōi. Dic autē monis rōnis corūpti pōt sicut p excessū timoris: ita p defe ctū. Unī sicut timiditas opponit fortitudini p excessū timoris. f. in quātū hō timet qd nō oportet: vel fm q; nō oportet: ita etiā ipauit ditas opponit ei p defectū timoris inquātū. f. non timet aliqd qd oportet timere.

De audacia.

Deinde considerādū est de audacia. Et pmo vtrū audacia sit pctñi. Scōdo vtrū opponatur fortitudini. Ad primū. f. vtrū audacia sit pctñi. Dicēdū q; audacia ē passio qdā. passio aut qñq; qdē est mo derata fm rōne: qñq; aut caret mō rōnis vel p excessū vlt p defectū Et fm hoc passio est vitiosa. Sumunt autem quodq; nomina passionis a superabundanti: sicut ira dicitur non quēcūq; sed sup; abundans: prout. f. est vitiosa. et hoc etiam modo audacia per sup; abundantia dicta ponitur esse peccatum. Ad secundū scz vtrū audacia opponatur fortitudini. Dicēdū q; sicut dictum est: ad vir tutem morale pertinet modū rationis obseruare in materia cir ca quam est. Et ideo omne vitium qd importat immoderantiā circa materiā alicuius virtutis moralis opponit illi virtuti moralis sicut immoderatiū moderato. Audacia aut fm q; sonat in vitiiū importat excessū passiois q; audacia dicit. Unī manifestū est q; opponit vir tuti fortitudinis q; est circa timores et audacias vt supra dictū est.

De partibus fortitudinis in generali. DIS. LXXXIII.

Deinde considerādū est de pñib; fortitudinis. Et pmo in generali. Scōdo de singul; eaz in spālī. Circa primū sciēdū q; Tul. ponit in rhetō. sua quatuor ptes fortitudinis. f. magnificentiā: fiduciā: patiētiā: et pseuerantiā. Macrobi? at ponit septē ptes fortitudinis. f. magnanimitatē: fiduciā: cōstantiā: securitatē: magnificentiā: tollerantiā: firmitatē. Ad cui? euidētiā cōsiderādū ē: q; sic supra dictū ē: alicui? virtutis pñt eē triplices ptes. f. subiectiue et integrales et potētiales. Fortitudini aut fm q; ē spāl virt? nō pñt assignari ptes subiecti ue eo q; nō diuidit in multas virtutes specie differētes: q; ē circa materiā valde spālē. Assignat aut ei ptes qñ integrales et potētiales. Integrales quidem fm ea q; oportet cōcurrere ad actū fortitu dinis. Potētiales aut fm ea q; fortitudo obseruat circa difficillima f. picula mortē. Aliq; aut alie vtutes obseruant circa materias qñdā alias min? difficiles. Que qdē vtutes adiungunt fortitudini sic scō darie pñcipali. Est aut sic supra dictū est duplex fortitudinis actus f. aggredi et sustinere. Ad actū aut aggrediēdi duo requirunt. Quoz pñmū pñet ad animi pñparationē: vt. f. aliq; promptū animū bēat ad aggrediēdū. et qñtū ad h; ponit Tul. fiducia. vñ dicit q; fiducia est p quā magnis et honestis reb; multū ipse anim? in se fiducia cū spe collocauit. Scēdū aut pñet ad opus pñecutionē. f. aliq; de ficiat in executiōe illoz q; fiducialit inchoauit. et qñtū ad hoc ponit Tul. magnificentiā. Unī dicit q; magnificentiā ē rerū magnarū et ex cellaz cū animi amplā qdā et splēdida ppōne cogitatio atq; admi nistratio. i. executio: vt. f. exemplo pposito administratio nō defici. Dec igit duo si coarctet ad ppriā naturā fortitudinis. f. ad picula mortē erūt qñ ptes integrales ipñ? sine quib; fortitudo eē nō pōt. Si at re ferat ad aliq; alias materias i quib; ē min? difficultatē: erūt vtutes distincte a fortitudine fm suā spēm: tñ adiungunt ei sic secundariū pñcipali. Sic magnificentiā a pbo in. iij. etbi. ponit circa magnos sumpt? Magnanimitas aut qd videf eē idē fiducia circa magnos honores. Ad aliū aut actū fortitudinis q; est sustinē: duo requirunt. Quoz pñmū est ne difficultate imminētū maloz anim? fragat p tri stitiā: et decidat a sua magnitudine. et qñtū ad h; ponit patiētiā. vñ dicit q; patiētiā est honestas aut vtilitas cā rerū arduarū ac difficil iū voluntaria ac diuturna pñessio. Aliud est aut vt ex diuturna vif ficiū passioe hō nō fatigēt vsq; ad h; q; deficiat. fm illud Debe re. xij. Nō fatigēti animis vtis deficiēs. et qñtū ad h; ponit pseuerantiā. Unī dicit q; pseuerantiā est in rōne bene cōsiderata stabili? et ppe tna pñasio. Dec etiā duo si coarctet ad ppriā materiā fortitudinis erūt ptes qñ integrales ipñ? Si aut ad qñq; materias difficiles referat: erūt virtutes a fortitudine distincte. et tñ ei adiungunt sic se cōdarie pñcipali. Macrobi? aut ponit quatuor pñcia a Tullio po sita. f. fiducia: magnificentiā: tollerantiā: quā ponit loco patiētiē: f. fir mitatē quā ponit loco pseuerantiē. Supaddit aut tria. quoz duo. f. magnanimitas et securitas a Tullio sub fiducia cōprehēdunt. Scz Macrobi? magis distinguit p spālīa. Nā fiducia importat spem boīs ad magna. spes aut cuiuslibet rei pñsupponit appetitū in ma gna pñensum p desiderii. qd pñet ad magnanimitatē. Dictū est autē supra: q; spes pñsupponit amorē et desiderii rei sperare. Mel meli? pōt dici q; fiducia pñet ad fidei certitudinē: magnanimitas aut ad magnitudinē rei sperate. spes aut firma eē nō pōt nisi amor ueat 32iū. Qñq; enī aliq; qñtū ex seipso est speraret aliqd. f. spes tollit p impedimētū timoris. timor aut quodā mō spei trahat vt supra habitū est. Et ideo Macrobi? addit securitatē: q; excludit ti morē. Tertiū aut addit. f. cōstantiā: q; sub magnificentiā cōprehēdi po test. Oportet enī in his q; magnifice aliq; facit: cōstantē animū ha bere. Et ideo Tull? dicit ad magnificentiā pñtere nō solū admi nistratiōe rerū magnarū: sed etiā animi amplā excogitationē ipsaz. Pōt aut cōstantiā ad pseuerantiā pñtere: vt pseueras dicit aliq; ex eo q; nō deficiit propter diuturnitatē. Cōstans aut ex eo q; nō de sistit propter quēcūq; alia repugnantia. Aduertendū est aut q; ma gnificentiā q; videf esse circa pecunias sicut et liberalitas. vñdē necē se est magnificiū liberalē esse. sicut dicit pbs. iij. etbi. videf eē pars iusticie: nō fortitudinis. Sed magnificentiā circa materiā liberalita tis addit quādā magnitudinē: q; pñet ad rationē arduū: qd est ob iectū irascibilis: quā pficit pñcipaliē fortitudo. et ex hac parte pñet ad fortitudinē. Itē sciēdū q; spes et cōfidentiā differunt: q; spes q; dē cōfidit de deo pñt virt? theologica. f. p fiducia q; ponit pars forti tudinis: hō h; spem in seipso: tñ sub deo. Itē sciēdū q; h; magnifi cētiā et fiducia de sui rōne nō impōtēt aliquā bñtudinē ad pericula: tñ qñq; res res magnas aggredi videf eē piculosi: p eo q; i bis dñcē ē valde nociuū. Itē si magnificē. et fiducia circa qñq; magna

opanda vel aggreddenda ponant. habet affinitatē cū fortitudine. ra-
tiōe periculi imminētis. Itē sciendū qd patiētia inquitū ē. circa picu-
la mortis. sic ponit esse pars integralis fortitudinis. Inquitū ve-
ro ē circa alia quēcūqz difficilia vel piculosa. sic ponit esse virtutē ad
iuncta fortitudinem. Alterū nota qd pferentia f3 qd dicit cōtinuita-
tē boni operis vsqz in finē. sic est circūstantia cuiuslibet virtutis.
S3 ps fortitudinis ponit eo mō quo dicitū ē. Præterea pbs in.iii.
etbi. ponit qnqz modos fortitudinis. Quarum pma ē politica. que
fortiter opat. ppter timorē exhorroatiōis vel pene. Scda ē milita-
ris q fortiter opat pp artē vel experientiā reibellice. Tertia ē fortitu-
do q fortiter opat ex passiōe pcpue ire. Quarta ē fortitudo q forti-
ter operat. ppter cōsuetudinē victorie. Quinta ē q fortiter operat
ppter ignorantiā piculorū. Das aut fortitudines nulla pdictarū diui-
sionū cōtinet. ergo p dicit enumerationē. partiu. fortitudinis vidēt
esse inconuenientes. Sed ista quinqz deficiunt a vera ratiōe virtu-
tis. quia 2 si conueniant in actu fortitudinis. tñ deficiūt in moriūo. 2
ideo nō ponunt ptes fortitudinis. sed qdā modi fortitudinis.

De magnanimitate. DIS. LXXXIII.

Deinde considerandū est de singulis pib? fortitu-
dinis. ita tñ vt sub qñtuor pncipalib? qs
ponit Lullius alias cōpcedamur nisi q magnanimi-
tatē de q etiā tractat pbs. loco fiducie ponemus. Pzio
gō considerādū erit de magnanimitate. Scdo de magnificētia. Ter-
tio de patiētia. Quarto de pferentiā. Itē pmo considerādū erit de
magnanimitate. Scdo de vitijs oppositis. Circa pñū vidēdū ē
pmo vtrū magnanimitas sit circa honores. Scdo vtrū sit circa ma-
gnos honores. Tercio vtrū sit virtus. Quarto vtrū sit specia-
lis virtus. Quinto vtrū sit pars fortitudinis. Sexto quomodo
se habeat ad fiduciā. Septimo quō se habeat ad securitatē. Octa-
uo quō se habeat ad bona fortune. Ad pñū. f. vtrū magnanimi-
tas sit circa honores. Dicedū q magnanimitas ex suo noīe iporat
quādā extēsiōē animi ad magna. Cōsiderat aut habitudo virtutis
tis ad duo. Uno qdē mō ad materiā circa quas opat. Alio mō ad
actū. pñū qd cōstitit in debito vsu talis materie. Et qd habet virtutis
pncipaliter ex actu determinat. ex hoc pncipaliter aliqz dicit ma-
gnanīm? qd h3 aliqz magnū actū. Aliqz aut actus pōt dici dupli-
citer magni. Vno mō fm pportione. Alio mō absolute. Magni
qdē pōt dici act? fm pportione ē q cōstitit in vsu alicui rei pue vlt
mediocris. puta si aliqz illa re opte vtaf. Sed simpliciter absolute
magn? act? est q cōstitit in optio vsu rei maxie. Res aut qd vsus hoīs
venit sūt res exteriores. itē qd simplr maximū ē honor. tñ. qz pro
pinqsimū ē virtuti. vtpote testificatio qdā existēs de virtute alicui
ius vt supra habitū ē. tñ etiā. qz deo 2 optimis exhibet. tñ etiā. qz
hoīs ppter honore cōsequēdū cōtūperū vitādū. alia oīa postpo-
nūt. Sic aut aliqz dicit magnanīm? ex bis qd sūt magna simpliciter
2 absolute. Sicut dicit fortis aliqz ex bis qd sūt difficilia simpliciter.
Et iō cōsequēs ē q magnanimitas cōstitat circa honores. Et nota qd
2 q querit honores 2 q cōtēnēt eos laudabiles sūt. f3 qz illi q dē-
nūt honores. hoc modo q. p eis adipiscēdis nihil incōueniens fa-
ciūt. nec eos nimis appetiunt. laudabiles sūt. Siqz aut h mō cōtē-
neret honores q nō curaret facere ea q sūt honore digna. hoc viti-
perabile eēt. 2 hoc mō magnanimitas ē circa honores. vt videlicet
studcat facere ea q sūt honore digna. nō tñ sic. vt pro magno est
mēt humanū honore. Ad secundū. f. vtrū magnanimitas sit cir-
ca magnos honores. Dicedū q fm pbs in. vii. Eth. Virtus ē p-
fectio qdā 2 itelligit esse pfectio potētie. ad cui? vltimū ptnet. vt
pater in pmo de celo. Perfectio aut potētie nō attēdit in qualibet
opatoē f3 i opatoē q h3 aliquā magnitudinē aut difficultatē. Que
libet enī potētia ipsecta potest in aliqua operationē modicā 2 de-
bilem. Et ideo ad ratiōē virtutis ptnet. vt sit circa difficile 2 bo-
nū. vt dicit in. ij. eth. Difficile autē 2 magnū qd ad idem ptnet in
actu virtutis. possunt attēdi dupliciter. Vno modo ex parte ratiō-
nis inquitū. f. difficile ē modū ratiōis adinuenire. 2 in aliqua ma-
teria statuere. 2 ista difficultas sola inuenit in actu virtutis intel-
ctualiū. 2 etiā in actu iusticie. Alia aut est difficultas ex pte materie
qd de se repugnātiā habere pōt ad modū ratiōis q est circa ea ponē-
das. Est ista difficultas pcpue attendit in alijs virtutibus morali-
bus q sūt circa passiōes. qz passiōes pugnat cō ratiōē. vt Diony-
sius dicit. iij. c. de vi. no. Circa qd considerandū est. qz quēdā passio-
nes sūt q habēt vim magnā resistēdi ratiōi. pncipaliter ex parte
passiōis. Quedā vero pncipaliter ex parte rerū q sūt obiecta passio-
nis. Passiones autē nō habēt magnā vim repugnandi ratiōi. nisi
fuerint vehemētes. eo q appetit? sensitiuus in quo sūt passiōes. na-
turaliter subdit ratiōi. Et iō virtutes q sūt circa huiusmodi pas-

siones. nō ponunt nisi circa illud qd est magnū in ipsis passiōib?
sicut fortitudo ē circa maxias timores 2 audacias. Temperantia
circa maxiam delectationū cōcupiscētiā. Et similiter māsuetudo
ē circa maxias iras. Passiōes aut qdā hnt magnā vim repugnan-
di ratiōi ex ipsis reb? exteriorib?. q sūt passiōib? obiecta. sicut amor
vel cupiditas pecunie seu honozis. Et i istis oīs esse virtutē nō solum
circa id qd ē maximū in eis: f3 etiā circa mediocra. vel minora: qz
res exteri? existētes etiā si sint pue. sūt multū appetibiles. vtpote
necessarie ad hoīs vitā. Et iō circa appetitū pecuniarū sūt due vir-
tutes. Una quidē circa mediocres 2 moderatas. f. liberalitas. Alia
autē circa maxias pecunias. f. magnificētia. Sitr etiā circa honores
sūt due virtutes. Una qdē fm mediocres honores q innomiatā
ē nominat tñ ex suis extremis q sūt philothimia. i. amor bonoz
2 aphilothimia. i. sine amore bonozis. Laudat enī qñqz q amat ho-
nores. qñqz aut q nō curat o bonoz. put. f. vtrūqz moderate pōt fie-
ri. Circa magnos aut honores ē magnanimitas. 2 iō dīcēdū ē q
ppia mā magnanimitatis ē magnus honoz. 2 iō ad ea tendit ma-
gnanīm? q sūt maxio honore digna. Ad tertiū. f. vtrū magnani-
mitas sit vtrū. Dicedū q ad rōez vtrū hūane ptiēt vt i reb? hūanis
bonū rōis seruet qd ē pñū hoīs bonū. Inf ceteras at res hūanas
exteriores honores pcpui locū tenēt. sic dicitū ē. 2 iō magnanimi-
tas q modū ratiōis ponit circa magnos honores. ē virt? Proprieta-
tes aut magnanimi qs ponit pbs. iij. eth. licet prima facie virupe-
rabiles videant. Primo quidē magnanimus nō ē memoz bifidus
rū. Scdo qd ē ociosus 2 tard? Tercio. qz vtitur ironia ad multos.
Quarto q nō pōt cōuincere fāiliarē nisi ad amicos. Quinto qz vult
magis hēre infructuosa q vtilia. Itē tñ proprietates scōs q ad ma-
gnanīmū ptnēt nō sūt vitupabiles: f3 pōt? laudabiles excellē-
ter. Qd. n. i. pzo of q magnanīm? nō h3 memoriā a qd? bifidicia re-
cipit. itelligēdū ē qñ ad h qd nō ē sibi delectabile q ab aliqz bñ
fidia recipiat qñ sibi maiora recōpēset. qd ptnet ad pfectionēz gñs
tudinis i cui? actu vult superexcellē sic 2 i actib? aliay virtutū. Sitr
etiā scdo dicit q est ociosus 2 tardus. nō qz deficiat ab operan-
do ea. que sibi conueniunt. Sed quia non ingerit se quibuscūqz
opib? sibi nō conuenientib? sed solū magnis: qualia decent eū. Dicit
etiā tertio qz vtitur ironia nō scdm q opponit veritati. vt. f. dicat
se se aliqua vilia q nō sūt vel neget aliq magna q sūt. Sed qz nō
totā magnitudinē suā monstrat maxime qñ ad inferior multitudine
dine qz sicut pbs ibidē dicit. ad magnanīmū ptnet magnū esse ad
eos qui in dignitate 2 bonis fortunis sūt ad medios aut moderat-
tū. Quarto etiā of q ad aliquos nō pōt cōuincere. f. familiariter ni-
si ad amicos: qz oīno vitat adulationē 2 simulationē. q pntent ad
animi paruitatē. Cōtuit tñ oibus 2 magnis 2 paruis scdm qz vtrū
vt dicitū est. Quinto etiā dicit qz vult habere magis infructuosa qz
fructuosa. nō quēcūqz sed bona. i. honesta. Nā in oib? pponit bo-
nesta vtilib? tāqz maiora. Utilia. n. querunt ad subueniēdū alicui
defectui qui magnanimitati repugnat. Ad quartū. f. vtrū magna-
nimitas sit vtrū spālīs. Dicedū q sic supra dicitū est. ad spālēz vtu-
tē ptnet qz modū ratiōis in aliqua determinatā mā pōt. Magna-
nimitas aut ponit modū ratiōis circa determinatā mām. f. circa bo-
nores: vt supra dicitū est. honoz aut fm se cōsideratus est quoddā
bonū spālē. 2 scōs hoc magnanimitas fm se cōsiderata est ipālīs
tus qdā. Sed qz honoz est cuiuslibet vtutis pmius. vt ex supra
dictis p3. ideo ex cōsequēti ratiōe sue materie respicit oēs vtutes.
Ad quintū. f. vtrū magnanimitas sit pars fortitudinis. Dicedū
qz sicut dicitū est. pncipalis vtrū est ad quā ptnet aliqz gene-
ralē modū vtutis cōstituere in aliqua mā pncipali. Inf alios aut
generales modos virtutis vtrū ē firmitas animi: qz firmiter se ha-
bere in omni virtute requirit. vt dicit in. iij. eth. Præcipue tñ hoc
laudat in virtutibus que in aliq arduū tendunt in qbus difficulti-
mum est firmitatē seruare. Et iō quāto difficultius est in aliquo ar-
duo firmiter se hēre. tāto pncipalior ē virtus que circa illud firmi-
tatem pfectat aio. Difficilius aut est firmiter se habere in periculis
mortis in qbus cōfirmat aīus fortitudo. qz in maximis sperandis
vel adipiscēdis ad que cōfirmat aīum magnanimitas: qz pntet hō
maxime diligere vitā suā ita maxie refugit mortis pericula. Sic er-
go p3 q magnanimitas conuenit cū fortitudine. i. quātū cōfirmat aīus
mūz circa aliquid arduū. Deficit aut ab ea in hoc qz firmat aīus in
eo circa qd facilius ē firmitatē seruare. Inf magnanimitas ponit
ps fortitudinis: qz adiungit ei sicut secundaria pncipali. Fortitudo
tñ magnanimitas p eodem accipi pnt: qz sicut dicit pbs. ij. eth.
Carere malo. accipit in rōne boni. Vñ non suppat ab aliquo gra-
ui malo. puta a periculo mortis. accipit quodammodo p eo quod
est attingere ad magnū bonū. Quorū pñū ptnet ad fortitudi-

dine. scdm ad magnanimitatem. *Uti* Seneca in lib. de qtuor virtutibus dicit magnanimitas q̄ fortitudo dicit. si insit aīo tuo. cū fiducia magna viues. *Et* Tullius dicit in pmo de officiis. Viros fortes magnanimos esse eosq̄ vitas amicos minimeq̄ fallaces. *Et* sic p̄ q̄ Seneca tullius fortitudinē et magnanimitatē p̄ eodez accipiunt. q̄ tñ alia ratio difficultatis est in vtroq̄ predicto. ideo p̄ p̄e loquēdo p̄bs magnanimitatē ponit aliā esse virtutē a fortitudinē. *Ad* tertiu. f. vtrū fiducia p̄ineat ad magnanimitatē. Dicendū q̄ nomē fiducie ex fide sumptū esse videt. ad fidē autē p̄tinet aliqd et alicui credere. Pertinet autē fiducia ad spem. scōs illō Job. xj. Habebis fiduciā. p̄posita tibi spe. *Et* iō nomē fiducie h̄ p̄ncipaliter videt signare q̄ aliq̄ spem cōcipiat. ex hoc q̄ credit verbis alicui⁹ auxiliū p̄mittit. *Sz* q̄ fides dicit opinione vehemēs. p̄tingit autē aliqd vehemētē opinari nō solū ex eo qd ē ab alio dictū. s̄ et ex eo qd in alio cōsiderat. *Inde* est q̄ fiducia pōt dici q̄ aliq̄ spem aliquid rei cōcipit ex aliquo cōsiderato. q̄nq̄ qdē in seipso. puta cū aliq̄ vidēs se sanū cōfidit se diu victurū. q̄nq̄ autē in alio puta cum aliq̄ cōsiderat aliū amicu suū cē. et potētē fiduciā h̄ adiuuari ab eo. Dictū ē autē supra q̄ magnanimitas p̄prie est circa spem alicui⁹ arduū et iō q̄ fiducia ip̄ortat quoddā robur spei. p̄ueniens ex aliqua cōsideratiōe q̄ facit vehemētē opinione de bono assequēdo. *Inde* ē q̄ fiducia ad magnanimitatē p̄tinet. *Ad* septimū. f. vtrū securitas p̄ineat ad magnanimitatē. Dicendū q̄ sicut p̄bs dicit in scōo rethorice. Timor facit hoīes cōsiliatios inquantū. curā habet q̄lter possint ea euadere q̄ timēt. Securitas autē dicit p̄ remotionē huiusmodi cure quā timor igitur. *Et* ideo securitas ip̄ortat quādā perfectā q̄tē animi timore. sicut fiducia ip̄ortat quoddā robur spei. Si autē spes directe p̄tinet ad magnanimitatē. ita timor directe p̄tinet ad fortitudinē. et iō sicut fiducia immediate p̄tinet ad magnanimitatē. ita securitas immediate ad fortitudinē. *Cōsiderādū* tñ ē q̄ si cur spes ē cā audacie. ita timor ē cā despectiōis. ut supra habitu est cū de passiōib⁹ ageret. *Et* iō sicut fiducia ex cōsequēti p̄tinet ad fortitudinē iquantū vtrū audacia. ita securitas ex cōsequēti p̄tinet ad magnanimitatē inquantū repellit despectiōē. *Ad* octauū. f. vtrū bona fortune p̄ineat ad magnanimitatē. Dicendū q̄ sicut ex supra dictis p̄bs magnanimitas ad duo respicit. ad bonorē qdē sicut ad materiā. et ad aliqd magnū operādū sic ad finē. *Ad* vtrūq̄ autē isto rō bona fortune cooperant. Quia enī bonorū virtuosus nō solū a sapientib⁹ s̄ etiā a multitudine exhibet. q̄ maxima reputat huiusmodi exteriora bona fortune. sic ex cōsequēti et maior bonorū exhibet bis q̄bus assunt exteriora bona fortune. *Silister* ē ad actus virtutis organice bona fortune deferuit. q̄ p̄ diuitias et per potentias et amicos datur nobis facultas operandi. *Et* ideo manifestū ē q̄ bona fortune conferunt ad magnanimitatem.

Dinde considerandum est de vitiis oppositis magnanimitati. *Et* primo de illis que opponuntur ei per modum excessus. que sunt tria scilicet. Presumptio. Ambitio. et Inanis gloria. *De* his omnibus require infra in. iii. li. *De* presumptione require infra parte tertia distinctione vicesima sexta. *De* ambitione require infra parte tertia distinctione nona. *De* inani gloria. require parte tertia distinctione octaua. *Secundo* de pusillanimitate q̄ opponit ei per modū defectū. *De* hac require pte sexta. dif. iij.

DIS. XXXIII.

Dinde considerandum est de magnificencia. et de vitiis oppositis. *Circa* magnificencia consideranda sunt quattuor. *Primo* vtrum magnificencia sit virtus. *Secundo* vtrum sit pars fortitudinis. *Ad* primum. scilicet vtrum magnificencia sit virtus. Dicendum q̄ sicut dicitur in pmo de celo et mundo. Virtus dicitur per comparationē ad vltimum in quod potentia potest. non quidem vltimum ex parte defectus. sed ex parte excessus. cuius ratio consistit in magnitudine. *Et* ideo operari aliquid magnum ex quo sumitur nomen magnificencie proprie pertinet ad rationem virtutis. unde magnificencia nominat virtutem. *Ad* secundum. scilicet vtrum magnificencia sit specialis virtus. Dicendum q̄ ad magnificenciam p̄tinet facere aliquid magnum sicut ex ipso nomine apparet. *Facere* autē dupliciter potest accipi. *Uno* modo proprie. *Alio* modo communiter. *Proprie* autē facere dicitur operari aliquid in exteriori materia. sicut facere domum vel aliquid aliud huiusmodi. *Communiter* autē facere dicitur pro quacūq̄ actiōe siue transeat in exteriorē materiam. sicut vtere et secare. siue maneat in ipso agente. sicut intellegere velle. *Si* igitur magnificencia accipitur secūdu q̄ importat faciēdo alicuius magni. put factio proprie dicitur. sic magnificencia

est specialis virtus. *Op.* n. factibile. pducit ab arte. *In* cui⁹ qdē vtrū pōt attēdi vna specialis rō bonitatis q̄ ipsū op⁹ factū p̄ artes fit magnū. inquantitate et p̄ciositate et dignitate. qd facit magnanimitas et scdm h̄ magnificencia est sp̄ialis v̄tus. *Si* vō nomē magnificencie accipiat ab eo qd est facere bonum vel magnum. scdm q̄ facere cōmuniter sumit. sic magnificencia nō est sp̄ialis v̄tus. *Ad* tertiu. f. de materia magnificencie. Dicendū q̄ ad magnificenciam sicut dictū est p̄tinet tēdere ad aliqd magnū opus faciendū. *Ad* hoc autē q̄ aliqd magnū opus vueniēt fiat requirunt p̄portio nati sumpt⁹. *Nō* n. possunt magna opa fieri nisi cū magnis expensis. *Uti* ad magnificencia p̄tinet magnos sumptus facere ad hoc q̄ op⁹ magnū vueniēt fiat. *Uti* et p̄bus dicit in quarto ethico. q̄ magnific⁹ ab equali id ē p̄portionato sumpti op⁹ facit magnificū. *Sumpt⁹* autē est quedā pecunie emissio a qua pōt aliq̄s p̄hiberi p̄ superflū amozē pecunie. et iō magnificencia p̄tinet dici et ipsi sumptus q̄bus vtrū magnificus ad op⁹ magnū faciendū. et ipsa pecunia q̄ vtrū ad sumpt⁹ magnos faciēdos et amozē pecunie quē moderatur magnific⁹ ne sumpt⁹ magni ipediant. *Uti* nota q̄ vtrū pecunie aliter p̄tinet ad liberalē. et aliter ad magnificū. *Ad* liberalē. n. p̄tinet scdm q̄ p̄cedit ex ordinato affectu circa pecunias. *Et* iō oīs vtrū debet pecunie cui⁹ ipedimētū tollit moderatio amozē pecunie p̄tinet ad liberalē. f. et dona et sumpt⁹. *Sz* vtrū pecunie p̄tinet ad magnificū in ordine ad opus aliquod magnū qd faciendū est. et talis vtrū nō pōt esse nisi sumpt⁹ siue expēsa. *Magnific⁹* etiā dat oīa velerentia. ut dicit in. iij. eth. *Nō* tñ sub rōne boni. sed pot⁹ sub rōne sumpt⁹ ordinati ad aliqd op⁹ faciendū. puta ad bonorū aliquid vel ad faciendū aliqd. vtrū p̄ueniat bonorū toti ciuitati sic cū facit aliqd ad qd tota ciuitas studet. *Itē* qd p̄ncipalis act⁹ vtrū ē lterior electio quā vtrū pōt h̄re abfct exteriori fortia. iō paup pōt esse magnificus. *Sz* ad exteriores act⁹ vtrū requirunt bona fortune sicut qd instrumenta. et scdm hoc paup nō pōt exteriorē act⁹ magnificencie exercere in his q̄ sunt magna simplr. sed forte in his q̄ sunt magna p̄ operationē ad aliqd op⁹. qd et si in se sit parū. tñ pōt magnificie fieri fm p̄portione illi⁹ generi. *Nā* parū magnū dicunt relatione. ut p̄bs dicit in p̄dicamēt. *Ad* quartū. f. vtrū magnificencia sit pars fortitudinis. Dicendū q̄ magnificencia scōs q̄ ē sp̄ialis v̄tus. nō pōt poni ps subiectiua fortitudinis. q̄ nō vuenit cū ea in mā. s̄ ponit ps ei⁹ inquantū adiungit ei sicut vtrū secundaria p̄ncipali. *Ad* h̄ autē q̄ aliq̄ vtrū adiungat alicui p̄ncipali duo requirunt. vtrū supra dictū est. *Quoz* vtrū ē vtrū secundaria vueniat cū p̄ncipali. *Aliud* autē est vtrū aliquo excedat ab ea. *Magnificencia* autē vuenit cū fortitudine h̄ q̄ sicut fortitudo tēdit in aliqd arduū et difficile. ita etiā magnificencia vtrū videt esse in irascibili sicut et fortitudo. *Sz* magnificencia deficit a fortitudine in h̄ q̄ illud arduū in qd tēdit fortitudo by difficultatē p̄pter p̄cū qd iminet p̄sone. *Arduū* autē in qd tēdit magnificencia by difficultatē p̄pter dispēdiū rerū qd est multū minus q̄ periculum persone. et ideo magnificencia ponitur ps fortitudinis. *Et* nota q̄ magnificencia cōuenit in mā cum liberalitate vtrū oīum est et tñ liberalitas non est ps fortitudinis. sicut magnificencia sed est pars iusticie. *Cuius* ratio ē. q̄ iusticia respicit opatiōes fm se. put in eis cōsiderat ratio debiti. sed liberalitas et magnificencia cōsiderant opatiōes sumptui. scdm q̄ compant ad passiones aie. diuersimode tñ. *Nā* liberalitas respicit sumptus p̄ operationē ad amozē et cōcipiaz pecuniarū que sunt passiones cōcupiscibiles qui bus nō impedit liberalitas a rationib⁹ et sumptib⁹ faciēdis. *Uti* est in cōcupiscibili. *Sed* magnificencia respicit sumptus p̄ operationem ad fidē et spem. attingēdo ad aliquid arduū nō simplr sicut magnanimitas. sed in determinata mā. f. in sumptibus. *Uti* magnificencia videt esse in irascibili sicut et magnanimitas. *Et* si magnificencia nō cōueniat cū fortitudine in mā. conuenit tñ cum ea in conditiōe materie inquantū. f. tendit in aliquid arduū circa sumptus sicut fortitudo in aliquid arduū circa timores.

DIS. LXXXV.

Dinde considerandum est de vitiis oppositis magnificencia. *Et* primo vtrū paruitas sit vtrū. *Secundo* de vicio ei⁹ opposito. *Ad* primum. vtrū paruitas sit vtrū. Dicendum q̄ moralia specē fortitū a fine. vtrū et a fine vtrū pluries nominant. *Ex* hoc q̄ dicit aliquis paruitas q̄ intēdit ad aliqd parū faciendū. parū autē et magnū s̄ p̄bs in predicamentis relative dicuntur. *Unde* cum dicitur q̄ paruitas intēdit ad aliqd parū faciendū. facere parū intelligendū est in compatione ad genus operis faciendū qd facit. *In* quo quidem magnū et parū potest attendi dupliciter. *Uno* modo ex parte operis fiendi. *Alio* modo ex pte sumptus. *Magnificus* igitur p̄

capituler itēdit magnitudinē opis. **S**ecūndario itēdit magnitudinē
sumptū quā nō vitat vt faciat magnū op⁹. **U**nde plūs dicit in .iiii.
etibi. **Q**uō magnificat ab eqli sūptu facit op⁹ magis magnificū. pūificat
autē cōcuerio pncipaliter qdē itēdit paruitatē sumptū. **U**n plūs
dicit in .iiii. etibi. **Q**uō itēdit qualicū minimū sūmatur. et sēquēti autē
itēdit paruitatē opis quā. t. nō recusat dūmō parūū sūptūz faciat.
Unde plūs ibidē dicit. q. parūificas marīa sūmēs in paruo puta
q. nō vult expēdere bonū pūit. f. magnificū opis. **S**ic g. p. parūi-
fic⁹ deficit a ppoztioē q. o. ēssē fm rationē iter sumptūz r. opus. o. ē
fectus aut ab eo q. ē fm rōz causat vitij rationē. **U**nde manifestū
ē q. pūificatiō vitij ē. ¶ **A**d scō. f. parūi pūificatiō aliq. vitij op
ponat. **D**icēdū q. paruo opponit magnū. **P**arūū autē r. magnūz vt
dictū ē relatiue dicunt. **S**icut autē ōtingit sumptū esse parūū in cōs-
paratiōē ad opus. ita etiam contingit esse magnū in comparatiōē
ne vt scilicet excedat ppoztionem que debet esse sumptus ad opus
fm rōis regulā. **U**nde manifestū ē q. vitio pūificatiō q. aliq. defi-
cit a ppoztioē debita expensaz intēdēs ad opus min⁹ expēdere q. ē
dignitas opis inqrat. opponit vitijū quō q. dictā ppoztionē exco-
dit. vt plus. f. expēdat q. fit operi ppoztionatū. **E**t hoc vitijū qdēm
grece dicūt banāfaa a fumo dicta. q. videlicet ad modū ignis qui
est in fumo omnia cōsumit. vel dicūt appocalia. i. sine bono igne.
quia ad modum ignis omnia consumit. non propter bonum. **A**rv
de latine hoc vitium nominari potest consumptio.

De patientia. **DIS. LXXXVI.**

DIS. LXXXVI.

Unde *considerandum est de patientia circa qua consideranda sunt noue. Primo utrum patientia sit virtus. Secundo utrum sit marcia virtutum. Tercio, utrum possit haberi sine gra. Quarto, utrum sit per fortitudinis. Quinto, utrum sit idem cum loganimitate. Sexto, ostendemus quod multipliciter dicat. Septimo quod multipliciter pugnat. Octauo, qualiter ea quod adiunat. Nonno quater similitudinis corporis patienter debeant tolerari et de multiplici ci vilitate tribulationis. Ad primum, utrum patientia sit virtus, dicendum quod sicut dictum est supra virtutes morales ordinantur. Ad bonum, inquam, consuetudinem boni rationis contra impetus passionum. Inter alias autem passiones tristitia efficitur et ad impedendum boni rationis scilicet illud. ii. ad corin. vii. Seculi tristitia mortem operatur. Et Ecclesi. xiii. multos occidit tristitia. et non est vilitas in illa. vnde necesse est habere aliquam virtutem per quam boni rationis consuetudinem contra tristitiam. ne scilicet rationis tristitia succumbat hoc autem facit patientia. Unde Augustinus dicit in libro de patientia quod patientia hominis est qua mala equo animo toleramus. id est sine perturbatione tristitie. ne alio iniquo bona desideramus. per que ad meliorem perueniamus. Unde manifestum est patientiam esse virtutem. Unde dicit Augustinus in libro de patientia virtus? animi quod patientia dicitur tam magnum bonorum dei est. et tunc ipsius quod nobis ea largitur patientia predestinet. Tullius us etiam inter partes fortitudinis eam connumerans dicit in prima rethorica sua. Patientia est honestatis. aut vilitatis causa et reprobis arduum terribilibusque voluntaria a diuturna prope honestatis causa. ut cum quis per fidem christi potius mori eligat quam vitam negare. ea seruare vilitatis causa. ut cum quis pastor ecclesie pro gregis salute mori eligat voluntaria dicitur. quia nemo omnino iniustus nec laudem acquirit. nec meriti. Diuturna dicitur. quia ad verum patientie pertinet ut in ipsa per seuerit. sumitur autem patientia quicquid large. scilicet quod est circa omnia non difficile. et circa omnium tetationem. stricte vero sumitur scilicet quod est circa passionem extrinsecus illatas. actus vero patientie recipit passionem ita quod animus non succubatur. neque vindictam inferre appetat. Et nota quod patientia inter virtutes ponitur. et inter fructus ab apostolo numeratur. Gal. v. quod fructus dei sui ratione impletur quando delectationem. Sicut autem operationes virtutum delectabiles sunt seipsas ut dicitur in primo ethici. Consuetum est autem ut nomine virtutum etiam virtutum actus significantur. et ideo patientia quantum ad habendum ponitur virtus: quantum autem ad delectationem quam habet in actu ponitur fructus. et precipue quantum ad hoc quod per patientiam animus preseruatur ne obuiatur tristitia. Ad secundum. scilicet utrum patientia sit maxima virtutum. dicendum quod virtutes sunt iam dicta ordinantur ad bonum. Est enim virtus que bonum facit habentem. et opus eius bonum reddit. ut dicitur in ii. ethici. vnde oportet quod tanto principalior sit virtus et potior. quantomagis et directius ordinatur in bonum. directius autem ad bonum ordinatur hominem virtutes que sunt constitutivae boni. quam ille que sunt impeditivae eorum que abducunt a bono. et sicut inter illa que sunt constitutivae boni tanto aliqua potior est quanto in maiori bono constituit hominem. sicut fides spes et charitas quam prudentia et iusticia. ita etiam inter illas que sunt impeditivae boni reprobium a bono tanto aliqua est potior quanto id quod ad ea impeditur magis a bono retrahitur. Plus autem a bono retrahuntur pericula mortis circa que est fortitudo.*

tudo: vel delectationes tactus circa que est temerantia q̄ queiū
aduersa circa que est patia. ⁊ ideo patia nō ē potissima v̄tutū q̄ de
fuit nō solūa virtutibus theologicis: vt prudētia ⁊ iusticia : q̄ directē
statuūt boiēm in bono: fed etiā a fortitudine ⁊ tēpantia q̄ retrahūt
a maiorib⁹ impedimētis. Sciēdiū autē q̄ in tolerandis q̄ sunt obiectū
patie. **P**rimo pcedit tristitia: quā moderat patia. **S**ecūdo ira: quā
moderat māstuetudo. **T**ertio odiū qd tollit charitas. **Q**uarto inu
stū nocumētū. qd p̄hibet iusticia. tollere. n. p̄cipiū vniuersū inu
q̄ ē pfectus nec tñ sequit. si in hoc patia est pfectior: q̄ fit pfectior
simpliciter. **I**tē nota q̄ fm **B**reg. in qdā homel. patia ē radix ⁊ cau
stos oīus v̄tutū. nō. q. directe eas causando ⁊ cōseruādo. fed solum
p̄hibēs remouēdo. **A**d tertiū. s. vtz patia possit haberi sine ḡra.
dicēdiū q̄ dicit **A**ug. oīci i lib. de patia. vñ desiderioz facit tolerā
tū labor ⁊ dolor. ⁊ nemo nisi p eo q̄ delectat spōte suscipit q̄ cru
ciat. **E**t hui⁹ rō ē: qz tristitia ⁊ dolorē fm se abhorret alijs. vñ nun
q̄ eligeret a pati pp̄ se. fed solū ppter finē. q̄ oīs q̄ illud bonū. pp̄
a aliquis vult pati mala. sit mag⁹ volūtū ⁊ amariū: q̄ illō bonū. cū
p̄uatio igerit dolorē: quē patiēter tolerat. **N**ō autē aliq̄s pferat
bonū ḡre oīb⁹ nālīb⁹ bonis et quoz amissio pōt dolor causari p
riet ad charitatē q̄ diligit oēi sup̄ oīs. **U**ñ māifestū ē q̄ patia scōz
q̄ ē virt⁹ ⁊ a charitate causat. f. cozin. xiiij. **C**haritas paties ē. **M**ani
festū ē autē q̄ charitas nō pōt h̄ri. nisi p ḡraz scōz illud **R**o. v. **C**ha
ritas oēi oīssia ē i cordib⁹ n̄ris p sp̄ritū sc̄tū q̄ dat⁹ ē nobis. **U**ñ
p̄ patia sine auxilio ḡre nō pōt haberi. **I**n nā. n. bñāia si esset in
tegra pualeret iclinatio rōis: s; in nā corūpta pualeret iclinatio oū
piscēte q̄ in boīe oīst. ⁊ iō p̄rior ē hō ad sustinēdiū mala ⁊ q̄bus
cōcupia delectat p̄sentia: q̄ tolerare mala pp̄ bona virtutē: q̄ h̄z
rōez appetunt: q̄ n̄ p̄riet ad verā patiaz. vñ oīc **A**ug. i li. de patiaz
q̄ multa mala i laborib⁹ ⁊ dolorib⁹ sustinēt hoīes ppter illa q̄ vī
tio se diligit. **A**d quartū. f. vtrū patia fit ps fortitudinis. dicēdiū
q̄ patia ē ps fortitudinis. q̄ p̄tionalis: q̄ aduigil fortitudini. si
cut virt⁹ secūdaria p̄cipali. ad patiaz. n. p̄inet alia mala eq̄nimi
ter p̄peti. vt **B**reg. oīci i quadā homel. **I**n malis autē q̄ ab alijs iſe
runt p̄cipua sūt ⁊ difficilia ad sustinēdiū illa. q̄ p̄tinet ad picla mor
tis. circa q̄ ē fortitudo. **U**ñ p̄ q̄ i ista mā p̄cipalitatē tenet fortitu
do. q̄ vendicans sibi id q̄ p̄cipali⁹ est in hac materia. ⁊ iō pati
aduigil fortitudini sicut secūdaria virt⁹ p̄cipali: q̄ ad fortitu
dinē p̄tinet. non aliq̄oē q̄ sustinere difficile: s; illud q̄ ē sūme oīs
ficile in sustinēdo. f. sustinere picula mortis. ad patiam autē p̄tinere
pōt sustinentia quozūq̄ malozū. **I**tē act⁹ fortitudinis non solū
consistit i hoc q̄ aliq̄s in bono p̄fistat ⁊ timores futurorū piculozū
sed etiā vt non deficiat ppter p̄sentū tristitiā seu dolorē. ⁊ ex hac
pte b; affinitatē cū fortitudine patia. fortitudo tñ p̄cipaliter est
circa timores. ad quozū rōez p̄tinet fugere qd vitat fortitudo. pa
tientia vero p̄cipaliter est circa tristitias: nā patientis aliq̄s vicis
non ex hoc q̄ nō fugit: sed ex hoc q̄ laudabile ē habz in patiēdo
que p̄cipaliter nocēt. vt. i. nō inordinate ex eis tristit. ⁊ ideo for
titudo p̄prie est in irascibili. patia autē in cōcupiscibili. nec hoc im
pedit q̄n patia fit ps fortitudinis: qz adiunctio virtutis ad virtutes
nō attendit fm subiectū: s; fm materiā vel formā. nec n̄ patia po
nit ps temerantie q̄uis vtraq; fit in concupiscibili: q̄ temerantia
est solū circa tristitias q̄ opponunt delectatōib⁹ tact⁹. puta q̄ sunt
et absentia ciboz vñ venereoz: sed patia ē p̄cipue circa tristitias q̄
ab alijs inferunt. ⁊ iterū ad temerantia p̄tinet refrenare b̄mōi tristi
cias. sicut ⁊ delectationes s̄rias. ad patiam autē p̄tinet. vt ppter bu
iūsmōi tristitias. quateūq; finit bō nō recedat a bono v̄tut. pōt ex
go patia q̄tūm ad aliud fin ponit ps integralis fortitudinis. put. f.
aliq̄s patienter sustinet mala. etiā q̄ p̄tinet ad picula mortis. nec ē s̄
rōem patie: q̄ aliq̄s q̄ opus fuerit insiluit in cū. q̄ mala facit: qz vt
Crisost. oīci sup̄ illud **Matth. vij. Uade sathan. I**n iniurijs p̄o
p̄ijs patientē esse laudabile ē. **I**n iniurijs autē oīc patientē sustinere ni
mis est impiū. **E**t **A**ug. oīci i quadā eplā ad macellinū. q̄ p̄cepta
patie nō s̄riant bono reipub. p quo cōseruādo s̄ inimicos impus
grat. scōm vero q̄ patia ē h̄z circa quecūq; alia mala. adiungit
fortitudini. vt virt⁹ secūdaria p̄cipali. **A**d quintū. f. vtrum pa
tientia fit idē cū lōganimitate. dicēdiū q̄ sicut magnanimitas dicit
p quā aliq̄s h̄z alijs tēdēdi in magna. ita etiā lōganimitas dicit
p quā aliq̄s h̄z alijs tēdēdi. in aliud qd i lōginquū distat. ⁊ iō sic ma
gnanimitas magis respicit sp̄e tēdēdi i bonū q̄ audaciā ⁊ timorē
sue tristitiā q̄ respicit malū. ita etiā respicit lōganimitas. **U**ñ ⁊ lōga
nimitas maiorē cōuenientia videt h̄re cū magnanimitate q̄ cū pa
tientia. pōt n̄ habere cū patia cōuenientia duplici rōne. **P**rimo qui
dem: qz patia sicut ⁊ fortitudo sustinet aliq̄ mala. ppter aliq̄oē bo
nū. q̄ si ex. p̄p̄uio expectet facili⁹ ē sustinere. **S**i autē i lōganiquū

difficilis est. mala aut oportet in presenti sustinere. Scdo qz hoc ipz qd est differt bonu spatu natu e causare tristitia scd illud Prover. xiii. Spes q differt affligit aiaz. Un i sustinendo huius afflictione pot ee patietia sicut i sustinendo qd cuqz als tristitias. Sic g dicitu e q fm q sub rone mali circustat pot copbedi i olatio boni spati. q pmet ad loganimitate. i labor que ho sustinet i continua executione boni opis qd pmet ad ostia. ta longanimitas qd et ostia sub patietia copbedunt. Un tullius diffiniens patietia. dicit q patietia e honestas aut utilitatis ca volutaria i oia tuma pfectio rez arduaz i difficultu: qd dicit arduaz: pmet ad co stantia in bono. qd dicit difficultu pmet ad gravitate mali qua pro prie respicit patientia: q addit i diuturna. pmet ad longanimitatem secundum quod convenit cu patientia.

DIS. LXXXVII.

Circa tertiu sciendu q patietia multiplici fuerit. Est n. patietia euidenter scelerata. bec est patietia puerfor. q multa mala sustinet p suis sceleribus adimplendis. Iere. ix. Ut iniqui agerent laboraverunt. h in inferno recognoscunt ipi. Sic dicit sapi. v. Lassati sum i via iniquitatis i peditis ambulavimus vias difficiles etc. It e patietia fraudulenter simulata h e patietia fictor i bipocritari. q se simulat multa pati. vt videant hoibus ee iusti. Math. xj. Exterminat n. facies suas vt appareat hoibz ieiunantes. multa qd patiunt: s ietioe finis sra. i o cu latrone finistro dant. It e patietia ipatietet inflata. qn. f. aliqd aspa i oia aduersitat sustinet cu mure vel dolore cordis. sicut symon cyrene q crucem onni portavit i angaria. Math. xxvj. Similit i multi religioi. sed pax deuoti frequenter ieiunant vel alia religioi onera pferunt. q bñ vellit a talibz abstinere. vl aliud facere si liceret. de talibz dicit pot illud ps. fame patiens vt canes etc. Si vo fuerint saturati i mur. Silr i seru? multa patit a oio suo couitua vincula vera i corde qd munnuraz. s n audet onide signu ipatietie ex timore videli vel pudore. Sic i multi patiunt egritudines i dolores. s ex necessitate. no ex deuotione qz no pnt aliud facere. i aliq multa patiunt. vt ab illis liberet. sicut mulier q fluxu sanguinis patiebat. xij. anis. Math. ix. i mar. v. Mulier q erat i pfluuii sanguis anis. xij. i fuerat multa pfecta a pluribz medicis i erogauerat oia sua nec qcqz pferat s magis deterius habebat etc. i math. xvj. Differere filio meo. p lunatic? e i male patit. It e patia affectat acceptata h e patia iustor q sustinet pp oia. i illos et pp oia diligunt. q pfectores eis iferunt. sicut ait Greg. homel. xv. euag. pte p ma. patietia vera e aliena mala equanimit ppeti i eu quoqz q iro gat nullo dolore mordet. Na q sic primi mala patit vt cu tacit? Scriptu qppe e. charitas paties e. benigna e. paties qppe e. vt alie na mala tollet. benigna vo vt ipso quoqz quos portat amet. Dec aut patia triplex e. Uidebz cordis ois i opis. In corde qd oia haberi patia vt ho pp oia volutarie patiat. Eccl. vij. Melior e paties arrogate. Et Prover. xvij. melior est paties viro forti. i q onat afo suo expugnatore vbiu. Greg. homel. euag. xv. pte pma. Minor e ctoria vbes expugnare qz et s i vincit. Maius aut e q p patiaz vincit. qz ipse a se alius supat. i semetipsum fibimetpsi subiicit. qn eu patietia in humilitate sternit. s pleriqz ottingit. sicut ibid dicit Greg. q aliq eo tpe quo patiunt aduersa vel otumelias audiunt. nullo dolore pulsent. s sic patietia exhibet qd et inocetia cordis fuat. postmodu. qn q ptulerit ad memoria reuocat igne vehemetissimi doloris istigant: argumeta vltiois inqunt. mansuetudine qua tolerates habuerat amittit. callidus. n. hostis. i duos bellu comouet. Un i istam. vt otumelias prioz iferat. altez vo puocans. vt otumelias lesus reddat. s qz ia victor extitit que ad otumelias pferedat comouit i illu act? ooler que ad reddendas iniurias comouere no potuit. qetis g teporibus ad victoris aium redies vel dāna reru. vel iniuriar iacula ad memoria reducit. cunctaqz sibi illata sunt vehemetet exaggeras itolerabilia fuisse ostendit i qescetis animuz tato furore turbat. vt pleriqz vir paties illa se tolerasse. post victoriā erubescat. Isti sunt similes. illis qui per fortitudinem in bello victores sunt. sed per negligetia postmodu intra vrbis menia capiuntur. vel illis quos irruens grauis languor a vita no subtrahit. sed leuiter veniens recidua febris occidit. Ille ergo vere patientiam seruatur. qui ad tempus aliena mala sine dolore tolerat. i bec eadez pertractans. retractans extulit se talia pertulisse ne quietis temporibus. bonum patientie pereat. quod in perturbationibus custoditur. Sic ergo seruanda est patientia in corde. It e patientia seruanda in ore. sicut docet apostolus. i. thi. iiii. argue obsecra. increpa in omni patientia i doctrina. prelati precipue necessaria est pa-

tientia in ore: qz sicut dicit Greg. vbi supra per impatientie vitii ipsa vtutū nutrit doctrina dissipat. scriptu naqz est Prover. xix. doctrina viri per patiaz dignoscit. Tāto g vniūquisqz minus doctus ostendit. quāto vniūcū minus ee paties. neqz n. pot veraciter bona docedo ipedere si viuēdo nesciat equanimitet aliena mala tolerare. It seruanda est patia in ope. i. thes. iiii. patietes estote ad oēs Ro. xij. In tribulatione patietes. i. cor. iij. in oibz exibeant? nosmet ipsos sicut dei ministros in multa patietia. i. Jacobi. v. Patientes estote fies. Greg. vbi supra. Seruate fratres in mēte patietia cāqz cū res exigit exerceat in opatiōe. Circa septimū. f. q patietia multipliciter ipugnat. vel exercitat. sicut ait Greg. vbi supra. Sciendū idens q qtuor modis vtus patietie exerceri solet. alia namqz q a deo. alia q ab ātūquo aduersario. alia q a prio. i. alia q a nobis nāqz sustinem? ab his. n. tribulatio vel afflictio ortū bz. A deo namqz nobis infligunt infirmitates corporis amiffiones rez i etiā amicoz. bec oia patienter sustinere debem? sciētis q bec est disciplina pñs pijsimi i amātissimi quā dat filiis in signū clemētie i amoris pro correptione nra i vtilitate castigo. Deb. xij. fili noli negligēte disciplinā pñ: quē n. diligit oīs corripit castigat. flagellat aut oēm filiū q recipit i sra qd n. fili? quē nō corripit pñ. q si extra disciplinā est. g nō filij: s adulteri estis. glo. q vult exerce? esse a disciplina flagelloz. except? erit a numero filioz. Scdo patie virt? ipugnat a oemone p tentationes varias. Greg. assidua tentatione dyabol? pulsat. vt saltē tedio vincat. eius tentatio dicit aquilo. Iere. i. Ab aglone pā def omne malū. hic ē vētus veniens a regiōe deserti. i. a dyabolo q deū deserēs i a deo disertus celū deseruit. i. nos a celesti regione nūqz excludit. De multiplici tentatione dyboli Re. i. sra. li. iij. distict. i. Tercio patie virt? exercitat a primo oī nobis infert lesioes corporis. hāna rerū otumelias verborū. De primo Deb. xj. Sancti ludibria i vbera expti insup i vincula i carceres. lapidati. sunt. feci. s tentati sunt in occisione gladii. mortui sunt etc. hui? Cedunt gladii more bidetiū nō murmur resonat. nō querimōia: sed corde tacito mēs bene ofcia osertuat patientia. sic oīs i flagellis ludibz i bu iusmōi imo i in crucifigione sua patiām exhibuit. i. q longe mai? ē p suis crucifixioz? exorauit. eos etiā excusando. Jo. xix. pā oī mitte illis. nō n. sciunt qd faciūt. Sic i. b. Stephan? in sua lapidatione. Act. vij. Silr i. b. Jacob? frater oīs p inimicis suis legē raffe. De patia exhibēda in corpis lesioe ponant? exēpla q secuntur. Refert. b. Greg. j. oia. iiii. de liberatino. q tate fuit vtutis q deus p eū cuiusdā vidue mulier? filiū suscitauerat. Ego ait vtutē patietie signis i miraculis maiore credo. Pater monasterij aliqui cōtra dictū liberti. grauius inardescēs cū manibz pensisset: cedēs etiā eū in capite i facie scabello subpedaneo grauit percussit. i. rotaz eius facie tumētē i luidā reddidit. qd cū tacit? sustineret in crastitū venit ad lectū dicit abbas petēs orationē humiliē i bñdictionē: qz babebat ire p negocijs monasterij. ille aut bñlitate i patiaz dicti viri i asperitate i duricia i iniuriā quā intulerat tāto viro cōsufus i cōpuit? pcedit ad pedes ei? de reū ofites penit veni. Eccl. tra libertin? ad terrā se. pstravit sibi iputās qd ptulerat nō eius se uitie. Inde factū est vt ad maximā mansuetudinē dicit abbas veniret i vt humilitas discipuli magistra fieret magistri i qd quere tur a libertino quō sic haberet facie tumidā i luidā peccat meis erigēbz? Rñdebat in scabello subpedaneo. impeg. Itē vñ pa. le gif q pbi venerūt pbare monachos. i vidētes vñ trāsēntē vñtū tū bñ stola alba. dixerūt. tu veni buc. ille indignat? iniurijs aggressus est eos. trāsēnti aut monacho magno. dixerūt ei. tu monache male sener veni buc. quo adueniēte ad eos. dabāt ei alapas. qui ce sus in vna maxilla porrexit eis alia. qd vidētes pbi illi statim adorauerūt eū dicētes. Vere ecce hic monachus i fecerunt eum sedere in medio sui quērentes quid plus facitis a nobis: qz ieiunam? i corpora nostra castigamus sicut i vos. Responderūt pbi. hoc nō possumus facere. i recesserūt bene edificati. Item dicit Hiero. in epistola ad rusticū monachū q in quadā cōgregatione erat rusticus quidam qui nimio ardore carnalis concupie inflābatur i a dyabolo tentabatur ad fornicandum. quem cū non posset pater monasterij reuocare a tentatione illa. verbera attentatū verberibus iungens ciuicam fratris senioz. vt eum iniurijs afficeret. i. e. eo ei clamorem in capitulo offerret. i occasione accusandi cū semper ea ret alijs. Unde cum ille cum sepe accusaret. i pater cum verberaret assidue vocauit eū pater monasterij secreto quēres. si adhuc a spiritu fornicationis verare. cui respondit. pape viuere mihi non licet i fornicari libet. i ita pater ille p flagellū verberū curauit vñ-

nus tētatiōis. **De** īpūlōe tētatiōis dyabolice loq̄tur **Ber.** super canē. Impulsoz hoīs ad malū ē dyabolus mūdus z hō. dyabolus luoz malicie mūdus vōto vanitatis. hō pōdē sūe coꝛruptiōis īpel lit. s; nō euerit. s; tū ē negauerit auxiliū z cōsensu. Impellit mūdus. q; in maligno posit' est. s; solos euerit suos amicos z cōsenta neos sibi. Noli g; ē amicus mundi. ne cōstituaris inimic' dei. z cas das quo nullus casus grauior. **De** multiplici tētatiōe dyaboli dice mus īfra. iij. li. quō dyabolus p suas diuersas cōditiōes z ppetias tes diuersimode tētat. de h sūt multe auctoritates rōnes z exēpla.

Scō patiūf iusti ab ipīs ex dānificatiōe rez in quo pbat eoz nū patiētia. ipi vō patiēter sustinētēs lucra spūalia acq̄rūt z eternūz pmiū cōsequūt. unde de lucro rāto gaudēt. sicut illi de q̄b' dicit. r. rapinā bonoz nostroz cū gaudio suscepistis. In viē. pa. ti. de patiē tia legi. q; cū i cella cuiusdā senis venisset latrōes. z q̄reret qd vellet. dixit. q; tollē oīa q; i cella ei' erāt venerāt. q; rīdit. q̄stū vobis videt filioli. tollite. q; cū tollerēt oīa pter sacculū quēdā absconditūz clamauit post eos. ecce filioli tollite sacculū quē obliuī estis q; admi rātes senis patiētia. restituerūt ei oīa pniaz agētēs. Itē. iij. dyal. r. ca. **Cū** qdā sanct' noīe stephan' paup̄at' amatoz patiētia i aduer sis custodiēs amoz celestīū audisset meses suā quā seruauerat z collegerat ad op' āni. succēzaz a quodā maliciozo. z dixisset ei qdā vt p' stephane qd attingit tibi. cū ille statī mēte placida rīdit. vt po tius illi q; h fecit. magis. n. illi dōlebat. q; h fecerat q; sibi magis vt dicit **Breg.** plāgēs id qd culpe reus pdebat iterius. q; qd pcederat exteri'. Itē tertio psequit' mali bonos cōtūmelijs vboz. i. qb' eoz patiētia pbat. s; legi fecit semel dāuid. cū fugēt a facie absalon. lapides post eū iacēs z dicēs egredē vir sanguinūz. vir beial z c. ij. **Re. rvi.** Itē autē tāq; sūrdus nō audiebat. s; sicut mut' nō aperies os suū nisi oī liberebat suis. ne aliqō malū īserret ei dicēs q; reus h ei pceperat. vt sibi malediceret. s; ei nihil rīdit. **Sic** oīs i passioz ne cōtūmelijs vbos nihil rīdebat saturatus obprobrijs. sic sancti vboz cōtūmelijs sustinēt patiētiē z libētē pp oīi. pmissus. **Matth.** v. beati eris cū maledixerint vobis hoīs z exprobaauerint vobis z c. **Haude** te exultate z c. Itē pp oīi exēplū z patiētie lucrū. sicut fecit. **Abstātin'** māionari' de quo legi dyal. xl. q; cū eēt tāte scit' tatis q; cū i ecclesia vbi fūiebat nō posset hēre oleū ad lāpadas. illuz minādas. posuit ibi aquā q; officīi olei suppleuit. vt i ea ignis sicut i oleo luceret. **Un** cū pp h z alia opa ei' fama se diffundēt. z multi veniūt ad eū vīstādū venit ibi ad h qdā rustic' z iueniēs lāpadas succedēt. z vidēs illū pusillū statuta atq; respectū corpe. quē tam magnū audiuerat fama. desepit eū z dicit dicens. ego grādē cre didi iuenire iste autē nūq; hz de boīe. qd audīs vir sanct' oimissis lāpadi' q; aptabat. cūcūrit in āplexu z oscula dicti rustici gau des z grās agēs z dicēs. tu solus i me aptos oculos habuisti. z de me recte iudicasti. vt dicit **Breg.** qualidq; apud se lateat. illata cōtū melia pbat. Itē i collatiōib' patm. li. xij. legi. q; qdā reclusa alexandrie perit ab epō q; tradēt ei sociā aliquā. que esset cum ea in solatiū. q; tradidit ei viduā honestate pollentē. mitē. ouicē. in ozari one pfluerēt. obediētē. z sibi deuote seruientē. que cōque est epī copo. dicēs q; nō esset ei vtilis. q; dedit ei aliā purā z verbosam z li tigiosam. z rebellē. z eam multis cōmītijs afficiētē de qua est con questa. sed eā pacifice sustinuit asq; quo cum ea excitata eius iniu rijs addiceret perfectā patiētiā. p quo admirans episcopus cum q̄reret quō eēt ei. z ipsa dicit q; in pace. z q̄reret quō in maiori pa ce erat cū ista q; cū pma. **Rī** dicit q; pma erat ita dulcis z ita pacifi ca q; nūq; h lucrat ei' patiētia. cū scōa autē exercitabat. multis iū rijs pfectā dīdicerat patiētiā hēre. Itē in li. ij. de viē. pa. **Luz** abbas moyses eēt niger. z ordinaret ab epō p̄sbyter operauit eū pallio al bo dicēs. ecce abba tot' alb' fact' es. **Cū** ille. puta ne p' q; aliquā do penit' sic alb' fieri possum tūc ep̄s pcepit clericis q; cū egredere tur ab altari expellerēt cū cū iniuria dicēs. egredē foras ethiops tūc ille hoc secū dicebat. **Iuste** hoc tibi fecerūt. cū sis hō q̄līē psum pflisti ītrare īter boīes. **Quarto** patiē hō tribulationēz a seipso z periculosius q; ab alio. **Ber.** sup. canē. homo siquidē suspicius im pulsoz ē z p̄cipitator. intantū vt nō possit sine se impellente precipi tari ab alio impulsez. si p̄prias a seipso man' cōtinuerit z consensū sum. z nō dederit mēbra sua seruire iniquitāi sue alieno impulsu ca dē pōt hō. absq; suo cadē nō pōt. z ideo ei fortissimē resistēdū ē q; solus deicē pōt. sine ipso autē alij possunt nūq; h. a seipso autē ipugna tur hō a sua carne. s; a mēte vel corde. a carne autē sua impugnaf z tribulat. s; a carnis sua occupatiōe cōtra ē. **Ro. vij.** **Clideo** n. iā legē in mēbris meis repugnātē legi mentis mee z c. **Ber.** in q̄bus dā sentē. **Maximū** plane est delictū occupatiōe lex peccati que in

mēbris oīb' iuenit. **Inde** n. r. sus. inde oculorū petulātia. olfatus īordinata volupta. īordinata edacitas. z i toto corpe sēsūs molli cies z libido p̄ncipiosa tāgēdi. videt int' i aīa ebrietas deficiorūz maloz z fornarūz ambitiois auaricie. iracūdie cōtūmācie oīb' vito rū affectib' vebemēter accēsa.

DIS. LXXXVIII.

Circa septimū sciēdū q; mltā sūt p q; patiā robo raf. z ex quoz cōsideratōe inuaf. **Primū** ē necessitas īpossibil' euitari. sum' n. i tra tribulatiōis in agro labor. i cāpo certamīs z tyrocinio pbatōis. **Ubi** tyroses pbat. **Ber.** i cādo certamīs sum' vbi q; plāgā. vt luozes nō sustinuerit. miles īgloriosus appebit. i h mūdo tot emergūt cas sus īminet aduersitates. īfirmities desolatiōes: z molestie. q; hō velit nolit hz sustinē sic nauis i medio mar' vndiq; pcellosis flucti b' agitaf z cūctit. nec ē i volūtate gubernatoz se dare sentitiā tem pestat. nec cōmōdes fluctūz mitigare. **Infirm'** corp'at' necesse hz sustinere dolores velit nolit quos si patiēter sustiet quaf doloze q; cū afflictōe corpi: ē ē desolatio cordis z sue fac aīe detrimētum. **Si** autē hēret patiāz. leu' sustinet cici' z facili' curaret. z īfirmities sibi fieret i meritū z salutē. **Sic** i hīs q; patimur faciam' de necessi tate vīutē. vt q; nobis eēt dānatiōis occasio. fiat nobis mā exerce de vīutē. z acq̄rēde salutē. **Un** **Judith.** viij. scribit illi q; tentatiōes nō suscepūt cū timore dñi z ipatiāz suā z īp̄p̄iū murmuratiōis sue z deū ptulerūt. exterminati sūt ab exterminatoz: z a serpente p̄cūit. **Scō** patiāz inuaf z roborat diuinā volūtās cui debem' cōformari. **Poro** quātūcūq; sensualitas repugnat duris z aspīs q; patimur. tū volūtate regulata p rōez patiēter sustinere debemus exemplo dñi saluatoris. q; īminente sua passiōe dixit. **Matth.** xvi. **Pat** si fieri pōt transferat a me calix iste veritū nō mea volūtās: s; tua fiat nos g; eius exēplo cōmōiti volūtātē nostrā debemus diu ine subdere volūtati. accipietes. q; veltū cūlibet cē victū illud. j. **Re. xvij.** q; pateris fecit tibi dñs. tu autē q; es: vt dīcas deo. nūqd vās s; fugulū. aut securis mouebis z eū qui secat in ea: quō g; creas tura z creatozes murmurare p̄sumet. q; sū fili' quō nō coꝛp̄iat p' **Heb. xij.** Nūqd nō pius dñs seruū suū z p' mīarū filiū suū castigabit. **Ideo** **Prover. iij.** **Disciplinā** dñi fili mī ne abicias: nec deficias cū ab eo coꝛp̄eris: quēm. diligis dñs: coꝛp̄it: z q; p' in filio cōplacet sibi. **Ideo** dicit aplūs **heb. x.** patiā vobis necessaria ē vt volūtātē dei facientes reportet. p̄missionē. **Tertio** patiētiā inuaf z roborat cōsideratio p̄cōz quib' d; oīs aduersitas quā pati mur īputari. **Poeta** q; merito pateris patiēter fere memento. **Sic** fratres ioseph cognoscebāt esse. pp' p̄cā sua dāti ad tribulationēz **Ber.** xlij. **Merito** hec patimur: q; peccauim' in fr̄n ruz: accitrove nit sup nos tribulatio. **Matth.** vij. **Trā** oīi portabo: q; peccauit ei. **Sit** latro dēf. **Luce. xij.** **Nos** qdē īstē. nā oīgia fact' recepim'. **Itē** **Breg.** in scōa p̄e moral. tāto q; eat. z q; mltiplicitatē delictoz suoz ītelligit cūctā q; patif minora p pedit. z p hoc q; pōdus culpe cognoscat. afflictōis pena leuigaf. **Itē** patienter inuiriā illatā tole rat q; pie respicit q; ipse hz i quo tolerari debeat. **Idē.** **Infirmi** tal' p̄prias mala nobis excusat aliena. **Itē** i dñi pa. legi. q; qdā frac in iuriā sibi factā renūciāuit seni. cui ait. nō tibi fec ille iniuriā: s; p̄cā tua. i omni tribulatiōe q; tibi īfer. nō arguas eū q; tibi videt eā īfer re. **S; p̄cā** tua ppter q; tibi īferunt. **Quarto** patiētiā inuaf exē ploz p̄claritas q; debem' imitari meminisse debem' quātā patiāz habuerūt p̄res ātiq; z q; euident exēplū nobis dederint abel a cha in fr̄i suo pimiē. de quo grego ait abel esse renuit. quē chain malis cia nō exerceat. **Abrahā** a chaldeis loth a sodomit' ysaac ab ysmāez le Jacob ab esāu p̄secutiōes patiunt. **Ioseph** a fratrib' venditus z patiēter sustinuit. z elemētē indulst. imo z bona p iurias reddi dit. moyses a p̄hone z egyp̄tijs. nec nō a filiis israhel in deserto mlt ta z multotiēs sustinuit. z semp eoz mozes grauitissimos suppocta uit z p trāsgressiōib' eoz ad eo seruētē ozauit vt diceret **Eyo. xxij.** **Dñe** aut oimite eis noxam hanc. aut dele me de libro tuo. **Dauid** a saule z absalon filio suo. z a seme patif nec turbatur. **Job** z thos bias exēpla patientie p̄buerunt. sicut dixit angelus thobie. xij. quia acceptus eras deo. necesse fuit vt temptatio p̄baret. vt pos steris darex exemplum patientie. sicut z sancti iob. **Similiter** ysa ias **Jeremias.** **Sacharias** **Delyas** z omnes prophete p veritate ci conda diuersa sustinere supplicia. **Eleazarus** etiam vir nobilissim' iudeozum. miram exhibuit patiā. **De** quo. ij. **Matth.** vi. dicitur. q; gloriozissimā mortē magis q; odibile vitā eligēs volūtate p ibat ad supplicīū patienter sustinēs: destinauit nō admittere illici ta ppter vite amorem. **Et** cum plagis perimeret. ingemuit z dixit domine tu facis: q; cum a morte possem liberari duos corpi susti neo dolores. s; in animam vero ppter timorē tui. libenter hoc pati

et hō mō decessit exēplū virtutis et fortitudinis relinquit. **Frates.** vij. cū matre venerabili mirā patiētiā ostēderūt. **Tres** pueri i camī no. daniel in lacu leonū. **Dathatras** et eius filij. **Et** oēs quotquot ante nos fuerūt p multas tribulatiōes trāsierūt. **Unde** dicit. b. **Jacob** v. exēplū accipite frates exitus mali et longanimitatē et patiētiā et laboris. pphetas. **Et** heb. xi. **Sancti** p fidē vicerūt regna. **Seq** tur lapidati sūt. secti sūt. tētiati sūt. in occisiōe gladii mortui sūt egētes. angustiatī afflicti et. **Sz** iā ad p̄ses noui testamēti et sanctos nostri t̄pis veniamus. **Primo** et christus exēplar patiētiē. volūtatē nō necessitate sustinuit famē sitē et caumata et frigus. labores et fatigatiōes vigilas et p̄notationes. contumelias. blasphemias obprobria ludibria colaphos. alapas. spūta. coronā spineā et flagella. i. i. per et acerbissimū gen? mortis. videlicet negligere maledicta. vt acqrāt sibi t̄pales diuinitas mortē crucis. **Unde** b. **Petr** ait. **Christ** passus ē p nobis. vobis reliquēs exēplū vt sequamini vestigia ei? i. p. c. i. et **Paulus** ait heb. xii. deponētes omne pōdus. et circumstantes nos peccatū. p patiētiā curramus ad p̄positū vobis certamē aspiciētes in auctore fidei et cōsumatore iūm q̄ p̄posito sibi gaudio susinuit crucē. **Mud** exēplū p̄cipue iuuat et roborat. sicut dicit t̄reni. iij. **Dabis** eis scūtū cordis labores mūi. et i. p. iij. **chro** i carne passio et vos eadē cogitatiōe armamini. qz vt dicit **Berni**. **Deuot** miles. q̄ bene armat? vulnera nō sentit dū benigni ducis vulnera īspicit. **Idē** sup. cant. vtrūqz es mihi oīe iū et speculū patiēdi et p̄mū patiētiē. tu doces man? mea i cruce. **Ex** p̄sū ad plū. et vebemēt ac cēdis ad patiēdiū p̄ patiētiē p̄mū ante oculos debem? h̄re passio nis dei memoriā tāqz speculū. vt p eā animemur ad plū. h̄ est san guis vūe et mori quā ostēdebāt elephātis. vt acuerēt eos ad plū. vt legi? i. m. c. d. vj. h̄ ē mirre fasciculus ulcoras oēs amaritudinē possit? in corde. et p̄ce oculis memoriē collocat. **Berni**. habere mirre fasciculus nō retro i hūeris. s. ante p̄ oculis. ne portātes et nō odo rates. et onus p̄mat et odor nō erigat. **Christus** ē vas nouū i quo fuit recōditū sal diuine sapiētiē. qz in aqz biericho amar? et mortifer? possit? eas ulcorauit. **Sic** ergo eripit? tribulatiōib? penitētib? virtute memoriē sue passiois reddit eas nobis saluiferas et tolerabiles. **Ergo**. Si passio vñi ad memoriā reducit. nihil ē ita durū et nō equanimiter toleret. **Berni**. sup. cant. Dolores labores ch̄ri et ea oīa q̄ p nobis sustinuit meditari dicit sapiētiā. h̄ me in aduersis erigit i p̄s̄is reprimit. iter aduersa tristitiaqz hui? seculi via regia iocēdi tūm p̄bet vtrōqz ducatū. h̄ mihi cēlūat mūdū iudicē. dūz tremēdū angelicis p̄tātib? figurāt. mūtē et humilē. h̄ mea sūma pbi losophia scire iūm ch̄m et hūc crucifixū. **Idē** sup. cā. **Colūba** mea in foraminib? petre. et. **In** hac petra ē imitas atqz securitas a casu et ab hoste. et vera tutaqz ē iūm rēqz et vulnerib? saluatoris. tan to illic securior habito q̄to ille potētor ē ad saluādū p̄mit corpus frenit vrbolus mūdus iūdiat. nō cado fundat? sup hāc petram. **Idē** peccati peccati grāde turbat? oīa. s. nō p̄turbat. qz vulnerē vñi recoz daboz. qd. n. tā efficax ad curādū oīcie vulnera ad purgādū acē. qz frēqz vulnerē ch̄ri meditatō. qd tā ad mortē qz nō ch̄ri morte medeat. **Si** igit? i mētē veniēt tā efficax medicamētū. nulla iaz possū morbi malignitate terrori. qz ex me mihi deest p̄sumo ex vulnerib? iūm ch̄ri. qz affluūt misericordia. nec oī sūt foramina p q̄ effluat. p̄z arcanū p̄z id magnū pietat? sacramētū. patet viscera misericordie dei nostri. **Refert** magister **Jacob** exēplū ad h̄ qz memoriā passiois mitiget et curet turbatiōes mētis. et peccatorū vulnera. **Qu** dā occidisset filiū cuiusdā iudicis. et pater sequerēt eum cum manu armata in die pasceus. ille vidēs se fugiēdo non posse effu gere. p̄strauit se i forma crucis. oīcēs patri occisi filij. **Domine** scio apud te mortē merui. s. rogo p illo q̄ hodie mortuus ē i cruce p te. vt tu parū anteqz occidar audias me quo concedente. **Dñe** ait. scio quia dignus sum mortē. sed rogo te per illum. qui hodie mortuus est pro te. vt hodie non occidas me. sed da mihi spaciū confiteri di. vel si plus vis facere. p amore illius qui dixit dimitte et dimitte tur vobis. et qui pro suis crucifixozib? orauit. et vt habeatis in die iudicii aliqz magnū. qz p eo feceritis qz ei possitis ostēdere. remittatis mihi ne occidar. et ego omnibus dieb? vite mee p vobis et p aīa vestri filij peregrinaboz. ille aut motus ad dominice passionis misericordiā. cū liberū abire pmisit. et cū venisset osculari crucē ipa die crucifixus cū visus ē amplexari in signū pacis et remissiois peccator. **Itē** patiētiā nostrā iuuat et roborat exēpla sanctor. **san** cti. n. apostoli sua patiētiā toni mūdū subingauerūt fidei. et vincentes tyrannicā feritātē oīumqz p̄ncipiū ptātē. ecclesiā suo sanguine fundauerūt. post eos sancti martyres in diuersis mūdū ptib? innum merabilia sustinere tormēta. et qd est mirabili. etiā virgines iuue cule et alie sancte venerabiles mulieres i sexu fragili sue fragilitatē

oblite acerbissima tormēta letissime et cōstantissime felici mortio vitā sibi mercabant eternā. **Idē** dicit **Jacob** v. **Exēplū** accipite frates erit? mali laboris et patiē pphetas et. suos amicos ex pōit oē? tribulatiōib? vt alijs sint i exēplū patiē. **thob. ij.** **Hāc** tētatōne ei de? euenire pmisit. vt alijs eēt exēplū patiē. **h̄c** et **sci Job**. **Diero**. Quis scitōz sine patia coronat? ē a cunabul? eccleie nō defuit inq̄tas p̄p̄mes. et iusticia patiē. **Ergo**. si scā p̄cedētū patz cōsideram? nō erit nobis grania q̄ toleram? **Itē** patiāz n̄fāz iuuat exēpla maloz q̄ p tot et tātas tribulatiōes et tormēta q̄ sustinet adimplendo sua flagitia acqrūt sibi eterna tormēta. qz i iūmo cognoscit dicēs. **cap. v.** **Lassati** sum? i via inq̄tat? et p̄ditiōis ambulauim? vias difficiles. **Eccl. xii.** **Uia** peccatiūi oplātata lapidib? i. duris et aspis tribulatiōib? et i finē illoz iseri et tenebre et penē. **Berni**. **Quid** ignauie charissimārdēt? amāt mali p̄nitiois. qz nos vtilia. alacri? currūt ad mortē. qz nos ad vitā. **Adiuuāt** nihilomin? patiāz n̄fāz exēpla mūdā noz. qz p reb? t̄pālib? acqrēdis et custodiēdis sūt in assiduis dolorib? et laborib? q̄ postāt patiēter. **Berni**. **Sudāt** agricolē putāt et fo diūt vinitorēz patiēter ferētes labores graues et assiduos p̄p̄ luera modica terrenoz. **Jacob** v. agricola patiēter expectat p̄ciosū ter re fructū et. **Eccl. ij.** **Quid** p̄derit hōi de vniuerso labore suo et as p̄ficiōe sp̄is q̄ sub sole cruciat? ē. cūcti dies ei? laboribz et erimis pleni sūt. nec p noctē mētē dēscit. et hec oīa p̄p̄ lucra terrena patienter postāt. qz n̄ frequēter labore m̄to cōgregata sūt subito amittuntur. **Propt** iusticia. q̄ mercedē t̄pālē plus diligūt qz iusticia quocūqz m̄tri magi volūt p̄secutiōne qz iusticia sustinere qd? ē grātis adu dēdū ē. n. **oria** opib? eoz. **Ceterū** p̄p̄ auariciā et ambitionem patos videas eos dissimulare obprobria. negligere maledicta. vt acqrant sibi t̄pales diuinitas et eminētiās seculariū dignitatū. et aliqñ aīqz p uenerit p multa mala ad id qd itēdūt. i via moriēdo deficiūt. vel nō assequunt? id. s. illi? **oria** qz intēdebāt. **Ad** cōsideratiōē aut tribulatiōis mūdānoz q̄ accidit eis ex insigata fortuna. cōfortabat se paup qdā. de quo legit? in li. de v̄bis pa. qz cū in byemal frigoris aspitare iaceret sub diuio nō h̄is. nisi vnā nathā cui? medietatē habebat iu p̄z. et aliā iūra. cū media nocte surgeret ad vrinā. et ad natā rediret. cōsolabaz dicēs. **Gratias** ago tibi dñe. **Quātū** sūt hodie diuites afflicti. p̄suis diuitiis q̄ etiā afflicti tenent ferro et cōpedib?. qui nec vrinā suā libere p̄t facere. ego at velut impator extēdo pedes meos sub ista nathā vbi volo me v̄tēs. **Nō** audiētes qdā patres. qz ibi ppe ad nocturnā oratiōē surrexerāt. edificati sunt. **Quinto** patiētiā nostrā iuuat clamor oarōis. p̄cones in tyroniciis clamādo animāt tyrones ad fortiter agendū. et pugnantes in plio exclamādo et vociferādo cōfortant? ad virilius militandū. et obfessi i castro cū clamādo et p̄tendēdo auxiliū sperāt se posse audiri. p̄ncipe cuius castri custodiūt et p quo bellū gerūt cōfortant? sibi sperātis auxiliū affuturū. **Sic** vir patiens clamare debet ad dñm q̄ est virtus patiē. p̄s. de subiecta oratiōe aīa mea qñ ab ipso patia mea nam et ip se deus meus et sal. meus adiutor me? et. **Hāc** patiā et hoc adiu toriū dat ipse orātibz p se vel p alijs liberando a tribulatiōe. et dādo fortitudinē patiēter tolerandi aduersā p̄s. **Inuocant** me et ego exaudiā eū. **Idē** ad dñm cum tribularet clamant et exaudiunt me. **Luce. xxi.** **Docet** dñs discipulos ad oratiōē recurrere oīcēs. vigilate et orate. vt oīgni efficiamini effugere oīa mala hec. **In** v̄is pa. ti. de patia. **Clement** quidam frates ad b. **Anto.** petentes verbū p qd saluarent. q̄ ait. **Qui** vos p̄cesserit in v̄is maritiaz p̄teritis p̄bere aliā. **Dicit** nō. et poteritis sustinere vt itez penitiam i eadē nō et vult? nō reddere malū p malo. a quo malū accepistis. **Di** cūt **Nolum?** sed volumus malū p malo reddere. **Tūc** ait ministro vade fac eis escā. qz valde infirmi sunt. et ait ad illos. si alterz istoz nō vultis. et alterz nō poterit. necessaria est vobis oratio p quas vestre impatiē infirmitas sanet. **Itē** in eodē lib. legit. **Nō** cū abbas beferē ambularet iuxta mare. et ei? discipulus grauitur sitiret. ius sit haurire aq̄as de mari. et facta oratione a dicto abbate dicte aq̄ impotabiles cōuerse sunt in dulcedinē. in quo signat? qz v̄tute oratiōis sunt tribulationes dulces et tolerabiles. **Deutro. xxxij.** **In** undationes maris. q. lac sugēt et. **Sexto** patiā n̄fām iuuat et roborat amor affectionis. i. cozin. xij. **Charitas** patiens est. **Sequitur** oīa suffert oīa sustinet. **Aug.** **Oīa** seua et aspera. facilia et prope nulla facit amor. **bic** est qui fecit. **be.** **Stephano** lapides torētis et se dulces. **bic** martyrib? oīa dulcorant supplicia. **bic** est qui facit infatigabilē currentē post deū. oīa que in via sunt et aspa cōtem nere et trāsire. donec pueniat ad deū. et redescat i eo. qz finis est de fiderioz eius. **Berni**. **Finis** p̄cepti charitas. finis charitas deus. ad quem cū puenit foris intētiō nō habet vltēri? quo tēdat. s. ibi redescit. **In** li. de verbis. p. **Dixit** quidam senex. **Intueri** debet qui

vult osequi omnes canes qui sequuntur leporem quem videt. Illi latrando isequuntur leporem. alij videtes cum currere et audientes cum sequuntur et fati gati vultu redit post alium. Ille autem qui vidit leporem non impedit iterum de propter reuerentes. nec de spinis nec de precipitijs cogitat. et huius spinis et verbum pugnat. nec desit donec comprehendat. sic de christi quod huius mul ti retrocedat. non de cessare donec christum habeat. amans deum patienti do considerat quod flagellat a deo filium verberare. huius est. disciplina premissa amantissimi. De huius. Re. supra. huius est virga aurea affueri quam quod osculatur euadit morte: quam porrigit his quos vult saluare et a morte libera re. assuerus interpretatur beat. et signat deum regem beatum qui illis quod fuare vult porrigit virga premissa tribulationis ad eorum correctores. quam quod osculatur gratia. gratia agendo euadit morte eternam. et virga ferrea iusticie in steribilibus. beater. iiii. hac osculatur beater non solum morte euadit. sed quod petit obtinuit. et a morte populi sui liberavit. Beater. v. Apo. iij. Ego quos amo arguo et castigo. Deb. xij. fili noli negligere disciplinam. quem enim diligit deus castigat et flagellat omnes filios quem recipit. gl. qui non vult esse receptus a disciplina flagellorum. erit exceptus a numero filiorum. Et post ibidem in disciplina preueniat. itaque fili offerre se vobis deus quod est fili us quem non corripit pater. quod si est disciplina estis. non estis filij sed adulteri. atque de quod puer verberat a patre si patiens sustinet. pater ei cor patiens cessat a verberatione. si autem clamat et murmurat. vultus verberat. et pater offendit et amplius. puocat. Similiter filij israel quicquid ipation ter deus murmurabat. irat deus eos. nunc glad. nunc incedio. nunc serpentes. nunc fame. nunc peste et alijs modis varijs consumebat. unde Eccl. ij. Ne illis quod pater sustinet. ite considerat deus vir patiens quod pugnat coram deo spectante. deus. n. angeli et boies certamine nostrum considerat attendit. deus. et angeli gaudent. boies edificant. et ad panem tria aiant. i. corin. iij. spectaculum facti sumus huic mundo angelis et hominibus. Deb. x. magni certamen passionum sustinuitis obprobrijs et tribulationibus spectaculum facti. Deo. de. o. Magna nobis incipit bene agendi necessitas. quod oia facimur coram oculis cuncta cernit. In vit. pa. r. b. Anto. legis quod cum demones verberassent beatum. Anto. vsq. ad mortem. et ipse immobilis preueniret i bono proposito suo deum iuocans. lux emissa a deo demones fugavit. Anto. sanauit. ibm christi sibi assistente ei demones strauit. cui Anto. Ubi eras o bone ihu cum demones ita male me tractaret. Ego ait deus. era iuxta te cernens et gaudes de victoria patientie tue. Iuxta e. n. de. his quod tribulatione sit corde. iudex feriens et testis aspiciens et patiens mercedem tribuens. In sententia yfio. diuine sapientie subtilitas sicut iterum testis et scrutator sciencie. ita exteri irrogat penas. ut verum sit testimonium. pph. qz idem iudex e et testis. Miserere autem omne misero yfidozo. idigna agere et digna pati ti. et tua flagella quotidie sustinent. Ad huius autem pot vale quod legis iose phi. li. xix. Romanos ad virtutem hortabat consuetudo vincendi. quod vinci non consueuerat. et scribere militie exercitationes ppetue. et iperij magni tudine. sup. oia. Tytus ipator vbiq. psonis semper et quod gratissimus sce lus iudicat eo pnte et spectante esse inerte et quod decertasset testis ade rat quod repederet pmiu et magni fructus certamine laudis pconi. et ibi cognosce viru pbi et fortes. et multos in certamine virtutis exemplo reddere fortitudinis emulatores. Ubi notant decem cause quod aiant in certamine tribulationum ad virilem agendum et patientiam. assistit etiam angeli sancti patientibus. Legit i passio. b. Eufemie. quod cum ipsa i ma cedonia pateret. sostenes et victor quod eius aderat passioni. agtis sibi diuinitus oculis audierit circa ea angelorum exercitum et virginu cho ros. ppter quod ad osim sunt conuersi. quod multa supplicia pferentes ad vltimam in oratione et exhortatione mutua necati sanctas animas deo reddiderunt. Ite considerat deus homo quod patit cum deo ipm benigne et dulciter comitante. ait. n. in. ps. Cum ipso sum in tribulatione. Quod gloriofum est tale habere sociu. bonus et fidelis est iste socius. qui multipliciter adiuvat patientem. videlicet vires et fortitudinem augmen tando. sicut ait. p. s. adiutor in oportunitatibus in tribulatione. et Eccl. q. dat lassio virtutem et unde quod non sunt. i. quod deficere vident. fortitudines et robur multiplicat. Ante de multis sanctis legim. quod cum i tormen tis ia deficere viderent. Ite inuocato nomine ihu vires eis repabat ad pugnam. ac si nihil mali ante sensissent. Sicut pater de. b. Vincet. et alius multis. unde diuina virtute sibi assistente erat insuperabiles. nec mirum quod deus oipotens supportabat debilitate eorum. et virtus muni ma fortiori virtuti coniuncta multa potest que p se non poterat. Ideo ps. in psona martyru dicit. In oio faciem virtutem. Ite dominus fortitudo plebis sue. Miles in tyrocinio vallatus auxilio virozum fortium. quod ipsum de equo eici non pmitit. multa sustinet quod p se susti nere non posset. et agit viriliter ac inde acquirit famam et gloriam triumphale. Puer nutrice manibus sustentat. et infirmus quod ppter infirmitatem non posset incedere. brachijs alicuius sani hominis supportat. Et mul tier delicata quod ppter debilitate corporis. et teneritudine complexionis

se vix sustinere potest. brachijs deducetis ea subleuat per latera. Pi oes cum adiutorio fortioris adiuncti. sustinere possunt vel facere quod p se non possent facere. Sic iustus fidelis deuotione et confidentia deo iust magna et mira facere potest. aut etiam sustinere. quod virtute propria nunquam posset. huius illa potest sustinere ex virtute diuina. cui innitit. Ite ait. ps. In deo faciem virtutem. quod o. non virtute propria sed diuina. cui innitit. Sequitur omne quod applicit tibi fuerit accipe. i. ad te cape. f. ad utilitate tuam conuertere. siue sint bona dei dona siue mala. Nam bona debes recipere cum timore. ne sint tibi p retributione et pagamento. p bonis si quod feci sti. vel ne non digne facias inde debitum tuum. Ite oia accipe cum amore et deuota gratiarum actione. Mala vero debes accipe cum patia: quod sicut ait Job. Si bona suscepim de manu domini. mala autem quod non suscipiamus vel sustineamus. Videm manifeste quod canis quantu quod sit feror extraneis: tunc quod verberat a domino suo. o. ferocitate et epso sita caput et cauda demittit et totum corpus humiliat. non latras. non mordet: et vix audet plagere. sed solum relaxationem verberum postulat. Similiter videm in alijs bestijs: quod a dominis suis quod eas nutriunt. susti gationes et verbera multa recipiunt: quod omni magis igitur nos ratione. vigen tes et tanta dei beneficia a deo patre et saluatore nostro accipimus et cessanter. mala quod sunt. ppter eum sustinere debemus. Et quod quidam plus timet afflictiones penales quod deiectiones et obprobria: quod da eorum uerso. Ite dicit sapiens post verba premissa in dolore sustine. quod ad pmiu. Et in humilitate tua patientiam habere quod ad sequidu. Un christus exemplar patientie acerbissimam et ignominiosissimam sustinuit passionem. Ite adiuvat patientem supplicium mitigando. hic e. n. angelus dei quod deiectiones cum pueris i fornace ignis ardentis. i. acerbissime tribulationis facit me dum fornacem quod vetu rois flatet. Eccl. xviii. Nonne ardore refrigerat bit ros. Un dicebat decio. b. Laure. Disce misere: quod carbones tui non ardore: sed refrigerium mihi prestat. et b. Tyburti cum sup. pumias ardetes iuberet incedere nudis pedibus. dicebat. videt mihi quod sup. roses o flores ingrediar. ad. b. Agatha missus e. b. Petr. ad sanadu et le niendu dolorem mammillarum. Ite adiuvat consolando. ps. tu digne adiun sti me et consolatus es me. Ite s. multitudinem dolorum meorum. nec i. o. i. t. l. e. i. a. me. Ipse e. n. p. m. i. a. r. u. de. ton. o. solatiois. Ite adiuvat ptegedo et liberando. Sic dauid de manu saul. j. Re. in mlt. loc. sic ezechia et pplm liberavit. Ysa. xxxv. Sic cristina. kateria et alios multos de supplicijs. ps. qui in me spauit liberabo cum. ptega. tu. r. b. Beru. Quid ei nocet poterit eorum quod sub celo sunt que de celi. ptege et seruare voluerit. quod o. nihil. Ite septio patientia nra iuuat et robo rat o. scie puritas illibata. i. p. e. i. h. e. c. e. gra. ap. o. de. Bre. i. mor. Bo nis metibus hec ipsa sunt. p. p. p. q. vident adueria. Ite ide i bonef. Mes iustorum bonis e in adiutorio malis i testimonio. De b. marty ribus dicit hymin. ambrosij. Cedunt gladijs more bidetum. et. Et post corde tacito mes boni o. scia. o. seruat pa. Ite Beru. in li. iij. de. o. inf angustias quod non desunt. fruatur bono o. scie. magis aut scias quod desit tis bi. Nam cui non desit nemo e. oia. n. illi desunt quod nihil sibi deesse putat. Ite sup. can. nihil hac luce clari. nihil hic glorio. testimonio. cuius vitas i mete fulget et mes i vitate se videt. pudicaveret. pauidam circumspecta. nihil penit. admittet quod euacuat testimonium o. scie i nul lo o. scia sibi quo erubescat pntia vitas. h. plane e sup. oia. bona aie et diuinos oblectas aspectus. Ite in fine de amicitiae Testimonium o. scie e. cum spissatis testimonium phibz spui nro. hoc e testimonium spissantis. cum dicit tibi i corde tuo p eum tibi dimissa pcta tua. et quod cre dis quod ipse et non alius quod o. donat pcta. donat et merita et pnia redonat cum hoc testimonio christi martyres ibat gaudentes ad supplicia voca ti. sicut si eent ad nuptias inuitati. Un agatha letissime et gloriose ibat ad carcerem. et qsi ad nuptias inuitata agone. sicut. oio. p. con. Ite Octauo patientia nra iuuat et roborat multiplex utilitas expectata Sciendu. n. quod patientia e. Gubernatrix doctissima. Propugnatrix fortissima. Mercatrix prudentissima. Conservatrix fidelissima. Patientia dico e gubernatrix doctissima. nobis quod recte nos gubernare iuuat i mari magno. i. i mundo pleno picul scadalibus et pssur. quod si turbinibus. pcellosis. amaritudinibus et hominibus moftruosus. cui p. p. cula. pbat. p. p. i. mltitudo. Trasejtu paucitas et por. ad que p. ueniedu e incertitudo. In mari magis de. x. l. naub. trasejtu. vix ne p. ueniedu vna. In h. mundo de. x. nauigant. vix euadit vni. quod dicit p. ueniat ad portu optate salutis. multu igitur e necessarium homini gubernaculu tenere fortit. et vita sua vigilatissime gubernare. Patientia autem est gubernaculum vite nostre. Sicut dicit. Prover. xiiij. Qui patient est multa gubernat sapia gubernator in fine nauis ei i stes vndiq. considerat picula. ne incidat in ea. ne impingat i saxu. i. terram. vel sabulu. declinando vitam ventu. Sic homo patientis de se vndiq. circumspect. picula declinando ne nauis aie frangat p im patientem. Reg. tanto quod qz min. doct. o. i. d. i. quato min. patientis e

conuincit. **Prover. xiii.** q. ipatēs ē opat stulticiā. magna sapiētia ē scire enadē maris naufragiū. ignis icēdiū. vñtias hostiū. ferax rabie. mortuus venerator aialū. **De mudi piculis.** **Re. isra. li. iij. p. iij.** ois. **Patietia ē qñ anchoa. mēij firmās eā z tenēs imobilē i tēpe state aduerfat.** **Sic. b. Lucia** stetit imobilis corpe. sic a fide erat imobilis mēte. **z. b. agatha** sic erat imobilis. q. facili? cēt ferrū moliri. z ferrū i plūbi mollicie querti. q. ipaz a christiana itētiōe reuocari. **Patietia** simil ē cuiadā pisci q. d. ecbinus. de quo legi i hystoria trāsmarina. qd. si adheret naui. reddit eā imobilē. Refert magister gervasius i li. de mirabilib? terrarū qd. i puicia oribithē i ca stro qd. oicif remlinū uenire solēt scarabei i magna multitudine q. maioris sūt qritatis q. alij. z plures eoz cornu sūt. z circa festū sancti **Joh. pugnātes** adinuicē. z i turrin ipetū faciētes. illa stāte imobilē i illēta se occidūt. **Sic de patietia** q. ē turris aie fortissima q. stāte imobilē. oēs in eā ipetū faciētes spūaliter occidunt. **Talis erat Joh. q. dicebat.** **Iustificatiōe** quā cepi tenere nō deseram. **Et thobias** de quo legi eiusdē. **ij. Nō ē cōstritus** oia deum. q. pla ga cecitatis euenisset ei. s. i. in timore oñi semp imobilis pmanebat. **¶ Scdō patietia** est ppugnatrix fortissima. p. patietia enim vincit hō totū mūdū. **Sicut apostoli sancti z martyres** vicerūt oēs sapiētia mūdānoz z potētia tyrānoz. **Sicut vicētiū** **patianū. laurēti? occiū. petrus z paulus** **neronez. katherine** **marcetiū.** z sic de alijs **Unicū aut patietia.** z de hoste repozat victoriā nō pugnādo. non reputiēdo. s. solū icus z verbera sustinēdo. **Sicut ait Aug. de b. stephano** in sermōe. vsq. adeo iter fremētes remāsit intrepidus. z iter lapidū fuit cruciāmetā securus. vt incredulitatē iudeoz fidē argueret z benignus p lapidātib? erozaret. lapidātes nō reperiunt. s. paties suparet. insup occisus aulā regni celestis. viuis z conuictus intraret. **Paties. nō gladiū. nō manū. nō baculū.** imo nec festucas leuat oia aduersarios suos. s. potius amat cōpatē eis. z oar. **Unde vere dicit.** **nobile vincēdi genus ē patietia.** **Unicū qui patit.** **Si vis vincē. oisē pati.** **Itē maria** virtutū patietia pugnāt. inermis armatozq. solet vincere sepe viros. nec solū sic superat patietia. verūetiā ipsoz iacula retidit in eos. **Iniuriātes. n. pius** **ledunt** in corde per peccatū. vel per motū cōmotiōis. q. ledant ipos iniuriā patietēs in corpōibus eoz. aut reb? **Unde in. ps. gladius** eoz itret in corda ipoz zē. **Itē patietia** sic nobiliter vincit aduersarios. q. eos facit credere in deū suū. i. ouertit ad fidē incredulos. vel ad penitentiā ouertit impios christianos. **Sicut patet in legendis agnetis. katherine. cristine. margarite** z sic de alijs. **Patietia** sic pugnāt viriliter z ostanter q. martyres facit. **Breg. sine ferro z flā** **mis** martyres esse possumus. si patietiam veraciter seruauerimus. **Tos** beatos martyres ornat patietia ornatu decētissimo. **Est. n. pa** **tientia** vestis purpurea cū qua christus victor ascēdit laureatus in celū. **Prover. in fine. byssus z purpura** indumentū eius. cuius pulchritudinē admirātes virtutes celestes clamabāt. **Ysa. lxiij.** **Quis ē iste** q. venit de edō zē. **Et post.** **Itē formosus in stola sua.** **Dōc** **oz** **nati** sancti martyres secuti sunt eū de qbus dicit **Apo. vii. bi** **sunt** **q. venerūt** ex magna tribulatiōe. z lauerūt stolas suas in sanguine agni. **Et in apocrisis** **hesdre** **addit.** **Di** **sunt** **q. mortales** **deposuerūt** **tunicas.** z mō coronant? z accipiūt palmā. vidit **hesdras** exercitum angelicū sup mōtē maximū. vbi psidebat iuuenis speciosissimus z corā eo innumera multitudo iuuenū. qd? singulis coronas iponebat. z palmas dabat. z cū querebat esdras ab angelo q. eēt bi. **Res** **pondit** vt supra dictū ē. **bi** **sunt** **zē.** **Ad** **hoc** **ornamētūz** **moner** **nos** **apostolus** **col. iij.** **Induite** **vos** **sicut** **electi.** **dei** **sancti.** z dilecti **visce** **ra** **miseri** **cordie.** **benignitatē.** **humilitatē.** **modestā.** **patietia.** **¶ Itē** **sic** **pugnāt** **patietia** **q. miracula** **facit.** z signis z miraculis pcellit. **Dec. n.** **fecit** **locustas** **supare** **gigātes.** **agnos** **vincere** **lupos** **apostolos** **z** **martyres.** z virgines supare mūdi pates. potētes z tyrānos. **Ozig.** **nouit** **oñs** **mirabilia** **facere** z de locustis supari gigātes. **infirmi** **ma** **enī** **hui?** **mūdi** **eligit** **deus** **vt** **fortia** **ofundat.** **De** **h. dicit** **Berū.** **h. deus** **in** **mūdū** **venies** **multa** **mirabilia** **fecerit.** **hoc** **iudicio** **meo** **p** **oib?**

animi sui impetum. **Prover. xvi.** **Melior** est patiens viro forti z q. oñatur animo suo. expugnatoze vrbium. **Brego.** **minorez** **victoria** **vzbes** **expugnare** **qz** **extra** **sunt** **qui** **vincuntur.** **Adianū** **autē** **est** **q. per** **patientiam** **vincitur** **quia** **ipse** **a** **se** **animus** **superatur.** **vide** **bra** **gnani** **scripserunt** **alexandro.** **q. pugnabat** **contra** **hostes** **exterio** **res** **quas** **vincebat.** **vt** **nutraret** **hostes** **interiores.** **a. qbus** **vincebat.** **quos** **dicebat** **ai** **sui** **ipet?** z cupiditates. **Aristotiles** **z alexandrum** **cū** **nollet** **cuidā** **iracūdiā** **remittere.** **pbaui** **ei** **q. nobilioze** **trūpūz** **acqderet.** **vincēdo** **seipfūz.** **q. in** **eo** **q. vicerat** **z** **sibi** **subiecerat** **totūz** **mūdū.** **q. si** **se** **vl** **aiūz** **suū** **nō** **vinceret.** **nō** **erat** **victor** **syrier?** **ob** **quā** **rationē** **vicit** **cū** **Aristotiles.** **Itē** **Senec.** **i. lib. de naturalib? questio** **nibus.** **q. plures** **imo** **innumerales** **fuerunt** **q. ppos** **z** **vzbes** **in** **sua** **habuerūt** **ptate.** **paucissimi** **autē** **q. se.** **Idē** **faciliss** **et** **gentē** **vias** **q. boies** **vnū** **vincere.** **f. se** **Itē** **in** **vis. pa.** **venerūt** **qdā** **fratres** **ad** **quen** **dā** **sanctū** **senē** **in** **solitudine** **sedēte.** **iuxta** **quē** **pascēbat** **pueri** **peco** **ra.** **clamose** **z** **inhoneste** **aliqui** **loquentes** **qui** **ouertūt** **ei.** **Quō** **potes** **abba** **portare** **verba** **pueroz** **istorū.** **z** **nō** **picipis** **eis** **vt** **taceant.** **Qui** **ridit.** **volūt** **iadiū** **ē** **s. vici** **cogitationem** **meā.** **oicenis.** **Si** **hoc** **modi** **cū** **nō** **potes** **portare.** **quō** **si** **venerit** **tibi** **maioz** **portabis.** **Joh. iij.** **vbi** **est** **fortitudo** **tua.** **glo.** **Qui** **se** **vincit.** **z** **oia** **fortis** **ē.** **Itē** **sen.** **Con** **silio** **melius** **q. iracūdiā** **vincēs.** **¶ Itē** **p. patiam** **vincit** **hō** **demōes** **Breg.** **in** **lib. mor.** **Inimicus** **hoiūz** **callide** **infrādā** **fraudē** **quē** **z** **si** **cū** **Joh** **pauerat.** **pulit.** **q. quor** **scō** **viro** **occasione** **itulit.** **tot** **cau** **sas** **victorie** **ministravit.** **Itē** **de** **vibis** **patrū.** **Quidā** **frater** **qñit** **ab** **abbate** **ysaac.** **qre** **demones** **eū** **tātū** **timēt.** **Rūdit.** **Ex** **quo** **faciū** **sū** **monach?** **statūi** **apud** **me** **ne** **impatie** **vel** **iracūdie** **vbi** **extra** **gū** **tur** **meū** **exiret.** **Itē** **in** **vitis** **pa.** **refert** **Joh.** **heremita** **de** **quodā** **fla** **gitiosissimo.** **q. reuersus** **ad** **cor** **intrusit** **se** **in** **quodam** **sepulchro.** **se** **penitentia** **mactās.** **ad** **quē** **cū** **venissent** **demōes** **volētēs** **eū** **blandi** **tis** **z** **minis** **z** **pmissiōib?** **reuocare.** **z** **nō** **valētes** **p** **tres** **noctes.** **fla** **gellauerūt** **eū** **vsq.** **ad** **mortē.** **Lūq.** **nec** **sic** **eū** **posset** **vincere.** **s. vici** **ret** **q. magis** **volebat** **penitus** **ocidi** **q. eis** **vlteri?** **obedire.** **confusa** **clamauerūt** **recedētes.** **Uicisti** **monache** **vicisti.** **Ille** **ait.** **oi** **virtute** **ornatus** **qñ** **angelis** **dei** **ē** **postea** **cōuerfat?** **Itē** **in** **vis. pa.** **cū** **qdā** **arrepus** **a** **demone** **quēdāz** **patrē** **percussisset** **in** **maxilla.** **z** **ille** **pberz** **ei** **aliā** **demō** **eius** **patia** **victus** **ab** **eo** **disscessit.** **Itē** **p. patiam** **vincit** **hō** **deū** **inuincibilē.** **Nā** **licet** **deus** **sit** **homini** **offensūz** **ppter** **culpā** **tū** **qñ** **deo** **faciente.** **vel** **pmitte** **re** **oura** **flagella** **sustinet** **patietē** **pla** **ca** **ei** **deus.** **sic** **oicif** **Prover. xix.** **patia** **lenit** **pnceps.** **i. dñi?** **pnceps** **regū** **terre.** **apo. i.** **qñ** **seru?** **oñm.** **filij** **patrē** **vel** **amic?** **amī** **cū** **offendit** **i** **aliquo.** **si** **postea** **libēter** **z** **patietē** **sustineat** **aliqui** **ilho** **rū** **ab** **eo** **vel** **p. eo.** **sedat** **ira.** **placet** **aius.** **z** **reconciliat.** **z** **sic** **inter** **cos** **pat. z** **amicicia** **reformatur.** **Similic** **qñ** **miles** **q. fugit** **de** **acie.** **post** **modum** **cū** **volozet** **z** **rubore** **recognoscēs** **se** **malefecisse** **reuerit** **for** **tisq.** **pugnāt** **q. ceteri.** **q. semp** **cū** **pncipe** **exercitūz** **remanerūt.** **re** **cōciliat** **pncipi.** **ac** **amozē** **recupat** **z** **honorē.** **Itē** **of. Eccl. ij.** **Qui** **ment** **oñm** **custodiūt** **mādata** **illi?** **z** **patiam** **habebunt.** **vsq.** **ad** **in** **speciōne** **illius** **dicētēs.** **Si** **pñiam** **nō** **egemus?** **incidem?** **in** **man?** **dei** **z** **nō** **i** **man?** **boiūm?** **¶ Tertio** **patia** **ē** **ofuatiē** **fideliſſima.** **cu** **stodit.** **n. virū** **patientē.** **sicut** **arma** **militēz.** **z** **sicut** **arca** **thesaurū.** **Itē** **Luc. xxi.** **In** **patia** **vestra** **possidebitis** **aias** **vestras.** **Breg.** **pncipa** **p** **euāge.** **homel. xv.** **Itē** **circō** **posseſſio** **aie** **in** **virtute** **patie** **ponit.** **q. ra** **dir** **oium.** **custodisq.** **virtutū** **est** **patia.** **Per** **patiam.** **n. possidem?** **ani** **mas** **nostras.** **qz** **dū** **nobis** **ipsis** **oñari** **oiscim?** **hoc** **ipsum** **incipim?** **possidere** **q. sum?** **multū** **oiligit** **hō** **z** **sepe** **visitat** **arcam** **in** **q. the** **saurū** **suū** **securē** **custodit.** **qz** **vbi** **est** **thesaur?** **tuus.** **ibi** **ē** **cor** **tuūm.** **Diliget** **etiā** **illū** **q. gratis** **fabricat** **talē** **arcā.** **Tribulatio** **autē** **ē** **huius** **arce** **materia.** **Itē** **dicit** **apost.** **Ro. v.** **Gloriamur** **in** **tribulationibus** **ſcientes** **q. tribulatio** **patiam** **opatur.** **Deus** **autē** **ē** **artifer** **hui?** **arce** **sic?** **oicif** **p. deo** **subiecta** **est** **aia** **mea.** **qñ** **ab** **ipso** **patia** **mea?** **qz** **ipse** **deus** **meus.** **z** **saluator** **meus.** **adiutor** **me?** **Antē** **q. latrones** **libenter** **inuadūt** **locā** **in** **q. scūit** **esse** **thesaurū.** **z** **cū** **arce** **fregit.** **cito** **habēt** **thesaurū** **rapitū** **z** **furant.** **Sic** **demones** **libēt?** **z** **veho** **mentius** **impugnāt** **viros** **iustos** **habētes** **thesaurū.** **i. copā** **merito** **rū.** **z** **cū** **cor** **fregit** **p** **impariam.** **tot?** **thesaur?** **virtutū** **z** **meritozū** **amittit?** **qz** **cor** **fatūi** **qivas** **cōfractū.** **Bñ** **seruant** **virū** **iusti** **p. patie** **am?** **qz** **sicut** **oicif.** **j. pe. iij.** **q. patiam?** **fm** **volūtate** **dei.** **fideli** **oñio** **cō** **mendāt** **aias** **suas.** **in** **secura** **manu** **ponunt.** **q. fidelitātē** **dei** **qñ** **i** **de** **posito** **cōmendant.** **Itē** **dicit** **apo. iij.** **qñ** **fuaſti** **verbū** **patie** **meē.** **ser** **uato** **te** **ab** **hoza** **tentationis** **zē.** **¶ Quarto** **patia** **est** **mercator** **prudētissimā.** **q. mirabilē** **z** **copiose** **magnis** **meritis** **aiāz** **locupletat.** **nec** **mirū** **q. multam** **z** **magnā** **inuenit** **in** **mundo** **materia.** **spūa** **les** **diuitias** **acqderendi.** **oēs** **adrecupat.** **tribulatiōes.** **oelatiōes.** **in** **iurias** **z** **cōtūmelias** **hui?** **mūdi.** **Item** **fames.** **stres.** **estus** **z** **frigora.**

necij quos ipse miserat ad b. papā Greg. et alios scōs viros: retule-
rūt ei idē eē scīs: q̄b? missi fuerāt reuelatū. **Lū** autē ipse misisset exer-
citiū suū sibi rebellantes: et ppter suā auariciā exercit? eius. fame
et inedia laboraret: sibi i feditionē elegerit s̄ eū focā: q̄ cū audisset
factū: dictus maurici? fugit cū vxore et liberis et tota pgenie sua: et
cōprehensus iuxta calcedoniā: patiēter mortē suscipiēs: et pcrn̄ suū
ostens et recognoscēs: cū suis oībus decapitatus est. **Uel** p modū
medicatiōis: sic qm̄ in hūano corpore abūdāt hūiores mali sanguines
corrūpentes: dat ei medicinalis curatio. **Osee. vi.** pcutiet et curabit
nos ille. s. qui sanat vitios corde et alligat cō. e. **Eccl. xxxviii.** Altissi-
mus de terra creauit medicinā et vir puidēs nō abhorrebit eā. **Bre-**
go. p amarū poculū puenit ad spem salutis. **Idē.** Si dulcia queri-
mus: necesse est amara toleremus. **Uulnerat** oīs et bonus chirurgi-
cus partē hōis indignorē. s. corpus vt curet digniorē. **sa. i. x.** vt ses-
cit. b. **Bndict?** vt or. i. oia. i. i. quē cū diaboluū tētare tentatiōe lux-
urie in specie auis merule: se picit nudū inter spinas et p vulnera
carnis curauit vulnera mētis. **Itē** i moral. electi h̄ timerēt: ne vltio
que suspensū grauior in fine seruet: ferri paterna correptione de-
siderāt et dolore vultueris salutarē medicinā putāt. hui? patris cor-
rectio est curatio. de q̄ **Eccl. x.** Curatio cessare faciet maxima pctā.
Greg. durū nō estimes esse q̄ pateris: q̄ exterius cruciatibus
ab interna passiōe liberat. **Idē.** q̄ nesciat q̄ melius est ardere flā-
mis febriū: q̄ estu vitior? et tñ cū febre corripimur: vitior? estū q̄ oc-
cupare nos poterat considerare negligētis q̄ de pūssione murmu-
ramus. **Idē** diuina dispensatiō agit et pliciora vitia plior? egri-
tudo eruat: nec solū a trāgione pcti purgat infirmitas corporalis: vlt
aduersitas tpalis: veniētia a pena debita. p pctō. est enī quoddam
purgatoriū: quo purgant aīe in hoc mūdo vel in toto vel in parte:
et quāto libētius et cū maiori volūtatē q̄s patit tātō plus de pena
remittit: et aīa plus purgat. debet q̄ considerare patiēs quot et quāta
cōmisit pctā: p q̄s patit: et quātas penas meruit in purgatorio: vlt
inferno: et videbit q̄ incōpabiliter grauiorēs ac etiā longiorēs: vel
etiā eternas. **Idē** debet dicere illud **Iere. x.** **Pessima** est plaga mea
et vixi breuē infirmitas mea est. i. mibi debita. p pctis et ego portabo
illā. **Mich. vii.** Trā oīs portabo: q̄ peccauī ei. **Ira** eq̄ est flagellū
eius. multa enī sūt flagella pctōis. **Sei. xli.** Merito hec patimur
q̄ peccauimus. **Judit. viii.** Reputemus pctis nris hec ipsa sup-
plicia et minora esse flagella oīi. **Maria** soror moysi. p pctō suo p
cussa est lepra. **Numeri. xii.** et rex ozias. **ij.** **Paral. xxi.** Nota q̄ libe-
ter deberet hō afflictioēs hōi sustinere: q̄ iste sūt longe leuiorēs
et breuiorēs penis purgatoriū: et longe vtiliorēs: q̄ iste sunt merito-
rie ille nō. magnā grām faceret hō debitor suū: si fabas q̄b? fit cō-
pot? acciper. p marchis auri: sed vlt minor ē cōpatio afflictionū p
sensū ad illas: q̄ vni? fabe ad. **M. marchas.** **Itē** qm̄ patiēs libet
vel sine murmure sustinet leuior ē sibi dolor: et min? affligit et cit?
curat et de? est cū eo confortat eū. **psal. lxi.** ipso sū in tribulatiōe. **Ro.**
viii. Spūs eius q̄ suscitauit ihesū habitat in nobis. sequit ipse enī
spiritus adiuvat infirmitatē nostrā. **isa. xl.** Qui dat lais virtutē
tem. **Sequit.** Qui sperant in dño mutabūt fortē. **ij.** **Corin. xiii.**
Nos infirmi viuimus in illo. nihil horū est in purgatorio. **Idē** de
beret hō letissime et cū grā actione pites afflictioēs sustinere: tūq̄
q̄ offensa diuina remittit: tū q̄ p modico a magnis debet libera-
tū q̄ roborat a deo et dulciter solat: tū q̄ feliciter et abūde remu-
nerari meref. **Idō.** in sēnt. **Iusto** tpalia flagella ad eterna pficiūt
gaudia. **Idē.** Quāto quisq̄ aut in corpore aut in mēte grauiora fla-
gella sustinet: tātō in fine magis remunerari meref. **Tertio** infir-
mitas vel tribulatio fortificat in afflictioē: sicut ignis materialis cō-
solidat et fortificat: et h̄ tripliciter. **Ad opandū:** ad tolerandū: ad su-
pandū. **Ad opandū** quidē sicut equus piger et asinus stimulatū
citius currūt: et seruus qm̄ verberat? fort? opat. **Idē** **Eccl. xxxiii.**
Libaria et virga et onus asino. **zē. psal.** Ego at cū mibi molesti eēt
ind. alitio. **zē. psal.** Multiplicate sūt infir. e. postea accel. **Itē** for-
tificat ad tolerandū. **j.** **Reg. iiii.** Infirmi accincti sunt. **zē. Debe. xj.**
Qualuerūt de infirmitate fortes facti sunt in bello. sicut enī ignis
materialis cōsolidat et fortificat laterē: ita ignis tribulationis iusti-
mentē. Dicebat agatha in tribulatiōib? suis. **Mens** mea cōsolidat
ta est in christo. ppter h̄ dicebat apls. **ij.** **Corin. xii.** Cōplacēo mibi
in infirmitatib? meis et psecutionib? et angustis. p christo. **Lū** enī
infirmos tūc potēs sum. **Sic** cū apli essent molles et nō volētes sus-
tinere tribulatiōes aī aduentū spūs sancti: eo recepto in die pēthē-
co. ad robur quāto maiori tribulationib? obuoluebant: tanto
fortiores quo magis affligebant iuuebant in tribulatiōib?. **Sic**
bñ martyres vt grana synapis quāto magis atterebant: tanto for-
tiores in flagellis iuuebant: vt laurent? et vincē. et alij. **Legit** de

marcelliano et marco srib? q̄ cū eēt rome pro fide stipitib? ligati
et clauis acutissimis affixi: iudici dixerūt: **Nūquā** ita bene epulati
sum? mō incipim? esse fixi in amore christi: vti nā q̄dū viuim? ita
maneam. **Qui** cū sic pfererant p oīe integrū et noctē laudātes
deū: lācis ossi cororanf. **Itē** fortificat ad superādū oēm tētia-
tionē. **Eccl. xi.** **Malitia.** i. afflictio vni? hōie obliuionē facit luxur e
Marime sic p̄ in exēplo supra posito illi? q̄ tētabat a spū fornicā-
tiōis incessanter: cū pte monasterij pcurate assidue accusaret et vi-
sciplinaret: abbate q̄rēte quō eēt ei: rēdit: **Pape** viuē nō licet et for-
nicari liberet. **Prover. x.** **Luxor** vultus absterget mala plage in se-
cretiorib? vētr. **Sic** p̄ in exēplo bñ bñdicti: q̄ se piciēs nudū inter
spinas et vrticas: p vulnera carnis sanabat vulnera mētis. **Itē** vi-
ti patrū legit? q̄ cū qdā arrept? a demone pcutisset quēdā heremi-
tā in maxilla: et ipse ei pbiisset aliā fm euāgeliū: demon exiens ait
Per patiētiā istius amisi quē diu firmis possedi. **Itē** extinguit
ignē pcti et ignea iacula diaboli et ignē inferni: et hōies perducit ad
patriā. **Itē** tribulatio sicut aq̄ submergit oēm exercitū pharaonis.
Ero. xv. Submersi sunt. **zē.** **Quarto** certificat de electiōe. **Offidit**
enī hōies eē gratos et acceptos deo. **zē. psal.** **Dulce** tribulatiōis
iustoz. **Tobi. xii.** Quia accept? eras deo: necesse fuit q̄ tētatō pba-
ret te. **Judit. viii.** Oēs quotquot placuerūt deo p multas tribula-
tiōes trāsierūt fideles. **Et. ii.** **Tbi. iiii.** Oēs q̄ pie volūt viuē in christo
ihesu psecutionē patiēf. electos enī filios et dilectos flagellat pfa.
Eccl. xxx. Qui diligit filiū affligat ei flagella: vt letet i nouissimo
suo. **Debe. xii.** Quē diligit de? castigat: flagellat aut oēm filiū quē
recipit. **Et** post: **Si** extra oīe plinā estis cū? picipes facti sūt oēs:
ergo adulteri et nō filii estis. **Aug.** **Si** except? es a passioib? flagello
except? es a numero filioz. **Idē.** **Noli** eē in sensu puerili: vt dicas:
plus diligit p̄ me? fratē meū cui pmittit facē qdā vult q̄s me: q̄
si me mouero s̄ ei? iussione: flagella iuenio. **Poti?** gaude flagellie:
q̄ tibi seruaf hereditas: illis ad tps parit quos in eternū dānabit
Idē. **Quid** mirū si flagellat de? custodiēs puulos: quos grādos q̄
rit heredes. **Greg. in mo.** **Nisi** oīs bēditatē dare disponēt: erudi-
re eos p flagella nō curaret. **Et Aug.** **Ne** timeas flagellari s̄ exbere
dani. **Despat** egris s̄ fuerūt medici dare qdā vult q̄s me: q̄
eis de quoz salute sperat. **In** vitispa. qdā p̄ q̄ singul? anis oīe uen-
rat infirmari: cū vno anno sine infirmitate trāsisset moleste ferebat
dicēs: **Reliquisti** me oīe: et noluiisti me isto āno moze solito visitare.
Itē dicas q̄ infirmitas corpor? vel aduersitas tpal? cecitatē illū
minat: sicutatē emollit: examinat: pbitatē scitatē extollit. **P̄io**
qdē illuminat oculos intellect? pspitas quippe mūdial? execat vlt
nō cognoscat seipsum: nec enozmitatē pcti: nec grauitatē penē: nec
vanitatē mūdi: nec incertitudinē mozt? sue: nec diuine miē bonitas
tē: nec seueritatē horēdi iudicij. **Aduersitas** vlt illuminat oculos itel-
lect? ad cognoscēdā suā nullitatē: pcti vilitatē: penē debite grana-
tē: mūdi et mūdialiū vanitatē: vite p̄prie breuitatē: mozt? vicinitatē
diuine miē bonitatē: et ecōtra sue iusticie seuerissimā eq̄tatē. **Idē**
dicet: necessaria est talis illuminatio: sic expediēs est nebulo. **Dier.**
xxi. **Castigasti** me oīe et eruditus sum qm̄ iuueculis indomit? **zē**
isa. xxviii. **Sola** veratio dabit intellectū auditū. fm. lxx. p multa
flagella erudiet isrl. puer. **xxix.** **Virga** atq̄ correctio tribuit sapiē-
tiā. **Itē Aug.** in. i. l. de ci. dei. **Patiētia** dei sic ad penitētiā iūtat
malos: sic flagellū ei? ad patientiā erudit bonos. **Itē** idē in eodem
ostēdit deus sepe in reb? distribuēdis opationē suā vt veros eru-
diat. **Nā** si omne pcti manifeste plecteret pena: nihil vltimo ser-
uari putaret. **Et** rursum si nullū pcti puniret apte: nulla eē diuina
puidētia credet. **Exēplo** laodicie q̄ dicebat se diuītē et nullius
egere: scribit oīs q̄ erat paup cecus et nudus. **Et** post: **Collirio** in-
unge oculos tuos vt videas. **Collirij** amaritudine sua oculos puo-
cat: et significat tribulationē. **Collirij** pmo pungit oculū: et ad tps
turbat et puocat ad lachrymas: s̄ postea eos efficit clariores. **Sic**
tribulatio oculos mētis illuminat: vt statū suū videat: doleat: et lux
geat cecitatē suā: et bonoz spūaliū egestatē. **Tren. iiii.** **Egovir** vidēs
paupratē meā et virga indignatiōis ei?. **Job. xxxvi.** **Reuelabit** i tri-
bulatione an. ei?. **Tbi Greg?** **Oculos** mētis quos pspitas claudat
aduersitas apit. **Itē Ephe. v.** **Omne** qd arguit a lumie manifestat
Grego. **Asperitas** correptionis origo sit luminis. **Tobias** q̄ stercozi
bus birundinū est excecatus: felle linitus in oculis est illuminatus
Birundinū stercoza sunt tpaliū affluentia: q̄ scī stercoza sunt arbi-
trati. **Itē** nabuchodonosor in pspertatis superbia sensum amisit
Dan. iiii. **Secūdo** infirmitas vel aduersitas cor durū et aridum
emollit sicut ignis cerā et quodlibet metallū. **Emollit** aut ad cōpū-
ctionē: cōpassionē: et deuotionē. **Ad** amaritudinē cōpūctiōis emol-
litū est cor ei? q̄ dicit **Job. xxii.** **De?** emolluit cor meū: et oīpotēs

sturbauit me. **Breg. xvi. moral.** **Ex** diuino mun. re cor iusti of mo
liri. qñ supri iudicij timore penetrat. **Molle** ē. n. qñ penetrari pōt
diz. qñ penetrari nō pōt. nō autē secūda: sed p̄turbata sūt corda bo
norum: qz dñi futuri examinis pondus obscurat: quietē h̄ bñe nō appe
tūt: securitatē suā discretiōis intine cōsideratione p̄turbant. **Seco**
emollit cor hoīs ad teneritudinē cōpassiōis. **Infirmi** qñ exp̄mē
tō nouit infirmis cōpati: paup̄ paup̄: afflicti afflicto. **Medic** q
nō sōnt infirmitatē: infirmitatib⁹ nescit cōpati. **Jo** chris̄t⁹ ex bis
q̄ passus est didicit cōpati p̄ exp̄iētiā. **Debe. iij.** **Nō** habem⁹ pon
tificē q nō possit cōpati infirmitatib⁹ nr̄is tentatū p oīa tē. magi
flet cū cōpatiētib⁹ cōpatiē filia passus. **Tertio** emollit cor hoīs ad
sollicitudinē ofonīs. **Ignis** in domo: aq̄ nauē intrās ⁊ tēp̄tas re
hemēs: excitās hoīs ad clamādū ⁊ ad iutorū postulatū. **Mart.**
vij. **Dñe** salua nos perimus. **Aug.** **Premun** iusti in ecclia: vt pbi
clamēt: clamātes exaudiant: exauditi glorificēt deū. **psal.** Tribula
tionē ⁊ dolore inueni: ⁊ nomē dñi inuocauit. **¶ Tertio** infirmitas
tribulatio eraminat. **Judit. vij.** **Abab** p multas tribulationes
pbat⁹ amicus dei effectus ē. **Sic ⁊ Thobias** eiusdē. **xij. qz** accept⁹
eras deo necesse fuit vt p̄bare tē tēatio. sic ⁊ **Job. xij.** **P̄robabit**
me qñ aurū qz p ignē trahit. **Prouer. xij.** **Sicut** igne pbat argētū
⁊ aurū. ita corda pbat de⁹. **Sic** martyres de qb⁹ sapie. **ij.** In igne
pbat aurū ⁊ argenti. ⁊ hoīes receptibiles in camino: bullatiōis.
Idē. xxvij. **Uala** figuli pbat fornax ⁊ hoīs iustos tentatio tribu
latiōis. **Sic laurenti.** **psal.** **P̄robasti** cor meū. ⁊ visitatio nocte tē.
glo. **Nemo** vires suas in pace cognoscat si bella desunt virtutū ex
pimēta nō pderūt. **Itē Breg.** **Improuid⁹** miles est q sē forte in pa
ce glia. **Nemo** q̄pe quantū pficitur inter aduersa cognoscat.
Aug. **Si** vis p̄bare q sunt in ecclia dei granū vt palea adhibe oīs
iudiciū. i. p̄la aliq̄ uicij si steterit: granū ē si palea: recedit in altū
⁊ quātō minor ⁊ leuior: tātō magis in altū ascedit. i. magis mouet
⁊ sup̄be ridet. qdā stoicus. vt dicit **Boeti⁹** in porta arbeniēsi sta
bat: vt p̄bare q essent pbi ingredietes ⁊ egredietes: ⁊ qdā quī
ciat⁹ ab eo dure respōdisset: ait ei si tacuisses: pbs eses. **Examinā**
dos autē tentat hoīes vtrū veraciter deū amat. **Deutro. xij.** **Tentat**
vos dñs deus vester. vt palā fiat vtrū diligatis eū aut nō i toto cor
⁊ in tota aia v̄a. De bñis martyrib⁹ of sap. **ij.** **Deus** tēatū illos
⁊ inuenit illos dignos ēē tāq̄ aurū in fornace p̄bati illos. **Breg.** **Pe**
na interrogat si q̄s in adueritate possit⁹ oīū veracit⁹ amat. **¶ Quat**
to infirmitas vel tribulatio aīas extollit. **Ad cōfideñtā** speratōz. **Ad**
eminētiā meritorū. **Ad excellētiā** gaudiōz. **Primo** ad cōfideñtā
randoz. **Job. xij.** **Enī** si occiderit me i eo sperabo. **Breg. xj. moral.**
Nūq̄ patiētie virtus est in p̄speris. **Ile** autē vere est patiē: q ad
ueris attētiē: ⁊ tri a spei v̄e rectitudinē nō curat. **Idē.** tāto spēs
in deo solidior surgit. quātō qz p eo grauioza p̄tuit. **Aug.** **Iudic**
fixe spei tribulatio est. **Sap. iij.** **Et** si corā hoīb⁹ tormēta passi sunt
spēs illoz imortalitate plena est. merito pōt sperare d̄ regno celoz
habēdō q̄ monetā h̄z q̄ pōt emi. bec monetā tribulatio est. **Mart.**
v. bñi q p̄secutionē pa. ppter iusti. tē. **Breg.** **Electoz** cōsideria oū h̄
p̄munt aduerfitate creūcti. **Sicut** ignis flām p̄mū vt crescat. ⁊ vñ
extinguit credi: inde rebozat. **¶ Itē** extollit ad opulentiā meritorū.
Tribulatio nāq̄ facit bona spūalia abūdare. multiplicans ea ⁊ o
latans: sicut aurū malleatione dilatat. **Ero. j.** **Filij** israel quātō ma
gis opprimebant: tanto magis crescebant: ⁊ multiplicabant. **Aug**
get enī merita: qz virtutes perficit: sicut dicit. **ij. Corin. vi.** **Virtus**
in infirmitate pficit. ⁊ **Iaco. j.** **Patientia** opus p̄fectū h̄z **Sicut** pa
ter de sancta petronella filia scī petri ⁊ de romula. **Item** extollit
aīam ad excellētiā gaudiōz: qz glorificat ⁊ pducit ad regna celoz
Mart. v. **Beati** q p̄se. pa. tē. **psal.** **Cū** ipso sum in tribulatione: eri
piā eū ⁊ glorificabo eū. **ij. Corin. iij.** id enī q in p̄senti est momēta
neū: ⁊ leue ē tribulatiōis nr̄e supra modū ⁊ sublimitate eterne glo
rie pond⁹ opabit⁹ in bonis. **Itē Berni.** in fernēde de ramis palmarū
Tribulatio recens est via vite: via glie: via ciuitatis habitaculi: via
regni. **Ihdo.** sup **psal.** **Qui** habitat. vtilis est tribulatio q̄ p̄bationē
opaf ouit ad gloriā. **Est** tribulatio necessaria q in gloriā v̄ritutū
tristitia q in gaudiū mutat: gaudiū sane verū ⁊ sūmū ⁊ longū: q̄
q̄ semel accepimus: nemo tollit a nobis. **Sioziemur** ergo in tri
bulatiōe in q̄ est spēs glorioz: imo in ipsa est gloriā: sicut spēs fruct⁹
in semine: in hūc modū regnū dei intra nos est: ingens thesaur⁹ in
vāse fictili: in agro vili abscōditus. **Dece** est via recta ⁊ cōpēdiōsa p
quā chris̄tus intrauit. **Lūc. xxiij.** **Pote**bat pati chris̄tus ⁊ ita it̄ra
re i gloriā suā: bec est angustia porta ⁊ arctua paradisi. de q **Ma**
thel. vij. **Intrate** p angustā portā. ⁊ post angustā ē porta ⁊ arua via
q̄ ducit ad vitā q̄ parat in eius angustia. **Paulus** dimisit ⁊ amī
fit caput qñ caputū: beata agatha māmās. **b. Bartholome** pellē

quasi tunicā. Sic q̄ transit p̄ artu locū cū p̄esturali q̄ dimitit ⁊ amittit ibi aliq̄ capiciū: aliq̄ manicas: aliq̄ palliū. Sic martyres in hac porta ⁊ arta via ⁊ q̄ est p̄sura ⁊ passio p̄itis t̄pis omiserūt mēbra amiserūt ⁊ dimiserūt ⁊ maxime pellē oīs t̄paliū ⁊ coapis: ⁊ aias exalauerūt in hac p̄sura. De hac porta siue via dicit **Act. xxiij.** Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnū celō. Dec est via p̄ quā v̄ dicit **Eccl. iij.** de carcere ⁊ catenis egredis ad regnū. Pic est turbo. s. p̄ns tribulatio: per quā **Belyas. i. viij.** iustus ascendit in celū. **Regū. ii.** Ascēdit belyas p̄ turbine in celo. Dec est virga aurea quā nobis porzigit asfueris: quā oculus beator gras de tribulatione agēdo. intrat secur⁹ in b̄titudinē v̄isionis dei: q̄ passuerūt q̄ b̄tus interpretat designat. **B̄ti enī sunt q̄ habitāt in domo tua dñe.** De hac virga **Testar. iij. et. xv.** **B̄ti.** Berni in sermone de ramis palmarū: p̄ns tribulatio est via iūe: via glie v̄e ciuitatis habitaculi: via regnī. q̄ signat **Mat. xx.** **Cū** m̄r filios ⁊ bedes petiuerūt p̄o filiis suis regnī d̄fessionē: ridit iherus ei⁹ **filios** potestis bibere calicē quē ego bibitur? sum. q. d. p̄ calicē passio nis veni ad honozē mee d̄fessionis. **blo.** Per calicē puenit ad maiestātē. **pauci v̄o sunt qui p̄ istā viā velint fce dominū: vt beatus Ber. dicit sup **Lan.**** **pauci sunt q̄ bone thesuri: qui post te ire velint: cū tñ ad te puenire nemo sit q̄ nolit: sciētib⁹ cunctis qm̄ delectationes sunt in dextera tua vsq̄ in finem.** Ideo volūt oēs te frui. at nō ita imitari: conregnare cupiūt: sed nō cōpati. non curāt querere quē desiderāt inuenire: cupientes d̄fced sed nō seq̄. ¶ **V̄t** dicas q̄ infirmitas vel tribulatio retrahit p̄ timorē: extrahit p̄ dolorē: attrahit ad amorē: prahit p̄ dulcorē. Retrahit a p̄cto p̄ timorē: q̄ sentiens bō ē affligi. ppter p̄cta sua: timet ea cōmittere: ne q̄ t̄pali⁹ affligit ppter p̄tenta: p̄o futuris si cōmittat eternaliter puniat. Ad ueritas custodit dominē a p̄cto: sic myrrba corp⁹ a putrefactione. custodit etiā sicut sepes botū. **Osee. i.** Scpiā vias tuas sp̄inis tribulationū. **Apoc. iij.** Qui seruasti v̄bi patientie mee: serua te ab hora t̄tationis. **blo.** Dō p̄ cibū sibi morē intrat: p̄ disciplinā reductus ad veniā meli⁹ uiuit. **Breg. in pasto.** **Roz** salomonis iacros funditus sapiētia deseruit: q̄ ipm̄ exteri⁹ nulla disciplina exerceuit. s. afflictiois: q̄ eū interi⁹ custodiret. Ad h̄ facit exēplū de quodā cle rico: q̄ cū fuisset in inuēture socins sic ap̄mūdū: audies trāfici ei⁹ miraculū q̄ p̄ oīs faciebat: venit pontingiacū ad eius tumulū visitandū. **Cū** aut egrotare cepisset: rogauit sanctū p̄ amicitia. Quā ad ipm̄ quodā habuerat: vt ei sanitate apud oīm impetraret. **Sa** cta oratione cōtinuo sentiens fce sanati: ⁊ reuerētis cō gaudio iensit fce p̄zonā ad peccandū: proinde stultū fce reputas: q̄ simpliciter p̄tisset cooipos sanitate. oenno reueris ad sanctū: rogauit cū v̄t fce p̄. p̄curaret sanis precib⁹ apud deū id q̄o magis deo placeret: ⁊ aie fce vtilius esse fceet. **Statimq̄** rediit infirmus: quā cū gratiari actione recepit: certus existens q̄ vtilior esset ei tā ad vitandū p̄zonā q̄ ad augmentū meriti salutaris. Ad idem v̄t exēplū de milite quodā indeuoto mūdano ⁊ lubrico: q̄ sanus exiēs erat oī oedit⁹ vanitati: nec oēū timere: nec de sua salute curare v̄t recollere videbat. fce q̄diciq̄ oīs ipm̄ per infirmitatē aliquā visitabat: timebat: ōfitebat: orabat: orationū suffragia medicabat. **Cū** aut ip̄o egrog tante: clericus quidā q̄ aquā b̄ndictā portare cōfueuerat: donū ei⁹ intrasset: petiit aquā b̄ndictā: panē ei⁹ dare precepit. ⁊ p̄ q̄o eo p̄rer ad oīm humiliter supplicauit: rogās vt p̄o sanitate sua oem suppliciter oraret. **Audies h̄ cleric⁹** obstupuit: q̄ nec orationes p̄terere: nec panē ei⁹ dare vel dari facere solebat: sed magis comūta ei⁹ mala verba dicere t̄pe sanitatis. **R̄ndit** igis militi: **Dies** lib̄ter oaz bō oīm q̄ teneat v̄s in illo statu quē aie v̄t v̄tiliorē ⁊ saluti v̄t magis nouerit expedire. ¶ **Secūdo** extrahit a mūdō ⁊ mūdialib⁹ p̄ dolorē. **Nā** aliq̄ fce mūdō vehemētē adheret: q̄ non sine dolore magno p̄it inde diuelli. Ideo deus pius ⁊ misericors p̄o dolorēs infirmitatū ⁊ afflictionū t̄paliū extrahit eos: sicut paterfamilias v̄s lūi insolentē de taberna vel societate mala violentē extrahit vel p̄ capillos: vel p̄ brachia: vel p̄ pedes cū verberib⁹ ⁊ vinculis ad fetra b̄nis. **Unī** **Luc. xxiij.** **Cui⁹** v̄estruū asin⁹ aut bos in puteū caderet: nō cōtinuo extrahet eū. **Et** **Job. xxij.** **E**sterebā malos in iū. oiaboli: de dentib⁹ ei⁹ auferebā p̄dā. **Diere. cxxvij.** Extraxerūt ei⁹ de lacu in quo nō erat aq̄ sed lutū: q̄ virū iustū extrahit deus ⁊ predicato res sūt de lacu miserie ⁊ de luto fecis: in quo non est aq̄ refrigerat̄i v̄t ablūdes: sed lutū inq̄nās ⁊ fetēs. **Silr** **Dan. xxiij.** Extraxerūt oaz mielem de lacu leonū. i. de mūdō: in quo sunt leones. i. demones v̄t boies sup̄bi ⁊ crudeles. ambo isti erāt in lacu: nō sine afflictioē ⁊ morte mortis: nec fine pena: precib⁹ ⁊ labore inde fuerūt extracti. ita iusti in profundo lacu mūdane uariationis nō sunt sine pena do lore ⁊ afflictioē cordis ⁊ corp⁹: s. nec inde extrahunt̄ nisi p̄ infir

mitates corporum afflictiones cordium valde multas ppter ea gaudent
fci in tribulationibus scietes q sic de lacu miserie de carcere cathenis
q extrahant ad regnū. **D**ñā qdā pulchra facie sed pulchrior fide
deuota deo: pia paupibz et elemosinis afflicto cū a pijsimo patre
deo tāq filia charissima pculsa fuisset: subit plaga lepre tota facie
deformata: plangēb' oib' q videbāt ad ipsā flora gaudebat grās
agēs deo: visitās autē ad qdā ep's q vidēs ē: sic horribilē decturpā
tā q tā speciosa fuerat et tā scā dicebat ab oib' q flere cepit: et dei ius
dicū admirari. **I**lla vō ridēs interrogauit cū qre fletet. **R**idit ep's
q: eō passioe nō poterat a lachrymīs cōtinere: inq'rēti dō epō: qre
ipsa rississet. **R**idit. **D**ñe siq's detineret in carcere tali pacto q nūq's
exiret inde: donec muri fundit' corruissent. **V**i videret muros pa
latim corruere: p sua liberatiōe gauderet. **S**i cū alia teneat in care
re coisq's: gaudere debet qñ videt cois' suū deficiere et ad finē suū
tendere: gaudet pculdubio sciens exitus suū tps ppinq're vt ad sui
redēptōis aspectū libera reuertat. **L**ertio infirmitas vel tribu
latio attrahit aīam p amozē: qñ cogitat hō q de ipsū paterna cha
ritate castigat. **F**in illud **A**poc. iij. Ego quos amo arguo et castigo.
frequēter vuln' infirmitatis in carne generat vuln' charitatis i mē te.
In sent. **V**id. **B**emina est sagitta diuina vna q pcutit hō vt in
carne emēdet. alia q vulnerat in ofcia charitate: vt de' ardēt' ois
ligat. **p**sal. **S**agitte potētis acute cū carbonib' rē. **D**e b. **A**ugus. **l**ex
gīf q vulnerauerat charitas cōstetit cor eius et gestabat inuiscerib'
verba eius qñ sagittas acutas. **I**n passioe marcelliani et marci
legit q cū ipsi p fide cōstati eēt stipitib' acutissimis clauis ligati
dixerūt iudici. nūq's ita bñ fuit nobis: nec ita bñ epulati sum' mō
incipimus esse in amozē dei: q cū p diē et noctē fcs pscuerat i dei
laudib' lanceis ofossi coronati sūt. **N**ota ignis nūq's ita bñ accendit
dñ' sicut ignis: nec amor diuini nā aīa sic amor diuino: et iō tribula
tio q' et amor diuino infligit vxit et accendit corda vtra in amozē
dei. **Q**uō bñ legit figuratū **I**udit. vi. qñ ofis sumitātē virge quā te
nebat i manu tenuit carnes: exiuit ignis de petra et carnes cōsumpsit.
qñ enī ofis virga correctiois pñtis tāgit carnē hoīs affligendō: de
duro corde qñ lapideo succēdit ignis amozis: et amozē carnalem
quā bebat ad mūdū cōmutat in spūalē ad deū. **p**sal. **D**ū supbit im
pius psequēdo incēdit paup in amozē: et aīa ad aduerfa tolerādi
p chaillo. **v**ri. **J**ere. xxij. **I**n charitate ppetua odieri te iō atraxi te.
Iste tractus est tribulatio p quā deus nos ad se trahit: qñ violētē
Dez. **D**ala q nos hic pñit ad deū nos ire cōpellit. **O**fee. xj. **I**n
funiculis ad trahē eos in vinculis charitatis. **F**uniculi adū sunt
penalitates penitētēs: qbus ppter pctā ade sumus affrici. **B**erñ.
sup canē. cū tribulatiōibz et tentatiōib' exercemur. **Q**uanto p
trahit p dolore: sicut dulcedine vini trahit hō ad tabernā. **A**ug. rā
mū viridē oīdis oīi et trahit: nūces puero et trahit. **S**ic p dulcedi
nē cōsolatiōis quā infundit deus tribulationē patietib': trahit eos
ad tolerantia passionū. **p**sal. **F**in multitudine dolor meoz in cor
de meo. **con. i.** **l**etificauerūt aīam meā. **J**dē. **v**irga tua et bacul' tuus
i. m. **con. f.** **I**ob. ij. **P**ost tēpestatē tranqllū facis: et post lachrymas
tione et fletu exultationē infundis. **J**a. lx. **S**pūs dñi oīmīit me vt
p solaret oēs ligētēs vt ponerē cōsolatiōē ligētibus syon. vt darē
rē. **I**ob. vi. **D**ec fit cōsolatio mea vt affligens me dolore nō pareat.
Pidē. vi. **A**fflicta cōsolabor rē. **N**au. j. **B**onus oīs cōsolans in
die tribulatiōis. ij. **R**ozin. **P**ater misericordiaz cōsolans nos in oī
tribulatione nostra: et post sicut abūdāt passioēs in nobis: ita et p dñi
stū abūdant cōsolatiōēs nostre. **B**erñ. **Q**uātū abūdant tribulatio
nostra p deo. abūdāt cōsolatiō nra p eū. **B**ūs **E**gidi' noluit a pla
ga sua curari: vt frequētius cōsolatiōe a dñō visitaret. **J**e. b. **M**ar
tinus cū incidisset i latrones et quererēt ab eo si nō timeret. **R**idit
se nūq's magis fuisse secūri sciens dei cōsolatiōē adesse sperāntē
in se in tribulatiōe. **I**stas aut cōsolatiōēs causat deus ex pñtia sua
quā exhibet tribulatis. **p**sal. **C**ū ipso sum in tribulatiōe. **S**i ambu
lauero in medio tribulatiōis nō timebo mala qñ tu mecū es. **J**a.
xlj. **S**i trāseris p aq's tecū ero rē. **p**sal. **J**uxta ē oīs bis q tribula
to sit corde. **B**erñ. **S**upra q habitat. vñ scim' q nobiscū sit oīs: ex
eo vtiq: q sumus in tribulatione. **Q**uis enī sustineret aut q's suffi
ceret sine eo. bonū est mihi dñe tribulari oīmō si meis cū: q's regnas
re sine te: epulari sine te sine te gloriari. bonū est mihi oīs in tribu
latiōe magis cōplecti te et in camino habere te mecū: q's esse sine te:
vel in celo. **E**t post. qd trepidamus: qd cūctamur: quid refugimus:
bunc canimus: leuit ignis: sed oīs est nobiscū in plenitudine gratie
est nobiscū: et in plenitudine glorie erimus nos cū illo. **I**n plenitu
dine gratie fuit deus cū tribus pueris in fornace faciēs mediū for
naci: qñ ventū rois flantē. **D**an. ij. **S**pecies quarti quē vidit na
buch. cū eis in fornace fuisse erat filio dei. **S**ic erat cū b. antonio na

quo legis: q̄ cū nō possent demones sup̄are p̄ multas ⁊ varias
tētiōes: ⁊ flagellabant eum v̄q̄ ad mortē: cū iuocaret vt peteret
p̄ adiutorē: lux celestis circūfulsit eū: ⁊ demōes effugauit. Et cū
iuxta cū dñis appareret: ait **Ubi** erat bone ihesu cū sic demōes me
tortuerēt. **R̄s̄ndit**: Ego iuxta te erā expectans victoriā tuā. **Itē** de
q̄q̄s: et eo q̄ hominē affligit: vebemētē inflāmat cor ei⁹ ad viola
tiōē diuinā petēdā: vel vitā beatā: vbi est requies pot̄ laborē. sic
q̄n q̄ graui infirmat: vebemētē desiderat sanitatē. ⁊ q̄nto magi
est fanielic⁹ ardēt⁹: p̄petit cibū: ⁊ potū sitibūd⁹. **B̄eg.** Mala q̄ nos
h̄ p̄emūt ⁊ c. vt supra. **Aug.** Cū molestie in hui⁹ vite fragilitate cre
bescant: eterna requiē nos desiderare cōpellūt. **M̄nd⁹** quippe iste
pisculoso: est blādus q̄ molestus. ⁊ magis cauedus q̄ dñs: est illicit
viligi q̄ cū admonet cogitq̄ p̄tēri. Et **B̄eg.** in mor. Mali bonos
magis ab hui⁹ mūdi desiderijs expēditū: tō eos affligit: q̄ cū mul
ta bec molestia ingerit: festinare eos ad eterna compellit.

De Perseuerantia.

DIS. XC.

Ende considerandū est de pſeueratiā ⁊ de virtutibus oppositis. Circa pſeueratiōē autē cōſideranda ſunt quinqs. Primo utrū pſeueratiā ſit virtus. Secundo utrū ſit pars fortitudinis. Tercio quō ſe hz ad cōſtantiā. Quarto utrū indigeat auxilio grē. Quinto q̄ mouet nos debet ad pſeueratiā obſeruandā. ¶ Ad p̄mū. q. utrū pſeueratiā ſit virtus. Dicen di: q. ſm p̄m in .iij. etb. virt⁹ eſt circa difficile ⁊ bonū. ⁊ iō vbi oī currit ſpāl rō difficultatē vel boni: ibi eſt ſpāl virt⁹. Opus autē utrū pōt habē bonitatē ⁊ difficultatē ex duob⁹. ¶ Uno quidē mō ex ipſa ſpecie actus: q̄ accipit ſm rōnē pp̄ij obiecti. Alio mō ex ipſa diuturnitate t̄pis. Nā h̄ ipm qō eſt diu inſiſtere alicui obiecto: ſpālē difficultatē hz. ⁊ iō diu pſiſtere in aliquo bono vſq; ad cōſumatiōē nē p̄net ad ſpecie virtutis. Sic ergo tēperatiā ⁊ fortitudō ſunt ſpeciales virtutes eo q̄ altera eārū moderat⁹ delectatiōis tact⁹: qō de ſe difficultatē hz. altera autē moderat⁹ timores ⁊ audacias. Circa pericula mortis: qō etiā ſm ſe difficile eſt. ita etiā pſeueratiā eſt qdā ſpāl virt⁹: ad quā p̄tinet in his vel in alijs virtuoſis opib⁹ diuturnitas ſuſtine. put neceſſe eſt: ⁊ in bono pſiſtere vſq; ad finē. ¶ Sciēdū q̄ h̄ pōt alicui virtuti dupliciter cōuenire. Uno mō ex pp̄ia intēſione finis. ⁊ ſic diu pſiſtē in bono vſq; ad finē. p̄tinet ad ſpālē virtutē: q̄ dicit⁹ pſeueratiā: q̄ hic intēdit ſic ſpālē finē. ¶ Un dicit Tullius ſua r̄bto. q̄ pſeueratiā eſt in fine bene cōſiderata ſtabil⁹ ⁊ perpetua p̄miſſio. Alio mō ex cōparatiōe habet⁹ ad ſubiectū. Et ſic imobilit⁹ pſiſtere ꝓſequit⁹ quālibet virtutē inq̄m eſt q̄lit⁹ difficulte mobilis: ſic dicit p̄b. .iij. etb. Sciēdū autē q̄ eodē nōtē quinqs. nōtiā ⁊ virt⁹ ⁊ actus virtutis. Sic Aug. dicit ſup. Ioh. ¶ Scides eſt credē qō nō vides. Pōt nī cōtingē q̄ alijs hz habitū virtutis q̄ nō exercet actū. ſic alijs pauper hz habitū magnificentię: cū nī actū nō exerceat. ¶ Quisq; qdē alijs habēs habitū incipit qdē exercet actū: ſi nō p̄ſcit. puta ſi edificator incipit edificare ⁊ nō cōp̄iat domū. Sic ergo dicendū q̄ nomē pſeueratię quĩs ſumit p̄o habitū: p̄o quo q̄s pſeuerare eligit. quĩs autē p̄o actu quo q̄s pſeuerat. ⁊ quĩs qdē habēs habitū pſeueratię eligit qdē pſeuerare: ⁊ incipit exequi aliquid pſiſtente domo: nō nī cōplet actū: q̄ nō pſiſtit vſq; in finē. ¶ Et aut duplex finis. ¶ Un⁹ qdē q̄ eſt finis op̄is. Ali⁹ autē q̄ eſt finis humane vite. ¶ Per ſe autē ad pſeueratiā p̄tinet vt aliq̄s pſeueret vſq; ad terminū virtuoſi op̄is. ſic q̄ miles pſeueret vſq; ad finē certamiſ: ⁊ magnific⁹ vſq; ad cōſumatiōē op̄is. Sunt autē qdā virtutes: quĩs actus ⁊ tota vitā debet durare: ſicut actus fidei ſpei ⁊ charitatis: q̄ reſpicit⁹ vltimū finē totius humane vite. ⁊ ideo reſpectu harū virtutū q̄ ſunt p̄ncipales nō cōſumat⁹ actus pſeueratię vſq; ad finē vite. ⁊ ſm h̄ Aug. in li. pſeueratiā. ¶ Nemo poteſt dici perſeuerantiā habere q̄diu vituit: niſi pſeueret vſq; ad mortē. accipies pſeuerantiā p̄o actu perſeueratię cōſumate. ¶ Ad ſecūdu. q. utrū pſeueratiā ſit pars fortitudinis. Dicēdū q̄ ſicut ſupra dictū eſt: virtus p̄ncipalis eſt cui p̄ncipaliter aſcribit⁹ aliqd qō p̄tinet ad laudē virtutis: inq̄nat⁹. ¶ Exercet illud circa prop̄ia materiā in qua difficiliſſim⁹ ⁊ optimū eſt illud obſeruare. Et ſm hoc dictū eſt q̄ fortitudo eſt p̄ncipalis virtus: quia firmitatē ſeruat in his in quib⁹ difficiliſſim⁹ eſt diu p̄ſiſtere firmiter. ſi in periculis mortis. Et ideo neceſſe eſt q̄ fortitudo nī adiugat⁹ ſicut ſecūdaria virtus p̄ncipali oīs virtus cui⁹ laus cōſiſtit in ſuſtinendo firmiter aliquid difficile. ¶ Suſtinere autē difficultatē q̄e p̄uenit ex diuturnitate t̄pis boni operis: dat laudem perſeueratię. Nec hoc eſt ita difficile ſicut factū eſſe pericula mortis. ⁊ ideo perſeueratiā adiungit⁹ fortitudini ſicut ſecūdaria virtus p̄ncipali. ¶ Ad tertiu. q. quō perſeueratiā ſe habeat ad cōſtantiā. Dicēdū q̄ perſeueratiā ⁊ cōſtantiā cōueniūt quidē in fine: quia ad vtrāq; p̄tinet firmiter pſiſtere in aliquo bono difficili. ¶ Difficili⁹

aut fin ea q̄ difficultatē auferūt ad p̄stendū in bono. **Nā** virt^{us} p̄
seueratē p̄prie facit firmē p̄stere boīez i bono q̄ difficultatē q̄ p̄
uenit ex ipsa diuturnitate act^{us}. **Cōstātia** aut facit firmiter p̄seuera
re in bono q̄ difficultatē q̄ puenit ex q̄busdā alijs exteriorib^{us} ipe
dunētis: et iō p̄ncipalior pars fortitudinis est p̄seueratā q̄ ostātia
q̄ difficultas q̄ est ex diuturnitate actus est essentialior actiuitu
tis: q̄ illa q̄ est ex exteriorib^{us} ipe dūmētis. exteriora aut ipe dūmēta
p̄stidū in bono p̄cipue sūt illa q̄ tristitia iherūt. **Circa** tristitia at ē
patiētia dicit^{ur} est. et iō ostātia fin finē puenit cū p̄seueratā. fin
aut ea q̄ difficultatē inferūt puenit cū patiētia. finis aut potior est
et iō ostātia magis p̄ncipue ad p̄seueratā q̄ ad patiētia. **Ad q̄rtū**
f. vtrū p̄seueratā indigeat auxilio gr̄e. Dicēdū q̄ sicut ex dictis pa
tet. p̄seueratā dupliciter dī. **Uno** mō. p ipso habitu p̄seueratē fin
q̄ est virtus. et hoc mō indiget dono gr̄e habitualis: sicut et ceterē
virtutes infuse. **Alio** mō pōt accipi. p actu p̄seuerantie durate vsq̄
ad mortē. et hoc mō indiget nō solū gratia habituali: sed etiā grati
ito dei auxilio cōseruātis boīez i bono vsq̄ ad finē vite. sicut supra
dictū est cū de gratia agerē: q̄ cū liberū arbitriū de se sit veribile
et hoc ei nō tollat p̄ habituale gr̄am p̄ntis vite nō subest potestati
liberi arbitrii etiā p gr̄am repati: vt se imobiler in bono statuat: h
sit in p̄tate eius q̄ h eligat. plerūq̄ enī cadit in p̄tate nostra electio
nō aut exequio. **Ad quintū**. f. que mouere nos debēt ad p̄seue
rantia cōseruādā. Sciendū q̄ p̄seueratā oēs virtutes ad finē pduc
it optatū: et oīa bona cōsumat oīs oīs cōplementū: q̄ sine p̄se
ueratā nec labor p̄mū: nec seruitiū gr̄am: nec cursū brauiū: nec
pugna victoriā: nec opus q̄cūq̄ sine optatū cōsequit^{ur}: nec etiā p̄
na martyrii cōtūcūq̄ afflictuū coronā. **Quid** enim inuitat in stadio
currere: et ante terminū decessit: et qd p̄dest pugnare viriliter: et an
victoriā terga vertere: aut qd valet diu nauigasse feliciter: et ad por
tū debitu nō venire. **Ambrō.** **Lauda** nauigātis felicitatē: sed cū p̄
uenierit ad portū: lauda dūcis virtutē: sed cū pducit^{ur} est ad triūphū.
Debeamus aut p̄seuerare finalit^{er}. **In opando.** **In tolerādo.** **In pu**
gnādo et in cōdādo. **In opando** qdē vt oīa opa nra ad p̄fectionē de
bitā pducamus. exēplo sūmi opificis. de quo dī Deutro. xxvii. **Dei**
p̄fecta sunt opa. **Et** Job. v. **Pater** meus opat^{ur} vsq̄ mō: et ego opor.
Et dei filius Job. xvii. dicit. **Opus** cōsumāui qd dediti mihi vt fa
ceret. Exēplo etiā nature q̄ nō cessat opari donec p̄fecit opus suū.
sicut patet in herbis et arboribus: ambus et ceteris animalibus. **Unde**
Eccl̄s. iii. **Oīa** opa oīi p̄seuerāt in eternū. **Itē** exēplo artificū singu
lorū q̄ vsq̄ ad cōsumationē opes suos p̄seuerādo p̄stunt. sicut dī
Eccl̄s. xxviii. **Oīs** faber et architectus noctē tanq̄ diē trāsiit. **Seq̄**
tur. Vigilia sua p̄ficiet opus. **Sic** faber ferrarius sedēs et. cor suū
dabit in cōsumationē operū et. **Sic** figulus sedens et opus suū et.
Si igit^{ur} ppter lucrū tpale isti p̄seuerāt immūter opando: quāto
magis hō iustus ppter lucrū spūale et eternū p̄mū p̄seuerare de
bet. **Ideo** Gal. vi. **Bonū** aut faciēs nō desiciamus. tpe enim suo
metemus nō deficientes. **Operantes** in vinea nō nisi in fero cōtra
riū diuinū receperūt. **Matth. ix.** **Reg. i.** moral. c. xxvii. **In**calum
bonū agit: si ante vite terminū deserat: qz frustra velociter currit
qui p̄uicq̄ ad metā veniat deficit. **Vincit** ioseph inter fratres solus
talarem habuisse tunicā perhibet. **Nā** quid est est talaris tunica:
nisi actio cōsumata. **Vincit** etiā qd in sacrificio oīi cauda anima
lis precipit^{ur} i molari. **Leui. iii.** **Secūdo** p̄seuerare debemus in to
lerādo. **Matth. x.** **Tradet** frater fratrē in mortē: et pater filium et
insurgent filij in parentes et morte afficiēt eos: et eritis odio oībus
hoībus ppter nomē meū. qui aut p̄seuerauerit vsq̄ in finē: hic sal
uus erit. vñ oīs vt p̄seueratā facto doceret: noluit de cruce deces
dere: h de cruce vicerent ei indei. **Si** rex israel est: decessat nūc de
cruce et credimus ei. vñ **Berri.** ait. **Hac** p̄rogatiua. f. p̄seueratā cū
stī spoliare satagebant ecclesiā q̄ dicebant si rex israel est et. **Dole**
bat venenati serpentis astutia exaltatū in deserto serpentē enei cū
istis intuitu sanabant vulnera q̄ infligit. **Nā** virtute crucis emutita
ri se senties inimicus: sera dūc p̄ntia et quos instigauerat ad cruci
figendū: instigat ad suadēdū: vt de cruce descendat. **Dec** plane ser
pētis astutia. **hec** adinuētio fuit neq̄ie spiritalis: eo q̄ppe tēdebat
maliciofa p̄suasio: nō vt ipsi crederēt: svt nra quoq̄ si q̄ erat fides
in ei modis oībus desperaret. legētes enī dei p̄fecta sunt opa: quō
crederemus deū esse: qui opus nre salutis relinqueret imperfectū. **Nos**
quoq̄ qui seq̄mur caput nostrū nō cessamus agere p̄ntiam: nō ces
semus tollere crucē nram: p̄seuerantes in ea: sicut ipse p̄seuerauit:
nemine audiamus fratres decessim^{us} de cruce fradēte: p̄stam^{us}
in cruce: moriamur in cruce. **In legenda.** xl. martyriū. dī q̄ cū nocte
quādā i stagni gelati frigore torquerent: vnus eorū pusillanimitas
effectus recurrit ad balneū. **Sed** caloz balnei sustinere nō valens

confestim spiritū exalauit. **Custos** aut carceris vidēs in ipsa nocte
p̄funda claritatē maximā decessere de celo sup eos. **Ac** in ipsa cla
ritate. xxxix. coronas p̄fulgidas sup eorū capita decessētes. xl. indē
sunt. **Corona** vñ? vbi est? **Rēderūt** illi q̄ vñ? ad balneū cōfigēs et
expirās ibidē: p eo q̄ nō p̄seuerauerat coronā gl̄ie p̄didisset. **Quo**
audito volēs ille mereri qd ali? p̄diderat: p̄stuit in stagnū: vt soc^{us}
passionis effect^{us} ipsoz etiā cōsors in gl̄ia fieri mereret. **Ad** quarto
p̄seuerare debem^{us} in orādo: exēplo moysi: q̄ de seipso dicit Deu. ix.
P̄seueravi in mōte. xl. dieb^{us} et xl. noctib^{us}. **Aplī** p̄seuerātes i cō
tione vnanimiter cū mlierib^{us} et maria mīre ibesu et frīb^{us} ei? ip̄sū sūt
in plenitudine receperūt. sicut dicit **Act. i. et. ij.** **Ad** hac p̄seuerantiā
hortat nos oīs verbo pariter et exēplo **Luc. xi.** **Si** p̄seuerauerit
pullans: dico vobis et si nō dabit surgēs eo q̄ amic^{us} ei? sit: propter
improbātē nri ei surget et dabit illi et. **Uñ** per? q̄ p̄seuerabat
pullans: apertū est ei hostiū et intravit. **Multū** ergo nō obinet qd
petūt: qz nō p̄seuerāt in petēdo. **Quinto** p̄seuerare debem^{us}
in pugnādo. **Militia** est vita hoīs sup terrā. **Job. vii.** **Miles** aut q̄
tūcūq̄ pugnet viriliter: nō reportat gloriā triūphalē nisi p̄seueret in
pugna. ij. **Thi. ii.** **Qui** certat in agone nō coronabitur nisi legitime
certauerit. **Iosue. xiii.** **In** me fortitudo p̄seuerat tā ad bellandū q̄
ad gradiēdū. **In** bello spūali fortissim^{us} pugnādi modus est virtus
ofonis deuote. **Sicut** exēplū habem^{us} euidēs **Eco. xvii.** de oratione
moysi: de q̄ **Chriso.** **Stabat** moyses in mōte nō armis sed precib^{us}
pugnatur^{us}. **Et** infra: **Sit** moyses orāte pugna occulta: h manifesta
victoria: p̄seuerate p̄ce p̄seuerās victoria roborat^{ur}. **Multos** dia
bolus sua improbatate diuissime tentat vt medio vincat: et auferat
eis p̄seuerantiā. sicut habent exēpla infra liiij. de tēstatione.

Deinde considerandū est de vitijs oppositis p̄seueratē. **Primo**
de mollicie. **Secūdo** de p̄nacia. **Ad** p̄mū sic p̄cedit. **Uides** q̄
mollicies nō opponit p̄seueratē: qz sup illud. iad **Corin. vi.** nec
adulteri: nec molles: nec masculos concubitores. **Slo.** exponit mol
les. i. patici. i. muliebriz patietes. **Sb** opponit castitatē. ergo mol
licies nō est vitiū oppositū p̄seueratē. **P̄terea** p̄s dicit i. vii. et b
q̄ delicia mollicies qdā est. h esse delicio sum videt^{ur} p̄ncipe ad intē
peratā. ergo mollicies nō opponit p̄seueratē. **P̄terea** p̄s dicit
in. vii. et b. q̄ lussius est mollis: h est immoderatio. **Lussus** opponit
entrapeliē: q̄ est virtus circa delectatōes ludoy: vt dicit in. iiii. et b.
ergo mollicies nō opponit p̄seueratē. **Sed** econtra est qd p̄s di
cit in. vii. et b. q̄ molli opponit p̄seueratē. **Risio.** Dicēdū q̄
sicut supra dictū est: laus p̄seueratē in hoc cōsistit q̄ aliq̄ nō re
cedat a bono propter diuturnā tollerantiā difficultū et laboriosū:
cui directe videt^{ur} opponi q̄ aliquis defacili recedat a bono propter
aliqua difficultia que sustinere nō potest. et hoc pertinet ad rationē
mollicie. **Nā** molle dicit^{ur} quod facile cedat tāgenti. nō aut iudicat
aliquid molle et hoc q̄ cedat forte impellenti. **Nam** et parietes ce
dunt machine percutienti. et ideo nō reputat^{ur} aliquis mollis si cedat
aliquib^{us} valde grauius impellentib^{us}. **Nā** si cedat molli si cedat
aliquis a fortib^{us} et superexcellenti^{us} delectationib^{us} vincat vel trāsi
tis: nō est admirabile sed cōdonabile si cōtra tendat. **Manifestus**
est autē q̄ grauius impellit metus periculoz q̄ cupiditas delecta
tionū. **Uñ** **Lul.** dicit in p̄mo de offi. **Nō** est est talaris tunica q̄ metu nō
frāgit cū frāgi cupiditate. nec q̄ iunctū a labore se p̄stiterit: vñ
a voluptate. **Ipsa** etiā voluptas fortius mouet attrahēdo q̄ trāsi
tia de carētia voluptatis retrahēdo. quia carētia voluptatis est pu
rus defect^{us}. **Et** ideo fm p̄bm p̄prie mollis dicit^{ur} qui recedit a bo
no propter tristitias causatas ex defectu delectationū q̄ cedēs de
bili mouenti. **Ad** p̄mū ergo dicendū: q̄ p̄dicta mollicies cau
satur dupliciter. **Uno** modo ex cōsuetudine. cū enī aliquis assuet^{us}
est voluptatib^{us} frui: difficilior potest earū absentia sustinere. **Alio**
modo ex naturali dispositione: quia videlicet habet animū minus
cōstantē propter fragilitatē cōplexionis. et hoc modo compant^{ur} se
mine ad masculos: vt p̄s dicit in. vii. et b. **Et** ideo illi q̄ muliebriz
patiunt^{ur} molles dicūt^{ur} q̄ muliebrēs effecti. **Ad** secūdū dicēdū:
q̄ voluntati corporali opponit labor. et ideo res laborioze nri impe
diunt voluptates. **Deliciosi** aut dicunt^{ur} qui nō possunt sustinere ali
quos labores: nec aliquid quod voluptatē diminuat. **Uñ** dicitur
Deu. xxviii. **Lenera** mulier et delicata que sup terrā ingredi nō va
lebat: nec pedis vestigiū figere propter molliciē. et ideo delicia qdā
mollicies dicit^{ur}. **Sed** mollicies p̄prie respicit defectū delectatio
nū. delicia autē causam impediētiā delectationis: puta laborē vel
aliquid huiusmodi. **Ad** tertū dicendū: q̄ in ludo oīs est cōsis
derare. **Uno** quidē modo delectationē. et sic inordinate lussus eu
trapeliē opponit. **Alio** modo in ludo considerat^{ur} quedam remissio
sine requies: que opponit labori. et ideo sicut nō posse sustinere ly

boriosa prinet ad mollitiē: ita etiā nimis appetere remissionē ludi vel quācūq; aliā quietē. Ad scdm. s. vtrū pīnatiā sit pars pfeuerantie. Sciendū qd sicut iſido. dicit in lib. ethi. Pertinet of aliq; qui est impudētē tenēs: qđ oīa tenēs. z hic idē dicit pīnari: eo qd in pposito suo ad victoriā pfeuerat. antiq; enī dicebāt ayriā quod nos victoriā. z hoc pbs vocat in. vij. ethi. ichyponomenes. i. fortis sine ydionomenes. s. pprie sine. qđ pīnatiā sit pars pfeuerantie. opozet: mollis aut minus qđ opozet: pfeueras aut fm qđ opozet. Un p3 qđ pfeueratiā laudat sicut in medio existēs. pīnari aut vtu pat: sicut fm excessū medij: mollis at fm defectū: z qđ qđq; nimis pstitit aliq; in pīnatiā: qđ p hoc vult suā excellentiā manifestare. Jo pīnatiā oīe ex inani gloria. sicut dicit Breg. xxi. moral. Dicitū est aut supra qđ oppositio vitiōz ad virtutes nō attendit fm causā sed fm speciē. De hoc require infra li. iij. dist. xci.

De temperantia.

DIS. XCI.

Ultimo inter virtutes cardinales considerandū est de tēpantia. Circa quā dīstīndā sūt tria. Primo qđ de ipsa tēpantia. Secdo de vitiis oppositis. Tercio de pibus eius. Circa pīnū primo videndū est vtrū tēpantia sit virtus. Secdo vtrū sit spālis. Tercio vtrū sit circa occupatīas. Quarto vtrū sit circa delectationes tactus. Quinto vtrū sit circa delectationes gustus inquantū est gustus: vel solū fm qđ est tactus qđā. Sexto que sit regula tēpantie. Septimo vtrū sit virtus cardinalis siue pīcipalis. Octavo vtrū sit potissima virtutū. Ad pīnū. s. vtrū tēpantia sit virtus. Dicendū qđ sicut supra dictū est de rōne virtutis est vt inclinēt hoīes ad bonū. bonum aut hoīs est fm rōne esse. vt Dion. dicit in. iij. ca. de di. no. z ideo vīrtus hūana est: que inclināt ad hoc qđ est fm rōne. Manifeste aut ad hoc inclināt tēpantia. Nam in eius noīe importat quedā moderatio seu tēperies quā ratio facit. Et ideo tēpantia est virtus. nō aut tēpantia inclinātiō nature hoīs inquantū hō est. natura aut inclināt in id qđ est vniuersaliū. Un hō naturaliter appetit delectationē sibi vniuersaliē: qđ vō hō inquantū hōmō est rationalis: vniuersalis est qđ delectationes sunt hōi vniuersales: qđ sunt fm rōne: z ab his nō retrahit tēpantia: sed potius ab his qđ sunt tēpantia rationē. Un patet qđ tēpantia nō tēpantia inclinātiō nature hūane: sed vniuersaliē cū ea: tēpantia tēpantia inclinātiō nature bestialis: z nō subie ete rōni. Ad scdm. s. vtrū tēpantia sit spālis virtus. Dicendū qđ fm consuetudinē hūane locutiōis aliqua noīa cōia restringunt ad ea qđ sunt pīcipua inter illa que sub tali cōitate pīnāt: sicut nomē vīrtutis accipit anthronomatie p. roma. Sic igīf nomē tēpantie dupliciter accipi pōt. vno mō fm cōitate siue significatiōis. z sic tēpantia nō est virtus spālis sed generalis: qđ nomē tēpantie signat quādā tēperie. i. moderatiōe: quā rō ponit in humanis opationibz: z pāfionibus: qđ est cōe in oī virtute morali. Differt tñ rōne tēpantia a fortitudine etiā fm qđ vtrāq; sumit z virtus cōis. Nam tēpantia re trahit ab his qđ tēpantia appetitū alliciunt. fortitudo aut impellit ad ea sustinēda vel aggrediēda ppter qđ hō refugit bonū rōnis. Si vō cōsideret anthronomatie tēpantia fm qđ refrenat appetitū hoīs ab his qđ maxime alliciūt hoīes: sic est spālis virtus: vt pote habens spālē materiā sicut z fortitudo. Et sicut ipsū nomen dupliciter pōt sumi. vno mō cōiter. alio mō excellenter. ita z integritas quā aug. attribuit tēpantie dicit in li. de moribus ecclie. Tēpantia est amor sese deo integrū incorruptūq; cōseruās. qđ etiā tēpantia est circa illa que maxie possunt animū inqetare. ppter hō qđ sunt hōi essentialia vt infra dicit. z ideo tranquillitas animi p quādā excellentiā attribuit tēpantie. Nam honestus dicit qđ bonozis status. qđ maxie cōsiderat tēpantia qđ repellit vicia maxime obprobriosa. vt infra dicit. Ad tērtiū. s. vtrū tēpantia sit circa occupatīas z delectatīones. Dicendū qđ sicut ait iſido. in lib. ethi. tēpantia est qua libi do occupatīasq; refrenat. Sicut enī dictū est supra. ad virtutem morālē pertinet cōseruatio boni rationis tēpantia pāfiones rationē repugnantēs. Notus aut pāfionū anime est duplex. vt supra dictū est: cum de pāfionibus ageret. Unus quidē fm qđ appetitus sensu

tutus psequit sensibilia z corpalia bona. Alius aut fm qđ refugit sensibilia z corpalia mala. Pīnū aut mōr appetit: sensui pīcipue repugnat rōni: sed magis seruāt ei. sic instrumēta quibus hō vīr ad cōsecutiōes pīnū finis. repugnat at ei pīcipue fm qđ appetit: sensui in ea dedit nō fm modū rōnis. z ideo ad virtutē morālē pīnari pīnari moderari hōmō pāfiones qđ importat pīnatiōe boni. Notus aut appetit: sensui refugit mala sensibilia pīcipue zia tur rōni: nō quidē fm sui imoderatiā: s. maxie fm sui effectū. put quis refugit mala sensibilia z corpalia: qđ interdū cōcomitant bonū rōnis: p vniuersaliē dīcedit ab ipso bono rōnis. z ideo virtutē morālē pīnari in hōmōi firmitatē pīnari in bono rōnis. Sicut ergo virtus fortitudinis de cui rōne est firmitatē pīnari: pīcipue cōsistit circa pāfionē pīnatiē ad fugā maloz corpaliū: circa. s. timorē. et vniuersaliē aut circa audaciā: qđ aggreditur terribilia sub spe alicu' boni. ita etiā tēpantia qđ importat moderatiōe quādā cōsistit circa pāfiones tēdentes in bona sensibilia. s. circa occupatīas z delectatīones. et cōsecutiōe aut circa tristitias: qđ tinguūt ex absentia talīū delectatīonū. Nā sic audacia pīnari terribilia: ita etiā tristitia tal pūnit ex absentia delectatīonū pīnari. Ad qđrtū. s. vtrū tēpantia sit solum circa delectatīōes tact? Dicendū qđ ista est tēpantia circa delectatīōes z concupiscētiās: sicut fortitudo circa timores z audacias. Fortitudo at ē circa timores z audacias respectu mariu moū maloz quibz natura extinguit: qđ sunt pīcula moī. Un sūt tēpantia opozet qđ sit circa occupatīas maximā delectatīonū. Et qđ delectatīō cōsequit opationē cōnaturalē: tāto aliq delectatīō nes sunt vehemētiores: qđto cōsequit opationes magis naturales. Maxime aut nāles aīalibz sunt opationes quibz cōseruat nā indiuidui p cibū z potū: z natura spēi p cōiunctionē maris z femine. z ideo circa delectatīōes ciboz z potui: z circa delectatīōes vniuersaliū est pīnari tēpantia. Hōmō aut delectatīōes cōsequit sensum tactus. vī relinquit qđ tēpantia sit circa delectatīōes tactus. Ad qđrtū. s. vtrū tēpantia sit circa delectatīōes gustus inqntū ē gustus: vel solū fm qđ est tactus qđā. Dicendū qđ sicut dictū est: tēpantia cōsistit circa pīcipuas delectatīōes: qđ maxime pīnāt ad cōseruationē hūane vite vel in specie vel in indiuiduo: in quibz aliqđ cōsiderat pīnari: aliqđ aut cōsiderat. Pīnari autē ipse vīus rei necessarius: puta vel femine: qđ est necessaria ad cōseruationē spēi: vel cibi vel potus: qđ necessaria sunt ad cōseruationē indiuidui. Et ipse vīus hōi necessarius habet quādā essentialē delectatīōe adiūctā. Secūdo aut cōsiderat circa vtrūq; vīus aliqđ qđ facit ad hō qđ vīus sit magis delectabilis. sic pulchritudo z ornat femine: z sapor delectabilis in cibo: z etiā odor. Et ideo pīnari tēpantia est circa delectatīōes tactus: qđ p se cōsequit ipm vīum rerū necessariū: qđ oīs vīus est in tāgēdo: circa delectatīōes aut vel gustus vel olfactus: vel vīus est tēpantia z intēpantia. Secūdo at inqntū sensibilia bonū sensui cōseruat ad delectatīōe vīum rerū necessariū: qđ pīnari ad tactū. qđ tñ gustū pīnari: qđ tactū ē aliq sensus: ideo tēpantia magis est circa gustū qđ circa alios sensus. Ad sextū. s. qđ sit regula tēpantie Dicendū qđ sic ex dictis pīnari virtutis morālē pīcipue cōsistit in ordine rōnis. Nā bonū hoīs ē circa rōne ē vt Dio. dicit. iij. ca. de di. no. Pīcipuus aut ordo rōnis cōsistit ex hō qđ aliq in finē ordinat. z in hō ordine maxie cōsistit bonū rōnis. Nā bonū hōi rōne finis. z ipse finis est regula eoz qđ sunt ad finē. Oīa aut delectabilia qđ in vīum rōnis veniūt: ordinant ad aliū quā vite hui' necessitatē sicut ad finē. z ideo tēpantia accipit necessitatē hui' vite fm regulā delectabiliū quibz vīr: vt. s. tantū eis vīr qđta necessitas hui' vite requirit. Un dicit Aug. de mo. ec. Da bet vīr tēpantia in rebus hui' vite regulā vtrūq; testamēto firmatā vt eoz nīl obligat: nīl p se appetitū putet: sed ad vite hui' atq; officioz necessitatē qđta est vsurper vīrīs modestia: nō amātis affectu. Et nota qđ necessitas humane vite dupliciter potest attendi. Uno modo fm qđ dicit necessariū id sine quo res nullo modo ē potest. sicut cibus est necessariū animali. Alio modo fm qđ dicit necessariū id sine quo res nō potest vniuersaliē esse. Temperantia autē non solū attendit primā necessitatē: sed etiam secundā. Un pbs dicit in. ii. ethi. qđ temperatus appetit delectabilia propter sanitatē: vel propter bonā habitudinē. Alia vō que ad hoc nō sunt necessaria possunt simpliciter se habere. Quedā enī sunt impedimēta sanitatis vel bone habitudinē. z his nullo modo tēpantia vīr. hoc enī esset peccatū cōtra temperantiā. Quedam vō sunt que nō sunt his impedimēta. z his moderate vīr pzo loco z tēpore z cōgruētia eoz quibus cōiunt. Et ideo ibidem pbs dicit: qđ etiā temperatus appetit alia delectabilia: que. s. non sunt necessaria ad sanitatē vel ad bonā habitudinē: nō impedimēta his existētia. Itē vniuersaliē

peccatū interperatū sit marie exprobatū. Dicendum qd exprobatio opponi videt honorū et glorie honorū aut excellētie debet. vt supra habuit est gloria aut claritatē ipozat. Est ergo interperatū maxime exprobatū ppter duo. Primo qdē qz maxime repugnat excellētie hoīs. est enī circa delectatiōis cōs nobis et bztis. vt supra habuit est. Unde et in ps. dicit. hō cū in bonoz esset nō itellexit. cōparatus est iumētis ispiētibz. et similis factus ē illis. Scdo qz maxime repugnat eius claritati vel pulchritudini. inquantū in delectatiōibz circa quas ē interperatū minus apparet de lumine ratiōis. ex qua est tota claritas et pulchritudo virtutis. vnde et huiusmodi delectationes dicuntur maxime exprobatibiles.

De partibus temperantie.

DIS. XCIII.

Deinde considerādū ē de ptribz tēperantie. Et pmo de istis ptribz in gñali. Scdo de singulis in speciali. Circa primū sciēdū qd tullius in sua rethorica assignat ptes tēperantie. cōtinētiā. modestiā. clementiā. Macrobius aut sup. somnii scipionis ponit modestiā. verecūdiā cōtinētiā. castitatē. honestatē. moderatiōnē. paritatē. sobrietatē. et pudiciā. Andronicus vero dicit qd familiares tēperantie sunt austeritas. cōtinētiā. humilitas simplicitas. ornat. bona ordinatio p se sufficiētiā. Ad euidētiā hōz sciēdū ē qd sicut dicitur est supra alicui virtutis cardinalis triplices ptes possunt esse. scilicet integrales. subiective et potētiāles. et dicunt ptes integrales alicui virtutis cōditiones quas necesse ē occurrere ad virtutē. et scdm hoc due sūt partes integrales tēperantie. scilicet verecūdiā p quā aliqd refugit turpitudinē tēperantie cōtinētiā. et honestas p quā. scilicet aliqd amat pulchritudinē tēperantie. nā sicut ex dictis p. p. p. p. tēperantie iter virtutes vēdicat sibi quēdā decore et vitiat interperatū marie turpitudinem habet. partes aut subiective alicuius virtutis dicunt species eius. Oportet aut diuersificare species virtutū fm diuersitatē materie obiecti. Est aut tēperatū circa delectatiōes tact? qd diuidunt in duo genera. Nā qdā ordinant ad nutrimentū. et in his qstū ad cibū ē abstinentia. qstū aut ad potū ppter sobrietatem. Quēdā vero ad vim generatiuā ordinant. et in his qstū ad delectatiōē principalē ipsius coitus est castitas. qstū aut ad delectatiōē circumstātes. puta qd sunt in osculis tactibz. et amplexibz. attēdiē pudiciā. ptes aut potētiāles alicuius virtutis pncipales dicunt virtutes secundarie. qd modū quem pncipalis virtus obseruat circa aliquā pncipalē materiā ipse obseruat in quibz alijs materijs. in qbus nō est ita difficile. Pertinet igit ad tēperatū moderari delectatiōes tactus. quas difficillimū est moderari. Unde quēcūqz virtus moderatiōē quādam operat in aliqua materia et refrenatiōē appetitus in aliqd tendentis. pōt poni pars tēperantie sicut virt? ei adiūta. qd qdē cōtingit tripliciter. Uno mō ī exterioribz motibz animi. Alia mō in exterioribz motibz et actibz corporis. Tercio mō in exterioribz rebus. ppter motū aut occupationē qd moderat et refrenat tēperantiā. tres motus inueniunt in aia tēdētes in aliqd. Primus qdē ē motus volūtatis cōmote ex impetu passiōis. et hūc motū refrenat cōtinētiā. ex qua fit. vt hō imoderat occupatiōē patiā. volūtas tñ nō vincit. Alii aut mot? in terior in aliqd tēdēs est motus spei et audaciē. qd ipsaz cōsequitur et hūc motū moderat siue refrenat humilitas. Tertius aut mot? ē ire tēdēs in vindictā quē refrenat māsuetudo siue clemētiā. circa autē motus et actus corporales moderatiōē et refrenatiōē facit modestia. quā andronicus in tria diuidit. ad quoz pmo ptnet discernere qd sit faciēdū et qd dimittēdū et qd quo ordine sit agēdū. et ī hoc firmū pssistere. et qstū ad hoc ponit bonā ordinatiōē aliud aut ē qd hō in eo qd agit decētiā obseruet. et qstū ad hoc ponit ornatū. Tertius ē aut colloquiū amicorū vel quibz alijs. et qstū ad hoc ponit austeritas. circa exteriora aut duplex moderatiō ē adhibēda. Primo qdē vt supflua nō redrant. et qstū ad hō ponit a macrobio paritas. et ab andronico p se sufficiētiā. Scdo vero vt hō non minus exquisita requirat. et quātum ad hoc ponit macrobius moderatiōnem. andronicus vero simplicitatem.

Deinde considerādū ē de ptribz tēperantie in spālī. et pmo de ptribz qd integrales sūt verecūdiā et honestas. Circa verecūdiā considerādū sūt qstūoz. Primo vtz verecūdiā sit virt? Secundo de qb? sit verecūdiā. Tercio a qb? hō verecūdet. Quarto quoz sit verecūdari. Ad pmo. scilicet vtz verecūdiā sit virt? Dicēdū qd virt? duplex accipi pot. ppe. scilicet cōiter. Proprie qdē virt? pfectio qdā est. vt dicit in vii. phis. Et iō omne illud qd repugnat pfectioni. et si sit bonū. deficit a ratiōe virtutis. verecūdiā aut repugnat pfectioni. tñ mor. n. ē alicui turpis. qd. scilicet exprobatū. Unde damas. dicit qd timor ē verecūdiā de turpi actu. sicut autē spes ē de bono possibili et arduo. vt supra habuit est. cum de passionibus ageretur. ita etiā timor est de possibili et arduo. ille aut qui est pfectus fm habit? virtutis. nō apprehendit aliqd exprobatū et turpe ad faciēdū vt possibile et arduū. i. difficile ad vitandū. neqz etiam facit actu aliqd turpe vnde obprobriū timeat. vnde verecūdiā. ppter loquēdo nō ē virtus. deficit enī a pfectione virtutis. Cōiter aut virt? dicitur omne qd ē bonū et laudabile in humanis actibz et passionibz. et fm hoc verecūdiā quoz dicitur virtus. cū sit quēdā laudabilis passio. Sic dicit ambrōsi? libro de officijs qd verecūdiā socia ac familiaris est mēt? placiditas. pteruā fugitās. ab omni luxu aliena. sobrietatē diligit. honestatē fouet. et decores requirit. Deficit tñ a ratiōe virtutis. qz sicut habet. i. eth. virtus est habitus electus in mediocritate consistens. hō autē verecūdiā in medio consistere videat. tñ verecūdiā non noiat habiti. sed passionē neqz mor? eius est ex electiōe. sed ex ipetu passiōis. Ad scdm. scilicet vtz verecūdiā sit de turpi. Dicēdū qd sicut dicitur ē supra. timor est de malo arduo. qd. scilicet difficile vitaf. est autē duplex turpitudine. Una qdē vitiosa. que. scilicet consistit in deformitate act? volūtarij. et hoc ppter loquēdo nō hō ratiōē mali ardui. qd. n. in sola voluntate consistit. non videt esse arduū et eleuatū supra hoīs potēstatē. et ppter hoc nō apprehendit sub rōne terribilis et ppter hoc plus dicit i. iij. reth. qd hōz maloz nō ē timor. Alia autē turpitudine quasi penalis. qd quidē consistit in vituperatione alicui? sicut quēdā claritas glorie consistit in honoratiōe alicui? et qd etiā vituperiū hō ratiōē mali ardui. sicut bmoī honor hō ratiōē boni ardui. verecūdiā que est timor turpitudinis pmo et pncipaliter respicit vitiū seu obprobriū et qd vituperiū ppter debet vitio sicut honor virtuti. Ideo etiā ex cōsequēti verecūdiā respicit turpitudinē vitiosā. vñ phs dicit in i. rethorice qd mō hō verecūdat ex defectibz qui nō ex ei? culpa pueniūt. Respicit aut verecūdiā culpā dupl. vno mō vt alia quoz definit vitiosa agere ppter timorē vituperij. Alio mō vt hō i turpibz qd agit vitet aspect? publicos. ppter timorē vituperij. quoz primū fm greg. nicenū ptnet ad erubescētiā. scdm etiā ad verecūdiā. Cū ipse dicit qd qui verecūdat. occultat se in his qd agit. qd vobis erubescit. timet incidere in ignominiam. Verecūdiā aut vel erubescētiā ppter respicit ignominiam. fm qd debet culpe qd est defect? volūtarij. vnde phs dicit in i. rethorice. qd oia illa hō verecūdat magis. quoz ipse est cā. obprobriosa aut qd inferunt alicui. ppter virtutes virtuosas quidē tēnit. qd indigne sibi irrogant. sicut de magnanimitas phs dicit in i. iij. eth. Et de apls dicit Actū. v. qd ibat apls gaudentes a spectu celis. qm digni habiti sunt p noie ihu xpi cōm meliaz pati. Et impfectione aut virtutis cōtingit. qd aliquis verecūdetur de obprobrijs qd sibi inferunt. ppter virtutē qd quāto aliquis est magis virtuosus. tanto magis cōtēnit exteriora bona vel mala. vñ de dicit ysa. li. Noli timere obprobriū hominū. Ad tertiū. scilicet a qbus hō verecūdet. Dicēdū qd cū vituperiū opponat bonoz. sicut honor importat testimoniū quoddā de excellētiā alicui? et pncipue que est fm virtutē. ita etiā obprobriū cui? timor est verecūdiā ipozat testimoniū de defectu alicuius. et pncipue scdm aliquā culpam. Et ideo quāto testimoniū alicui? reputat maioris ponderis. tanto ab eo aliqd magis verecūdat. Pōt aut testimoniū aliquod maioris ponderis reputari. vel ppter eius certitudinē veritatis. vel ppter effectū. certitudo aut vitatis adest testimonio alicuius. ppter duo. vno qdē mō ppter rectitudinē iudicii. sicut patet de sapientibus et virtuosis a quibz hō et magis desiderat venerari et magis verecūdam. vnde a pueris et bestijs nullus verecūdam. ppter defectum recti iudicii. qui est in eis. Alio mō ppter cognitionē eoz. de quibz est testimoniū. qz vñ qd bene iudicat qd cognoscit. et sic magis verecūdamur a psonis iustis. que magi facta nra cōsiderat. A pegrinis aut et oīno ignotis ad quos facta nra nō pueniūt. nullo mō verecūdamur. ex affectu aut est aliqd testimoniū magni pōderis. ppter iunamentū vel nocumētū ab eo pueniēs. Et ideo magis desiderat hoīs honorari ab his qui pnt eos iuuare et magis verecūdam ab eis qd possunt nocere. et inde etiā est qstū ad aliqd magis verecūdamur a psonis iunctis. cū qd? semp sum? cōuersaturū qd ex hoc nobis ppetuū pueniat nocumētū. qd aut puenit a pegrinis trāseuntibz cito pfrāit. Silis aut est rō. qre verecūdamur a melioribz et a psonis iustis. qz sicut melior testimoniū reputat magi efficax. ppter vniuersalē cognitionē quā hnt de rebz. et icōmutabilē scītiā a veritate. ita etiā familiarū psonaz testimoniū videt magis efficax. ppter hō qd magi cognoscūt pncipalīa qd circa nos sūt a psonis vobis filibz in pctō nō verecūdamur. qz nō estimam? qd defectū apphēdāt sicut aliqd turpe. Appalātibz aut verecūdamur ppter nocumētū ide. pueniēs. qd ē diffamatio apō multos. Ab illis etiā inf quos nihil mali fecim? magi verecūdamur ppter nocumētū sequens. qz. scilicet per hoc amittimus bonā opinionē quā de nobis

mor est de possibili et arduo. ille aut qui est pfectus fm habit? virtutis. nō apprehendit aliqd exprobatū et turpe ad faciēdū vt possibile et arduū. i. difficile ad vitandū. neqz etiam facit actu aliqd turpe vnde obprobriū timeat. vnde verecūdiā. ppter loquēdo nō ē virtus. deficit enī a pfectione virtutis. Cōiter aut virt? dicitur omne qd ē bonū et laudabile in humanis actibz et passionibz. et fm hoc verecūdiā quoz dicitur virtus. cū sit quēdā laudabilis passio. Sic dicit ambrōsi? libro de officijs qd verecūdiā socia ac familiaris est mēt? placiditas. pteruā fugitās. ab omni luxu aliena. sobrietatē diligit. honestatē fouet. et decores requirit. Deficit tñ a ratiōe virtutis. qz sicut habet. i. eth. virtus est habitus electus in mediocritate consistens. hō autē verecūdiā in medio consistere videat. tñ verecūdiā non noiat habiti. sed passionē neqz mor? eius est ex electiōe. sed ex ipetu passiōis. Ad scdm. scilicet vtz verecūdiā sit de turpi. Dicēdū qd sicut dicitur ē supra. timor est de malo arduo. qd. scilicet difficile vitaf. est autē duplex turpitudine. Una qdē vitiosa. que. scilicet consistit in deformitate act? volūtarij. et hoc ppter loquēdo nō hō ratiōē mali ardui. qd. n. in sola voluntate consistit. non videt esse arduū et eleuatū supra hoīs potēstatē. et ppter hoc nō apprehendit sub rōne terribilis et ppter hoc plus dicit i. iij. reth. qd hōz maloz nō ē timor. Alia autē turpitudine quasi penalis. qd quidē consistit in vituperatione alicui? sicut quēdā claritas glorie consistit in honoratiōe alicui? et qd etiā vituperiū hō ratiōē mali ardui. sicut bmoī honor hō ratiōē boni ardui. verecūdiā que est timor turpitudinis pmo et pncipaliter respicit vitiū seu obprobriū et qd vituperiū ppter debet vitio sicut honor virtuti. Ideo etiā ex cōsequēti verecūdiā respicit turpitudinē vitiosā. vñ phs dicit in i. rethorice qd mō hō verecūdat ex defectibz qui nō ex ei? culpa pueniūt. Respicit aut verecūdiā culpā dupl. vno mō vt alia quoz definit vitiosa agere ppter timorē vituperij. Alio mō vt hō i turpibz qd agit vitet aspect? publicos. ppter timorē vituperij. quoz primū fm greg. nicenū ptnet ad erubescētiā. scdm etiā ad verecūdiā. Cū ipse dicit qd qui verecūdat. occultat se in his qd agit. qd vobis erubescit. timet incidere in ignominiam. Verecūdiā aut vel erubescētiā ppter respicit ignominiam. fm qd debet culpe qd est defect? volūtarij. vnde phs dicit in i. rethorice. qd oia illa hō verecūdat magis. quoz ipse est cā. obprobriosa aut qd inferunt alicui. ppter virtutes virtuosas quidē tēnit. qd indigne sibi irrogant. sicut de magnanimitas phs dicit in i. iij. eth. Et de apls dicit Actū. v. qd ibat apls gaudentes a spectu celis. qm digni habiti sunt p noie ihu xpi cōm meliaz pati. Et impfectione aut virtutis cōtingit. qd aliquis verecūdetur de obprobrijs qd sibi inferunt. ppter virtutē qd quāto aliquis est magis virtuosus. tanto magis cōtēnit exteriora bona vel mala. vñ de dicit ysa. li. Noli timere obprobriū hominū. Ad tertiū. scilicet a qbus hō verecūdet. Dicēdū qd cū vituperiū opponat bonoz. sicut honor importat testimoniū quoddā de excellētiā alicui? et pncipue que est fm virtutē. ita etiā obprobriū cui? timor est verecūdiā ipozat testimoniū de defectu alicuius. et pncipue scdm aliquā culpam. Et ideo quāto testimoniū alicui? reputat maioris ponderis. tanto ab eo aliqd magis verecūdat. Pōt aut testimoniū aliquod maioris ponderis reputari. vel ppter eius certitudinē veritatis. vel ppter effectū. certitudo aut vitatis adest testimonio alicuius. ppter duo. vno qdē mō ppter rectitudinē iudicii. sicut patet de sapientibus et virtuosis a quibz hō et magis desiderat venerari et magis verecūdam. vnde a pueris et bestijs nullus verecūdam. ppter defectum recti iudicii. qui est in eis. Alio mō ppter cognitionē eoz. de quibz est testimoniū. qz vñ qd bene iudicat qd cognoscit. et sic magis verecūdamur a psonis iustis. que magi facta nra cōsiderat. A pegrinis aut et oīno ignotis ad quos facta nra nō pueniūt. nullo mō verecūdamur. ex affectu aut est aliqd testimoniū magni pōderis. ppter iunamentū vel nocumētū ab eo pueniēs. Et ideo magis desiderat hoīs honorari ab his qui pnt eos iuuare et magis verecūdam ab eis qd possunt nocere. et inde etiā est qstū ad aliqd magis verecūdamur a psonis iunctis. cū qd? semp sum? cōuersaturū qd ex hoc nobis ppetuū pueniat nocumētū. qd aut puenit a pegrinis trāseuntibz cito pfrāit. Silis aut est rō. qre verecūdamur a melioribz et a psonis iustis. qz sicut melior testimoniū reputat magi efficax. ppter vniuersalē cognitionē quā hnt de rebz. et icōmutabilē scītiā a veritate. ita etiā familiarū psonaz testimoniū videt magis efficax. ppter hō qd magi cognoscūt pncipalīa qd circa nos sūt a psonis vobis filibz in pctō nō verecūdamur. qz nō estimam? qd defectū apphēdāt sicut aliqd turpe. Appalātibz aut verecūdamur ppter nocumētū ide. pueniēs. qd ē diffamatio apō multos. Ab illis etiā inf quos nihil mali fecim? magi verecūdamur ppter nocumētū sequens. qz. scilicet per hoc amittimus bonā opinionē quā de nobis

habebat. et etiā qz otraria iuxta se posita maiora vident. unde cum aliqz subito de aliquo quē bonū estimavit aliqd turpe pcepit. ap- prehēdit h vt turpius. ab illis aut a qb? de nouo aliqd postulat? vel quoz nūc pmo volumus esse amici. magis verecūdamur ppter nocumētū inde pueniēs. qd ē ipedimētū iplēde petitiōis z amici- tie. sūmāde. Ad quartū. s. quoz sit verecūdi. Dicēdo qz sicut dictum est. verecūdia est timor alicuius turpitudinis. D. autem aliqd malū nō timeat. ppter duplicē rationem pōt otingere. Uno mō qz nō estimat vt malū. Alio mō qz nō estimat. vt possibile. vel vt difficile vitari. z scdm hoc verecūdia in aliquo deficit dupliciter. Uno mō qz ea q sunt erubescibilia nō apprehēdunt etiā turpia. z hoc mō carēt verecūdia hoies in peccatis. pfundati qb? sua pecca- ta nō displicēt. s. magi gloriānt de eis. Alio mō qz nō apprehēdūt turpitudinē vt possibile sibi vel qī nō facile vitabilem. z hoc mō se- nes z virtuosī verecūdia carent. sunt tamen dispositi sicut si in eis esset aliquid turpe. de hoc verecūdarentur. unde philosophus di- cit in. iiii. et bi. qz verecūdia est ex suppositione studiosi.

Deinde considerādū ē de honestate. Et pmo quō honestus se habeat ad virtutē. Scdo quō se habeat ad decorē. Tercio quō se habeat ad vtile z delectabile. Quarto vtrū honestas sit ps pperatiō. Ad primū. s. quō honestas ad virtutē se habeat. Dicēdū qz sicut vñ. dicit. honestas dicit qī bonozis status. unde ex hoc videt aliqd vici honestū qd est bonozis dignū. bonoz autem vt supra dictū ē excellētē debet. excellētia aut hois maxie fide- ras fm virtutē. qd ē dispositio pfecti ad optimū. vt dicit in. vii. pbi. Et ideo honestū. pzie loquēdo in idē refert qī virtutē. Et nota qz eoz q bonozat pter virtutē aliqd vñt ē excellētī. s. de? z beatitu- do. z bñōi nō ita nobis p expientia nota sūt. sicut vtutes fm quas quotidie opamur. Et iō vñ? magis sibi vēdicat nomē hōestī. Alia vō q sūt ista virtutē honozant in quātū coadiunāt ad opatiōēz vir- tutū. sicut nobilitas. potētia z diuitie. vt. n. pbs dicit. iiii. et bi. bñōi honozant a qbusdā. s. s. virtutē solus bonus ē honozāndus. bon? aut ē aliqd fm virtutē. Et iō virtutē qd debet laus fm qd ē appe- tibilis pp aliud. bonoz aut. put ē appetibilis pp seipaz. z fm hoc bz rationē honesti. Itē nota qz radicaliter honestas ē in interiori electi- one. signatur aut in exteriori ouersatiōe. qz honestū sicut dicitur est ipozat debitiū bonozis. bonoz aut ē qdā attestatio de excellētia ali- cuius. Testimoniū aut nō. pfer. nisi de reb? notis. interior aut ele- ctio nō immoretur nisi p exterioris act? Et ideo exterior cōuersatio bz rationē honesti. fm qz ē interiori rectitudinis ostēnsia. pp h qd dicit apls. i. corin. xiii. Oīa honeste z fm ordinē fiāt in vobis. Itē rū qz fm vulgare opinionē excellētia diuitiaz facit hoies dignū bo- noze. Inde ē qz qūqz nomē honestatis ad exteriorēz pspertatem trāsfert. fm illud Eccl. xi. bona z mala vita z mors. paupzas z bo- nestas a deo sunt. Et post sequit. Potēs est deus subito honestas re pauperē. i. oīare. Ad scdm. s. quō honestas se habeat ad deco- rē. Dicēdū qz sicut accipit potes ex verbis dion. iiii. c. de. di. no. Ad rationē pulchri siue decozi occurrit z claritas z debita pportio. oī- cit enī qz deus dicit pulcher. sicut vniuersoz cōsonātie. z claritatis cā. Unde pulchritudo corpis in hoc cōsistit. qz homo bz mēbra cor- poris. bene. pportionata cū quadā debitiū coloris claritate. z simili- ter pulchritudo spiritualis in hoc cōsistit qz ouersatio hois siue actio eius sit bene. pportionata fm spirituale ratiōis claritatē. hoc autē pti- net ad rationē honesti qd diximus idē esse virtutē qz fm rationē moderat oēs res hūanas. z iō honestū ē idē spūali decozi. vñ aug. dicit i li. lxxxi. qōnū. hōestiatē voco itelligibilē pulchritudinē quā spūale nos pzie dicim? Et postea subdit qz sūt multa pulchra vi- sibilia q min? ppe honesta appellant. Ad tertiu. s. quō hōestas se hēat ad vtile z delectabile. Dicēdū qz honestū occurrit i idē subie- ctū cū vtili z delectabili. a qb? nō differt rōne. Dicit. n. aliqd hōestū sicut dictū ē. in quātū bz quēdā decozē ex ordinatiōe rōnis. hoc au- tē qd ē fm rationū ordinatū ē naturaliter pueniēs homini. vñ qd qz aut naturaliter delectat in suo pueniēti. Et iō honestū ē homini naturaliter delectabile. sicut de operatiōe virtutis pbs pbat in. v. et bi. Nō nō omne delectabile ē honestū. qz pōt etiā aliqd esse ouer- niēs fm sensuz nō fm rationē. s. hoc delectabile ē pter hois rōnez qz pficit naturā ipsi. Itē ē vñ? qz fm se honesta ē. refert ad aliud sicut ad finē. s. ad felicitatē. z fm hoc idē subiecto ē honestū z vtile z delectabile. s. ratione differit. Nā honestus dicit fm q aliqd bz quadā excellētia dignū bonozē. ppter spūale pulchritudinē. Dele- ctabile aut in quātū querat appetitū. vtile aut in quātū refert ad aliud in pluribus nō est delectabile. qz vtile z honestū. qz omne vti- le z honestū est aliquāliter delectabile. sed nō oīerit. vt dicitur in ij. et li. Ad quartū. s. vtrū honestas debeat ponī pars tpanit. Di-

endū qz sicut dictū est honestas est qdā spūalis pulchritudo. pul- chro aut opponit turpe. opposita aut maxie se inuicē manifestant. Et iō spūaliter ad tpaniā honestas pferē videt. que id qd turpiss- mū est hōi z indecentissimū repellit. s. brutales voluptates. vñ z in ipso noīe tpanit. maxie intelligit bonū rōnis cui? est moderat ri z temperare cupias pzuas. Sic igi? honestas. put spūali quadaz rōne tpanit attribuit ponit ps eius. nō quidez subiecta vel sic vñ? adiuncta. sed pars integralis ipsius sicut quedā eius cōditio.

De partibus temperantie.

DIS. XCIII.

Deinde considerādū est de partib? subiectis tē- pantie. Et pmo de illis q sunt circa dele- ctationes ciboz. Scdo de illis q sunt circa delectatio- nes venereoz. Circa primū considerādū est pmo de absti- nentia q est circa cibos z potus. Scdo de sobrietate q est specialē circa potū. Circa abstinentiā considerādū est pmo de ipsa abstinentia. Scdo de actu eius qd ē ieiuniū. Tercio de vitio oppo- sito qd est gula. De abstinentia videndū est pmo vtrū sit virtus. Dicēdū qz abstinentia ex suo noīe importat subtractionē ciboz. dupliciter aut nomē abstinentie accipi potest. Uno mō s. qz absolute abstractionē ciboz designat. z hoc mō abstinentia nō desi- gnat. neqz virtutē. neqz actū. sed quiddā virtutis z differens. Alio mō potest accipi fm q est rōne regulata. z hoc potest fieri duplici- ter. vno mō p opationē corpis. z sic moderatio ciboz scdm quātū- tatē z equalitatē pti- net ad artēz medicine. Alio mō fm interiorēz affectiones in opatione ad bonū rōnis. z sic pti- net ad virtutē. unde aug. in libro de questionib? euāgelij dicit non interest oīno. s. ad virtutē quid alemētoz vel quātū quis accipiat. vñ modo id faciat p cōgruentia hoīum cū quibus viuūt z p sone sue. z p valitudinis siue necessitate sed quātā facilitate z feracitate animi bñs valeat cū oportet vel necesse est carere. Et nota qz ad tpaniā pti- net refre- nare delectatiōes q nimis animū ad se alliciunt. sicut ad fortitudi- nē pti- net firmare aīum cōtra timores a bono ratiōis repellēs. z ideo sicut laus fortitudinis cōsistit in quodā excessu. z ex hoc oīno- minant oēs ptes fortitudinis. ita z laus tpanit cōsistit in quo- dā defectu. z ex hoc ipsa z oēs ptes ei? oīnoīantur. unde z absti- nentia. qz pars est tpanit oīnoīatur a defectu. z nō cōsistit i medio in quātū est s. ratiōēz rectā. Ratio enim recta facit abstinerē sicut oportet. s. cū hylaritate mētis. z ppter qd oportet. s. ppter gloriā dei. nō ppter gloriā suā. De his que faciunt ad cōmendatiōēz absti- nentie. Require infra. vbi agit de vitio gula. nā que dicunt ibi ad delectatiōēz gula p oppositū faciunt ad cōmendatiōēz abstinentie z qz oīstident gulā. suadent abstinentiā. Ad scdm. s. vtrū abstinen- tia sit specialis virtus. Dicēdū qz sicut dictū est virtus moralis cō- seruat bonū rationis cōtra impetus passionū. z ideo vbi inueniunt specialis ratio qua passio abstrahat a bono rationis. ibi necesse est esse specialē virtutē. Delectationes aut ciboz nate sunt abstrahere homines a bono rationis. tum ppter magnitudinē earū. tum etiā ppter necessitatē ciboz quib? homo indiget ad vite cōseruationēz quā maxime homo desiderat. z ideo abstinentia est specialis virt? De ieiunio qd est actus abstinentie. Require infra. vbi agit de pibus satisfactiōis. De vitio gula opposito abstinentie. Require infra vbi agitur de sexto vitio capitali in. iij. li.

Deinde considerādū ē de sobrietate. z vitio opposito. s. sobri- etate. Circa sobrietatem primo considerādū est. que sit mate- ria sobrietatis. Scdo vtrū sobrietas sit spūalis virtus. Tercio vtrū vsus vini sit licitus. Quarto quibus pcpie cōpetat sobrie- tas. Ad primū scz que sit materia sobrietatis. Dicēdū qz vir- tutes q ab aliqua generali cōditione virtutis noīant. illā materiāz spūaliter sibi vendicāt. in qua difficillimū z optimū est cōditōēz hui- usmodi obseruare. sicut fortitudo circa picula mortis. z temperan- tia circa delectationes tact? nomē aut sobrietatis sumit a mēsurā. Dicit enī aliqd sobri? qī bzā id est mēsurā seruās. z ideo illā ma- teriam sibi spūaliter sobrietas ascribit. in qua maxime laudabile est mēsurā seruare. bñōi aut est potus inebziare valēs. quia ei? vsus mēsuratus multū ofert. z modic? excessus multū ledit. qz impedit vsum rationis. magis etiam qz excessus cibi. unde dicit Eccl. xxxi. Sanitas est aīe z corpis sobrius potus. vinū multū potatū irrita- tionem z irā z ruinas multas facit. Et ideo spūaliter sobrietas attē- ditur circa potum. nō quēciqz sed ei qui sua sumofitate natus est caput cōturbare sicut vinū z oīa que inebziare possunt. cōiter autē sumēdo nomē sobrietatis. potest in quacūqz materia oīci. sicut su- pra dictū est de fortitudine z tpania. Et nota qz sicut vinum mate- riale corpaliter inebziat. ita etiā methaphorice. cōsideratio sapien-

tie dicitur potius inebrians ppter hoc qd sua delectatioe auz allit
fm illud. ps. Calix tu inebrians qd pclarus e. Et io circa creplatio
ne sapientie p similitudine quada sobrietatis dicit. Ro. xij. No plus
sapere qd oportet sapere. s; sapere ad sobrietate. Ad scd. s. vtruz
sobrietatis sit spalis virt. Dicedu qd sicut dictu e ad vtute morale p
tinet obseruare bonu ratiois tra ea qd pot ipediri. ideo vbi in
uenit spale ipedimentu ratiois. ibi necesse est esse spalem virtute ad
illud remouedu. potius aut inebrians bz spale ratione ipediendi ratio
nis vsum abforbendo ea p imoderatia delectatiois inquatu. s. p
bat cerebrum sua fumositate. Et ideo ad remouedu hoc ipedimentu
ratiois. requirit spalis virtus q est sobrietatis. Ad tertiu. s. vtrum
vsum vini sit licit. Dicedu qd nullus cib vel potus fm se considerat
est illicit. s; finis oim dicentis. Math. xv. Nihil qd intrat in os cor
inquinat hominem. Et ideo bibere vinu fm se loquedo no est illicitu.
pot tñ illicitu reddi p accidens. qnq; qd ex cōdicio bibetis. q a vi
no defacili ledit. vel qd ex speciali voto obligat ad vinu no bibe
du. qnq; aut ex mō bibedi. qz. s. mēsurā in bibēdo excedit. qnq; au
tē ex pte alioy qd ex hoc scādalizarent. Ad quartu. s. qd pcpue
cōpetat sobrietatis. Dicedu qd virtus bz habitudinē ad vno. Vno qd
de mō ad otaria vicia. qd excludit r concupiscētiās quas refrenat.
Alio mō ad finē in quē pducit. Sic igit aliqua virtus magis requi
tur in aliqbus duplici. ratioe. Vno mō qz in eis ē maior. pntas ad
concupiscētiās quas oportet p virtutē refrenari r ad viciā q p virtutē
tollunt. r fm hoc sobrietatis maxime requirit in iuuenib; r mulie
ribus. qz in iuuenib; viget concupiscētia delectabilis. ppter feruore
etatis. in mulierib; aut nō est sufficiens robur mētis ad hoc qz con
cupiscētiās resistat. vide fm maximū valerium. mulieres apud roma
nos antiq; nō bibeāt vinu. Alio vero mō sobrietatis magis requi
tur in aliq; vt pote magis necessaria ad ppiā operationē ipsoy
vinu aut imoderate sumptū pcpue ipedit vsuz ratiois. Et ideo se
nib; in qd ratio o; vigere ad alioy eruditioez. vt in epis seu qbus
libet ecclesie ministris q mēte deuota debet spiritualib; officiis i
stare r regib; q p sapiētiā debet populu subditu gubernare. specia
liter sobrietatis indicat. De ebrietate require infra libro tertio.

De castitate. DIS. XCV.

Deinde consideradu ē de castitate. Et pmo de ipa
virtute castitatis. Scdo de virginitate.
q ē pars castitatis. Tertio de luxuria. q ē vitiū oppositū
castitati. Circa pmiū considerada sut qnq; Pmo vtr
castitas sit virt. Scdo vtrū castitas sit virt generalis. Tertio vtrū
sit virt distincta ab abstinentia. Quarto quo se habeat ad pudicitia.
Quinto ostēdet q suadet castitatē. Ad pmiū. s. vtrū castitas sit
virt. Dicedu qd nomē castitatis sumit ex b; q p rōnē cōcupiscētie
castigat. q ad modū pueri est refrenada. vt p; p plm in. iij. ethi. In
hoc aut ratio huius virtutis consistit. q sit aliqd fm rōnē modifica
ti. vt ex supradictis p; vide manifestū ē castitatē esse virtutē. Est
aut castitas in aia sicut in subiecto. s; materia bz in corpore. Pertinet
ad castitatē. vt fm iudiciū ratiois. r electionē voluntatis aliq; mo
derate vtrā corpulib; mēbris. qd r si violētia iherat. nihilominus
manet in aia habit castitatis. sicut de mulierib; violēter oppre
ssis dicit aug. de ci. dei. pposito animi pmanēte p qd etiā corp; sancti
ficari meruit. nec ipsi corpi aufert castitatē violētia libidinis aliene
quā seruat pferuatiā tūctie sue. r ibidē dicit qd ē virt; animi. q
comitē bz fortitudinē. qua boni qlibet mala tolerare. q; malo ofen
tire decreuit. Ad scdm. s. vtrū castitas sit virt generalis. Dicen
du qd nomē castitatis duplici accipit. vno mō ppiē r sic est qdaz
spalis virt; habet spale materiā. s. concupiscētiās delectabilis. q sūt
in venereis. Alio mō nomen castitatis accipit metaphorice sicut
enī in corpis cōmixture consistit delectatio venereo circa quā ppe
ē castitas r vitiū oppositum. s. luxuria. ita ē in quadā spūali cōm
ixture mētis ad res aliquas consistit qdā delectatio. circa quā est qdā
spūalis castitas metaphorice dicta. vel ē spūalis fornicatio similis
metaphorice dicta. Si. n. mēs hois delectet in spūali cōiunctioe. id
cui o; cōiūgi. s. ad deū r abstineat se ne delectabiliter aliis cōiūgi
s; debitu diuini ordinis. dicit castitas spūalis. s; illud. ii. corin. xj.
Despōdi vos vni viro virginē castā exhibē chro. Si aut delectabi
lis ē debitu terminū ordinis cōiūgiat mēs qbuscuq; aliis reb; oice
tur fornicatio spūalis. s; illud. iere. iij. Tu aut fornicata es cū ama
torib; multis. Et h; mō accipiedo castitatē. Castitas o; gñalis vir
tus. qz p quālibet virtutē retrahit mēs huius ne reb; illicitis de
lectabiliter cōiūgiat. Principalit tñ rō huius castitatis consistit in charitate.
r in aliis virtutib; theologis qd mēs hois cōiūgit deo. Ad ter
tiu. s. vtrū castitas sit virt distincta ab abstinentia. Dicedu qd sicut di
cū ē. tēperantia ppiē est circa concupiscētiās delectationū tactus

Et ideo oportet vt vbi sunt diuerse rationes delectatiois ibi sint di
uerse vtutes sub tpantia ppebentē. Delectatioes aut pportionant
opationib; quaz sunt pfectōes. vt dicit in. x. eth. Manifestū ē au
tem qd alteri generis sunt opatōes pntētes ad vsuz ciboz. quib; nā
individiu cōseruat r opatōes pntētes ad vsuz venereo. qd cōser
uat natura spēi. Et ideo castitas q ē circa delectatioes venereo. ē
virt; distincta ab abstinentia. que ē circa delectatioes ciboz. Delecta
tioes aut veneree vehemētiores sūt. r magi opprimēt rōēz. q; de
lectatioes ciboz. r pp h; magi idigēt castigatioe r refrenatioe. qz eis
cōsentiaf. magis ex hoc increfcit vis concupiscētie. r deicit virt; mē
tis. Vñ aug. dicit in pmo soliloq;: nihil esse sentio. qd magi deici
at auz virilē. q; blādimēta semie. cozpozq; ille tractat. sine quo
vroz haberi nō pot. Ad quartū. s. vtrū pudicitia pnteat ad casti
tatē spālē. Dicedu qd nomē pudicitie a pudore sumit. in quo ve
recūdia significat. r ideo optet qd pudicitia ppiē sit circa illa de q
bus hō magi verecūdaf. marie aut verecūdaf hoies de actib; ve
nerēis. vt aug. dicit in. xiii. de ci. dei. intātū qd etiā cūbit; coniugalis
q honestate nuptiaz decorat. verecūdia nō careat. Et hoc ideo. qz
motus genitaliū mēbroz nō subdit impio rōnis. sicut mor; alioy
exterior; mēbroz. Verecūdaf aut hō nō solū de illa mixture vene
rea: s; etiā de qbuscuq; signis ei. vt pl; dicit in. ij. rethorice. Et io
pudicitia attēdit ppiē circa venerea. r pcpue circa signa venereo
rū. sicut sunt aspect; impudici. oscula. tactus. r qz hoc magis solēt
dephēdi. ideo pudicitia magis respicit exteriora signa hūmōi. Ca
stitas aut magis respicit ipsaz venerea cōmixture. Et ideo pudici
tia ad castitatē ordinat. nō qd virt; ab ipsa distincta: s; sicut expi
mēs castitatis cōiūctantia quādā interdū cū vniū p alio ponitur.
Sciēdu aut qd castitas diuidit in virginalē. viduālē. r coniugālē.
Castitas coniugalis magna virt; est: viduālis maior. que est cū ppo
sito decetere nō cōtrahēdi. nec corp; suū alio mō polludēdi. virginalē
ē maxima. que nec carne polluta est. r bz ppositū incorruptōez car
nis. ppter deū pperuo cōseruadi. De castitate coniugali nihil in specia
li pponim; hic dicē. nisi qd rationes q in sequenti capitulo ponunt
ad amorē r custodiā castitatis viduālis adaptari possunt ad amorē
r custodiā castitatis cōiugalis. Itē infra. vbi agit de luxuria po
nunt multa qd dissuadēt adulteriū. r econtra. pbāt r ostēdunt omē
dabilē castitatem coniugālē: sed hic spāliter ē dicēdu de castitate q
habenda r cōseruanda est post corruptōez carnis. siue post expientiaz
opis carnalis q nō bz nomē. ppiū: s; cōmuni noie castitas appellat
sicut est castitas viduāli. vel regulariū. vel ecclesiasticor; viroz. vel i
sacris ordinib; pnotor. De talib; oīē saluator. Math. xvij. Sūt
qui se castrauerūt. ppter regnū celoz rē. Papias dicit qd castitas ē
carnis incorruptio. vel post corruptōez ei; abrenūciatio. vñ castus
pmo a castigatioe dicit; est. postea placuit veterib; eos castos vo
cari. qui ppetuā libidinis abstinentiā pollicent. Ad cōseruationē
aut r diligētē custodiā castitatis. multa nos monere debēt. Ppiū
mum est exhortatio sacre scripture r sanctor; Paulus enī ad hoc
nos monet verbo r exemplo. i. corin. vij. Volo omnes hoies esse si
cut meipsum. Itē ibidē. dico aut nō nuptis: sed viduis bonū est il
lis si sic pmanerint sicut ego. i. thess. iij. Nec est volūtas dei sancti
ficatio vestra. vt abstineatis vos a fornicatione. vt sciat vnusquisq; q
vas suū possidere in sanctificatione r bonore. i. thess. v. Teipsuz castū
custodi. Scdo suadet suare castitatem natura aliquarū animū
puer. rrr. Gallus succinat; libos suos est hō. r pcpue sacerdos ca
stus Luce. xij. Sint libi vñ pincti p aliis sacerdotib; veteris legi
que cohībent manū. i. peccati actū. nō oīuz. chrs aut phibet r cō
hibet r actum r voluntatem. r punit. Eph. vi. State succincti lumbos
mentis vestre in veritate. vt cor; r volūtas nō deat exteriori mū
dicie. Itē nā turturis. que suo opari casto amore adeo cōiūngit: q
nulli alteri neq; etiā post mortē copulat: sed volat solitū. r decli
nat cōforia aliāz animū. nec volat cū eis. sic aia casta o; inseparabilē
adherere chro. ad cui; mortis r sanguinis memoria o; frequētare
gemit; vat faciebat magdalena. Debet etiā omittere viroz ppe
ritatis mūdane r vite secularis r declinare cōforia leuiū psonarū.
Itē dicit arist. in li. de nā aialiu; qd turtur latet in hyeme ita qd vir
inuenit. In estate aut libet; tenet loca frigida. Sic aia casta o; oc
cultare se tra mūdi picula. r declinare a locis calidis. r ea q nutri
unt carnis incētiū. Itē admōet ratio nāz. vt hō ratōe vigēs sit ad
modū angeli mūde viues. cōformādo se nō bzutis aialibus. Berni.
Nihil bestiali; hoie qd ē rōne vigēs. r nō rōne vtens. Itē qdā pbe
attēdēs afaz suā celestis esse nobilitat; r dignitatē. r angelice r oi
uine cōformē nāe. nō feditatis porcine. cum tentat; veller cū mulie
re peccare. ait. Erubescē celū intrare in cenū. non est dignum vt lo
cum debitu deo r angelis debentis habere in celo. in terris liceat. cū

porcis in iudicio carnalis conc. **T**ertio suadent seruare castitatem exēpla plurima. **P**rimo exēplū chrii et suorum aploz. q̄ adeo castitatem amauit q̄ voluit esse summe castus. et de matre castissima. et si ne iudicio ope accipit et nasci et viuere semp. q̄ etiā discipulos suos voluit a coniugib⁹ separari. quasi fere oēs. vt dicit ambro. q̄ etiā vxores relinquētib⁹ ppter se vitā pmissit eternā. **M**atth. xix. **D**is q̄ relique rit vxore et. ppter nomē meū exēplū ioseph. de quo dicit **Ben. xxxix.** cui cū diceret vxor pbutifaris. dormi meū. nequaquā acquirit operi nephario. **I**h̄ ait. Quomō possum hoc malū facere. et peccare in dñm meū et. **E**t post mulier molesta erat adolefcēti. et ipe recusabat stu pū. de quo dicit iosephus in pncipio libri. ii. q̄ dicta mulier sollicitauit cū blādimētis. pmissis et minis. et inardēs in amorē eius finis se iūrmā. remāsit a festiuitate publice celebratis. et ostēdit iu ueni ardorē suū. incitās et rogās cū fletib⁹ vt secū dormiret. ipsum nec mulieris miseria. nec pietatis misericordia. nec rogātis instaurat. nec metus. nec pmissio. nec mine. nec blādimēta. nec aliqua tē tamēta potuerūt aliū iuuenis emollire. nec a castitate recedere per suaserūt. **I**h̄ pces et pmissa respuit. nec minis cessit. **I**tē exēplū iudith de q̄ eiusdē. **xv.** **C**ōfortatū ē cor tuū eo q̄ amaueris castitatē. et post virū tuū aliter nescieris. **I**deo benedicta eris in eternū vñ habes q̄ merito castitatis. et hostes vicierit. et holosemē occiderit quo occiso cū eēt caput exercit⁹. alij sūt victi et in fugā cōuersi et in dē lū berati. **I**tē exēplū triū pueroz quoz saraballa in fornace babilonie nō fuerūt abusta. q̄ eoz genitalia nō fuerāt p luxuriā inq̄natā aut inflāmata. vt dicit **Dan. xiii.** **A**d h̄ facit exēplū susanne que maluit mori incurrere. q̄ castitatē amittere. **U**nde ait. **Meli⁹ ē mibi icidēre in mari⁹ vñas. q̄ delinquere in legē dei mei.** **I**tē ad h̄ facit exēplū rāzie de quo legi. **ii. mach. xiii.** q̄ multis tpib⁹ cōtinētie ppositū tenuerat in iudaismo parat⁹ corpus et aīas tradere p pſenerātia hic magis voluit vitā amittere. q̄ cōtinētiā. **I**tē ad hoc facit exēplū anne. de qua legi. **Luc. ii.** q̄ post q̄s vixisset cū viro suo p. vii. ānos p̄māserat vidua vsq̄ ad. lxxiii. annos seruicis deo in tēplo. die ac nocte nō discedēs ab eo ieiunijs et obsecratiōib⁹ vacās. vnde h̄ meruit chrii videre et cognoscere corporaliter et spūaliter de eo pphare. hoc ostēdit exēplo quō bone vidue debēt et viuere et agē. et castitas et seruare. **I**tē ad castitatis custodiā facit exēplū beati benedicti. q̄ vt legi. **oral. ii.** cū tētaref a spū fornicatiōis sub specie merule. piecit se nudū volūtās iter aculeos spinarū i veprib⁹. vt p vulnera carnis excuteret tētaratiōis libidinis. et castitatē inuolātā seruaret. **I**tē exēplū beati berni. clareuallēsis. q̄ cū iuuenis tētaref. et inflāmāref caro eius libidine itētiōe cuiusdā mulieris. surgēs de lecto. piecit se nudū in stagno gelido vt flāmā libidinis extingueret. et castitatē suā a piculo custodiret. **I**tē ad hoc facit exēplū. q̄ legi i vita pauli pmi beremite. q̄ sub pſecutiōe decij et valeriani cū pſecutores nō possent quēdā iuuenē tormētis supare. fecerūt ei lectū i borto flozido delicatissimū et nobilissimū iter rubētes rosas. et lilia candētia. q̄ alias hosti amicitias resupinū i lecto. ne se posset quozq̄ vertere et excutere. blandis fimb⁹ necruerūt. itroducta speciosa meretrice cū solo. que cū nuda cū eo se poneret. et eius mēbra cōtrearet. vt eū ad libidinē puocaret. ipse vētib⁹ linguā sibi pcedit. et ipam cū sanguine in facie eius. piecit. et sic motū libidinis doloris magnitudine cōpescuit. **Q**uarto suadēt seruare castitatē figure. **F**igura baf. n. per circūfōnes carnis castitas. que est circūfōs carnis et cordis. remouens non solum a carne. sed etiam a corde notias delectationes. quia vt dicitur **Eze. xliii.** **I**ncircūfisi et incircūfisi cor de nō intrabūt in sanctificationē. s. paradisi. et **Diere. iiii.** **C**ircūfidi mini oīso et auferte pputia cordiū vestroz. hoc aut duplex castitas carnis et cordis. significat in duplici cingulo religiosoz. cū vno debēt religiosi dormire. s. fteriori. vt semp illud habeāt. i. i corde. ppositū castitatis. et reiciāt a se oēs cogitatiōes et delectatiōes notias. **Ysa. xi.** **E**rit iusticia cingulū liboz ei⁹. et fides cinctozū renuz ei⁹. vt iusticia coherceat a delectatiōib⁹ prauis carnē. ne pcedat ad actūz illicitū. fides cor teneat p amorē eterni pmi. et timorē eterni supplij ei⁹. ne pcedat vsq̄ ad illicitū cōsensū. **I**tē milites chrii figurāf p milites salomōis. quoz vniuscuiusq̄ ensis sup femur suū. q̄ carnales et nocturnas tētatiōes pugnāt et repugnāt eis. **Can. iij.** **A**d h̄ facit exēplū q̄ legi i vitispa. **Cū** qdā solitari⁹ tētaref de accipiēda vxore. descriptis eā i fabulo dicēs. **M**ō hēs vxore et oz te dupl⁹ laborare. s. vt acq̄ras tibi et sibi necessaria. **P**ost finxit sibi filiā. et triplicauit sibi laborē. p filiū et sic fūz q̄ sibi fingēbat filios vñ filias. au gebat sibi laborē p vxoris et filioz puiōne. **Cū** at labor multiplicat⁹ eēt et intolerabil⁹ ait q̄ cū nō posses de vniuerso labore tuo tot filijs puiidē. nō hēs necesse ēē nubē. et sic q̄uit tētatio. **Q**uinto suadet vi

uere caste. corporis et cordis mūdicia. vt spiritus sancto. qui in mundis habitat cordib⁹. et corpib⁹ mundū tēplū pparef. **i. corin. vi.** **N**e scitis qm mēbra vestra tēplū sunt spūs sancti. et spūs sanct⁹ habitat in vobis. qui q̄scit in flore cordis et corpis flozidi. **Ysa. xi.** **E**t requie scit sup florē spūs dñi. **p̄s.** **E**t reflozuit caro mea. flozuit in v̄ginitate. reflozuit in castitate. post lapsum supra ostēdiz p vbi beatizmar tini. qui vidēs prauit⁹ cū parte porci effoderant. **A**liā boues copauerāt. et redibāt ad suū virozē et florē. **T**ertia pars erat intacta. et v̄uersis florib⁹ q̄ gēmis varijs picturata. **P**rima tūpū tenet icōtinētiā. **S**ecūda castoz post lapsum. **T**ertia statū signat virginitatē. **M**unda debēt esse corp⁹ et aīa illoz qui volūt esse spūs sancti habitaculū et celestis sapiēteceptaculū. qui dicit sanct⁹. **i. mūdus.** **S**ancti esto te ego sanct⁹ sum. de quo dicit in. **p̄s.** **T**u aut in scō habitas. **i. i mūdō.** q̄ colūba p quā spūs sanct⁹ signat. in lutoſis: nō inuenit vbi req̄ſceret pes eius. vt dicit **Ben. viii. Sap. i.** **N**ō habitabit i corpe subdito peccatis. **S**erto suadet ad amorē et custodiā hui⁹ vñ multiplex vtilitas ipſi in pſenti. **I**psa fidē facit aīas p̄ciōz pulchritudine iuiolata. securitas mētis. et sanitas corpis. **D**e hac sanctus basili⁹. **C**astū fili in oib⁹ tēpſuz custodi. vt videas oīm i glia cōſistētē. mētē tuā et mēbra tua dedicasti dñō. ne cōmisceas ea cū mulierib⁹ meretricib⁹. reflecte amorē tuū ab amorē mulierū. ne te ab amorē dei excludēt. **I**tē alibi. **Q** pulchra est iuueni pū dica castitas et deo amabilis. et ad omne bonū vtilis. **Q**ui filios b⁹ spūales vel camales nutriat eos in castitate deo. nō in luxuria oia bolo. **Q**uid pdest homi filiū habere. amare et nutrire. si cū eternis nutriat tormētis. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**astitas boiem celo iungit. et angeloz facit cōinem. **I**tem. **O**ib⁹ castitas necessaria est: sed maxie ministris altaris chrii. quoz nū alioz debet esse eruditio et assidua salutis p̄dicatio. **T**ales debet oīm habere mīstros. qui i castitate viuūt angelicā i terris hñt cōuersatiōem. **C**

¶ *Itē. xliiij. li. c. iiii. dicit q̄ galla nobilissima romanorū defuncto viro post annū. h̄ p̄bici d̄scit ei ī p̄pectu rubore faciei q̄ nisi traheret. ⁊ a viro cognoscere. barbā virilē haberet. ⁊ l̄ multas h̄fret diuitias ⁊ aridiores oīs. p̄spicias q̄ eā ad h̄bēdū inuitabat. maluit in castitate seruare d̄no. ⁊ ei nubere q̄ homini. Reiectio seculari habitu ⁊ religio sup̄to. s̄cē monasterio beati petri apli tradidit religiōi. s̄tū d̄s ⁊ elemosinas. verēdū d̄bā barbe adueniēt nō timēs h̄ solū quō deo placēt. Cū autē labores ei⁹ vellerē cōpotēs de⁹ eterna mercede remunerare. p̄cūsa ē ī mānilla vlcere cārī. Lūḡ iacēt de nocte iter duo cādelabra q̄ ante se lucētia habebat. amica lucis vidit astare beati petri aplin. ⁊ ait nō p̄terita. s̄ l̄tera. Cūis es d̄ne. Sūt ne mihi dimissa peccata mea. cū ille benignissime inclinato capite ait. Dimissa sūt. veni. Cui illa veniat inq̄t meū foror benedicta. Cui illa. Nō veniet mō. s̄. d̄. c. xxx. s̄ alia tal. dixit ipe veniet tecū. Nō cū uelasset mī mōasteriū. migravit ad deū. quā alie sicut sup̄dictū ē sūt secute. Debet autē euitare q̄ affectat caste vinē ea q̄ sūt iactantia ad peccatū luxurie. ⁊ fugē q̄ sūt desideria carnis. ne. s̄. curet. v̄. p̄cū. ret. ea q̄ caro desiderat. Curā carnis ne fecerit in desiderijs. Sal. v. Caro concipit aduersus sp̄iū. ⁊ ē attēdere ⁊ cauē multiplices tētatōes ⁊ fraudes ⁊ astutias satane. ⁊ quō iūdiat castitatem. Incitātia ad peccatū carnis sūt delicie vitæ ⁊ yeshu. ⁊ loci. ⁊ oia. ⁊ socie tates leues. j. thiij. v. Vidua q̄ in delicijs ē viuēs mortua est. de q̄. b̄. j. thi. v. Ociose discunt circūe domos. nō solū aut ociose. s̄. v̄. bofe ⁊ cariose. q̄ filij israel occasiōes luxurie nō euitauerunt. Itē idē de filio balaā. ⁊ fraude balaich ī deserto castitatē diu seruātā ami seruit. ⁊ perierūt. vt legit. Nūeri. xxiij. ⁊. xxv. dicit iosephus li. iij. Antiquit. q̄ filiū fuit balaā q̄ balaach mitteret ī exercitu filiozū israel virgines. quaz pulchritudine ⁊ ornatu posset subdū ⁊ deuinz ei ⁊ rez vanaliū copijs. q̄ b̄ fecit. Quē ille xxv. eos ad libidinē ludis ⁊ ostēdōib⁹ ⁊ rez copia. vocātes eas ad festa sua ⁊ iuuina ⁊ iocubitiū. Quē cū vellēt recedē ⁊ illi rogārēt cū fienb⁹ q̄ remanerēt. ille respōderūt. q̄ nulla rōne possent h̄ facere. nisi relicta lege sacrificarēt dijs suis. Nō ipi se facturos iurauerūt. vtētes cibis ⁊ sacrificijs. l̄. q̄ eis ⁊ sacrificia ⁊ festa relinquētes. p̄ quo cū nollet admoniti p̄ moyse fere corrigē. occisi sūt tā gladio q̄ peste imissa a d̄no. tā bi q̄ h̄ fecerāt. q̄ illi q̄ eos corrigere debebāt. nō fecerāt. Ad euitandā casū illecebras ⁊ demonij insidias. Ponem⁹ duo exēpla duū deceptor p̄ carnis illecebrā ⁊ demonis fallaciā ī muliens sp̄e se trāfigurāti. ⁊ p̄ carnis illecebrā. ab altitudine castitat⁹ ⁊ sanctitat⁹ tēp̄s delicias duos heremitas. q̄ finē tū dissimilē habuerūt. De vno refert sanct⁹ iohes in viti sp̄a. q̄ erat q̄dā solitā ⁊ beremo monachus. cui⁹ dom⁹ īp̄clūca fuit. vir sūme abstinentie. labore manū sū bi victū querēs. oīe ac nocte in oratiōib⁹ p̄sistēs. cūctis animi virtutib⁹ flōres quō cū videret de hac p̄sumētē tētorz. laqueos parat. fingit se speciosaz mulierē p̄ beremū oberrātē. ⁊ pullans ad spelun cē hostiū. rogat vt eā miseratiōis īritu ad angulū cellule p̄nocare dimittat. ne fiat p̄da feraz. q̄ pietate fictiōis sue ofēntit. ⁊ eā itrodu cit. ⁊ causas vie ⁊ erroris sui p̄ beremū fingit astutas. ⁊ accedēs. p̄ plus post v̄boz signētā. ⁊ oscula manū q̄ reuerentiā tāgit barbā amplexat caput. v̄bis ⁊ fact⁹ ocitat ad libidinē. Dic autē labor p̄iorū īmemor. ⁊ estuās ardore libid⁹ cū irrueret ī sedos āplexus. in clinatis lacerib⁹ iter man⁹ amplexātis. cū clamore bozibili ⁊ fedis fama illūsiōe elabī. ⁊ multitudine demonij q̄ ad hoc spectaculū conerāt. cū īgētī cāchino clamauit. O monache monache qui te v̄sq̄ ad celū extollebas. quō demersus es v̄sq̄ ad īfernū. Dic at⁹ ofusus nō penitēs s̄ desponsus notosq̄ fugiēs ad seculū rediēs. releuamē ⁊ colloq̄a bonoz declinās amplius p̄da demonij ⁊ gaudiū p̄fectuz efficiē. Itē ad idē aliud exēplū de kalēdario bede. Legit⁹ de viciozio martyre. Viciozinus ⁊ feuerin⁹ q̄ mortuis paritib⁹ suis v̄siderēt oīa q̄ habebāt. ⁊ pauperib⁹ erogātes. vt deo liberi⁹ fuirēt sibi ad īnuicem successiue seruiebant. Et cum nihil haberent. faciēte deo nihil eis deerat. Viciozinus autem aliquid perfectus v̄o lens agere. fecerat ad beremū. sedens in excelso rupis specu. cui subterfiebāt aque. vbi ita erat artus locus. q̄ vir ei⁹ posset capere q̄ sedēs. posset dormire. si atqz recipit ibi clausit aditū. Astiduus ī oratiōe. electioe stat oryabolus ad hostiū sub similitudine fimi late p̄none. dicit vt plangit se errabūdā ⁊ metuetē noctis tenebras ⁊ incurfus feraz allegat se debere recipi solius nocti spacio alibq̄ dicit mortē sua imputandā viciozino. Quā cū motus cōpassiōe re cepisset. incept ē blandiri verbis. signis ⁊ gestu. ⁊ tactu. Viciozinus victus. scelus p̄ficiat. hostis euānescit. irridēs cū cāchino victus viciozinū. b̄ p̄mo facit. velut ex āguis. post ad se reuerfus fratrē suū adit. casus suū ei referat. ipe b̄bi penā idicit. arbozē findēs ⁊ p̄ fixu ras remor. ramis. ī modū crucis man⁹ sibi astrigēs. Sequerit⁹ ep̄*

scopu ad fratre addicit. nec ei victorinus. vt inde recedat acq̃escit.
Quid vides eps ei bridices. inde recedit. hic solo die osi coact⁹ a
 fratre modicu panis ⁊ aque recipiebat. frat̃ aut̃ p̃ eo filii cibo ⁊ ieu
 nio se macerabat. post trienu aut̃ vir acq̃iescit ab hac p̃nia egredi.
 canib⁹ ei⁹ ia fere ⁊ sumptis. **P**ostea aut̃ ab epo dñi sanctissime vi
 ueret. ⁊ multa miracula dñi p̃ ei faceret amittuine vebis sit facer⁹
 dorus. **T**ertia aut̃ ipante ab arrio iudice pmo exilio relegat⁹ ē. post
 ad locu q̃ cantilas vocat sup̃ aquas putetes et sulphure p̃ trienu
 suspens⁹ capite deorsus vsq̃ dora passus supplicia. martyrio corda
 tus est. **E**t de castitate claustralū nontandū q̃ illa que suadet cas
 titate p̃sonis ecclesiasticis in sacris p̃motis. ⁊ q̃ dissuadet peccatu
 luxurie in eis p̃it suadere in claustralib⁹ castitatis amozē ⁊ obse
 natiā. ⁊ dissuadere eis luxurie vitū. q̃ infra l. iij. li. notata sunt. vbi
 agit de his que dissuadet luxuria in claustralib⁹. ⁊ p̃ hūc suadent
 eis castitate. **E**t de circūstātijs que aggrauat luxuria monialium.
 q̃ debent eas incitare ad amozē ⁊ custodia castitatis p̃mouere.

Ende considerandū est de v̄ginitate. Circa quā vidēda sunt q̄nqz. Primo in quo consistit v̄ginitas. Scōdo vtrū sit virtus. Tercio de excellētia ei⁹ respectu m̄mōnii. Quarto de excellētia ei⁹ respectu aliarū v̄tutū. Quinto spāliter q̄ mouere debet ad v̄ginitatē seruandā.

Ad p̄mū. In quo consistit v̄ginitas. Dicendū q̄ nomē v̄ginitatis a virore sumptū videt. Et sicut illō viciā virēs in suo virore p̄siste re. q̄ nō est ex sup̄abundātia calozis aduersionē exp̄tus. ita etiā v̄ginitas hoc ip̄orat q̄ p̄sona cui inest imūnis sit a occupē aduersionē q̄ esse videt in s̄mātiōis. marie delectatōis cop̄alis q̄lis ē venē reoz delectatio. Unī ambrosi⁹ viciā libro de v̄ginitate. q̄ castitas v̄ginalis ē exp̄s trāgicōis integritas. In delectatiōe autē venereoz v̄gia ē cōsiderare. Unī quidē q̄d est ex p̄te cop̄is. i. violatiō signa culi v̄ginalis. Aliud est autē illud in quo cōsistit id q̄d est aīe cum eo q̄d est cop̄is. I. s̄p̄a resolutio femis delectatōis sensibilib⁹ causās.

Tertiū autē est foliū ex p̄te aīe sue. p̄positū pueniendi ad talem delectatiōē. In quib⁹ trib⁹ id q̄d est p̄mo positū p accidēs se habz ad moralē actū. q̄ non cōsiderat p se. nisi s̄m ea q̄ sunt aīe. Scōm vero materialiter se habet ad actū moralē. Nam sensibiles passiones sunt materia moralū actū. Tertiū vero se habet formalit̄. i. cōmpletive. q̄ ratio moralū in eo q̄d est rationis cōplet. q̄ igit v̄ginitas dicit p remotionē p̄dicte corruptōis. cōsequens ē q̄ integritas mēbz cop̄alis p accidēs se habet materialiter ad v̄ginitatē. ip̄a autē imūnitas a delectatiōe q̄ cōsistit in femis resolutōe se hz materialiter. ad ip̄m autē p̄positū p̄petuo abstinēdi a tali delectatiōe se habet formaliter. i. cōpletive in v̄ginitate. i. bec tria tāgit augu. in diffinitione v̄ginitatis. dicens in libro de nuptijs. i. cōcupiscentia. Virginitas est in carne corruptibili incorruptiōis p̄petua meditatio. Bec autē diffinitio tangit in recto illud q̄d est formale in v̄ginitate. Nā p meditationē intelligit p̄positū ratiōis. Dū autē addit p̄petua. nō sic intelligit q̄ oporteat virginē s̄p̄ actualē meditatiōē habere. s̄z q̄d hoc debet in p̄posito gerē vt p̄petuo in h̄ p̄seueret.

Ad vero q̄d est materiale tangit in obliquo. id viciā incorruptiōis in carne corruptibili. q̄d addit ad ostendēdū v̄ginitatis difficultatem. Nam si caro corrip̄i non possit. nō esset difficile p̄petuam incorruptiōis meditatiōē habē. Sciendū est autē q̄ si integritas mēbz cop̄alis aliquo casu p aliū q̄ p cōcubitiū corrip̄at. non magis p̄iudicat v̄ginitatis. q̄ si corrip̄erēt manus vel pes v̄n dicit aug. i. de ci. dei. q̄ mēbra illa possunt diuersis casibus vulnerata vim p̄petu. i. medici aliquando saluti op̄ulantes hoc ibi faciunt q̄ horret aspectus. obstetriz etiā virginis cuiusdam integritatē manu velut exp̄lozans dum inspicit p̄didit. Et subdit. Nō op̄inoz quēqz tam stulte sapere vt huic persefle aliquid existimet enaz de ip̄ius corp̄is sanctitate. q̄uis mēbz illius integritatē iā p̄dita. Itē sciendū q̄ delectatiō q̄ est ex femis resolutiōe dupl pōt attingere. vno mō vt p̄ deat ex mentis p̄posito. i. sic tollit v̄ginitatē siue fiat p cōcubitiū. siue absq̄ cōcubitiū. Facit nī mentionē aug. de cōcubitiū. q̄ h̄mōi resolutio cōiter ⁊ nāliet ex cōcubitiū causat. Alio mō pōt puenire p̄ter p̄positū mētis v̄l dormiēdo. v̄l p violētiā illatā cui mēs nō cōsistit. q̄uis caro delectatōis exp̄iat. v̄l ex infirmitate etiā nāe. vt p̄ bis q̄ fluxū femis patiunt. ⁊ sic nō p̄dicat v̄ginitas. q̄ tal pollutio nō accit d̄t p̄iudiciatā quā v̄ginitas excludit. Ad scōm. i. v̄z v̄ginitas virt⁹ est. Dicendū q̄ in b̄māis actib⁹ illud ē vitiosum q̄d est p̄ter rōnē rectā. hoc autē hz ratio recta. vt bis q̄ sunt ad finē v̄taz aliq̄s s̄m eā mēsurā q̄ congruit s̄m. Est autē triplex hōis bonū. vt dicit i. j. etiā. Unī quidē q̄d consistit in exteriorib⁹ reb⁹. puta diuitijs. aliud autē q̄d consistit in bonis corp̄orib⁹. Tertiū autē q̄d consistit in bonis aīe

iter q̄ etiā bona tēplatiue vite sunt potiora bonis vite actiue vt pbat p̄b̄us in x. et b̄i. Et oīs dicit Luc. v. Maria optima p̄te elegit. Quorū bonorū exteriora q̄dē ordinant ad ea q̄ sūt corp̄is. ea v̄o que sunt corp̄is. ad ea q̄ sūt aīe. et vlt̄ius ea q̄ sunt vite actiue tēplatiue. Pertinet igit̄ ad rectitudinē ratiōis. vt aliq̄s v̄taf exteriorib̄ bonis s̄m mēsurā q̄ cōpetit corp̄is. et s̄l̄r de alijs. Unde siq̄s abstineat ab aliq̄b̄ possidēdis q̄ al̄s eēt bonū possidere vt cōsular saluti corp̄ali vel tēplatiōi veritatis. nō eēt h̄ vitiosum. s̄ s̄m rōnē res etā. Et s̄l̄r si aliq̄s abstineat a delectatiōib̄ corp̄alib̄ vt liberi v̄as et tēplatiōi veritatis: p̄tinet h̄ ad rectitudinē rōis. ad h̄ aut̄ pia virginitas ab omni delectatiōe venerea abstinet. vt liberius diuini tēplatiōi vacet. dicit n. apl̄s p̄ma ad corin. vii. Mulier inupta et virgo cogitat q̄ sūt dñi. vt sit sancta et corp̄e et spiritu. q̄ aut̄ inupta ē cogitat q̄ sūt mūdi quō placeat viro. Unde relinquit q̄ virginitas nō ē aliq̄d vitiosum. s̄ potius laudabile. Cum igit̄ in virginitate sit aliq̄d formale et cōpletiuū. s̄ p̄positū abstīnēdi ab omni delectatiōe venerea. Qd̄ q̄dē p̄positū laudabile reddit̄ ex fine inq̄atū. s̄ hoc sit ad vacandū reb̄ diuinis materiale. S̄l̄r in virginitate ē it̄ gr̄itas carnis absq̄ omni experimēto delectatiōis venere. Dani festū ē aut̄. q̄ vbi ē sp̄alis materia habēs sp̄ciale excellētiā ibi lue n̄t sp̄alis ratio virtutis. sicut patet i magnificētiā q̄ ē circa magnos sumpt̄. et ex hoc ē sp̄alis virt̄ a liberalitate distincta. q̄ cōiter ē h̄z circa oēm pecuniā vsq̄. Hoc aut̄ q̄d ē seruare se imūne ab experimēto venere: voluptat̄ h̄z quādā excellētiā laudis. supra hoc q̄d ē seruare se imūne ab i ordinatiōe venere: voluptatis. et ideo virginitas est quedā sp̄alis virtus habens se ad castitatē sicut magnificētiā ad liberalitatē. et nota q̄ virginitas q̄ntū ad id q̄d ē materiale inest nobis a natura. q̄ oēs hoīes ex sua natūitate habēt id q̄d ē materiale in virginitate. s̄ integritatē carnis. imūne ab erpimento venere: nō tñ habēt id q̄d ē formale in virginitate vt. s̄ habeāt p̄positū seruādū b̄mōi integritatē pp̄ deū. et ex hoc h̄z rationē virtutis vnde Aug. dicit in libro de virginitate. Nec nos in virginibus p̄di cam? q̄ virgines sunt. S̄z q̄ deo dicatē sūt pia cōtinētiā virgines. Itē virginitas q̄ntū ad id q̄d ē materiale p̄ penitētiā repari nō p̄t. sed q̄ntū ad id q̄d est formale in ipsa. nō enī si quis magnificus contumpsit suas diuitias. p̄ penitētiā peccati restituit et diuitie. et si milit̄ ille q̄ peccatō virginitatē amittit. p̄ penitētiā nō recuperat virginitatis materiā. s̄ recuperat virginitatis p̄positū. Circa materiā aut̄ virginitatis ē aliq̄d q̄ miraculose repari poterit diuinit̄. s̄ ite gr̄itas mēbra quā dicim̄ accidētaliter ad virginitatē se b̄re. Aliud ē aut̄ q̄d nec miraculo repari p̄t. vt. s̄. q̄ expt̄ ē voluptatē venereā fiat nō erptus. nō. n. de? p̄t facere vt ea q̄ sunt facta nō sint facta. Itē h̄ id q̄d est materiale possit amitti sine peccato. s̄ p̄ matrimoniū nō tñ p̄t amitti virginitas s̄m q̄ est virtus. q̄ virginitas s̄m q̄ est virtus imputat. p̄positū voto firmatū integritatis p̄petuo seruande. Dicit enī Aug. in libro de virginitate. q̄ p̄ virginitatē integritas carnis ipsi creatori anime et carnis vouet. s̄ferat. seruaf. Unde virginitas s̄m q̄ est virtus nunq̄ amittit̄. nisi p̄ peccatū. Consi sit aut̄ virtus virginitatis in medio ratiōis. nō re. ille enī qui ab omnibus delectationibus abstinet. p̄ter rationē rectā q̄ delectatiōes per se abhorrens est insensibilis. sicut agricola. Virgo aut̄ nō abstinet se ab omni delectatiōe. sed solū a delectatiōe venerea. et ab hac abstinet se s̄m rationē rectā vt dictū est. mediū aut̄ virtutū nō s̄m quātitatē. sed s̄m rationē rectā determinat. vt dicitur in secundō de et b̄i. vnde de magnanimo dicitur in. iiii. et b̄i. q̄ ē magnitudine extremus. eo q̄ vt oportet medius. Nec est cōtra p̄ceptū legis natu re q̄. s̄ est ad cōseruationē speciei. sicut habet. Gen. i. Crescite et multiplicamini et replete terrā q̄ p̄ceptū habet rationē debiti. Dupliciter aut̄ est aliq̄d debitū. vno mō vt impleat ab vno. et hoc debitū si ne peccato p̄teriri nō potest. Aliud aut̄ est debitū implēdū a multitudine. et ad tale debitū implēdū nō tenet quilibet de multitudine. Multa enim sunt multitudini necessaria. ad que iplenda vnus non sufficit. sed implentur a multitudine. oum vnus hoc alius illō facit. P̄ceptū igit̄ legis nature homini datū de cōmestitiōe necessē se est q̄ ab vnoquoq̄ impleat. Aliter enim indiuiduū cōseruari nō potest. Sed p̄ceptū datū de generatiōe respicit totā multitudinē hominū cui necessariū est nō solū q̄ multiplicetur copozaliter. sed etiā sp̄aliter pficiat. Et ideo sufficiēter p̄uidet humane multitudi ni. si quidā camali generatiōi operā dēt. quidā vero ab hoc abstinētes tēplatiōi diuinorū vacēt ad totius humani generis pulchritudinē et salutē. sicut etiā in exercitu quidā castra custodiūt. q̄ dā signa deserunt. quidā gladiis decertant. que nō oīa debita sunt multitudini. sed p̄ vnū impleri non possunt. Ad tertiū. s̄ de cōpa ratione virginitatis ad matrimoniū. Dicēdū q̄ sicut patet in libro.

Diero. cōtra Iouinianū hic error fuit Iouiniani qui posuit v̄ginitatē nō esse mirimōio p̄ferēdā. q̄ quidē error p̄cipue destruit̄ et cōt̄ plo ch̄ri. q̄ matrē v̄ginē elegit. et ipse v̄ginitatē seruauit. et ex doctrina apl̄i. q̄ p̄ma ad corin. vii. v̄ginitatē cōsiliuit tanq̄ melius bonū. et etiā rōnē. tñ: q̄ bonū diuinū est pot̄ bono humāo. tñ: q̄ bonū aīe p̄fer̄ bono corp̄is. tñ etiā: q̄ bonū tēplatiue vite p̄fer̄ bono actiue. Virginitas aut̄ ordinat̄ ad bonū aīe s̄m vitā tēplatiuā. q̄d est cogitare ea q̄ sunt dei. cōiugū aut̄ ordinat̄ ad bonū corp̄is. q̄d ē copozal multiplicatio generis humani. et p̄tinet ad vitā actiua: q̄ vir et mulier in mirimōio vinētes necesse h̄nt cogitare q̄ sūt mūdi. vt p̄z p̄ apl̄s p̄ma ad corin. vii. Nō indubitatē v̄ginitas p̄ferēda ē cōtinētiā cōiugali: q̄ tñ meritū nō solū pensat̄ ex genere act̄. sed magis ex aīo opantis. V̄c ē q̄ sicut dicit aug. in lib. de bono cōiugali. non ipar est meritū cōtinētiē in iobē. q̄ nullas exp̄tus est nuptias. et in abrahā q̄ filios generauit: q̄ abrahā habuit aīuz sic cōspositū vt patet eēt seruare v̄ginitatē. si esset t̄ps cōiugū. et quo meritū cōtinētiē cōiugalis in ipso equat̄ merito cōtinētiē v̄ginalis. In iohanne re spectu p̄mij substatialis. nō aut̄ respectu p̄mij accidētalīs. vii aug. dicit in libro de bono cōiugali. q̄ iohānis celibat̄ et abrahā cōiugij p̄tēp̄ distributiōes ch̄ro militauit. sed cōtinētiā etiā iohēs i ope. abrahā in solo habitu hēbat. Itē licet v̄ginitas sit melior q̄ cōtinētiā cōiugalis. p̄t tñ cōiugar̄ esse melior q̄ v̄go duplici rōe. P̄zo q̄ dē ex p̄te ipsi castitatis. si ille q̄ est cōiugar̄ habeat aīuz magis p̄t ad v̄ginitatē seruādā. si oportet. q̄ ille q̄ actu ē v̄go. vii aug. iustit̄ v̄ginē in li. de bono cōiugali. vt dicat. Ego nō sum melior q̄ abrahā. S̄z melior est castitas celib̄. q̄ castitas nuptiarū. et rōnē postea subdit. Qd̄. n. nūc ago. meli? illi egissent si tūc agēdū esset. q̄ aut̄ ille egerit. sic ego nō agerē. etiā si tūc agēdū esset. Sed q̄ forte ille qui nō est virgo h̄z aliquā excellētiōē virtutē. vnde aug. dicit in li. de v̄ginitate. Nō scit v̄go q̄uis sollicita que sunt dñi. ne forte p̄ter aliquā incognitā infirmitatē nō sit etiā matura martyrio. illa v̄o mulier cui se p̄ferre gestiebat iā possit bibere calicē om̄ne passio nis. Itē bonū cōe pot̄ est bono puato. si sit eiusdē generis: s̄ p̄t esse q̄ bonū priuatiū sit meli? s̄z suū genus. et hoc mō v̄ginitas deo dicata p̄fer̄ fecunditati camali. vii aug. dicit in li. de v̄ginitate. q̄ se cūditas carnis. etiā illaz que in hoc tpe nihil aliū in cōiugio q̄ p̄t requirit̄. q̄ m̄cipant ch̄ro p̄ amissā v̄ginitate cōp̄nare nō possit credēda est. Ad quartū. s̄ de cōparatiōe v̄ginitatis ad alias virtutes. Dicēdū q̄ aliq̄d p̄t dici excellētissimū dupl̄. vno mō i alio quo genere. et sic virginitas est excellētissima in genere castitatis. trā scēdit. n. et castitas viduālē et cōiugalē. et q̄ castitati antehononaf̄ ce attribuit̄ decore. Ideo v̄ginitas p̄ cōsequēs attribuit̄ excellētissimā pulchritudinē. vnde ambro. dicit in li. de v̄ginitate. Pulchritudinē nō quis p̄t maiorē estimare decore virginis. que amat a rege. p̄ bas a iudice. dēdicat̄ dñō. s̄ferat̄ deo. Et cyprianus in li. de v̄ginitate. Nūc nobis ad v̄gines sermo est. quoz quo sublimior gloria ē maior est et cura. flos inq̄uā est ille eccl̄iasticus gemitus decus atq̄ ornamētū gratie sp̄alis. illustrior portio gregis ch̄ri. s̄ p̄ p̄paratiōem ad viduās et cōiugatas. Scdm̄ hunc modū intelligendū est q̄ fructus centesimus debet virginitati s̄m Diero. p̄pter excellētiā quā habet ad viduitatē cui attribuit̄ sexagesimus. et ad matrimoniū cui attribuit̄ tricesimus: q̄ sicut aug. dicit in libro de que stionibus euāgelij. centesim? fructus est martyrii. sexagesim? virginitatis. et tricesimus cōiugatorū. Unde ex hoc nō sequit̄ q̄ v̄ginitas sit simpliciter maxima virtutū omniū sed solū alijs gradib̄ castitatis. Dicunt etiā virgines sequi agnū quocūq̄ ierit: q̄ imitatur agnū ch̄m nō solū integritate mētis: sed in integritate carnis: vt aug. dicit in libro de virginitate. Et ideo in pluribus sequuntur agnū. non tamē oportet q̄ magis de propinquo: q̄ alie virtutes faciunt p̄p̄nquius inherē deo p̄ imitationē mētis. Canticū aut̄ nouus q̄d sole virgines cantant est gaudium de integritate carnis seruata. Alio mō potest dici aliq̄d excellētissimū simpliciter. et sic virginitas non est excellētissima virtutū. Sēp enī finis excellit id q̄d est ad finem. et ideo quāto efficacius aliq̄d ordinat̄ ad finem. tāto melius est. finis aut̄ ex quo virginitas laudabilis reddit̄ est vacare rebus diuinis. vt dictū est. Unde ipse virtutes theologice. et etiam virtutes religionis. quāz actus est ipsa occupatio circa res diuinas p̄ferunt virginitati. Similiter etiam vebementius operantur ad hoc q̄ inherant deo martyres. qui ad hoc postpōnunt p̄p̄riaz vitaz et viuētēs in monasterijs. qui ad hoc postpōnunt p̄p̄riaz voluntatē. et oīa que possunt habere. q̄ virgines. que ad h̄ postpōnunt venereas voluptates. Et ideo virginitas non simpliciter est maxima virtutis. Ad quintū. s̄ de his que mouere debēt ad amoz et custodiā virginitatis. Scīendū q̄. vii. sunt cause p̄p̄

circa fornacē candidatorū exercitiū expectantē eā. Scōs autē cui hoc pcepit. ait. victor nō ē. q. nō posset hoc facere. q. videbat circa fornacē viros gloriofos paratos fornacē dispingere. et illelam et imacu latā custodire. bi autē carcere custodiri tādē i martyrio coronati sūt. **Tūc** plectrū sup ignē susceperūt eā angeli dei dispēctes ignē huc atq; illuc p h in carcere p sex dies p capillos suspensa ē negato ei cibo et potu. et quotidie ab angelo refecta ē. Postea posita est iter maximos lapides. q. dei adiutorio i puluerē sūt cōminuti. Postea cū supasset. missa in foueas vsos et leones illesa ab his. a carnifice gladio trāffixa ad deū migravit. Percussor autē eius a leone deuoratus. Prius autē appellus in furia statū ouerū. et seipos comedētes. mortui inēti sunt. Et de hoc cū multa sint alia exēpla sufficiāt. **Quarto** virginitas facit deo habitatores sancta et mūdā. Albiuius. Uirginitas ē vita angelica. q. si cū humilitate fuerit. spūsancti merebit habitationē. Ecōtra demonū habitatio ē mēs imūda. vnde demones expulsi ab eo quē inhabitabat legio demonū. petierūt vt occideret eis vt intraret i porcos. **Matth. viii. mar. v. luc. viii. glo.** Nisi morer porci q. vixerit. in eo dyabolus p. tātē nō habebit. p. **Tu** autē oīe in sancto habitas. i. mūdo. sanct. i. i. corin. vi. Tēplū sanctū dei ēt q. d. effis vos. In passiōe sancte lucie legif. q. ipa orāte. apparuit beata agatha cū chois angelorū dicēs. et audirā oratiōes suā. q. i sua virginitate iocūdū deo habitaculū pparauerat. et orinuo sanata ē m. ter ei a fluxu sanguinis. vt petebat. Et post. Rēdit lucia pascasio. Caste mētes tēplū sūt spūsancti q. habitāt in eis. Et cū veller eā facere trahi ad lupanar vt exponeret leonib. et fugaret sic ab ea spūritus sanct. q. eā docebat. tāto pōdere fixit eā in signū. q. eā inhabitabat. q. nec aliquo tractu. nec p multa paria boum posset moueri. Itē i passiōe sancte margarithe dixit ei demon quē oculcabat sub pedib. video chfz i te habitātē. et iō oremisico. et nō sūz ausus resistere tibi. **Quinto** in virginib. triūphat chfz. **Breg.** Quāto fragilissus ē vasculū q. de hoste portat triūphū. tāto dyabolus maioris confusionis obprobrio iduif. et tāto in pugnatricib. suis oīs gloriozior iuenit. **Serpēti** dixit illa. mulier. s. virgo oteret caput tuū. et tu isidiaberis calcaneo ei. **Unde** in passiōe beate margarithe dicif. q. dyabolū apparētē sibi in carcere in forma ethyopis accepit. p capillos oterēs caput ei sub pedib. suis. i. corin. i. Nō multi sapien tes nō potēs multi. nō multi nobiles. supple s. carne vocati sunt a dño. s. q. stulta sūt mūdi elegit oīs. vt cōfidat fortia. s. sapiētia et potētia demonū et hois. regū et pncipū. et mūdi terrēoz. q. sup aut p. virgines. marie in fetu et etate et sapiētia mūdi debiles et ihs. mas. sicut p. in pōctia eusemia et margaritba. et p. p. i. beata ka therina. q. supauit dei virtute. h. rethores sapiētissimos mūdi i phis losophia disputādo. et eos ouertit ad chfz. p cui amore icēdio sūt extincti volūtari. nō tñ nec ipi nec eoz vestes aut capilli igne sūt cō cremati. Uicerūt et virgines ipatores et diuersa supplicioz gñā. im mō chfz in eis eaz. ppugnatoz. **Sexto** virginū ē de magnifica tor in pñenti miraculis et meris. quaz status trāscēdit alioz statū. **Sunt.** n. supioz ps ecclesie. pma. n. ps sūt iungati. Sēda cōtinētes. **Tertia** virgines q. merito aureole fruct. s. cētesimi debiti. s. excol lētores. Cōiugati debet fruct. tricesim. et cinētib. lx. virginib. cē resim. In futuro et vident hē statū eminetioz. **Apoc. xiii. vi. sē** q. cū mulierib. nō sūt cōiugati. **Virgines.** n. sūt. et sequit agnum quocūq. ierit. bi empti sunt ex oib. pmitie deo et agno. **Indute** sūt purpura regia et coronate cū virginis filio tāq. spāles ei. **spōse.** **Canf. iiii.** Ait spōsus virgini i exitu hui. exiliū. Veni de libano spō sa mea. veni coronaber. liban. iterptat cādidatio. et signat cādozē virginitat. et his dñ pp duplicē cādozē mētis et carnis. In stua yfi. virgo carne et nō mēte nō h. pmiū i retributiōe. Angelus ad victo riā virginē. scdo apparēs ait Uirginitas ē purpura regalif. quā q. i dur. fuerit ceteri eminetioz erit. Uirginitas ē gēma pciōssima in thesauris regis. Uirginitas thesaurus pciōssim. et imēsus ē re gi sumi cui fures isidias tēdūt. hūc vigili sollicitudine custodi. hūc qstū plus te hē cogitas. diligēt. custodi ne pēdas. **Septio** ornat virgines et vestit vt spōsus. **Ezech. xvi.** Ingressus sū pactū tecū. et fa cta es mihi vxor. laui te aq. mūdani sanguinē tuū a te. vixi te oleo grē. h. in baptismo. vestitui te discolorib. varietate. s. vītutē. calciaui te iacincto. ornaui te ornamēto. **Et post.** Et coronā dōzis posui sup. caput tuū. et p. fecisti i regnū. h. aut ornamēta spōse chfi nō sūt cozpalia. s. spūalia vītutē et grē. q. d. ornaui aplos i die pēthecofites iduros vītute et alto. de q. **Colof. iiii.** Induite vos sic electi dei san cti et dilecti viscera misericordie benignitātē. hūilitatē. modestiā. patiaz. **Et de beate agnere legif.** q. cū fili. romani ppositi offerret ei ornamēta pciōssima vt cōfiteret in amorē suū. respuit ea vt lux

tum dicens se ab alio amatore puentā. qui longe meliora iaz ei de derat ornamēta et genere et dignitate. **chfo. s. q. d. cetera mea et colū meū cinxit lapidib. pciōsis. q. circūdedit me vernitib. atq. cho ruscantib. gēmis pciōsis q. induit me ciclade auro terta. et imēsis monilib. ornamēta spūsancti. quozū solus ipse ē opator et doctor cū patre et filio phaleris charitatē deaurata. et ceterarū vītutū. que q. ornat et illuminat. pciōsam reddūt aiaz. et eius opatiōes dicunt lapides pciōsi. et q. eā a vītutis restringit et co artāt. dicunt monilia. Spūsanct. significat p. egei. q. dat ornamē ta pciōsa vginibus q. introducēde sunt ad cubiculū affueri. q. inter p. trāt. būs. Et chfm significat qui nutrit et fouet eas anteq. intro du cant ad eternā requiē. Per egeū vnguetis charismatū et pignētis diuinaz et spūaliū cōsolatiōnū. **Eccl. xxxviii.** Nūquid vnguetū fa ciet pignētā suauitatis. et vinctōes oficiet sanitatis. Egeus lenis et festinus sanctū spū signat. q. dat spūalē leticiā. et festinus est ho spes aie. **Octauo** vltor eoz qui eis violētia iferūt est chfz. **Job. xxiij.** anime vulneratoz clamabūt. et deus multū abire nō patif. si cut qui volebāt deuorari danielē virginē. a leonib. deuorati sunt ab eis. **Dan. vi.** sicut etiā p. in passionib. vginū q. fere oēs oppres so res earū et ipetitores morte turpissima sunt pempti. **Sē p. de bā lucia:** q. ipsa die qua migravit ad osim dyocletian. ab impio ē er pulsus. maximianus mortu. et pascasius anteq. ipsa moreret fer ro vincit. romā ductus. capitali sūia dānatus est. a q. vel sub qui bus passa est. Itē in passione beate agnetis inuenis volens ēa cor rīpere. a dyabolo suffocat. et chfz ad sepulchrū dicte agnetis aq. multitudō gētiliū venisfet. et chfzianos ibi orātes lapidib. ipet rēt et fugaret. emeritānā virginē collactaneā eius eos arguēt iu xta eius sepulchrū lapidauerūt. **Unde** factū est vt sereno celo tāta facta sunt subito tonitura et fulgura. q. pene oēs ab his sūt occisi. **Itē de qntiano legif.** q. cū post martyriū beate agathe iret ad inq. redū de facultatib. suis. et ad oēs de parētela sua accipiedū. cum trāsfret in nauī flumiū calicib. duoz equoz suoz flumine iactatus. nūq. postea pparuit. **Sili** morte etiā marēti. iterit q. beatā ka the rinā martyrizauit. q. cū trāsfret ad pugniā cōstātini supra pontem quē de nauib. fecerat sup tybzim. ab equo suo i tybzim pēpāt. nūq. postea opens iuētus nō ē. s. amifit vitā. et impiū q. obtinuit aduersari. ei cōstātin. ecclesiā dei exaltās. **Nono** defensor est vginū et liberator. **Eccl. li.** Adiutor et ptector factus es mihi. et li berafisti corp. meū a pditione. **Sili** etiā cōseruator et ductor. **Dioc. iiii.** Uoca me dicit oīs p. me. es tu. our vginitatis mee. Aliq. et p. feras defendit vginē et seruat. In passiōe cristanti et dārie. q. fce lestissim. pfect. vrbis romane afflicti sūt eos diuersis suppliciis. erat vginēs mīsimonio diuincti. et ab oib. supplicis liberasset eos oīs illesos. dāria fecit p. sēs poni in lupanari. mittēs ad eā cōripē dū lenones. vbi cū pstereret orās leo subito pūpēs de canea in trauit lupanar. et iuxta pstratā pstermif. et defendit eā a leonib. **Itē** spūsanct. lucia vt nō posset trahi a leonib. **Ad hoc** aut q. psecutores vginitatis gūter puniant. cōfundant illudant cecitate et morte subita et eterna. **Fact** exēplū q. legif. passiōe beate ana stasie. q. cū eēt nobilissima romanorū. istructa a bō grifogono quē in carcere visitabat et necessaria mīstrabat postq. multa fuisset pas sa a spōso. q. ei copule cōsentire nolebat. eo subito mortuo et ea in carcere liberata ē. accūfate sunt tres ei. socie et tradite ad ipatores cuidā pposito vt illas faceret vīs imolare. q. cum inclussisset eas in quadā camera vbi erāt vasa coquine. igressus est ad eas nocte. vo lens corrūpere eas. et oī ille ozabāt. ille tota nocte amplexat. et olu las et cacabos et osculat. In mane exiēs. tot. veste et facie denigra tus reputat. est i sanus a familia sua. q. cū fugisset ab eo. impatozis curiā credēs se vestitū vestib. mūdis et cādidis reputat. est ibi i s. nus. irrisus et flagellat. et vix ad domū reductus ē. et cognoscēs se delusum. remisit eas ad aliū ppositū q. cū nollent idolis imolare. cepit eas ouci ad scortū. ipsi aut cū hoc crederet facere duxerūt eas ad supciliū montis cuiusdam vbi cū veller ppositus ascēdere non valuit. s. tota die montē girauit. q. nō sustinēs se delusum. alterā fa gitta occidi fecit. ouas in ignē p. iei. quo extincto ille illesē ab eo in ofone spū emiserūt. qdā aut ab ipatoze obtinuit. vt scā anastasia vxor ei daret. p. mittēs q. eā a chfzianitate reuocaret. **Ad cū** mī pliciter attentasset. p. missis minis et suppliciis. et ipsa in camera qdā imobilis p tridui p. mīssisset sine cibo et potu et somno. dicit vt intrās ad eā cū veller eā amplecti excecatus circuibat p cameram. nec valebat exire. vñ cū clamaret p dolore oculo. intrātes famulū emiserūt eā. et ad idola duxerūt vt peteret mīsus a demonib. vtrū curaret ab infirmitate sua. **Qui** mīderit ei q. nō. sed pp hoc q. fce rat anastasia. sciret ipse q. i s. tridui esset cū eis in i s. eterno eternali**

cruciandus. Qui exterritus et supra modum turbatus: cum reducere inter manus famulorum subito mortuus est. ipsa autem anastasia post multas afflictiones per christo carcerem et exilium et incedit et extensionis corporis super quatuor palos spiritum reddidit. Decimo misericordis et miserator dominus eis in necessitate positus consolator cordium datur pre ceteris spiritualis consolationes quia propter ipsum transierunt carnales. **Berri.** Delicata est diuina consolatio quam non datur admittentibus alienam. **Vestit** in nuditate virgines: sicut bratas agnetem cum fugigaret nuda crine soluto tantam densitate crinum dedit ei deus et longitudinem quam potius pulchrum quam ornare crinem? **Qvestib.** et cum esset nuda posita in patibulo dominus vestituit eam lumine sicut vestimeto. **Itē** de brata eulalia legitur quod post multa supplicia quam prulit a daciano pside cuius corpus iussu tyranni cum triduum nudum maneret in patibulo suspensum deus vestituit illud vestitu nullo misso de celo et aiam mortis viderunt astates ascendere in celum in similitudine columbe niuee. **Item** non solum induit in primum deus miserator bratas virgines corpora in primum: aut spiritualis ornamento gratie: sed in futuro ornamento glorie. **Ita.** **Itē** primum dicitur vba isaie dicentis. **Gaudes** gaudebo in domino quia induit me vestimeto salutis et indumento iusticie vel leticie. i. vestimeto gratie in primum: et glorie in futuro quod potest dici indumentum iusticie debite sibi per meritum: et solute sibi in gloria. **Itē** nota deus solus miserator eas non solum vestit et ornare sed in suis necessitatibus per seipsum pacis eas visitat et curat et confortat et per nuncios suos quod vestit lilia agri et pascat et vestit volucres celi. **vt legitur.** **Parth.** **vi.** **Itē** pascat et visitat dominus et confortat virgines per seipsum qui sunt in arto famis positi. sicut legitur fecisse eugenie virgini. quam cum multa supplicia sub galieno imperatore sustinisset ignis et aqua et aliorum tormentorum et suparet euasissetque ille facta tunc clauis detinet in obscuro risimo carcere sine omni cibo et lumine: in quo dominus eam visitauit et pavit pane candidissimo: et carcerem immenso lumine illuminauit. et cum crederet mortua appuuit corporulorum et pulchrior quam prius. **Itē** in passione beate katherine legitur quod post diuersa supplicia et scorpionum verbera maritius iubet beatam katherinam detrudi in obscurissimum carcerem sine omni cibo et lumine: quam angeli visitantes et vnguentis et aromatibus vulnera ei vngentes et refouentes curauerunt. **Per** columba dicit dominus de celo singulis diebus misit ei cibum. **Duodecimo** autem die visitauit eam ipse dominus cum discipulis suis in choro virginum mones ut viriliter agerent: nec time ret: duodecimo autem die cum crederet mortua fame: et euocata de carcere apparet pulchrior: cum crederet impator cibum ei ab aliquo ministratum: et perciperet torquentis custodes. misera eorum: ait virgo. **Ego** cibum ab homine non accipio: sed quod confortat spiritum et tribulationem per suum angelum memorauit. **Itē** per suum apostolum petrum visitauit bratas agatham quod de celo veniens et vnguenta deferens ei vulnera curauit: et mammillas ei abscondit reparauit ei. **Itē** in passione beate anastase: de qua supra dictum est. legitur quod post multa supplicia detrusa est in imo carceris: et detenta sine cibi administratione per xxx. dies. **Cui** misit dominus vinum de sociabus suis prius martyrisat: quod apponebat ei mensa singulis diebus referat oib. qui dixit anastasia. **Quo** hac venisti foras quia martyrium suscepisti per christum. **Ita** respondit dominus autem licet scis suis visitandi et confortandi eos quod puro corde adheret ei. **educata** autem de carcere in neta est pulchrior et fortior. **Habes** autem presus suspectos custodes: ad huc per mensam in eodem carcere et clausit: signans hostia sigillo suo: et per mensam inuenta est: vt prius erat. **Itē** danieli virginem in lacu leonum visita uit dominus per angelum suum quod clausit ora leonum vt ei non nocerent: et qui de portauit de iudea in babilonem per abacuc prophetam cibum quem pauerat dicitur abacuc messoribus: et cum ille dedisset ei in momento per capillum capitis sui impetu suo sic eum deportauerat in babilonem: reportauit ubi eum assumpsit. **Undecimo** oculi virginem intellectum meret a domino illuiri et intelligere gratia et in primum et in futuro. **Cui** quanto purior: tanto perspicacior ad cognoscendum deum et creaturas: et marie ad intelligendum spirituales litteras. **Ita** **Parth.** **v.** **Itē** in mundo corde: quoniam ipsi dei videbunt. quanto cor mundum: tanto videbit perspicaciter. **Dicit** de beato martino quod cordis oculi habuit purissimum in carne marie omni luxuria aliena: quod legitur carne fuisse vitro purior: lacte candidior. et ideo perspicacissimum fuisse intellectum ad spiritualia. **Dicit** etiam quod nigromantici puras virgines ponunt in adiurati onibus demonum: vt limpidum videre possint in corpore perspicuis: vt speculis et spatia demonum transformatioes vt reprobationes. **Itē** virginibus meret obtinere donum prophetie. **vt per** **Barth.** **ii.** **De** uisione statue. et xij gabriel fac intelligere visionem. **Itē** in vitis poemen virgo et inno cens et marie abstinentie fuit. et ideo vt ibi meruit donum prophetie obtinere et scietiam futurorum. **quod** cum moares quod matre sua i quodam vicu egypti in summa abstinentia et puritate. **quod** de alia villa collecta maxima multitudinem hominum veniebat ad exterminandum eos de uico suo quod sibi per angelum fuit reuelatum. **vin** veniens ad sacerdotes illius ville: aduenit et propositum dictorum hostium eis reuelauit: et consuluit et mor

nuit eos quod ipsi extirperet eis obuiam et placaret eorum furoribus ne et homines occideret et vicum destrueret. **Quo** illi facere non sunt ausi: timentes eorum furoribus. sed ei supplicauerunt flexis genibus: quod ipsa hoc faceret quod ipsa se facturam negauit. **Ipsa** autem in domum suam se inclusit orans deum vt eos ita retineret ligatos ne possent accedere ad exterminium eorum et destructionem vici sui. **Et** statim oratione completa ita steterunt ubi erant prope dictum vicum sic immobiles ac si ibi fuissent clauis affixi. **Qui** rosgauerunt per nuncios aduenientes ibi illos de dicto vico de pace dicentes: **Bras** agite deo et virgini eius poemen: cuius oratio impedit nos a destructione vestra sicut nobis est reuelatum. **Itē** in passione lucie virginis legitur: quod cum esset vulnerata ad mortem ait astatibus christianis: **Agite** gratias deo qui mihi hoc reuelauit: quia hodie reddita est pax ecclesie diocletiano et maximiano iam non imperantibus. **Alter** enim mortuus est: et alter de impio electus: et paschali romae vincit: dicitur: vt per factum finis ibi accipiat capitalis. **quod** ita factum est ipsa die vt ipsa dixit. **Duo** decimo suscipit dominus animas virginum in morte vt eas glorificet vt possint dicere ipsi obuiam cum angelis aduenientibus. **Tu** autem dominus susceptor me es gloria mea et exaltas caput meum. **Ecce.** **xv.** **Qui** omnes esset iusticie. **per** iusticia: appropinquet illa: et obuiabit ei ipsa sapientia christus qui mihi honorificata: et qui mulier a virginitate suscipiet eam sapientia dei christus. **De** qua loquitur ibi: quia virgines continentiam seruantes propter iusticia acquirunt gratiam et consequuntur: vt iustus est mercedem glorie appropinquet illa sapientia dei pro mercede: quia obuiat illis qui mihi honorificata in consortio filiorum honorabilium et aliorum se comitantium. **Et** suscipiet virginem in morte cum sociis sanctis et angelorum: sic suscipiet mulier virgo honorifice a sposo a virginitate sua. i. propter virginitatem suam: propter quam ea desponsauit. **Parth.** **xcv.** **Quinque** prouides virgines suscepte sunt a sposo: et intraverunt cum eo ad nuptias. et significat illas qui seruauerunt puritate affectionum et sensuum et intentionum interius et exteriorum mundicia sensuum et operationum. **Finaliter** quod venerit ornate lappadibus bonorum operum. **quod** vt dicit **Isa.** **Virgo** carne et non meret non habet premium in reprobatione. **Un** fatuus virginibus dicit dominus: **Nescio** vos: quia nihil potest incorruptio carnis: ubi non est integritas mentis. **Necesse** est etiam vt prauis opibus abstineant. **vin** idem: **Qui** recte de virginitate gaudere volunt: necesse est vt prauis opibus non seruiant. **sic** suscipiet mente virgo et corpore in exitu suo ab hoc mundo sic suscipiet beater ab assuero. **de** qua susceptio **Peter.** **ii.** **Ducta** est beater virgo. **humiliter** ad cubiculum assueri ad regis beati requiem eternam. et habuit gratiam et vitam coram eo: et posuit diademata regni in capite eius: et fecit eam regnare secum. **Ita** iustis: qui interpretatur gaudium meum vel leticia assumpta a deo. **leticia** eterna: quod est super eorum caput. **Sic** suscipiet beatus iohannes euangelista virgo et electa a domino. cui ante obitum suum apparuit dominus cum discipulis suis dicens: **Veni** dilecte mihi: quia tempus est vt epulens in comitum meo cum fratribus tuis. **Qui** cum vocasset et docuisset populum: celebrans: descendit et fouea orans. **lumen** autem sibi misso desuper videri non potuit: et recedere lumine non est postea inuentus. **Un** credis a quibusdam quod in anima sit et corpore in celo sit assumptus: cum christo glorificatus. **Itē** ad hanc susceptionem faciunt exempla multa vial. **xv.** **De** transitu romuli refert **Breg.** quod cum maneret cum quadam sua magistra noie redempta plena virtutibus: percussa paralyti et membrorum officio destituta: in summa patientia degens: assidue orabat. **Nocte** autem quadam vocauit magistratam aliam discipulam: quam surgentes adueniunt. **tunc** tantus fulgor locum repleuit: vt corda astantium inestimabili pauore perstringeretur: ita vt corpora eorum obzesserent. et ceperunt audire strepitum maxime multitudinis domum ingrediens: et neminem videbant. et quia pauor eos deprefferat: et splendor tante claritatis eos reuerberabat. **quam** lucem mira suauitatis fragrantia et subsecuta: quam perterritos refouit et confortauit. **Confortauit** autem romulam redemptam dicens: **Noli** timere mihi: non morior modo. **Luce** autem paulatim recedente odor remansit per triduum. **Nocte** autem quarta magistratam suam redemptam vocauit: viaticum petiit et accepit. et cito post ante hostium cellule duo chozi psallentium astiterunt. et videbat astatibus quod psalmos diu dicebant viri: et femine ridebant. **Ad** quam vocem illa sancta anima carne soluta est. et dicta vox psallentium cum dei ancilla ascendere ad celum inuoluta et minime cepit audiri et odor sentiri usquequo oino deficeret. **Itē** de carilla sacra virgine et amita sua refert idem **Breg.** **abide** quod felix romane ecclesie antistes attatus beati gregozii defuncti ei apparuit: et matione eterne claritatis ei ostendit dicens: **Veni** in hac matione te suscipio. **Que** sequente nocte febze correpta est. **Cum** autem in extremis vite multi ei circumdarent lectum: incepit clamare: **Recedite** recedite: quia ibe sus venit. **Et** cum in eum intenderet quem videbat: anima ei carne soluta est. **Et** statim tanta suauitatis fragrantia affixa est vt pateret illic suauitatis autem et fuisse. **Que** cum lauaret ex assiduo usu oronum inuenta est in genibus et cubitis ad modum cameli callos contraxisse. **Itē** de hoc facit quod ibi de ponit exemplum muse puelle: cui beata virgo apparuit cum choro vir

gūm dicēs. q. si vellet cū eis diuigi abstineret a lenitatib⁹ risu ⁊ ioy
ciis: ⁊ oie. xxx. s. h. faceret. eis affociat: q. subito mutata fuit. **Pa**
rētes eius h. vidētes: cās⁹ requirūt q. eis ēd retulit. **xxv.** eie sebbe coire
pōt cū oie. xxx. appropinquat hora exitus sui. vidit brāz virginē eaz
vocatē cū choro virginū. **Cui** ridit. **Eccē oīa venio. Eccē oīa ve**
nio. ⁊ h. dicto de virginē coire ad brām virginē ⁊ ad alias sacras
virginēs eas adiciēs erit. h. est q. d. **Viere. xxxi.** **Ad** virginē virgō i
choro ⁊ē. **Ad** hāc susceptionē pnet. q. d. legi⁹ de beata margarita
post multa supplicia: q. vici⁹ ⁊ orōnē. **vor** de facto facta est ad eā oī
enis. **Veni** margarita i requiē chasti tui. **veni** i regnū celoz. **brā** ē
q. virginatē deiderasti ⁊ dilexisti ⁊ coronā vite meruisti. **Ad**
quā vocē crediderūt in oīo qnq. milia hoīz: q. ⁊ p. chasto deco
lati sūt. **In** hora aūt decollatōis sue dixit spiculator: miserere mar
garita. **I**deo enī chasti⁹ circa te cū multitudine angeloz expect
tūi te. cū oīasser: factū est tonitruū maximū: ⁊ colūba niuea appen
descēdēs de celo: dicēs ei. q. oīno petitiōis sue eēt eraudire. **Cui**
⁊ q. celerius ad locū tui parati sūt q. tui: ego aperiā tui regnū
celoz. decapitata aūt ea viderūt q. aderāt scōs angelos descēdētes
⁊ stātes sup. corpus eius glorificātes deū: ⁊ accēdēs sup. nubē de
ducebāt spū eius cantātes nō est filius tui i oīis oīe ⁊ē. **Demonēs**
aūt tozq. bāt: ⁊ infirmi ⁊ diuersis languozib⁹ curabant. **Ad** h. etiā
facit q. d. supra positū est. p. rō de onamēto quo chasti⁹ virginēs
ornat. **Glorificat** aūt virginēs gloriozis triumphis: meritis: documē
tis: ⁊ exēplis ⁊ē. p. mōz excellētiā p. ceteris: q. aureola. **3sa. lvi.** **Nō**
dicat eunuchus: lignū sū aridū. q. h. dicit dñs eunuchis q. elegerūt
q. ego voluit. i. q. se castrauerūt. i. caste viuere elegerūt: ⁊ tenuerūt se
dus meū: votū. i. virginitatē vel castitatē. **dabo** eis in domo mea
⁊ in muris meis locū: ⁊ nomē melius a filiis ⁊ filiab⁹: ⁊ nomē cen
piternū q. d. nō pibit: ⁊ crit in h. q. oēs in fructu. i. cognoscēt q. d. fue
rūt oīenēs: in cētēfimo q. fuerūt virginēs. **3sa. lvi.** **In** aureola virginatē
Quartū motiū ad amorē virginatē est maxim⁹ amor quē ha
bēt angeli scd. ad virginē q. dicunt eoz. **Matth. xviii.** **Angeli** eoz
semp vidēt faciē p. rō. nō solū aūt sūt virginū amici: sed etiā seruī:
in multis enī seruīūt eis. **Pec** aūt oīa stās patēt ex pcedētib⁹. **De**
autem angel⁹ sit amator virginū p. rō. q. vt dicit **Piero.** **U**irginitas
fcoz est angeloz: **De** uirginalis est angelica. reuelat **Piero.** ⁊
cēs. **In** carne p. rō carne viuere est angelice nature nō būane. **Dixi**
brā cecilia valeriano. **Angeli** dñi habeo amatoz: q. nimio zelo cor
pus meū custodit. **Itē** legi⁹ q. cū brā theodora sfortaret martyres
in agrie sue passiois: tradita est quidā uellu lificadā: ⁊ post in
fcoz publico oib⁹ exponēda: quā cū uellu ipudice tangere: cepit
emittere maximū sanguinē de narib⁹: ⁊ clamant iudici: stat iurta
cū iuuenis speciosissim⁹ deaurat⁹ indutus uestib⁹. **De** cui⁹ manu
pugni in narib⁹ accepi. **3sa** aūt brā theodora cū noller sacrificare
idolis: martyrio ignis cōsumatā coronata est. **Itē** q. cū **Serapiavir**
go cūertisset scās sabina: post plurima supplicia tradita est ouob⁹
lasciuis iuuenib⁹ lificadā: quā cū uellu ipudice tāgere: facit
est tremor⁹ maxim⁹: ⁊ ceciderūt exanimēs in terra: mēbris oib⁹ refo
luti: q. in mane sic innētī sūt. **Et** nūciat⁹ enī h. s. p. dicit: ei potat⁹ ⁊ vir
go adducta est corā eo: q. ofone facta pcepit eos in noie oīi ihesu
christi surgē ⁊ stare supra pedes suos. **Qd** fecisset q. d. uirgo indeq. quo
fecisset virgo: q. se resoluit oīes: dixerūt cū uellem⁹: eā tāgere igres
sus est q. d. iuuenis mire magnitudinis decorus: vt sol chosicās
totus stans inter nos: ⁊ hāc puellā cū claritatis tremor: ⁊ timor: ⁊
defectioe nos cūstuit. **Virgo** aūt post mltā supplicia q. vici⁹ gladio
cōsumata ē. **Ex** his p. rō q. d. angeli diligūt ⁊ custodiūt virginēs ⁊ pu
mūt eaz imuatores. **Quintū** incitaciū ad amorē ⁊ custodiā q. d. uir
nitatis sūt diuersa q. d. in scriptura sacra uirginitas cōparat. **Pri**
mo ad amorē uirginitatis debet allicere **h. p.** uirgitas cōparat flozi
fragrantissimo: ⁊ spālissimo ⁊ suauissimo ⁊ mīdūfimo: ⁊ fructuo
sissimo sup. quo dēscit spūs dñi septiformis: ⁊ h. q. d. ad obseruaciā
eius mouet incēdū charitatis. **Beri.** **Cōpar** lilio cāpi sic liliū iter
spinas tentatiū. sic amica mea inter fillas: quo magis pungit fir
bulatiōib⁹ ⁊ tentatiōib⁹: melioz deo odorē reddit. **h. liliū** debet
habere fer. folia repanda. **Tria** intus ⁊ tria extra. **Intus** dicit puri
tatē cogitatiū vt malis cogitatiōib⁹ nō cōsentiat: affectiū vt
delectatiōis nō recipiat notias: vel intētiōi vt ppter deū uirgini
tatē custodiāt. **Tria** folia extra sūt mūditiē. i. sensuū: actū ⁊ exem
ploz. **Pec** liliū debet habere candorē exteriorē: ⁊ interiorē puritas
tis: cordis. i. ⁊ cois: ruborē interiorē inteme charitatis in caritatē
one ad se ⁊ ad inferiora humilitatis ad affectus suos habēt respe
ctū. **3re** tres virtutes debent esse iuncte: uirginitas: humilitas: car
charitas. **3ra** beatū **Beri.** **In** eplā ad hēricū senoi. archiepū. **Cha**
ritas: būilitas: castitas: nullius quidē coloris sunt: sed null⁹ deco

res nec medicinis: sed q̄ diuinis oblectare possit aspect⁹. **Quid** cas-
sitare pulchrius: q̄ mūdū facit de imūdo acceptū femine: de hoste
domestici: de boie angelū. **Differūt** quidē inter se hō pudic⁹ ⁊ au-
gelus. sed felicitate nō virtute: illi⁹ felicio: istius fornicio: castitas eē
cognoscit. **Sola** est castitas q̄ in h̄ mortalitatis statu ⁊ tpe ⁊ loco
statū innotat: gl̄ie rep̄sentat. sola inter nuptiarū solēnia moxē illi
vēdicat regionis: vbi nec nubet nec nubescit. verūti cū in talib⁹ ve-
nustatē p̄mineat castitatis: sine charitate tñ nec meriti b⁹ nec p̄-
miū. castitas sine charitate sine oleo lāpas est. tolle cū lāpas nō lu-
cet. tolle charitatē castitas nō placet. sed cū his duab⁹ virtutib⁹ ne-
cessaria est humilitas: vt absq̄ illa alie nec virtutes eē vidēt. nēpe
vt casti ⁊ cari dicant hūilitas h̄ meret: q̄ de hūilib⁹ dat gr̄am: et
inter acceptā: q̄ nec requiescit spūsūscis nisi sup̄ quietū ⁊ humilem
Seruata etiā cōsumat. **Nā** virtus in infirmitate p̄ficat. i. in humi-
tate. nā inimicā toti⁹ gr̄e a se ⁊ ab alijs virtutib⁹ ppulsat. **Idē** sup̄
missus est: pulchra diuicio: virginitas ⁊ humilitas: q̄ nec marie
placuisse virginitas nisi ei diuicta fuisset humilitas. hūc flozē virgi-
nitatis bēne seruauerat intactū bt̄is om̄iē. **De** cui⁹ tumulto cū post
multos annos a sepultura sua apiret: exuberant infusata ⁊ mira
suauitatis fragrantia: vt de eo canit. **O** q̄ pbat carnis flozē omnē
superas odorē tumuli ei⁹ fragrantia. **Itē** hūc flozē bñ legi⁹ seruasse
frat merulis. de quo. ii. dial. i. refert **Ezēq.** qui in nocturna visione
apparuit. f. q̄ de albis flozib⁹ corona de celo descēdebat. **Qui** mor-
corpis molestia cū magna fecunditate defūct⁹ est ⁊ bilaritate animi.
De cui⁹ sepulchro cū abbas monasterij vellet sibi facere ibi sepul-
chri: tanta odoris fragrantia exiuit: ac fi flozū om̄iū odoramenta
eēt congregata. **Hic** autē erat mire cōpassiōis ⁊ deuotiois ⁊ afflicte
ofonis. **Ad** h̄ etiā facit exēplū qđ legi⁹ in passiōe bt̄e cecilie vir-
ginis: vbi legi⁹ q̄ cū ad p̄dicationē cecilie valerian⁹. p̄mississet se
seruaturū virginitatē: q̄ fuisset purificat⁹: angelus om̄i descēdit
et apparuit ei ⁊ cecilie apportans duas coronas de rosīs ⁊ lilijis para-
dit: q̄ nunq̄ marcescebāt nec decore amittebāt. **Quarū** odorē iou-
tens tyburcius frater valerij ad fidē est duerfus. ⁊ barū coronarū
odorē ⁊ decore virgines ⁊ martyres per multa supplicia transferūt
eas in perpetuū acquisierūt. **Maxim⁹** autē chozualcari⁹ q̄ eos cu-
stodierat i carcere p̄fect⁹ vrbis rome eis p̄miserat q̄ in chazuli cre-
deret fi ei certū faceret de futura vita quā ei p̄dicabāt. **Cui** ope-
runt q̄ in hora passiōis certificaret. **Cū** autē decapitati eēt: idē
maxim⁹ cum fletu ⁊ iuramēto afferrebat bis q̄ aderat: q̄ videt in
hora passiōis eoz: aīas eoz egredi de corp⁹ ⁊ angelos dei lucidos
res sole eas suscipiētes tanq̄ sp̄sas egrediētes de thalamo in gre-
mio suo: ⁊ sub tegmine alarū suarū eas depozitari ab eis in celum.
Propter quā assertione multi crediderūt ⁊ martyriū susceperūt.
ipse maxim⁹ pro resurrectionē ⁊ future vite gl̄ia tādiū plūbat⁹ est
cessus vsq̄quo sp̄s exalaret. **Br̄a** autē cecilia corp⁹ ei⁹ sepeliuit
in sarcophago nouo: faciēs sup̄ illud sculpi aīe fenicē: q̄ amore inno-
uande vite veteris deponēde ⁊ noue suscipiēde spontāne moxi se
exponit. **Sic** fecerat dictus maxim⁹. **Uel** ad h̄ pōt p̄tinē qđ legi⁹
in inuentione reliquariū scī stephani: vbi legi⁹ q̄ bt̄is gamaliel panli
nutritus ⁊ magister aploz apparuit luciano p̄s bytero: i. cui⁹ parroy-
chia fuerat sepulc⁹ cū br̄o stephano: reuelas ei locū vbi ipse ⁊ bt̄is
stephan⁹ ⁊ nichodem⁹ nepos suus: ⁊ abibas fili⁹ sepulti erāt: vt
fidē ei faceret: ⁊ eoz merito ⁊ sepulture eoz situ. **In** secunda appari-
tione ostēdit ei tres calathos aureos. quoz vnus quem posuit ad
dexterā ei⁹ habebat rosas purpureas: quib⁹ erat plēn⁹. **Duo** alij ha-
bebāt quas albas. ⁊ tertius argēteus rosīs croceis ⁊ fragrantissimis
plēn⁹. quib⁹ man⁹ extēdes ad collū corā eoz deposuit. **Et** dixit ei: q̄
pin⁹ purpureas habēs rosas signabat locullū bt̄i stephani: q̄ vntē
charitatis circūfuit: vndiq̄: qđ in calatho aureo signat⁹ solus inter
eos martyriū meruit coronari sanguine pp̄rio laureat⁹ ⁊ rubicat⁹.
Alij duo calathi pleni rosīs albis locullū suū ⁊ nichodemi: q̄ amore
chrisi circūfuit iniuriis ⁊ p̄secutionis iudeoz: p̄p̄serūt: quia ab
aplo fidē instructi baptismū suscepērūt chrisi mūdāti ab eo: ⁊ in
opib⁹ innocētie ⁊ mūdicie p̄seuerauerūt: ⁊ in illis adhuc neopb̄iti
ad om̄m in baptismali mūdicia migrauerūt. **Abibas** atē ei p̄re suo
gamalielē baptizatus in virginitate imaculat⁹ semp corp⁹ filii post
baptismū ad om̄m migrauit. **Qđ** significabāt in h̄ q̄ ei⁹ calathus
erat argentens. ⁊ in croco fragrantissimo seruauit charitatē ei⁹ ⁊ ser-
nalis fragrantia designabat: vt ei sc̄us gamaliel exponebat. **¶** **Si**
cundo virginitas cōparat ebozi. **Sicut** enī ebur latēs sub pāno lu-
neo: ⁊ sic conseruat eū a cōbustione carbonis ignei superpositi. sic
virginitas latēs in corde seruat corp⁹ fragile ab incēnio luxurie:
ne succēdat a diabolica suggestio: cui⁹ alutis p̄zinas ardētes fa-
cit: vt dicit in **Iob. xl. Itē** virginitas est thron⁹ ebumeus: in quo

regnat et quiescit verus salomon christus. de quo i. Reg. x. Scit rex salomon thronum de eboze gradē: et vestit eum auro fuluo nimis et c. **Tertio** copas p̄ciofo lapidi illi margaritae q̄ inuenta celestis negociator: dedit oia q̄ habuit: et copavit eam margaritā. Ros celi q̄ dehis marinis recipit in et ibi servat in p̄ciofo lapide mutat et candidū recepto ab ostreis ibi in xchis: sic gr̄a dei de celo descēdēs in xchis cordū hūilū: p̄positū virginittis servādē ibi generat: et in eius p̄seuerantiā q̄ in lapide p̄ciofo indurat: q̄ est dignū copari regno celoz. **Uel** margarita valet et caducū moribū et virginittis luxurie casū. **Itē** filis est thopazio: q̄ inter lapides p̄ciofos est speciosissimus et p̄ciofissimus quāto rariū inuenit. de quo dicit nāles q̄ possit in olla custodit eā ab ebullitiōe: et etiā ebullitiōes olle bullientis sedat: et servat ollā ab effusioe. Sic latens in corde virgittas tēperat et sedat ebullitiōnes tentatiōis carnis: ne hō effluat sup̄ luxuriā et effundat vt rubē. de quo d. **Ben. xlii. Effusus es sic aq̄. iō nō crescas.** **Quarto** virginittas copas thesaurū. **Matth. xii. Si** mile est regnū celoz: thesaurū abscondito in agro. quē q̄ inuenit hō abscondit: p̄gandū illius vadit et vedit oia q̄ h̄: et erit agrū illius. **Agis** virgo in cuius corde abscondit thesaurū virginittis p̄ firmitatē in p̄posito seruādō: in cuius carne manet p̄ eius integritatē. **Hō** dāns oia p̄ redēptiōe virginittis: vt eā sibi sponsā vedit dicit christi est: q̄ dedit p̄ agro et thesaurū se redēptiōis p̄ciū p̄ suos angelos in custodiē: et foris gram suā ad b̄ficiēdū adiutorū et gloriā suā in p̄miū: thesaurū copas: q̄ thesaurū fit de rebus vtilib⁹ et delectabilib⁹ et raris et p̄ciofis et durabilib⁹ et tante et sollicitē occultandis et custodiēdis. **Est** autē v̄ginitas res pulchra et delectabilis: q̄ est can dōz lucis et tēte et speculū fine macle. **Sap. vii. Quia** a luce gr̄e q̄ venit ab eterno deo est candor iste. et iste est thesaur⁹ de quo **Job xxxviii. Nūq̄** ingressus est thesaur⁹ nūis et gradinū. **Nūis** thesaurū d̄r p̄pter pulchritudinē candoz et frigiditatis ab incētiuo libidinū carnis. **Grandinis** d̄r p̄pter p̄secutiōe demonis et immissiōe tētationū: q̄s cū imittit p̄ se et p̄ suos capz victoria maximā vtilitātē offert in augmēto gr̄e et acq̄sitiōe corone: sic marie in brā agatha cui⁹ v̄ginitas et fidei p̄positū cū nō posset diaboli⁹ tentatiōib⁹ aliq̄b⁹ reuocare p̄ se vel p̄ q̄ncianū cicile p̄fectū: tradidit eā cui dāz meretrici q̄ dēbat. **ix. filias** meretrices vt ipa erat: q̄ nō cessauerūt p̄ xxx. dies blādmis: minis et p̄missis conari quō in p̄positū eius imitaret: vel ipis multiplicib⁹ tozmēt. **Conari** cū nō posset: ipa magis ac magis gr̄as et p̄miū acq̄sivit. **Itē** thesaur⁹ copas virginittati q̄ thesaurū fit in reb⁹ vtilib⁹. **raris et p̄ciofis. Eccl. vi. Nō** est oia gr̄a ponderatio alicui⁹ rei. **p̄ciofo** aīe cōtinētis. **fido. P̄elata** est virginittas nuptiis q̄ nuptiay coniūgiū bonū est: virginittas est optimū: coniūgiū est cecissū: virginittas nō ē iusta: sed admonita: q̄ est res nimis excelsa et p̄ciofa: q̄ cognoscit hui⁹ p̄ciōsitate: plangit et flet amissione: et timēt ne amittat potius volētēs amittere corpale vitay: q̄ eā: cūctēs ei⁹ corruptores tanq̄ latrones: spoliatores et occisores atay: q̄n est sine coniugio et q̄ auferit tā p̄ciofū thesaurū. **De h̄ thesaurū** puer. **xxi. Thesaur⁹** desiderabilis. **f. virginittas:** et oleū gr̄e in bitaculo iusti: et vir ipudēs dissipabat illū. **Hui⁹** p̄ciōsitate b̄i cor gnoscebat b̄tis. **Ben. clareuall. q̄** cū esset iuuenis et pulcher i feculo: in quodā hospitiū receptus: et hospita sua de nocte ter surrexisset intrās lectū eius ipse clamauit: latrones: latrones: et sic eam a se ter fugauit. **In mane** focis suis ab eo q̄rētib⁹: cur clamauerat. **Rū** dicit q̄ vere inuenerat latronē q̄ thesaurū impciabile et irrecupabile virginittati sibi arripere volebat. **Hui⁹** p̄ciōsitate cognoscebat b̄i scē virginittas: cedlia: agnes: agatha: katherina: et alie q̄ magis voluerūt oia tozmētōz genera sustinere: et vitā corpale amittere: q̄ istū thesaurū. **Itē** illa virgo et alie de q̄b⁹ legi in vitis scōz: q̄ fuit in ciuitate capadocie v̄go speciosissima et iustissima: et instructissima ab ori gine: apud quā ipse latuit plurib⁹ dieb⁹ p̄secutiōis: quā cū iudex nō posset inflectere vt ei⁹ d̄sentiret tradidit eā cui dāz lenoni vt poneret eā in lupanari: tali d̄ditōe q̄ exponeret eā oibus et de lucro suo daret ei singulis dieb⁹. **iii. sol. Que** cū qdā velleret ad eā accēdere flebat: dicens se vulū habere in secretioni pte corpis: qd si oīso opiret setore suo occideret oēs: et eos repulit. **Quidā** autē chri. tian⁹ dices hoc audiēs: amoz virginittatis seruādē in ea: posuit se in cor potis periculo. dāns quinqz sol. lenoni cui erat tradita vt eā omitteret cū eo p̄noctare: q̄ cū esset cū ea suauit ei fugam tradēs ei habi tum suū: que facto signo crucis recessit incognita. **Ille** autē pro ea captus imposito sibi chri. tianitatis noie fontifis bestis traditus: duplici martyrio est coronatus et p̄ eo q̄ sustinuit p̄ fide: et p̄ hoc q̄ p̄ seruādā virginittate et salute. primi moztis se exposuit. **Qd** audiens virgo q̄ p̄ ea sustinisset martyriū: ad stadiū reuersa: cūz ipso martyrio est coronata. **Hui⁹** thesauri p̄ciōsitas bene vi

detur agnouisse qdā: de q̄ refert b̄tis **Breg. turoi. in** gestis frācor: q̄ t̄pib⁹ bonoz et archadij impator: et b̄i martini turoi. epi: qdā iuuenis de nobilioribus senator romanor: straxit cū qdā virgine de nobilissimis et dignissimis parētib⁹ alumnor. **Cū** sit adducti essent in vno cubili: puella versa ad parietē cepit amarissime flere. **Cū** autē adiurata fuisset a iuuenē: q̄ fateret ei cām tān fletus: ait se miserā eo q̄ debebat amittere maximū virginittatis thesaurū: qd deo obtulerat et deuouerat coronā virginittis: paradisi gaudiū: agni p̄sortiū. **Cū** autē iuuenis ei diceret q̄ desideranda erat. ples: q̄ snici pis a coniugio: q̄ erat parentij gaudiū: heres bonor: par p̄rie et cōsan guineor. illa ecōtra ostēdit ei multis rōnib⁹ nūbil eē mūdū et tēnē dū qd erat caducū et t̄āstoriū: appetēdū bonū eternū: cōseruādū virginittatē bonū: viliissimū voluptatis vitii: adeo efficaciter ei p̄dī cavit: q̄ sibi dexteras dederūt de seruādā virginittate mutua. **Cū** autē diu in h̄ p̄posito p̄māssent in eodē thoro nullo scitē: puella migravit ad chri. tū. **Expleto** aīe funeris officio cū clauderet in tumulo: ait vir. **Sras** ago tibi dñe ihe. su chris. te: q̄ hūc thesaurū quē cōmissisti sicut cōmissisti integrum et imaculatū tibi restituo. **Et** illa de sepulchro subridēs audiētib⁹ astātib⁹. **Rūdit. Cur** loq̄ris q̄ nō interrogaris. **Nō** post multū vō t̄pib⁹ vir dicit migravit ad osim. et cū sepelissent eū in sepulchro sepato lōge ab illo in quo vxor ei⁹ fuit rat posita: inuenerūt in mane sibi ad inuicē coniunctos: vt quos coniūctos nō sepat celū: sepulchroz corporū nō sepet monumentū. **Incole** aīe terre illi⁹ illos vocare et inuenerūt duos amātes. **Ista** aī de sub iugo bene cognoscebat p̄ciōsitate hui⁹ thesauri: q̄ regnū mūdi et oēm oznatū ei⁹ et tēp̄it. p̄pter amorē dñi n̄ri ihe. su chris. te. de q̄ legi in quibusdā chroni. sic. **Cū** sigismū⁹ rex lothoringie fecisset hui⁹ adduci v̄nā nobilissimā et speciosissimā virgine de alemāniā: et eā despōsaret sibi: et coronari reginā cū eēt ad h̄ adducta in ecclia b̄ti stephani: incepit flere et asserere q̄ nullū munū haberet spōsū nisi chri. tū: cui se offerebat curres ad altare et amplexans. **Videns** autē rex ei⁹ firmū p̄positū ait: q̄ nolebat facere iniuriā illi. **Oratio** suo cui se deuouerat. et ait q̄ non erat dignū q̄ cū minor solēnitare ei despōsaret q̄ sibi. **Fecit** ergo eā indui vestib⁹ regis et corona et ve lū sup̄imponē: et sic eā dñō cōsecrari: et regali coniūgio expleto fecit eā in ecclia s̄ci petri monialitē collocari. **Itē** de qdā alia dicit: q̄ cū rex anglie richardus vidisset in qdā abbata regni sui quandā speciosissimā monialē occupauit eā. et cū nō posset eā inflectere aliquo pacto ad turpe opus: voluit eā rape violētē. **Qd** cū sciret illa: fecit inquiri qd vidisset in ea qd ita incitasset eū in ei⁹ amorē. **Rūdit** q̄ sup̄ oia h̄ fecerat pulchritudo oculoꝝ suoz. **Alia** autē b̄dicta magi volēs p̄uiri oculis q̄ tāto thesaurū virginittatē: ipfamet eruit sibi oculos vt sic euaderet. et misit q̄n exenū vt se sanaret pulchritudinē eoz: et eā in pace omitteret. **Qd** vidēs et audiēs illē s̄tūlus recessit. **Nō** sic fecit qdā maledicta: q̄ cū a quodā impetere: et veller eā m̄rimonio rape: cū a monialib⁹ ita eēt occultata q̄ nō posset eā inuenire: et illa eū recedē videret: adeo clamauit post eū kuku: q̄ ipse scilicet vbi erat: et ab alijs eā rapuit: et thesaurū deripuit virginalē. **Itē** de qdā alia dicit: q̄ cū quidā impetere eā: pro p̄misso p̄cioo dimisit se a quodā iuuenē despōsari. **Cū** autē post factū negaret ei iuuenis qd p̄miserat: illa obtulit clamorē iudici q̄ violētē ea op̄ p̄sesserat. **Iudex** autē negāte eo q̄ nō fecerat: ea inuita iudicauit: q̄ oīe assignata veniret datur⁹ ei quādā sūmā pecunie: vel vt eā acciperet in vxorē. **Iuuenis** autē magis eligēs dare pecuniā ei tradidit. **Cū** autē illa in sinu suo eā posuisset et recederet: ait iuueni iudex vt iret post eā: et ei eā auferret: et si posset recuperaret. **Quā** cū toto conatu suo nō posset ei auferre: adeo se defēdēs q̄ nūbil valuit iuuenis sed male tractat⁹ ab ea rediret ad iudicē: iudex eā reuocās fecit pecuniā reddi iuueni dices q̄ patebat eā mētītā: q̄ si sic seruasset virginittatis thesaurū vt pecuniā: nūq̄ eēt ei ablat⁹. **Thesaurū** autē virginittatis abscondendus est sub tegumēto hūilitatis. **Un̄** **Mat. xii. Tunc** qui inuenit abscondit. **Ho. Ut** seruū a malignis spiritib⁹ et humanis laudib⁹: vt si sit opus in publico intentio recta maneat in occulto: vt. **f. propter** oīz: nō propter laudē hominū seruet: q̄ vt dicit **Breg. ibi.** hunc a malignis spiritib⁹ custodire nō sufficit: q̄ cū ab humanis laudib⁹ nō abscondit. maligni spūs i p̄rit vitā q̄n qdā latriculū obfidēt. **depedari** desiderat q̄ thesaurū publice portat in via. **ideo** q̄ exechias nūcijs babiloniā publicauit ad gloriā amissi sunt thesauri et deportati in babiloniā. **Ideo** dixit angel⁹ ad anas taliā virgine cui apparebat: **Virginittas** est thesaur⁹ regis imēfius: cui fures infidias tendūt. hūc tu vigilās sollicitē custodi: hūc q̄ntū plus id habē cogitas: instātī custodi ne p̄das. **Tunc** autē thesaurū bene custodiebat sub tegumēto hūilitatē: enkarius pastor: de quo legi in vitispa. q̄ duo magni beremite rogabāt dñū vt ostenderet

eis in quā mēsurā puenerāt: et responsū est eis q̄ nōdū puenerant ad mēsurā eukarij pastozis et vxoris eius marie: q̄ sunt in tali villa egypti: vbi venientes ad cellā eius nō inuenientes eū et regredientes ait eis: vxor: q̄ oues pasceret et recepit eos vxor in domo. **A**ūq̄ venis sent vbi parauit eis ipsi oixerūt q̄ neccomederant nec pedes laua: rēt nisi diceret opationē suā: et cū diceret se simplice et pastore: et il lā vxorē suā: cūq̄ pfeuerant et ille nollet eis reuelare oixerunt, se missos a dñō: timuit et ait q̄ oues hebāt a parētib⁹ suis: et q̄cqd̄ et eis aliūde lucro suo hīc poterāt i tres ptes diuidebāt. Unā dabāt paupib⁹: alterā i susceptionē pegrinorū: tertiā ad vsū suū retinebāt et ex quo acceptat vxorē nūq̄ pollut⁹ fuerat cū altera: sed virgo erat et iacebāt separtim abinuicē et noctib⁹ iduti iacebāt faccis: in die in duebant vestib⁹ suis: et null⁹ vsq̄scit scuerat. **N**ō audientes et admi rates glorificauerūt deū. **I**tē hūc thesaurū bñ occultauerat quedā anus. de q̄ filī ibidē of q̄ ne virginitatis sue thesaurus piculū pate: ref: in mūdū vanitatib⁹: in maloz societatis: in carnis voluptatib⁹ mūdū fugit: beremū adiit: et se yuā i spelūca: q̄i sepeliuit: vtens p xxxviii ānos q̄i pabulo iumētino. **D**icā enī ibi q̄ quidā magni se nes ambulabāt p beremū: et audientes vocē plāgētis et grētes inue: nerūt introierūt intus: et nihil inuenērūt nisi anū illā plāgentē. **A**ūq̄ aut q̄rerēt ab ea q̄s ea ibi introduxisset: et q̄re et q̄i ibi venerat: ait: q̄. xxxviii. ānos hebāt ex quo ibi māserat: nec boz ibi viderat. ber bas comedēs: et chrisū sequēs: et misitros mō deus adhuc vt sepe liatis corpus meū: quo dicto deuit in pace. **I**psi aut deū glorifican tes illius corpus sepelierūt et abierūt. **H**ūc thesaurū etiā seruauit bñ sub būilitatis tegumēto: btā eugenia virgo: q̄ vt legi i libro de passioe et vita ei⁹ cū ēet philippi: et claudie romane vrbis genere no bilissimorū: et missus fuisset a orado ipatore alexādrina vrbe vt. ēet ibi pfect⁹: artes magicas ibi exēminauit: et iudeoz nomē: et christia nos ab vrbe expulsi: filiā suā eugeniā instrui fecit doctrinis libera liū artū: et pboz: et greco eloq̄ et latino. **C**ū autē curiose scrutaref documēta antiquorū: et venisset ad manū eius doctrina pauli apli. exaruit in amorē christianitatis et seruāde virginitatis. cū aut pater suus vellet eā desponsare cuidā nobili filio lenatoris: ipsa petita et obtēta licētia a parētib⁹ suis: eumuchis ptho et iacincto. xv. ānoz existēs iuit ad visitāda pma pda et suburbia: vbi audiēs chrisia nos cantātes. **D**ēs oij gētiū demonia sūt. pbauit h̄ duob⁹ pdictis eumuchis et ouertit eos: et cū ofentirēt et eā ducerēt ad desertū egypti attonsi et virū idutā: et dicerēt eā fratre suū eugeniū: venerunt cōi ofensu ad domū religiosā: in q̄ perat scāis helenus eps: ab infā tia chrisianus: et tante puritatis et inocētie: q̄ cū puer mitteret ad ignē quēdā apporabat illū i vlnis suis vestib⁹ illeso. **Q**uēdā etiā hereticū q̄i nō posset eū. ppter astutiā suā et artes supare vbiis: su paut eū ofone et viculo igne facto i medio cōi ofensu assistētū ad pbatōne vere fidei intravit scāis helenus: et māsit illesus: vbi cū. pie cissent hereticū et cōbureret: scūs eū extraxit de igne semiūstū et ex: pulsus est de terra: hic autē veniēt ad se cognouit eugeniā et socios vñ venerāt et q̄re et ofessit: et suscepit eā i monachū oicēs q̄ mltā oporteret eā sustinere p seruāda fide et virginitate. **P**ost obitū oī cū heleni eligi i abbatē: i oib⁹ se exhibēs būilē et seruētē: cū alijs aut bonis opib⁹ miraculis et fama et habitu viri fulgeret et exēplis curauit a lāguore febriū quādā mulierē magna opulētia plenā: q̄ inaruit in occupescētia ei⁹: quē cū nō posset inflectere munerib⁹ aut blādicijs et cū et traheret: fuxit se ismā: mittēs ad abbatē vt eā eā salutis vlsaret. **N**ō cū fecisset: ipsa se solā vidēs arripuit eū: vo lēs violētē eū trahere ad turpē cōmitionē. **C**ū āt se excussisset ab ea fugiēs ipsa cōtēpta clamauit: iponēs ei q̄ vellet ei violētia infer: re vadit ad alexādrīā accusat abbatē talē: et monachos apud p̄ez eugenie vocant et captiuit: et testes falsi eos apud alexādrīā pdu cūnt. **A**n aut iudicarent ad penas. eugenia remoto caputio: et scis sis vestib⁹ ondit se seminā: et iudici et fratri se eugeniā et amore as sequēde chrisianitatis et seruāde vgitatis h̄ ofiliū habuisse vt sub tali habitu lateret et chrisio fuiret. **D**ec āt postq̄ p̄ez et frēs et mas gnat pte vrbis ad chrisiū ouertisset. p̄ ei⁹ sit vrbis eps. quē qdā gē tiles i ofone posuit. pditiose gladio pcusserūt et occiderūt. postmo dū mī ei⁹ et frēs cū ipsa reueri sūt romā: et bonozifice a senatu rece pri: vbi btā eugenia post multoz quersionē seditiōe orta iter chris tianus sub ipio galieni post passionē. pthi et iacincti. post multaz sagittationē i tyberim. p saxo plecta est: euadēs dei virtute illesa. **S**ilr plecta i fornacē euadēs illesa: supat etiā bestiis fortissimis i carē. xx. dieb⁹ sine cibo ē detēta: appēte sibi xpo pane cādidissimo est refecta ab eo: et tā celesti lumie ofortata. ibidē tādē i die natalis vñi occollata est. **Q**uinto virginitas cōpat cibo quo deus pasci tur et delectat. est enī filis api: que pascit in floribus et ortis. **S**ilr

deus in mūdīs cordib⁹ et puris affectiōib⁹ et cogitatiōib⁹. **L**an. ij. Qui pascit inter lilia. **L**an. vj. Dilcet me de se dicit in hosti suū ad areolas aromati: vbi pascit in hortis: et lilia colligat. **S**exto cō parat lecto suauissimo: in quo de⁹ cū scā cōquiescit. de quo **L**an. i. Lect⁹ n̄r florid⁹: spūs dñi regēat in flore. i. corde virginico. **P**sal. cxxxi. Sup ipm efflorescit scificatio mea. **S**eptimo vginitas cō parat terre bñdite fructifere fil et florigere: cui fruct⁹ nō tollit flo re. de q̄ **Matth. xiii.** legi⁹: q̄ terra in q̄ seminātū fuit vbi dei tulit fructū cētesimū. **B**ona est iungi terra ferēs fructū tricesimū. **D**e lior vidual castitas: q̄ fructū fert sexagesimū. **O**ptima virginitas q̄ fructū fert cētesimū aureolā pmerēdo. **U**el virginitas est ager ple nus. i. florib⁹: fructib⁹: odorib⁹: cui bñdixit dñs. **I**tē virginitas est illa pars p̄ati florib⁹ picturata et intacta a porcis. de q̄ legi⁹ in vita bñ martini: q̄ cū ambularet cū monachis: vidit p̄ati qd in parte erat effossum a porcis depastū et dissipatum. **A**lia pars filis fuerat sed viroze graminis et flore depositio gramē retinēs viroze suo p̄ati ti partē vestiebat. **T**ertia ps a porcis itacta manebat: grata aspecti bus viroze graminib⁹: picturata florib⁹: fragrans odorib⁹. **E**t vice bat scūs monachis: q̄ pma pars a porcis euerfa significabat statū incoctinētū: in quibus sedi demones p luxuriā inhabitāt: et ab eis oīz bonoz spūaliū genimina eradicant. **S**ecūda pars signat statū illoz: qui p penitentiā ad statū cōtinentie post p̄ati redeunt. **T**ertia pars statū significat virginū intactarū: in q̄ru aspectu dei fili⁹ delectat. **B**erri. **A**mar florigera flos de radice iesse. **O**ctauo virgini tas balsamo compas. **E**ccl. xxiij. Quasi balsamū nō p̄mittit odor meus. **H** balsamo corpora incorrupta seruant: maxime q̄i non ad mittit ibi infectio male intētionis vt affectiōis. et reddunt oīuinis et angelicis narib⁹ bene redolētia: et etiā humanis q̄is. sicut corp⁹ virgineū bñ oficiū eleuati a terra: et multoz alioz scōz virgini et tā ctarū effudit circūquaq̄ mire odoris fragrantia. **H**oc balsamū red dit corpora virginea q̄is ad lram impuitribilia: et incorrupta ser uat. semp aut spūali: nisi obiciat a putredine luxurie et fetore. **B**erri. ad **B**erri. scil. ep̄m: **S**ola castitas q̄ in h̄ mortalitatis loco et tpe statū imortal glie reposit: sola inter nuptiarū solēna morē il lius btē vēdicat regiōis: vbi neq̄ nubēt neq̄ nubent. **C**las vitreū fragile qd potant: i quo et pegrinamur tenet castitas i scificatiōe ad instar balsami: quo odia cadauera seruāt incorrupta: sensus et artus otinet et ofstringit ne dissoluant: saucies ne corripant: desi deris ne carnis voluptatib⁹ cōpurescant. **D**e h̄ ponit **B**eda exēplū i gestis angloz li. iij. q̄ aliqui etiā incorruptionē carnis ofendit mi raculo ei⁹ incorruptiōis. **U**ñ refert q̄ in terra cāmariet erat qdā ab batissa q̄ deo vt vouerat perpetuā virginitatē ita incorrupta serua uit. **C**ū aut incepisset edificare ecclesiā in honore. xii. aploz: morte p̄ueta sepulta est extra. q̄ ofsumata et dedicata cū vellet ofa p̄dicte abbatisse trāsferre intra: inuenerūt corp⁹ in vestib⁹ incorruptū et il lesum ab oī putredine: sicut a p̄tis carnis fuerat intactū. **I**tē corp⁹ bñ petri martyris mediolani. de ordine predicatorū post annū a sepultura sua inuentū est integrū et incorruptū: et in eadē recētia in q̄ fuit ibi positi: in testimoniu cōtra hereticos sue incorrupte virgini tatis et fidei scitatis et integritatis: pro cuius defensione passus est gloriosus virgo p̄dicatoz et martyr. vñ et meruit triplici aureolā deco rari. **I**tē idē **B**eda li. iij. in gestis angloz refert q̄ **A**nthea rex orie taliū saxonū: dedit elderidā filiā suā vxorē: cuidā p̄ncipi: qd post cō nubii cito defunct⁹ est. quā post dedit regi herfrido vxorē: cū quo māsit p. xij. annos in ppetua virginitate. **Q**uo mortuo cū eā multi peterēt in iugē: et p̄ eā eis pmitteret: ipsa noluit ofentire: h̄ fore tis carnalib⁹ nuptijs adbesit spōso chrisio: sumēs monachozū ba bitū regulā. p̄fēdo: vbi in mirabili pfeuerauit humilitate et absti nētia. **P**redixit mortē suā et oīz aliāz q̄ suo monasterio cōtē euo cādē. **C**ū aut mortua fuisset: et ablutū eēt corp⁹ ei⁹: posita in locello ligneo: in quo māsit p. xij. annos. **C**ū aut afcēdisent nauim inuene runt iuxta quosdam muros sepulchrū vacuū de cādidissimo marm ore. qd depoztates volentes trāsferre ofsa ei⁹ in marmoreū illud sepulchrū: inuenerūt corp⁹ ei⁹ et vestes ita recētia sicut pmo fuerāt ibi posita: et sepulchrū dictū ita aptatū fuisse ei⁹: corp⁹ ac si pzo ea fuisset fabricatū. **E**t iterū fuerat ablutū et alijs vestib⁹ indutū. et cū habuisset inflaturas sub maxilla in gutture: de q̄ fuit scissa et mo tua: cū aperto vulnere inuenta plaga clausa ibi cicatrice remanēte: de q̄ inflatura dicebat grās agēdo: q̄ merito talia patiebat: p̄p̄t ozanmēta taliū lapidū preciozoz: q̄ ibi portauerat et auri. **S**uit aut aut iterū abluta tertio: et alijs vestib⁹ induta. cui ppetue vginitatis testimoniu dedit eps ofessor suus: et foroz sua abbatissa: et alie mu lieres q̄ lauerūt et tractauerūt corp⁹ ei⁹. **I**tē de scā brigida legi⁹: q̄ cū tetigisset lignū altaris: viruit in testimoniu ei⁹ ppetue vginitati.

Item nono virginitas copat aule mude habitatiois diuine: sic supra monstratum est. Sextum incantamentum ad amorem et custodiam virginis: mitas. est multiplex utilitas quam virginitas facit ea seruatiuam efficiaciter inspicit et in futuro. Et de hoc requiritur infra lib. tertio in fine. Septimum incantamentum ad amorem virginitatis est maxima merces quam parat virginibus in futuro in omnibus fere medijs suis: et ornametum nobilitate et in nobili societate: et in sponsis omnium propinquitate: et similitudinis eius conformitate remunerabuntur in capite: ubi non solum habebunt coronas: sed etiam singulare virginibus debitam virginitatis aureolam. Item in ore i cantici nouitate et singularitate. Apoc. xliij. Cantabat canticum nouum. Blosa. q. de integritate anime et corporis gaudebat: nemo poterat vice re canticum nouum coram agno. nisi illa. c. lviij. et. Et post. virgines enim sunt Item in pedibus sequi agnoscit quocumque ierit. Item ut videat in oculis q. ceteris vident fuisse corde et corpore mundiores: que si bene mundo corde ubi videant videt q. q. purior et limpidior habuerit oculum metis limpidi euident. In sponsis propinquitate: quia innocentes adheret ei in bene virginis societate: et in sponsis omnium propinquitate: et remuneratur virginis. In christi et angelorum maiori oratione et bene virginis q. virginis sunt et virginitate diligunt: specialiter sicut christus pre ceteris iohanne dilexit familiaris et teneri: quod patuit in multis inditijs amoris.

Deinde considerandum est de luxuria q. opponit castitati et de partibus luxurie. Sed de his requiritur infra libro tertio ubi agitur de septimo vitio capitali.

C De partibus temperantie potentialibus. DIS. XCVII.

Deinde considerandum est de potencialibus partibus temperantie. Et primo de continencia. Secundo de modestia. Tercio de modestia. Circa primum considerandum est de continencia et incontinentia. Circa primum consideranda sunt quatuor. Primum utrum continencia sit virtus. Secundo q. sit eius materia. Tercio de eius subiecto. Quarto de copatione eius ad temperantiam. Quinto de his q. faciunt ad comedationem eius. Ad primum. Vtrum continencia sit virtus. Dicendum q. nomen continencie dupliciter sumitur a diuersis. Quidam enim continencia notant per quam aliquis ab omni delectatione venerea abstinet vti et aplos. Hal. v. Continencia castitati coniungit. et sic continencia perfecta principalis quod est virginitas. Secundario vero viduitas. vti fm h. eadez ro est de continencia q. de virginitate que supradiximus virtute. Alij vero dicunt continencia esse propter quam aliquis resistit concupiscentijs prauis q. in eorum vehemens existit. et h. modo accipit plures continencia in. vij. et. Et h. etiam modo accipit continencia in collationibus patrum. h. autem modo continencia habet aliqd. de ratione virtutis inquantum. s. ro firmata est contra passiones ne ab eis deducatur: non nisi attingit ad perfectam rationem virtutis moralis: fm quam etiam appetitus sensitivus subditur rationi: sic ut in eo non insurgat vehemens passio rationi contraria: et ideo plures dicit in. iij. et. q. continencia non est virtus: sed quodam mixta inquantum. s. aliquid habet de virtute: et in aliquo deficit a virtute. Largius tamen accipiendo nomen virtutis per quolibet principium laudabilis operis: possumus dicere continentiam esse virtute. Ad secundum. s. que sit materia continencie. Dicendum q. dicit plures. vij. et. q. continencia et incontinentia sunt circa eadem: circa que temperantia et intemperantia. temperantia autem et intemperantia sunt circa concupiscentias delectationis tactus: ut dictum est. nomen vero continencie refrigeratione quadam importat inquantum. s. tenet se aliquis ne passiones sequatur. Et ideo proprie continencia dicitur circa illas passiones que impellunt ad aliquid persequendum: in quibus laudabile est ut ratio recta retrahat hominem a persequendo. non autem proprie dicitur circa illas passiones que importat retractionem quadam: sic timor et alia hominibus. In his enim laudabile est firmitate seruare in persequendo: quod ratio non dicit. ut supra dictum est. Est autem considerandum q. naturales inclinationes precipia sunt omnium suprenaturalium. ut supra dictum est. et ideo passiones tanto vehementius impellunt ad aliquid persequendum: quanto magis sequuntur inclinationem nature: que precipue inclinat ad ea que sunt sibi necessaria: vel ad conservationem individui: sicut sunt cibi: vel ad observationem speciei: sic sunt actus venerei: quorum delectationes ad tactum pertinent. Et ideo continencia et incontinentia proprie dicuntur circa concupiscentias delectationis tactus. Sicut autem nomen temperantie potest coiter accipi in quatuor materia: proprie tamen of in illa materia: in q. est optimum et difficillimum continere. s. in concupiscentijs delectationis tactus. coiter autem et fm h. quid potest dici in quatuor alia materia. et hoc modo vti ambrosius noie continencie. dicens in primo de officiis generale decorum ita est: ac si forma equibilis atq. vniuersitate honestatis habeat in omni actu suo continentem.

Ad tertium. s. de subiecto continencie. Dicendum q. omnis virtus in aliquo

subiecto existit facit illud deferre a dispositione quam habet subiecti operi posito vitio. concupiscibilis autem eodem modo se habet in eo q. est continens: et in eo q. est incontinens: q. in vtroque: precipue ad concupiscentias prauas vehemens. vti manifestum est q. continencia non est in concupiscibili sicut in subiecto. Sicut etiam ratio eodem modo se habet in vtroque: q. continens q. incontinens habet rationem rectam: et vterque extra passionem existit in proposito concupiscentias illicitas non sequi. Prima autem differentia eorum invenitur in electione: q. continens quous patitur vehemens concupiscentias: tamen eligit non sequi eas propter rationem. Incontinens autem eligit sequi eas non obstante ratione. Et ideo oportet q. continencia sit sicut in subiecto in illa via aie cuius est electio. et h. est voluntas: ut supra habitum est. Ad quartum. s. de copatione eius ad temperantiam. Dicendum q. sic dictum est: nomen continencie dupliciter accipitur. Uno modo fm q. importat cessationem ab omnibus delectationibus venereis. et sic sumendo nomen continencie continencia est potior temperantia simpliciter dicta: ut patet per bis q. supra dicta sunt de preeminencia virginis ad castitatem simpliciter dictam. Alio modo potest accipi nomen continencie fm q. importat resistenciam rationis ad concupiscentias prauas: q. sunt in homine vehemens. et fm h. temperantia multo potior est continencia: q. bonum virtutis laudabile est ex eo q. est fm rationem. plus autem viget bonum rationis in eo q. est temperantia: in quo etiam ipse appetitus sensitivus est subiectus rationi: et q. ratione edomitur: q. in eo q. est continens: in quo appetitus sensitivus vehementer resistit rationi per concupiscentias prauas. Unum continencia copatur ad temperantiam sicut imperfectum ad perfectum. Quod autem dicitur Eccl. xliij. Dis autem potestatio non est digna continencie anime. dupliciter potest intelligi. Uno modo fm q. accipit continencia. putat abstinere ab omnibus venereis. et h. modo dicit q. omnis potestatio non est digna anime continencie in genere castitatis: q. nec etiam secunditas carnis q. quirit in matrimonio adequat continencie viduali vel virginali: ut supra dictum est. Alio modo potest intelligi fm q. nomen continencie accipit coiter pro omni abstinentia a rebus illicitis. et sic dicit q. omnis potestatio non est digna anime continencie: q. non respicit estimationem auri vel argenti: que comitantur ad potus. Et nota q. magnitudo concupiscentie seu debilitas eius ex duplici causa procedit potest. Quia enim procedit ex causa corporali. quodam enim ex naturali complexione magis sunt. prout ad concupiscendum q. alij. Item quodam habet oportunitates delectationum concupiscentia inflammantes magis paratas q. alij. et talis debilitas concupiscentie diminuit meritum: magnitudo vero auget. Quia autem debilitas vel magnitudo concupiscentie puenit ex causa spirituali laudabili: puta ex vehementia charitatis: vel fortitudine rationis: sic est in homine temperato. et h. modo debilitas concupiscentie auget meritum rationis sue cause: magnitudo vero minuit. Ad quintum. s. de comedatione continencie. Dicendum q. comedat h. continencia a magnitudine datus: q. soli dei donum est. Sap. viij. Scio q. non possunt esse continentes nisi oederent deo. h. ipsum erat sapientia scire: cuius erat h. donum. pro quo dono obtinendo multum est rogandum oratorum munus. Unum sequitur. Ad idem omni et deperat sum illud ex totis precordiis meis. Exo. iij. Qui diligit deum exorabit per petis et continebit se ab illis. Hoc donum virtutis orationis de dicitur de abbati equit. de quo legitur dial. i. Quod cum iuuenis fatigaret nimis carnis sue incetiuo: continens precibus deum omnipotentem exorabat ut eum ab incetiuo carnis liberaret. vti post orationem quodam nocte ab angelo sibi apparere in somnis se eunuchari vidit. et videbat ei q. omnem motum ex medijs genitalibus abscederet. et extitit ita alieni factus est: a carnis retentione ac si sexum non haberet. Item de quodam clerico legit q. cum frequenter in carnis vitio laboraret: frequenter confitebatur. et cum confiteretur quidam secundo viro et multum luto. cuius relatione h. copertum est frequenter lubricum suum: consuluit ei q. frequenter pro hac peste omnem precaretur et precipue beatam mariam virginem. Quia cum per frequenter oraret: et ea frequenter saluaret. in quo cum fatigat quodam nocte dormiret: apparuit ei beata virgo precipiens eum: et videbat ei in somnis a veteri pelle excoriari. cuius dolore excitatus inuenit se totum imutatum: et ita a carnis incetiuo liberatus: ut postea non sentiret motus carnis. Item secundo per comedationem est h. concupiscentia victor et cultor animi sui circuncidens ab eo superflua: sic cultor vinee a vinea amputat superflua: et nutrit et fouet vtilia. Dicitur. iij. Circuncidimus osio et auferre preputia cordium vestrorum. Preputia sunt superflue cogitationes et affectus mentis: quos circuncidit continencia dum facit continere cor ab eis. Secundo. Continencia si diligis circuncidit de superflua: et in altum desideria restringit. Item facit superfluum verum victorem. i. animi sui: cuius magis victor est q. vincit animi sui concupiscentias rursus ipse: q. si vinceret totum mundum. Sic perbaue or Aristotelem alexandro: q. cum moueret quodam quodam offederat: nec vellet aliquibus precibus remittere: dicens q. non poterat licere in corde suo quoniam iniuria ab eo sibi facta puniret: ait Aristoteles. Docebo te gloriosius esse victorem q. fueris vincedo totum mundum. quodam tantum vicit et subiecit totum mundum nisi magnanimitate cor tuum: quod si viceris gloriosius victor eris q. qui totum mundum vicit per ipsum. Si autem secutus fueris eius voluntates et concupiscentias: non es

victor gloriofus. sed ignominiofe victus. **Eccl. xlii.** Post occupifce
tias tuas no eas: et a voluntate tua auertere. si pites aie tue occupifce
tias eius: dabit te in gaudiu inimicis tuis: et h cu fueris no victor:
sed victus: et ab eis fubditus. **Eccl. v.** Ne feqris occupifcetia cordis
tui. **Itē** hec virtus facit boies veru animi fui oñatores: et cordis fui
poffeffores: qz fubijcit et vincit voluntate cordis. **Ben. iiii.** Sub te erit
appetitus tuus: et tu oñaberis illius. **puc. vii.** Melior est patiens
viro forti. et q oñat aio fuo ppugnatores vbiu: talis est hō tpatus:
otines et mitis. **Glo. Matth. v.** Bti mites: qm poffidebūt terram.
mētis mites fūt q malis moribz oñant. pfecta virtus est moru pof
felfio. **Uel** alia glo. mitis est q nec irritat nec irritat: nec nocet nec
nocere appetit. **Ad** refrenationē voluptatū et voluntatū ppariū
motuū. faciūt multa q habent fupra qra pte titulo. **ij. ca. i. et ii.** De
diuerfis cogitationibz. **Ueros** aut victores et animi oñatores et cor
dis poffeffores facit otinētia: q refrenat motus illicitos cordis fui
fubjecto virtuti otinētie fubijciunt oia mēbra q hnt obedire cordi
et q oñis est cordis est oñz oñs: et vincit oia rōne fibi aduafantia.
Ad nūcij alexādri trāfirēt turta quādā filuā: fecuti fuit fontis ri
uulū oucentē ad fontē iuxta qd inuenerūt pbm nudū orepantez
naturas rerū. et cū qreret q effer. **Riderūt** q: erat nūcij oñi totus
mūdū alexādri. et cū illi qrerēt q ipfe effer. **Ridit** q ipfe effer oñs
oñi fui. **Et** cū ipfi artaret eū ad rñdēdū q effer ille oñs: qz nullus
alexādri maior eēt. **Ridit** q: uno cor fuū: qd ei oñabaf: et ipfe ita
erat cordis fui feruus: q qd ei cor fuū impabat: alexāder oia fa
ciebat: h iniufta eēt et iniq. **Ipfe** qd pbs vt dicebat ita cor fuū do
manerat: et fibi fubdiderat: q eius rōni cor in oibus obediebat vt
oñs: alexāder cordis fui occupifcetis obediebat vt feruus. **Itē**
cū idē alexāder fcriberet oandamo regi bzagmānoz eē oñz oñoz
qfuit refcribēs quō poterat fevocare oñm q feruus erat in finitioz
oñoz: cū animz oñabaf ei cui oñabant infinite cupiditates cordis
fui: q oēs res mūdū nō potuerāt nec poterint fātare. **Itē** fcripfit ei
in eplā qdā: q feruus erat tot oñoz quot habebat officia mēbroz
et dicebat: quō vos inqz mineruā: qz inuētrix fuit mltor opoz: deā
capitis dicitis. **Junonē** qz fuit iracūda deā cordis afferitis. **Mar
tē** qz fuit bellicofus: deū pectoris. **Mercuriū** qz mltiloquus deus
ligue. **Perculē** qz fuit fortis: deū brachioz. **Bachum** qz inuētoz et
amatoz ebrietatis fuit: deū gutturis. **Lupidinē** qz inflāmatoz fuit
libidinis: deū iecoris. **Aerē** qz iuenit agriculturā: afferitis deā vē
tris. **Venerē** qz fuit luxuriofa: afferitis deā genitaliū: et fic de alijs
et ita in vobis nullū mēbz relinqtis vobis libez: qn de eo ferui de
monū fuis et vitioz. **Nō** fic aut fci ptes fed qz ingū feruitutis oia
bolice a fe excufferūt et cor fuū fibi fubdiderūt: miracula de mēbz
fuis agere potuerūt: et oñari eis: et mira pati et fufinere in eis. **Vir
tus** aut otinētie facit boies deo placitū et gratiofū et eius amicū. **p
uer. xxi.** Qui diligat cordis mūdiciā ppter grām labioz fuoz ami
cū habebit regē: grate fūt talū deo orōnes. **Itē** mūdoy corde est
aia deo pñcia: qz nullz thefaurz est ei cōponderabilis. **Eccl. xxi.**
Ois ponderatio nō est digna aie otinētis. **Itē** hec virtus facit aiaz
deo pñmā: et eius fponfā. **Sap. vi.** Incorruptio pñmū facit efle
deo: qz facit aiaz deo dilectā forozē: et fponfā: et imaculatā: et colū
bā fuā. **Aug. in lib. csel.** Per otinētiā colligimur in vñū a quo in
multū defluximz: minus enī te amat oñe q tecū aliqd amat qd nō
ppter te amat. **Itē** aug. de moribz ecclie dicit: qz est amor deo fefe
integrū incorruptūqz feruus: qz deo feruat integrū cor: qd maxie
deus requirit. **Prover. xxiij.** Fili pbe mibi cor tuū: qd qz totū bz
et pedia et ruficiū. **Silr** vt dicit vulgariter. **Qui** habet ruficiū: et p
dia: qz q oñs est cordis: oñs est mēbroz corpis: actiū et appetitiū.
Itē otinētie virtus facit aiam mūdā et purā: et oculos mūdoy et pu
ros mētis eius vt poffint videre deū. **Matth. v.** Beati mūdoy cor
de qm deū videbūt. **Glofa.** mūdoy corde fuit quos nō arguit oñe
tia pctoy: vel mūdū corde fuit: q habēt nō oculos lye lippos a p
uis cogitationibus et affectionibus: fed limpidos ad modū rachel
que interp̄at videns pñcipiū oñi: qz beati mūdoy corde. q. o. vide
būt purificato oculo intellectus a pñuis delectationibus. **Glo.** fup
illud. deū videbūt: intellectus: mētis oculus: eius virtus cōtinētie
vtrūqz purificat oculū affectus: ne p illicitas delectationes effluat.
ego aut nō ab ea nñ q abominabilis est: fed ab oī voluntate carnis
otinendū dico. **Itē** oculus intellectus debet efle purus et mūdus
ab oī mala cogitatione que cū oñfufu est: et ab oī pñua intentione.
Beni. fup canē. **Otinētia** illa apud deū: et iō maxie opus est puri
tatē intentionis habere qua fōli deo placere cōpetat: vt ei valeat ad
berere. neqz enī aliud est deū videre qz ei inherere: qd folis mūdīs
corde fngulari felicitate donat. **Panc** otinētiā et mūdiciā cordis
bñ feruauerat fara: q dicebat. **Job. iiii.** Tu fcis oñe: qz nūqz oñi

pini virū: fed mūdā feruati animā meā ab oī occupifcetia et. **Silr**
et **Job** dices. **xxvi.** Donec definā nō recedā ab inocētia mea: iufi
ficationē quā cepi tenere nō deferā. **Itē** virtz otinētie oī cobibet
motus malos: facit animā nō folū mūdā vt deū in pñi p fpeculū i
enigmatē orepādō videat: h etia facit vt in fonte puriffimo oñe
tie pacate et pure refultet limpidiſſime dei reuelatiōes et rerū fclib
liū imagines: vt intelligat inuifibilia dei p ea q facta fūt: deū vi
deat in pñi tanqz in fpeculo: et ficut eff facie ad facie in futuro: et
etia facit animā pacatā et quietā: vt i ea diuina fapiētia intrer et ha
bitet: et quiefcat: cū in pace factz est locus. **Sap. viii.** Intrās in do
mū meā cōquiefcā in ea. nō enī bz amaritudinē quertatio illi: nec
redū dicit: illi: fed leticiā et gaudiū. **De** etiā virtz facit virū pacu
ficū et beatū: et deī filiū. **Un** **Matth. v.** Bti pacifici: qz fili dei voca
bunt: veri otinētes funt bti pacifici. **Glofa** bede: **Bti** pacifici funt
q oēs motus aie componūt et rōni fubijciūt. qz bis nūbū repugnat
h files funt pñi fuo. qz est ſūma quies et par q fuit filis arce noē: in
q oia aīalia fuerūt pacata. **Silr** in mēte iufi debet eē morz bñta
les fubditi rōni. **Itē** alia glo. **Post** qz ipſus iufus impat vt turz bō
fpiri feruat: tūc par q iufus est ad alios deriuat: vt qntū ē in nobis
pacē habeamz cū alijs. **Itē** est illa domz q filis est arche: vbi oēs
beſtie funt pacifice qm oīs motus interior rōni obteperat: et tota fa
milia interior facit qd ipſa impat. **De** q **Job. v.** Beſtie terre pacifi
ce erunt tibi: et ſcias qz pacē beat tabernaculū tuū. qz fi vñmz rēta
tiōes feruiāt intus pacē nō turbāt: qn oia fubiecta fiāt tanqz reco
ri domz. **Glo.** fupra. **Bti** pacifici. in pñi bō pacifici et fi bellū gerat
cū vitis: in nullo nī pacē abrupit quā deus dedit.

De otinētia ad aiaz vel ad corpz. **Secūdo** vtrū otinētia
fit pctū. **Tertio** de cōparatiōe otinētie ad intēp̄atiā.
Quarto qz fit turpior vtrū otinētie ire vel otinētie occupifcetie.
Ad pñmū. **f. vtrū** otinētia pteat ad animā vel ad corpz. **Dicē**
dū qz vñquodqz magis attribuit ei qd est cā p fclē: et qd folū oc
cationē pñat. id aut qd est ex parte corpis folū occasionē otinētie
tie pñat. **Ex** diſpoſiōe enī corpis pōt otinētie qz inſurgāt paſſiōes ve
hemētes: in appetitu ſenſitiuo: qd est virtz corporeis organū. fed hñmō
paſſiōes qñuicūqz vehemētes nō funt ſufficiēs cā otinētie: fed
occafio ſola: eo qz durāte vñū rōnis ſemp pōt bō paſſiōibz reſiſt.
Si vñ paſſiōes adeo increſcāt qz totalit auferāt vñm rōnis: fic ac
cidit in bis qz ppter vehemētiā paſſiōnū amentia incurrit: nō re
manebit rō otinētie neqz otinētie: qz nō ſaluat in eis iudiciū rō
nis qd otinēs feruat et otinētie deſerit. et fic relinquit qz p ſe cā
otinētie fit ex parte aie: q rōne paſſiōibz nō reſiſtit. **Ad** quidē
fit otinētie modis: vt pbs dicit in. **vij. et li.** **Uno** mō qñ aia paſſiōibz
cedit ante rō conſilicē. q quidē vocat irrefrenatā otinētiā vel
pzeuolatio. **Alio** mō qñ nō pmanet hō in bis qz ſiliata funt: eo qz
debilitat et firmat in eo qd rō iudicauit. **Un** et hec otinētiā vo
cat debilitas. et fic p qz otinētiā pñcipalit ad aiam pñet. **Secū**
tur nī otinētiā cōplexione corpis: fic dicit pbs. **vij. et li.** qz mar
ne acuti. i. colerici et melacolicū fm irrefrenatā otinētiā funt vñ
cōtinētes: qz videlicet ex impetu paſſiōis otinētie qz aliqd ſtāt pñ
fione ſequat ante oñiū rōnis. **Imper** aut paſſiōis puenire pōt
vel ex velocitate: fic in colericis. vel ex vehemētia: fic in melacolicis
qz ppter terreſtrē cōplexione vehemētiffime inflāmant. fic et ecō
trario otinētie qz aliqd nō pñat in eo qd ſiliatū est ex eo qz debi
liter inheret ppter mollicitē cōplexionis: vt de mulieribz dicitū est.
Ad etiā videt in flegmaticis otinētie ppter eādē cām fic et in mulie
ribz. **De** aut accidit inqñtū ex cōplexione corpis datur aliq otinē
tiētie occaſio: nō aut cā ſufficiēs: vt dicitū est. **Qualit** aut itelligat
verbū pbi ibidē: qz mulieres nō dicunt otinētes neqz otinētiēs.
Dicēdū qz aia humana q est forma corpis bz qdā vires corporeis
organis vrentes. qñ opationes aliqd oferūt etiā ad illa opa aie q
funt ſine corporeis inſtrumētis. i. ad actū intellectz et voluntatis: in
qñtū. **f. intellectz** a ſenſu accipit: et voluntas impellit a paſſiōe appē
titus ſenſitiui. et fm h qz femina fm corpz bz debilit cōplexione: fit
vt in pluribz qz etiā debilit inheret quibz ſcūqz inheret. **Et** ſi raro
in aliquibz aliter accidat: fm illud. **puc. vli.** **Mulier** fontē qz in
uenit. **Et** qz id qd est paruū et debile reputat qñ nullū inde ē qd
pbs loquit de mulieribz qñ nō habēt bñ iudiciū rōnis firmū: qñ
in aliquibz mulieribz otinētiā accidat. **Et** ppter h dicit: qz mulieres
nō dicunt otinētes: qz nō ducūt qñ habēt ſolidā rōne: h ducunt
tur qñ deſidit ſequētes paſſiōes. **Ad** ſecūdū. **f. vtrū** otinētia
fit pctū. **Dicēdū** qz otinētia poteſt attēdi circa aliqd tripliciter.
Uno mō ppter ſimplicitē. et fic otinētia attēdit circa occupifce
tias delectationū tactz: fic et intēp̄atiā: vt fupra dictū est de otinē

ria. Et hoc mō incōtinētia est pētri tripli rōne. Uno mō ex eo qd recedit ab eo qd est fm rōne. Alio mō ex eo qd se inergit aliqbus turpibus delectatiōibz. Et iō pbs dicit in vii. et bi. qd incōtinētia vi turpaf. nō solum sicut pētri qd. s. ē p recessu a rōne: sed sic malicia qdā iniquitū. s. pūas occupatōes sequit. Alio mō incōtinētia dī circa aliqd pprie qdē iniquitūbō recedit ab eo qd est fm rōne: sed nō simpliciter: puta cū aliqd nō seruat modū rōnis in occupatōe bonoz diuitiaz: et alioz hōmō qd fm se vidēt esse bona: circa q nō est incōtinētia simpliciter: sed fm qd: sic supza de cōtinētia dictū est. Et sic incōtinētia ē pētri nō ex eo qd aliqd igerat se pūas occupatōes: sed eo qd nō seruat modū debitū rōnis: etiā in occupatōe rez p se appetendā. Tercio mō incōtinētia dicitur esse circa aliqd nō p prie sed fm silitudinē: puta circa occupatōes eoz qbus nō pōt ali qd male vti. Puta circa occupatōes virtutū circa qd pōt dici ali qd esse incōtinēs p silitudinē. qd sicut ille qd est incōtinens totaliter dicitur p occupatōem malā: ita aliqd totalitē dicitur p occupatōem bonā nāqō est fm rōne. Et talis incōtinētia nō est pētri: sed pmet ad p sectionē virtutis. Ad tertiū. s. de cōparatiōe incōtinētie ad intē perantia. s. qd plus peccat vtrū incōtinēs vel intpatus. Dicendū qd pētri fm Aug. pūas i voluntate sūstir. volūtas enī est qua peccat: et recte vitiū: et iō vbi est maior inclinatio volūtatē ad peccandū: ibi grauius est pētri. In eo autē qd est intpatus volūtas inclinā ad peccandū ex ppria electiōe: qd pcedit ex habitu p cōstetudine acqsi to. In eo autē qd est incōtinēs volūtas inclinā ad peccandū ex aliq passioe. et qd passio cito transit. habitus autē est qūtas difficile mobilis. Inde est qd incōtinēs statim penitet trāseire passioe. Qd nō accidit de intpato: quāto gaudet se peccasse ex eo qd opatio pti ē sibi facta cōnaturalis fm habitū. vti de bis dī prouer. ij. Qd letant cū malefecerint: et exultant in rebus pessimis. Cū p q intpatus est multo peior: q incōtinēs. vti etiā pbs dicit in vii. et bi. Licet autē in cōtinēs magis cōtra sciam agere deat q intpatus. sicut dicit pbs vii. et bi. Incōtinēs sciens q pūas sūt q occupat. nihilomin⁹ agit ppter passionē. Intpatus autē credit ea q occupat esse bona: et sic magis videt ignozātia q incōtinēs. Ignozātia autē diminuit pētri. Dicendū q ignozātia intellectus qūq dē pcedit inclinatioē ap petitus: et causat eā: et sic quāto est maior ignozātia: tāto magis diminuit: vel totalitē excusat. iniquitū causat vt voluntariū. Alio mō ecōuerso ignozātia rōnis sequit inclinatioē appetit⁹: et talis ignozātia quāto est maior: tāto pētri est grauius: qd ostēdit inclinatio appetitus esse maior. Ignozātia autē tā incōtinētis q intpatis pue nit ex eo: q appetitus est in aliqd inclinatus: sive p passionē: sicut in incōtinētia: sive p habitū: sicut in intpato: maior ignozātia causat ex h in intpato q in incōtinētie. Et vno qdē mō qū ad duratiōē q in incōtinētie durat illa ignozātia solum passioe durat: sicut accē sio febzis tertiane durat duratē cōmōtiōe humoris. ignozātia autē in intpato durat assidue. ppter pmanētia habitus. Vti assimilaf ptyice vel cuiusq morbo otinuit. vt pbs dicit i. vii. et bi. Alio autē mō est maior ignozātia intpatis q intpatis ad id qd ignozat. Nā ignozātia incōtinētis attendit qū ad aliqd particulare eligibile. put s. estimat hoc nūc esse eligendū: sed intpatus habet ignozātia cir ca ipsū finē: iniquitū. s. iudicat hoc esse bonū: vt irrefrenate cōcupis centias sequat. Cū pbs in vii. et bi. dicit q incōtinens est melior intpato. q saluat in eo optimū principii. s. recta estimatio de fine. Itē est peccatū incōtinētis insanabilis: vnde dicit q peccatū alicui⁹ sanaf p admonitiōē et correptionē que nihil videt cōferre incōtinēti qui scit se male agere: et nihilomin⁹ male agit. intempato autē videt q bñ agat. Dicendū q ad sanatiōē incōtinētis nō sufficit sola cognitio: sed requiritur appetitus auxiliū gratie occupatōis mī tigantis: et adhibet etiā exterius remediū amonitiōis et correctiōis ex qbus aliqd incipit occupatōis resistere: ex quo occupatōis de bilitat: vt supza dictū est. Et hīsdē modis pōt sanari intpatus: sed difficilior est eius sanatio ppter duo: quoz pūmū est ex pte rōnis: que corrupta est circa estimatiōē vltimi finis qd se hz sicut pūmū cipiū in demonstratiōis: difficilior autē reducit ad veritatē ille qui errat circa principii: s. sū in opatiuis ille q errat circa finē. Aliud autē est ex pte inclinatiois appetitus que intpato est ex habitu qui difficile tollit. Inclinatio autē incōtinētis est ex passione q facilius repzimi pōt. Itē incōtinens peccat ex maiori libidine q intpatus qd maiores habet occupatōes. Dicendū tū q libido voluntatis q auget peccatū maior est in intpato: q in incōtinētie: vt ex dictis patet: sed libido occupatōis appetitus sensitui qūq maior est in incōtinētie: q incōtinēs nō peccat nisi a grani occupatōis. Sed intē perat⁹ etiā ex leui occupatōis peccat: et qūq eā puenit. et iō pbs dicit in vii. et bi. q magis intēperatū vitupam⁹: q non occupatōis: vel

quiete. i. remisse occupatōis psequit delectationes. qd enī faceret si adesset occupatōis iuuenit. Ad qū. s. qd sit peior: vtrū incōtinēns ire vel incōtinēs occupatōis. Dicendū q pētri incōtinētie pōt pūplicit cōsiderari. Uno mō ex pte passiois ex qd rō supaf. et sic in cōtinētia occupatōis est turpior q incōtinētia ire: qd motus cōcupis centie hz maiorē inordinatiōē q mot⁹ ire. Et b. ppter qūtuor: q pbs tāgit in vii. et bi. Primo quidē qd mot⁹ ire pūcipat aliqūter rōne: inqūti. s. irat⁹ rēdit ad vindicadū iniuriā sibi factā. qd aliqū rō dictat: s. nō pfecte: qd nō intēdit debitū modū vindicte. s. mor⁹ occupatōis totalitē est fm sensui: et nullo mō fm rōne. Secūdo qd motus ire magis sequit corpis cōplexiōē: ppter velocitatē mot⁹ colere: q rēdit ad irā. Cū magis est in promptu q ille q est fm cōplexiōē corpis disposit⁹ ad irascēdū irascat: q ille q est disposit⁹ ad occupatōē occupat. Cū et frequēt⁹ ex iracūdis nascunt iras: cūdi qd ex occupatōibz occupatōes. Qd autē puenit ex nali corpis dispoñe reputat magis venia dignū. Tercio qd ira qū manifeste opari: sed occupatōis qū larebas et dolose subintrat. Quarto qd cōcupiscentie delectabilē opaf: sed iratus qū qdā tristitia pcedēte coactus. Alio mō pōt cōsiderari pētri incōtinētie qūtuor ad malū in qd qd incidit a rōne discēdes. et sic incōtinētia ire vltimū gra uior est: qd dicit in ea q pūnet ad pūmū nocumentū.

De clementia et mansuetudine. DIS. XCVIII.

Deinde cōsiderādū est de clemētia et māfuetudinē ne et vitiis oppositis. Circa ipsas autē vir tutes cōsiderāda sunt sex. Primo vtrū clemētia et māfuetudo sint idē. Secūdo vtrū vtraz earū sit virt⁹. Ter tio vtrū vtraz earū sit pars tēperatiōis. Quarto de cōparatiōe earū ad alias virtutes. Quinto spali⁹ de clemētia: q sunt. s. illa q ad cle mētia mouere debet. Sexto de māfuetudine. Ad pūmū. vtrū eadē sint clemētia et māfuetudo. Dicendū q sic dicit in i. et bi. virt⁹ moralis cōsistit circa passioēs et actiōes. passioēs autē interiores sunt actionū exteriorū pūcipia: aut etiā impedimēta. et ideo virtutes que moderat passioēs exteriores quodāmodo occurrūt in eūde effectū cū virtutibz q moderant passioēs interiores: licet specie differant. Sicut ad iusticiā pūprie pūnet cōhibē hominē a furto: ad qd aliqd inclinā p inordinatū amorē vel occupatōis pecunie: q moderat p liberalitatē. et ideo liberalitas occurrūt cū iusticia in h effectū q est abstine a furto. et h etiā est cōsiderandū in pposito. Nā ex passione ire puocat aliqd ad h qd grauiorē inferat penā. ad clemētia autē pū net directe q sit diminutiua penarū. qd quidē impediri posset per excessum ire. et ideo māfuetudo inqūti refrenat impetū ire occurrūt in eūde effectū cū clemētia. Differūt tū ab inuicē inqūti clemētia est moderatiua exterioris punitionis. māfuetudo autē pūprie omni nūt passionē ire. Cū māfuetudo pūprie respicit ipm vindictē appe titū. s. clemētia respicit ipsas penas q exteri⁹ adhibet ad vindictā. Ad secūdū. s. vtrū vtraz istarū sit virt⁹. Dicendū q rō virtutū mor alis cōsistit in h q appetit⁹ rōni subdat: vt p pūmū in i. et bi. Hoc autē seruat tā in clemētia q in māfuetudine. Nā clemētia in omi nuendo penas aspiciat ad rōne: vt Sen. dicit in xiii. de clemē. Sūlt etiā māfuetudo fm rōne rectā moderat iras: vt dicit in iiii. et bi. Cū manifestū ē: q tā clemētia q māfuetudo est virt⁹. Differūt autē māfuetudo a seueritate. Alia lra: Directe autē opponit māfuetudo seueritati. Quia māfuetudo est circa iras: seueritas autē attēdit cir ca exteriorē inflictiōē penarū. Cū fm h videretur magis opponi clemētie: q etiā circa exteriorē punitiōē cōsiderat vt dictū est. non tū opponit eo q vtrūq est fm rōne rectā. Nā seueritas inflexibil est circa inflictiōē penarū qū h recta rō requirit. clemētia autē omi nūtiua ē penarū et fm rōne rectā: qū. s. oportet: et in quibz oportet. et ideo nō sunt opposita: qd nō sunt circa idē. Et nota q tā māfue tudo q clemētia in diminutiōe qdā cōsistit. māfuetudo enī est di minutiua ire: clemētia vō diminutiua penarū. Dabit⁹ autē q mediū tenet in ira est innotat⁹: et ideo virt⁹ innotat a diminutiōe ire: q signa tur noīe māfuetudinis: eo q virtus pūpūior est diminutiōi q superabūdātie: ppter h q naturali⁹ est hōi appetere vindictā iniuriarū illatarū q ab h deficiat: qd vir alicui nimis parue vidēt iniuriā illatē: vt dicit Salusti⁹ clemētia est diminutiua penarū: nō qd in respectu ad h q est fm rōne rectā: s. in respectu ad id qd est fm legē cōm: quā respicit iusticia legalis. sed propter aliq particularia cōsiderata clemētia diminuit penas qū decemēs hominē non esse magis puniendū. Cū dicit Sen. in ij. de clemē. Clemētia h pūmū pūstāt: vt quos dimittit nihil aliud illos pati debuisse. pūciat. Cle mia vō debite pene remissio est. ex quo p q clemētia cōparat⁹ ad seueritatē sicut epykeia ad iusticiā legalē: cuius pars est seueritas qū ad inflictiōē penarū fm legē. Differūt tū clemētia ab epykeia

et infra dices. *Itē nota qd māfuetudo siue mititas iter bñtūdines ponit.* *Matth. v. Et inter fruct. Gal. v. Inter virtutes etiā numerat. qd bñtūdines sunt actus virtutū. fructus autē sunt delectatiōes de actibus virtutū.* Et iō nūq. pñbet māfuetudinē poni et virtutē et bñtudinē et fructū. *Ad tertiū. vtrū vtrūq. istar sit pñtūe tñtūe.* Dic nūq. pñtūe assignant virtutibus pñcipalibus sñm qd imitant ipsas in aliquib. materijs secundarijs qñtū ad modū. ex quo pñcipaliter dependet laus virtutis: vñ et nomē accipit. *Sicut modus et nō mē iusticie in qdā equalitate cōsistit. fortitudinis autē in qdā firmitate. tñtūe autē in qdā refrenatiōe cōsistit. qñ. f. clemētia est diminutiua penarū. māfuetudo dō est mitigatiua ire: vt ex supradictis pñtūe.* Et iō tā clemētia qd māfuetudo adiungunt tñtūe: sicut virtutū pñcipalē et sñm hoc ponunt pñtūe ipsius. *Et nota qd in diminutiōe penarū duo cōsideranda sūt. vñ est qd diminutiua penarū fiat sñm intētiōe legis latōis: hñ sñm verba legē. et sñm hoc pñtūe ad epykeiā. Aliud autē est qdā moderatiō affectus: vt hñ nō vñt sua pñtūe in inflictiōe penarū. et hoc pñtūe pñtūe ad clemētiā. pñtūe qd Sene. dicit. Est tñtūe animi in pñtūe vñtēdē. et hñ qdē moderatiō animi pñtūe nūq. ex qdā dulcedine affectus: quā qd abhorret oē illud qd pñtūe aliū trīstare et iō dicit Sene. qd clemētia est qdā lenitas animi. nā econtrario austeritas animi videt esse in eo qd nō vñt alios trīstare.* *Itē nota qd adiectio virtutū secundariarū ad pñcipales magis attēdit sñm modū virtutis qd est qdā forma eius qd sñm materiā. Nam fuetudo autē et clemētia cōueniūt cū tñtūe in mō vt oīentē est: hñ nō cōueniāt in materiā.* *Ad qñtū. f. de cōparatiōe clemētie et māfuetudinis ad alias virtutes. Dicendū qd nūq. pñbet aliquas virtutes non esse potissimas simpliciter: nec quo ad oīa: sed sñm qd: et in aliquo genere. nō est at pñssibile qd clemētia et māfuetudo sint potissime virtutes simpliciter: qd laus eaz attēdit in hoc qd retrahūt a malo: inquitū. f. diminutiū irā vñ penā. pñtūe autē est pñsequi bonū qd carere malo. et iō virtutes qd simplicitē ordināt hoīes in bonū. sicut fides et spes et charitas: et etiā prudētia et iusticia sunt simpliciter maiores virtutes qd clemētia et māfuetudo: sed sñm qd nūq. pñbet māfuetudinē et clemētiā habere quādā excellētiā inter virtutes qd resistūt affectiōib. pñtūis. Nā ira quā mitigat māfuetudo. pñtūe suū impetū maxime impedit cām hoīs ne libere iudicet vñtātē: et pñtūe hoc māfuetudo maxie facit hoīes esse cōpotē sui. vñ dñ Eccl. x. Sili in māfuetudine serua animā tuā. qñtū occupācie delectatiōnū tactus sunt turpiores: et magis cōtinue infestē. pñtūe qd tñtūe magis ponit virtutē pñcipalē vt ex dictis pñtūe. clemētia vñ in hñ qd diminuit maxie penas videt accedere ad charitatē: qd est potissima virtutū: pñtūe quā bona opamur ad pñtūis: et eoz mala im pedim.* *Ad qñtū spālē. f. de clemētia. Nota qd sñm tullii clemētia est virtus pñtūe animi: alioq. temere cōtēdit in odiū alioq. benignitate quietat. Vel sñm Sene. Clemētia est tñtūe animi in pñtūe vñtēdē. vel lenitas supioris aduersus inferiōres in penis cōstitutiōis. Itē Sene. sicut magni animi nō est qd de alieno liberalis est: sed qd qd alij donat sibi subtrahit: ita clemētē voco nō in alieno dolore facile: sed in suo: magni animi est iniurias suas in fūma patietia pati. nec qdē esse gloriosius pñcipe ipone lesio. Hec autē virtū hñ sit necessaria oīb. nñ maxie necessaria pñcipib. et pñtūis qd sub sunt alij.*

Morina ad clementiam.

Eunt autē octo que principes debent mouere ad clementiam. Prīmū qd debet mouere oēs chñstianos ad clementiam et maxime omnes principes et reges tam seculares qd ecclesiasticos est vñctio qua vñgunt in baptismo et confirmatione et alijs consecrationibus: per quā pñtūe ceteris debent esse suauis exterrius: qd etiā signat vñctiōe spālē quā debent habere interius. de qua. i. Job. i. Vñctiōe habetis a scō. Berni. super cant. Est intus vñctio spūs. nec mirū si aīa vñgūt qd vñctū cōplēctit. aīa. f. qd pñtūe amor in heret chñsto. Idē. Crede mibi nō inueni chñstū curantē cauterio fedinguēto. Scdm qd debet mouere hoīes ad clemētiā est natura multiplex. pñm nā hoīs: qd hñ vt ait pñtūe est aīa māfuetū: natura. Itē natura facit eū nō armatū feritate vt leoninis rictibus ferinis dentib. vñgunt: aut coanib. sed aīa risibile. Itē natura debet esse ferinū et crudelē. Cōtra naturā hñā: vt oīcit Sene. est ca theriaz delectari sonitu: quocūq. ventū est multū sanguinē effundere aspectu suo terrere et fugare: qd alia vita esset si leones vñtūq. regnarent: si serpentē in nos aut noxiosissimū aīa cuiq. daret potestas in nobis. ipsa enī rōnis inerperta natura abstinet a suis. et ē tuta ab eis. inter feras enī silitudo mori est: leo leonā nō comedit: nec serpens serpentē. Aristot. in li. de natura aīalū. nō est aīū vñtū

spēi vt se comedat. Itē Sē. Ferina rabies est sanguine et vultu: ribus gaudere. et abiecto hoīe in siluestre aīa trāsire. Itē ad clemētiā debet mouere nālis nobilitas aīoq. humanorū. Sē. Remissi? impanti meli? paref. Nā cōtumar est animi? human? et in otrariū atq. arduū tēdens facili? sequit? qd trahat. Tertiū qd debet mouere pñtūes ad clemētiā: est sua par et securitas. Clemētia facit pñtūes dilectos et securos ab hoīb. crudelitas odiosos reddidit. Eccl. iij. Sili in māfuetudine opa tua perfice: et sup gloriā hominū diligis. De tyto qd erat clemētissim? impator: legit? qd fuit ab hoīb oīb? dilectissim?. vñdē plāgebāt eū sñm mortuū. et qd epitaphiū supposuerit ei hñ est. Dic est amor et delicie totū mundi. Dic cū videret oīē trāsire in qd nō fecisset aliq. opus liberalitatē et clemētie: vertēs se ad amicos suos dicebat. O amici quiter oīē istū pñdūm? in qd nūq. clemētie et liberalitatis fecim?. Eccl. pñtūe crudelitātē suā herodes filius pñtūis exorsus: cū infidiarēt ei occisi sunt tres eoz ab eo. de quo dixit impator August? Mallē ēē herodis potius qd fili? qd oī pñtūis sit ipse potius nutrit filios suos occidit. Sili nō pñtūe crudelitātē suā quā ad oēs exercebat oīb? odio sus effect? est etiā a suis ad mortē qñtū est et fugat? sibiūp crudelē extitit vt hoīes vitaret fugiēs ad siluas: vt dicit Egipt? et hoīes suos. facto de lignis manigulo ait cuidā suo liberto qd fecit fugerat. Nunq. vidisti ita bonū artificē sue necis: sicut me videtis hodie. Quo dicto de facto manigulo se iugulauit. cui? eoz pñtūe postea a cani bus dicit fuisse deuorātū. Sili domitianus frater tyti impator: cū ēē crudelissim? qd beatū iohānē euāgelistā vñtū voluit fringere vñtū ponēs in feruētis olei doleū. Vbi cū oīē gñā māfisset illicius et existeret iunct? nō exultus: missus in patibos infusa: vbi humanum desituit? auxilio morerēt? qd nolebat vel chñstū negare: vel ab ei? pñtūe cessare. Dic autē domitian? frustrat? ipse sua pñtūe crudelitates suas multiplices a suis et alijs odiosus effect? est. Dicit Boz rosus a vespilionib? nullo sibi auxiliū ferēte raptus et captus: pñtūe trinas distraxit? est extra vñtū oī carēs honore et sepultura: et etiam post mortē ei? oīa a senatu vñtū: et pñtūe facta et edicta cassata sunt et deducta in irritū. Vñ etiā bñs iohānes ab exilio reuocat. Sē. in epist. Alieno sanguini tanq. pñtūe parit clemētia. Qui nō parit alijs: nec ali? parit sibi: et qd fecit oēs crudelia sua timere: merito pot pot timē oēs. Sic faciebat alexāder de quo legit in libro de vita bragmānoy: qd cū mādasset oīdamo oīdamo bragmānoy: qd pñtūe sapiētia suā vñtū eū videre: et qd veniret ad eū multa pñtūe tens se ei daturū: ipse tēpñtūe ei? dona. et tñc alexāder depositū regio habitu venit cū aliq. paucis amicis ad filiā ei? in qd iuenit eū nudū iacentē sub ilice: salutauit eū: sedēs ad pedes ei? rogās qd impartiret ei donū sapiētie. Qui rñdīt qd ipse cui? eoz innumere cū pñtūe repleuerāt nō poterat tale donū accipere: cū nō haberet in quo. Et quō possum cordi tuo satisfacē: cui totus mūdus satisfacc nō potuit? Cui post multa que dixit ei: ait alexāder: quō oēs timebat cū ei oēs timerēt. Scio inq. alexāder te vñtū dicit. ego inquit inter tumult? et formidines vñtū: plurimos ex ipsis qd me custodiūt timeo. et maior semp mibi metus est ab amicis qd ab hostib? quos vereor: eoz cōspiciōe custodior: oīb? totis varijs gētes pñtūe et fatigo: noctib? fomē me turbat et fatigat: timeo semp ne qd inu micus i me irruēs repēte me occidat. Et post multa ait oīdamo? Tu ergo cū sis mortāl? qñtū tot mala faciēdo oīcurris: Vñdē ego la tronē quēdā spoliatorē stratarū publicarū qd satellib? quē hoīs habitātes in partib? illis: et trāsētes pñtūe strata publicā timebāt oēs vt mibi cōfessus est: qd pñtūe annos plurimos non audebat se alioq. mittere: nec audebat in villa aliq. morari: nec in domo aliq. quiescē: hñ in siluis morabāt estate et hyeme: iacēs i hyeme sup niuē pñtūe multos annos: ita qd nemini de amicis et socijs audebat se cōmittēne sustinere qd in aliquo appropinqrēt ei vel in mēsa vel in lecto: oēs habēs suspectos de pñtūe sua. Et ita exorsus fact? est. D. cū esset maxim? corpore: quidā paru? hñ in quē irruēbat portās merces re nales: eū cepit et ligauit et potestati seculari eum tradidit pñtūe. Itē Breg. nazanz? quidā impatorē scribit. A chñsto tibi in hoīs vite venia mortisq. potestas indulta est: et gladi? tibi datus est: nō tā vt operis qd vt cōmiseris. quē vñtū qd depositū quoddā ipol lutū et inuentū restitūas cōmittēti tibi. Quinto ad clemētiā debēt nos pñtūe scōy: exēpla: et exēplū chñsti: de quo legit Pie re. tr. Ego qñtū agn? māfuet? qd potat ad vñtū. Itē. xvij. Emitte agnū oīē dñtatorē terre. Matth. xij. Rex tuus venit tibi māfuet? Itē moyses qd pñtūe māfuetudinē pñtūe filijs isrl. Nu. xij. Erat moyses māfuetissim? sup oēs. Itē exēplū dauid: qd hñc virtutē alle gat pñtūe ceteris. Memēto oīē dauid: et oīs māfuetudinis eius. Reg. xxij. Māfuetudo mea multiplicauit me. Itē asueri Dester

xliij. Nolui pratis abuti magnitudine. s3 clemetia et lenitate regere subiectos. Re. xx. Audiuius dicit s3 q reges dom? israelis clemetis s3. Itē nō solū christianoꝝ exēpla. s3 et gētiliū debent pncipes ecclesie ad clemetia pncipare. Legit de adriano ipatore. q tā tū sciuit clemetia pncipi necessaria. q fact? ipator. oēs quos prius habuerat inimicos postea fecit amicos eos sibi reconcilians. Et cūda inimico suo cui facit? ipator obuiauit fert dixisse. hodie euasisti mortē. Itē in eisdē cronis de antonio pio legit? q pius dicit? pp clemetia ē. et pmas et pater patrie. Dic factus ipator vidēs multos oppressos debitis in regnis romanor. oēs cautioēs in dicto regno cōbussit. oia debita relaxauit. Dic fert dixisse scipiois exēplo. malo vni feruare cinē q pderē mille hostes et occidē. Itē notādus q ad clemetia pncipē ptinet populū subditū modeste et leniter tractare. vt faciebāt assuerus. Hester. xliij. vt tyberi? ipator. cui cū dicerēt sui q deberet a populis erigē vel extorquē. Rēdebat Boni patris oēs tōndere leniter. nō excoꝝare. et q nullus deberet ab imperatore recedē vacu? Dic vt dicit Ioseph? nec accusatioēs alioꝝ defacili recipiebat. nec officiales defacili mutabat. reddēs rōem de his. ne alij haberēt occasioēs alios defacili accusandi et calūniādi et verādi. ipe ēt i h verare. et q et noui officiales q veniūt ad se oitādū s3 uenerūt populo esse acroꝝes exatoꝝes q iā oitati. Ponebat ad h et exēplū de vulnerato q querebat? de eo q ab ei? vulneri b? abigebat mulcas pōres. q succedebāt alie tāto acroꝝes quāto macilētoꝝes. Itē Ioseph? li. xliij. Lōmēdat philippū fratrē herodis de clemetia oicens. q. xxliij. anis ita māsuetē rexit qtuor. pūncias. q nullas oppōssioēs subditū fecit et cū paucis et grauib? maturitate et scia visitauit et ad portas pcessit. pferēs iusta et deliberata iudicia i causis. Si alicui? oppressioēs audiebat. statim sedēs i solio cām ei? andiebat. iuste pīs adiutor. iniuste pūtor. In itinere oēs cursantib? et ope egebt? ipigre subueniebat. Itē ad clemetia pncipē ptinet iniurias sibi illatas pati. ēt pati. sicut dauid iudicia semei. ij. Re. xvi. Sicut Iulius cesar vba cuiusdā romani q se ei opponebat diceēs. q nō iraret erariū publicū nisi p veniret suū. cui rēdit cesar. dignū te cesaris ira nullus honor facit. Itē clemetia ptinet eis q itulerūt sibi iniurias supplicib? pcedere. ad exēplū dicit dauid q peccat semey supplicib? veniā petenti. j. Re. xliij. Et Ioseph Ben. xlv. Qui cū fratres ei? q eū viderāt cēt timore pterriri. audientes cū eē ioseph q eis loquebat? ait eis clemetia. Accedite ad me nolite paucere. Dic nō solū iniuriā remisit. s3 bona p malis reddidit. Ad h et oꝝ mouere leonis exēplū q vt dicit naturales supplicib? s3 uenit pōre et rebelles ipugnare et domare. de quo dicit. Parcere subiectis. sicut nobilis ira leonis. talis. n. feritas oꝝ inesse bonis. De his poeta. gaudet ifigere thauros pōas ptenūt humiles. Itē ad clemetia ptinet molestias aie marie humiles placare. Sicut legit fecisse leo papa. qz q eos molestat. et deū. et q eis satisfacit. satisfacit et deo. sicut legit fecisse dicit? leo i gestis romanor. pōssicū. cū. n. iraret palatū suū iuenit in porta pauperē vt videbat ei iprobe petēde. quē cū molestasset in introitu suo. regressus vt eū placaret introduxit eū in camerā suā et posuit eū in lectū suū vt ibi dēseret. vsquo dēne gocij eū vagebat. rediret et eū placaret satisfaciēdo. seras ostiū camerę sicut clauē. Qui ad eū rediēs inuenit ostiū firmatū vt dimiserat. et dicit pauperē ibi nō esse. Unde psumpsit illū esse dñz q etiam molestas imolentia pauperis et placat ei? recōciliatioē. vt dicit Mat. xxv. Qd vni ex rē. Quintū qd oꝝ tēperare hoies a crudelitate et reddere clemetia ad hoies est hoies dignitas. q eoz sanguinis piositas. Senec. in epistol. clemetia sanguini alieno non ppio parit s3 docet hoies esse hoie nō pidge vtēdū. Idē in psona pncipis clemetia dicit. apd me oitū imo stricū habeto gladiū cū summa psonia. sanguis ēt mitissime fundēd? ē. Itē Greg. nazaryen? ad ipatorē. A chro tibi in hois vite venia mortisq potestas idulta ē. et gladius tibi datus ē. nō tā vt opereris q vt omineris. Quē vti nā qsi depositū quoddā incruetū et ipollutū restituas cōmēdātū cū deliberatioē multa. Si fundis erigēte iusticia est fundēdus ne exire ipetu fundas. Ideo vt legit cū Theodosius ipator oꝝa quosdā ciues. quoz qdā cū offenderāt motus ira tulit mortis suam cōtra illos subito. et inuentū est quosdā immoꝝos occisos. Unde cū venisset apud mediolanū. ab Ambrosio sup hoc duriter ē argutus et ab ecclesia electus. nec receptus quousq egisset publicā penitentia. qui etiā p hoc legē sanctū vt nullus mortis suā ferret nisi post triginta dies. vt esset deliberata suā. et cū pacato aio ferret. Lum deliberatioē multa et discretioē effundēdus est sanguis humanus et medicine acure oide quādo non potest leuius adhiberi remediū et incisiones faciēde mēbroꝝis quando putredo et eoz infectio ad membra alia se extendit. Senec. Non minus turpia sunt principi

multa supplicia q medico multa funera. ptatē oedit de? nō in destructionē. sed i edificationē. vt dicit. i. corin. x. Debēt pncipes imitari agricolas q nō oēs arboꝝes excidūt sed alias trāspārat. Alias erigūt. alias appodiat. alias inclinat et alias circūcidūt vt fructificēt et crescant. Sextū dissuadēs crudelitatem et clemetia suadēs ē h: qz qui ledit sepe ad audiēdū mala et ad deterioꝝa puocat. et studet quō ledat ledentē se et audet facere. vñ se vindicare qlitercūq qñ videt se in moꝝi discrimine. Ingeniū enī dicit poeta mala sepe mouent. Seneca. Tempus timor cobibet aios. assiduis vō et acer ad extrema admonēs. in audaciā iacētēs aios excitat. et oia erpiti sua det acerrima seueritas est. qz vltima necessitas extēdit. Legit in quosdā cronis. q cū Philostrat? rex atheniensū mortū reliqisset quos filios successores. quoz alter Diocles est dicit. alter Lupias cū Diocles ostupasset vginē. frater vginis occidit eū. Cū aut Lupias tormētū vgeret occisoꝝe fris captū. vt fateret si q essent oꝝci illi? homicidij. ille vidēs se nō posse euadere. accusauit amicos oēs martos lupie in tormētis. volēs sic de eis se vindicare. qb? occisis oibus cū adhuc torqret inqst? si adhuc plures eēt oꝝci q supēs sent. Rēdit neminē volo occidi amplū pter q te ipsum. Septimū qd suadet clemetia ē bonū qd facit ei in quo ē pio qdē deo as simulat. q vt or Joel. iij. Est benign? et misericors. Joñ. iij. Scio ofse q tu clemēs et misericors es. patēs et mīte miserationis. et ignoscēs sup maliciā dicit barlaā ad Josaphat. oatoꝝe ptāt pēterit pncips imitari si nihil aliū iudicauerit. qz miseri pncipi? Itē cōmōtioē ppli ad pncipē mitigat. et eos ei se subiecit. sicut p. ij. Paral. x. dicit rūt senes roboā. si lenier? pplm cōcitant vbis tremētib? seruēt tibi oib? vobis. Qd qz nō fecit. sed magi eoz exasperauit vbis supbis. iuxta oñiū iunentū amittit oñiū decē trib uū. Itē fecidat. Prover. xv. In bilaritate vult? regis vita et clemetia. q himber serotinus q fruct? maturat et pficit. Itē regnū roborat. Prover. xv. Mā et veritas custodiūt regē. et clemetia roborabit thron? eius. Itē dicitur Prover. xi. Clemetia pparat vitā. Infectatio maloz mortē. qz qui clemētē se h3 ad populū subditū diligit ab eo et custodit. 3 malis oiosos sepe fuit cōspiratioēs. et sepe turpiter occidunt. Ultimo suadet clemetia cōsideratio districti iudicij dei et timor ei? q feuer? erit crudelib? et clemēs clemētib? Sap. vi. Durissimū iudiciū fiet his q pñt. Luc. vii. Eadē mēfura q mensi fueritis remetiet vobis Bene aut hoc ad ad memoriā reduxit qdā nobilis de quo referebat magister Iaco. de viterbia. q cū qdā plebe? occidisset filiū suū. et qreret eū manu armata in die parasceues. obuiauit ei pegrinū. q vidēs q nō possēt effugere. pstrauit se ad pedes dicit nobil? diceēs. rogo te ofse vt p amore crucifiri audias duo vba q tibi dicā scio me dignū mortē. s3 p amore illius q p te mortu? est. da mibi modicū vite spaciū vt ofitear. et si tibi plus. p eo facere placeat vt dimittas mibi misericorditer vitā ad agēdū pñas p me et p filio tuo vt toto tpe vite mee pegriner. p eo cū mors mea nec tibi nec aie fu li tui. pficiat. et vt habeas op? magne clemētie q possis in iudicio dei ipfi exhibere. p pētis tuis. vt tibi clemēs fiat. pce mibi vt tibi pcat de? Ille aut mor? pietate dimisit eū et cū veniret eadem die ad adorādū crucē dicit? nobilis cū obscurare crucē eū amplexat? est crucifir? Itē ad detestationē crudelitatis ad cōmēdationē clemētie et amorē ei? p dñi faciūt multa q habent infra tertio libro vbi agit de ira. Ad sextū. s. de māsuetudine spāluter sciēdū. q cū per clemetia supioꝝes tēpare se debēt suis inferiorib? vt eos tēpare et amicabiliter regāt. sic subditi p tractabilitatē māsuetudinis debēt se tēpare suis supioꝝib? vt bñ regant? ab eis. ad hāc aut v tūtē debēt mouere subditos et exēpla et ea q hec vñs facit bona. et duoz et rebellū pēra. Pzio suadet tractabilitatē exēplū chri q dicit q placita sūt pñi facio. Itē exēplū. b. vginis q ait Luc. j. Ecce ancilla dñi. Silr et militie celestis angeloz q ad nutū dñi quociqz inuenit pgit. ministri ei? q faciūt volūtātē ei? Bar. iij. Stelle vocatē dicit assum? Ibidē q emittit lumē et vadit et vocat illō et obedit ei. i quo itelligi pōt obediētia angelice nāe et creaturaz oīuz. Dia. n. aias lia ab hoie et oemōe ei? et obediūt et seruiūt. Job. xxxviij. Nubes lu strāt cūcta p circuitū quociqz volūtas gubernat? direxerit rē. Itē exēplū. b. Pauli. q statū dicit. ofse qd me vis facere. qz pat? sum ad oia. Itē exēplū cēturiōis. imo et militū. Mat. viij. Deo dixit cēturio sub me milites et dico vni vade. et vadit. et alioveni. et venit. et seruo meo fac h: et fac. Dec aut tractabilitas merito pōt dici māsuetudo. i. mānū suauitas. qz suauis sūt ad tractādū vt iacob: nō hispius vñ efau. q dicit? efau. qd sic iēptat. de quo Ben. xvi. Iacob ait matri. Nosti q efau sit hō pilosus et ego lenis. Dec aut vñ iēptat scripturaz itelligētia. Eccl. v. Fili esto māsuet? ad audiēdū vbi dei vt intelligas rē. Itē impetrat misericordiā p quā saluetur

Deinde considerādū est de modestia. Et primo de ipsa. Scōdo de singulis cōtēntis sub ea. Circa p̄mū considerāda sunt duo. Primo utrū modestia sit p̄s tēperatiōis. Scōdo q̄ sit eius materia. Ad p̄mū. s. utrū modestia sit pars tēperatiōis. Dicēdū q̄ tēperatiōis moderatiōē adhibet circa ea in q̄b⁹ diffīcillimū ē moderari. s. circa cū piscētiās delectatiōnū tact⁹. Vbiq̄q; autē aliq̄ virt⁹ specialī cū ea aliq̄ maximū oportet esse aliq̄ aliā virtutē circa ea q̄ mediocriter se habēt. eo q̄ oportet q̄tū ad oīa vitā hōis fm virtutes regulatā ēē. sicut supra dictū ē q̄ magnificētia ē circa magnos sumpt⁹ pecuniarū. p̄terq̄ ē liberalitas necessaria. q̄ sit circa mediocres sumpt⁹. Unde necessariū ē q̄ sit qdā virt⁹ moderatiua in aliis mediocrib⁹ in q̄b⁹ nō ē ita diffīcile moderari. Et hoc virtus vocat modestia. r adiūgit tēperatiōis sicut p̄ncipali. aliq̄ tñ idigēt tēperatiōē pp suam vehemētiā. sicut vinū forte tēperat⁹ s moderatiōē requirit in oib⁹. r id tēperatiua magis se h̄z ad passiōes vehemētes. modestia vero ad mediocres. Et nota q̄ nomē cōe q̄q; approp̄iat bis q̄ sūt īfima. sicut nomē cōe angelorū approp̄iat īnfimo ordinī angelorū. ita ē r mod⁹ q̄ cōiter obseruat in qualibet virtute approp̄iat specialiter virtutī q̄ in minimis modū ponit. vnde. i. Thib. iij. Seruū dei non oīz lingare. s. māfuetū esse ad oēs cū modestia cozzipiētes. Accipit bic modestia a mō cōiter sumpto. put regnū ī oib⁹ virtutib⁹. Ad scōd. s. q̄ sit materia modestie. Dicēdū q̄ sicut dictū ē. modestia differt a tēperatiōe in b. q̄ tēperatiō ē moderatiua eo q̄ diffīcillimū ē refferre. modestia autē moderatiua q̄ in b mediocriter se habēt. Diterim⁹ modē autē aliqui de modestia vident esse locuti. vbiq̄q; n. considerauerūt aliquā specialē ratiōē boni vel difficultatis in moderādo. illud subtraxerūt modestie relinquētes modestiā circa mī nozā. Manifestū ē autē oib⁹ q̄ refferentiō delectatiōnū tact⁹ specialē lē quādā difficultatē h̄z. Unde oēs tēperatiā a modestia dīstīnuerūt. s. p̄ter hoc Tullius considerauit quoddā speciale bonū esse. in moderatiōe penarū. r ideo ē clemētiāz subtraxit modestie. ponens modestiā circa oīa q̄ relinquunt moderādā. Que q̄dēz vident esse quattuor. quoz vniū ē mot⁹ animi ad aliquā excellētiā quā moderat⁹ humilitas. Scōz autē ē desiderii eoz q̄ p̄tinet ad cognitiōes. r in hoc moderat⁹ studiositas q̄ opponit curiositatē. Tertium autē q̄ p̄tinet ad corporales motus r actiōes. x. s. decēter r honeste fiant. tā in bis q̄ ferio q̄ in bis q̄ ludo agunt. Quartū ē q̄ p̄tinet ad exteriorē apparatū put in vestibus r aliis huiusmodi. Sed circa quedā eozum alij posuerunt quasdā speciales virtutes. sicut andronicus māfuetudinē. simplicitatē r humilitatē. r alia huiusmodi. de quibus supra dictus est. Aristo. etiā circa delectatiōes ludoz posuit eutrapeliā. que oīa continentur sub modestia. scōm q̄ a tullio accipit. r hoc mod⁹ modestia se habet non solum circa

DIS. C

Ende considerandū est de speciebus modestie. Et pmo de humilitate ⁊ supbia que ei opponitur. Secō de modestia scōm q̄ est in verbis. Tertio de modestia scōm q̄ est circa exteriores motus corporis. Quarto de modestia scōm q̄ est circa exteriorē cultum. Quinto de modestia circa res exteriores. Circa humilitatem corp̄ consideranda sunt septem. Primo vtrum humilitas sit virtus. Secō vtrum sit in appetitu vel in iudicio rationis. Tertio vtrum per humilitatem aliq̄s se debeat oib⁹ subijcere. Quarto vtrum humilitas sit p̄s modestie vel ip̄tante. Quinto vtz sit potissima vntū. Sexto de gradib⁹ humilitat̄. Septio q̄ p̄it ⁊ debet ad humilitatē nos inducere vñ mouere. Ad primū. f. vtz humilitas sit v̄tus. dicēdū sicut supra dictū est cū de passib⁹ agerē. bonū arduū h̄z aliq̄ vñ attrahit appetitū. f. ip̄s rōez boni. ⁊ h̄z aliq̄ retrahēs. f. ipsam difficultatē adipiscēdē. fm̄ quoz primū surgit mot⁹ spei. ⁊ sc̄z aliud mor⁹ desparitōis. Dictū est aut̄ supra q̄ circa mor⁹ appetitus q̄ se h̄nt p̄ modū ip̄ulsiōis ōz est vtutē moralē moderatē ⁊ refrenatē. circa illos aut̄ q̄ se h̄nt p̄ modū retractiōis ōz esse vtutē moralez firmatē ⁊ impellentē. ⁊ ideo circa appetitū boni arduū necessaria est duplex vtus. vna q̄dā quo temper ⁊ refrenet aīus ne imoderate tendat in excessu. ⁊ hoc p̄tinet ad vtutē hūilitat̄. Alia vō q̄ firmat aīus cōtra desperationē ⁊ impellit ip̄s ad p̄secutiōē magnos fm̄ rōnē rectā. ⁊ hec est magnanimitas. ⁊ sic p̄s q̄ humilitas est q̄dā v̄s. sic aut̄ humilis. sicut dicit Ysa. in lib. et̄bi. q̄si hūni acclius. i. imis in herens. Ad q̄dē ertingit dupl̄r. Vno mō et p̄ncipio extrinseco puta cū aliq̄s ad alio deiciat. ⁊ sic humilitas est pena. ⁊ dicit veni humilitatiō q̄s humilitat̄. Alio mō ad p̄ncipio intrinseco. ⁊ hoc pōt fieri q̄nq̄s quidē bene. Puta aliq̄s cōsiderans suū defectū tenet se i in finis fm̄ suū modū. sicut abrahā dixit ad om̄m. Gen. xxiij. Loq̄r ad om̄m meū cū fm̄ puluis ⁊ ciuis. ⁊ hoc mō humilitas ponit v̄. Qnq̄s aut̄ pōt fieri male. puta cū hō bonoz suū nō intelligēs comparat se iumentū insipientē. ⁊ sit similis illis. Et dicitur p̄s q̄ humilitas sc̄z q̄ est vtus ipotat quādā fm̄ laudabile defectioz ad imā. Hoc aut̄ q̄nq̄s sit solū fm̄ signa exterioria fm̄ fictionē. Vñ hec ē facta humilitas de qua Aug. dicit in quoda cpl̄a. q̄ est magna superbia. q̄d. f. viderē tendere ad excellētiā gloriē. q̄nq̄s aut̄ sit fm̄ interiorē modū aīe. ⁊ scōm hoc humilitas pp̄ie ponit vtus. q̄ vtus non cōsistit in exteriorib⁹ sed p̄ncipaliter in interiorē electioz mētis vt p̄ p̄lm̄ in lib. et̄bi. Nā reprimit appetitū ne tendat in magna p̄ter rationē rectā. Magnanimitas aut̄ aīus ad magna ipellit fm̄ rōnē rectā. Vñ patet q̄ magnanimitas nō opponit humilitati. sed vtrūq̄ nūit in hoc q̄ vtracq̄ est fm̄ rationē rectā. Ad scōm. f. vtrūq̄ humilitas cōsistat circa appetitū ⁊ d. Dicendū q̄ sicut dictū est ad humilitatē pp̄ie p̄tinet v̄ aliq̄s reprimat seipsum ne ferat in ea que sunt supra se. Ad hoc aut̄ necessariū ē. vt aliq̄s cognoscat id i quo deficit a. p̄poitione eius q̄ suā virtutē excedit. Pō cognitio p̄p̄ defectus p̄tinet ad humilitatē. Sicut regula q̄dā directiua appetitus: sed in ip̄so appetitu cōsistit humilitas essentialiter. ⁊ ideo dicēdū est q̄ humilitas ē pp̄ie moderatiua mor⁹ appetitus. Est igitur humilitas sicut ait. Berni. vtus q̄ hō v̄rissima fm̄ cognitiōē sibi ip̄si vilescit. Nā cū homo semetipsum sine dissimulatione cōsiderat cōsiderādo sine adulatione se indicat. veraciter iudicādo nihil se reputat apud deū parū valere. in multis offendere ⁊ facere pauca bona. talis cognitio facit homini sibi vilescere. ⁊ in puitatē pp̄ia refu lire. p̄s. In veritate tua humiliaui me. Et nota q̄ in fortitudine sine nīe eade ratio refrenādi audaciā ⁊ firmādi aīus ⁊ timorē. vtriusq̄ enī ratio et hoc est q̄ hō q̄ bonū rationis piculis mortis p̄ferre. Sed in refrenādo p̄sumptionē spei. q̄ p̄ter ad humilitatē. ⁊ firmādo aīus cōtra desperationē. q̄ p̄tinet ad magnitudinē ⁊ alia ⁊ alia ratio. Nā ratio firmādi animū cōtra desperationē est ade p̄rio boni. pp̄ii. ne. f. desperādo hō se indignū reddat bono q̄ sibi cōpetebat. sed i reprimēdo p̄sumptionē spei ratio p̄cipua sumit ex reuerētia diuina ex qua ertingit vt hō nō plus sibi attribuit q̄ sibi cōpetat fm̄ gradū quē est a deo sortit⁹. Vñ humilitas p̄cipue videt impoatere subiectionē hominis ad deū. ⁊ p̄pter hoc Aug. in lib. de sermone om̄i in monte. humilitatē quā intelligit p̄ paupertatē et sp̄s attribuit dono timoriz quo hō deū reueret. ⁊ idē ē q̄ fortitudo

modo aliter se habet ad audaciā q̄m humilitas ad spem. Nam fortitudo plus vult audaciā q̄m eaz reprimat. Unde supabūdātia ē ei similior q̄ defectus. humilitas aut plus reprimat spem vel fiducia de seipso q̄ ea vtaf. vnde magis opponit sibi supabūdātia q̄ defectus. Ad tertiu. s. vtrū hō p humilitatē debeat se oib⁹ subicere. Dicēdū. q̄ in hoīe possunt duo cōsiderari. s. id qd ē oī. z id qd ē hoīs. hoīs ē aut qd qd p̄tinet ad defectū. s. oī est qd qd p̄tinet ad salutē z p̄fectionē. scōz illud 1. Cor. xij. Perditio tua israel. ex me tñ auxiliū tuū ē. humilitas aut sicut dicitur ē. pprie respicit reuerētiā qua hō deo subij. cit. z ideo q̄libet hō scōm id qd sūū ē oī se cuiuslibet primo subijce re q̄m ad id qd est oī in ipso. Nō aut hoc requirit humilitas. vt ali qd illud qd est oī in seipso subijciat ei qd apparet esse oī in alio ro. Nā illi qd dona dei p̄cipuā cognoscūt ea se habere. scōz illud. i. ad cor. iij. Ut sciamus q̄ a deo sūt donata nobis. z ideo absq̄ p̄e iudicio humilitatis possunt dona q̄ ipsi acceperūt p̄ferre donis dei q̄ alijs apparēt collata. sic Aposto. ad eph. iij. dicit. Alijs generati onib⁹ nō ē agnitio filijs hoīs. sicut nūc reuelatū est sanctis aposto lis ei⁹. Similiter etiā nō hoc requirit humilitas vt aliq̄ id qd ē suūz in seipso subijciat ei qd ē hoīs in primo. alioq̄n oporteret vt quili bet reputaret se magis peccatore q̄ quilibet alio cū nā apostolus absq̄ p̄iudicio humilitatis dicit. Gal. iij. Nos ex natura iudei z nō ex gētib⁹ peccatores. Pōt tñ aliq̄ reputare aliq̄d boni esse in primo qd ipse nō h̄. vel aliq̄d mali in se esse qd in alio nō est. ex quo pōt ei se subijcere p humilitatē. Ad quartū. s. vtrū humilitas sit pars modestie. Dicēdū q̄ sicut supra dictū est in assignādo ptes virtutū bus p̄cipue attrēdit similitudine. q̄m. s. ad modū virtutis. mod⁹ aut tēperātie ex quo maxime laudē h̄. est refrenatio vel rēp̄sio ipetis alicuius passiōis. Et ideo oēs virtutes refrenātes siue reprimētes ipetis aliquāz affectiōnū. vel actiōes moderātes ponunt partē tē perātie. Sicut aut manifestudo reprimat motū ire. ita ē humilitas reprimat motū spei. q̄ ē motus spūs in magna tēdētis. z ideo sicut māfuerit ponit pars tēperātie. ita z humilitas. Unde z P̄s in iij. Eth. cū q̄ tēdit in pua. fm suū modū dicit nō esse magnanimit. s. tēperatū quē nos humilē dicere possum⁹. z iter illas ptes tēperā tie ratiōe superius dicta cōtinet sub modestia. put tullius de ea lo q̄. inquit. s. humilitas nihil ē aliud q̄ qdā moderatio spūs. An de prima pe. iij. dicit incozruptibilitate deti ac modesti spūs. h̄ aut tē magnanimitas z humilitas in materia conueniāt. oīferūt tñ in mō. z rōne cuius magnanimitas ponit pars fortitudinis. Humili tas aut ps tēperātie. Itē nota q̄ virtutes alique virtutib⁹ p̄cipali bus assignant vt ptes. nō fm conueniētia in subiecto. vel in materia. Sed fm conueniētia in mō formali vt dictū ē. z ideo h̄ humilitas sit in irascibili sicut in subiecto ponit pars modestie z tēperātie. p̄ per modū. Ad q̄ntū. s. vtrū humilitas sit potissima virtutis. Dicēdū q̄ bonū humane virtutis in ordine rationis cōsistit. q̄ qdē p̄ cipaliter attendit respectu finis. vnde virtutes theologice q̄ habēt vltimū finē p obiecto. sunt potissime. Secundario aut attrēdit put fm ordinē finis ordinant ea q̄ sunt ad finē. z hoc qdē ordinatio ef fectualiter cōsistit in ipsa ratiōe ordinatē. participatiue aut in appe titu p ratiōne ordinato. quā qdē ordinatiōe vniuersaliter facit iu sticia. p̄sertim legalis ordinatiōis. facit aut hoīem bene subiectum humilitas in vniuersali. q̄m ad oīa. Quilibet aut alia virtus q̄ntuz ad aliquā speciale materiā. Et ideo post virtutes theologicas z vir tutes intellectuales q̄ respiciūt ipsam ratiōne. z post iusticiā p̄sertiz legalē potior ceteris ē humilitas. Dicitur aut humilitas esse funda mētū aliarū virtutū. sicut dicit Aug. i li. de verbis domini. Cogitās magnā fabricā cōstruere celsitudinis. de fundamētō cogita humi litatis. sicut enī ordinata virtutū cōgregatio p quādā similitudinē edificio cōparat. ita etiā illud qd est primū in acquisitiōe virtutūz fundamētō cōparat. qd p̄mū in edificio iacit. virtutes aut vere insun dunt a deo. Unde p̄mū in acquisitiōe virtutū pōt accipi oūplicit. Uno mō p modū remouētis p̄hibēs. z sic humilitas p̄mū locū te net. inquit. s. expellit supbia. cui de⁹ resistit. z p̄bet hoīem subdi tū. z supra patulū ad suscipiēdū illuxū diuine gratie. inquit. eua cuat illationē supbie. vt dicit Jaco. iij. De⁹ supbis resistit. bu milib⁹ aut dat gratiā. z scōz hoc humilitas dicit spūalis edificij fū damētū. Alio mō ē aliq̄d p̄mū in virtutib⁹ directe. p qd. s. iā ad deū accedat. Prim⁹ aut accessus ad deū ē p fidē. scōz illud Heb. xij. Ac cedētē ad deū oī credere. z h̄ fides ponit fundamētū nobilitati mō. q̄ humilitas. Jo aut cōs humilitatē nobis p̄cipue cōmendat ut. qz p h̄ maxie remouet ipedimētū salutis hūiāne. qd cōsistit in h̄ qd hō ad celestia z spūalia tēdat a qd hō ipedit. oū i terrenis ma gnificari studet. Et idē vt ipedimētū salutē auferret. exteriorē cel situdinē cōtēdā mōstrauit p humilitatē. exēpla. Et sic humilitas ē

q̄si quedā dispositio ad liberū accessū hoīs in spūalia z diuina bo na. Sicut q̄ p̄fectio ē potior dispositiōe. ita etiā charitas z alie vtu tes. quib⁹ hō directe mouet in deū sūt potiores humilitate. Et no ta q̄ sicut cōtēnti terrena p̄mittunt celestia. sic cōtēnti ciuilius terrenas p̄mittunt celestes thesauri. scōm illō Math. v. Nolite thesaurizare vobis thesauros i terra. sed thesaurizate vobis thesau ros in celo. z h̄lī cōtēntib⁹ mundi gaudia p̄mittunt cōsolatiōes celestes. scōm illō Math. v. Bti q̄ lugent qm ipsi cōsolabunt. z eo dē mō humilitatē p̄mittit spūalis exaltatiō nō qz ipsa sola eā me reat. sed qz ei⁹ ē p̄pziū cōtēnere sublimitatē terrenā. vnde Aug. di cit i li. de p̄nā. Ne putes eū q̄ se humiliat semp iacere. cū dictū. sit exaltabit. z ne opineris eius exaltatiōe in oculis hoīz persubili mitates corpales fieri. Ad sextū. s. de gradib⁹ humilitatis. Sciē dū q̄ in regula. b. Bndicti ponunt duodecim grad⁹. quoz p̄mū ē corde z coipe semp humilitatē cōndere. defixis in terrā aspectibus scōz vt pauca vba z rōnabilia loquat aliquis. nō clamosa voce. Tert⁹ vt nō sit facilis. aut p̄mpt⁹ i risu. Quart⁹ taciturnitas vsqz ad interrogatiōe. Quint⁹ tenere qd h̄z cōis monasterij regula. Se xtu credere z p̄nunciare se oib⁹ viliozē. Septim⁹ ad oīa idignū z inutile se cōfiteri. z credere. Octau⁹ cōfessio peccatorū. Nonus p obediētia in duris z aspis patriā amplecti. Decim⁹ vt cū obediē tia se subdat maiorī. Undecim⁹ vt voluntatē p̄pziā nō delectet implere. Duodecim⁹ vt deū timeat. z memoz sit oīz que p̄cepit. P̄terea anselmus in libro de similitudinib⁹ ponit septē humilitatū gradus. Quoz primus est cōtēptibile esse cognoscere se. Scōz de h̄ dolere. Tertius hoc cōfiteri. Quartus hoc p̄suadere vt. s. velit h̄ cre di. Quint⁹ vt patiēter sustineat hoc dicit. Sext⁹ vt patriā cōtēpti liter se tractari. Septim⁹ vt hoc amet. q̄ videt p̄missi gradus eē supflui. P̄terea Mathei. iij. dicit glo. Perfecta hūilitas tres h̄z gradus. Primus est subdere se maiorī. z nō p̄ferre se equali q̄ ē suf ficiēs. Secundus subdere se equali nec p̄ferri se minorī z hic dicit abundā. Tert⁹ gradus est subesse minorī in quo ē oīs iusticia. q̄ p̄missi gradus videt eē supflui. Sciēdū aut q̄ sicut ex supradicti pater hūilitas essentialiter in appetitu cōsistit. fm q̄ aliq̄ refrenat inipetū animi sui. ne inordinate tendat in magna. sed regulā h̄z in cognitione. vt. s. aliq̄ non se existimet esse supra id quod est z vtri usqz principū z radij est reuerētiā quāz qd habet ad deū. ex interi ori autē oī. cōfessio hūilitatis. p̄cedūt quedā exteriora signa in ver bis z in factis z gestibus q̄bus id qd interius later manifestat. Si cut in ceteris virtutibus accidit. Nam ex visu cognoscit vir. z ab occurſu faciei sensatus. vt dicit eccl. xij. Et ideo in predictis gradi bus hūilitatis ponit aliquid qd p̄tinet ad humilitatis radicem. s. duodecim⁹ gradus qui est vt homo deū timeat. z memoz sit oīz que p̄cepit. Ponit etiā aliq̄d p̄tens ad appetitū. ne. s. in p̄pziāz excellētiā ordinate tendat. Ad quidē fit tripliciter. Uno mō vt nō sequat hō p̄pziā volūtātē. qd p̄tinet ad vndecimū gradū. Alio mō vt regulat eā fm supioris arbitriū. qd p̄tinet ad decimū gradū. Ter tio mō vt ab hoc nō desistat. p̄pter oīra vel aspa q̄ occurrūt. z hoc p̄tinet ad nouū. Ponunt etiā qdā p̄tētiā ad existimatiōē hoīs recognoscētis suū defectū. z hoc tripliciter. Uno qdē mō p hoc qz p̄pziōs defect⁹ recognoscit z cōfiteat. qd p̄tinet ad octauū. Scōz vt ex cōsideratiōe sui defect⁹ aliq̄ se insufficiētē existimet ad maio ra. qd p̄tinet ad septimū. Tertio vt q̄ntū ad hoc sibi alios p̄ferat. qd p̄tinet ad sextū. Ponunt etiā qdā q̄ p̄tinet ad exteriora signa. quo rū vni ē etiā in factis. vt. s. hō nō recedat in suis opib⁹ a via cōi. qd p̄tinet ad q̄ntū. Alia duo sunt in vbis. vt. s. hō nō p̄cipiat ips loq̄ndi. qd p̄tinet ad q̄ntū. nec excedat modū i loquēdo. qd p̄tinet ad scōz. Alia vō cōsistit i exteriorib⁹. gestib⁹ puta i reprimēdo extollē tiā oculoz. qd p̄tinet ad primū. z in cōhibēdo exteriūz risu. z alia inepte signa leticie. qd p̄tinet ad tertū. Dis aut gradus quos an sel mus ponit reducunt ad opionē z māifestatiōē z volūtātē pprie abiectiōis. Nā prim⁹ gradus p̄tinet ad cognitiōe. p̄pzi defectus sed qz vitupabile esset si qd p̄pziū defectū amaret hoc p scōm gra dū excludit. sed ad manifestatiōē sui defectus p̄tinet tert⁹ z q̄r tus gradus. vt. s. aliq̄ nō solū simplr suū defectū enūciat. sed etiāz p̄suadeat. Alij aut tres gradus p̄tinet ad appetitū. q̄ excellētē exte riorē nō querit. sed exteriorē abiectiōe. vel eq̄mūmūter patēti fure in vbis siue in factis. qz sicut Greg. dicit in registro. non grāde est his nos eē hūiles a qd bonozamur. qz z h̄ seculares q̄libet faciūt. s. i li h̄ hūiles maxie eē debem⁹ a qd aliq̄ patimur. z h̄ p̄tinet ad q̄ntū z ad sextū gradū. vel etiā desiderat exteriorē abiectiōē amplecti tur qd p̄tinet ad septimū gradū z sic oēs gradus isti cōtēnt sub sexto z septimo supi enumerat. Illi vō q̄ ponunt in glo. Math. iij. acci piunt nō ex pte ip̄i rei. i. s. nāz humilitatē. s. p cōmpatiōēz ad

gradus bonum q̄ sunt vel maiores vel minores vel equales. **L**ir ca septimū sciendū q̄ ad humilitatē multa nos debet iducē vel mouere. **U**idelicet utilitas hūane oditiōis. **U**ite p̄sentī calamitas eris nōsa. **C**laritas exēplaris instructiōis. **F**ruct⁹ sequētī utilitas copio sa. **P**rimo q̄d mouere d̄ utilitas humane oditiōis. q̄ luculētē apparet in multis. uidelicet si cōsideret materia p̄neformatiōis. q̄ p̄mo nō de aliquo nobili oleo. nec absolute de terra. que tñ est vilior obscurior q̄ inferior oib⁹ elemētis. s̄ de limo terre. sicut dicitur **Beñ. ii. Et Job. x. dicit. Memēto queso q̄ sicut lutum feceris me. Et xxx. cōparat⁹ suū luto rē. Scōdo apparet hoc utilitas si cōsideret materia p̄prie ceptiōis. q̄ longe vilior ē q̄ p̄na. Lōcipit n. hō de semine feto d̄ fetido d̄ infecto. **Job. xiii. Quis pōt facere mūdum de imūdo ceptū semine. p̄fecto imūdū. fetidū d̄ infectū ē semē cepti onis humane. ex cuius tractu aīa q̄ creat⁹ a deo pura d̄ pulchra cō trahit seditatē turpitudinē. d̄ fetore originalis peccati. r̄ ex cōiuncti onis sui cū leprosa carne. trahit lepraz iniquitatis r̄ adeo rea efficit. ut glorioſa dei visiōe p̄uocet p̄petuo. nisi p̄ sancte regenerationis lauacri emūdet. Sicut enī ex vase corrupto liquor isusus corum p̄t. r̄ pollutū tangēs ex ipso cōtactu pollutur. sic ex cōtactu pollu ti feminis r̄ maculati aīa macula. **I**deo **Job. ait. xv. Quid est hō ut imaculatus sit r̄ iustus appareat natus ex muliere. Tercio si cō sideret quo cibo cept⁹ hō nutriat⁹ in vtero. r̄ videbit q̄ vltimo. s̄ sanguine mēstruali de quo dicit p̄bi. q̄ ex eius tractu fruges nō germināt. areſcūt arbuta. moziunt herbe. amittūt arbores fruct⁹. r̄ aīa fetus suos. Si canes idē comederint in rabiē ouertit. De hac materia melius esse tacendo censeo. q̄ diffusius differendum. **Q**uarto si cōsideret ea que egrediunt⁹ de corpore. **N**ā si diligētē in spicias q̄d p̄ os. q̄d p̄ nares. ceterosq̄ meat⁹ corporis egrediūt. villus sterq̄linū nūq̄ vidisti. herbe q̄ppe r̄ arbores de se. p̄ducūt frōdes: flores d̄ fructus. r̄ tu de te lētes. pediculos r̄ lumbiculos emittis. ille de se effūdūt oleū. vinū r̄ balsamū. r̄ tu de te sputū. vrinā r̄ ster cus. **I**lle de se spirat suauitatē odoris. r̄ tu de te abominatiōē fetoris. **E**x his oib⁹ apparet q̄d vere dicat **Micā. vi. Humiliatio tua ī medio tui. Scōdo ad hūilitatē d̄ nos mouere vite p̄ntis calami tas crinosa. in qua otinē subiect⁹ ē hō īfirmitatib⁹ d̄ solatiōib⁹. molestijs r̄ angustijs. tētatōib⁹ r̄ piculis īfirmitis. De p̄terito me minit se peccasse de q̄b⁹ doleat. **I**n p̄sentī sentit ī se p̄ntates ad ma li. tētatōes hostiū. societates hostiū ip̄ior. p̄rabētes iugiter ad pec catū. De futuro videt sibi sup̄esse multa q̄ timeat. certus ē q̄ peccauit. s̄ nō ē cert⁹ si vniq̄ de suā penitētiā acceptauit. nescit vtr̄ amo re vel odio dign⁹ sit. nescit q̄n vcl quō moriet⁹. nescit vtrū finaliter saluabit⁹ vel eternis supplicijs adiiciet⁹. **Q**uis igit ita p̄funde cōſi derās nō humiliet⁹. **U**nde p̄s. **Humiliasti nos in loco afflictionis. Idē. Perfect⁹ ē inimicus aīaz meā rē. Tercio mouere nos d̄ claritas exēplaris instructiōis. Videmus enī q̄ humiliter se paupe res corā diuitib⁹. serui corā magnatib⁹. rei corā iudicib⁹. Nobiles equalibus. Pauperes inq̄ corā diuitibus magnas humilitatiōes ostēdūt. supplicatiōes faciūt egestates allegāt. īfirmitates demon strāt. īfortuna sua narrāt. ut corā diuitiū ad dulcedinē cōpāssionis. r̄ ad opa pietatis inclinēt. **U**nde **Eccl. xxii. Donec accipiat osculū tur manus dātis. r̄ in p̄missiōib⁹ humiliter voces suas. Si igitur pauperes hoc faciūt p̄ re minima tēporali īpetranda. quātomagis aīa se sentiens egenā gratia pauperē meriti. tota mēte humiliare se d̄ corā deo q̄ dines ē in misericordia. dines inq̄ in oēs q̄ inuocāt illū. **E**t hoc p̄ spiritali r̄ īpreciable venia peccator. vel gratia me ritor. **T**ales q̄ bene humiliare se nouerūt. īpetrāt in oratiōe a dño q̄cqd volūt. **D**icit enī **Judith. viii. Supbi nō tibi placuerūt a p̄m cipio. s̄ humiliū r̄ māfuetoz semp tibi placuit deprecatio. p̄s. Res p̄perit in oratiōib⁹ humiliū. r̄ nō sp̄ruit p̄ccat⁹ eoz. I**deo dicit **Eccl. vii. Humiliare deo r̄ expecta vias eius. sicut paup vidēs q̄ pia mul lier manū ponit ad bursā. vel apit arcā. expectat r̄ respicit manus ei⁹. sperās se elemosynā acceptur. I**ō dicit p̄s. **Sicut oculi seruoz in manib⁹ dñoz suoz. r̄ sicut oculi ancille ī manib⁹ dñe sue. ita oculi nostri ad dñz dei nostrū donec misereat⁹ nostri. Scōdo humiliat⁹ se serui corā magnatib⁹. valde diligētē. humiliter r̄ letātē seruīūt domicelli domini suis regib⁹. p̄ncipibus r̄ p̄latis. r̄ vigilātē aīa sistūt mīdi. nitidi r̄ ornati flexis genib⁹. curuatis cervicib⁹ r̄ totis corporibus īclinatis ministrāt eis in mensis. r̄ alibi habētes aures erectas ad audiēdū. oculos itētos ad īpiciēdū. pedes ad currēdū. manus ad operādū. r̄ animos ad biliter erequendū domini vol untatem. **E**x his discant diuites r̄ potentes huius mundi q̄ sol licite r̄ attente deo seruire debeant ex toto corde. tota anima. tota coardis intentione ac humiliter obedire. **D**ocumentum aures hūm lis obsequij dixit angelus ad agar. **R**euertere ad dominam tuam.**************

r̄ humiliare sub manu eius **Beñ. xvi. I**deo dicit b. **P**e. i. p. e. v. **H**umiliamini sub potenti manu dei. **H**umiles enim honorant eum sicut dicitur **Eccl. iii. Magna potentia dei folius. r̄ ab humilib⁹ honoratur. propterea sancti viri corā deo totis viribus humiliare se solent. sicut pater de abraham **Beñ. xviii. Loquar ad dominum meum cū sim pulvis r̄ cinis. Item ex humilitate moyses ducatur populi refugius. quinquies excusauit se anteq̄ veller illuz recipere quem cum ei dñs imponebat nec acceperat donec dominum intel lexit iratum. **E**xo. iii. Iratus dominus in moysen rē. **I**te gedeon angelo dicenti sibi. **U**ade ī hac fortitudine liberabis israel. **R**idit humiliter. ecce familia mea infima est ī manasse. r̄ ego minimus ī domo patris mei. **Judic. vi. I**te ex humilitate recusauit dñū. cui enim dicerent ei filij israel: dñare nostrū tu r̄ fili⁹ tuus. **R**idit hu militer. **N**ō dñabor vestrī. nec dñabit in vos filius meus rē. **Judi cū. viii. I**te dauid valde fuit humilis. sicut p̄s in mult. **H**umilis fuit corā patre: q̄ l̄ p̄ samuele victus esset in regē. tñ ex mādato pa tris portauit vidualia fratib⁹ suis quib⁹ fuerat p̄lectus. **J. Reg. xviii. I**te humilis fuit corā dño suo rege q̄ dicebat. nō suz dign⁹ fieri gener regis. **Ite. i. Reg. xxi. egrediēs r̄ regrediēs r̄ p̄ges ad īperū regis. Ite p̄salēs corā eo q̄n malig⁹ eū sp̄s agitabat. Ite furore eius declinās humiliter q̄n volebat eū lāca p̄forare. Ite de nigre parēs ei q̄n poterat ei occidere. Ite ex humilitate fugiens pluries. r̄ tandē eris regnū eius. humiliādo se dicebat. quē p̄se q̄ ris rex israel quē p̄sequer⁹. canē mortuū r̄ pulicem viuū. **iii. Reg. xxi. Ite humiliter se habuit corā femē seruo suo q̄n insultabat ei maledicēs r̄ lapides iaciens r̄ otimellas īrogā. Ite fuit humilis corā deo q̄n saltabat. corā archa dñi. **ii. Reg. vi. I**udā r̄ vilior fiam r̄ ero humilis in oculis meis rē. **Breg. xvi. lib. mo. xxi. Multa loquēs de ei⁹ humilitate sic ait. Ego dauid saltātē magi stupeo q̄ pugnātē. Pugnādo q̄ppe hostes subdidit. saltādō aut corā dño semetipsuz deuit. Ite de seipso dicit in p̄s. **D**ñe nō exaltatū rē. Si nō humiliter sen. rē. Ite humiliter est corā dño **A**chab sceleratissimus. **iii. Reg. xxi. Ite Ezechias. ii. Paral. xxxi. De bis. Re. in fra. Ite humiliter excusauit se **I**ere. q̄n dixit ei dñs. p̄berā in gē tib⁹ oedi te. **Air enī Iere. i. Ecce nescio loqui q̄ puer ego sum. I**ohā. baptista cū tāte sanctitatē esset r̄ fame. ut c̄bs ab oib⁹ putaret⁹ ait. nō sum c̄bs nō sum helyas. nō p̄pheta. **Sed q̄d. Ego vox clā mātis in deserto. I**o. i. **E**t iterū. nō suz dign⁹ soluere cal. eius **B**eatiſſima ego ab angelo. tāz venerabiliter salutata. r̄ mater filij alij ſimi nūcupata audiens se singulariter p̄lectā r̄ vīte sp̄s sancti ē cūdatā. nō inde supbit. mūdi dñaz. nō dei matrē se noīat sed anel lā. **Ite nō mandat p̄ sancta Elizabeth: sed vadit humiliter ad illā. p̄i or salutāt tāq̄ iunior r̄ humilior. Lū aut sancta Elizabeth sp̄s san cto repleta cognouit q̄ fecerat de i. ea. ip̄a diuinā potētā r̄ mīaz cōmēdauit dicēs. **M**agnificat aīa mea dñm. Quia reſperit hūmilitatē an. f. **Luc. i. Berni. sup missus ē. P̄mel. iij. Mater dei eligit r̄ ancillā se noīat. nō mediocria reuera humilitatis īſigne ē obla ta tāta glorio. nō obliuisci humanitatē nō magnū est humilē cē in abiectiōe. magna p̄ſus r̄ rara ē humilitas honorata. **S**ilr olim electoz p̄pū esse loquit humilia de se sentire. **Sicut dicit Ro. xii. Nō alta sapiētes sed humilib⁹ cōſentiētes. Nota de humilitate. b. Petri q̄ cū ad p̄ceptū dñi cōclūſſet pisciū multitudinē copioſam. p̄cidit ad genua iheſu dicēs. **E**ri a me: q̄ hō peccator suz dñe **Lu ce. x. Ite interrogat⁹ a dño Symon Iohā. diligē me plus bis. R**idit humiliter dicēs. **Tu ſcis dñe q̄ amo te. Ite de humilitate pau li dicēs. Nō sum dign⁹ vocari aplūs: q̄n p̄ſecutus sum ecclesiā dei. i. corin. xv. **E**t. i. **Tbi. j. I**braſius iheſus venit in hūc mūdū pec catores saluos facere: quoz p̄m⁹ ego sum. **E**t **P̄bil. iiii. Scio hu miliari. Nota etiā d̄ humilitate Pauli primi beremite. Antonij. Be nediicti. Grāciſci. Dñici. r̄ hmoī. Tercio humiliat⁹ se rei corā iudicib⁹. **A**ntēde quō deprehēſus in furto vel alio crimine corā iudi ce ſeculari humiliādo se ex totis itimis cordis ſui flexis genib⁹. cō p̄loſis manib⁹. ſuſis lachrymis. voce lamentabili petit veniā. p̄nit tit correctionē. parat⁹ ad penā quātā r̄ qualē iudex voluerit ei im ponere ſuſtinēdā. **I**deo dauid in p̄ſona penitētis sic ait. **A**fflictus sum r̄ humiliter sum nimis: rugiebā a gemitu cordis mei. **D**ñe an te te omne deſideriū meū. r̄ gemitus me⁹ a te nō est abſcōdīt⁹. **S**e quis: **Q**uī in flagella paratus sum. **I**de q̄n lugēs r̄ cōtristat⁹ sic hu mili. **Ite sacrificiū deo sp̄s cōtribulatus cor cōtrītū r̄ humiliat⁹ deus nō deſpicies. Lōſideret aīa chriſtiana: q̄ si tñ humiliat⁹ hō corā mortali iudice p̄ morte corporis vel pena t̄pali vitāda. quāto magis humiliare se d̄ hō peccator corā ſūmo r̄ ſūme iuſto iudice p̄ vitāda morte aīe r̄ pena itollerabili r̄ eterna. **I**ō dicit **Eccl. vii. Hūilia valde ſp̄s tñ: q̄n vindicta carnis ip̄i ignis r̄ vermis. L**************************

tepe seru? ante dñm fili? ante prem multu se humiliat cū eos offer-
derint. vt eoz aios pacificet. nec possunt mētes eoz q̄scere. donec
sciāt se in pacē & amicitia p̄stinā eē receptos. q̄tomagis aia quoti-
die se vidēs delinquere. & multa q̄ deo nō placēt cessant cōmū-
re. humiliare se q̄z orare. genere lachrymari. donec in pacē & amici-
ciā sit recepta. ¶ Quarto humiliat se nobiles corā equalib? vel ēt
corā minorib? sicut videm? q̄z domicelli generosi & curiales ex q̄-
dā vrbānitate ciuili seruiūt sociis suis. & aliqui minorib? & diuitijs
& generis claritate assurgāt & ministrāt amoris capitijs & fletis ge-
nib? & q̄to nobiliores sūt. morib? & genere. tāto humilior hoc fa-
ciūt. fm̄ oīliū sapiētis. Eccl. iij. Quāto magn? es humilia te in oib?
& corā deo inuānes grātiā. Sic spūales viri humiliter seruiūt. nō
solū deo. s̄ ēt christi paupib? pp̄ deū. sicut docet. b. Petrus. i. pe. iij.
Estote cōpatiētes. fraternitatis amatores. misericordes. modesti.
humiles. Itē aliqui pascūt eos manibus suis. & lauat pedes eoz &
manus. ac alia faciūt eis opa pietatis. ¶ Precipua humilitatis exē-
pla accipe possum? & debem? in dñō nro ihesu christo. q̄ vt in om-
nib? humilitatē ostēderet & doceret. in despecta patria accipi voluit
s. in galylea. de qua Job. vii. Scrutamini scripturas. & videte qz a
galylea. ppheta nō surgit. Unde nathanael admirādo dixit. A na-
zareth pōt aliqd boni esse. De matre humili & in puula ciuitate. & i
humili loco nasci. Luc. ij. Reclinauit eū in prespio. Itē q̄si p an-
nos. xxx. lauit in mūdo. ita q̄ nihil legiē de ipso. nisi q̄ cū fact? eēt
annoz. xij. Remāsit in hierusalē. & inuētus ē i tēplo i medio docto-
rū. iudicēs. & interrogās. Luc. ij. q̄ ē vtrā p̄sumptuosos. q̄ nimis se
stine pūpūt. ad officiū docēdi vel p̄dicādi. Sedq̄ ibi. Venit naz-
areth & erat subdit? illis. i. de? hoib? Itē humiles elegit discipulos
q̄cū eis humiliter quērat. de humilitate p̄cipue docuit eos verbo
pariter & exēplo. Math. xj. Discite a me qz mitis sūz & humilis cor-
de. Quēritib? discipulis. q̄s maior eēt i regno celoz. Rēdit dicēs.
Quicūq̄ humiliauerit se sicut puulus iste. h̄ maior ē in regno celo-
rū. Math. xxiij. Exēplū humilitatis s̄ducit. Luc. xxiij. Cū iuitatis
fueris ad nuptias. nō discibas i p̄mo loco rē. Itē aliqd exēplū idu-
cit de phariseo supbo & humili publicano. Luc. xxiij. Itē ad vitari-
dū iactantiā & humilitatē fecit adā. p̄hibebat sua miracula reuelari.
sicut patet in leproso mūdato. Math. viij. vade nemini dixeris rē.
Itē de duobus cecis illuminat? Math. xj. Item de surdo & muto
Mar. vii. Itē de sui trāfiguratiōe dixit. Nemini dixeritis v̄sioz
rē. Math. xvij. Itē paupib? nuptijs. & humilib? iterfuit. vbi vinus
defecit. Job. i. nō aut festis vel cōiuiijs magnator. Ad seruū cen-
turiois sanādū obtulit se vēturū. Math. viij. Nō aut ad filiū regu-
li. Job. iij. Itē oīdragma q̄ seru? aut alienus soluit. Math. xvij.
Itē nō habebat vbi caput reclinaret. Luc. ix. Itē ciuitates v̄s cathē-
li circūiens pedes ibat. & ex itinere fatigat? sedit sup fontē & a mu-
liere samaritana bibere petiit. Job. iij. Itē sciēs q̄ vēturi erāt face-
rēt eum regem. fugit. Job. vi. Deniqz de h̄ mundo trāsiturus ad pa-
tres volens relinquere spūale humilitatis exēplū. discipuloz pedes
lauit. & lintheo quo p̄cinct? erat. extersit. Job. xxiij. Postremo in
passiōe nimis humiliauit se. p̄mittēs se v̄lter vilib? p̄sonis illudi.
cōspui. colaphis cedis. rē. Uti ysa. li. nos reputauim? eū q̄si lepro-
sum. & p̄culis & deo & humiliat. Itē cōdenat. crucifig? & mortuū.
Phil. ij. humiliatū semetipz fac? obedies vsqz ad mortē. nō quā-
tūqz. s̄ crucis. q̄ erat gen? mortis turpissimū. Sic igit chrs tāqz ge-
nerosus nobilis multiplicē humiliatū se. nō corā equalib? s̄ corā
minorib? nō solū amicis. v̄z igratis inimicis & p̄sequētib? pp̄ h̄
exēpla. ci? mlti sancti & nobiles fuit. nō solū eq̄lib? s̄ ēt paupib?
& abieci? pp̄ deū. de h̄ Re. ifra. li. iij. vbi agiē de elemosyna. Quar-
to o3 nos i ducē ad hūilitatē fruct? sequēt? vtilitas copiosa. ¶ Per
humilitatē q̄ppe cōsequit? Rei remissionē. paupes cōsolatōez. sui li-
berationē. nobiles exaltatōez. ¶ Humiliemur g corā dñō sic rei cor-
rā iudicib? v̄z obtineam? remissionē. sic docet illa. sancta Judith.
viij. Indulgētā ci? cū lachrymis postulem? & humiliem? illi aīas
n̄as. ¶ Itē humiliem? nos corā dñō. sic paupes corā diuitib? vt in
ueniam? cōsolationē. sicut dicit? Judith. viij. Expectem? humiles cō-
solatōez ei?. Et. ij. cor. i. Qui cōsolat hūiles. cōsolat vos de? Intātū
deo placet vā humilitas q̄ apud ipz ipetrat q̄d petat. sicut p̄z ex p̄-
dict. Jo dicit? Eccl. xxxv. Oratio humiliatū se nubes penetrabit
rē. Re. hui? auctoritatis expositōez ifra. li. iij. de oratiōe q̄z eē hu-
milis. ¶ Itē humiliemur corā dñō. sicut sui corā magnatib? vt im-
petremus liberationē. s. ab omni malo. & piculo aīaz & corporz. Hu-
milias. n. vera p̄feruat aīam a vindicta dei placās eius offēnsaz
& sententiam reuocans. sicut patet de achab rege pessimo. iij. Reg.
xvi. vbi dicitur. Non fuit alter talis sicut achab qui venundatus ē
vt faceret malū in conspectu domini. & abominabilis factus est in

tātū. vt sequerē idola. Cū aut? helyas ex precepto dñi p̄dixisset
ei q̄ ipsum & totā domū eius destrueret. scidit vestē suā & operuit
cilicio suaz carnē. ieiunauitqz & dormiuit in sacco rē. Sequit? Sa-
ctus est igit sermo dñi ad helyā dicēs. Nūquid vidisti achab hu-
miliatū coram me. igit qz humiliatus est mei cā. nō inducā malū
in dieb? eius. Exēplū etiā de ezechia de quo dicit. ij. Paral. xxxij.
Humiliatus est eo q̄ exaltatū fuisse cor eius. & ideo nō venit in eū
ira dñi. Exēplū etiā de ninuiis. qz cū eis p̄dicasset. Jonas ex p̄ce-
pro dñi. adhuc. xl. dies & ninue subuerter? humiliati sūt. & perpe-
rit dñs toti ciuitati. Sic quotiēscūqz filij israel. p̄pter iniquitates su-
as flagellabant? a dñō. vel inimicorū suoz manib? tradebant? humi-
liatis parcebat. & de omni afflictione liberās eos mirabiliter exalta-
bat. sicut habem? i libris iudicū. regū. iudith. bēster. & mach. p̄s. et
am dicit. Humiliat? sum & liberauit me. & ij. Paral. v. dicit q̄ semei
eas. ppheta dixit ad roboā & p̄ncipes ei?. hec dicit dñs Uos reli-
quistis me. & ego reliq̄ vos. Qui cōsternati dixerunt. Iustus ē dñs.
cūqz vidisset dñs q̄ humiliati essent. factū est v̄bū dñi. quid dē semei
dicēs. q̄ humiliati sunt nō disperdā eos. & p̄s dicit. Humiliat? sūz
& liberauit me. Itē humiliemur corā dñō sicut nobiles corā equa-
lib? vt assequamur exaltationē qz sic dicit? Luce. xviij. Qui se hu-
miliat exaltabit. Iustū enī est q̄ se equalib? vel inferiorib? subij-
ciunt. p̄pter deū. ab ipso sublimiter exaltent. & sicut finis superbie
ē ignominiosa cōiectio. sic finis humilitatis ē sublimatio glorioza
Job. xxi. Qui humiliat? fuerit erit in glia. ¶ Itē dicas q̄ humi-
litas vtilitas ē multiplex. hūilitas ē enī spūalis edificij firmissimū
fundamētū. sicut ait? Berni. fundus bon? est hūilitas. in quo omne
edificiū spūale cōstructū crescit in tēplū sanctū in dñō. Itē v̄tutū fi-
quidē firmū & stabile fundamētū est hūilitas. Nepe si nūter illa.
aggregatio v̄tutū nō nisi ruina est. Quisqz igit voluerit altum ma-
gnū & nobile edificij spūale. s. v̄tutū & bonoz operū fabricare. stus
deat humilis eē. Nā quāto p̄fundius foderit & iecit fundamē-
tū tāto maius & firmitus erit edificij sicut scriptū est. Math. xviij.
Accesserūt ad ihesū discipuli dicētes. Quis putas maior ē in regno
celoz. & adducēs hiesus puulū. statuit eū i medio eoz. & dixit. Amē
dico vobis. nisi uerfi fueritis. & efficiamini sic paruuli. nō intrabi-
tis in regnū celoz. q̄cūqz ergo humiliauerit se sic puulus iste. hic ē
maior in regno celoz. i. in ecclesia militate. & etiā i ecclesia triūphā-
te. ¶ Itē humilitas ē aīe sponse christi decētissimū ornamētū.
Dat enī ei deus ornamētū gratie. Prover. iij. Ornamētū gratie ac-
cipias. Berni. sup missus est. Semp solet diuine grē familiaris vir-
tus eē humilitas. deus enī supbis resistit. humilib? dat gratiā. Itē
decor aīe est hūilitas. Asperges me inq̄ i sopo & mūdabor rē. hūi-
lis herba ē & p̄ccatoris purgatiua humilitatem signās. hac se lauari
post graue lapsum rex. ppheta cōfedit. & sic inuēū quidē recupa-
re cādorē. Uerū i eo q̄ peccauit. & si amāda. nō tū admirāda est hu-
militas. at si quis innocentiaz retinet. ac simul humilitatē iūgit. nō
ne videt geminū aīe possidere decorē. idē ad. Euge. lib. ij. Humilis
tas maior in maiorib? & in clariozib? clarioz apparet. nulla sp̄s
didicor p̄cipue in oī ornatu sumi pontificis. Quod n. celsior ceteri. eo
in humilitate apparet illustrior & seipso. ¶ Itē humilitas ē potētis-
simū tutamētū. Emollit. n. hoīz durā supbiā sicut frequentib? p̄z
exēplis. q̄ boies iusti humilitate sua emoliūt duritiā superboz.
Exēplū. Gen. xxxij. vbi dicit? quō iacob humiliatō se corā efau
cōpescuit irā eius. Itē iudicū. viij. dicit? q̄ gedeon sedauit sua mā
sucta & humili responsiōe viros effraim. iurgātes fortiter 5 eū. Itē
exēplū de b. Francisco. q̄ cū a quodā epō humiliter peteret p se &
fratrib? suis q̄ de beneplacito suo possent in eius dyocēsi p̄dicare
& p̄fessiones audire. ep̄s dure sibi rēdit & turpiter. s̄ vir dei patiens
& humilis patietē egressus. Statiz humiliter ē regressus. Cui cūqz
ep̄s arrogāt & ipatiētē diceret. quare redisset. cū iā ei suā volūta-
tē planius exp̄sisset. Rēdit humiliter. Dñe si pater iratus filio per-
vni hostiū expulerit eū. per aliud reindrū ē. Quo audito. ep̄s ipz
sum benigniter amplexat? cōcessit ei q̄cquid petierat dicēs. q̄ hu-
militas eius scā cor eius in māsuetudinē ducerat. nec fas erat ei
aliquid cōnegare. nec o3 esse mirum si feritate humanā emollit. cū
& bestiale feritatē cōuertat in māsuetudinē. sic ait? Yf̄b. i. li. Eblin.
Patet leonū mīa exēplis assiduis. p̄stratis enī parciūt. captiuos re-
patriare p̄mittunt. nō nisi lest querūt irasci. ¶ Itē humilitas ener-
uat demonū virā p̄teruiriā. De multis enī sanctis legim? q̄ si seip-
sos & alios de periculis aīarū & corporū humilitatis sue merito li-
berāt qz demones supbi v̄tutē humilitatis scē nō ferētēs. cōfusi
fugiebāt. In vi. pa. legim? q̄ cū b. Antio. totū mūdū plenū laqueis
dñi reuelāte vidisset. inq̄rēt. q̄s posset laqueos illos euadere. Res-
ponsum est q̄ humilis. Ad hoc facit exēplū de illo q̄ quicūqz tē-

ptabat a dyabolo dicebat. **U**bi sunt nunc peccata tua. et sic demones ei? humilitate confusi continuo fugiebant. **I**te exemplum de illo cui dyabolus apparuit dixit se esse gabriel. **R**e. de hoc duo exempla. **I**fra. li. iij. de tentatione. **I**te non solum homines vel demones vincit humilitas. verum etiam ipsum deum. **P**eruenas hominem ab ultione diuina placare. et ut patet ex supra dictis. **I**te humilitas est confidensimum tegumentum. et n. cultus omnium virtutum sicut operimentum sub quo spiritualis thesaurus aie seruatur. ne furtim tollatur a furibus. vel hostibus rapiatur. **S**icut igitur magne facultatis est thesaurum suum latronibus vel hostibus palam ostendere. **N**on utique facit supbia. elatio vel iactantia. **S**ic magne sapientie est thesaurum suum sub tegumento humilitatis abscondere. **V**n. **B**reg. **T**hesaurus abscondit ut seruet. thesaurus autem aie a malignis spiritibus custodire non sufficit. quod hinc et ab humanis laudibus non abscondit. **I**te sicut pulvis a vento rapitur. nisi sub operimento ponatur. sic ab elatione veterum virtutes ceterae dissipantur. nisi sub humilitate tegantur. **V**n. **B**reg. **Q**ui virtutes ceteras sine humilitate congregat. quasi puluerem in ventum portat. **S**icut ergo prima stulticia angeli fuit supbia sic vera hominis sapientia est humilitas. **P**rouer. xj. **U**bi humilitas ibi et sapientia. **E**ccl. xj. **S**apientia humiliantis exaltabit caput illius. in presenti quidem exaltatione gratie. et in futuro exaltatione glorie.

Ende considerandum est de supbia. **E**t primo de supbia in cor. **S**ecundo de peccato primi hominis. quod ponitur esse superbia. **D**e his **R**e. **I**fra. li. i. ubi de hoc diffuse agitur.

De modestia.

DIS. CI.

Ende considerandum est de modestia quod consistit in verbis quod potest dici taciturnitas quod est respectu verborum quod temperat et refrinat linguam a verbis inutilibus. **P**oeta **L**ato. virtutes primas esse puto cōpescere linguam a verbis. **I**supplis et inutilibus. quod ut dicitur. **P**rouer. x. **I**n omnibus loquacitas cumulat. et in multiloquio non deerit peccatum. quod moderat labia sua. prudens est. **I**de. xvj. **Q**ui moderat sermones suos doctus et prudens est. **S**tultus quoque si tacuerit sapiens reputabitur. **A**d taciturnitatis virtutem amandam et seruandam. et virtutem loquacitatis evitandam valet et facit ea quod posita sunt. **I**fra. li. iij. de vitio lingue et vitilitate filii. **H**ec autem virtus sermones limat. ita ut ante veniat ad limam quod ad linguam. ut nihil in eis sit superfluum vel inutile aut nocuum. **S**en. **P**rius veniat sermo ad limam rationis. quod ad linguam locutionis. **U**nde **E**ccl. xvj. **U**erba sapientis statera ponderantur. **E**ccl. xvj. **U**erbis tuis facito statera. et frenos oris tui rectos. ut. **I**fr. **P**onderes quod sit tacendum quod loquendum. **N**on fecit quodam philosophus dictus **S**ecundus. de quo legitur in qui busdam chronicis. quod cum diu studuisset apud athenas philosophus **A**drianus imperatoris. et audisset in scholis quod mulier omnes fornicaret. si crederet quod hoc posset latere. **C**um venisset de scholis mortuo patre suo. voluit exiri in matrem suam. in cuius domo cum tamquam extraneus fuisset hospitatus. fecit eam sollicitam per ancillam domus data pecunia. **C**um autem illa ei ostendiret et eum cum eo parata ad hoc opus. ait **S**ecus. **Q**uod iniquitas loci unde exiui. **N**on audies mater. et eum agnoscens per pudorem dolorem mortua est. **C**um ipse autem hoc videns ait. **Q**uid est optimum. et quod est pessimum. nisi verbum optimum diserte et utiliter. platum. pessimum incantum et nocuum. et exitum perpetuo filio deo dānamus. **C**um autem ipse **A**drianus veller extorquere ab eo ut loqueretur vir valuit comminari et iterum morti. ad quesita pauca et discreta cum de liberatione respondere.

Ende considerandum est de modestia secundum quod consistit circa exteriores motus corporis. **E**t circa hoc consideranda sunt quatuor. **P**rimo. utrum in motibus exterioribus corporis quod seriose aguntur possit esse virtus et virtus. **S**ecundo. utrum possit esse aliqua virtus circa actiones ludii. **T**ertio de peccato quod fit in excessu ludii. **Q**uarto de peccato ex defectu ludii. **A**d primum. **I**tem in motibus corporis quod seriose aguntur. possit esse virtus et virtus. **D**icendum quod virtus moralis consistit in hoc quod ea quod sunt hominis per rationem ordinantur. **M**anifestum est autem quod exteriores motus hominis sunt per rationem ordinabiles. quod ad imperium rationis exteriora membra mouentur. **U**nde manifestum est quod circa horum motuum ordinationem virtus moralis consistit. ordinatio autem horum motuum attenditur quantum ad duo. **U**no quidem modo secundum convenientiam tamen persone. **A**lio modo secundum convenientiam ad exteriores personas negotia seu loca. **U**nde **A**mbrosius. dicit in. **I**li. de officiis. hoc est pulchritudinem tenere vituendi. convenientiam cuiusque serui et persone reddere. et hoc pertinet ad primum. **Q**uantum autem ad secundum subdit. **H**ic ordo gestorum optimus. hic ornatus ad omnem actionem accommodatus. et ideo circa huiusmodi exteriores motus ponit an dromicus duo. **S**cientiam qui respicit convenientiam persone. **U**nde dicit quod scientia est circa decem in motu et habitudine. et bonum ordinem qui respicit convenientiam ad diuersa negotia. et ea que circa stant. **U**nde dicit quod experientia est separationis. i. distinctionis actionum.

Motus enim exteriores sunt quedam signa interioris dispositio. **S**ecundum illud **E**ccl. xij. **A**micus corporis et risus ventus. et igitur homines omniunt de illo. et **A**mbrosius. dicit in primo de officiis. quod habitus mentis in corpore statu cernitur. et quod vix quedam animi est motus corporis. **I**nterior autem dispositio precipue attenditur secundum aie passionem. et ideo moderatio exteriorum motuum requirit moderationem interiorum passionum. **U**n. **A**mbrosius. dicit in primo de officiis. quod hinc. **S**ex motus exteriorum hominis sunt. **S**ex enim abscondit. aut leuior. aut iactantior. aut turbidior. aut grauior. aut incōstātor. et purior. et maturior estimatur. **P**er motus etiam exteriores alij homines de nobis iudicium capiunt. secundum illud. **E**ccl. xij. **E**t visu cognoscitur vir. et ab occurru faciei cognoscitur sensus. **E**t ideo moderatio exteriorum motuum quodammodo ad alios ordinatur. secundum illud quod **A**ugustinus. dicit in regula. **I**n omnibus motibus vestris nihil fiat quod cuiusque offendat aspectum. sed quod vestra deceat sanctitatem. et ideo moderatio exteriorum motuum potest reduci ad duas virtutes. quod philosophus tangit in iij. **E**thi. **I**n quantum enim per exteriores motus ordinantur ad alios pertinet exteriorum motuum moderatio ad amicitiam vel affabilitatem quod attenditur circa delectationes et tristitias. quod sunt in vobis et factis in ordine ad alios quibus homo coniungitur. **I**n quantum vero exteriores motus sunt signa dispositionis interioris pertinet eorum moderatio ad virtutem veritatis. **S**ecundum quod aliquis talis se exhibet in vobis et factis quibus est interior. **U**n. **P**er dicit quod pertinet ad virtutem. quod dicitur maturitas. quod. **R**efrenat omnes imperiis aie aliis precipitant appetit. sed omnia cum deliberatione pulsa operatur. **I**te motus exteriores opponit ne in eis aliquid dissolutum vel remissum appareat aut quod sit indecorum honestati. **H**ec. **N**. maturitas in gravitate moris et honestate consistit. quod attenditur in incessu et gestu et habitu. **M**otus vero et actu ordinatur. et cum pondere deliberationis secundum. **D**e hac maturitate dicitur in ps. **I**n populo graui laudabo te. graui. **I**maturo. **H**ec maturitas est tria ariditatis gratie. et leuitati puerilis lasciuie. **D**e hac maturitate commendatur **Thobias. eiusdem. i.** **C**um esset thobias iunior orbibus in tribu neptalib. nihil tamen puerile gessit in opere. **S**ilr. **S**ara. eiusdem. iij. **C**um scis domine quod mundum seruauit aiam meam ab omni occupacione. cum ludibundum me misceui. neque his quod leuitate ambulat participem me pbiui. **A**d hac virtutem pertinet primum in initio operis finis eorum. et tempore operis ut tēdat honestate ad debitum finem. et ostendere se in agendo bonum secundum quod cooperit honestati actionis. et loci et societatis. **A**d secundum scilicet utrum in ludis possit esse aliqua virtus. **D**icendum quod sicut hoc idem potest dici ad corpus refocillationem quod non potest continue laborare. propter hoc quod huiusmodi virtus. quod determinatis laboribus proportionatur. ita etiam est ex parte aie cuius est etiam virtus finita ad determinatas operationes proportionata. **E**t ideo quod ultra suum modum in aliquas operationes se extendit laborat et ex hoc fatigatur. **P**ertinet quod in operationibus aie sit laborat ceptus in quantum. **A**ia etiam intellectiva virtus viribus per organa corporis operantibus. **S**unt autem bona sensibilia naturalia homini. **E**t ideo quod aia supra sensibilia eleuat. operationibus rationis intentis. nascitur eride quod da fatigatio aialis. siue homo intendat operationibus rationis practice. siue speculative. magis tamen si operationibus contemplationis intendat quod per hoc magis a sensibilibus eleuat. **Q**uāuis forte in aliquibus operibus exterioribus rationis practice maior labor corporis existat. in vtriusque tamen tanto aliquid magis aialiter fatigatur. quanto vehementius operibus rationis intendit. **S**ic autem fatigatio corporis soluitur per corpus quiete. ita etiam quod fatigatio aialis soluitur per aie quiete. quies autem aie est delectatio super habitum est. cum de passionibus agere. et ideo quod remedium fatigationis aialis ad haberi per aliquam delectationem. intermissa intentione ad insistentem studio. **N**is. sicut in collationibus patrum legitur. quod b. **I**oh. euangelista qui quidam scadalizarent quod cum suis discipulis ludenter inuenerunt. dicit mōdas se vni eorum quod arcu gerebat ut sagittam traheret. quod cum pluries fecisset quesivit utrum hoc continue facere possit. **Q**ui respondit quod si hoc continue faceret. arcus frangeretur. unde b. **I**oh. subintulit quod similiter aius hominis frangeretur. si nunquam a sua intentione relaxaretur. **U**n. autem dicta est facta in quibus non queritur nisi delectatio aialis vocatur ludicia et ideo cōsa. et ideo necesse est talibus interdum uti quasi ad quandam quietem anime. **E**t hoc est quod philosophus dicit in iij. **E**thi. quod in huiusmodi vite cōversatione que dam cum ludo requies habetur. et ideo quod interdum aliquibus talibus uti. **C**irca que tria videntur precipue esse cauenda: quorum primum et principale est. quod predicta delectatio non queratur in aliquibus operationibus vel verbis turpibus vel nociuis. **U**n. **T**ullius dicit in primo de officiis. quod vni genitorem iocandi est illiberale petulans flagitiosum obsequium. **A**liud autem attendendum est ne totaliter grauitas aie resoluitur. **U**n. **A**mbrosius. dicit in primo de officiis. **L**anceam ne dum relaxare animi volumus soluiam. o dem armoniam quod cōtempni quedam bonorum operum. **E**t **T**ullius dicit in primo de officiis. quod sicut pueris non oem ludendi licentiam damus: sed ea que ab honestatis actionibus non sit aliena. sic in ipso loco quod ingenij pbi limē luceat. **T**er-

etio aut est attendendum sicut et in omnibus alijs humanis actibus et congruat
plone et tepore. et loco. et fin alias circumstantias debite ordinat. ut. f.
fit tpe et boie digni. et Tullius ibidem dicit. hmoi aut fin iudiciu ra
tiosis ordinant. habit aut fin ratione operas et virt morales. et io
circa ludos pot esse aliqua virt. qua plbus eutrapelia noiat. et dicit
tur aliqs eutrapelias a bona quertioe. qz. f. bene quertit aliq dicta
vel facta in solatiu. et qtu p hac virtute ho refrinat ab imoderatia
ludoy. sub modestia ctinet. Ad tertiu. f. vtru in supfluitate ludi
possit esse peccatu. Dicendum q. in omni eo qd e dirigibile fin ratiodez
supflui dicit qd regula ronis excedit. diminutu aut dicit aliqd fz
qd desit a regula ronis. dictu e aut q ludicra siue iocosa yba vel fa
cta sut dirigibilia fin rone. et io supflui in ludo accipit qd excedit
regula ronis. qd qd pot esse duplicit. Uno mo ex ipa spe actionu
q assumunt in ludis. qd qd ludedi gen? fz Tulliu dicit esse illibe
rale. petulans. flagitiosus. obscenu. qn. f. vti aliqs ca ludi turpibus
factis vel vbis vel et bis q vergut in primi nocumetu. q de se sunt
peccata mortalia. et sic qz p excessus i ludo e peccatu. Alio mo pot
esse excessus i ludo fin defectu debetaz circumstantiaz. puta cu aliq
vitiu ludo vel tpib? vel locis idebitis. aut et pter vicietia negotii
seu plone. et h qd aliqs pot ee peccatu mortale pp vehemeta aise
et ad ludu cui? delectatione pponit aliqs delectationi dei. ita qz
pceptu dei vel ecclesie talib? ludis vti no refugiat. Aliqs aut e pecca
tu veniale. puta cu aliqs no tñ afficit ad ludu q pp h veller aliqd
z dei cōmittere. Pec aut ludi supfluitas pntet ad inepta leticia q
fz Breg. xxi. mor. e filia gule. Un Exod. xxi. Sedit populus ma
dicare et bibere et surreperit ludē. Sciedu tñ q ludi necessarij sunt
vel vtilis ad quertatione hūane vite. ad oia aut q sūt vtilia quertia
tioi hūane vite deputari possunt aliq officia licita. Et io et officiu
hystriou qd ordinat ad solatiu boib? exhibedu no e fz se illicitu
nec sūt in statu peccati oimō moderate ludo vtant. i. nō vtēdo ali
qd? illicitis vbis vel factis ad ludu. et nō adhibēdo ludu negocijs
et tpib? idebitis. et quis in reb? hūanis nō vtant alio officio p cō
parationē ad alios hoies. tñ p cōparationē ad seipsos et ad dei als
habēt seriosas et virtuosas opatiōes. puta oū ozat et suas passioes
et opatiōes cōponūt. et qnq et paupib? elemosinas largiunt. Un
de illi q moderate eis subuenerūt nō peccāt. fz iuste faciūt. mercedē
ministerij eoz eis tribuēdo. Si q aut supflue sua in tales cōsumunt
vel et sustētāt illos hystriōes q illicitis ludis vtunt peccāt qz eos i
peccato fouētēs. Un Aug. dicit. sup Job. Donare res suas hystrio
nib? supflue vitiū ē imane. nisi forte hystrio eet in extrema necessi
tate in q eet ei subuenerēdu. Dicit eni Ambro. in lib. de officijs. Pa
sce fame morietē. si nō pauperis occidisti. Quisq. n. pascēdo fuare
poteris. si nō pauperis occidisti. Ad qrtu. f. vtrum in defectu ludi
possit esse peccatu. Dicēdu q omne qd ē rōa ē reb? hūanis vitiu
sum ē. Est autē ratiōne vt aliquis se alijs onerosum exhibeat. pu
ta cum nihil delectabile exhibet. et etiam delectationes alioz in
pedit. vnde Seneca dicit sic te geras sapienter vt nullus te habeat
tāquā a speru. nec contemnat quasi vilē. illi autē qui in ludo desu
ciunt. neq. dicunt aliquod ridiculū et dicentibus molesti sunt. qz. f.
moderatos alioz ludos nō recipiunt et ideo tales vitiosi sunt. et ois
cunt vult et agrestes. vt philofophus dicit in. iij. Eth. Sed qd lū
dus ē vtilis. ppter delectationē et quietē. delectatio aut et quies nō
ppter se querunt in humana vita. sed ppter operationē. vt dicit i
x. Eth. Defectus ludi minus est vitiosus qz ludi superexcessus. Un
de phs dicit in. x. Eth. q. pauci amici ppter delectationē sūt habē
di. qz pariz de delectatione sufficit ad vitā qz p cōdimento. Sicut
pari de sale sufficit in cibo. Sciendū aut q austeritas scdm q est
virtus nō excludit oēs delectationes. sed supfluas et inordinatas.
Unde videtur p. inere ad affabilitatē. quā phs amicitia nominat.
vel ad eutrapelia siue iocunditatē. et tamen nominat. et diffinit eā sic
fin cōuenientia ad tēperatiā. cuius est delectatiōes reprimere. Lu
di aut caneri debēt qnq ratiōe status. sicut penitētib? qbus luct?
indicitur. pro peccatis interdiciunt ludi sicut dicit Aug. de penitēte
loquēs. Lobibeat se a ludis et spectaculis seculi. quicūqz vult pfer
tam consequi remissionis gratiā. Hoc tamē non pertinet ad vitiū
defectus. quia hocipsum est fin ratiōe q ludi diminuat in eis
vel ratiōe tempozis. Sicut Jere. rē. Non sedi in consilio ludentiū
vbi dicit Hiero. q. Jeremias loquitur fin congruentiaz tempozis.
cuius status amaritudine plenus erat.

De modestia in ornatu.

DIS. CII.

Einde considerādū ē de modestia scōz q cōstit
in exteriori apparatu. Et primo vtru cir
ca exteriorē apparatū possit esse virtus et vitiū. Secū
do vtrum mulieres peccent in superfluo ornatu. Tercio

ostendendū est rationib? auctoritatib? et exemplis q multipliciter
peccēt mulieres in superfluo ornatu. Ad pmi. f. vtru circa exteriorē
re apparatū possit esse virtus et vitiū. Dicendū q in ipsis reb? exteriori
rib? quib? hō vti nō est aliqd vitiū. sed ex pte bois q imoderate
viti eis. que qdē imoderatia pot esse duplex. Uno mo quidē p cō
pationē ad cōsuetudinē hoium cū qbus aliqs viuūt. vti dicit Aug.
in. iij. cōfessionū. qz. ptra mores hominū flagitia. p morū diuersitatē
te vitāda sunt. vt pactū inter se ciuitatis et gēis cōsuetudine vel le
ge firmatū. nulla ciuis aut pegrini libidine violet. Turpis. n. ē ois
pars vniuerso suo nō conueniens. Alio mo pot esse imoderatio in vti
taliū rerū ex inordinato affectu vtiētis. Et quo qnq? ttingit qz bo
mo nimis libidinosus talib? vtiat siue fin cōsuetudinē eoz. cū quib?
viuūt. siue etiā ppter eoz cōsuetudinē. Un Aug. dicit in. iij. de doct.
cri. christia. in vti rerū abesse oportet libidinē. q nō solū ipsa eozū
inter quos viuūt cōsuetudine nequit abutit? sed etiā sepe fines ei?
egressa feditate sua q inter claustra mox solēniū latitabat flagitio
sissima eruptione manifestat. Cōtingit aut ista inordinatio affect?
tripliciter. qntū ad supabundantiā. Uno mo p hoc q aliqs ex sup
fluo cultu vestitiū hoim gloriā querit. pnt. f. vestes et alia hmoi per
tinet ad quēdā ornatū. vti Breg. dicit in qdā homelia. Sūt nōnū
li qui in cultu subtiliū preciosariūqz vestitiū nō putant ee peccatū. q
videlicet si culpa nō esset. nequaqs sermo dei tam vigilāter expre
ret. qz viues qui torquet apud iseros bisso et purpura indur? fuisz
Nemo qppe vestimēta precipue. f. excedētia ppiū statū nisi ad in
anē gloriā querit. Alio mo scdm q hō p superfluiū cultū vestitiū q
rit delicias scdm q vestis ordinat ad corpus fomētum. Tercio mo
scdm q nimia sollicitudinē apponit ad exteriorē vestitiū cultū. etiā
si nō sit aliqua inordinatio ex pte finis. Et scdm hoc Andronicus
ponit tres virtutes circa exteriorē cultū. f. humilitatē q excludit inre
tionē gloriē. Un dicit q humilitas ē habitus nō supabundās in sū
ptib? et preparatiōib?. et p se sufficiētia q excludit inrektionē delicia
rū. Un dicit q p se sufficiētia ē habitus cōtētus quib? oportet et de
terminatiua eoz que ad viuere cōueniūt. scōz illō Apo. j. ad Thim.
vltimo. Habētes alimēta et quib? regamur his contenti simus. Et
simplicitatē que excludit supfluiā sollicitudinē talū. Unde dicit q
simplicitas est habit? cōtētus his q contingūt. Et pte autem de
fect? similiter pot esse duplex inordinatio fin affectum. Uno mo
quidē ex negligētia hominis qui nō adhibet studiū vel labores ad
hoc q exteriori cultu vtiat scdm q oportet. Un phs dicit in. iij.
Eth. q. ad molliciē pntet. q aliquis trahat vestimentum p terras
vt nō laboret eleuādo ipsum. alio mo ex eo q ipsum defectū exte
rioris cult? ad gloriā ordinat. Un dicit Aug. in lib. de sermone
dñi in mōte. nō in solo rerū corporeari nitore atqz pōpa: sed etia
in ipsis sordib? et lutiōsis esse posse iactantiā. et eo piculoso quo
sub nomie seruitutis dei decipit. Et phs dicit in. iij. Eth. q. super
abundantiā et inordinatus defect? ad iactantiā pntet. Illi autē qui
in dignitatib? cōstitunt vel etiā ministri altaris pciōsiorib? vestib?
bus qz ceteri iduunt. nō ppter sui gloriā sed ad significandā excel
lentia sui ministerij. vel cult? diuini. Et io in eis nō est vitiosus. vti
Aug. dicit in. iij. de doct. christia. Quisqz sic vti exteriorib? reb? vt
metas cōsuetudinis bonoy inter quos vtiat excedat. aut aliqd signi
ficat. aut flagitiosus ē. oū. f. ppter delicias vel oritationē talib? vti
tur. Sicut etiā ex pte defect? ttingit esse pctū. nō tñ semp q vilioz
bus qz ceteri vestib? vtiat peccat. fz si hoc faciat ppter iactantiā vel su
pbiā. vel vt ceteris pferat. vitiū supstitiōis ē. Si aut hoc faciat pp
macerationē carnis vel bñliationē spūs. ad vtiū tēpantie pntet
Un Aug. dicit in. iij. de doct. christia. Quisqz restrict? reb? vtiat. qz
se habeat mores eoz cū qb? viuūt. aut tempans. aut supsticiōsus ē.
Precipue at ppter vestimētū vilib? vti his q alios et exēplo et vbo
ad pñiaz hortant. sicut fuerūt pphete. De qbus loquit Apo. Heb.
xj. Circuierūt i melorē. Un et qdā gl. dicit. Marb. iij. Qui pñiaz
pdicat. habitū pñie pntendat. Ad scōz. f. vtr mulieres peccēt i su
pfluo ornatu. Dicēdu q circa ornamēta mulierū sunt eadē attēde
da q supra cōiter dicta sunt circa exteriorē cultū. et insup quoddāz
aliud speciale. qz. f. muliebris cult? viros ad lasciniā puocat. scdm
illud p. ouer. vij. Ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio. prepa
ta ad decipiēdas aīas. Pot tñ mulier licite operā dare ad hoc q
viro suo placeat. ne p ei? cōtemptū in adulteriū labat. Un dicit p
ma ad corin. vij. Mulier que nupta ē cogitat q sunt nudi quō la
ceat viro. Et io si mulier coniugata ad hoc se ornat et viro suo pla
ceat. pot hoc facere absqz peccato. Ille autem mulieres que viros
nō habēt. nec volūt habere. et sunt i statu nō habēdi. nō possūt absqz
peccato appetere placere virozū aspectibus ad cōcupiscendum.
qz hoc est dare eis incentiū peccādi. et siquidē hac inrektionē ornat

se et alios puocet ad concupiscendum mortaliter peccat. Si autem ex quadam leuitate vel etiam ex vanitate propter quadam iactantiam non semper peccat mortaliter sed quicquid veniale. Et eadem ratio est ad hoc de viris unde Aug. dicit in epistola ad possidendum. Nolo ut de ornamentis auri vel vestis propria habeam in prohibendo suam nisi in eos qui neque coniugari cupientes qui cogitare debent quomodo placeat deo. Illi autem cogitant qui sunt mundi quomodo placeat vel viri uxoribus vel mulieribus maritis. nisi quod capillos nudare feminas quas et caput velare iubet apostolus. ut maritatus decet in quo tamen possent aliquae a peccato excusari. quoniam hoc non fieret ex aliqua vanitate sed propter contrariam consuetudinem quoniam talis consuetudo non sit laudabilis. De isto superfluo ornatu dicitur super illud psalmi. Pe. iij. Quare si mulier sit non extrinsecus capillata tunc aut circundatio auri aut idumeni vestimentorum cultus dicitur gl. Lypziani. Serico et purpura indute. ubi scilicet fingere iduere non possunt auro et margaritis ornate et monilibus ornamenta metis et corporis perdidit. Sicut ibidem dicit Lypzianus. mulieres eorum qui in tribulatione erant continebant viros. et ut alijs placeret se pulchre ornabant. quod fieri apostolus prohibet in quo etiam casu loquitur Lypzianus non autem prohibet mulieribus coniugatis ornari ut placeat viris ne de eis occasio fiat peccandi cum alijs. Unde prima Thimo. ii. dicit apostolus. Mulieres in habitu ornato cum verecundia et sobrietate ornantes se. non in tortis crinibus aut auro aut margaritis vel veste preciosa. Per quod oas itelli gl. quod sobrius et moderatus ornat non prohibet mulieribus sed superfluum et iurisdictionis et ipudicum. Item idem Lypzianus in libro de habitu virginum. Non virginibus tamen aut viduas sed etiam nuptas. Puta et oas omnino feminas admonendas quod corporis dei et facturam eius et plasma adulterare nullo modo debeant. adhibere flauo colore vel nigro pulvere vel rubore. aut quolibet linamenta nativa corripente medicamine. Et postea subdit. Man. deo inserit quoniam illud quod ille formauit reformare potest. Impugnatio ista est diuini operis purgatio et veritatis: oculi videre non poteris. quando oculi tibi non sunt quos deus fecit. sed quos dyabolus ifecit. de inimico tuo coepit cum illo pariter arsurus. Scilicet sciendum quod mulier fatua de qua Lypzianus loquitur est quadam spes fictio nis. quod non potest esse sine peccato. unde Aug. dicit in epistola ad possidendum. fucati signentur quo rubicundior vel candidior appareat adulteri na fallacia. et quod non dubito etiam ipsos maritos se velle decipi. quod solis punitur de suis semine ornari sine venia non sine imperio. non tamen semper talis fucatio est cum peccato mortali. sed solus qui fit per lasciuia vel in dei contemptum. in quod casus loquitur Lypzianus. Sciendum tamen quod aliud est fingere pulchritudinem non habitum. et aliud est occultare turpitudinem ex aliqua causa pueritatem. Puta egritudine vel aliquo bimoi. Doc. n. et licet. quia si ap. i. ad cor. Que putam? ignobiliora est membra corporis. his hominibus abundantior circumdamus. Et sciendum quod si est aliquid ars ad faciendum aliquid opera. quod homines vti non possunt absque peccato. per consequens artifices talia faciendum peccarent. utpote perbeates directe alijs occasione peccandi. Puta si aliquis fabricaret idola. vel aliquid ad cultum idolatrie pertinentia. Si quia vero ars sit cuius operibus homines possunt bene et male vti si erant gladii. sagitte. et alia bimoi usus talium artium non est peccatum. et hec sole artes sunt dicende. Unde dicit Aristoteles super Math. eas solas oportet artes vocare que necessarias sunt et eorum quod continent vitam nostram sunt tributue et offitium. si tamen operibus aliquibus artis ut pluries aliquid male vterentur. quoniam de se non sunt illicite. sunt tamen per officium principis a ciuitate ex turpitudine sed documenta platonis. quod mulieres licite possunt ornare. vel ut ostenderet decetiam sui statum. vel etiam aliquid suadere ut placeat viris consequens est quod artifex talium ornamentorum non peccat in usu talis artis. nisi forte inueniendo aliqua superflua et curiosa. unde Lysio. dicit super Math. Quod est ab arte calcatorum et tertorum multa abscondit. Etiam ad luxuriam deduxerunt necessitate corrumptes arte male arti commiserunt. De equanimitate. DIS. CIII.

Deinde considerandum est de modestia quod consistit circa versus exteriorum. Et primo de equanimitate. Secundo de parsymonia. Tercio de mundi contemptu. Quarto de voluntaria paupertate. Circa primum. scilicet de equanimitate. Sciendum quod equanimitas est animi equalitas. quia si homo equaliter se habet in prosperis et aduersis. etiam in subita mutatione fortune prospere et aduersae. Equanimitas enim tenet animum et temperat ne extollat in prosperis. et ne deiciat in aduersis. sed stabiliter permanet in utrisque. Pec impiospiratio tpe facit alium memorem malorum. et in aduersis bonorum. Iuxta illud Eccli. xj. In die malo rui ne in memoris bonorum. et die bonorum ne in memoris malorum. ut vniuersis presentis leticie tepores aqua future. que potest tibi accidere metiscie et tribulationis. Ad hanc equanimitatem monet angelus thobias in tribulatione sua eiusdem. v. Gaudium autem tibi sit semper. cui thobias. quale gaudium mihi esse potest. Et angelus. equo animo esto. quod in pro-

ximo est et a deo cureris. hoc debet esse sicut hoc filius. de quo dicitur quod messiam quibus de temporibus plurius iterum temporum future serenitatis spe. et eorum seruitutis leticia serenitatis timore interperici future. De hac equanimitate commendat anna. i. Re. i. Amplius vultus anime non sunt in diuersa mutati. Eccli. xxvii. Homo sanctus in sapia sua permanet sicut sol. Stultus vero luna mutat. scilicet in mutatione temporis et fortune. In gestis romanorum impator comedat Antonius se uerus: quod ut dicitur quod aliqua fortuna prospera vel aduersa nunquam apparuit tristior aut letior in mutatae vultus. Ideo Severus dicebatur quod vultus austeritatem nullo casu deponeret.

Deinde considerandum est de parsymonia quod est moderatio in frugibus et in rebus. Et primo de frugalitate dicitur. Eccli. xxi. Ut re quasi hoc frugi bis que tibi apponunt. sicut faciebat b. Aug. cuius mensa semper frugaliter erat. Vestimenta nec nimis foridida. nec nimis preciosa. et sic in omnibus alijs moderatis mensuram et regulam observabat.

Deinde considerandum est de contemptu mundi. qui refrenat appetitum ne imoderate mundum vel mundalia diligam. propter quod dicitur. i. Jo. ii. Nolite diligere mundum. neque ea quod in mundo sunt.

Considerandum est quod mundus ut cognoscatur. et cognitus contematur. Considerandum est quod mundus propter vanitatem consistit. abundantiam sedulitatis. viscositate inheretie. inordinata iniquitatis. antieritatem delectationis. lametabiliu. diuersitates piculorum innumerabiliu. Primo quidem contemendum est mundus propter vanitatem consistit. vanus est. n. mundus et vana sunt omnia que sunt in eo. sicut dicitur. Eccli. i. Vanitas vanitatum et omnia vanitas. Mundus non dicitur solus vanus esse. sed vanitas emphatice loquendo. quod vanissimus est plusque possit dici. vanus enim efficitur eis amatores suos. sicut dicitur. Iere. ii. Ambulauerunt post vanitatem et vana facti sunt. Vere vanus est mundus et omnia mundalia vana sunt non enim replent diligenter. Sicut nec vacuitas. Ber. i. Terra erat lauis et vacua omnia mundana vacua sunt. Jo. non replent. sed magis euacuant. Item non replent. quod non sunt in corde sed extra. Unde archa potest quis replere pecunia. sed non mentem. Item non replent. quod eorum bonis tante capacitatis factum est. ut vix nihil minus deo possit illud implere. Jo. Eccli. v. Anar? non implebitur pecunia. Vana quod sunt mundalia. quod non replent ambientem. Item vana sunt. quod non vident possidentem sicut nec sonia. Isa. xxi. Sicut sonat eurus et comedit qui auferunt expectus vacua et aia eius. Et sicut sonat fides et bibit. et postquam fuerit expectatus lassus adhuc sitit. et vacua est aia eius. Sic erit multitudo ois gentium. ps. Dormierunt somnum et nihil inuenerunt. Nec eurus erit. sicut nec aura. Ber. i. Non plus satiabitur cor auro. quod corporum ara. Invenit enim non fulciunt vel sustinent. sicut nec fumus vel baculus aridus mundana subito transiunt sicut fumus. et sicut aque cum ipso desuenter. quod sepe rapit omne quod male radicans inueniunt. Sicut mundi occupia rapit male radicans in fide et charitate trabes et mergit in mare amaritudinis eterne. Lozi. vii. Preterit figura huius mundi. Job. ii. Transiit mundus et occupia eius. Sicut ne trahat deorsum te potialium tene te ad lignum quod plantatum est. de carnis aqua. i. ad christum. Mundalia breuiter et leniter transiunt que hic non nouerunt mundi amatores. cognoscunt in inferno plagantes. ut habet sapia. v. Quid nobis alium. prout superbia. quod diuini iactantia. Ber. i. Oia transiunt rati quibus vmbra. et sicut nunci. percurrunt. et sicut nunci quod pertransiunt et aqua. Sequitur Ber. i. Certa est mundalia breuitas. Ipsi ipsius breuitas finis incertus. Sepe enim dimittunt videntem. raro autem te sequitur morietem. Greg. in moza. fugit omne quod cernit. et maius sunt quod sequuntur. Idem. Si ea quod iactantia sunt ad memoriam reducantur. patet cognoscimus. quod celeriter. hoc quoque fugiat quod tenemus. Nemo valet mobilia diligere. et ipse immobilis stare. Qui enim mobilia amplectitur. eo ipso paulum ducit quo de curia optectit. Idem qui laberi inuit necesse est ut qui labere labat. Item considerandum est in fine. euellet te. Sequitur videbit iusti et timebit. et super eum dicitur. et dicit. ecce hoc quod non po. ad. f. sed sperauit in multitudine ois. scilicet. Idem. Nolite ofidere in principibus. In filiis hominum in quod non est salus. Sane vix inueniunt hodie viri fidelis de quo possit hoc confidere. propter quod Iere. ix. dicit. Unusquisque a proximo suo se custodiat. et in ois fratre suo non habeat fiduciam. quod ois frater supplantat supplantabit. et ois amicus fraudulenter incedet. vir fratre suum deridebit. veritate non loquitur. propter instabilem vanitatem imo contraria voluntate. potest dici mundus rota molendinaria quod voluit et mouet ad eum sum contraria aque fluens. sic mundus ad contraria fluxu temporis mundum voluit et mouet ad oia quod eo sunt. Est rota molendinaria circa cuius negotia et opera quod excecari discurrunt mundani. ut dicitur quod circuitus molendinorum ad equos motu et circuitu suo mouet ipsum. ps. In circuitu ipsius ambulat. In huius rote circuitu rotat dyabolus inimici

eos veri dauid. i. christi sicut lapis rotat in funda et piciat. sic oia
bol p phas et nephas p diuersos circuit mudane ipietat facit ma
los discurrere in acqfitione tpaliu: vt eos sic diu rotatos loge a deo
eiciat subito piciat in infernu. dixit Abigail ad dauid. j. Reg. xxi.
Alia inimicor tuor oie rotabif: qñ ipetu et circulo funde. qd fit cu
p diuersas sollicitudines et desideria terranor aie eoz circuoluunt
deiciunt i infernu. Ad huc circuitu vt of. Judi. xvi. sampson a phi
listeis captus et exoculatus et incarceration: ad molendū ponit vt sit lu
dibzū philistinor. Itē in mudo isto sūt due rote sibi altrinsec ad
uersantes plene gladiis. et sūt files illis rotis qd fecit maxeti ad oi
laceradū corp. b. Katherine: qñ altera pōt dici fortuna. pspira: al
tera aduersa. Altera voluit a sinistra aduersitat: et vertit boies de
sinistra aduersitatis ad dexterā. pspiritatis. hui' gladij diuersi sūt
varietates occupibiles: qd vulnerat et lacerat aias p diuersas ocu
piscetias et sollicitudines suas. Alia rota aduersitat: tēdēs a dextra
in sinistra bz p gladijs vulneratib' corda diuersos casus ifortunij
tpalis et spūalis. Itē mud' est rota fortune: qd quosdā gloriates ex
tollit in summo gradu pspiritatis: et alios multos deicit et deprimit
in imo extreme aduersitatis: alios eleuat ab imo: alios a gradu su
mo. Scdm has qñtuor differētiās totū mudū vertit. Qui stat in su
mo rote pōt dicere qd dixit qdā versificator. Glorior elatus: qd inci
pit deici pōt dicere. Descēdo gliscat. Qui stat i imo deplussus sub
rota pōt dicere. Subiū pstrat. Quart' dicere pōt. Surgo pri' at
tenuat. Scdm otenēd' est mud' ppter abūdiā feditat. Dic ē
lacus miserie: et lutū fecis. In lacū istū piciūt oemōes boiez mūda
nū. Sic fuit hieremias: missus in lacū: in quo nō erat aq: sed lutū.
Jere. xxxviii. Pec est sentina oīz sordidū. ad quā cōfluit oēs sordes
et sūt oēs imūdie qd tagētis et adherētis maculāt: sic lutū et sler
cora qd mudana cōpanē a scis. Phil. iij. Pec oia arbitratu sū vt
stercora. Sap. xiiij. Pec oia cōmixta sūt in mudo. f. sanguis: homi
cidij: furti: fictio: corruptio: infidelitas: turbatio: piuriū: tumultus
bonor oīi inemoratio: alaz inqñatio: natiuitatis imutatio: nupri
arū icōstātia: iordinatio mechie et ipudicicie. Matth. Pomicidia
furta: adulteria: fornicatōes: falsa testimonia: blasphemie. Pec sūt
q coīgnāt boiez. Jō in tāto mudi oratio: qd tot et tāz et tā diuersis
imūdie inqñat amātes se bñs est diues qd inuēt' est sine macu
la pti mortalis. Jō Trei. iij. Recedite pollutū clamauerunt. f. oēs
scripturē et scī. recedite abite: et nolite tangere. f. mudi vel mudana
a mudo polluta: ppter imūditias pctōz et sordidū abluēdas: imūst
de' oiluū: et qñq ciuitates euersione dānauit. Sicut of. ij. Pe. ij
Originali mudo nō pepit de'. Sed octauū noe iusticie pconē cū
stodiuū oiluū mudo ipioz inducens: et ciuitates sodomor et go
moreor et cinerē redigēs euersione dānauit: exēplū eoz qd ipie acty
ri sūt pōies. Sicut aut in diluuio paucissimi. i. octo aie saluati sūt
oēs alij in inqñatib' et flagitijs suis submersi sūt: ita nunc saluati
paucissimi respectu dānator. Sicut expse dicit. b. petrus. j. Pe. iij
In arca pauci. i. octo aie salue facte sunt p aqua qd et vos nūc filis
forme saluos facit baptisma: et in euersione quinq ciuitatū solus
loth cū duab' filiab' suis ereptus est. Tercio otenēd' est mudus
imo poti' fugiēd' ppter viscositatē adherētē. Mudana enī adeo
sūt viscosa et sic amatores suos iuiscāt: qd vir pñt ab eo auolare: et
qd celestia volare. Aug. Amoz terrenor viscus est spūaliū pēnariū.
Eius amatores pñt dicere aglutinat' est in terra vter nī. Sic ad
herēs terrenis vt nō possint ab eis separi: lz videāt mortē sibi imi
nere in eis qd iniuste detinet p qd detinent a diabolo. Aug. Detines
alienū: et detineris a diabolo. Sūt enī aues iuiscate in manu aucu
pis diaboli: et magis ac mag' se iuiscāt in h mudo in quo sūt mul
ti putei bituminis qd est glutē tenacissimū: qd detinet mltos adeo
vt non possint ab eis separi: nisi p amare mortis gladiū. Ben. xiiij.
Vallis illustris. i. mudus multos bz puteos bituminis. in bac valle
mlti submergunt: et subuertunt in his et ab his puteis cū sodomā
et gomozā. Aug. de li. de symbolo. Ecce tot calamitatib' rodunt
deus mudū. ecce amarus est: et sic amaf. ecce ruinosus est: et sic ba
bitaf. qd facerem' si stabilis et dulcis essec. o mūde imūde et tene
bras paries si trāsies sic detines: qd faceres si maneres: si amar' sic
decipis quē si decipes si oul' eēs. Quarto fugiēd' ac eti' odiēd' ē
mud' ppter iundantiā inqñat. Inundāt inqñates et flagitia i mudo
isto: plusqz aq māles inundauerūt i diluuio. v. Ofec. iij. of. Nō ē
veritas: nō est misericordia: nō est scia dei in terra: maledicti: men
daciū: et homicidij: et furti: et adulterij inundauerūt: et sanguis san
guinē tetigit. cū enī fecisset deus mudū. Sicut of. Acty. xvij. Deus
fecit mudū et oia que in eo sunt. diabolus p affutia suā boiem ten
tando preualuit: totūqz genus humanū subiciens. factus est prin
ceps mundi: id est omnium mundanorum. sicut dicitur Johan. xvi.

Venit princeps mundi hui' et. Et. j. Pe. ij. Tot' mudus in maligno
posit' est. i. in potestate maligni: qd totū mudū malignitate repleuit
Et sic solēt hostes facē qñ obtinuerūt victoria: qd totā terrā aduery
sari sui cremāt: sic diabolus obtēta victoria oia primū boiez totū
mudū incendio cōcremauit. vñ totus mudus in maligno. i. in malo
igne posit' est. Nec ē fornax babylonis succēsa septuplū. i. septēpli
ci igne septē capitaliū vitioz. De hoc incendio tres pueri. i. puritate
cordis ois et opis cōseruātes exierunt: et euadūt illos solutis vincul
amozis mudani. f. chaldei in h incendio deuorant. Jste princeps ma
lign' excecavit hoīs intellectū: vt oīm suū verū nō cognosceret nec
recognosceret. et deprauauit affectū vt ipm nō diligeret nec timēt.
Deus aut misericors mundū ad se multiplici studij reuocare: vi
delicet p phas priarchas et angelos: tandē p filiū suū. Jo. iij. Sic
de' oilerit mudū vt inigētitā suū daret et. Jili' ipe venit. j. Jbi. j
Christus ihesus venit in mudū pctōres saluos facē. ipi vñ nec eū
recipe nec recognoscē sic oīm voluerūt. Jo. j. In mudo erat: et mū
dus p ipm fact' est: et mudus ipm nō cognouit: in ppria venit et sūt
eū nō receperūt. Itē pdicauit et monuit vt redirēt ad se: f. pdicatio
nē ei' cōtēperūt. Jō. iij. Ego lux veni in mundū et dilexerūt hoies
tenebras magis qd lucē. Itē corp' suū. ppriū dedit eis in cibū: et sū
guinē in potū. Jō. vi. Panis quē ego dabo caro mea est p mudi
vita. Et ibidē. Caro mea vere est cib' et sanguis me' vere est pot'.
Itē seipm dedit in pciū redēptōis et salutis. Jō. iij. Nō misit de'
filiū suū vt iudicet mudū: f. vt saluet mudus p ipm. Sz bec oia nō
solū cōtēperūt: insup et occiderunt patrē etiā qd filiū suū miserat
de rat et mortū tradiderat recognoscē noluerūt. Jō. xvij. Pñ iuste
mudus te nō cognouit. Itē recedēs a mudo spūscm misit: sed ne
ipm recipe voluerūt. Jō. xiiij. Spiritū veritatis mudus nō potest
accipe. Deniq' misit aplos suos discipulos et alios multos: et illos
iniurus: ludibz: vinculis: flagellis: et supplicijs multisqz mortis ge
nerib' occiderūt. De missiōe dicit Mar. xvi. Euntes in mudū vni
uersum pdicare euāgeliū et. Et Jō. xvij. Sic tu me misisti in mu
dū et ego misi eos in mundū. De supplicijs vñ qd mudus eis intulit
dicit Pebr. xi. Ludibz et vbera expi: insup et vincula et carceres:
lapidati sunt: secti sunt: tentati sunt: in occasione gladij mortui sūt.
Sequit' Anib' oīgn' nō erat mud'. Sic igit apparet inqñtas mā
danor oia christū et suos: quō maligno principi adheferunt: quō
deū summū pncipē suū et suos multiplici impugnaverūt. Nō igit
tur mirū est si mudus odit et psequit scōs qd mō sunt: qd iūctatū
est odiū inter mudū et deū et oēs amicos suos. Vñ dicebat christ'
suis. Jō. xv. Si mudus vos odit: scitote qd me pīozē vobis odio
habuit. Itē mudus eos odio habuit: qd nō sunt de mudis sic et ego
de mudo nō sum. Itē in mudo pssurā habebit. Hac ergo rōne fu
giēdas est mud' et odiēdas tanqz hostis public' de' et inoz. Jo. ij
Nolite diligē mudū neqz ea qd in mudo sunt. Si qd diligit mundū
nō est charitas pñs in eo. Et Jac. iij. Adulteri nescitis qz amicitia
hui' mudi inimica est deo. qñqz ergo voluerit amic' de' hui' mudi
inimic' cōstituit de'. Et nota qd sic amicitia mudi est de' inimicitia
vt dictū est: sic mudi sapiētia est inspiētia. i. Corint. iij. Sapiētia
hui' mudi stultitia est apud deū. Sic opulētia facultatū est inopia
j. Jbi. vi. Nihil intulim' in hūc mudū: haud dubiū qd nec auferre
qd possum'. Mudus enī in exitu dom' sue inextorabile cōstituit
iantorē. f. mortē: qd nec pcece nec pccio: nec alio quouis mō aliqd
inde deferre pmitit. Jō. j. Nudus egressus sum de vtero matris
mee: nudus reuertar illuc. Sic igit hō paup et nudus mudū ingre
dit: ita paup et nudus egredit. f. etiā plurimiqz paupiores exierunt
qz intrauerunt: qz. f. plurib' pctis irretiti recedūt: nihil secū pter pctā
portātes. Itē mudi delicie sunt feditas: vt dictū est: qd in suppliciū
uertent. Apoc. xvij. Quātū gloriificauit se et in delicijs fuit: tantū
dote illi tormētū et luctū. Jō dixit Aplos: Mihi absit gloriā nisi in
cruce dñi nri ihesu christi: p quē mud' crucifit' ē et. Itē honores
mudi in ignominia uertent. Phil. iij. Glia in cōsusione eoz qd ter
rena sapiūt. Jō Mat. iij. Lū diabolus christū tentās de glia mū
diali ostēdēt ei oia regna mudi et gliaz eoz dicēs: Pec oia tibi dā
bo si cadēs adorauer' me. dixit ei: Glade sathana: scriptū est: Dñm
deū tuū adorabis et. Itē gaudiū mudi uertit in merorē. Sic of
Jo. xvi. Mudus gaudebit: vos at tristabitini: f. tristitia vñ vñ
in gaudiū. Per qd inuuit qd gaudiū uertet in tristitia et merorē.
Quito otenēd' ē mudus ppter anxietates et calamitates poloz
lamētabiliū. Mudus enī est vallis lachrymar: ad quā cōfluit cau
se doloris et gemit'. qd qd prudētē cōsiderat: pōt dicere illud Psal.
Circūdederūt me mala: quozū nō est numer'. Līz aut oēs hūane
vite miseras nullus pfecte describē enarrare vel enumerare suffi
ciat: oēs tñ ad qñtuor reduci pñt. Est nāqz miseria cōnatural': quā

nascendo strabim? **S**cda est miseria opalis quā vinēdo pferim? **T**ertia est miseria criminalis quā peccādo acqrimus. **Q**uarta est miseria gebēnalis quā moriēdo incurrim? **P**rima grauis est. **S**cda grauior. **T**ertia grauiissima. **Q**uarta supgrauissima. **P**rima ē ienitabilis: et iō miserēda. **S**cda tolerabilis: et iō sustinēda. **T**ertia detestabilis: et iō fugiēda. **Q**uarta itolerabilis: et iō metuēda. **M**isera opalis quā strabim? ē cū q̄ ex vtero nascimur. oēs enī nascimur euilātes vt futurā expmā? miserā. vñ Aug. ait. **P**uer a ploratu incipit: nec ridere pōt: statim natus plorat: p̄p̄beta. calamitatibus sine lachryme testes sūt future miserie. nōdū loquit̄ et iā p̄p̄betizat. **I**ō Sap. ix. **S**imile vocē oib? emittit plorās. p̄fecto et miserabilis est hoīs nascētis oditio. **O**ēs enī nascimur sine scia: sine vbo: sine virtute: sine corpis indumēto: nisi forte indumētū eius volueris applicare viliūsimū regumētū: quo iuolūt? erit ex vtero turpe dictu: turpius auditu: turpiūsimū visu. s. pellicula feda: sanguis cruentata. **N**ascimur inq? fēbiles: debiles et miserabiles parū a brutis differētes: et in mltis min? hñtes. **N**ā bruta statim cū nata sūt gradiūt et currūt: nos aut nō solū pedib? nō ambulam? erecti. veniētiā incuruati manib? nō reptam?. **Q**uidā etiā qd miserabili? est deformitas: p̄digiōsi nascunt̄: qd? meli? fuisse? p̄uissū si nūq? p̄cessissent ad vñū. **Q**uī vt mōstra mōstrant? et oēta ostēdunt: p̄leriq? vō vñi nuti mēbris et sensib? corrupti nascunt̄ i parētū verecūdiā et tristitiā. p̄p̄inquoq? **S**cda est miseria opalis: q̄ iō opalis dī: q̄ totum vite nre tēpus ocomitat. **H**ac miseria graue reddūt q̄tuor: sine q̄bus vite nra nō agit. **Q**uorū p̄mū est nālis fragilitas: q̄ penalit ag? grauat. **S**cda est tpalis aduersitas: q̄ iugit molestat. **T**ertiū ē corpalis infirmitas: q̄ grauit anxiat. **Q**uartū est hostil? malignitas: q̄ neq̄ter ipugnat. **P**rimū inqūa est nālis fragilitas q̄ penaliter ag? grauat. **D**e q̄ loquit̄ b. **B**reg. exponēs illud **J**ob. **H**o natus de muliere: breui vitē tpe: replebit multis miserijs. oicēs. **S**i bene cōsideret oēs qd h agit: pena est et miseria: carnis enī corruptiōi seruire ad necessaria: atq? ocessa: miseria est: vt iō frigus vestimēta: iō famē alimēta iō estū frigora requirunt? q̄ cū multa cautela custodit? salus corpis: qd etiā custodiā amittit? et amissa cū graui labore repatur: et tñ repata semp in ombio est. qd h aliud q̄ mortalis vite miseria ē: q̄ amissa celesti patria repulsiū hō delectat? erilio: grauat? curis: et tñ cogitare dissimulat? q̄ deniq? priuatus est eterno lumine et cū dissimulat suā p̄peti cecitate: qd hoc aliud q̄ de pena nra nata miseria est. **H**ac miseria. p̄sal. deplorat. oicēs. **M**iser fact? sū et curuat? sū vsq? in finē. **S**cda qd opalē miseria graue reddit: est tē potalis aduersitas q̄ iugit molestat. q̄ multiplex est. **Q**uāto mortales angit anxietas: sollicitat cura: sollicitudo molestat metus: ex terret tremor: acutit dolor affligit: turbat tristitia: tristat turbatio: paup? et diues: seru? et dñs: iugat? et tñcēs: bonus et malus: et oēs generalit? mūdānis cruciatib? affligunt. **Q**uis vñq? vnica diē totā habuit ex sua delectatione iocūda: quā iactura aliq? vel offēsa seu passio nō cōmoueret: quā visus vel audit? vel act? aliq? nō oēderit. **S**emp enī mūdane litiē tristitia repētiā succedit: et qd inceperat in gaudio. desinit in merore. **M**ūdāna quippe felicitas multis amaritudinib? est resperfa. **N**on erat h sapiēs. q̄ dicit **Eccl. ij.** **R**isus dolore miscebit? et extrema gaudij luctus occupat. **B**erri. in sermone de ramis palmarū. **V**idete seculares et intelligite: qd extrema gaudij luct? occupat. h ē finis letitiē secularis: h fruct? glie tpalis. **S**ubito enī oī nō aduertim? nec timem? i fortūniū accidit: calamitas irruit: morib? iuadit: mors itercepit quā null? euadit: gne glie i crastinū: ignorās qd de vētūra p̄iat dies. **N**ec solū aduersitates nobis eueniētes nos turbāt: veniētiā p̄rimoq? miserie nos tristitāt. **Q**uāto dolore turbamur: q̄to frore dectimur cū amicorū dāna sentim? cū pētū picula formidam? **C**ui? cor tā lapideū: cui? p̄cor tā ferreū: vt genit? si exp̄mat: lachrymas nō effūdat: cū p̄r vñ amicum morib? vel ieritū intuet? **I**pse ihs cū vidisset mariā et iudeos: qd cū eo venerāt ad lazari momimētū plorātes: isrenuit spū: turbauit se metip̄sū: et lachrymat? ē nec fleuisse credēd? est: qd lazari mortu? erat: sed qd mortuū ad vite miseria replat? nūq? fine misia et calamitate p̄rāf eat: etiā tps q̄erit ocessū nō credidit esse dētū: qd terrēt sōnia: visioēs turbāt: et h nō sint in vitate tristitia vel terribilia seu laboriosa que vident? in formis: tñ in veritate terrent? tristant? et fatigant? oomientes intantū: qd aliqū lachrymant? et clamantes cuigilant? et eungi lantes sepius oē turbant. **T**ertiū quod hanc miseria reddit graue est corporealis infirmitas q̄ grauit anxiat. que etiā multiplex est. **Q**uis enī inueneret quot morboz genera: quot species passionū quot diuersitates cogitur humana fragilitas tolerare dolor. **P**ro

fecto plures expimur egritudinū differētiās q̄ si hūmani corpis mēbra nec oūdā a seculis industria medicorū tot morboz spēs potuit indagare quot miseria hō nascit? sustinē. h aut mirabile miserabile et lamētabile et dolore plerū est: qd solū corpis hoīs plurib? mal? passionib? subiacet oignoscit qd tota vniuersitas creaturari cū hoīe et p̄pter hoīes pducitur. **Q**uartū qd hanc miseria graue reddit: est hostilis malignitas q̄ nequit ipugnatur. **D**olores enī nri vñdici nobis insidiant? vt rapiāt: p̄lequūt? vt puniāt. **R**egre sup̄ra de mūdū picul. **T**ertia ē miseria criminalis: q̄ lōge deterior ē p̄missis: qd alie puniūt ad corp? et faciūt corpus miserū: ista ad aīas ipsā facies infelicē. et sic dignitas aīe incompatibil? exellit cuiusq? corpis dignitate: sic miseria aīe abiq? vlla compatione peior et vñ lior est q̄ miseria corporal. **O** grauis necessitas. **O** infelix cōdōno anteq? peccem? p̄cto ostringimur: anteq? aliqd boni vel mali fecerim? sūi? re rei mort? et p̄ditiōis effimur. **H**ac ergo miseria nō p̄ actū p̄p̄iū nec ex p̄p̄ia volūtate: s̄ ex necessitate originis strabimur: postmodū aut ab hac miseria liberati: et ab original? p̄cto mūdū datū: et opa nra et o sensū p̄p̄ie volūtāt? nosip̄s miseros effimur. **N**ā post mōre baptismi: post collatū nobis pie regeneratiōis candore: post acquisitā indumētū nuptial? angelicā dignitatē in p̄tēo cenō relapsi: et in antiq? criminū volutubaz reuoluti: mūci? veltimētiū terris inq̄tatū et libidinū tagis sordidamur: et post singulare oīi nri idulgētiā inonata fedam? itēgra rescindim? expiata viola mus: repetētes non iam vñdis purgāda h flāmīs. **D**e hac aīe miseria dicit **Sap.** puer. xliij. **M**iseros facit p̄p̄los p̄ctū. **D**eū q̄miserat fit aīa p̄ctū: turpis. s. et horrida. cū? turpitudine nihil horridi? feda et ferida. nullū enī cadaver putridū odore fetet corā hoīb? sic peccatū aīa corā deo. **I**te sit aīa p̄ctū debilis: et ad oēs opus bonū infirma: paup? inopēs: et oī bono vacua: ceca: muta: et fatia: oēs scīs et angel? odiosa: eterna regno priuata: eternis inferni supplicijs deputāda. **P**ro hac miseria deplorat **Psal.** oicēs. **I**niquitates meae sup̄gressē sunt caput meū: et sic omnis graue grauate sūt sup̄ me p̄truerūt et corrupte sūt cicatrices mee a facie inspicit? me. **M**iser fact? sū et curuat? sū vsq? in finē: tota diē tristat? ingrediebat? et. **N**ota qd si hō bñs ē qd hō qd qd vult? et nihil vult male. ita miser ē ille qd nō hō qd vult? et multa vult male. **P**ctōs igit recte miser ē qd multa vult in malū sūi: et illa nō desiderat qd essent ad bonū sūi. **M**ulta etiā vult qd oēq? vel implere nō pōt. **D**eū q̄nta miseria p̄ctōis qd p se pōt cadē: hō nō resurgit. maculare nō lauare. vulnerare nō sanare. occidē nō viuificare. malū sūi velle pōt: nō bonū. **Q**uāq? velit bonū: nō osequi vel implere nō pōt. **V**olūtarie currit ad internū et damnationē suā clare cōspiciēs resiliere nō pōt. **U**ñ **Berri.** **E**x quo peccare cepi: nunq? diem vñū fine p̄cto trāsire potui: nec adhuc peccare cesso: sic de die in diē p̄tā p̄ctis addo. et aīa p̄ctū habeo nec gemo. erubescēda video nec erubescō. dolēda video nec doleo. qd est mortū signū: et damnatiōis initū vñ iudiciū. **D**ebū enī qd oī lozē nō sentit mortuū est. et morib? isensibil? est incurabil? leuis sū et dissolut? nec me corripo. ad p̄tā qd cōfessus sū: quon die redeo. nec caueo foueā in quā cecidi vel aliū cadere vidi. cuiq? plorare et orare debet? p mal? q̄ fecit: et p bonis q̄ facit neglexit. p̄ch dolor versus est mihi in dñū. nā tepui et frigui a feruore oīis: et iā frigid? sine sensu remāsi. et iō meip̄m flere nō possū: qd sens lachrymarū recessit a me. **E**st alia miseria p̄ctōis: qd q̄nq? putat se bonū ēē qd malus est: saluari sperat qd eternalit? est dānād. **D**e h bñs **Jo.** in apoc. iij. cū **Tu** dicis qd diues sum et locupletatus: et null? oīlo: doctrina vel oīonibus ego: qd. s. p me sum sufficiens ad salutē. et tu nescis qd me miset et miserabil? et paup? et nudus et cec? miser p̄pter defectū grēmi serabil? p̄pter vilitatē ignominie. paup? qd sine meritis operū nudus qd sine vestitu virtutū. et cecus qd ignorās miserie tue statū. **Q**uarta est miseria gebēnalis. de q̄ **Psal.** dicit. **L**adēt sup̄ eos carbonēs: i ignē dei cēs eos: in miserijs nō subsistēt. **C**arbonēs h itelligit? p̄tū i crepationēs eterni iudicij: quib? reproboz facies oīdēt? et oīcēs exturent. **I**gnis vō de quo dicit? h in ignē dei cēs eos: est atrocissimū icēdiū ineffabil? cruciēs tā aīas qd corpa damnatoz. **D**e quo dicit **Matth. xxv.** **I**te maledicti in ignē eternū: qd parat? et diabolo et āgel? ei. **S**equit? **I**n miserijs nō subsistēt. pluralit? oīcū miserijs qd sunt inuicē abiles: inenarrabiles: inexcogitabiles: intollerabiles: et infimutabiles. **S**i mirū qd dicit? nō subsistēt cū miseri eternaliter in miserijs viuē cōpellant. **S**i reuera diuina iusticia erigēt? ip̄s peruant in supplicijs vt sine fine crucient? et tñ ex imēsa acerbitate pernarū ad extremū debilitat? deducit? vt oīno desicē videant? vñū ergo vt sp̄ moriant? et tñ mori nō p̄t: vt sp̄ inq̄tas puniat. **D**ecōdū est ergo in hac miseria incidere: qd et tollerari nō poterit: et tñ nō

terit terminari. De hac liberari petebat. **Job. x. dicens.** Dimitte me et plangam paululum dolore meo antequam vadam: ne reuertar ad terram nebrorsam et opta mori caliginem: terram miserie et tenebrarum. **De hac** redire diffusi infra libro tertio p. totu. **Sexto fugiendū est mūdū** ppter diuersitates piculorū innumerabiliū. **Tot sūt picula** et piculorū occasiōes: qd vtrūq; pot aliq; euadere qm capiat irretiat et inuoluat. **vñ Matth. xxiij.** Ne mūdo a scandalis. i. ppter scandala qd pbenit oībus occasiōē ruine. **De his** reqre supra de mūdū piculis.

De paupertate.

DIS. CIIII.

Deinde considerādū est de uolūtaria paupertate quā generat cōtēptus mūdū: qd ex eo qd aliq; mūdū cōtēnt incipit diligere paupertatē. **hec enī in nobis** amorē cōtēptat terrenorū et refrenat vel extinguit cupiditatē eorū. **Circa paupertatē** cōsiderāda sūt tria. **Primo qd sit paupertas** marie illa qd vōlūtaria: siue paupras spūs qd bonos facit. **Secūdo** quō paupertas aliq; vel in bonū bñ vñt: vel in malū male vñt: sūm qd sunt diuersa genera paupertatis. **Tertio** p qd bō ad amorē paupertatis induat. **Circa prīmū** s. qd sit paupertas. **Sciendū** qd paupertas est carētia diuitiarū: sūm qd dicit **Aug.** Inuestiganti singulas rerum naturas nō occurret qd sit paupertas nuditas: aut foras nō nisi pūna tiones. **Prūatio** aut multorū bonorū qñq; sūt occasiōes. **p. hac enī** a mūdū elongant vitiiis. qd vñt dicit poeta. nō hz vñ sūū paupras pascit amorē. **Nō enī** hñt tantā māz peccandi nec occasiōē paupes sicut diuites. **Breg.** **Pabēt** scī hoc pprū vñt sēp ab illicitis longe sūt: et a se licita abscindāt plerūq; ne p ea possint cadere in illicita. **Aliq; aut** dī paupras cōtēptus diuitiarū: sūm qd dicit **Senec.** **Nemo** est dignus deo qd opes nō cōtēptat. **Tertio** dī paupras amor paupras tatis. **Berri.** in eplīs. **Nō** paupras virtū reputat sed paupras amor **Deniq;** **Bñ** paupes nō rebus sed spū. **Idē.** **Uolo** te cē amicū pauperū: magis aut amatozē paupertatis: et paupz imitatorē. **Amicitia** enī pauperum amicorū regis cōstituit. **Amicitia** enī pauperum amicorū regis cōstituit. **Matth.** **Bñ** paupes spūs: qñ ipsoz ē regnū celoz. **Circa scōm** notandū qd sunt diuersa genera paupz. **fm** qd hōies hic dī dōno male vtunt aut bñ. **Sūt enī** tria genera hōiū qd male vtunt paupras tate: qd sunt mali: peiores: pessimi. **Alij** qd bñ vtunt: et sunt aliq; boni aliq; meliores: aliq; optimi: aliq; indifferētes. **Horū septē** generū paupz perū qd possunt distingui. **Primi** possunt dici mali: qd cū paupertatē habēt: nō eā ad deū retorquēt: vt eā ppter deā ferant: sed in ea sūt querulorū et impatiētēs et ignorātes: vñz dñi scire et tenere negligētes. **De quibus** **Jer. v.** **Pauperes** sunt et stulti: et ignorantes viam dñi et iudiciū dñi sui. **Sedī** sūt qui aliq; pētrā habent qd aufert eis paupertatis sue meritū: vt qñ sūt supbi et vani gloriofi aut psumptuosī. **Eccl. x.** **Qui** gloriā in paupertate quātō magis in substantia. **Eccl. xv.** **Odī** de paupere supbi. **Qualis** erat eps laodicie. **Apoē.** **iii.** **Dicis** qd oīes sūz et locupletatus et milius egeo. et nescis: quia miser es et miserabilis et paup et cecus et nudus. **Tales** sunt vt pauper sōtiās se impatozē: qui exercitatus inuenit se in veritate in cliba nō iacentē nudū et paupere. **Tertii** sūt pessimi. s. qd de dono paupertatis oīa deū murrāt: et de dono salutari qd dedit eis ad salutē acquirēdā se occidūt: et vñ gratias deo reddere debuerūt: euz impugnat et blasphemāt. **Eccl. xiiij.** **Nequissima** paupras in oīe in iij: qd de ea se nequiter occidūt: et deū blasphemāt. **Itē** nequissima est paupras illoz qui nō solū de ea vel in ea deū impugnat: sed ali os paupes opprimūt et spoliāt molestiis: fraudibus et furtis et alijs iniurijs. **De quibus** **Prover. xxvij.** **Vir** paup calūniās pauperes: similis est imbz vebemēti in quo parat fames. i. tēpestati qd oīa at terit: qd acrozes sunt alijs: sicut scinphes: aut musce macilētozes vñ refert iosephus qd tyberius impatoz nō libenter mutabat ppositos: nec de pauperibus eos libeter faciebat reddēs cām: qd quātō erant paupiores ofueuerūt esse alijs acrozes. **Reddit** exemplū de multis: et de vulnerato sedēte ad muscas: qd cū quidā amicū suū veller ab eo abigere. ait. parce: qd istis qd iam sunt satiate succedunt alie: que quātō sunt alijs macilētozes: tanto mibi erūt acrozes. **Sic** sunt pauperes dñiūz exerceentes in alios. tales deteriores sunt leonibus: aut lupis: aut serpentibz qui nō comedēt. vt dicit **Senec.** res sue speciei. **Sed** oīa alia diligit sibi simile. vt oī in ecclesiastico xiiij. **Primi** sunt insipientes: qd lucrū paupertatis et patientie amittūt. **Scōi** magis: qd bonū paupertatis supbia sua: vel alio suo pctō inficiūt: vel materiā humilitatis que debet esse paupras: in suū contra riu cōmittūt qñ de ea supbiūt. **Tertii** pessimi qui dotozū bñis boni cui gratias agere debent: nō solū ingrati sunt: sed ei cōtūmēliā inferūt. **p. primis** quibz magis debet cōpati tanq; similibz in iurijs magis sunt siles illi latroni suūstro cū oīo crucifixo. qui cū esset in eadē damnatione: ei cōtūmēliā inferebat cū blasphemādo.

Sūt at paupes qñ: quoz paupras nec hz meritū nec demeritū: qd nō ppter deū onera diuitiarū reiciūt et sollicitudines: sūt liberi vacat pñe studijs et seclarijs sciētijs: qd nō retorquēt ad deū. **De** quibz dicit bñs **Berri.** in ser. de oibz scis: **pñ** sua oīa reliqisse legunt vt vacaret liberi studio vanitatū. quos decemēt cū dicit spū i spūali volūtate. ppter solū dei beneplacitū et salutē: qñ ipsoz est regnū celoz. **Sunt** alij quoz paupras nō hz meritū: qd ppter h solū diuites fieri nolūt: et diuitias habitas reiciūt: ne earū curis et solis citudinibz et oneribz affligant: nō ppter deū et suarū salutē aīarū. **Sic** legi fecisse diogenes pñs: qd cū habēt pecuniā quā ad caput suū posuerat vt dormiret: et qdā latro h pcepit: insidiabāt ei de nocte consurgēs quō dormiēt eā surripet. et ille ecōtra hec aduertēs pñe sollicitudine custodiendi eā cū affligeret et dormire neqret: vocato latrone et accepta pecunia illā proiecit ei dicēs: **Tolle** miser: et vticūq; me sine dormire. **Itē** maximianus impator purpurā imperiale deposuit: et imperiū dimisit: nihil eē difficultatis dicēs qd impare ppter sollicitudines diuersorū negociorū. et elegit vitā pñatā apud mediolanū dūcē: ne diuersis angustiare curis. **Tū** in aliquibz cōnitijs legi: qd tā ipse qd diocletianus: qd fuerūt ecclie pessimi pñcētozes res: diuino iudicio a demōe sunt arrepti. **diocletianus** apud nicomediam: maximianus apud mediolanū: eadē die qd sūt impauerūt impū relinquentes. **De diocletiano** legi h cōmēdabile: qd factus impator suos parētes ita moderate vitauit: vt nec nimia paupertate depreffi nimis affligerent: et ne diuitijs accumulati in supbiā extollerent. **Dozū** paupras sine merito fuit et impij dimissio et diuitiarū: qd nō ppter deū has abiecerūt. **Itē** est paupras bona ipsam patiēter ferētū: eoz. s. qd sunt paupes necessitate. **Secūda** ē melior: eā nō solū patiēter ferētū: sed etiā letāter. et est optima eoz qd oīa mūdāna abiciūt tpalia. ppter deū: et sustinēt paupertatē libeter. **Prover. xij.** **Melior** ē paup sufficiens sibi qd diues gloriofus idigēs pane. **Job. i.** **Sufficiebat** nobis paupras nra hec facit diuites: qd nullū pōt eē diues nisi satis bēat. s. vt dicit: **Lui** satis est qd hz satis illū cōstat habē. **Eccl. x.** **Est** hō abūdās paupertate: et oculus dñi respexit illū i bonū. **Et post** **Paupras** et honestas a dño deo sunt. **De his** at qd sūt paupes nēitate: qd onus paupertatis patiēter postat. **Dic** **Ber.** **Sūt** paupes miserabili necessitate: laudabili volūtate. qd nō apud dei mīaz pñtura spero hac ipsā suā miseriā. **Scio** tñ nō de his eē oī cū **Bñ** paupes spū. s. de his qd pñt dicē: volūtarie sacrificabo tibi s. qd de necessitate faciunt vtutē eā sibi inflictā patiēter postado: vel eā cū eā nō habeāt volūtarie spzē tpalibz diuitijs suscipiēdo. **Bo** nus paup fuit lazarus: qd portat ē mortuū ab āgel in sinu abrahe. de quo qdā sener ait in vitijs. **Nihil** repimū scriptū de lazaro paupz qd aliquā vtutē fecerit: nisi qd nunq; aduersus diuitē murrāuit qd nullā ei mīaz ipēdebat. s. qd grāz actiōe laborē sustinebat paupras tibi a dño inflictū. **Itē** meliores vident eē paupes cū vite in nocētia et simplicitate qd multas habēt diuitias: qd possēt et scirent acqre lucū tpalibz inbiādo: et mūdū negocia exercēdo. **pner. xxvij.** **Melior** ē paup ambulās in simplicitate sua qd diues pñatū inine ribz. **Itē** sūt meliores qd pñi vident: qd nō solū paupertatē sibi datā a deo patiēter sustinēt: s. etiā de necessarijs vite sue sibi subtrahūt: ea qd pñt p deo tribuūt: vt faciebat illa vidua enāgelica: qd de paupria sua i gazophiliatū miserat duo minuta: qd dñi iudicio plus oīa misit. **Mar. xxi.** **Luc. xxi.** **Itē** de melioribz dicit pñt qd oīa sibi subijciunt tpalia ea cōtēndo. **Psal.** **Diuitie** si affluāt nolite cor apponē. **Qui** sunt siles dauid: abrahe et ali s priarchis scis: qd nō fuerūt pecuniarū auari cōgregatozes: s. fideles dispētozes. quoz manibz de bonis dñi nihil adberēt origi: qd sibi retinerēt. **Ut** faciebat bñs nī colans: et bñs iohēs elemosynari: et aliq; vite necessaria solū sibi retinebāt ad vsus necessarios: oīa alia pro deo erogabāt: nō retinēdo aliq; supflua. **Optimi** aut paupes sunt: qd oīa tpalia propter deū abiciūt: et seipfos seruitiū ppetne subijciūt. vt illi de quibz **Mat. xij.** dicit: **Ece** nos reliqmū oīa et secuti sumus te. **Itē.** in ser. de passioe: **hoies** bone volūtati et christiana pietate diuitias i paupertate cōmutāt: et etiā nō habitas tanq; habitas cōtēpserūt: relinqntes oīa ppter christū: sic et ipse reliqit oīa. ppter ipsoz: sequitū agnū quocūq; ierit. **Idē** i ser. de oibz scis: **Uere** martyrij genē ē paupras volūtaria. **Qd** enī martyriū graui qd inf epulas esurire: inf vestes algere: paupertate pñmi inter diuitias qd offert mūdus: qd offert malignū: qd desiderat appetitus. **An** nō merito coronabit qd sic certauerit: **Idem** in quibusdā vitijs: **Paupertas** volūtaria suos a gemina impugnatione qua huiusmodi mūdū diuites impugnant reddit seculos. s. a propria inuidia et aliena. **Paupertas** enim oīm putat miseria aliena caret inuidia. et qd est volūtaria nemini qdq; inuidet. **Dec** aut paupras bonos facit tā p rru abdicatiōē qd per

paupertatis bonū: et eo qd non solū paupertatis defectus potat hō
pauit: sed etiā libet et gaudet: nō cū murmuratōe: sed cū gra
tiar actione. **De** in sermone de oib⁹ scis. **U**is obtinere celū: pau
ptatis volūtatē amplectere et tuū crit: nō enī tā paup⁹ virtus re
putat qd amor paupertatis amicitia pauperū amicos regis eterni fa
cit: amicitia paupertatis: reges regnū enī celoz pauperū est. **Et** qd
qd post illa nō abiit: qd possit: sa onerāt amata inqnat: amula extruci
ant. **I**dē in sermone de aduētū oīi. **M**agna qdā est pēna paup⁹at
p quā tā cito volat i celū qd paup⁹at nō tā pmittit qd dat. **U**ide
mus enī paupes alios qd si verā haberent paup⁹atē: adeo pusillan
mes nō inuenirent et tristes: vtpote reges celi: sed bi sūt qd paupes
esse volūnt: nō pactorē nūbilib⁹ eis desit. et sic diligunt paupertatem vt
nullā inopiā patiant. **N**ō talis erat. **b.** **A**rtenius qd paupertatis defes
ctus nō solū ferebat patiēs: sed etiā libet et gaudet. **De** quo le
git in vi. pa. qd cū fuisset rome de magnis seniozib⁹: et in curia ipa
toz in delitijs nutritus: amore paupertatis et xpi relictis oib⁹ fugit
ad egypti solitudinē: vbi factus est beremita. pbatūm: vbi cū qd
da de roma attulisset ei testamētū patris sui defuncti: vbi amplifi
mā reliquebat ei hereditas tant⁹ amator paup⁹at fuit: qd testamē
tū patris noluit: vel accipere vel videre. oīes. **P**ater me⁹ in celis est
deus. **E**go aut⁹ fui mortu⁹ an illū de quo mibi facis mētionē. **V**ic
aut⁹ si solū paup⁹atē suā tulit libet: sed etiā cū grāz actiōe gaudē
ter. **N**ā cū infirmaret: et p sua cura paucis egeret nūmis: cū eos p
deo peritiss⁹ ait. **S**as ago tibi oīe: qd me dignū fecisti p tuo noīe
elemosinā petere et accipere. **T**ales fuerūt paupes punitiui chrisia
ni qd oīa qd possidebāt vēdebāt: et pciū an pedes aploz picebāt: vt
et eos veniēt⁹ suppleret fidelīū necessitas fin qd legit **Actu. iiii.**
Circa tertiū notandū qd ad amorē paupertatis mouere nos debet
naturalis dicitio. **M**ortis necessitas festinat adueniēs. **E**xempli
instructio. **I**ngens utilitas incūctanter pueniēs. **P**rimo qdē ad
amorē paupertatis mouere debet naturalis dicitio: qd nos nudos et
paupes in hūc mūdū itroducit et educit: nec aliqd tpale nos erpoz
tare pmittit. **i.** **Thi. vi.** **N**ihil intulim⁹ in hūc mūdū: band dubiū: qd
nec aliqd auferre possum⁹. **h.** bñ recognoscebat **Job** vicēs. **N**ud⁹
egressus sum de vtero matris mee: nudus reuertar illuc. **J**ō de bo
noy suoz amissioe bñdicebat oīm: oīens. **D**ns dedit: oīs abstul
it: sicut oīo placuit ita factū est: sit nomē oīi bñdictū. **I**tē natura
fm phos et medicos paucis cōtenta: saluaf in paupertate: graui⁹ et
pictat in supfluitate. **I**tē natura fecit pedes hoīs infra qb⁹ calcas
ret terā: caput supā: et sensus oēs: in quo signat boī qd terrena de
bet tēnere: celestia appetere: et ad ea totis viribus anbelare: lūtū
et stercoza sunt tpalia nō amplectāda sed naturaliter oculcanda: affe
ctibus mētis tēnendo et obijciendo. **Phl. iiii.** **D**ec oīa arbitratus
sum et stercoza. **S**cdo ad amorē paupertatis mouere debet mort
necessitas festinat adueniēs: qd oīa diuitib⁹ subitō surripit violē
ter et inexorabiliter. **U**n qdā sapiēs ait. **M**ors sceptrā ligonibus
equat. **I**tē aliis. mūdus sibi in exitu domus sue inexorabilē cōstī
tuit inaniōtē mortē. **f.** qd nullis supplicatib⁹ aut pēbus aliqd su
nit deferre. **Ad** hoc ostēdēdū ponent infra lib. iij. par. i. c. oīst. vbi
agē de morte timēda: auctoritates: rōnes: et exēpla qd hō monstrāt.
Eccī. xviii. **M**enēto paupertatis in tpe abūdātie: et necessitatē pau
ptatis in die diuitiarū: qd a mane vsq⁹ ad vespēā imutabit tps. **f.** ti
bi p mortē: qd qd tuū est in mane alterius erit an vespēā. **I**n ma
ne aliqd diues est et morte interueniēte tradit ppetue paupertati: vt
pater **Luce. xv.** **D**e diuite epulone et de alio qd dicebat. **D**estrūā hō
rea mea et. **A**ia mea mīsa bona habes reposita in ānos plurimos
et. **C**ui oīs rīdet. **S**tulte hac nocte aīaz tuā repetēt a te: et qd greg
gasti cuius erunt. **D**e mūdānis diuitijs qd velociter transiūdo fugi
unt. **Re**de infra lib. iij. de auaritia. **S**ilr de malis que faciūt ama
tozibus suis. et qd difficile saluaf qd tpalia diligūt ibidē. **T**ertio
mouere debet exēplaris infectio. **S**pecialiter etiā pncipaliē amor
chrisi: qd ppterā factus est paup⁹ vt nos ad amorē paupertatis puo
caret. **P**iero. **F**acile tēnūt oīa amor chrisi et rimoi gebēne. **i.** **C**o
rin. viij. **S**citis gratiā oīi nri ibesu chrisi. qm cū esset diues: p vo
bis egenus factus est: vt eius inopia diuites essetis. **I**dē in eplis.
Affatim diues est: qd cū chrisi paup⁹erē. et **Aug.** sūma religiōis est
imitari quē col. **Q**uātū chrisi dilexerit oīam paup⁹atē patet in
multis. **f.** qd de regalibus sedib⁹ et diuitijs ad vallē miserie p hac
inouāda venit: formā serui accipiēs paup⁹ natus: paup⁹ior in mūdō
querat: paup⁹im mortu⁹: fuit enī de paupe virgine natus et loco
paup⁹erē: et tpe bienniali: et paup⁹ibus pānis inuolutus: et lacte virgi
neo alitus. **S**ed paup⁹ior virit quādo nō habebat quid comedere
ret sepe: nec vbi caput reclinarēt. **M**atth. viij. **U**lipes foucas ha
bēt et vo. ce. nri. fili⁹ vo hoīs nō h⁹ vbi caput reclinet. **I**n cruce autē

fuit paup⁹im: vbi nec habuit vbi se vteret nec caput reclinarēt: vbi
pepedit sine cibo et opimēto nud⁹. **De** hui⁹ paup⁹ate. **De** in ser.
de oib⁹ scis. **S**orte aliq⁹ arbitrarē fili⁹ dei sublimia eē qdēda par
latia: vt cū glia suscipet. **f.** nō ppter hīlle a regalib⁹ sedib⁹ venit in
cū⁹ dextera diuitie et glia. in sinistra lōgumitas vite. hōz bonoz
oīz in celo affluētia suppetebat: **f.** paup⁹as nō inueniebat in eis.
Porro nimis abūdabat et supabūdabat hec spēs in terria: et nescie
bat hō precū. **A**d hāc itaq⁹ fili⁹ dei descendit vt eā sua estimatione
nobis redderet pciōsaz. **I**tē **Aug.** in ser. de resurre. **D**escendit ab in
enarrabilib⁹ celi diuitijs: et veniēs in hūc mūdū nec istas qdēciq⁹
diuitias habē voluit. **f.** in tāta paup⁹ate virit: vt nat⁹ oīū pones
ret in psepio. **M**agna abūzio et vere magna et oīes velit eē vnu
culus. ppter quē de⁹ maiestāt et oīs sabaoth voluit eē paup⁹. **S**ic
etiā viuens in mūdō docuit terrena tēnē et diligē paup⁹atē: qd ei
tpe nō fuerūt diuitie alicui⁹ pccat: qd docuit eas oīmiti pro nūlo
paupertatis. **D**ec est illud nūlū pro quo bñ paupes salui facti sunt
Psal. **P**ro nūlo saluos faciet illos: p nūlo habuerūt terrā
derabile paradisi celestis regni. **iij.** **Re. x.** **A**rgenti null⁹ pccū repū
bat in dieb⁹ veri salomonis chrisi: qm cōmutabāt in nūlū paup⁹
tatē. **S**ic p in matheo et aliis aplis: qd relict⁹ oib⁹ diuitijs secuti sūt
eū ei⁹ imitādū paup⁹atē: qd tāte fuit paup⁹at vt oīe glo. **M**at. xxiij
vbi misit petr⁹ ad piscādū p soluēdo tributo: qd nō habet vñ mē
tū soluit. **S**ilr alia glo. **M**at. xj. **C**ircūspect⁹ oib⁹ cū iā vespēra eēt
hōz: exiit i bethaniā cū. xij. ibi glo. **C**ircūspect⁹. **S**i qd ei⁹ hospitiū
suscepit. **I**n cruce aut⁹ nobis depingit nud⁹: suspensū patibulo: et
vulnerat⁹ in loco neruoz in extremitatib⁹ vbi veniūt et vne
ui: vt nos in his reducam⁹ ad memoriā sue sūme paup⁹atē: qd pepē
dit nudus: **f.** sūme sue vilitatē qd pepēdit inuulsiūmo cruc patibulo:
et sūme ei⁹ anxietatē et amaritudinis qd vulnerat⁹ est in pedib⁹ et ma
nib⁹ in locis neruosis. vñ dolor p mēbra oīa diffundere defacili
abscisus et lēsis neruis. **J**ō vt icitemur ad memoriā sūmā ei⁹ pau
ptatē et vilitatē et dolorē carnis et cordis ait **Tren. iij.** **R**ecordare
paup⁹at mee trāsgressiōis absinthij et fellis. **I**tē ad amorē pau
ptatis debet nos puocare exēpla antiquoz patriarcharū: vt moysi
de quo **Debr. xj.** **I**dē moyses grādis effectus negauit se filiū filie
pharaonis et. **E**t post maiores diuitias estimās thesauro egyptio
rū inproperiū chrisi. **E**t oīcē ibi de oib⁹ pñib⁹ antiq⁹. **S**cō nō re
ceperūt repromissioēs et. sed ostēbant qd pegrini et hospites erāt
sup terrā. **Q**ui enī hō dicit signat se patriā inqre et. **I**tē exēplū bñ
Job: qd in rerū amissioe bñdicebat oīm vicēs. **i. ca.** **D**ns dedit oīs
abstulit: sic oīo placuit ita factū est. sit nomē oīi bñdictū. **I**tē exē
plū bñ aploz: qd oīa ppter chrisi reliquūt. **M**at. xix. **E**cce nos re
liqim⁹ oīa et secuti sum⁹ te. dixit petr⁹ ad i. **I**tē **Act. ij.** **P**rimiti
ui credentes possessiōes et substantias vēdebāt et diuidebāt illas oū
bus. **Act. iij.** **A**rgenti et aurū nō est mibi et. **Act. ix.** **P**aul⁹ ait: **A**rgē
tū et aurū et vestes null⁹ vestrū occupui. **I**tē i passioe bñ barbo
lomei legit⁹: qd cū liberass⁹ a demonio filiā pollemi reg⁹: misit ei ca
melos oneratos auro et argēto et gēmis et vestib⁹. qd reducta sūt ad
palatiū reg⁹: ipso nō inuēto tota die. **I**n mane vō apparuit ei oīcē
Que misisti mibi heri: illoz sunt qd terrena qrit. ego aut⁹ nūlū terro
ni qron: mibiq⁹ camale ad exēplū filiū dei. **I**tē exēplū bñz mār
tyrū incitat ad amorē paupertatis. de quib⁹ dicit **Debr. xj.** qd fuerūt
egētes angustiat⁹: afflicti: in sollicitudinib⁹ errātes. **D**e quib⁹ mū
ponam⁹ exēplū. **L**ū qdā mulier bona sua fere oīa expēdisset in ne
dicos **P**alladia noīe: nec ei aliqd pssisset: curata est a bñ damia
no. **I**pē enī et frāz suoz scīs cosmas oēs infirmitates curabāt: tāti
zelatores paup⁹at: qd nūlū volebat accipere ab aliquo. **D**icta āt mū
lier cū curata esset: et offerret munera scō damiano: et nollet ea acci
pere: obtulit ei munusculū qd nō cōgrueret cupiditatē **f.** sciat: ad
iurās ei ppter nomē oīi nri ibesu chrisi qd illud accipet. qd ppē
ei⁹ adiurationē: accepti qm cōpulsus. **S**cū sciret frāz suoz scīs co
smas supra modū doluit: et pcepit ne secū sepeliret. **L**ū aut⁹ marty
rū fil⁹ suscepissent: et ppter adiurationē scī cosme nollet ei⁹ sepel
re: misit eis oīs camelū voce humana loquētē et dicitē eis in noīe
oīi qd eos i sepultura nō separaret: qd mū⁹ qd acceptat scīs damia
nus nō leserat ei⁹ paup⁹atē virtutē: qd ei⁹ suscepit ppter charitatē
adiurat⁹: nō ppter cupiditatē: et ne videret tēnē nomē oīi nri ibe
su chrisi. **I**tē cū bñs **A**mbro. ozaret in loco vbi sepulta fuerant et
diu occultata corpa bñz martyrū geruaf et pbat⁹: fact⁹ in extasi
quasi semidormiēs: vidit onos iuuenes speciosissimos collobio et
pallio cādidissimis indutos: eleuatis manibus secū pariter oīes
Quo ercitat⁹ et ozante et ieiunio se affligēt: apparuerūt iterū ei et
pri⁹. **T**ertia nocte et vice vigilati et stupēt apparēt cū tertia psona
quā recognouit esse paulū aplin. qd ait ei. **I**sti sūt qui monita mea

secuti sunt: quod respuentes diuitias: et pedia secuti sunt dñm nrm ihm
christu nihil terrenu aut carnale occupantes. Sic in mediolanensi
vibe p decenniu pcurantes in dei seruitio ad palmam martyrii pueni-
runt. quorum corpora inueniuntur in loco i quo stas: et ozas: in arca marmo-
rea repositus. ad quorum caput scripta inueniuntur: et passionem.
Qui facies et brui paulus ei dixerat: inuenit fodiens vicia arca et cor
pora scōz: cū epīs vicinis suocat: et inueniunt scōz corpora ita recen-
tia ac si eodē die fuissent ibi posita miro odore fragrantia. et libellus
ad caput eoz in quo scriptu erat: qz patre eoz vitale mortuo fami-
lia sua ingenua fecerunt: et domos et possessiones vendentes. p christo
oia erogauerunt: et p decē annos in solario quodā inclusi ieiuniis et
orōnibz vacantes. accusati a sacerdotibz pncipi romanorū: eo qz de-
os et tēneret: et offenderet: cū eis nollēt sacrificare: martyrio sunt cō-
summati. **Ite** ad amozē paupatz debet nos puocare exēpla bōz
et fessor: et heremitaz: vt pauli primi heremite. qz vt legit in vit. pa.
fugis mudi picula: p multos ānos latuit in spelunca: q illi erat. p do-
mos: folia palmarū p vestimēto: aqz p poculo: panis quē ei coru de
ferebat. p cibo: nullū oīno boiez p multa curricula ānoz vidēs: vel
eoz solationē habēs nihil oīno possidēs. **Cū** aut ad hūc vīstādū
iret brui Anto. oīno sibi h reuelat. inuētū in via vīscū argētū cor-
gnouit diaboli signū: et cū diceret diabolo: pecunia tua tecū sit i
pditionē: euāuit vt fumus. **Ite** massā auri inuētā in via: fugit vt
incēdū. De amozē quē habebāt scī patres ad paupatz: legunt in
vit. pa. multa exēpla. **Cū** abbas siluanus exiisset a cella sua: vīscū
pulus eius remouēs sepē: ampliāuit hostiū ei. qd cū redisset inue-
niēs accepto vestimēto suo voluit recedere: nec cellā suā voluit in-
trare donec sepes posita est in loco suo. **Ite** scier qdā vadēs veni-
dere opa manū inuenit in via faculū pecunie cū. c. sol. et stetit in
eodē loco si forte veniret ille cuius esset pecunia: ad quē cū veniret
plozās: accessit inquirens inter signa ei exhibuit. **Cū** aut ille vellet
partē dare: et ille nullatenū veller accipere: clamabat adueniētibz. **Ue**
nite ad boiez dei. videte qd fecit. Ille aut fugit ne agnosceret et bo-
nozarē. **Ite** cū in vībe qdā qdā paup inuenisset sacculū cū multis
aureis: tulit ad domū suā vt seruaret illi q amiserat. **Cū** aut pre-
clamaret si qd inuenisset pecuniā talis mercatoris: ea redderet me-
diate ei daret ille q amiserat. Audiēs hec paup ille adduxit eū ad
domū suā: et agnito qz sua esset: reddidit ei pecuniā integre. Ille at
attēdēs viri paupatz et fidelitatē et familie sue: cogitās qz melius
eā nō posset erogare: totā ei dabat: cū nollēt accipere vel eā vel de ea
aliqd. Ille egressus domū picit eā intus abies. **Cū** aut nollēt reci-
pere paup clamauit post eū: latrones: vterqz iudici pntant: redit
cur se reclamasset post mercatorē ait. Vere latronē exhibeo: quia
mibi volebat subire duo de maioribz bonis q habea paupatz. s.
et fidelitatē picies in domo mea pecuniā quā sibi restituerat ex
fidelitate mea: et voluit qd nō retineret et paupatz meā: et fidelitatem
amitteret. **Ad** h faciūt multa exēpla infra li. iij. de auaritia qz vīstā
dent auaritiā: et p osequēs suadēt paupatz. **Ite** ad h faciūt exēpla
phoz paganoz: q nō ppter eterne retributiōis pmiū: sed ppter va-
ne laudis cōmertiū: et vane pbiē liberius habēdū studiū paupatz
elegerūt. **In** vita bñ Johā. en geliste legit. qz cū in qdā ciuitate
esset qdā phs Abaton noie cuiusdā iuueni q gēmas habebat pciōsis-
sima pdiāuit et tēptū mudi et diuitiaz: qz corā oī ppol eas fregit: redi-
gens in fragmēta parua. **Ubi** cū supuēisset brui Jolbes doctrinā
hāc ostēdit respēnsibile esse eo qz nō ppter verā dei gloriā: sed
ppter vanā h factū est: et qz poti gēme fuissent vēdēde: p pciū pro
deo erogādū paupibz qz frāgende: cū cū pmississent tā iuuenis qz
phs: qz ad christū quēterent: et vīlū suū de h facerēt: si eas pbiō
reintegraret facta ofone corā oī ppol eas in integrū repauit. **Item**
refert Hiero. de quodā qz cū pgeret apud athenas ad pbiā addi-
scendā et virtutes acqredas: maximā auri massā quā fecit ferebat
ostēdās q nō posset sū aurū et virtutes possidere: a se picit dices.
Diuitiē abite hinc paul a nobis. **Ite** dyogenes vt melius pbiē
vacaret: degebat in dolio iuxta fontē: habēs dolū p tecto: olera p
cibo: refecās a se omnē supfluitatē: et sic fici sufficiens locupletē ou-
cebat vite paupatz. **Ad** quē cū venisset quidā aulicus: et inuenisset
eum ad fontē: olera sua lauante. ait ei. **Cū** sapiens sis phs si mi-
bi credidisses non olera lauare: sed in aula regia sūmus princeps
mecū maneres. **Cū** respondens ait. Et tu si mihi credidisses et pau-
per tate mediocriter vti voluisses: nō oporteret te regibus adulādo
blandiri et mentiri. **Die** etiā cū vidisset quendā venientē ad fontē:
tenz: et aquā fontis bibentē: cū duabz manibz: proiecit vasculum
qd ad bibendū habebat dicens. nesciebā naturā mihi de cipro p-
uidisse. **Item** alius cū ferret aurū: proiecit in mari dicens. **Ite** pesti-
me diuitie malo submergere vos: qz submergi a vobis. **Item** ad

hoc facit exēplū bragmānoz: de quibz btūs Hiero. in plogo biblie
mentionē facit: q dicunt nudi sapiētes. de quibus Papias ait: qz
bragmāni sunt indie religiosam vitā ducētes i plaga ozēali: q est
vīstā paradisi. de quibz dicit in hystoria trāsmarina: q sunt ppli
timidi habitātes in india de herbis et fructibz viuētes: et aquā flu-
minis bibētes: sepatim a suis vxoribz habitātes: et ad eas p flumiū
venientes: nec cū eis coēctes nisi semel in anno tpe ad b certo: causa
pulis. pcedēde. **Uxorē** aut si pepint filios post qz educati fuerint
eos a se sepant: et relinquūt suis pribz: si semias: eas apud se mīres
detinēt. **Ubi** nec habēt domos: nec agros: nec possessiones: nec cau-
sas: nec lites: qz nec habēt ppiū: totus eoz labor est vacādi diuine
sapiētie et sūme. **Ubi** eoz sapiētiōz eligūt quē sibi dydascaliū et re-
gē ostiuit: quē docentē de diuinis naturis et de moribz audiūt et
ei obediūt. De quibz cū audisset alexāder loqz: scripsit dādamo eoz
dydascalo: qz volebat eos honorare propter suā sapiētiā: et qz ipse
parat erat eis dare quicqd ab eo petissent. **Inter** alia aut qz scripsit
ei dādamo scripsit hoc: **Nos** nec guerras nec lites habem: qz nec
possessiones nec ppiā habem: s. de terre gramibz et radicibz et fru-
ctibz cōiter accipim: put indigen ad cibū: et aquā fluminū ad po-
tū: qz supfluitates nō habem: infirmitates nō habem: **Nos** bza-
gmāni ait: simplice et purā vitā ducim: nihil volum: habere plus
nisi qntū nra nā exigit: oia cū patiētia sustinem: necessariis ad vi-
tā et tēti sumus: et id iudicam: necessariū: qd nō est supflui: hostes
interiores ocafios habem: vñ exteriores nō timem: corpa de for-
lis arborū operim: de quoz fructibz ea reficim: lac comedim: et
aquā de flumio bibim: laudes deo semp canim: et desideram: vi-
tā futuri secl: diuitias nō amam: qz insatiabil est earū cupiditas:
qd ad paupatz solēt adducē: nō pnt acqredi finē facē. **Et** post mul-
ta bmo ait dādamus. **Rogam** te vt cū moriemur oēs des nobis
imortalitē: quā sup oia desideram: et tibi in ppetuū seruiemus.
Cū aut rescripsisset alexāder: **Ego** cū sim mortal: h qz petitis quō
vobis offerre possum. **Rescripsit** ei dictus dādamo: **Tu** ergo cū sis
mortal: qre tot mala faciēdo discurris. Quidā dicit quosdā istoz
vocari gymnosofistas et nudos sapiētes: q habitāt in spelūcis in
ptibz illis nudi vacātes sūme pbiē. i. gymnasis sapiētie vel sophie
Ite in li. de vita bragmānoz legit: qz cū alexāder magnus pene-
trafset intiora indie: et venisset ad filiā vandami regis et dydascali
bragmānoz: misit nūcios ad eū: qz inuenientes ei iuxta fontē sub qdā
arboze sup folia i pace quiescētē et meditantē: dicit ei qz alexāder
magnus bñāni gener dñs miserat eos vt ei diceret qz veniret ad eū i
pace: plura munera susceptur: et qz si nō veniret: capite plecti facē
et tēptozē. **Qui** ait: **Iste** solus dñs me ē qz homicidia vetat: et bella
nō cōcitāt. **Alexāder** aut et bella cōcitāt et homicidia facit. **Mortuū**
munera sua alij pmittat: qz de eis nō curo: qz sūt inutilia. **Ego** mor-
ri nō timeo. s. si caput abstulerit: aīaz auferre nō pōt. **h** minē alex-
ander his et spōdeat qz diuitias appetūt: et mozi metuūt. **Ego** autē
nec quicquā eoz q ad ipm pertinet appeto: aut mozi timeo. **Qd** cū
audisset alexāder qz vilius eoz qz sua erat volebat eis aut indige-
bat: et qz ipse ad eū non veniret: qz nec suo nec suoz aliquo indige-
bat: sed ipse si eo indigeret ad eum veniret: exarāt ad eū videndi.
et latenter cum paucis iuit ad eum: et inueniens ei vbi erat pntes: se-
dit ad pedes ei alexāder. **Cū** ait dādamo: **Quid** tu de nris sollici-
tudinibz affectas: qz qd vos cupitis: nos nō curam: qd nos hēm
vobis nō ēē necessariū iudicat. nos honoram: deū: amam: boies:
negligim: aurū: mortē et tēnū. vos ecōtra timetis mortē: honora-
tis et appetitis aurū: et et tēnū dei. **Et** post multa alia sequit. **Oia**
possidem: qz nō cupim: ferocissima pestis ē cupiditas: qz solet
eos quos capit egenos efficit: vñ finē acqredi nō inuenit: sed magis
quo locupletata fuerit magis medicat et. et p pziū amor paupatz
qnto magis habet magis efficit locupletes. **Quarto** ad amozē
paupatz mouē debet ingēs vtilitas incūctantē pueniēs. **Paupatz**
enī reddit boiez puriorē: pmpriorē: letiorē: quietiorē. **Primo**
qdē paupatz reddit boiez puriorē: purgat enī sordes mētis: sic ait
Breg. homel. xx. secūde pīs euāgel. vbi loquēs de lazaro ait: **Ma**
la lazari purgavit inopia: et bona lazari remuneravit felicitas pnt
vite. illū paupatz afflixit et crescit: istū abūdātia remuneravit et re-
pulit et. **Sequit**. **Cū** quoslibet paupes nōnulla respēnsibilia ppe-
trare aspicias: nolite despicere: nolite despare: qz fortitan qd supflui-
tas tenuissime prauitat inqnat: camū paupatz purgat. **Sequit**
eoz vitā magistra paupatz cruciat: quousqz ad rectitudinē pdu-
cat. **Ubi** paupatz dicit fornar vel caminus. **Ista** xlvij. **Ele**
et cū purū facite in camino paupatz. **Apo. i.** **Pedes** filij boīs. i. an-
geli qz tenebat figurā christi erat filis auricalco sic in camino ardē-
ti. **Pedes** ei paupes sunt: qz sunt in corpe mystico pscntis ecclesie

milibz viro sapiēti: qui edificauit domū suā supra petra. i. supra christū pauperē: quā nō potuerit euertere: nec pluuiā irruens: nec vēticne flumina: vt dicit **Matth. vii.** Sed q̄ fundata est sup̄ are. nā. i. sup̄ terrenas possessiones subtrahit talū fundamēto cito corruit. Silt que fūdata est sup̄ christū pauperatē: subtrahit fundamēto cito h̄z corruere. Itē notādū q̄ paupertas est mater et nutritrix cūstos religionis. Religio autē reperit diuitias et possessiones: q̄ p̄ medio aiaz suaz possessiones relinquebat hoies et diuitias: et dabat vbi religio apparebat: et vbi maior libet: maiores diuitie aut et possessiones tpales paupes religiosos fugauerūt vt iudei stephanū q̄ regula interpretat: religionē occiderūt: et regulares obseruantes lapidauerūt. Jam enī in claustris nō est studiū sacroz libroz sed strepitus causaz et litigiorz terrenoz. In capitulis nō est tā cor rectio culpaz q̄ cōputatio rerū terrenaz. plus sūt ibi virge ad ostē tationē q̄ ad vitiorz fugationē. In ecclesiis et choris plus habent multi affectionē ad tpalia q̄ ad spūalia vel dei verba. plus cogitat et vacant terrenoz occupationi q̄ orōni. in refectorio plus vñatur ferculoz et potui sup̄fluitas: q̄ tpantie sobrietatis. plures sepe intro ducit ibi simon magus: q̄ simon petrus. vel pactū tpalis cōmodi: q̄ amor dei. Aliq̄ etiā sic canes q̄ catulos suos nutrire nō sufficiūt nobiles q̄licūq; pce vel p̄cio vel camis inuitu eos ibi reiciūt. etiā adeo multi nō curāt de religiōe et honestate: q̄ potius videntur go liardi q̄ monachi: q̄ nō habet de monacho nisi floccinū et tonfurā: vel possessiones et diuitias. Similes sunt pulli vulturū. de q̄b dicit nāles q̄ postq̄ increuerit nutriti a parentibz q̄ sibi pcedas suas subtraherūt vt eos nutriter. postq̄ patres debilitati sunt et at tenuati et pullitati et augmētati et roborati: eos a nido suo expel lūt: quē expulsi eis occupāt: sic diuitie tpales religionē et paupertatē ppter q̄s date sunt locis sacris ipsā religionē et paupertatē ciecerūt: curis et occupatiōibz tpalibus ibi introductis. Itē d̄r q̄ auis q̄ d̄r cuculū? i. nido cuiusdā auis parue ponit oua sua: et illius oua ab sorbet. anicula autē fouet oua cuculi: et nutrit vt p̄prios pullos ei? q̄ postq̄ creuerūt. et iualuēt occidit aniculā q̄ eos nutrit. Sic mū d̄ tpales possessiones et curas tpaliū ponit i locis religiosis fouētē q̄ postq̄ fortes sūt et augmētate suis sollicitudinibz religionē suis focant. De sunt sp̄ine sollicitudinū diuitiaz: q̄ postq̄ creuerunt in religione suffocauerūt triticū spūaliū bonoz. h̄c sūt s̄sanie oīcor diaz q̄ generāt lites et emulatiōes et suffocatiōē tritici. de quibus **Matth. xii.** et **Luc. vii.** Itē dicas q̄ paupertas scā generat securitatē et opulentiā: humilitatē et patientiā: hec est enī sponsa regis altissimi quā nō decet esse solā: sed h̄z istas comites anē dictas. Pri mo quidē oīa paupertas sociā bz securitatē imo ipsa facit hoies se curos a latronibz et calūniatoribz. est enī vt dicit scōus p̄hs. bonū odibile: negociū fine dāno: possessio fine calūnia. quia dicit poeta. **Lantab** vacuus corā latrone viator. **Sen.** Nudos latrones trās mīrūt: et obfessa via paupi par ē. In vit. pa. legi cū bñs bylarion relicti oibz puer ad exēplū bñ antonij ad heremū fugisset: vt ibi in summa paupertate sibi facto tugurio viueret: latrones volentes eū inde fugare conuerūt: et tota nocte circa eius tuguriū errauerūt. in mane autē eo inuēto dixerūt ei: q̄d faceret si veniret ad te, latrones: ait: nō timeo eos: q̄ nudus latrones nō timeo: et cū illi dicerēt possi sūt te occidere: ait. nec sic timeo q̄ mori paratus sū. **Panc** autē ille paup nō timebat. Itē de quodam rege missa a romanis ad ex plorādū quasdā terras: q̄ vt securus iret p mare et terras reliquit regē in litore. i. regiū habitū: et sup̄to rupto et vili iuit securus in eo. **Un** dicit regē parere iubēt. i. p̄ncipe romano ardua nō pinguis positūq; in signibz aule egredit ruptos vel raptos famuli induit amictus. In dubijs tutū est inopē s̄tare tyrāno. quāto igit mūdi oīs securus cū verus paup agit. q̄. o. securus viuit verus pauper oīs mūdi cū cōfinit dicit: rex paupertatē ppter habendā securitatē de quo subdit. oīmisoq; in litore regi. i. regio habitu: ipse p britan nie scopulos et p alia loca multa q̄ subdit iuit securus in filara pau p̄rate. Ad hoc facit exēplū q̄d legi in libro de vita bragmānoz. vbi oī q̄ audiēs alexander de paupertate et vita et moribus et sapia bragmānoz. Latēter cū paucis. s. cū. x. suis sp̄alibz amicis. de pos to regio habitu venit ad oandamū: et ipsū inueniēs salutauit eū re uerēt: et sedēs ad pedes eius: rogauit eū vt sibi ipartiret de data sibi a deo sapia. **Lū** autē oandamus ei multas sui status miseras et malicias retulisset: recognouit ita eē vt ipse assereret dicens. **Ego** inq̄ inter tumultū et formidines vino: plurimos ex ipsis q̄ me cōstipant et custodiūt timeo: maior mihi semp ab amicis mer venit: q̄ ab hostibz quos vereor: eoz cōspatiōe sp̄ custodior: vob totis va riis gētes psequor et fatigo: noctibz sōnus me turbat et fatigat: ti meo s̄p ne q̄ inimicus repētū in me ipetū faciat: et cetera multa.

Securi ille paup oādam viuebat alexandro iacēs. s. sup̄ terrā sub arboze nud: q̄ alexander gēmis et purpura et auro ornat: sic dicit glo. **Aug. ii.** **Lozin. viii.** supra illud **Xps** cū eēt diues fact: est paup **Paup** in arca: diues in cōscientia securi? dormit in terra q̄ diues i auro et purpura. Itē paupertas volūtaria facit securos a duplici im pugnatiōe diaboli p pestē inuidie. **Bern.** in quibusdā dicit: **Paup** tas volūtaria a gemina pugna diuitū hui mundi securos reddit a ppzia inuidia et aliena. **Paupertas** enī dū pura miseria aliena caret i inuidia. et q̄ ē volūtaria nemini q̄q̄ inuidet. **Solayr** dicit **Boe.** miseria caret inuidia. Itē paupertas securiores facit paupes in p̄senti ab hostibz spūalibz. i. demonibz et vitijz: q̄ diuites quoz pcedit iniq̄ tas: q̄si ex adipe diuitiarū et deliciarū. q̄ abūdantia diuitiarū et deliciarū sunt incitāmēta et fomēta vitioz et tētamētoz: et materia eoz q̄ vbi deficiūt extinguit ignis malarū cōcupiscētiarū. **Prouer. xvi.** **Lū** defecerint ligna extinguit ignis. Itē paupertas volūtaria reddit paupes in futuro iudicio securos. q̄ sic vulgarit dicit **Qui** nihil h̄z nihil cadet ei. ita q̄ nihil habuit: et q̄ oīa ppter dei reliq̄: nihil eriget ab eo. **Lū** de oibz bonis tpalibz rō districta a diuitibz quibz cōmissa sunt eriget a diuitis paupibz: nō solū nō eriget: sed vt dicit **Job. xvi.** **Deus** paupibz iudiciū tribuit. **Piero.** in eplā ad eliodoz ait: **Ecce** de celo tuba canit: ecce debellaturus mūdū impe rator sūm? egredietur: et de ore eius gladius bis acutus: et via quoz veniantes aggregēt. tūc ad vocē tube pauebit terra cū pplis et. **Et** post ibi: **Reges** potētissimi quondā nudo latere palpitabūt: tūc tu paup rusticanus videbis ridebis et dices: **Ecce** deus meus: ecce sal uator meus filius cuiusdam paupercule questuariae deus hominē fugiēs in egyptū iudicabit orbē terrarū hic qui quondā indur? est cocino: et sentibz coronat? **Securi** enī q̄ potuerit dicere ibi dño q̄d dicit **Petr** **Matth. xix.** **Ecce** nos reliquim? oīa et secuti sumus te. Itē cū quidā monitus fuisset ad ordinis introitū: et delibera ret apud se quid ei sup hoc expediret: et videre q̄ in securo statu et bono esset: qui satis vt videbat ei sobrie et caste et pie in seculo vi ueret: et bene tpalia sibi credita dispenfaret: apparuit ei dñs dicens: **Et** ego ppter te tot et tanta dimisi: tot et tanta sustinui: et quid ro spōdebis mihi: et q̄d p me dimisisti aut sustinuisi. recordare paup tatis mee: trāsgressiōis mee: et vilitate absinthij: et fellis: et doloris corporis: et cordis anxietate. **At** ille cū nō haberet quid responderet ad h̄z obmutuit et erubuit. et hec cōfusiō enī ad securiorē et pfectiorē statū adduxit. **Secundo** paupertas dat opulentiā faciēs hoiez diuitum et abūdantē: q̄ sufficit ei id q̄d habet. q̄ sine sufficiētia nemo pōt eē diues: cū hac nemo paup. **Un** vsus: **Lū** satis est q̄d habet satis illū cōstat habere. **Prouer. xii.** **Est** q̄si diues cū nihil habeat: et q̄si paup cū in multis diuitijs sit. Itē idē. **rv.** **Meli** est parū cū timore dñi q̄ multi thesauri insatiabiles. **Psal.** **Meli** ē modicū iusto sup diuitias pctōz multas. **Aug.** **Felix** christiana religio: q̄ oīa nemo pōt. **Facil** est tñ trāsire ad habitū oīuz cōtēptū diuitiarū. **i. Lozin. vi.** **Tanq̄** nihil habētes et oīa possidētes. quia sibi sufficē tes putabāt oīa possidere: nō solū spūalia: s̄ etiā tpalia: q̄ nihil deest timētibz deū. **Dec** enī fuit glia ap̄loz: nihil possidere: sine sol litudine eē: et tā res q̄ oīs eam possidere: q̄ oīa ante pedes eoz rū ponebant: et ipsi eis subdebant. **i. Cor. vii.** **Altissima** eoz paup tas abūdauit in diuitias simplicitat eoz. **Amare** autē paupertatē et si bi sufficere in illa facit maxime exēplū christi charitatis et paup tas ei. **i. Lozin. vii.** **Scitis** gratiā dñi nři ihesu christi. **blo.** id est charitatē. q̄n ppter vos egen? fact? est cū diues eēt: vt ei inopia diuites essetis: et cōsiliū in h̄ do. **Doc** enī vtile vobis est. **blo.** **Paup** ta tē assūpsit: et diuitias nō amisit. intus diues: foris paup. latēs de? i diuitijs: apparēs hō in paupertate: vt diuites esset in spūalibz. p il lius paupertatē abiecit? pānos iniquitatis: vt indueremur stola imoz talitatis. oēs diuites facti sunt in paupertate christū credētes. **Ne** mo igit se tēnat paup in cella: diues i cōscientia. **Securi** paup ooz mit in terra q̄ diues in auro et purpura. **Nō** igit expauescas ad eū accedere cū tua medicitate: qui indutus est tua paupertate: vbi se de pauperauit: nos oītauit. **Talis** paup. s. tpalibz diuitijs: et diues me ritus: et spe mercedis erat eps simyrie: cui scripsit oīs p beatū **Jo** hannē **Apoē. ii.** **Scio** tribulationē tuā et paupertatē tuā: sed diues es. **blo.** **Spe** remuneratiōis. **Un** post: **Esto** fidelis vsq; ad mortē: et dabo tibi coronā vite. Itē talis est ille de quo **Ecē. xi.** **Est** homo marcidus abundās paupertate et. q̄ de ea potest habere quantū desiderat. **Tales** fuerūt bñs dominic: et bñs frāciscus: qui nullā puisionē possessionū aut in cōi aut in particulari retinuerūt sibi vñ suis: sed in deo omne suā sollicitudinē piecerūt. Itē dandam? **Per** bragmānoz alexandro veniēt ad se ait inter multa alia: **Oīa** possi denius quēcūq; non cupim? quia de eis habem? quantū desiderā

mus. Est eni ferocissima pestis cupiditas que consuevit quos capit egenos efficere: ou sine acquirendi non inueniunt: sed quo magis fuerint locupletati: eo magis mendicantes et cupidi. Vere diuites facit scilicet paupers voluntaria: quia thesaurizat in patri christi et gratia eius in celo gloriatur. ut dicit Aug. sup. ii. Lxxii. viii. Christ' fact' est egenus ut eius inopia diuites essent: pauper in cella diues est in conscientia. christi habes intra se in quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie dei absconditi. Piero. in epistola cuida de cibo cogitatu. Si deus famem non patitur: affatim diues est qui christo pauper est. Prover. xi. Thesaur' deus derabilis. scilicet gratia et virtutis et olei munde scientie in habitaculo iusti. Beron. Mira novitas eius quod omnia nova facit. tollens iugum inuenit requiem: relinquens omnia habet centuplum: christi. scilicet gratiam eius in centuplum plus valentem. In vitis pauperis requiescit senex quod cogitandum est in iunetute. Redit christus accipiens est in quo vno habent omnia: tuus est elige deum aut mammona. Hic thesaur' volentes emere se vendiderunt ut christum emerent sui precio. de quo refert Job. elemosynari' duo exeplo. Anni de petro theloneario. qui visionem facta sibi terribili quod supra posita est de pauper: cui ex improbitate sua dedit filiqua panis cum dixisset sibi iudex quod ei debebat iudicare et danare nihil inueniens in libra quod deberet ei valere: nisi filiqua. ait iudex. reuertere ad vitam propter ista filiqua. et sive saltuari adauge ad ea: erit quo famus fact' cum venditis oibus erogasset pauperibus obuias nudo pauperi et exuens excozium suum piosum: rogans ut vestiens eo vteretur et ozaret. pro eo cuius eum videret. pauper autem erubescens piositate reddidit eum: quod sciens tunc etiam sanctus flebat se non fuisse dignum ut pauper sua vteretur veste: cui apparuit omnis speciosior sole: super caput habens crucem: queres si eius agnosceret: et excozium. scilicet quo indutus erat quo respondente quod sic. Ait omnis. Noli flere quod ex quo hoc vestimentum dedisti pauperi pro me eo sum vestitus: quod ad se reuerius pauper beatificans cogitant quod eos imitaretur: qui venditis oibus et erogatis. Uno seruo retento quem libertati donauit per eum se fecit vendi in loco ignoto et genti: et precium erogari: ut eo christi emeretur: et annis pluribus pauper christi seruauit in coquina emptoris sui: pauper per christum et diues meritis. Item sile refert. Idem Johannes elemosynarius de sancto serapione: qui sicut nius appellat' est quod obuias pauperi: dedit ei amictum suum: post alteri nudo tunica sua: nihil retinens nisi euangelium: sed cum nudus esset querebat' cur h' esset: ait videret deo pauperibus: quo facto etiam seipsum vendidit quibusdam myrmis grecis dantis pecuniam sui per christum emendo quibus se seruisset omni humillime servo de vite exeplo: ad omni conuertit eos: ac queres hic gratiam et gloriam in futuro. Item pauperas thesaurizat in celo. Matth. xix. dixit omnis adolescens: Vende omnia que habes et da pauperibus et sequere me: et habebis thesaurum in celo. Item Luce. xii. Uedite quod possidetis: et date elemosynas. facite vobis sacculos qui non raterascunt: thesauros indeficientes: quo fures non appropriant: nec tinea corrumpit. Sile est eligens voluntarie pauperat' illi filio diuitis: de quo refert Jobes dain. in barlaam: quem proposuit barlaam regis filio iosephat in exeplo dicens. Cum quidam diues desponsasset filio suo puellam nobilem et pulchram: timens inuenire quod sibi poterat imminere periculum antequam contraheret a patre elab' fugiens et veniens hospitio est receptus in domo cuiusdam agricolae: qui rebus videbat pauper moribus et honestate diues. Attendens autem inuenis rogat: et obtinuit et mox ex eo: volens expiri et se informare eius moribus. Vnde autem filia habebat sibi: quam cum inuenis videret sedentem in domo patris laborantem assidue et laudantem deum: quesiuit ab ea quid et quare sic diceret. Cui illa respondit quod deum laudabat: cui nec sufficere valebat gratias agere. per susceptis iam beneficiis: multominus per maioribus que sperabat adhuc ab eo suscipere: et cum quereretur cum nec esset diues: aut multum pulchra aut nobilis. respondit. quod de eo ipso dolebat: quod in hoc se subtraxerat ei deus mala causa supbiendi: et quod non sufficeret pro solis beneficiis creationis: iustificationis: et redemptionis. Ad quam occasione attendens inuenis eius sapientia: postulauit eam a patre sibi dari in iugum. Pater autem volens experiri eius constantiam et mores: per annum post eam dedit ei uxorem postea ducens in secretum cubiculum suum: ostendit ei thesauros suos imensas copias et pondera quas habebat per cunctis diuitibus et gloriois terre in quibus debebat fieri heres suus. Sic quod obtinuit honores et diuitias. per paupertatem cui contrahunt in professione religionis in fine obtinebunt infinitos thesauros patris christi: qui hic apparuit pauper: sicut quod ipse ostendit in scripturis in presenti et exhibebit in fine. Tercio pauperas generat humilitatem. nam et vilitas habitus et victus copellunt hominem ad suam humilitatem. Item boies mudani parumpendunt et abiiciunt pauperes: et sic eos copellunt resiliere in propria paruitate: si penit elemosynam medicando propter christum: necesse habet humiliter petere: quod scriptum est. puer. xix. Cum obsecrationibus loquetur pauper. Si loquitur inter

magnos et tenet. Sicut dicit Eccl. xiii. Locutus est pauper et dicitur despectus. scilicet quod est. Si sapiens despectus vilipendit. Sic et Eccl. ix. In ciuitate obfessa a rege magno et potenti inueniuntur est vir pauper et sapiens: liberavit urbem per sapientiam. Sequitur ibi quod sapientia pauperis crepta est. Supra omnia autem quod mouere debet pauperem ad hoc quod sit humilis: est quod et mundus abominatur: et deus ipse superbi pauperem detestatur. Eccl. xix. Tres spes odium aia mea pauperem superbum et. Item pauper tanquam leues et expedit sequuntur christum relictis oibus: et ideo ipsum in beatitudine premii etiam consequuntur. sequuntur per viam perfectionis: consequuntur in mercede retributionis spiritum in quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie recordati. Vnde dixit omnis abraham Gen. xv. Noli timere protector tuus ego sum: et merces tua magna nimis. Pro hac mercede consequetur apostoli relictis oibus secuti sunt eum. Luce. v. Petrus et andreas iacob et iohannes: et leui sine matthias eiusdem. Item i. ser. Boies bone voluntati quod christiana pietate diuitias paupertate committunt: vel non habitas tanquam habitas contempseris: reliquientes omnia propter christum: sicut et ipse reliquit omnia propter ipsos. huiusmodi agnus quocumque ierit. Mar. xix. Ecce nos reli. omnia et se. se. te. Beron. in ser. Bene inquit petre et non ad insipientiam tibi. Alter enim gigante sequi non poterat quod exultauit ad currendum viam. Ber. sup. Lan. Trabe me post te: libenter sequi. libenter fruar trahi sua uoluntate est eum sequi. Item eo frui. Multi autem volunt christum sequi: sed pauperem sequi. Idem Beron. sup. Lan. O pauper post te omne ire volunt: cum tamen ad te peruenire nemo sit qui nolit: scientibus quod delectationes in desertis tuis vixis ad fures. Voluit omnes te frui: sed non ita imitari. regnari cupiunt: sed non copari. non curant querere quantum desiderant inuenire. copati cupiunt sed non parati. Item Beron. in quibusdam sententiis: Quidam non sequuntur christum: sed fugiunt. quidam non sequuntur sed precedunt quidam sequuntur sed non consequuntur. quidam se quunt et consequuntur. Non sequuntur sed fugiunt quod peccare non desunt. de quibus in Jobane. Qui male agit odit lucem et. Psal. Qui elogeat se a te peribit. Precedunt quod magistro sententis suas praefert. Non consequuntur quod segniter et remisse agunt: vel quod vix in fine non perueniunt de medio itinere reuertentes. Consequuntur autem quod viam humilitatis et paupertatis ei persequenter imitantur: cuius imitationis fructus est adeptio eterne beatitudinis. Item sequi eum est imitari eum: Beron. Imitemur ei in quantum possumus: quod sic dilexit pauperat' quod licet in manu ei essent omnes fines terre: nihil tamen habuit ubi caput reclinaret. Quarto pauperas comitit debet habere patientiam. Eccl. xiii. Diues iniuste egit et fremebit: pauper autem lesus tacebit. Frequenter oportet pauperes contumelias audire: damna et iniurias sustinere. quod sicut dicit Eccl. xiii. Vento leonis onager in beremo: et pascula diuitum pauperes. Et i. i. i. contra diuites impios dicit: Vos depasti estis vineam meam: et rapina pauperis in domo nostra. Contra ipsos principes et iudices quod leges iniungunt in damnum et perniciem pauperum dicit. i. i. x. Ue quod codit leges iniungit: et scribens iniusticias scripserit ut opprimeret in iudicio pauperes: et vim faceret cause humilium et. Sed sicut ait Psal. non in fine obliuio erit pauperis: patientia pauperum non pibit in fine. Beron. homel. euag. xv. pime partis. Quasi perisse patientia pauperum cernitur: cum nihil in hac vita pro illa recipiat. sed patientia pauperum non peribit in fine: quod tunc est gloria principis: cum sit oia laboriosa terminant. Seruate ergo fratres in mente patientiam: eamque cum res exigit exerceat in operatione: nulli vestrum contra proximum contumeliosa verba commouere: nulla periturarum rerum damna perturbet. Si enim fixa mente manseritis: damna pertimescetis damna transuentium rerum graua non putatis. Si eterne retributionis gloria conspiciatis: de temporalis iniuria non dolitis. Item dicitur quod ad amorem paupertatis mouere debet: quia veri pauperes habent deum prouisorum: adiutorum: promotorum: susceptorem. Vident inquam deum prouisorum: qui in necessitate prouidet eis de vestimentis: alimentis: medicamentis: et huiusmodi: sicut quod eis expe dit. Propter quod. i. Pe. v. Oem sollicitudinem nostram proicietes in curam ipsi cura est de nobis. Psal. Tibi derelictus est pauper et. Iacob dicit Math. vi. Ne solliciti sitis aie vestre quid manducetis: aut corpori vestro quid induamini et. Sequitur. Scit enim pater vester quia his omnibus indigetis. Ipse pro coram patre belyam: quia deferebat ei panem et carnes mane et vespere. Et per vidua mulierem. Item xvii. Multos etiam sanctorum in carcere clausos: et ab humano auxilio destitutos pauper per semetipsum eis apparere: ut beatus dionysius et for cios eius. per columbas: ut beata katherina. per angelos ut belyam in deserto: et daniel in carcere: appostas ei abachuc de iudea cum ciuis quos parauerat mesoib' suis. Psal. Parasti cibum in ouile digne tua pauperi deus. Quod satis patet per exemplum dyfnardi omni castri desolati: quod est in puintia prope solcaqueru. Cui enim dictus omnis iussit ad terram transmarinam: motus deuotione transiit ultra montem carmeli: ut ibi pro peccatis suis ageret vitam breui

mitica. ibi degēs in sūma paup̄tate in deserto. **Lū** aut̄ cōsumpserit ibi paucos panes et siccos. cūertit se ad herbas crudas comedēdū. p̄ quā crudelitate et amaritudine languidinis et infirmus cūertit se ad oratiōes. vt infirmitati sue de miserere. cui cōpassus de. misit coruū. q̄ vnguib⁹ et rostro extraxit herbe cuiusdā radicē. quā ei exhibuit cognoscēdā. quā gustata. sensit in ea mirā dulcedinē et saporem suauitātē. et de illa assidue vinebat qualescēs. et de riuo aque bibēs. **Lū** aut̄ qdā de seruis suis post septēniū transfretasset. iuit ad desertū in quo degebat. in dres eū et iueniēs post mutua agnitiōē et allocutiōē de multis. apposuit ei mēfāz radicē p̄ cibo. et aquam p̄ potu. et postea cū nollet redire dicit p̄nceps. nec dimittere grām quā deus ei fecerat. retulit ei supradicta. et remisit eū. **Dicit** aut̄ seruus asserbat q̄ radicē dulcedine et suauitate supabat carnaliū feruorū delicias. **Dicit** refert magister geruasius in libro. quē fecit de mirabilib⁹ terrarū et iperialib⁹ solatiis. **Ad** hoc faciunt multa exēpla isra de timore mūdāno. **Et** isra similiter de timore humano. **De** ep̄o q̄ timore hūmāno et afflictione suppliciorū dolis inmolās fugit ad beremū vbi p̄ lxx. annos vixit in fletu et orōne p̄ peccato suo penitēs viues de palma et fonte in tugurio qd de parauerat ei. quo de fūcto et sepulto a fratre q̄ ibi supuenit. fons et palma statim aruerūt. et tuguriū cecidit. **Itē** ad idē multa exēpla israposita de gradib⁹ misericordie dei. quō pascit et curat et vestit suos pauperes atq̄ oīat. de paulo p̄mo beremita et antonio. et de sancto frontonio et suis. et de monacho lapsō fugiente ad beremū. et cibo sibi puiio et epate eius curato. **Itē** ad hoc q̄ oīs hēat curā pauperes suos pascēdi et potandū facit qd habet isra de oratiōe de pitātia fidei. et panib⁹ multiplicatis. quō. f. oratio multiplicat. quō oratio pascit et potat. **Itē** ad idē faciunt multa exēpla illoz pauperū. q̄ recipe volebant sibi oblata ne amitterēt. puiōne dei q̄ erat. pcuratoz eoz pauperū de q̄ bus bī isra de auaritia capitulo de acceptōe muner. **Itē** cap. de dēperate claustralū. ibi habet mltā exēpla. quō de. puidet victū. vestitū et medicamentū. **Itē** ad h̄ facit qd legif̄ oryāl. **Breg.** li. ii. ca. ii. **Ubi** legif̄ q̄ cū beat⁹ bñdict⁹ fugiēs mūdū. latet i specu. et oryabol⁹ fregisset cāpanā ei. ad cui⁹ pulsatoz roman⁹ mōachus panē ei porzigeat in die pasche apparuit oīs cuidaz p̄bytero dicēs. **Tu** tibi delicias pparasti. et seru⁹ me? tali loco fame cruciā. q̄ fūrgēs potauit ei q̄ pparauerat sibi et comedit cū eo. ostēdēs q̄ esset pascha. **Itē** in vitispatrū de quodā beremita legif̄. q̄ gregauerat pecuniā vt si forte oringeret eū infirmari. haberet unde sibi de cura puidet passus aut̄ pedis infirmitatē. expēdit qd gregauerat. et nihil ei p̄fecit. s̄ dixit ei medicus. q̄ nisi sibi faceret pedē amputari. q̄cūq̄ tu corpus isceret. et ipe moreret statim in ipa aut̄ nocte fleuit penitēs. et angelus oīs apparuit ei dicēs. q̄ nisi cōfessus fuissz in pecunia sua. curasset eū sūmus medicus. quē cōpūctū curauit angelus. **In** mane aut̄ veniēs medicus ad pedē amputandū. eū sanatū inueniēs. sua ferramēta reposauit. **Scdō** pauperes habent osim adiutorē. p̄. factus ē oīs refugium pauperi. adiutor in opoz. i. tribulatiōe. **Idē** adiunt pauperē de inopia. adiunt aut̄ eos cōseruādō. ne. f. cadāt i tētatōē vel desperationē. **Job.** v. Saluū facies egerum a gladio oris eoz. i. a tētatōē. **Itē** vires et fortitudinē tribuēdo. **ysa.** rv. **Sa** tis es oīs fortitudo pauperi fortitudo egeno in tribulatione sua. **Isa.** a turbine. vmbaculū ab estu. **Itē** ab angustiis liberando. p̄. Liberabit pauperē a po. **zē.** **Itē** eripiēs inopē de manu for. ei. **zē.** **Itē** cōsolādo. **ysa.** xlii. **Cōsolatus** ē oīs populū suū. et pauper suoz nū miserebit. qz nō habet cōsolatiōes camales vel tpales. ideo dat eis spūales. qz s̄z **Berri.** Delicata ē diuina cōsolatio. nec cecidit ad mittētib⁹ alienā. **Tertio** pauperes habet deū p̄motorē. petitiōnes eoz exaudiendo. p̄. Desideriū pauperū exaudiuit dominus **zē.** **Eccl.** xi. **Deprecatio** pauperis ex ore vsq̄ ad aures puenit. et iudiciū festinatū adueniet illi. **Idē.** Nō despiciet oīs p̄ces pupilli et vi due. si effūdāt loquelā gemit⁹. **Itē** beneficiū factū paupi sibi p̄stitū reputādo. **Matth.** xvi. **Qd** vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis. **Qd** p̄z i pallio beati martini. qd dimidiū dedit paupi algēt. et vidit ipa nocte deū eo idutū angelis dicētē. **Martin⁹** ad huc ca thecamini⁹ bac me veste cōtēxit. credidit decurtasē suā clamidē. et adeo augmētāuit. vt vi⁹ ei⁹ angul⁹ eēt i terra sup̄ būeros martini. et ali⁹ i celo sup̄ būeros chri. **Berri.** de b. **Puto** o martie. q̄ si sciuis ses qd būerj nō ei dimidiasset. s̄z itegz dedisset. **Ad** idē facit exēplū supra positū. petri thelonarij. q̄ naufrago nudo dedit suū ero foriū. quo vidit oīs idutū. **Itē** eterna bōa paupib⁹ reseruādō. p̄. Nō i finē obliuio **zē.** **Uides** oīs obliuiscit paupes i p̄senti. bōa terrena dāns diuitib⁹ s̄z nō ē ita. s̄z sicut paterfamilias videt obliuisci p̄pūū filiū. p̄ hōspitib⁹ extraneis. s̄z bōa facit nisi ad bōz. qz i mane recedētes nihil de bonis ei⁹ secū deferūt. ita diuites cū hinc re

cedunt. nihil secū deferūt de bonis tpalib⁹ p̄ter stercorea peccatoz suoz. filius aut̄ licet ad t̄p̄s videat pauper. in fine super oīa bona patris cōstituit oīs. et hereditas eoz. f. celestis et esse p̄clara eis: qz est p̄ orphanoz in testamēto suo iam eis legauit. cōficiēs sup̄ h̄as euangelij iuiolabilis. et adhibēs super hoc testes acceptiōē maiores senatū aploz sigillās imagine filij sui. p̄ hoc in cruce pendēt et septē sigillis intus. et totidē foris quib⁹ vidit testamētū signatū beat⁹ **Job.** apo. v. **Que** aperuit agn⁹ q̄ occisus est. et sunt signacula forinsec⁹ septē articuli fidei: q̄ p̄tinēt ad eius humanitatē intrinsec⁹ septē q̄ ad eius p̄tinēt diuinitatē. qui in simbolo cōtinēt. Dicebat magister guillerin⁹ alūnus ep̄s parisiē. q̄ rex regū visitās mūdū istū cōuocauit curiā vt munerā largiret peccatozib⁹ ad hoc oēs vocans. qd audiēs tā diuites q̄ pauperes ad curiā venerūt: sed diuites cū equis suis veniēs vidēs agros. prata. filias iuuentū. et vil las. et rep̄ istarū pulchritudinē nō credēs alia bona istis cē potiora. hoc a rege petierūt q̄ cōcessit eis. q̄ leni redētes currēs quos obuios sibi pauperes pedites irridēbat q̄n inutilē laborarēt eundo ad curiā vbi nihil obtinerēt credēs data sibi oīa bona. **Pauperes** aut̄ nihilomin⁹ ad curiā accesserūt. postulatēs vt si aliqd remāssz eis misericordie cōferet rege aut̄ asserēt q̄ hēbat bona sine op̄atōe meliora et maiora. f. eterna. ea paupib⁹ cōcessit. ea cōditōē. qd ad modicū patiētē expectarēt. et cū vocaret generalē curiā corā oīb⁹ eos in plena poneret possessiōē. **Lū** aut̄ redirēt et cōnuiciāret diuitibus magnitudinē muneris sibi facti. redierūt diuites ad regem petēs bona eterna. **Qui** ait. q̄ dedi paupib⁹ eis nō auferā: sed cū mite vobis ab eis: qz vobis dedi tpalia vñ emere potestis q̄ petitis. **Itē** ē oīs ihs q̄ dat diuitib⁹ tpalia q̄ petūt in euāgelio spōdēs paupib⁹ eterna. **Luz.** xii. **Nolite** timere p̄sill⁹ grex. cōplacuit patri meo dare vocis regnū celeste. i. hos in generali iudicio ponet in plena possessiōe. q̄ si emerint diuites dādo eis elemosynas. poterūt h̄re. **Itē** sedē eis iudicij p̄bendo **Job.** xxxvi. **Iudicium** pauperibus tribuit. **Matth.** xix. **Uos** q̄ reliquistis oīa sedebit sup̄ sedes iudicātes duoz decim trib⁹ israel. **Isa.** sup̄ p̄. **Iudicabunt** et saluabunt boni. im p̄fecti iudicabunt et dānabunt. fideles mali nō iudicabunt et dānabunt. infideles qz qui sine lege peccauerūt. sine lege p̄bunt. iudicabūt et nō iudicabunt: sed saluabunt p̄fecti viri. et hoc merito: qd mūdus eos dep̄mit et vilipēdit. i. reg. ij. **Oīs** pauperē facit et dicit. b. militat et subleuat. suscitās de puluere egenū. et o stercore. e. p. **Eccl.** xi. **Deficiēs** vñte abūdans paup̄tate. oculus oīs respicit illū in bonū. et erexit eū ab humilitate. et mirati sunt in eo vniuersi. **Sicut** p̄z in beato oñico et frācisco. quos de⁹ de tāmaxia humilitate et paup̄tate exaltauit ad tantā miraculoz op̄ationē. ad tantā filioz multiplicatiōē. ad tantā toti⁹ ecclie venerationē. ad tantā ppli chriani deuotionē et glorie sublimatiōē: qz stupeat inde mūdus. **Ad** cōfessionem aut̄ eoz qui vilipēdūt pauperes sapiēs. est illud qd legitur **Eccl.** ix. **Est** ciuitas parua. et viri pauci in ea **zē.** **Hac** aut̄ cū nullus posset liberare aliquib⁹ virib⁹. inuēns est in ea vir paup̄ et sapiēs qui eā ab obfidiōe liberauit p̄ sapiaz suā. et nemo postea recordat⁹ est illius paupis. **Itē** ad hoc valet qd legif̄ in cronica q̄ circa rāpnū helye homer⁹ poeta floruit. qui cū in habitu vili veller intrare apud athenas curiā regis. est p̄hibet. qui sup̄ p̄ciosō habitu. statim itrauit. honorifice recept⁹ obtinuit qd qd petiuit. **Qui** ad cōfessionem regis et suoz. vestes corā oīb⁹ exiit. et eas honorauit. et adora uit gratias eis referēs de obtēto qd valuerāt apud regē. qd nō valuerat sapia aut bonitas obtinere. **Idē** cū fecisse magister pet⁹ abalardi. in cōfessionē aliquoz monachoz. qd cū venisset in qdā abbatia relinquēs alibi equos et ornatū cū cappa paup̄ vir ē ibi recept⁹. et cū ribaldiis poset in hospitio. et viliter tractat⁹. postea aut̄ veniēs ibi cū sūmariis et pōpa. cū maximo honore ē ibi recept⁹ et tractatus. et ad loquēdū in eoz capitulo inuitat⁹. vbi multū cōstauit eos dicēs. qd si venisset ad eos ch̄s paup̄ et pedes fuisset male tractat⁹. et ei⁹ sapia repudiata. et de bono hospino. qd ibi būit nō agēs sibi grās: s̄z suis phalerat⁹ eqs et ornatū et pōpe sup̄bie. **Quarto** pauperes hñt deū susceptorē. sicut p̄z de lazaro. **Luz.** xvi. **Recipit** enī in domū suā eos q̄ suas pp̄rias relinq̄rūt. et qz dom⁹ dei ē domus pauperū. iō p̄cepit seruo suo. **Luz.** xiiij. **Eri** cito in plateas et vicos ciuitatis. et pauperes ac debiles. cecos et claudos introduce huc in cenā meā. **Ad** h̄c etiā cenā vidit beat⁹ antoni⁹ recipi paulū p̄mū beremita qd ad beremū tpe p̄secutiōis fugerat oīa relinquēs. cū rediret de eius visitatiōe. qd vidit vt legif̄ in vitispatrū recipi et in celū deduci iter choros angeloz et p̄phetaz et aploz et alioz s̄ctōz. **Ad** hoc faciunt exēpla multa videlicet. **Ambrōsi.** francisci. oñici. et bmoī. **Sacer** oīs in futuro pauperibus. **Sicut** fecisse legif̄ otto imperator filius ottonis. qui vt refert godefredus parmentis libro. f. de

gestis iheratoy. cū esset coronatus in vrbē romana clamari fecit vt oēs sub pena mortis seruaret pacē adinuicē. nec depredaret pau- peres. nec iniuriarēt eis. q̄ q̄ recessisset in theutoniā. iecerūt in vrbē vt cōsueuerant guerras facere. bona pauperū dissipare. r̄ eos cō- struere. Qd̄ cū audisset. fecit inq̄r. q̄ r̄ fecissent. r̄ scribi. Cū autē redisset ad vrbē. nōcavit maximā curiā ad quā cū venissent vndi q̄ malos. r̄ pparatū esset maximū cōiūniū. r̄ residerēt. fecit veni- re maximā multitudinē armatorū r̄ pconisari sub pena mortis. q̄ nullus se moueret. r̄ fecit. cōuocatis ex nōse malefactoribus r̄ iudi- catis r̄ recitatis eorū iniuriis. ibi coras se r̄ alijs decapitari r̄ capita eorū poni corā se r̄ oib⁹ pzo speculis r̄ ferculis. illos enī q̄ nō erant malefactores. fecit ibi secū refici multis delitijs. r̄ sic pauperes vin- dicauit. r̄ pacē terre dedit. Sic faciet dñs in iudicio malefactores pauperū morte eternā occidet. r̄ a se capite r̄ suis separabit. pacifi- cos secū eternis delitijs reficiet. q̄ esuriūt r̄ sitiūt iusticiā. vt dicitur **Matth. v.** Ipsos etiā paupes gloriā r̄ honore coronat in celo. r̄ sup per solū regni celestis collocat cū aplis suis. p̄s. Suscitans a terra inopē r̄ de stercore erigēs pauperē humilitatis r̄ vilitatis. vt collo- cet eū cum principibus populū sui. **Itē. i. reg. ii.** Suscitans de pulue- re egenū. r̄ de stercore eleuat pauperē vt sedeat cū principib⁹. r̄ solū gloriē teneat. **Job. xxxij.** Reges in folio collocat ipectuū. r̄ illic eli- gumt si fuerint in cathenis r̄ vinciant funib⁹ pauperatis. Pauperi- bus spiritu oīs dat regnū r̄ martyrib⁹. q̄ quoddā genus martyrij est volūtaria paup̄tas. **Berni.** in sermo. de oib⁹ sanctis. Qd̄ marty- rij genus grauius q̄ iter epulas esurire. iter vestes algere. paup̄tate p̄mi iter diuitias quas cōfert mūdus. quas cōstet malignis. quas desiderat appetitus. nōne merito coronabit q̄ sic caturit. ideo q̄ hoc certamine p̄leuerat merito coronat. **apoc. ii.** Esto fidelis vsq̄ ad mortē. r̄ dabo tibi coronā vite. **Itē** in sermone de oib⁹ sanctis. vis obtinere celū. paup̄tatis vilitatē amplectere. r̄ tui erit. enīz paup̄tas virt⁹ reputat. sed paup̄tatis amor. amicitia pauperū regis amicos facit. amor paup̄tatis reges. Regnū deniq̄ celoy pauperē ē.

Libri primi pars quarta incipit.

De donis.

DIS. I.

Consequenter dñs est de donis. De q̄b⁹ primo cōsiderādū est in generali. Secūdo de singulis in spālī. De donis in generali cōsideranda sunt octo. Primo vtrū dona differūt a vir- tutibus. Scōdo de necessitate donoy. Tertio vtrū dona sint habitus. Quar- to q̄ quot sint. Quinto vtrū dona sint vnera. Sexto vtrū maneāt in patria. Septimo de cōparatōe eorū ad adinuicē.

Octauo de cōparatōe eorū ad virtutes. Ad p̄mū. f. vtrū dona dif- ferāt a virtutib⁹. Dicēdū q̄ si loq̄mur de dono r̄ virtute s̄z nōis ra- tionē sic nullā oppositiōē hnt adinuicē. Nā rō virtutū sumit s̄z q̄ p̄ficiat hoīē ad bene agēdū. vt supra dictū ē. Rō autē donū sumit s̄z cōparatōē ad cām a q̄ ē. nō autē p̄hibet id q̄ ē ab alio. vt donū esse p̄fectiū alicui⁹ ad bene opādū. p̄fertim cū supra dixim⁹ q̄ vir- tutes q̄dā nobis sūt iuse a deo. Unī s̄z hō donū a virtute distingui nō pōt. r̄ id q̄dā posuerūt q̄ dona nō eēt a virtutib⁹ distingueda s̄z in eis remanet nō minor difficultas. vt. f. rationē assignēt. q̄re q̄ dā virtutes dicāt dona r̄ nō oēs. r̄ q̄re aliquē cōputāt iter dona q̄ nō cōputāt iter vtutes. vt p̄z de timore. Unī alij dixerūt dona a vir- tutib⁹ eē distingueda. s̄z nō assignauerūt quēniēt cāz distinctiōis q̄. s̄z ita quēniēt virtutib⁹ q̄ nullo mō donis aut ecōuerso. Cōsider- rates. n. aliq̄ iter septē dona q̄tuor p̄tinet ad rationē. f. sapiētia. sciētia. r̄ intellect⁹. r̄ cōsiliū. r̄ tria ad viz appetitiuā. fortitudo. pietas. r̄ timor. posuerūt q̄ dona p̄ficiēbāt libez arbitriū. fm q̄ ē facultas rōnis: virt⁹ vō s̄z q̄ ē facultas volūtatis. q̄z iuenerūt solas duas vir- tutes in rōne vel intellectu. f. fidē r̄ prudētiā. als vō i appetitiua vel affectiua. oportet autē si hec distinctiō eēt quēniēs q̄ oēs vtutes eēt i vi appetitiua. r̄ oīa dona in rōne. Quidā vero cōsiderātes q̄ greg. dicit in scōdo moralū. q̄ donū spūs sancti q̄d i mēte sibi subie- cta format prudētiā. iusticiā. tēperatiā. r̄ fortitudinē eādē mētem. munit s̄z singula tētamēta p̄ septē dona. dixerūt q̄ vtutes ordināt ad bñ opādū. dona vō ad resistēdū tētatiōib⁹. S̄z nec ista distinctiō sufficit. q̄ ē vtutes tētatiōib⁹ resistūt. iducētib⁹ ad pctā q̄ dñat vir- tutib⁹. Unī q̄dā. n. resistit nālī suo s̄zio. q̄d p̄cipue p̄z de charitatē de q̄ dicit. **1. Cor. viij.** Aque multe nō poterūt charitatē extingūē.

Alij vero cōsiderātes q̄ ista dona tradunt in scriptura fm q̄d sūt- runt in chro. vt p̄z ysa. xi. dixerūt q̄ vtutes ordinant simplr ad be- ne opandū: sed dona ordinant ad hoc q̄ p ea cōformant chro. p̄ci- pue q̄tū ad ea q̄ passus est: q̄z in passione ei⁹ p̄cipue hñōi dona re- splēdnerūt. S̄z hoc etiā nō videt esse sufficiens: q̄ ipse dñs p̄cipue nos iudicat ad sui cōformitatē s̄z hūilitatē r̄ māsuetudinē. **Matth. xi.** Discite a me q̄z mitis s̄z hūilis corde. r̄ fm charitatē. vt **Job. x.** Diligatis inuicē sic dilexi vos. Et he etiā vtutes p̄cipue in passio- ne chri resulerūt. r̄ id ad distinguedū dona a vtutib⁹ debem⁹ seq̄ modū loquēdi scripture in q̄ nobis tradunt. nō q̄dēz sub nōse do- norū: sed magi sub nōse spiritū. Sic enī dicit ysa. xi. Regesct sup eū spūs sapiē r̄ intellect⁹. **Et q̄b⁹** v̄bis manifeste dat intelligi q̄ ista septē enumerant ibi fm q̄ sunt in nobis ab inspiratiōe diuina. Inspiratio autē signat quādā motiōē ab exteriori. Est enī v̄iderā dū: q̄ in hoīe est duplex p̄ncipiū motiōis. Unū q̄dē interi⁹ q̄d ē rō. aliud autē exterior q̄d est cō. vt supra dictū est. r̄ etiā p̄bs dicit in capitulo de bona fortuna. **Manifestū** est autē q̄ omne q̄d mouet necesse ē p̄portionatū eē motiōi: r̄ hec ē p̄fectio mobilis inq̄atūz mobile. dispositiō q̄ dispositiō ad h̄ q̄ bene moueat a suo motore. quāto igit motus est altior. tāto necesse est q̄ mobile p̄fectiōis dis- positiōē igit p̄portionē. sicut videm⁹ q̄ p̄fecti⁹ oportet eē dispositiū dispositiū ad hoc q̄ altiorē doctrinā capiat a doctōe. **Manifestū** ē autē q̄ vtutes hūane p̄ficiūt hoīem fm q̄ hō natus ē moueri p̄ rōē in his q̄ interi⁹ vel exteri⁹ agit. igit inesse hōi altiores p̄fectiōes fm q̄s fit dispositiō ad h̄ q̄ diuinit⁹ moueat. r̄ iste p̄fectiōes voca- tur dona. nō solū q̄ infundunt a deo: sed q̄ fm ea hō dispositi⁹ vt efficiat p̄mptre mobilis ab inspiratiōe diuina sicut legit de ysa. li. Dñs aperuit mihi aurē. ego autē non s̄ dico. retrosum non abij. Et p̄bs dicit in capitulo de bona fortuna. q̄ his q̄ mouent p̄ s̄tūctū diuinit⁹. nō expedit cōsiliari fm rōēz humanā: sed q̄ sequant interio- rē instinctū: q̄z mouent a meliori p̄ncipiū q̄z fit ratio humana. r̄ h̄ est q̄dā dicit q̄ dona p̄ficiūt hoīem ad altiores act⁹ q̄z fit act⁹ vtutū. Omōi autē dona q̄nq̄z nōiant vtutes fm cōēz rōēz vtutū. bñt tñ aliquid supeminēs ratiōi cōi vtutis. iquātū sunt q̄dā diuine vt- tutes p̄ficiētes hoīem inq̄atū est a deo mor⁹. **Unde** r̄ p̄bs in. viij. eth. Supra vtutē omniū ponit quādā vtutē heroyā vel diuinā. fm quā dicunt aliqui diuini viri. viij. Greg. p̄mo mō. exponēs illō **Job. i.** Nati sunt ei septē filij: dicit. Septē filij nobis nascunt cū p̄ cōceptionē bone cogitatiōis spūs sancti septē in nobis vtutes oriū- tur. r̄ inducit illud ysa. xi. Regesct sup eū spūs sapiētiē. cē. vbi enu- merant septē dona spūs sancti. **Ad scōm.** f. vtrū dona sint neces- saria ad salutē. Dicēdū q̄ sicut dictū est. dona sunt q̄dāz hoīs p̄- ctiōes quib⁹ hō dispositi⁹ ad hoc q̄ bene sequat instinctū diuinit⁹. Unī in his quib⁹ nō sufficit instinct⁹ rōnis sed ē necessari⁹ spūs s̄z cōi instinct⁹. p̄sequēs etiā est necessariū donū. Rō autē hoīs est p̄- cta a deo dupliciter. Primo quidē nālī p̄fectione. f. fm lumē nālī rō- nis. Alio mō quādā supemālī p̄fectionē p̄ vtutes theologicas. vt su- pra dictū ē. r̄ q̄uis hec scōda p̄fectio sit maior q̄ p̄ma. tñ p̄ma p̄- ctiō mō habet ab hoīe q̄ scōda. nā p̄ma habet ab hoīe q̄ p̄ma plena possessiō. Scōda autē habet q̄si imp̄fecte. **Imp̄fecte. n.** diligim⁹ r̄ cognoscim⁹ deū. **Manifestū** est autē q̄ vtrūquodq̄ q̄d p̄fecte bz na- turā vel formā aliquā aut vtutē. pōt p̄ se s̄z illā opari. nō tñ exē- sa opatiōe dei. qui in omni nā r̄ volūtate interius opat⁹: sed id q̄ imp̄fecte bz naturā aliquā vel formā aut vtutē. nō pōt p̄ se opari nisi ab altero moueat. sicut sol: q̄ est p̄fecte lucidū. p̄ seip̄s pōt il- luminare. luna autē in qua est ip̄fecte nā lucis. nō illuminat nisi illu- minata. **Medic⁹** etiā q̄ p̄fecte nouit artē medicinē. pōt p̄ se opari: sed discipulus ei⁹ q̄ nōdū ē plene instruct⁹ nō pōt p̄ se opari nisi ab eo instruat. Sic igit q̄tū ad ea q̄ subsunt hūane rōni in ordine. f. ad finē naturalē homini pōt hō opari p̄ iudiciū ratiōis. Si tñ etiā in hoc hō adiunet a deo p̄ speciale instinctū. hoc erit supabundāz bonitatis. Unī fm p̄bos. nō quicūq̄ habebāt vtutes morales acq̄- sitas. habebāt vtutes heroyas vel diuinas: sed in ordine ad finē vltimum supematuralē ad quē ratio mouet fm q̄ est. alicui⁹ r̄ ip̄fecte informata p̄ vtutes theologicas. nō sufficit ipsa motiō ratiōis nisi desuper adit instinct⁹ r̄ motiō spūs sancti. s̄z illud **Ro. viij.** Qui spiritu dei agitur bi filij dei sunt. r̄ si filij r̄ heredes. Et in hereditatem illius terre beatorū nullus pōt puenire nisi moueat⁹ r̄ oueat a spūs sancto. r̄ ideo ad illū finē cōsequēdū necessariū est bo- mini habere donū spūs sancti. excedunt autē dona omniū p̄fectoy virtutū. nō q̄tū ad genus operū. eo mō quo cōsilia excedūt p̄- p̄ta: quia ad p̄fectionē cōsiliōz nō tenet homo de necessitate salu- tis vnde sine ipsis potest hō cōsequi salutē: sed dona excedūt p̄fecte